"Bir Edebiyat Olayı"

GÜNLÜKLER

SYLVIA PLATH

"Sadece içimde susmak istemeyen bir ses olduğu için yazıyorum."

Sylvia Plath

Çeviren: Merve Sevtap Ilgın

Sylvia Plath

1932'de ABD'nin Boston kentinde doğdu. Daha çocuk yaşlarda katıldığı birçok edebiyat yarışmasında ödüller kazandı. 1955-57 arasında Fulbright Bursu'yla Cambridge Üniversitesi'nde öğrenim gördü. Burada tanıştığı şair Ted Hughes'la evlendi. 1956-60 arasında yazdığı şiirlerini topladığı *Colossus* (1960) adlı ilk önemli yapıtının ardından 1963'te Victoria Lucas takma adıyla tek romanı *Sırça Fanus*'u yayımladı. Aynı yıl Londra'da yaşamına kendi eliyle son verdi. Ölümünden sonra yayımlanan yapıtları arasında *Ariel* (1965) ve *Crossing the Water* (1971) adlı şiir derlemeleri ile öykü ve düzyazılarından oluşan *Johnny Panic and the Bible of Dreams* (1977) sayılabilir. Yapıtlarında yabancılaşma, ölüm ve kendini yok etme izleklerini işlemiş, intiharından sonra en önemli çağdaş şairlerden biri sayılmıştır. *Sırça Fanus* ve *Günlükler*'den sonra Sylvia Plath'ın şiirleri, öyküleri ve çocuk kitapları da Kırmızı Kedi Yayınevi tarafından okura sunulacaktır.

Merve Sevtap Ilgın

1987 yılında Çanakkale'de doğdu. Hacettepe Üniversitesi'nde Mütercim-Tercümanlık ve İngiliz Dili ve Edebiyatı eğitimi aldı. Kısa bir süre Belçika'da Translation Studies (Çeviribilim) okudu. İstanbul'da yaşamakta ve özel bir üniversitede İngilizce okutmanı olarak çalışmaktadır. Çevirileri arasında Joyce Carol Oates'tan *Güzel Bir Kız* ve *Zombi*, Tea Obreht'ten *Kaplanın Karısı*, John Brandon'dan *Sığınak* ve Rose Tremain'den *Sınıraşımı* bulunmaktadır.

Kırmızı Kedi Yayınevi: 317
Çağdaş Dünya Edebiyatı: 24

Özgün adı: *The Journals of Sylvia Plath*

Günlükler
Sylvia Plath
Çeviren: Merve Sevtap Ilgın

© The Estate of Sylvia Plath, 2000
© Kırmızı Kedi Yayınevi, 2012

Yayın Yönetmeni: İlknur Özdemir

Editör: Alkım Özalp
Son Okuma: Serra Tüzün
Kapak Tasarımı: Ayşe Nur Ataysoy
Grafik: Yeşim Ercan Aydın

İlk Baskı: Faber and Faber Limited, 2000
Bu kitabın Türkçe yayın hakkı Anatolialit Telif Hakları aracılığıyla alınmıştır.

Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni alınmaksızın, hiçbir şekilde kopyalanamaz, elektronik veya mekanik yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Birinci Basım: Mayıs 2014, İstanbul
ISBN: 978-605-4927-38-8
Kırmızı Kedi Sertifika No: 13252

Baskı: Pasifik Ofset Ltd. Şti.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1 Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2
34310 Haramidere/İSTANBUL
Tel: 0212 412 17 77 Sertifika No: 12027

Kırmızı Kedi Yayınevi
kirmizikedi@kirmizikedikitap.com / www.kirmizikedikitap.com
www.facebook.com/kirmizikedikitap
Ömer Avni M. Emektar S. No: 18 Gümüşsuyu 34427 İSTANBUL
T: 0212 244 89 82 F: 0212 244 09 48

Sylvia Plath

GÜNLÜKLER

Çeviren: Merve Sevtap Ilgın

GÜNLÜK
Temmuz 1950 – Temmuz 1953

Sylvia Plath 27 Ekim 1932'de öğleden sonra saat ikiyi on geçe Massachusetts, Boston'da Otto ve Aurelia Schober Plath çiftinin kızı olarak dünyaya geldi. Erkek kardeşi Warren ise 27 Nisan 1935'te doğdu. Aile, 1936'da Aurelia Plath'ın anne ve babasına yakın olmak için Massachusetts'e taşınana kadar Jamaica Plain'de yaşadı. Otto Plath 5 Kasım 1940'ta diyabete bağlı komplikasyonlar sonucunda yaşamını yitirdi. Sylvia Plath 1942 yılında annesi, kardeşi ve annesinin ebeveynleriyle birlikte 26 Elmwood Caddesi, Wellesley, Massachusetts adresine taşındı.

Sylvia Plath bu günlüğü 1950 yazında, Northampton, Massachusetts'te üniversiteye gitmek için evden ayrılmadan önce yazmaya başladı. Sonbaharda Smith Koleji'ne başlamadan önceki yaz boyunca Massachusetts kırsalındaki Lookout Çiftliği'nde geçici bir işte çalıştı. Bazı kısımlar arkadaşlarına yazdığı mektuplardan alınmıştır. Plath, Smith Koleji'ne 1954 mezunlarıyla birlikte kaydolmuş olsa da, 1953 güzünde kaybettiği sömestr yüzünden ancak 1955 yılının Haziran ayında mezun olabilmiştir.

Temmuz 1950

Hiçbir zaman mutlu olmayabilirim ama bu gece halimden memnunum. Boş bir ev, güneşin altında çilek fideleri dikerek geçirilen bir günün sıcak ve puslu yorgunluğu, bir bardak soğuk, şekerli süt ve kremaya yatırılmış bir tabak dolusu böğürtlen gibisi yok. İnsanların kitapsız, okulsuz nasıl yaşayabildiklerini şimdi anlıyorum. Uzun bir günün sonunda insan böyle yorulduğunda uyumalıdır; çünkü ertesi sabah şafak vaktiyle dikilecek daha çok çilek fidesi vardır; yaşamaya işte böyle devam eder, toprağa yakın. Böyle zamanlarda daha fazlasını istediğim için tam bir ahmak olduğumu düşünürüm...

Ilo[1] bugün çilek tarlasında, "Rönesans ressamlarını sever misin? Raphael'i ya da Michelangelo'yu mesela?" diye sordu. "Bir ara Michelangelo'nun bazı tablolarını kopyalamıştım. Peki ya Picasso hakkında ne düşünüyorsun?.. O da bacak diye bir daire ve küçük bir tahta çizen şu ressamlardan." Çilek sıralarının arasında yan yana çahşıyorduk, uzun bir süre tek kelime bile etmiyor, sonra ansızın o ağır Alman aksanıyla sohbete girişiyordu. Güneşte yanan zeki yüzü gülümsemekten kırış kırış olmuş halde, doğruldu. Bodur, kaslı vücudu da bronzlaşmıştı, sarı saçlarınıysa başına sardığı beyaz bir mendilin altında toplamıştı. "Frank Sinatra'yı sever misin? Amma duygusal, amma romantik, tam da ay ışığı dolu geceler, *Ja*[2]?"

1 Ilo Pill, Estonyalı bir mülteci. Sylvia Plath ile 1950-1953 yılları arasında flört etmiş ve mektuplaşmıştır.

2 Alm. Değil mi? (yay.n.)

Boş bir odanın zeminine ansızın vuran mavimsi bir ışık. Ve ben bu ışığın sokak lambasına değil, aya ait olduğunu biliyordum. Böylesi bir gecede bakir, temiz, sapasağlam ve genç olmaktan daha müthiş ne olabilir ki? ... *(Tecavüze uğramak.)*[1]

Bu gece berbattı. Her şeyin birleşimiydi. *Goodbye, My Fancy!*[2] oyununun; kadın kahramanı gibi trençkotlu bir muhabir olmayı çocukça arzulamanın; bana hayranlık duyan, beni en az kendimi anladığım kadar anlayan bir adam tarafından sevilme isteğinin birleşimi. Ve bir de nazik davranmak için kendini zorlayan, tek istediğinin işi pişirmek olduğunu söylediğimde kalbi kırılan Jack. Para bolluğunun her yerde göze çarptığı şehir kulübündeki akşam yemeği de vardı. Ve sonra şu şarkı... tam dans etmelik. Louie Armstrong pişmanlıkla buğulanmış bir sesle, "*I've flown around the world in a plane, settled revolutions in Spain, the North pole I have charted... still I can't get started with you,*"[3] sözlerini söylemeye başlayana kadar o şarkı olduğunu anlamamıştım. Jack, "Daha önce duymuş muydun?" diye sordu. Bense gülümsedim, "Ah, tabii." Bob'du[4]. Benim için her şeyi rayına oturtan - - - çılgın bir şarkı ve uzun sohbetlerimizdi, beni dinlemesi ve anlamasıydı. Ve onu sevdiğimi biliyordum.

Bugün ağustosun ilk günü. Hava sıcak, buğulu ve nemli. Yağmur yağıyor. Bir şiir yazasım var. Ama ret mektuplarından birinde ne yazdığını anımsıyorum: Sağanak yağmurun ardından, YAĞMUR isimli şiirler yağar ülkenin dört bir yanından.

---

1 Bu kısım daha sonra Plath'ın elyazısıyla farklı bir mürekkeple yazılmıştır. Kendisiyle dalga geçiyor.

2 *Goodbye, My Fancy* ilk olarak Fay Kanin tarafından 1948 yılında sahneye konulan tiyatro oyunu. (yay.n.)

3 Sözlerini Ira Gershwin'in yazdığı, Vernon Duke'ün bestelediği popüler bir şarkı olan "I Can't Get Started"ın bir kısmı. İng. "Bir uçakla dünyanın çevresini dolaştım, İspanya'da devrim yaptım, Kuzey Kutbu'nun haritasını çıkardım... yine sana yaranamadım." (ç.n)

4 Robert George Riedeman. 1949-1950 yılları arasında Plath ile flört etmişti

Benim için, şimdi sonsuzdur, sonsuzsa durmadan değişir, akar, erir. Hayatsa şu andır. Geçip gittiğinde artık ölmüştür. Ama her yeni anda sil baştan başlayamazsın. Ölmüş olana göre yargılamak zorundasın. Tıpkı bir bataklık gibi... daha en başından umutsuz. Bir öykü, bir resim biraz merak uyandırabilir ama yeterince değil, yeterince değil. Şu andan başka hiçbir şey gerçek değil ama ben yüzyılların ağırlığı altında boğulduğumu hissediyorum. Tıpkı şimdi benim yaptığım gibi, bir zamanlar, yüzyıl önce bir kız yaşıyordu. Şimdiyse ölü. Ben şimdiyim ama biliyorum, ben de göçüp gideceğim. Zirvedeki o an, ani bir parıltı gelir ve seni alıp götürür, sonrası süregelen bataklık. Ama ben ölmek istemiyorum.

Bazı şeyleri yazmak çok güç. Başına bir iş geldikten sonra, bunu yazmak için oturuyorsun veya olayı dramatize ediyorsun ya da rolün hakkını veremiyorsun, yanlış kısımlarını abartıp, önemli olanları göz ardı ediyorsun. Her koşulda, asla istediğin şekilde yazamıyorsun. Bu öğlen başıma gelenleri bir şekilde kâğıda dökmek zorundayım. Anneme anlatamam; en azından, bunu henüz yapamam. Eve geldiğimde benim odamdaydı, giysileri toparlıyordu ve bir şeyler olduğunun farkına bile varmadı. Azarlayıp dır dır dır konuştu da konuştu. Yani onu susturup da bir şey anlatamadım. Nasıl görünürse görünsün, bunu yazmak zorundayım.

Çiftlikte bütün öğleden sonra yağmur yağdı. Desenli, ipek bir eşarbın altına soktuğum saçlarım ıslanmış, kazağımın üstünde kırmızı kayak ceketim olsa da üşümüştüm. Bütün öğlen fasulyelerle uğraşmış, üç kile fasulye ayıklamıştım. Saat beş olduğundan, artık insanlar çıkıp gidiyorlardı ve ben de eve bırakılmak için arabaların yanında bekliyordum. Kathy daha yeni gelmişti, bisikletine atlarken, "İşte Ilo geliyor," diye seslendi.

Şöyle bir baktım, sahiden de oradaydı, kafasına bağladığı her zamanki beyaz mendili ve eskimiş haki gömleğiyle bize doğru

geliyordu. Çilek tarlasında birlikte çalıştığımız o günden beri onunla muhabbetimiz iyiydi. Bana çiftliğin –tüm detayları ve gerçekliğiyle– dolmakalemle çizilmiş bir eskizini vermişti. Şimdiyse çocuklardan birinin karakalem resmini çizmeye çalışıyordu.

"John'un resmini bitirdin mi?" diye seslendim ona.

"Ah, evet evet," diyerek gülümsedi. "Gel de gör. Bu son şansın olabilir." Çizimi bitirdiğinde bana göstereceğine söz vermişti, bu yüzden o ahıra doğru ilerlerken ben de ona yetişip peşi sıra yürümeye başladım. Ahırda kalıyordu.

Yolda, Mary Coffee'nin yanından geçtik. Mary'nin bana biraz tuhaf baktığını hissettim. Her nedense gözlerine bakamadım.

"*Hallo*[1] Mary," dedi Ilo.

"Merhaba Ilo," dedi Mary garip, donuk bir sesle. Ginny'nin, Sally'nin ve traktörleri bıraktıkları barakada kurumaya çalışan bir dolu çocuğun yanından geçtik. Biz yanlarından geçerken bir uğultu yükseldi. Tekdüze bir ezgi, "Ah, Sylvia." Yanaklarım kızardı. "Bana neden sataşmak zorundalar ki?" diye sordum. Ilo gülmekle yetindi. Çok hızlı yürüyordu. "Birazdan eve gidiyoruz," diye bağırdı Milton çamaşırhaneden.

Başımı salladım ve yere bakarak yürümeye devam ettim. Derken ahıra vardık; at ve rutubetlenmiş saman kokan, yüksek tavanlı devasa bir odaydı. İçerisi loştu; at bölmelerinin diğer tarafında başka bir siluet gördüğümü sandım ama emin olamadım. Ilo tek kelime bile etmeden dar, upuzun ahşap basamakları tırmanmaya koyuldu.

"Yukarıda mı yaşıyorsun? Bütün bu basamakların tepesinde?"

Yukarı çıkmaya devam etti, ben de onu izledim, en üst basamakta biraz tereddüt ettim.

"İçeri gel, içeri gel," dedi, bir kapıyı açıp. Resim oradaydı, onun odasında. Eşikten içeriye bir adım attım. İki pencereli daracık bir yerdi, çizim ıvır zıvırlarıyla dolu bir masa ve üstü koyu

1 Alm. Merhaba. (yay.n.)

renkli bir battaniyeyle örtülmüş bir karyola vardı. Radyonun durduğu sehpanın üzerine birkaç portakal ve süt konmuştu.

"İşte," diyerek resmi uzattı. John'un karakalem çizilmiş iyi bir portresiydi bu.

"Nasıl yapıyorsun bunu? Sadece bir kurşunkalemin ucuyla?"

O zaman dikkat etmemiştim ama şimdi Ilo'nun kapıyı kapatışını, müzik çalsın diye radyoyu açışını hatırlıyorum.

Hızlı hızlı konuşarak bana bir kalem gösteriyordu. "Görüyor musun, kurşun buradan çıkıyor, istediğin boyutta." Yakınlığının fazlasıyla farkındaydım. İçlerinde kahkaha izleri taşıyan mavi gözleri ürkütücü derecede yakınımdaydı, küstahça bana bakıyordu.

"Gerçekten gitmek zorundayım. Beni beklerler. Resim çok güzeldi."

Yüzünde bir gülümsemeyle, kapıyla aramda dikiliyordu. Tek bir hamlede eliyle kolumu kavradı. Ve ansızın ağzını benimkine dayadı. Sertti, ateşliydi, dili dudaklarımı delip geçmeye çalışıyordu, vücudumu saran kolları çelik gibi kuvvetliydi.

"Ilo, Ilo!" Çığlık mı attım, yoksa fısıldadım mı bilmiyorum, kollarından kurtulmak için mücadele ediyor, onu çılgınca yumrukluyordum ama onun müthiş gücü karşısında boş bir çabaydı bu. Nihayet beni bıraktı ve geri çekildi. Ağladığımı, korktuğumu görünce, yüzünde şaşkın ama eğlenen bir ifadeyle, alay edercesine yüzüme baktı. Daha önce beni kimse böyle öpmemişti ve ben arzu, elektrik, titremeyle dolup taşar halde orada öylece dikiliyordum.

"Neden, neden?" Anlayışlı, ama hor gören sesler çıkarıyordu. "Sana biraz su vereyim."

Bana bir bardak su doldurdu, suyu içtim. Kapıyı açtı, önümü görmeden tökezleyerek aşağıya indim, Maybelle ve Robert'ın, adımı çocukların kelimeleri yanlış söylemesi gibi telaffuz eden bu iki siyahi çocuğun yanından geçtim. Sonra da sessiz, karanlık bir varlık gibi orada öylece dikilmiş duran anneleri Mary Lou'nun...

Ve dışarıdaydım. Bir kamyon önümden geçip gitti. Ahırın arka tarafından geliyordu. İçinde Bernie vardı - - - çamaşırhanedeki o korkunç, kısa boylu, kaslı çocuk. Gözleri kötücül bir hazla pırıldadı ve hızla geçip gitti, bu yüzden ona yetişemedim. Yoksa o da ahırda mıydı? Ilo'nun kapıyı kapadığını görmüş müydü, benim dışarı çıktığımı görmüş müydü? Görmüş olmalı.

Çamaşırhanenin yanından geçerek arabalara doğru yokuş yukarı yürüdüm. Bernie arkamdan sesleniyordu, "Neden ağlıyorsun?" Ağlamıyordum. Kenny ve Freddy traktörle yanımdan geçiyorlardı. Evlerine giden bir grup çocuk gözlerinin ta içinde bir yerlerde yanıp sönen bir ışıkla bana bakıyordu. "Öptü mü seni?" diye sordu içlerinden biri, yüzünde imalı bir gülücükle.

Midem bulanıyordu. Biri benimle konuşmaya kalksa cevap verecek halim yoktu. Sesim, büyük ve paslı bir yumru olmuş boğazımı tıkıyordu.

Bay Tompkins, Kenny ve Freddy'nin hayvan taşıdıkları bu eski traktörü çalıştırmalarını izlemek için tulumbanın başına geldi. Kibar davrandılar ama biliyorlardı. Hepsi biliyor olmalıydı.

"İşte tatlı şey," dedi Kenny.

"Tatlı şey, melek yüzlü," dedi Freddy.

Böylece gayet iyiymişim gibi, hiçbir şey olmamış gibi yüzümde bir gülümsemeyle, kollarımı önümde bağlayıp orada öylece dikildim, vızıldayan motoru izledim.

Eve giderken Milton benimle birlikte arka koltukta oturdu. Arabayı David kullanıyordu, Andy de ön koltuktaydı. Hepsi gözlerinde raks eden o pırıltıyla bana bakıyorlardı. David sert, gergin bir sesle, "Çamaşırhanedeki herkes ahıra gidişini ve oynaşmanızı izledi," dedi.

Milton resmi sordu. Biraz sanattan ve çizimden bahsettik. Hepsi çok kibardı. Sanırım kıl payı kurtuluşum içlerini rahatlatmıştı; ağlamamı bekliyor gibiydiler. Biliyorlardı, yine de biliyorlardı.

Şimdi evdeyim. Ve yarın o lanet çiftliktekilerle yüz yüze bak

mak zorundayım. Tanrım, bütün bunlar bir rüyada yaşanmış da olabilirdi. Şimdi bakınca öyle olduğuna neredeyse inanacak haldeyim. Ama yarın adım herkesin dilinde olacak. Keşke biraz ukala ya da arsız olabilseydim ama çok korkağım. Keşke beni öpmeseydi. Yalan söylemeye, öpmedi demeye mecburum. Ama biliyorlar. Hepsi biliyor. Ve bunca insanın karşısında ben tek başıma neyim ki?..

Bu sabah sol taraftaki iki yirmilik dişimi çektirdim. Sabah saat dokuzda dişçinin odasına girdim. Havalı matkap ya da gaz maskesi gibi bariz işkence aletleri görürüm diye odaya hızlı, kaçamak bir bakış attıktan sonra, beni bekleyen kaderimin ağırlığıyla çabucak dişçi koltuğuna oturdum. İşkence aleti falan yoktu. Doktor, önlüğü boynuma geçirip iğneledi; ağzıma bir elma tıkıştırıp kafama birkaç dal maydanoz serpiştirmesi için hazır sayılırdım. Ama hayır. Tek yaptığı, "Gaz mı, iğne mi?" diye sormak oldu. (Gaz mı, iğne mi? Hah, ha! Elimizde neler var görmek ister miydiniz, hanımefendi? Yanarak ya da boğularak ölmek, bir kurşunla ya da boynunuza geçirilmiş bir ilmekle. Müşteri memnuniyeti her şeyden önce gelir.) "Gaz," dedim sertçe. Hemşire gizlice arkamdan yaklaştı, burnumun üstüne, boruları yanağımı fena halde kesen oval, kauçuk bir hazne kapattı. "Derin derin nefes al." Gaz usulca ilerliyordu; tuhaf ve mide bulandırıcı ölçüde tatlıydı. Karşı koymadım. Dişçi ağzıma bir şey soktu ve gaz iri yudumlar halinde gelmeye başladı. Bense gözlerimi ışığa dikmiştim. Işık titriyor, sallanıyor, küçük parçalara ayrılıyordu. Küçük yanar-döner parçalardan oluşan bütün o takımyıldızlar ritmik bir kavisle sallanmaya başladı, başta yavaş, sonra hızlı, daha da hızlı. Artık güçlükle nefes almak zorunda değildim; ciğerlerime bir şey pompalanıyordu, nefes verdikçe ağzımdan acayip, hırıltılı bir soluk çıkıyordu. Ağzımın gülümsüyormuşum gibi yayıldığını hissediyordum. Demek böyle oluyordu... bu kadar basitti ve bana bundan kimse bahsetmemişti. Kendimden

geçmeden önce yazmak zorundaydım, nasıl olduğunu anlatmak zorundaydım. Sağ elimin kavisin ucu olduğunu hayal ettim, elimi kubbeleştirdim ama ben tam elimi bu şekle sokarken, kavis ivme kazanarak diğer tarafa doğru sallanıyordu. Ne kadar da zekiler, diye düşündüm. Bu hissi sır gibi saklıyorlardı; yazmana bile müsaade etmiyorlardı. Ve tam da o anda, bir korsan gemisindeydim, arkasında durup elleriyle kavradığı dümenini çevirirken kaptanın yüzü dikkatle bana bakıyordu. Siyah ve yeşil yapraklardan sütunlar vardı ve kaptan yüksek sesle, "Pekâlâ, usulca kapat, usulca," diyordu. Derken gün ışığı jaluzilerin arasından odaya doldu; güçlükle nefes alıp veriyor, ciğerlerimi havayla dolduruyordum. Ayaklarımı, kollarımı görebiliyordum; işte oradaydım. Bedenime geri dönmekte epey zorlandım ... kendime ulaşmak için epeyce yol aldım. Ellerimi havaya kaldırdım, başıma götürdüm; ellerim titriyordu. Artık bitmişti... bir sonraki cumartesiye kadar.

Emile. İşte onun adı bu. Ne anlatabilirim ki? Cumartesi akşamı saat dokuzda bu yakışıklının arayıp beni telefona istediğini, daha o sabah yirmilik dişlerimden ikisini çektirdiğim için hâlâ halsiz olduğumu anlatabilirim. İki çift olarak Ten Acres'a dans etmeye gittiğimizi, diğerleri bira içerken benim bütün akşam boyunca, beş bardak sarı renkli zencefilli gazozu son damlasına kadar içtiğimi anlatabilirim. Ama asıl olay bu değil. Hem de hiç. Asıl olay şuydu. Yavaş yavaş hazırlandım, kremlenerek, parfüm sürerek, pudralanarak. Ailem aşağıda verandada misafirlerle sohbet edip gülüşürken, ben yukarıda usul usul yağan yağmurun eşliğinde, gri renkli ıslak alacakaranlıkta oturuyordum. Ben buyum işte, diye düşünüyordum, baştan çıkarmak için giyinip süslenmiş Amerikan bakiresi. Cinsel hazla dolu bir akşama çoktan hazır olduğumun farkındaydım. Birileriyle çıkardık, gezip tozardık ve iyi kızlarsak şayet, belli bir noktaya kadar utangaç davranırdık. Bu böyle sürüp giderdi. Bara girip oturduk, çifter

çifter. E. ve ben ilk tanışma anının yarattığı tuhaflığı üstümüzden atmaya çalışıyorduk. Konuşmaya başladık - - - bu sabah katıldığı cenaze töreninden, omurgasını kıran ve ölünceye dek felç kalan yirmi yaşındaki kuzeninden, daha on iki yaşında zatürreeden ölen kız kardeşinden... "Aman Tanrım, bu gece amma bunalım takılıyoruz," dedi irkilerek. Ve sonra, "Hep neyi sevmişimdir biliyor musun... yani demek istediğim, neyi sevmek istemişimdir? Koyu renk gözleri ve sarı saçları." Böylece havadan sudan, tekrar tekrar söyleyince sözcüklerin anlamlarını nasıl yitirdiklerinden; şahsen tanıma şansını elde edene kadar zencilerin nasıl tıpatıp birbirine benzediklerinden; nasıl her zaman en iyi durumda olduğumuz yaşı en çok sevdiğimizden bahsettik. "Warrie'ye acıyorum," dedi, başıyla diğer çocuğu işaret ederek. "Yirmi iki yaşında, Amherst'ten çıkıp gelmiş ve hayatının geri kalanında çalışıp didinmek zorunda. Şöyle bir hesaplıyorum da... üniversitenin bitmesine sadece iki yıl kaldı."

"Bilmez miyim, doğum günlerinden hep ürkmüşümdür."

"Olduğun kadar genç görünmüyorsun."

"İnsanların yaşlanmaya nasıl katlandıklarını hiç anlamıyorum," dedim. "İçin tamamen kuruyup gidiyor. Gençken nasıl da bağımsız oluyorsun. Dine bile öyle çok ihtiyacın olmuyor."

"Acaba bir Katolik falan olabilir misin sen?" Sanki ihtimal dışı bir durummuş gibi sormuştu bunu.

"Hayır. Sen?"

"Evet." Bunu oldukça alçak sesle söylemişti.

Biraz daha havadan sudan konuşma, biraz daha kıkırdaşma, gözucuyla süzme, her yeni zaferi bu denli zevkli hale getiren dile getirilmemiş fiziksel sürtüşmenin daha nicesi. Havada, var olmam için en ideal ortamı yaratan erkeksiliğin güçlü kokusu vardı. Bu gece Emile'de benim ruh halimle bir çocuğun yapbozunun iki parçasının birbirine uyması gibi uyan bir şeyler vardı, bir parça ağırbaşlılık, bir tür kimyasal çekim. Güzel bir yüzü, koyu renk saçları, iri, simsiyah gözbebekleri olan gözleri vardı;

düz bir burun, ışıl ışıl çarpık bir gülüş, sinekkaydı bir çene. Çok güzel yaratılmış elleri küçük ve duyarlı. Neler olacağını adım gibi biliyordum. Dans pistinde beni kendine çekti, penisinin sertliği karnıma değiyordu, onun göğsüne dayalı göğüslerim kaskatı kesilmiş sızlıyordu. Ve damarlarımda ılık şarap akıyordu sanki, mahmur, heyecan verici bir sersemlik. Yüzünü saçlarımın içine gömdü; yanağımdan öptü. "Bana bakma," dedi. "Yüzmeden yeni geldim, sıcak ve ıslağım." (Tanrım, böyle olacağını biliyordum.) Gözlerinde niyetini belli eden bir ifadeyle, benim ne istediğimi anlamaya çalışırcasına yüzüme bakıyordu ve bakışlarımız buluştu. İki defa kendimden geçtim; boğuluyordum; bakışlarını tek hamleyle üzerimden çekti. Gece yarısı arabada Warrie'nin evine giderken beni öptü, benimkinin üzerinde gezinen ağzı ıslak ve yumuşaktı. Warrie'nin evinde, daha fazla zencefilli gazoz ve daha fazla bira eşliğinde verandadan gelen loş ışıkta dans ettik, Emile'in benimkine sürtünen bedeni sıcak ve sertti, yumuşak, erotik bir müzikle ileri geri sallanıyorduk. (Dans etmek cinsel ilişkinin olağan bir girizgâhıdır. Anlayamayacak kadar küçük yaşta olduğumuz bütün o dans derslerinden sonra, işte bu.) "Biliyor musun," diyerek yüzüme baktı Emile, "otursak iyi olur." Kafamı iki yana salladım. "Hayır mı?" dedi. "O halde biraz suya ne dersin? Her şey yolunda mı?" (Her şey yolunda. Ah, evet. Evet, teşekkürler.) Beni epeyce serin olan, muşamba kokan mutfağa doğru götürdü; dışarıda yağan yağmurun sesi duyuluyordu. Oturdum ve bana verdiği sudan bir yudum aldım; o ise başı yerde, ayakta dikiliyordu, loş ışıkta yüz hatları gözüme tuhaf görünüyordu. Bardağı elimden bıraktım. "Biraz hızlı oldu her şey," dedi. "Ağırdan mı almalıydım?" Ayağa kalktım, yüzü beni izledi, kolları bedenimi sardı. Bir süre geçtikten sonra onu itip uzaklaştırdım. "Yağmur çok güzel. Yalnızca dinlemek bile insana kendini iyi ve saf hissettiriyor." Lavaboya doğru itilmiştim; Emile çok yakınımdaydı, sıcacıktı, gözleri ışıldıyordu, dudakları iç gıcıklayıcı ve çekiciydi. "Senin," dedim

mahsus, "fiziksel şeyler dışında beni umursadığın yok." Herhangi bir erkek bunu inkâr ederdi; kibar herhangi bir erkek; kibar herhangi bir yalancı. Ama Emile beni sarstı, sesi ısrarcıydı, "Bunu söylememen gerekirdi, biliyorsun değil mi? Biliyorsun değil mi? Biliyorsun değil mi? Gerçekler daima acıtır." (Kllşeler işe yarayabiliyor.) Sırıttı, "Acımasız olma; öyle değil. Lavabodan uzaklaş ve izle." Geriye doğru bir adım attı, beni de kendine doğru çekti, midemi altüst eden bir heyecana boğarak beni uzun uzun, şefkatle öptü. Nihayet bıraktığında "İşte," dedi dingin bir gülümsemeyle. "Gerçekler daima acıtmazmış, öyle değil mi?" Ve bunun üzerine oradan çıktık. Yağmur bardaktan boşanırcasına yağıyordu. Arabada koluyla beni sarmaladı, başını benimkine dayadı, bize doğru gelen sokak lambalarının sırılsıklam olmuş karanlıkta bulanık ve akışkan görünen ışıklarını izledik. Yağmurun altında eve doğru koştururken, içeri girip bir bardak su içerken, dudaklarıma iyi geceler öpücüğü kondururken, bir yanımın onu arzuladığının farkındaydım, neden olduğunu anlayamasam da: O içki içiyor, sigara kullanıyordu, Katolikti, her gece başka bir kızla çıkıyordu, yine de... Onu istiyordum. "Güzel bir akşamdı dememe gerek bile yok sanırım," dedim kapıda onu geçirirken. "Muhteşemdi," deyip gülümsedi. "Seni arayacağım. Kendine iyi bak." Ve gitti. Şimdi dışarıda deli gibi yağmur yağıyor ve Eddie Cohen[1] gibi, ben de şunu söylüyorum, "... on beş bin yıl - - - geçti de ne oldu? Hâlâ hayvan olmaktan ileri gidemedik." Bir yerlerde, odasında, Emile uzanmış yatıyor, uyuyakalmak üzere, yağmuru dinliyor. *Onun* ne düşündüğünü Tanrı bilir.

Bir ümit hissinin içimi doldurduğu zamanlar olur, sanki orada, zihnimin dış yüzeyinin altında, anlaşılmayı bekleyen bir şeyler varmış gibi. Hani bir isim tam dilinizin ucuna gelir de bir türlü

1 Edward M. Cohen. Plath'ın Illinois, Chicago'dan mektup arkadaşı. Cohen ve Plath 1950'den 1954'e kadar mektuplaştılar ve Plath'ın 1951 ve 1952'deki bahar tatillerinde yüz yüze görüştüler.

söyleyemezsiniz, işte bu da o ayrı kışkırtıcı his. İnsanları düşündüğümde hissederim bunu, bir yirmilik diş çekilirken insanın aklına geliveren evrime dair izlerde, artık o alıştığı şekilde posalı şeyler yemesi gerekmeyen çene kemiklerinin daralmasında; insan vücudundaki tüylerin dökülüp giderek azalmasında; insan gözünün yirminci yüzyılın iyi baskılı, süratli, renkli devinimine ayak uydurmasında... Muğlak ve bulanık, türümüzün uzatmalı ergenlik çağını; doğum, evlilik ve ölüm törenlerini; modern çağlara ayak uyduran bütün o ilkel, barbar ayinleri gözümün önüne getirdiğimde içime bu his doğar. Hani neredeyse, yabani saflığın en iyisi olduğunu düşünürüm, nedensizce. Ah, orada beni bekleyen bir şeyler var. Belki bir gün ansızın bir aydınlanma yaşarım ve bu acayip gülünç şakanın öte yanını görürüm. İşte o zaman ben de gülerim. İşte o zaman hayatın ne olduğunu anlarım.

Bu gece yatmadan önce canım birkaç dakikalığına dışarıya çıkmak istedi; evin içi fazla sıcak ve havasızdı. Üstümde pijamam vardı, yeni yıkadığım saçlarımdaysa bigudiler. Öylece ön kapıyı açmaya çalıştım. Anahtarı döndürürken kilit sıkıştı; kapının kolunu tutup açmayı denedim. Açılmıyordu. Öfkeyle, kapının kolunu diğer yöne doğru çevirdim. İşe yaramıyordu. Kilidi zorladım; kapı kolu ve kilidin alabileceği yalnızca dört kombinasyon vardı ve yine de o beyaz, boş, esrarengiz kapı sıkışabilmişti. Kafamı kaldırıp baktım. Kapının üzerindeki kare şeklindeki camın ardında sokağın karşısındaki çam ağaçlarının kapkara tepelerinin deldiği bir gökyüzü parçasını görüyordum. Ay da oradaydı, ağaçların ardında ışıl ışıl ve sapsarı, dolunay haline ulaşmak üzere. Bir anda nefessiz kaldığımı hissettim, boğuluyordum. Hemen üstümdeki davetkâr, küçük gece parçası ile beni o yoğun, yumuşak, boğucu kucağında sarıp sarmalayan evin sıcak, kadınsı atmosferi arasında kısılıp kalmıştım.

Bu sabah perişan haldeyim. Dün gece iyi uyuyamadım, durmadan uyandım, yatakta döndüm durdum, çirkin, abuk sabuk,

kesik kesik rüyalar gördüm. Uyandım, kafam davul gibi, sanki sıcak ve kirli su dolu bir havuzdan yeni çıkmışım. Cildim yağlanmıştı, saçlarım da karman çorman ve yağlıydı, ellerim ufak ve temiz olmayan bir şeye dokunmuşçasına pis geliyordu. Ağır ağustos havası da bana hiç yardımcı olmuyordu. Ensemdeki keskin ağrıyla burada böyle hantal hantal oturuyorum. Gün boyu tertemiz, soğuk suyun altında yıkansam bile üstümdeki bu yapış yapış, pasaklı zarı silip atamazmışım, ağzımı fırçalanmamış dişlerin o paslı, çirkin tadından arındıramazmışım gibi geliyor.

Bu gece, bir an için, iç huzurumu buldum. Saat on iki olmadan bir türlü doyurulamayan arzulardan bıkkın, yalnız, kendi kendime söverek sokağın karşısındaki evden çıkmıştım. Ve işte, mucizevi bir ağustos gecesi vardı dışarıda. Yağmur yeni dinmişti; ılık nem ve sisten hava ağırdı. Ay, ışığa gebe dolunay halinde küçük ve sık bulutların ardından kendini tuhaf şekillerde gösteriyor, arkadan vuran ışığıyla her bir parçanın hatlarını çizer gibi, parçalarına ayrılmış resimli bir yapboz gibi havada asılı duruyordu. En ufak bir esinti yok gibiydi ama ağaçların yaprakları kıpır kıpır hareket ediyor, üstlerinde biriken sular sokakta yürüyen insanların adım seslerine benzer bir sesle iri damlalarla kaldırıma düşüyordu. Havada küf, kurumuş yaprak ve çürümenin tuhaf kokusu vardı. Puslu bir sis bulutu ön basamakların tepesindeki iki ışığın üstünde bir hale oluşturmuş, narin, ince kanatlı ve bu ihtişamla kör olmuş, serseme dönmüş, uyuşmuş tuhaf böcekler lambaların üzerinde kanat çırpıyordu. Şimşekler, bir parlayıp bir sönüyordu; bir sahne görevlisi ışık düğmesiyle oynuyordu sanki. Granit basamaklardaki çatlakların ta içine saklanmış iki cırcırböceği tatlı, akıldan çıkmayan titrek bir sesle şakıyordu. Ve sırf orası benim evim olduğundan, onları seviyordum. Hava, koyu kıvamlı bir pekmez gibi üzerimden akıp gidiyor; aydan ve sokak lambasından şizofrenik mavi hayaletler gibi, gülünç ve belli belirsiz tekrarlarla parçalarına ayrılıyordu.

Üst katta, sıcak vücut ve diş macunu kokan aydınlık, beyaz, steril, küçük banyoda, düşünmeksizin yapılan sıradan bir törenle lavabonun üzerine eğilmiş, mikropların hüküm sürdüğü bölgeleri temizliyor, parıldamaya başlayan kroma, ileri geri hareket ettikçe musluklara vuran, narin, göz kamaştırıcı ışığa tapınıyordum. Sıcak ve soğuk; hoş kokulu yeşil sabun kalıplarından gelen temizlik; incecik, kalemle çizilmiş gibi duran, beyaz yüzeyin üstünde kıvrılmış kıllar; sert camlı kaplarındaki rengârenk reçeteli ilaçlar, nezle semptomlarına iyi gelecek ya da bir saat içinde uyumanızı sağlayabilecek şişeler... Ve sonra, aynı olası üretken havada, lavanta kokulu yatağıma gittim, seni derhal sindirmeyi bekleyen dantel perdeler ve miske benzer sıcak, kedilere özgü bir koku - - - her yerde bu donuk bekleyiş. Ve sen bütün bunların arasında devinim halindeki tek şeysin. Seni, senin tarafından, senin için. Tanrım, her şey bu kadar mı, bir kahkaha ve gözyaşı koridoru boyunca seksek oynayıp durmak mı? Kendine tapma ve kendinden nefret etme? Övünç ve tiksinti?

Bugün kapı zili çaldı; gelen küçük Peter'dı[1]. Dışarı çıkıp onunla birlikte girişteki basamaklarda oturdum. Onun çocuksu gevezeliklerini dinleyerek böyle saatlerce oturabilirdim. Bob'u kıskanıyor, kısık, gergin bir sesle soruyordu, "Sizin evdeki o çocuk kimdi? En çok kimi seviyor, Warren'ı[2] mı, yoksa seni mi?" Ve çok geçmeden yine, "Bana ufaklık dedi. *Senin* bebeğin olsaydı ona ufaklık der miydin?" "Ben esmer değilim," diyerek devam etti. "Kir gibi. Kirin görünüşünü hiç sevmem ama hissini severim. Temizlik hoşuma gitmez çünkü her yerin ıslanır." Warren'la oynadılar. Ben odama çıktım ve dışarıda bir patırtı koptuğunu duydum. Peter küçük akçaağaca pencerenin hizasına kadar tırmanmış, dalları sallayıp yapraklarını döküyordu.

1 Peter Aldrich. Plath'ın Massachusetts, Wellesley'den komşusu olan Aldrich ailesinin dokuz çocuğundan biri.

2 Warren Joseph Plath. Plath'ın küçük erkek kardeşi.

Eddie Cohen'e yazılan mektuptan alıntı

"Mektubun daha şimdi geldi... Şehirde çıktığın yürüyüşten, savaştan bahsettiğin. Beni nasıl etkilediğini tahmin bile edemezsin. Zaman zaman arka plana itilebilen zihinsel savaşım şahlandı ve beni karın boşluğumdan yakaladı; kahvaltı etmeme bile izin vermeyen somut bir bulantıya dönüştü.

Şunu kabul etmek gerek: Ben korkağım; korkak ve kalpsiz. Şu ilkel hayatta kalma güdüsüyle, galiba en başta kendim için korkuyorum... Öyle bir hale geliyor ki her anı korkunç bir yoğunlukta yaşıyorum. Dün gece, arabayla Boston'dan dönerken, koltuğa iyice yaslandım ve bıraktım bütün o renkli ışıklar, radyoda çalan müzik, arabayı kullanan adamın yansıması üstüme üstüme gelsin. Hepsi acının feryat eden azabıyla üstümden akıp gitti... Unutma, unutma, şimdiki zamandasın ve şimdi, şimdi. Bunu yaşa, bunu hisset, buna tutun. Kanıksadığım her şeyin şiddetle farkına varmak istiyorum. Bunun veda olabileceğini, son defa olabileceğini hissedince daha derinden sarsılıyor insan.

Bir şeylere sahip olmak zorundayım. Her şeye, bütün bu muazzam gülünç şakaya henüz çok geç olmadan bir son veresim geliyor. Şiirler ve mektuplar yazmanın pek bir yararı olmuyor. Ama büyük adamların hepsi sağır; plastik tabanlı çizmeleriyle caddelerde salınırken ufak tefek tıkırtıları duymak bile istemiyorlar. Ed, sanırım bütün bunlar kulağa biraz çılgınca geliyor. Sanırım ben de öyleyim. Anneni, çocukluğunun güvenlik ve doğruluk simgesini mutfakta bir başına ağlarken yakalayınca; boylu boslu, buğulu gözlü, küçük erkek kardeşine bakıp bilim alanındaki bütün potansiyeline rağmen bir şans bile verilmeden önünün kesileceği aklına gelince... bütün bunlar insanın kanına dokunuyor."

Burada, iri yastıklarla donatılmış koltukta oturuyorum; dışarıda cırcırböcekleri gıcırdıyor, vızıldıyor, cıvıldıyor. Kütüphanede, zemini eski kitap ciltlerinin rengindeki düz, kare taşlardan

yapılma ortaçağa özgü mozaiklerle kaplı, en sevdiğim odadayım... Pas rengi, bakır, kahvemsi portakal, koyu kahverengi, kestane. Ve bir de derisi soyulup altındaki gülünç pembe, ebruli kumaşı açığa çıkan kestane rengi rahat deri sandalyeler var. Yağmurlu günlerinizi doldurabileceğiniz dost canlısı, kalın ciltleriyle kitaplar raflara dizili. İşte, yüzümde bana özgü olduğunu sandığım bölük pörçük gülümsemeyle burada oturuyorum: "Kadın dediğin bukleli saçlarının bir telinden kırmızı cilalı tırnaklarına kadar bir zevk makinesi, dünyanın bir taklidi değil de nedir." Derken aklıma üst katta yatmış uyuyan güzel çocuklu aile geliyor, "Kendini üremenin o zevkli çarklarına, bir erkeğin evin içindeki rahat, teskin edici varlığına teslim etmek, daha iyi değil mi?" Yüzü, rüzgârda savrulup giden küller gibi bembeyaz Liz'i anımsıyorum; kırmızı rujlu dudakları sigarasında iz bırakıyor; dolgun göğüsleri siyah, dar hırkasının altına gizlenmiş. "Ama günün birinde bir adamı ne kadar mutlu edebileceğini bir düşünsene," demişti bana. Evet, düşünüyorum ve bir yere kadar her şey yolunda. Ama sonra her şeyi tepetaklak ediyorum ve aklım zihnimin gerisindeki E.'ye kayıyor, beyzbol maçı izlerken ya da televizyon seyrederken veya yeşil ve altın sarısı pırıltılar saçan bira kutuları ve küllükler yerlerde, erkek arkadaşlarıyla açık saçık bir espriye kahkahalarla gülerken düşünüyorum onu. Dönüp dolaşıp yine kendime varıyorum, burada böyle oturan, yüzen, boğulan, arzudan bezmiş halde. Gelenekleri felaket doğuracak etkiler bırakmaksızın kırmak için fazla vicdanlıyım; yalnızca gıpta ederek sınıra kadar dayanabilir, ben arzudan sırılsıklam ve daima yarıda kalmış halde kendimi randevudan randevuya sürükleyip dururken, hiçbir kuşkuya mahal vermeksizin cinsel açlığını giderebilen erkeklerden nefret, nefret, nefret edebilirim. Bütün bunlar beni hasta ediyor.

Evet, körkütük sana âşıktım; hâlâ da öyleyim. Daha önce hiç kimse içimde böylesine şiddetli bir fiziksel coşku yaratmamıştı.

Seni yüreğimden koparıp attım çünkü gelip geçici bir gönül eğlencesi olmaya katlanamazdım. Bedenimi ellerine teslim etmeden önce, fikirlerimi, zihnimi, hayallerimi teslim edebilmeliyim. Oysa senin bunlardan hiçbirini alacağın yok.

Bu eşini bulmaya çalışma-sınama, deneme-yanılma oyununda çok fazla acı var. Ve ansızın bunun bir oyun olduğunu unuttuğunu fark ediyorsun ve gözyaşları içinde her şeyden vazgeçiyorsun.

Eğer düşünmeseydim, çok daha mutlu olurdum; eğer cinsel organa sahip olmasaydım, mütemadiyen gergin hislerin eşiğinde, dokunsan ağlayacak halde olmazdım.

Bir zamandan sonra evlilik ve çocuk fikrine ısınırım sanıyorum. Kendini beğenmiş, duygusal bir şüpheyle kendimi ifade etme çabam arzularımı yiyip bitirmezse tabii. Evlilik de kendini ifade etmenin bir yolu elbette ama sanatım, yazılarım yalnızca evlenir evlenmez kuruyup gidecek cinsel arzularımın vücut bulmuş haline dönüşmezse. "O"nu bulabilirsem... Zeki ama aynı zamanda fiziksel anlamda da çekici ve iyi görünümlü erkeği. Bu birleşimi ben sağlayabiliyorsam, ayrısını bir erkekte de neden beklemeyeyim?

Sinir sisteminin mekanizması ne kadar da karmaşık ve zor. Ahizenin diğer ucundan ulaşan cızırtılı bir ses ta rahim duvarlarına umudun tatlı ürpertisini gönderebiliyor; bütün o kablolar boyunca sert, küstah ve samimi gelen sesinin tınısı bağırsak yolunu sıkıştırabiliyor. Bütün o meşhur şarkılardaki "Aşk" sözcüğünü "Arzu"yla değiştirseler, gerçeğe çok daha yakın olabilirler.

Bu gece çirkinim. Erkekleri cezbetme yetime olan bütün inancımı yitirdim. Ki dişi hayvanlar için bu epey acınası bir illettir.

Sosyal ilişkilerim yerlerde sürünüyor. Cumartesi gece hayatıyla olan tek bağlantım Bill[1] de gitti ve kimsem kalmadı. Hiç kimsem. Umursadığım hiç kimse yok ve bu hissin karşılıklı olduğu aşikâr. Bir insanın diğerini cezbetmesini sağlayan nedir? Geçen yıl çeşitli nedenlerle benimle olmayı isteyen birkaç adam vardı. Görünüşüme güveniyordum, cazibeme güveniyordum ve egom doymuştu. Şimdiyse, ikisi düpedüz, büsbütün fiyasko olan üç kör randevunun ardından, sonuncusundan da ağzımın payını aldım. Nasıl oldu da arzu edildiğimi sandım hiç bilmiyorum. Ama içten içe biliyorum. Bir cazibem, özgüvenim vardı. Başta böyle solgun, ağırbaşlı ve donuk bakışlı değildim ben de. *Celia Amberley*'de[2] kızın, "Eğer beni öperse, her şey yoluna girecek; yeniden güzel olacağım," dediğinde ne demek istediğini şimdi anlıyorum. Önce görünüşümle büyülenecek bir erkeğe, herhangi birine ihtiyacım var – Emile gibi birine. Sonra hemen yanımda, şuracıkta olacak gerçek birine ihtiyacım var, en kısa zamanda. O zamana kadar yolumu kaybettim diyebiliriz. ... Anlıyor musunuz? Bir yerlerde, biri, beni azıcık da olsa anlıyor mu, azıcık da olsa seviyor mu? Bütün çaresizliğimle, ideallerimle, her şeyimle – hayatı seviyorum. Ama bu çok zor ve öğreneceğim daha çok, çok şey var. Galiba zaman zaman deliriyorum.

Tanrım, ben kimim? Bu gece kütüphanede oturuyorum, tepemdeki ışıklar gözümü alıyor, vantilatörün pervaneleri gürültüyle vızıldıyor. Her yer, her yer kitap okuyan kızlarla dolu. Azimli yüzler, pembe, beyaz, sarı renklerde tenler. Ve ben, bir kimliğim olmaksızın öylece burada oturuyorum: kimliği belirsiz. Başım çatlıyor. Okunacak bir tarih var - - uyumadan önce kavranacak yüzyıllar, yarın sabahki kahvaltıdan önce sindirilecek milyonlarca hayat. Yine de evde bana ait, benim varlığımla

1 William Albert Gallup Jr. 1950 yılında Plath ile flört etmiştir.

2 *Celia Amberley*, Victoria Lincoln'ün (1904-1922) ilk olarak 1949 yılında basılan romanı. (yay.n.)

dolup taşan bir oda var. Hafta sonu biriyle randevum var: benim yalnızca bir isim değil, bir insan olduğuma inanan biri. Ve bunlar benim bütün bir insan olduğumun, yalnızca kimliksiz sınır bağı yumağı olmadığımın yegâne göstergeleri. Yolumu kaybettim. Huxley olsa buna çok gülerdi. Nasıl koşullandırılmış bir yer burası! Kitapların üzerine eğilmiş yüzlerce surat, pervaneler vızıldıyor, düşüncenin eşiğinde zamanı dövüyor. Bu bir kâbus. Güneş falan yok. Sadece süregelen bir devinim var. Kendimi rahat bırakırsam, içime dönüp düşünürsem eğer, aklımı kaçırırım. İncecik, gergin katmanlar halinde çok fazla şey var ve bambaşka yönlere çekilip uzatılıyorum; elimi uzatıp erişebilmek için çok uzaktayım. Alman kavmiyle durup biraz dinlenmek için de: Ama hayır! Devam, devam, devam. Çöküş ve yıkılış çağları boyunca imparatorluklar. Süratli, duraksamayan bir tempoyla. Bir daha güneş ışıklarının altında durup dinlenemeyecek miyim – yavaş, ağır ve huzurdan uyuşmuş halde?

Artık yalnızlığın ne demek olduğunu biliyorum, sanırım. Anlık yalnızlığın hiç olmazsa. Benliğin belirsiz özünden geliyor - - insan bu bulaşıcı hastalığın temelini, çıkış noktasını belirleyemesin diye vücudunun her yerine yayılan bir kan hastalığı gibi. Şükran Günü tatilinin ardından Haven Yurdu'ndaki[1] odama geri dönmüştüm. Şu anda içime nüfuz eden hastalıklı hisse verdikleri isim, vatan hasreti. Odamda yalnızım, iki dünya arasında. Alt katta yeni gelen birkaç kız var – birinci sınıf değiller, aralarında tanıdığım biri yok. Varlığıma bahane olarak elimde bir mektup kâğıdıyla aşağıya yanlarına inebilirim ama daha değil - - - henüz değil. Hayır, "Tatilin iyi geçti mi?" "Ah, evet, ya seninki?" gibi yapmacık gevezeliklere kendimi kaptırarak kendimden kaçmaya çalışmaya niyetim yok. Burada kalıp şu yalnızlığı iyiden iyiye sindirmeye çalışacağım. Şükran Günü tatilinin o dört gününü

1 Plath'ın 1950-1952 yılları arasında, Smith Koleji'ndeki ilk iki yılında kaldığı yurt.

zar zor anımsıyorum – gözüme en son bıraktığım halinden daha küçük görünen, kararmış sarı renkli duvar kâğıtlarındaki lekelerin daha da belirginleştiği evin bulanık bir görüntüsü; bütün eşyalarımın gitmiş olduğu haliyle artık tam olarak bana ait olmayan odam; annem, ninem, Clem[1], Warren ve Bob; bütün ailenin bir araya gelip yiyeceği akşam yemeğinden önce çocuklarla birlikte çıktığım yürüyüş; *Kırmızı Pabuçlar*'ı[2] izledikten sonra Bob'la ettiğimiz sohbet; cumartesi akşamı verilen partiye birlikte gittiğim uzun boylu, sarışın ve korkunç derecede popüler çocuk ve sonra pazar günü – uyuşuk, keyifsiz ve tam da tanıdık yüzler görmeye alışmaya başlamışken, dönüş yolu. Ah evet, dönüş yolu. Tooky[3] zaten yanımda otururken Hump[4] da gelip arka koltukta hemen yanıma oturunca, ona bacakları çok uzun olduğu için ön koltuğa geçmesini söyledim. Böylece durum üzerindeki tek kontrolümü kaybetmiş oldum. Diğer üç çocuğun üçü de kısa boyluydu. Tooky neşeyle şakıyarak hiç durmadan ortak yönlerinden söz edebilirdi. Ah, ortamı avcunun içine almıştı bile, onun o üstün taktik kaynaklarını deli gibi kıskanıyordum – başka bir deyişle, istemesem de ona içten içe hayranlık duyuyordum. İşte böyle, iki yanımda iki insanın sıcaklığıyla karanlık yollarda geçen iki saatlik yolculuktu – hayvani sıcaklık, hassasiyet ve mutlak akli barikatları gözetmeksizin delip geçer. Oradaydım ama öte yandan değildim de. Bir yanım sevgi ve güven içinde evdeydi, diğer yanımsa mevcut zorunluluklar ve umutlardan ötürü Smith'teydi. İşte şimdi burada, odamdayım. Kendimi arkadaşlarımla, gevezeliklerle, kayıtsızlıkla kuşatamam çünkü az sayıdaki dostlarım henüz burada değiller. Ne kadar hevesli olursan ol, karakterinin kaderin olduğundan ne kadar emin olursan ol, elektrik

1 Clement Moore Henry. Warren Plath'ın Philips Exeter Akademi'deki oda arkadaşı.

2 Yönetmenliğini Michael Powell ve Emeric Pressburger'in yaptığı 1948 yapımı *The Red Shoes* filmi. (yay.n.)

3 Muhtemelen Plath'ın sınıf arkadaşı Lois Winslow Sisson.

4 Robert Hills Humphrey. 1950-1951 yılları arasında Plath ile flört etmiştir.

lambasının sahte neşeli parlaklığında, saatin yüksek sesli tiktaklarının eşliğinde yapayalnız odandayken ne geçmiş ne gelecek, hiçbir şeyin gerçek olmadığına dair çıplak ve acı gerçeğin farkına varmaktan kendimi alıkoyamam. Ve neticede şu anı oluşturan yegâne şey olan geçmiş ya da gelecekten yoksunsan, neden şimdinin boş kabuğunu kırıp canına kıymıyorsun ki? Ancak kafatasımın içinde duran, "Düşünüyorum, öyleyse varım!" sözünü papağan gibi yineleyen, mantık yürütebilen, o soğuk, gri organ parçası her zaman bir sapak, bir yokuş, yeni bir çıkış olacağını fısıldıyor. İşte bu yüzden bekliyorum. İyi görünmenin ne yararı var? Geçici bir emniyet sağlamak mı? Kafanın çalışmasının ne yararı var? Sırf "Ben gördüm; ben anladım" diyebilmek mi? Ah evet, gayet normal bir şekilde aşağıya inip rakamlarda teselli bulamadığım için kendimden nefret ediyorum. Burada böyle oturup kendimle içimde olmadığını adım gibi bildiğim şey arasında hırpalanıp durmak zorunda olduğum için kendimden nefret ediyorum. İşte buradayım, makul ölçüde cazip bir tenle sarıp sarmalanmış, geçmişin hatıraları ve geleceğe dair hayallerden bir demet halindeyim. Bu tenin neler görüp geçirdiğini hatırlıyorum; daha neler görüp geçireceğini hayal ediyorum. Görme sinirlerinin, tat alıcılarının, duyusal algının eylemlerini buraya kaydediyorum. Ve, düşünüyorum: Ben, bu muazzam madde okyanusunda varlığının farkına varma yetisi bahşedilmiş alelade bir su damlasından başka bir şey değilim. Milyonlarcası gibi ben de, doğduğumda her şey olabilme olasılığına sahiptim. Ben de çevrem ve kalıtımın kaçınılmazlıkları tarafından güdük bırakılmış, kısıtlanmış olarak, eğilip büküldüm. Ben de birlikte yaşayacağım bir dizi inanç ve ölçüt bulacağım, ancak bunları bulmanın vereceği o asıl memnuniyet, sığ ve iki boyutlu bir yaşamla – bir değerler bütünüyle nihayete ulaştığım gerçeğiyle bozulacak. Bu yalnızlık da yarın öbür gün derslere, sınavlara çalışma mecburiyetine daldığımda bulanıklaşacak, azalacak, şüphesiz. Ama şimdi, o sahte azim söz konusu değil ve ben geçici bir boşluğun

içinde dönüp duruyorum. Evde dinlendim ve gezip tozdum, burada, çalıştığım yerde, bu rutin bir süreliğine kesintiye uğradı ve ben kayboldum. Şu anda dünya üzerinde benden başka yaşayan hiçbir varlık yok. Çıkıp şu koridorlarda dolaşsam, boş odalar dört bir yanda benimle alay edercesine esneyip duracaklar. Tanrım, bütün uyuşturucu ilaçlara rağmen, amaçsız "partiler"in allı pullu, kulak tırmalayıcı neşesine rağmen, hepimizin takındığı o sahte gülümsemeli yüzlere rağmen hayat, yalnızlık demek. Ve nihayet ruhunu açabileceğini hissettiğin birini bulduğunda, ağzından çıkan sözcükleri duyunca şaşkınlıkla kalakalıyorsun – içindeki o küçük, sıkış tepiş karanlıkta kapalı kalmaktan öyle körelmiş, öyle çirkin, öyle anlamsız ve güçsüzler ki. Evet, neşe, tatmin ve arkadaşlık var – ama dehşet verici bir farkındalık içindeki ruhun yalnızlığı da bir o kadar korkunç ve yıkıcı.

Bu deftere uzun zamandır yazmıyor olmamın sebebi kısmen kafamdan yazıya dökecek tek bir makul, tutarlı düşünce geçmemesi diyebilirim. Zihnim, iğrenç derecede açık, bir benzetme yapmam gerekirse, atık kâğıtlarla, saç telleri ve çürümekte olan elma koçanlarıyla dolu bir çöp tenekesi gibi. Birçoğu heyecan verici ve tecrübe ettiğim dünyada çok yeni olan birçok hayata maruz kalmaktan ötürü bunalıyorum. Hafifçe sürtünerek insanların yanından geçmek zorunda kalıyorum ve bu canımı çok sıkıyor. Birini gerçekten derinden sevebilmem için, ona dost değerini biçebilmem için, önce hayranlık duymalıyım. Ann[1] ile böyleydi: onun ince zekâsına, biriciliğine, şen şakrak hayal gücüne – onu, o yapan her şeye hayrandım. Onun bana sırtını dayadığı gibi ben de ona sırtımı dayayabilirdim. İkimiz birlikte her şeye göğüs gerebilirdik – tam olarak her şeye değil belki de, öyle olsa geri dönerdi. Her neyse, o gitti ve ben kendimi bir süre daha yoksun hissedeceğim. Ama ben kederden ne anlarım?

1 Anne Davidow. Plath'ın Illinois, Highland Park'tan arkadaşı. Ann, Smith'teki ilk yarı yılının ardından okulu bırakmıştır.

Şimdiye dek sevdiğim hiç kimse ölmedi ya da eziyet çekmedi. Yiyecek yemeğe ya da yatacak yere hiç muhtaç olmadım. Bana beş duyu ve çekici bir dış görünüş bahşedildi. Yani konforlu küçük koltuğumda, oturduğum yerden ancak ahkâm kesebilirim. Amerika'nın en seçkin okullarından birinde okuyorum; Birleşik Devletler'in en seçkin kızlarının iki biniyle bir arada yaşıyorum. Şikâyet edecek neyim var? Pek bir şeyim olduğu söylenemez Öz-saygımı esas pekiştirme yolum burslu olduğumu söylemek; özgür irademi kullanıp lise boyunca çalışmasaydım şimdi asla burada olamazdım. Ama bunu derinlemesine düşündüğümüzde, bunun *ne kadarı* özgür iradeydi ki? Ne kadarı ebeveynlerimden aldığım düşünebilme kapasitesi, akademik anlamda çalışıp başarı elde etmem için evde gördüğüm teşvik, bütün o erkek ve kızların men edildiğim sosyal dünyasına bir alternatif bulma ihtiyacıydı? Ve yazma tutkum, daha küçücükken, daha Mary Poppins[1] ve Winnie-the-Pooh'nun[2] masal dünyasında büyütüldüğüm zamanlarda başlayan içine kapanıklık eğilimimden gelmiyor mu? Bu beni sınıf arkadaşlarımın büyük çoğunluğundan ayırmadı mı? Bütün notlarımın A olduğu ve o alt alta üst üste boğuşup duran Conwaylilerden "farklı" olduğum gerçeği – *nasıl* olduğundan çok emin değilim ama sürüsüne geri döndüğünde üstüne insan eli değdiği anlaşılan bir hayvan gibi "farklı". Bütün bunlar kendimi bencil bir tavırla alelade sürüden ayrı tutmamın üstü kapalı bir sebebi olabilir; kim ne derse desin, bu böyle. Özgür iradeye gelecek olursak, insanın hareket edebileceği daracık bir çatlak bu; hele ki daha doğduğu andan itibaren çevre, kalıtım, zaman ve koşullar ve görgü kuralları tarafından sindirilmiş haliyle. Bir dağın mağaralarının birinde yaşayan İtalyan anne-babanın eline doğmuş olsaydım eğer, daha on iki

1 P. L. Travers'in yazdığı 1984-1988 yılları arasında yayımlanan sekiz kitaplık "Mary Poppins" serisinin baş kahramanı. (yay.n.)

2 Winnie-the-Pooh, A. A. Milne tarafından yaratılmış bir karakter. Aynı isimli kitap ilk olarak 1926 yılında yayımlanmıştır. (yay.n.)

yaşında falan fahişe olurdum çünkü yaşamak zorunda olacaktım (nedense?) ve tek yolu bu olurdu. Sözde kültürel eğilimleri olan varlıklı, New Yorklu bir aileye doğmuş olsaydım, diğerleriyle birlikte benim de sosyeteye takdim partim yapılmış olacak, kürklü paltolarla, geniş bir sosyal çevreyle bıkkın bir yüz ifadesiyle donatılmış olacaktım. Nereden mi biliyorum? Bilmiyorum ki; ben ancak tahmin yürütebilirim. Ben, ben olmazdım. Ama ben, benim şimdi ve diğer milyonlarcası da öyle geri çevrilemez şekilde kendilerine has "ben"ler ki, bunu düşünmeye bile zor katlanıyorum. Ben: Ne sert bir sözcük; her harfi de oldukça güven tazeleyici. Mağrur ve kendinden emin dikey bir harfle başlayan ve sonra çevik, kendini beğenmiş kısa harfle devam eden...[1] Kalem kâğıdın üzerinde gidip geliyor... Ben... Ben... Ben... Ben... Ben... Ben.

Benden daha derin düşünebilenleri, daha iyi yazanları, daha iyi çizenleri, daha iyi kayak yapabilenleri, daha iyi görünenleri, daha iyi yaşayanları, daha iyi sevenleri kıskanıyorum. Masamda oturmuş, gökyüzünü çalkalayıp mavi-beyaz bir köpüğe çeviren buz gibi rüzgârıyla, parlak, tertemiz ocak gününe bakıyorum. Hopkins Yurdu'nu ve salkım saçak kapkara ağaçları görebiliyorum; gri yolda bisiklet süren kızı görebiliyorum. Kurusunlar diye perde çubuğuna astığım naylon çorapların pırıltılı ipçiklerine takılıp çaprazlama masaya vuran güneş ışığını görebiliyorum. Sırf görme sinirlerine sahip olduğum ve onların algıladıklarını kâğıda dökebildiğim için bile değerli sayılırım sanırım. Ne aptallık!

Hopkins Yurdu çirkin. Her sabah yerimden kalkıp pencereyi kapadığımda ve ne zaman yazmak için masama otursam onu görüyorum. Bütün o acayip köşeleri, bütün o hantal, kırmızı bacaları, yüksek duvarları, mavi renkli kiremit çatıları, rengi yıpranıp

1 İngilizcede "I am" olarak yazılışını tasvir ediyor. (yay.n.)

mora dönmüş kırmızı kiremit çatıları, beyaz ve kararmış yeşil ahşap doğramalı sarı duvarları. Yılların kiri pasıyla pislenmiş, boyaları dökülmüş, pencere pervazları aşınmış ve çıplak ağaççıklar bodrum katın pencerelerini bürümüş. Rüzgâr onları evin kabuk bağlamış ahşap doğramalarına doğru iteledikçe, kırılgan, zayıf dallarının korkutucu bir biçimde gıcırdayışını duyuyorum adeta. Yine de Hopkins Yurdu'nu seviyorum. İnsanın direnci öyle büyüktür ki, etrafını çepeçevre kaplayan çirkinlikle büyülenip bunu o sevimli perişanlığında sanatıyla akıldan kolay kolay çıkmayacak bir hale getirebilir. Sarı ahşabın boyuna yapılmış geometrik desenli kepenkleri, çatının yamuk köşelerini ve eğri büğrü açılarını, pis su borularının köşeli çıkıntılarını –renk ve şeklin kasvetli ve geometrik gerilimiyle çizerdim– sokağın karşısında gördüklerimi... insanın kendi hüsnükuruntusuyla bizi etkileyen bir güzellik haline gelen bu çirkinliği resmederdim.

Çocukken sihrin o güzel düşler ülkesine koşullandırıldıktan sonra, iyilik perisi kraliçeleri ve bakire kızları, küçük prensleri ve gül çalılarını, kuvvetli ayıları ve Eyore-vari eşekleri, paganların sevdiği gibi sihirli değnekle kişiselleştirilmiş hayatı ve kusursuz çizimleri – gece yarısı gökyüzünde annesinin iplik kutusunun içinde bir yıldız patikasında uçan o güzelim siyah saçlı çocuğu (ki o sendin) - - başıyla selam veren Çinlilerin fenerlerle aydınlatılan dünyasında guguk kuşuyla birlikte yalınayak yürüyen tüy pelerinli Griselda'yı, - - - narin çiçek perileriyle dolu çiçek bahçesindeki Delight'ı, - - - bira içip vadideki mağaralarda ejderhaları anlatan şarkılar söyleyen altın kemerli mavi ve mor başlıklı hobbit ve cüceleri - - - - bütün bunları biliyor, hissediyor ve onlara inanıyordum. Bütün bunlar küçükken benim hayatımdı. Bunlardan "yetişkin" gerçekliğinin dünyasına geçmek. Hassas çocuk parmaklarının yumuşak derisinin kalınlaştığını hissetmek; cinsel organların gelişip tende avaz avaz bağırdığını hissetmek; okulun, sınavların (en az tebeşirin karatahtada çıkardığı kulak tırmalayıcı ses kadar sevimli olan bu sözcüklerin), ekmek parasının,

evliliğin, seksin, uyumun, savaşın, ekonominin, ölümün ve benliğin farkına varmak. Çocukluğun güzelliği ve gerçekliğinin acıklı bir şekilde mahvolması. Şimdi göründüğüm gibi duygusal olmak istemem ama bizler neden çilekli krema gibi yumuşacık bir "Anne Ördek" dünyasına, *Alice Harikalar Diyarı'nda*[1] kitabına koşullandırılıyoruz ki, büyüdükçe ve hayatta sıkıcı sorumlulukları olan bireyler olduğumuzun farkına vardıkça hayatın çarklarında kırılıp dökülmek için mi? * "Peri" gibi bir zamanlar o çok sevdiğin sözcüklerin art niyetli ve müstehcen anlamlarını öğrenmek için. * Çocuğun tekinin kafasını boynuna gömdüğü ya da parmaklarını göğüslerine daldırmakla yetinemezse sana tecavüz etmeye kalkıştığı üniversite dernek partilerine gitmek için. * Her geçen gün tıpkı senin yaptığın gibi o acayip ergenlik evresini geride bırakan ve sevilip okşanma maceralarına girişen milyonlarca güzel kız olduğunu öğrenmek için. * Bir şekilde rekabet etmen gerektiğinin farkında olmak ve yine de zenginlik ve güzellik bahşedilmemiş olmak için. * Çocuğun tekinin seni babasının son model krom kaplı üstü açık arabasıyla bir motele götürürken "şehrin senin yaşadığın kısmı" hakkında düşüncesiz bir yorum yaptığını duymak için. * Varlıklı entelektüellerden oluşan bir ailede doğmuş olsan daha çok "sanatçı" olabileceğini öğrenmek için. * Kendi anında, kendi çevrende ve kendi mevcut ruh halinde ancak senin için geçerli olan geçici, fani sözler dışında gerçek olan hiçbir şeyi asla öğrenemeyeceğini öğrenmek için. * Aşkın asla gerçekleşmeyeceğini çünkü senin hayran olduğun Perry gibi tiplerin P. K. gibilerini istediklerinden, hep ulaşılmaz kalacaklarını öğrenmek için. * Onları, onlara asla sahip olamayacağın için istediğini öğrenmek için. * Bir devrimci olamayacağını öğrenmek için. * Ütopyaya istediğin kadar inansan ve onu hayal etsen de, ekmeğini kazanmak için memleketinde çalışıp didineceğini

1 Lewis Carroll mahlasını kullanan Charles Lutwidge Dodgson'ın (1832-1898) 1865 yılında yayımlanan ünlü romanı *Alice's Adventures in Wonderland* (yay.n.)

ve o ekmeğin üstüne yağ sürebilmekten memnunluk duyacağını öğrenmek için. * Paranın, hayatı bazı açılardan pürüzsüz bir hale getirdiğini öğrenmek ve şayet paran azsa hayatının nasıl zor ve tatsız olduğunu hissetmek için. * Aslında değersiz, yalnızca bir kâğıt parçası olan parayı hor görmek ve onu kazanmak için yapmak zorunda kaldıklarından nefret etmek ama yine de onun uğruna köle gibi çalışmaktan kurtulasın diye ona sahip olmaya can atmak için. * Sanat, müzik, bale ve iyi kitaplar için yanıp tutuşmak ama onlara sadece kışkırtıcı parçalar halinde sahip olabilmek için. * Fikirlerini ve dürtülerini anlayıp büyütmek için karşı cinsten bir organizmayı arzulamak ve çoğu Amerikalı erkeğin, kadına yuvarlak göğüsleri ve vajinasında makul bir deliği olan bir seks makinesi olarak, o güzel kafasında sabah dokuz akşam beş, zorlu bir rutin işgününün ardından akşam yemeğine biftek pişirip erkeğini yatakta memnun etmekten başka bir şey düşünmeyen boyalı bir bebek olarak taptığını öğrenmek için.

Unuttuğun bir mektubu almak için alt kata indiğin bir vakit gelir ve oturma odasındaki küçük bir kız grubunun mahrem şeyler konuştuklarını belli eden alçak sesleri ansızın anlaşılması imkânsız bir mırıltıya dönüşür ve gözleri sümüksü bir yaratık gibi sana, senin etrafına, gözlerindeki yarı korkulu belli belirsiz titremeye rastlamamak için sinsi bir çaba göstererek senden uzağa çevrilir. Ve seni de kinayenin görünmez ilmeğine dolamak için sana ya da senin çevrene yöneltilen, seni ima eden edepsiz sohbetler aklına gelir. Senden bahsettiklerini bilirsin; seni hançerleyenler de bilir. Ama oyunun aslı, iki tarafın da bilmiyormuş gibi, ima etmemiş gibi, anlamamış gibi davranmasıdır. Bazen sen de aynı şekilde karşılık verme şansını yakalarsın, zehirli oklar ortak yaralarınızda inadına saplanırken, sen ve düşmanın yüzlerinizde cesur gülümsemelerle rekabet edersiniz. Büyük çoğunlukla karşı koymaktan usanmış haldesindir çünkü korku ve yetersizliğin havaya karışan yalan yanlış sözlerinde kendini belli

edeceğini bilirsin. Bu yüzden sana "Bütün gün odalarımıza kapanıp kalmaktansa derslerden çakıp sosyal olmayı yeğliyoruz," ve tatlı tatlı "Seni hiç görmüyorum. Hep *odanda çalışıyorsuuuun!*" dediğini duyarsın. Ve çeneni kapalı tutarsın. Ve ah, nasıl da gülümsersin!

Şirin sözcüğünün vücut bulmuş hali. Kısa boylu ve çekici. Minik, "tam dokunmalık" burnunu, uzun kirpiklerini, yeşil gözlerini, beline kadar inen uzun saçlarını, incecik belini hemen fark edersiniz. O, Külkedisi'dir, Wendy'dir, Pamuk Prenses'tir. Yüzü sevimlidir. Parlak rujlu dudaklarının ardındaki beyaz dişleriyle tatlı tatlı konuşur. Gülüşü de sevimlidir ve son derece düzenlidir. Sonja Henie kadar iyi paten kayar; iyi kayak yapan herkes kadar iyi kayar; Olimpos'taki tanrılar kadar iyi yüzer; modern varlıklardan herhangi biri kadar iyi dans eder – dans konusunda pek bir şey bilmiyorum. Cıva gibidir. Sigarasını şirin bir edayla içer. Omuzlarına mümkün olduğunca yakın konumları ve dimdik halleriyle sana epey şirin bir tavırla dudak büken cüretkâr göğüslerinin farkında olmaman mümkün değildir. Oldukça becerikli göğüslerdir bunlar, dikkat çekmek için durmadan yaygara koparırlar. Belki de kendilerini fark etmeyen ancak onların üzerinden masum ve keskin bir gülümseme fırlatan gözlerine öfkelenmişlerdir. Hoppa göğüslerdir bunlar, iradesi zayıf bir hırkanın ardında nefis, dolgun kıvrımlarla kendilerini belli ederler. Mağrur göğüslerdir bunlar, siyah, altın rengi düğmeli tafta kumaşın ya da parlak yeşil renkli satenin altından sert uçlarını gururla dışarı çıkarırlar. İri göğüslü bir kızdır o; bu iki duygu ve sinir ucu merkezi, hayata ve insan ırkına kaldırılmış kalkanlar, mağrur sembollerdir.

Linda ikinci kez karşılaştığınızda anımsamayacağınız türden bir kızdır. Nispeten gösterişsiz, bir resim silgisi kadar alelade. Gözleri, nevrotik bir Japon balığınınkiler gibi tedirgin ve parlak-

tır. Cildi bozuktur; belki akne sorunu vardır. Saçları: düz, kahverengi, yağlı. Ama kimi öyküleri sende iz bırakır. Ve iyi yazar. Senin yazmayı hayal edebileceğinden çok daha iyi yazar. Aşk ve seksi ve korkuyu ve karasevdayı fısıldayan sözleri çoktan devirip üzerinden geçmiş, bir dizi keskin, kısa ve öz, attığı yeri vuran cümleler kurar. Sen öykünü ortaya çıkardın - - *Seventeen*[1] dergisinde üçüncülük ödülünü kazanan öykünü. Daha birkaç ay önce nasıl da gerçek ve samimi gelen coşkulu hislerle dolu paragrafları yeniden okuyunca miden bulandı. İnci gibi dizili ve ölçülü olduğunu bile söyleyemedin, ki bu korkutucu derecede belliydi. Böylece birinin senden çok daha güçlü bir kalemi olabileceğine duyduğun şaşkınlıktan sıyrıldın. Yalnızlığını ve şairane başkalığını o nazik, küçük bağrına basmayı bıraktın. Ve şöyle dedin: O, unutulmak için fazla iyi. Onu dost ve rakip edinmeye ne dersin – ondan çok şey öğrenebilirsin. Bu yüzden, deneyeceksin. Bu yüzden, yüzüne baka baka gülecek belki de. Bu yüzden, sonunda seni bozguna uğratacak belki de. Yani her halükârda, deneyeceksin ve belki de olur ya, sana katlanabilir. Öyle umalım!

Benim hayatımın amacı ne ve onunla ne halt edeceğim? Bilmiyorum ve korkuyorum. Asla istediğim bütün kitapları okuyamayacağım; olmak istediğim bütün insanlar olamayacağım ve yaşamak istediğim bütün hayatları yaşayamayacağım. Kendimi istediğim bütün becerileri edinecek kadar eğitemeyeceğim. Bunları neden istiyorum? Hayatımda mümkün olan zihinsel ve fiziksel tecrübelerin tüm renklerini, tonlarını ve çeşitlerini tatmak ve hissetmek istiyorum. Ve korkunç derecede sınırlıyım. Yine de gerçeğin teki değilim: yavan, kör ve aptal değilim. Günlerini tekerlekli sandalyede geçiren kolsuz, bacaksız bir gazi değilim. Ayağını sürüye sürüye akıl hastanesinin kapısından çıkan o mongolumsu ihtiyar adam değilim. Uğrunda yaşayacağım çok şey var, yine de anlaşılması mümkün olmayacak kadar hasta ve

1 *Seventeen*: İlk olarak 1944 yılında basılmaya başlanan gençlik dergisi. (yay.n.)

üzgünüm. Belki bu hislerimi seçenekler arasında karar vermek zorunda kalmaktan duyduğum nefrete dayandırabilirsin. Belki de herkes olmak istememin sebebi budur – kimse beni ben olduğum için suçlayamasın diye. Kendi kişilik gelişimim ve felsefemin sorumluluğunu üstlenmeyeyim diye. İnsanlar mutlu - - - bu, kendi payından memnun olduğun anlamına geliyorsa: acayip ya da ıstıraplı uçları, merak edecek ya da soru soracak alanı olmaksızın, tam da kendi şekline uygun bir çemberin içinde debelenip duran kanaatkâr biri gibi rahat hissetmek. Ben memnun değilim çünkü benim payım sınırlı, tıpkı diğerlerininki gibi. İnsanlar ihtisas yapıyorlar; insanlar kendilerini bir fikre adıyorlar; insanlar "kendilerini buluyorlar". Ama kendini bulmaktan gelen asıl memnuniyet, böyle yaparak yalnızca gülünç olduğunu değil, bambaşka bir şekilde gülünç olduğunu kabul ettiğini bildiğinden, gölgede kalıyor.

Öfkeli miyim? Evet. Neden mi? Çünkü Tanrı olmam –ya da sıradan bir kadın-veya-erkek– ya da aslında herhangi bir şey olmam mümkün değil. Ben hissettiğim, düşündüğüm ve yaptığım şeyim. Varlığımı yapabildiğim ölçüde etraflıca ifade etmek istiyorum çünkü varlığımı ancak bu şekilde canlı tutabileceğim fikrine kapıldım. Ama neysem onu ifade edeceksem, bir hayat standardına, bir sıçrama noktasına, bir tekniğe ihtiyacım var – kendi kişisel ve acınası küçük kaosumu gelişigüzel ve geçici de olsa yerli yerine koyabileyim diye. Bu standardın ya da sıçrama noktasının ne denli sahte ve dar görüşlü olması gerektiğini yeni yeni öğreniyorum. Yüzleşmekte zorlandığım şey tam da bu işte.

16 Mart 1951, Cuma akşamı

Yeniden buraya yazmaya başlamanın zamanı geldi; kâğıt üzerinde geçirdiğim nispeten bulanık düşünme süreçleri konusunda olabildiğince dürüst ve açık olmaya fazlasıyla kararlıyım – her yeni teşebbüste olduğum gibi.

Yine nereden başlayacağımı bilemez haldeyim. Ama sanırım biraz Dick'ten[1] bahsedeceğim. Çünkü her zamanki gibi burada, masamda oturuyorum. Biri ayağındaki terlikleri sürüye sürüye, bir şarkı mırıldanarak koridorda yürüyor. Kapılar kapalı. Kafama sardığım eşarp, bez bigudilerin sert düğümlerini saç derime bastırıyor. Hava çok sıcak, vantilatör resmen buhar üflüyor. Bu yüzden pencereyi aralıyorum. Dinle beni: Hayat denen mermer-çamur karışımının içinde saf mermerden oluşan tek bir katmanın olduğu nadir görülür. Yazılmış şarkıların, yazılmış şiirlerin, yazılmış oyunların can bulduğu nadir görülür. Kazara, önemsiz tanrılar için yazılmış bir trajedinin kenara kaldırılmış sahnelerinden birine düşer, destansı bir kadroyla yapraklara ve otlara yazılmış bir senaryodaki replikleri söylersin.

Bütün kızlar ve erkekler dans etmeye gider; biz de gittik. Yeniyetmelik ve gençlik çağlarında bütün kızlar ve erkekler güzeldir; biz de öyleydik. Birlikte dans etmek ucuz ve aşağılayıcı bir şey değildi. Siyah, kusursuz smokinlerin ardında, çıplak omuzlu, beyaz elbiselerin ardında, her birimizin içinde bir şey vardı - - - evet ve hayırın, artı ve eksinin, siyah ve beyazın, erkek ve kadının anlatılmayacak ölçüde haklı olduğu, müşterek bir gerilim, uyuşuk bir çekim vardı. İzah gerektirmeyen.

Soğuk mart rüzgârında bir başımıza geri dönerken, boş boş, bıkmak usanmak bilmeden bekleyen taksilerle dolu caddelerden geçtik. Derken yol ıssızlaştı ve rüzgâr esmeye başladı, dudaklarımızı yalayıp geçerken, hava, soğuk su yudumlarıydı sanki. Sokak lambaları karanlığın içinde ışığıyla aydınlattığı yerleri yontuyordu. Saçlarım rüzgârda dört bir yana savruluyor ve beyaz tülden tarlatan, gümüş rengi ayakkabılarımın etrafında rüzgârla şişiyor, yatışıyor, susuyordu. Uzun adımlarla yürü, yürü, yürü, yürü. Öylece yürü, el ele. İnsan yok, parti yok, sıcaklık yok, bulanıklaşmış ışıklar, sesler, tenler, şarap yok.

1 Richard Allen Norton. 1951-1953 yılları arasında Plath ile flört etmiştir. Dick'in ebeveynleri Plath'un annesi Aurelia Plath'ın arkadaşlarıdır.

İkimiz caddelerde güçlüyüz ve birlikteyiz. Uzun uzun yürü. Sonra dur. Yıldızlara doğru çevrilen başlar. Sözcükler efsaneleri anlatıyor şimdi ve çizgiler gökyüzünde koşuşturup Avcı Takımyıldızı'nı, Büyükayı ve Küçükayı'yı çiziyor. Sonra sessizlik giderek daha da yükseliyor, kabaran bir denizden çok daha yüksek çıkıyor sesi, bastırıyor da bastırıyor. Kuru yapraklar, kabuğunda çürümüş bezelyeler gibi yağmur oluğuna doğru tıkır tıkır hareket ediyor. Rüzgâr telaşla koşturuyor, koşturuyor, koşturuyor. Sözcükler yine. "Kilisede olmaya benziyor bu."

Cümleyi parçalarına ayırıp inceleyin, ah öğretmenler! Fiili, ismi ve sıfat-fiil gruplarını belirleyin. Kuru, kupkuru bir sözcük; çatırdayarak kuru; tıslayarak kuru ve kusurlu ölçüde zayıf. "Kilise" sözcüğünü parçalarına ayırıp inceleyin, ah ellerinde sözlükleri olan insanlar. "Umumi ibadete ayrılmış bina, özellikle Hıristiyan inancında," anlamına geldiğinden bahsedin. Birçok şeyi çağrıştırdığından bahsedin – beyaz duvarları, ilahileri, çocukluğu ve pazar günleri yenen tavuklu akşam yemeklerini. Ama hayır, daha dinlerken size kahkahalarla gülerim.

Derken, bir öpücük. Öpücükler alınıp veriliyor. Annelerin çocuklarına, âşıkların sevgililerine, sokaktaki adamların fahişelerine kondurduğu öpücükler. Dudakların birleşmesi. Hepsi bu, biz de birer hayvan olduğumuzdan, bu bizim kendi türümüze özel tuhaflığımız. Ve yine de, hayalperest ve gözlerinde yıldızlar çakan bir romantik olmaksızın, bir öpücük, birinin zihnine duyduğunuz hayranlığın somut simgesidir diyebilirim. Bu ve bir de haz. Soyumuzun ve çağımızın gelenekleri ve ahlaki vicdanıyla yetiştirildiğimizden, öpücüklere kafa yorabilir ve üstünde konuşabiliriz. Kafataslarımızın kıkırdağının altında soğuk, gri bir doku yumrusu var ve bir tepki yeterince derine işlerse eğer, sinir sinyallerimiz koşullandırmanın doğası uyarınca tıkanır. Bu yüzden, mantık başkaldırmadıkça, beynin tepkileri ve içsalgıbezleri arasında uyum yakalanır.

Bir öpücük. Bir kez daha, farklı ve nazik. Sonra basamaklar

ve ben hiçbir şey demedim. "Hoşça kal, çok iyi vakit geçirdim," bile demedim. Bir akşamın son köşelerini törpüleyecek tek bir söz etmedim. Işığın altındaki hasır koltuğa oturdum, o ise aşağı indi; kapı tık diye kapandı; diğer odalardaki insanların uykularıyla sessizlik ağırlaşmıştı. Kabuğu soyulup kahverengi vernikle cilalanmış merdiven tırabzanına diktim gözlerimi. Soluk yeşil renkli duvara parmaklıklı bir gölge vuruyordu. "Merdiven tırabzanları," deyip güldüm. "Bütün bunlar, bütün bir hayat, merdiven tırabzanlarına indirgenmiş."

Ayağa kalktım ve o zahmetli soyunma işine koyuldum; beyaz giysileri düzgünce katlayıp koydum, şeffaf kahverengi naylonu çözdüm, beyaz sert tülü yere bıraktım, bir bezi ıslatıp sabunla köpürttüm ve yüzümü, kollarımı ve boynumu ovaladım. Kedi, patileriyle koltuğu tırmaladı. Sıcacık hayvanı çıplak göğsüme yatırıp tüylerini okşadım, biraz hırıldadı. Sonra yatağa, karanlığın konforuna geçtim. Karım ve tenim hâlâ gergindi ve usulca bir şarkı mırıldanıyordu. Ama çekildi, çekildi; karanlık ve uyku ve kayıtsızlık içeriye doğru dalgalar halinde kabardı, kabardı, kabardı isim-siz, kimlik-siz, hiçbir şeysiz kucaklayıp boğarak üstüme çöktü, çöktü. Hiçbir şey ama yine de uyanışın ve hayatın tohumları orada, karanlıkta pinekliyordu.

Kimi uykular paramparça yumurta kabukları, parlak renkli portakal kabuklarına üşüşmüş parazitler, kahve telveleri ve çürüyüp kararmış marul yapraklarıyla bir çöp yığını adeta; bunlar hemen ertesi gün önemli bir işin ya da sınavın seni beklediği zamanlardaki kâbuslarla parçalanan uykular. Kimi uykular kasvetli ve kurşuni renkte, durgun ve teskin edici haliyle epey merhametli; bunlarsa her günü bir öncekine ya da bir sonrakine benzeyen ve her anı şimdiki zaman olan bir işçinin uykuları. Fakat baharın ve üstü yapraklarla örtülmüş mağaralardaki ayıların yavaş yavaş uyanmaya başladığı kış uykusundan doğan uykular da var. Erkenden ve bir tuhal öten kuşların cıvıltısı kulağıma çalındı. Güneş, kapalı

gözkapaklarıma vurdu; toprak kokusu burnuma doldu; ılık rüzgâr tenime dokundu. Gözlerim kapalı, bedenim tam olarak bana ait değil ama yine de bir şeylerin parçası – havanın, toprağın, ateşin, suyun. Ve sokaktan gelip geçen arabaların sesi ve hemen yanımdaki yatakta uyuyan birinin soluk sesleri. Gözlerimi açtım ve bedenime, kendime geri çekildim. Dirseğime dayanıp doğruldum; açık pencere, cumartesi rüzgârıyla uçuşan perdeler ve sokağın karşısındaki binaya keskin ve net vuran güneş ışığı ve gölge vardı karşımda. Göbek bağın özenle kesilip düğüm atılırken bir rahimden çıktığını inkâr edip esef duymak. Esef, esef duymak ve bir sonraki adımın ayağa kalkmak, tuvalete gitmek, bir ayağını diğerinin önüne atmak, uyuklayarak oturağa oturmak, esneye esneye, bir yandan da kahverengi buklelerin arasındaki bigudileri açarak parlak sarı renkteki bir dere halinde işemekte olduğunu bilmek. Ayağa kalk, dişlerini fırçala, yüzünü yıka ve acımasız gün ışığında kültürümüzün hemfikir olduğu giyinme törenine bir kez daha başla.

Eddie, diye düşündüm. Ne ironik. Bir rüyasın sen; umarım seninle asla tanışmam. Ama senin kelepçen benim huzurumun ... geceden ayrılışımın sembolü. Seni seviyorum çünkü sen bensin ... yazdıklarımsın, bir dolu hayat olma arzumsun. Ben kendi çapımda küçük bir tanrı olacağım. Evde, masamda yazdığım en iyi öykü[1] duruyor. Mutluluğumun hayatımdan bir parçayı, acı ve güzellik dolu bir parçayı çekip almaktan ve bunu kâğıt üzerine daktilo edilmiş sözcüklere dönüştürmekten kaynaklandığını Bob'a nasıl anlatabilirim? Hayatımı, keskin hislerimi, duygularımı yazıya dönüştürerek meşrulaştırdığımı nasıl anlayabilir?

Gitgide amansız bir romantik haline geliyorum. Ama rica ederim, sonuna kadar dinle. Oyun bittikten sonra, koridorlarda

1 Plath'ın "en iyi öyküm" dediği "Den of Lions" (Aslanların Yuvası) *Seventeen* dergisinin düzenlediği kısa öykü yarışmasında üçüncülük ödülünü kazanmış ve Mayıs 1951'de dergide yayımlanmıştır.

çıkış kapılarına doğru tel tel ayrılan koca bir düğüm haline gelmiş insan kalabalığından kurtulup dışarı çıktık. Soğuk ve karanlık bir mart gecesi daha. Son derece mütevazı bir yaradılışa sahip olduğumdan, "Geçen gece oldukça kibar davrandı çünkü dansa gittikten sonra kavalyeni öpmek bir gelenektir," diyordum kendi kendime. Merdiven başında soğuk bir vedaya hazırlıyordum kendimi. "Sana bir şey göstereceğim," dedi eve yaklaşırken. Adımlarımızı kimya laboratuvarına giden sokağa çevirdik. Binanın arkasındaki tepeye çıkan bir patika vardı, patikayı çevreleyen çitler, çitlerin ardındaysa ot bürümüş bir arazi. Arazinin aşağı kısmında kalan bütün o patikaya ve ötesine kadar bakan çit direklerinden birine oturdum. Sarı-beyaz ışıklar yanıp söndü, arabalar çalıştı, ileri geri gidip geldi. 19. yüzyıl romantiklerinin hissettiklerini hissediyordum: ruhumun doğa anaya dokunduğunu. Ayaklarımın o tepenin toprağına karıştığını ve oradaki unsurların filiz verdiği bir şey haline geldiğimi hissettim . . . insana dönüşmüş bir ağaç gövdesi ya da aynı ölçüde umulmadık bir şey. O ise, elleri omuzlarımda, hemen arkamda duruyordu ve ben orada, onun o dimdik duran bedeninin korumasında otururken rüzgâr ona çarpıp gücünü yitiriyordu. Sonra otların arasından kol kola geçerek tepeye doğru yürümeye koyulduk. "Biliyor musun," dedi, "geldiğinde nasıl davranacağını merak ediyordum – *mesafeli* ve *kayıtsız* mı, yoksa *samimi* mi... ama sen durumu kolaylaştırdın." Sonra kollarını belime doladı, yanağını benimkine yasladı, sonra birden beni öpmeye başladı. Rüzgâr saçlarımı geriye doğru savuruyor ve biz ikimiz öyle karşı karşıya dururken gözlerimi yaşartıyordu. Geri dönerken, kendimizden bahsettik –sohbet kendini tekrarlamasın diye– ama beni davet etmekten çekindiğini ve "popülerliğim" yüzünden biraz bozulduğunu söylediğinde bir kahkaha atmaktan kendimi alamadım. Eve vardığımızda onun yukarı çıkıp beni ışık altında görmesini istemedim – rüzgârda darmadağın olmuş saçlarım ve yaşarmış gözlerim, karanlık bir tepede yıldızların altında göze

hoş gelebilirdi ancak daracık bir koridordaki 100 watt'lık Edison icadı ampulün ışığı altında, Tanrı korusun! Bu yüzden dışarıda durduk, oldukça tatlı dilliydi ve Chuck kapıdan çıkarken, onun dudakları benimkilere bir kez daha usulca dokunuyordu. Bu iki delikanlıya iyi geceler diledim ve tek başıma yukarı çıktım.

Kız-erkek meselelerinden daha can sıkıcı ne var ki? Hiçbir şey; yine de bu denli ömürlük hale gelen başka bir can sıkıntısı da yok. Havva, Âdem'i ta karanlık çağlarda kışkırttı ama ölüp yeniden doğmak insanoğlunun trajedisi ve her yeni doğumla bu döngü de en başından yeniden başlıyor. Aynı temelin üzerinde farklı çeşitlemelerle. Fakat geçen gece on yıl sonraki halimi gördüm ve bu yüzden ensemde soğuk bir nefesin gezindiğini hissettim.

Geçen cuma onların evinde birlikte "bebek bakıcılığı" yapıyorduk ve küçük erkek kardeşi de biz söyleyene kadar uyanık kalma iznini koparmıştı. Annesiyle babası dışarı çıktılar ve biz de ağabeyi A. A. Milne şiirleri okurken küçük, gürültücü bir erkek çocuğunun şevkle hoplayıp zıpladığı üst kattaki yatak odasına çıktık. Sonra ışıklar söndürüldü ve sessizleşen odada ağabeyi küçük kardeşine sorular sordu ve yanıtlarını dikkatle dinledi. Bir bakıma yabancı olan bendeniz ise yatağın ayakucunda oturuyor, küçük olanın benimle ilgilenmesini diliyordum; kalıp ona arkadaşlık etmemi istediğinde epey duygulandım. Derken onu uyutma vakti geldi. Adam ayağa kalkıp odadan çıktı. Herhangi bir kimliği yoktu ama açık kapının aralığından içeriye dolan ışıkta arkadan bir karaltı halinde görülürken, o, bir çocuğun babası olmak için seçilecek "adam", bense yatağa en son eğilen ve kapıyı arkamdan kapatmadan önce oğlumun kulağına bir şeyler fısıldayan "eş"tim. Ama aşağıda, aydınlıkta, ben Sylvia'ydım ve o da kendisiydi, aramızda yine koca bir deniz vardı. (Bir "deniz" vardı dedim. Hayır, kendimi kınıyorum. Bir yastık, bir dondurma kâsesi ve birkaç kurabiye vardı yalnızca. Ama aynı işi görüyordu; görüyordu işte.)

Tel tokalar her zaman midemi bulandırır. Onlara dokunmayacaktım. Bir defasında, bademciklerimi aldırdıktan sonra hastaneden eve döneceğim gün, yattığım koğuştaki kadınlardan biri birkaç saç tokasını uzatıp yanımdaki yatakta yatan diğer bir kadına geçirmemi istemişti. Tiksintiyle, kasılmış bir şekilde, gönülsüzce elimi uzattım, o soğuk, yapışkan tel tokalar tenime değdiğinde irkildim. Soğuk ve yağa batmış gibi parlaktılar ve tüm sıcaklığı ve iğrençliğiyle kirli saçlarla yakın temasta bulunduklarını *mide bulandırırcasına* ima ediyorlardı.

Perry bugün, annesinin "Kızlar sonsuz güvence arar; erkeklerse arkadaş. Her ikisi de farklı şeyler arar," dediğini söyledi. Ben buna katılmıyorum. Ben kız olmaktan hoşlanmıyorum çünkü bu durumda bir erkek olamayacağımın farkına varmam gerekiyor. Başka bir deyişle, bütün enerjimi eşimin zoruyla, onun yönlendirmesiyle harcamam gerekiyor. Kendi özgür irademle yaptığım tek şey o eşi *kabul etmek ya da reddetmek*. Ve her şeye rağmen, korktuğum başıma geliyor: Bu fikri gitgide benimseyip buna alışıyorum. Ve senin eşin olabilirsem, bütün bu eski korkulara kahkahalarla gülerim. İçimde uyandırdıkların hoşuma gidiyor. Ve benim gibi mağrur ve böyle geleneklere tenezzül etmeyen birinin evliliği saygın ve hayati bir kurum olarak görmesi beni hayrete düşürüyor. Fakat belli koşullar altında evlenmeyi gerçekten düşünebilirim.

Bu gece bir bekârlığa veda partisine gittim. Bunu daha sonra anlatırım. Eve dönüşte bindiğim otobüsü, Weston Caddesi'nden yürüyüşümü ve bu odaya, bu sandalyeye, bu ana (ki kendisi daha kalemim ilk harfi yazdığında geçip gitti) gelinceye dek kendi kendime, kendi hakkında neler konuştuğumu anlatmak istiyorum.

Ben bir parça erkeğim; kadınların göğüsleri ve kalçaları bir erkeğin hatun seçerken kafasından geçirdiği gibi gözüme çarpıyor...

ama bu, kadınsı bedene yönelik artistik ve analitik bir yaklaşım... hem ben daha çok bir kadınım; dolgun göğüsler ve güzel bir vücut için can atarken bile, bunların hislere hitap ediş şekli midemi kaldırmıyor değil... eninde sonunda beni mahvedecek şeyleri arzuluyorum ben... normal ve geleneksel yaşamdan sıyrılmış sanat, yaşantıyla bütünleşmiş sanat kadar yaşamsal mıdır diye merak ediyorum: sözün kısası, evlilik benim yaratıcı enerjimi tüketir ve bu doyumsuz hislerin derinliğiyle artan yazılı ve çizili ifade etme arzumu yok eder mi... ya da dünyaya çocuklar getirmekte olduğu kadar sanatımı ifade etmede de daha başarılı bir hale mi gelirim? Her ikisini de yapabilecek kadar güçlü müyüm? İşin en can alıcı noktası bu ve kendimi bu sınav için yeterince güçlü kılabilmeyi umuyorum... korkudan ödüm kopuyor olsa da... ve şimdi evler sessizleşirken, sıcak, sarı bir ışık parçasının arasından kendilerini barındıran küçük kutuların içinde hareket eden ve dönüp duran insanları gördüğüm aydınlık birkaç oda var... Kabuksuz yengeçler... arabaların, uçakların ve trenlerin çelik kabuklarına hapsolmuş ten... Ve bütün gece yürür, kendimle konuşur dururdum... ama yapamam çünkü ayaklarım beni bu kapıya getirdi... 20. yüzyıl bilimciliğine dair, sembolizme dair popüler yanılgıların çağıdır... derken kapının önünde duruyorum ve ben yanlarından geçip gittikçe başkalaşan bütün o evlerin içinde bu ev, benim küçük bir çocuk olduğum ve zamanla dönüştüğüm ev... ve bu kapı eşiği bütün o oğlanların ve türlü öpücüklerin hayaletleriyle dolu... ve dört bir yanım dostane dokunuşlu aşina mekânlara ait renklerin, hareketlerin, kelimelerin, eylemlerin birbirine girdiği bir girdapla çevrilmiş... benim hayatım bu... bu yüzden labirentteki bir fare gibi bu kapının açılacağını içgüdüsel olarak biliyorum... bütün o kapılar arasında bu kapının... ayaklarım aradığım kapının bu kapı olduğunu biliyor... gözlerim biliyor... ve kapıyı açanın leydi mi kaplan mı olacağına[1] şüphe yok...

1 Frank R. Stockton'ın (1834-1902) *Leydi mi, Yoksa Kaplan mı?* adlı kısa öyküsüne gönderme. (yay.n.)

çünkü tam da bu noktada yalnızlığın ağını yırtıp alışkanlığa, ailem, evim olan odalara giriyorum... ve benim göbek bağım özenle kesilmedi... böylece elimi kapının koluna götürüyor ve aydınlığa doğru, yarına doğru, görme, duyma, dokunma, koklama, tatma duyularımla tanıyıp bildiğim insanlara doğru bir adım atıyorum... ve kapı ardımdan kapanıyor ve uyuyan sokaklardan ve çitlerle çevrilmemiş uçsuz bucaksız geceden oluşan huzursuz edici boşluğu dışarıda bırakan klik sesiyle kilidi çeviriyorum...

Deneysel bir film[1] *üzerine notlar*

Senaryo Dali'ye ait: sarsıcı bir film: seks ve sadizm.

Açılış: *"Il y a une fois..."*[2] Adam elindeki usturayla aylak aylak tırnağını yontmaktadır... Dışarıya, verandaya çıkar... Gökyüzüne bakar... (kamera gökyüzüne çevrilir)... Sis gibi ince üç adet bulut dolunay halindeki ayı yatay olarak kesmektedir... (kızın yüzü ekrana gelir)... Tekrar ay... (tekrar kızın yüzü)... Adamın eli gözü kaldırır ve usturayla düzgünce keser... Kan pıhtılarına yakın plan...

Sonraki sahne: Adam boynuna asılı bir kutuyla bisiklet sürmektedir... Kadınsı kumaş... (kamera pencereden dışarıya bakan bir kadına döner)... Adamın yukarıdan görüntüsü... Kaldırıma düşer... Kadın koşturur... Adamın hareketsiz yüzünü öper... (görüntü odaya geri döner)... Kadın kutuyu açar... Kumaşları yatağın üstüne yayar... Adam kendine gelir... Meraklı bir ifadeyle kendi eline bakar... (ele yakın plan)... Avuç içinde kırmızı bir yara ve karıncalar vızır vızır yaranın içinden dışına koşuşturmaktadırlar...

Sonraki sahne: Adam ve kadın pencereden dışarıyı izlemektedir... (aşağıdaki sokak)... Cazibeden yoksun kadın, şefkatle ve sıradan bir merakla elindeki sopayla yerde duran bir nesneyi

1 1928 yılında Luis Bunuel ve Salvador Dali tarafından yönetilen *Un Chien Andalou* isimli sanat filmi. (yay.n.)

2 Fr. "Bir zamanlar..." (ç.n.)

dürtüklemektedir... Bu nesne bir insan elidir... Polis kalabalığı uzaklaştırır... Kadın eli bağrına basar... Onu kutuya koyar... O kendinden geçmiş bir şekilde sokakta dikilirken arabalar yanından süratle geçip gider... (kamera yeniden pencereden aşağıya bakar)... Araba yaklaşır... Kadına çarpar... Adam pencerenin önünden ayrılır... Şehvetle kadına yaklaşır... Onu kollarına alır... Elleri uzanıp kadının basma elbisesinin altındaki göğüslerini ve kalçasını okşar... Eller göğüslere dokunur ve giyinik figür çıplak hale gelir... Sonra tekrar giyinik haline döner... Göğüsler kalçalara dönüşür... Ve eller esnek hatları yumuşatır... (güçlü bir şehvet duygusu uyandırılmıştır)... Kadın kurtulur... Adam iki kuyruklu piyanoyu peşi sıra sürükleyerek gelir... Geyikler, top mermileri, papazlar yüklenmiş piyanolar... (şehvetin insanüstü gücü?) Kadın kapıdan kaçıp gider... El onun arkasından uzanır... (yaraya üşüşen karıncalara yakın plan)...

Sonraki sahne: Kadın odaya girer... Güveyi perdenin üzerindeki bir benek olarak görür... Güve büyür... (yakın plan... arkada bir kafatasıyla)... Kafatası adama dönüşür... Adam ağzını siler... Ve yok olur... Kadın çığlık atar ve dudaklarına çarçabuk ruj sürmeye koyulur... Adamın dudaklarından tüyler çıkar... Kadın koltuk altına bakar... Tüyler gitmiştir... (erojen bölgelerin cinsel sembolü mü?) Kapıyı kapatır ve kumsala koşar... Yakışıklı bir adamı kolundan tutup kaldırır... Bir kahkaha atar ve ona sarılır... Deniz kıyısına inerler... Paçavralar ve kumaş parçalarıyla dolu kutuyu kaldırır... Onları bir köşeye fırlatır... Bir kahkaha atar ve yürümeye devam eder...

-Son-

Büyüdükçe zamanın hızlı yolculuğunun farkına daha fazla varıyor gibiyim. Çocukken, günler ve saatler uzun ve engindi, oyunlar ve sonsuz boş zaman ve okuyacak çocuk kitapları vardı. Sekiz yaşında "Kar" isimli bir şiir yazdığımı hatırlıyorum. "Hâlâ küçük bir çocukken, şu andaki hislerimi kâğıda dökebilme kabi-

liyetine sahip olsam keşke çünkü büyüdüğümde *nasıl* yazılacağını bileceğim ancak küçük bir çocuk olmanın nasıl bir şey olduğunu unutacağım," demiştim yüksek sesle. Ve belli ki yeni tecrübelere ve hislere karşı duyulan çocuksu duyarlılık, teknik kabiliyetin büyümesiyle ters orantılı. Terbiye edildikçe sertleşiyor ve yiyip içmeyi, uyumayı, görmeyi ve duymayı sorgulamaksızın kolayca ve miskince kabul etmekle suçlanır hale geliyoruz. Her yeni gün yılların doldurduğu kuyuya yeni bir damla eklerken daha pervasız, duyarsız ve seve seve pasif biri olup çıkıyoruz.

15 Haziran 1951

Kediler dokuz canlıdır derler. Seninse tek bir canın var ve varlığının o incecik, narin ipliğinde bir yerde, "Ben", "Sen", "Sylvia" denen bu söz konusu bireyin sonuna işaret eden siyah bir düğüm, bir kan pıhtısı, durmuş bir kalp vardır. Bu yüzden nasıl davranacağını ve ne olacağını merak edersin – ve değerleri ve tutumları da. Görecelik ve çaresizlikle, bombaların başlamasını, (şimdi Kore'de, Almanya'da, Rusya'da fışkıran) kanın gözlerinin önünde damla damla akmasını beklerken, ani, hastalıklı bir korkuyla toprağa, otların ve hayatın tohumlarına nasıl tutunacağını merak edersin. Kendi kabiliyetlerin ve olanakların dahilinde elinden geleni yaptığına dair inatçı bir kararlılıkta gidip geldiğin on sekiz yılını merak edersin... sonuçta artık yalnızca kendi memleketinden değil, Amerika'nın dört bir yanından gelen kızlarla yarışıyorsundur: ve elinden geleni yeterince *yapmadığın* korkusunu duyarsın. Kendi önüne engeller koyup bileğini burksan da burkmasan da onların üzerinden atlamayı sürdürecek güce sahip misin diye merak edersin. Yine aynı nakarat, on sekiz yılda elinde *ne* var? Ve biliyorsun ki elinde somut olarak *ne* varsa, onlar da çok dayanmayacak; aksine, bozulup çürüyecek ve derisi kalınlaşmış, ölü gibi kaskatı kesilmiş parmaklarının arasından akıp gidecekler. Yani sen de toprağın altında çürüyeceksin, bu yüzden boş ver gitsin, diyorsun. Kimin umurunda? Ama *senin* umurunda ve

bir şekilde, "O şöyle bir kızdı..." diye başlayıp en fazla 25 kelimeyle yazıya dökülebilecek, çalakalem resmedilebilecek bir hayatı yaşamak istemiyorsun. Yaşayabildiğin kadar yaşamak istiyorsun... ta eskilerden beri kapitalistin tekiydin sen... ve on sekiz yaşında olduğun için, hâlâ savunmasız olduğun için, hâlâ kendine inancın olmadığı için, biraz arsız, biraz fazla bilgece konuşuyorsun ki hassaslıkla ya da duygusallıkla veya feminen taktiklere başvurmakla suçlanmanın önüne geçebilesin. Önüne geçiyorsun, böylece henüz hâlâ vakit varken kendine gülebiliyorsun. Ve sonra tanıdığın bütün akrabalarını düşünüyorsun ve suçlulukla bütün bu özgüven selinin seni nereye götürdüğünü merak ediyorsun. (Pragmatik yaklaşım bu - - - *nereye* götürüyor? *Neye* götürüyor? Kendi hükümlerinle onların değerlerini, onların amaçlarından sağladığın somut faydalarla ölç.) Büyükannen ve büyükbaban düşün. Onlar hakkında ne biliyorsun? Elbette, Avusturya'da doğdular, "güzel" yerine "küsel", "zaman" yerine "saman" diyorlar. Dedeciğin beyaz saçlı, inanılmaz soğukkanlı, inanılmaz yaşlı, yaptığın her şeye karşı kör ve dilsiz yaklaşımıyla inanılmaz şefkatli. (Golf Kulübü'nde kâhya oluşundan acı ve nispeten kibirli bir gurur duyuyorsun.) Nineciğin ise kocaman göbeği ve eklem ağrıları çeken çırpı gibi bacaklarına rağmen dinç bir kadın. Nefis ekşi kremalı sos yapar ve kendi yemek tariflerini yaratır. Çorbasını höpürdeterek içer ve tabağındaki yemeği elbisesinin üstüne döker. Duymakta güçlük çeker ve saçlarına aklar daha yeni yeni düşer. İçinde bir yerlerde, spermlerinden biriyle annenin rahmindeki yumurtanın birleşimiyle filizlenmiş uzun bedeninin hücre sistemine işlemiş rahmetli baban var bir de. Küçük bir çocukken onun en sevdiği çocuğu olduğunu, o yemekten sonra oturma odasındaki koltuğa serilmiş uzanırken karşısına geçip ona dans ettiğini anımsıyorsun. Bir erkeğin yakınlığına duyduğun şiddetli arzu ve konuşup gülüşen bir erkek topluluğunun huzur verici sesinden aldığın hazzın, evin içinde yetişkin bir erkeğin eksikliğiyle bir ilgisi olabilir mi diye merak ediyorsun.

Botanik, zooloji ve fen bilimlerini çok daha küçük yaştayken öğrenseydim keşke diyorsun. Ama babanın ölümüyle, anormal derecede, annenin "Beşeri Bilimci" kişiliğine meylettin. Konuşmayı kestiğin zaman annenin sesinin yankısını duyduğunda korktun, senin içinden konuşuyormuş gibi, sen tam olarak sen değilmişsin de, onun dümen suyunda büyüyüp yoluna devam ediyormuşsun gibi ve onun ifadeleri senin yüzünde oluşup gelişiyormuş gibi. (Tam da bu noktada kafa patlatıyorsun ve yoksa bu da huzur içinde öldüklerinde ihtiyarlara olan şeyden mi diye merak ediyorsun - - - kaçınılmaz biçimde un ufak olan ve sonsuza dek etraflarında olacak ten duvarını aştıklarını ve kendi ateşlerinin, protoplazmalarının ve nabızlarının engelleri aştığını ve dölleriyle yaşayacaklarını, yaşam zincirini sürdüreceklerini hissederler...) Erkek kardeşin var bir de – bir metre doksan santim boyuyla, sevimli ve zeki. Küçükken onunla kavga ederdin, kafasına kurşun askerleri fırlatırdın, dikkatsiz bir buz pateni darbesiyle boynunu çizmiştin... ve sonra geçen yaz, çiftlikte çalışırken, ona olan sevgin arttı, ona güvenmeye ve onu bir birey olarak görmeye başladın... ve hepsi bir olup seni çamaşır teknesine atmayı planladıkları gün bembeyaz kesilen yüzündeki ifadeyi anımsıyorsun – ve seni savunmak için kendini nasıl derhal toparladığını. Evet, şu on sekiz yıldır bir arada yaşadığın insanları birkaç cümleyle betimleyebilirsin... ancak onların hayatlarından, umutlarından, hayallerinden söz edebilir misin? Denersin, belki, ama az çok seninkilere benzeyeceklerdir... hep beraber esrarengiz bir birlik olduğunuz için – çarpık coşkuları, nedensiz sevgileri ve kanla doğurulup büyütülmüş beraberlik ve bağlılıklarıyla bir aile topluluğu. Temelde senin ne olduğundan sorumlu olanlar bu insanlar. Ardından öğretmenlerin var – ilkokul müdürün Bayan Norris; uzun boylu, gudubet, şiire bayılan ve tüm sınıfa, araba tamircisi olacağı belli küçücük erkek çocuklarına bile yüksek sesle şiir okuyan 7. sınıf İngilizce öğretmeni Bayan Raguse; lisede üç yıl boyunca senin ve İleri İngilizce dersini alan sınıf arkadaşlarının

entelektüel yaşamını besleyen adam Bay Crockett; bu yıl Smith'te, bayrağı eline alan ve zihninin yüzyıllardır süregelen bilgilerin ötesini bilmek, düşünmek, öğrenmek ve aşmak istemesini sağlayan Bayan Koffka. Çok daha güçlü bir şekilde yetişmek için birer birer, tuhaf bir devamlılıkla senin gelişimine katkıda bulunmak için gelen kızlar var; yaz kampında birlikte eğreltiotlarından baraka yaptığın Betsy Powley, tenis oynayıp sohbet ettiğin Mary Ventura, ince zekâsıyla siyah saçlı, güzel Ruth Geisel, sevimli ve duyarlı Patsy O'Neil ve bütün bunların birleşimi, Marcia[1]. Ve erkekler, beşinci sınıftayken sana güzel kızların resimlerini çizen, sahil boyunca paten kayan ve evlenip bahçe çitlerinin üzerinde güller biten küçük, beyaz bir evde yaşamayı planlayan Jimmy Beal. (Bu kadar zaman sonra tuhaf olsa da Jimmy'nin küçük kız kardeşinin buz tabakasının üzerinde yürürken sahilde boğuluşunu ve Jimmy sararmış, kanı çekilmiş yüzüyle okula geri döndüğünde ona nasıl davranacağını bilemeyişini hatırlıyorsun. Güzel sözler söylemek, ne kadar üzgün olduğunu anlatmak istemiştin ve sonra senin güçsüzlüğünü iyice pekiştiren güçsüzlüğü yüzünden ona karşı ani ve tuhaf bir öfke duyup acımasızlaşmıştın. Bu yüzden ona dil çıkarıp suratını ekşitmiştin. Ve onunla bir daha hiç oynamamıştın.) Matbaasında "Sylvia, John'u seviyor" yazılı kâğıtlar basıp, bu küçük kâğıtları sokaklarda her yere dağıtan ve okuldaki bütün sıralara bırakan ahmak, sırık John Stenberg vardı. Mahcup olsan da böylesi bir ilgiden ötürü gizliden gizliye heyecan duyan sen, tavşan ayağı hediyesine ve karnavala gitme davetine burun kıvırmıştın. (Sonraki yıllarda onun bu ilgisine sonsuz minnettarlık duyacaktın.) Acayip, biçimsiz ve çirkin geçen manasız ergenlik yılları, birdenbire önce sağlam bir karasevdayla, bunun ardından, daha ilk seferinde, o gelenekselleşmiş on altı yaşında, bir öpücüğün önceden düşündüğün gibi iğrenç bir şey olmadığını fark ettiğin fiziksel yakınlıklar sayesinde yavaş

1 Marcia Brown. Plath'ın arkadaşı ve ikinci sınıfta Haven Yurdu'ndaki oda arkadaşı.

bir uyanışla sona erdi. Ve böylece erkeklerle çıkmaya başladığın şu son iki yıllık dönemde çıktığın otuz-kırk kadar çocuğu bir liste halinde sıralayabilecek hale geldin – ve her birine sohbet etme, kendine güvenme ve - - - bu gibi şeylerdeki gelişimine katkıda bulundukları için buruk değilse de, gerçek bir minnettarlık duydun. Gözlerinde yıllarca kırdığın potların ve devirdiğin çamların doğurduğu kayıtsız bir pırıltıyla bu seferki erkeği karşılamak için artık alıştığın bir gelişigüzellikle saçlarını tarayıp aşağıya iniyorsun şimdi. Öğle saatlerindeki bir randevunun enseni karıncalandıran, buz kesen ellerini terden sırılsıklam eden, ağzına iki lokma atmana ya da çocuk gelmeden en az yarım saat önce hazır ve nazır beklemekten ve çaınaşırının görünüp görünmediğini ya da kıvrılmamış saç bırakıp bırakmadığını tekrar tekrar kontrol etmekten başka herhangi bir şey yapmana imkân vermeyen gerginliğin kederiyle başladığın günler geride kaldı. Ve şimdi pencere camındaki yansımana bakıp gülümsüyorsun – iri burnuna rağmen, eli yüzü düzgün, bronz tenli, uzun, kıvrak bir bedene sahipsin. Yıllar ve yıllar içinde aynaya attığın bakışlardan sonra gitgide kendi yansımanı kanıksadığını düşününce, neşen kocaman gülümseyen dudaklarında donup kalıyor. Her iki yanağında da birer yağ bezesi olsaydı bile buna da alışırdın. Ve yağmur hâlâ yağıyor ve saatler geçip gidiyor, hava kararıyor... ve sen sabah dörde kadar yazıp sağlam kalabilen insanlardan değilsin, bu yüzden sesin giderek kısılıyor...

Temmuz 1951

Odanın hemen dışındaki verandada oturmuş, gri döşeme tahtalarının etrafında, sert ahşaptan yapılma fırfırlar gibi dimdik duran beyaz boyalı çitin ardına bakıyorsun. Kırmızı ışıkları alacakaranlıkta göz kırpan arabaların akıp gittiği caddeye doğru uzanan geniş, yeşil çayıra bakıyorsun. Dalgalarla hışırdayan ve gökyüzünün grisinden bir ton daha açık gri okyanusu görebiliyorsun. Yukarı çıkarken uzunca bir bardak dolusu süt ve

iki küçük sulu şeftali alıyorsun yanına. Tuhaf şekilde keyifliydi bu, gece havası serin nehirler halinde kollarına, bacaklarına vururken dışarıda, verandada oturmak; o yusyuvarlak, tatlı şeftaliden bir ısırık almak, o ağız sulandıran suyunun ağzını doldurmasına izin vermek tuhaf şekilde hoştu. Birkaç gün önce içine küçük bir kaplumbağa koydukları bulaşık kabının durduğu yere gidiyorsun. "Kabuğu yumuşuyor," demişlerdi, "güneş ona iyi gelecektir." Ama kaplumbağacık günlerdir güneşleniyordu, unutulmuştu, suyu bitmişti, yiyeceği de yoktu, parlak yaz güneşinden kaçabileceği nemli bir yer de. Onu pörsümüş bacakları ve kafası kabuğuna çekilmiş, gözleri minicik yeşil başına gömülmüş, sırtüstü yatar halde buldun ve onun o çelimsiz, kabuktan gövdesinin yeniden taşların arasına karışmasına göz yumdun.

Gri gökyüzünde, ta uzaklarda bir uçak sesi duyuluyor, Preston Hotel'in tepesindeki Amerikan bayrağı rüzgârla birlikte ağır ağır süzülüyor. Üç haftadır buradasın ve bir anda gitmeye karar verince, gözüne çok zavallıca bir şeymiş gibi görünmeye başladı. İçinde çocukların öfke nöbetlerine, günlük angaryalara, daima başkalarının hayatlarının gölgesinde yaşamaya karşı, bu adaletsizliğe başkaldırma isteği baş gösterdi – bütün yorgun hisler ve duygusal arızalar bugün su yüzüne çıktı. Ve gözü yaşlı Marcia ve karamsar sen, gitme konusunda uzlaştınız. Kesinlikle; olumlu anlamda taviz vermeksizin. Ruhlarınız size ait olacaktı. Şahsi değişim. Ve Marcia babasını arayıp ona eve döneceğini söyledi. Bense annemi yarın aramayı planlıyordum. Dışarıda, birlikte oturduk.

"Okyanusa bak," dedi. "Ne kadar güzel, öyle değil mi?"

"Öyle," dedim.

"İlk defa bu kadar iyi hissediyorum; ilk defa ağaçların ve maviliğin farkına varıyorum."

"Öyle. Ben de müthiş hissediyorum artık," dedim.

"Iyi olacağız - - ah, hatta şu son günleri boşboş geçireceğim."

"Tabii. Kesinlikle."

İçeri girdim. Ayaklarım ağrıyordu. Joey'nin mavi kâsesini aldım, içine şekerli gevrek koydum ve teneke bardağına da süt doldurdum. Sonra sesini duydum, emekleye emekleye bodrum katın merdivenlerinden çıktı ve mutfaktaki yüksek sandalyesine tırmandı. Onu havaya kaldırdım, boynuna mama önlüğünü taktım. Sütünden içmeye başladı.

"Bi-tane-istiyorum!" Fıstık poşetini gösteriyordu.

Bir tane verdin. Uslu uslu yedi ve sonra ayağa kalktı. Bir ayağı havadaydı. "Babacım," dedi umutla, onu sandalyeden kaldırıp yere bırakman için sana uzanarak. "Hayır," dedin, onu yerine oturtup. "Babacım," önce ağlamaya, sonra çığlıklara dönüştü. Çırpınıp duran çocuğu kucağına aldın, ah be kardeşim, diye düşündün, tıpkı geçen seferki gibi. Bir daha asla çığlık atan çocukları dışarı çıkarmayacağım, asla. Onu yatağa yatırdım, çığlıklarını bastırmak için azimle mırıldanıyordum. "Zavallı bebecik, bugün şekerleme yapmadın, yorgun olmana şaşmamalı. Kolun mu acıyor senin? Joey'nin eli neredeymiş hani? *Neredeymiş* Joey'nin eli? *Buradaymış*!" Önce soru soran, sonra zafer dolu bir ses tonuyla tekrarlanan bu son kısım genelde aklını çelerdi. Bu geceyse kısa bir süreliğine sessizleşip sonra yeniden ağlamaya başladı. Bu yüzden onu beşiğine koydun, sıcak basmış, kirlenmiş tombul yüzünü süngerle sildin. Huysuzlanarak ve yorgun argın ağlamaya devam ediyordu. Ahenksiz monoton sesinle şarkı mırıldanmaya başlıyorsun, "Bay bay bebek, unutma sen benim bebeğimsin..." Gözler kocaman açılıyor. Başparmak ağzına gidiyor. Birkaç iç çekiş. Yarı saydam gözkapakları düşüp kalkıyor, düşüp usulca kalkıyor ve tekrar düşüyor. Jaluzileri indiriyorsun. Onu şarkı söyleyerek uyuttuğun için gururlu, onun o güzel yüzünden, tombul küçük bedeninden hoşnut, kapıyı arkandan kapatıyorsun.

Bu kendini biraz üzgün hissetmene neden oluyor. Onu bir daha asla görmeyeceksin. Seni hatırlamayacak bile.

"Pinny yattı," diyor mutfakta Bay Mayo sana. İkisi gitti biri

kaldı. Mayolar[1] kokteyle gitmek için evden çıkarken Freddy pijamalarını çoktan giymiş. Oturduğun yerden Freddy'ye nanik yapıyorsun, kahkahalar atıyor. Sen son bulaşığı da kurularken, "Küçük olmayı ve geç saate kadar oturmayı seviyorum," diyor.

"Nedenmiş o?" diye soruyorsun.

"Çünkü o zaman büyükler beni beklemek zorunda kalıyor. Beni beklemeleri hoşuma gidiyor. Sabahları geç kalkmayı da seviyorum."

"Nedenmiş?" Kendini bayağı bayağı kaptırmışsın.

"Böylece yemeğimi sıcak tutmak zorunda kalıyorlar."

"Peki sen büyüyünce n'olacak?"

"Ha, o zaman kötü olacak. Bu defa *ben* birini beklemek zorunda kalacağım. Yok, hayır, kalmayacağım; babam kalmıyor."

Freddy'nin zihninin gerisinde sapkınca ve inatla sevimli bir şeyler vardı. Onun için piyanoda şarkılar çalardın ve o tuhaf şekilde uysal davranırdı. İki dakikada bir susuzluktan ölen bir kız çocuğuymuşsun gibi sana bir yudum buzlu çay ikram ederdi. Gıkını çıkarmadan yatağına giderdi. Okyanusa son bir kez bakmak için dışarıda, verandada oturuyorsun. Hakikaten, yatmadan önce kendine yalnızca birkaç dakika bile ayırabilsen hiç de fena değil. Sonra, keşke Marcia babasını aramasaydı, diyorsun içinden. Hepsi öyle iyi davranıyorlar ki... bütün bunları ezip, çekip gidemezsin. Bir şekilde, kendinle asla yüzleşemedin. Daha iyisini *yapabilirdim*, en azından sonunu getirebilirdim diye düşünecektin hep. Aslında eve dönmeyi çok da istemediğini anlayıp şaşırıyorsun. Küçücük odanda kendini kapana kısılmış gibi hissedeceğini anlıyorsun. Ağaçlar, evler ve tanıdık yollar nasıl da üstüne çullanacak, seni boğacak, bunaltacak, etrafını kuşatacak. Burada, ev kocaman ve ferah, lüks ve rahat. Lavabo büyük ve tertemiz. Soba ise gitgide arkadaştan da öte bir hale geliyor.

1 Dr. Frederic B. Mayo ve Anne Blodgett Mayo. 1951 yazında Plath, Mayoların Massachusetts, Swampscott'taki evlerinde Anne Blodgett Mayo'nun yardımcısı olarak çalışmış ve ailenin üç çocuğuna bakmıştır.

Sense bir bakıma mahkûmsun ve kendini bu hale sen getirdin. Bu işi kendi çıkarların için kabul ettin. Günün on dört saatini zihnen ve ruhen çocukların emrine sunacağını düşünmemiştin. Ama geriye kalan yedi haftayı da bir şekilde geçirip buradan hiçbir şey için olmasa da, bir işi başarmış olma duygusuyla ayrılmaya değmez mi?

Durduğum yerden mutluluğa giden yol, dümdüz, dosdoğru, aradaki mesafeyse gözle seçilemiyorsa da akılla görülebiliyor. Buradan oraya giden yol üstündeki mavi pijamaya, karyolaya, tel örgülü kapıya, yağmur sularının birikip ıslattığı gri suntalarla örülmüş veranda çatısına, dekoratif beyaz parmaklıklara, caddeye, kumlara, griye dönmüş, yağmurla dövülen denize ulaşıyor. Henüz gitme vakti değil, henüz değil. Çünkü bu yol, tadı çıkarılacak bir yol, hayatı dolu dolu yaşamaya geri dönmenin yolu. Briç oynama değil, üç kız toplanıp dondurma yeme değil, bir başkasıyla konuşma bile değil. Yalnızlık ve kendi başınalık, arkadaşlığa ihanet etmek için gereken en önemli şeylerdir.

Düz ve sıcak taşın üzerinde yüzükoyun uzanmış yatarken, kolumu bir yana sarkıttım ve elim güneşte ısınmış taşın yuvarlak hatlarını okşarken pürüzsüzlüğünü hissettim. Taş öyle ısınmıştı, sıcaklığıysa öylesine teselli vericiydi ki insan vücudunun bir parçası olabileceğini bile düşündüm. Mayomun kumaşını yakıp geçen bu müthiş sıcaklık bedenime yayıldı ve düz, sert taşa yasladığım göğsüm ağrıdı. Tuzlu ve ıslak bir rüzgâr saçlarımı yalayıp geçti; bir yığın parlak saç telinin arasından mavi mavi göz kırpan okyanusu seçebiliyordum. Güneş, bütün gözeneklerime işlemiş, aksilik eden hücrelerimi pasparlak, altın rengi bir huzura ulaştırmıştı. Başta gergin olsa da, sonradan gevşeyen bedenimle sunağın üstündeki kayanın üzerinde gerinirken, zevkle güneşin tecavüzüne uğradığımı, kişiliksiz ve devasa doğa tanrısının sıcaklığıyla dolup taştığımı hissediyordum. Altımdaki

âşığımın bedeni sıcak ve huysuzdu, pürüzlü teninin hissi başka hiçbir şeye benzemiyordu – yumuşak değil, yassı değil, terden sırılsıklam değil; aksine, kuru, sert, dümdüz, tertemiz ve saf. Bu kemik beyazı yükseltide, denizle yıkanmış, temizlenmiş, vaftiz edilmiş, arındırılmış ve güneşle kurutulup tertemiz olmuştum. Deniz yosunu gibi kırılgan, keskin, ağır kokulu – taş gibi, yuvarlak, kıvrımlı, oval, temiz – rüzgâr gibi etkili, tuzlu – işte tıpkı bütün bunlar gibiydi benim aşkımın bedeni. Kaya ve güneşin sunağında zevk dolu bir kurban etme töreniyle, yüzyıllık bir aşktan pırıl pırıl, onun sıradan ve vakitsiz arzusunun ateşini tüketmekten tertemiz ve doymuş bir halde küllerimden doğdum.

Kinayelere, teşbihlere ve mecazlara öyle meyilliyim ki, dünden beri zihnimde yer eden sayısız rahatsız edici düşünceden birkaçını ifade edebilmenin ansızın bir yolunu buluveriyorum. Massachusetts sahilinin meçhul bir kesimine duyduğum hisleri anlatmaya çalışacağımdan söz etmiştim. Her ne kadar basit görünse de, hakkını kısmen de olsa teslim edebilecek hale gelinceye dek beklemek istedim çünkü bu, benim durmadan evrim geçiren fikir ve eylem felsefemin temelini oluşturuyor.

Nispeten ıssız, taşlık bir kumsalda denizin üzerine doğru çıkıntı yapmış büyük bir kaya var. Çıkması güç bir ayak basma yerinden diğerine tek adımda yapılacak bir tırmanışın ardından, bir kişinin boylu boyunca uzanıp aşağıda yükselip alçalan medcezire ya da ufuk çizgisine doğru ilerlerken yelkenlerin bir parlayıp bir söndüğü körfezin ötesine bakabileceği doğal bir sahanlığa ulaşılıyor. Güneş bu kayalıkları yakıyordu ve durmaksızın devam eden müthiş çekilme ve med-cezir bu kocaman kayaları dövüyor, parçalıyor, kumsalda biri üstünde yürürken ayaklarının altında çıtırdayıp kayan düz, güneşte kavrulmuş taşlara çeviriyordu. Yer kabuğunun adım adım değişiminin kaçınılmazlığıyla içime huzur doldu; bir tanrıya değil, isimsiz kayalar, isimsiz dalgalar, isimsiz çarpık çurpuk otların geçici de olsa onları izleyen

varlığın bilinciyle tanımlandıklarına dair açık, bozulmamış bir hisle duyulan, yakıp kavuran bir aşk. Yakıp taşa ve tene bürünen güneşle, otları ve saçları dalgalandıran rüzgârla, kör, muazzam, şuursuz kişiliksiz ve belirsiz güçlerin devam edeceğinin ve onları yorumlayan, onlara anlam katan mucizevi şekilde örülmüş hassas organizmanın bir süre ortalıkta dolanacağının, sonra güçten düşüp tökezleyeceğinin ve nihayet çürüyüp dilsiz, suretsiz, kimliği meçhul toprağa dönüşeceğinin farkına varıyorsun.

Bu tecrübeden sağlam ve temiz, güneşte iliklerime kadar kavrulmuş, çivi gibi soğuk, tuzlu suyla tertemiz yıkanmış, ilkel şeylerin arasında yaşamaktan doğan sakin bir sessizlikle kuruyup ağarmış halde çıktım.

Ve yine bu tecrübeden, küçük hırslar ve yapmacık ıvır zıvırlarla dolu beşeri dünyaya geri dönme inancı da doğuyor. Belki toy ve çocuksu bir inanç, doğanın sonsuz yalınlığından olduğu gibi doğuyor. Diğerlerinin düşünceleri ya da davranışları her ne olursa olsun, hayatın açıklıkla, rüzgârda ve güneş ışığında aynı temel prensiplere inanan bir yoldaşla paylaşılabilecek eşsiz bir hakkaniyet ve güzelliği vardır hissini uyandırıyor.

Ancak, böylesi üstü kapalı bir inanç başka birine aktarıldığında, sana göre hayata dair zengin, girift ve bütün bir anlayış olan şeyin pervasızca, ciddiye alınmadan bir kenara atılıvermesi oldukça sarsıcı bir şey aslında – işte böyle zamanlarda, serseme dönmüş, dili tutulmuş bir uyuşukluk, sonrasında çok daha derin bir acıya yer bırakacak şekilde sözlerini felce uğratıyor. İnandığım şeyi sağduyulu bir tartışmaya saklamanın en iyisi olduğunu kâğıt üzerinde söylemek benim için oldukça güç. Ama nedense seninle alakalı şaşırtıcı ve belki de yersiz biçimde mahrem bilgilerin dün beni ne hale getirdiğini az da olsa bilmeni istedim. Hüküm vermeye hakkım olmasa da bir şekilde arada hâlâ bir parça inanç ve güven bulunduğu hissi. Bir dostu eşsizlikten sıradanlığa indirgeyerek de olsa, akla uygun hale getirip hoş görmenin bir yolu olduğu hissi.

İşte böyle. Kaya ve güneş bir sonraki izin gününü bekliyor – ve avunmayı.

Şimdi gönderdiğim o mektuptan hiç emin değilim. Hem de *hiç*. Her şeye razı olan, sessizce karşılık veren ve kabul eden ben değil miydim? Bir erkeği kendinden nefret etmeye sevkten suçlu değil miydim? Ve aslında bütün bunlar bunun bir erkek dünyası olduğu gerçeğinden kaynaklanmıyor mu? Çünkü bir erkek önüne gelenle yatmayı seçse bile, önüne gelenle yatma fikrine bütün zarafetiyle hâlâ burun kıvırabilir. Kadının kendisine sadık olmasını, onu kendi arzularından kurtarmasını talep edebilir. Ama kadınların da arzuları vardır. Kadınlar neden duygu bekçisi, bebek bakıcısı, erkeğin ruhunun, bedeninin ve gururunun besleyicisi konumuna indirgenmeli ki? Bir kadın olarak doğmak benim korkunç trajedim. Ana rahmine düştüğüm andan itibaren bedenimde penis ve testisler yerine göğüsler ve yumurtalıklar tomurcuklandırmaya; tüm eylem, düşünce ve duygu çemberimin kaçınılmaz kadınsılığımla kesin bir çizgiyle sınırlandırılmasına mahkûm edildim. Evet, sahnenin dinleyen, kaydeden, isimsiz bir parçası olmaya duyduğum yıkıcı arzularım, hepsi ama hepsi; yol işçileri, denizciler ve askerlerle, meyhane müdavimleriyle haşır neşir olduğum, kız olduğum, daima taciz ve tecavüz tehlikesi altındaki bir dişi olduğum gerçeğiyle yerle bir oluyor. Erkeklere ve onların hayatlarına duyduğum ilgi, onları baştan çıkarma arzusu ya da cinsel birliktelik davetiyesi olarak yanlış yorumlanıyor. Fakat Tanrım, ben herkesle elimden geldiğince derinlemesine konuşmak istiyorum. Açık bir arazide uyuyabilmek, Batı'ya seyahat edebilmek, geceleri özgürce yürüyebilmek istiyorum...

Tüm çıkış noktalarının, balmumuyla tıkanmış gibi olduğu bir zaman gelir. Odanda oturur, genzini tıkayan, gözlerinin ardındaki gözyaşı torbacıklarında tehlikeli bir biçimde sıkışan, iğne

iğne batan acıyı hissedersin. Tek bir kelime, tek bir hareket ve içine attığın her şey –iltihaplanmış dargınlıklar, kangren olmuş kıskançlıklar, tatmin edilmemiş arzular– öfkeli, âciz gözyaşlarıyla, bilhassa herhangi birini hedef almayan mahcup hıçkırıklar ve zırıltılarla patlak verir. Hiçbir kucak seni sarıp sarmalamaz, hiçbir ses, "Şşşt, üzme kendini. Uyu haydi," demez. Hayır, bu yeni ve korkunç özgürlüğünde az uykudan ve gergin sinirlerden kaynaklanan o tehlikeli uyarıcı sancıyı ve bu sefer çıtanın çok yükseğe konduğu ve yükün gitgide arttığı duygusunu hissediyorsun. Bir çıkış noktasına ihtiyacın var ve hepsi tıkanmış. Gece-gündüz kendi kendine ördüğün o daracık, karanlık hapishanende yaşıyorsun. Ve işte bugün, içinde köpüren ve duvardaki bir sızıntı gibi büyüyen o müthiş yığını serbest bırakamazsan, patlayıp parçalarına ayrılacağını hissediyorsun. Bu yüzden alt kata inip piyanonun başına geçiyorsun. Bütün çocuklar dışarıda; ev sessiz. Bastığın tuşlardaki sert akorların sesleriyle omuzlarındaki büyük ağırlığın bir kısmının gittiği rahatlığına kapılıyorsun.

Bodrum katın merdivenlerinden yukarıya çıkan birkaç adım sesi. Tırabzanların arasında keskin, ince, kızgın bir surat. "Sylvia, öğlen, çalışma saatlerinde piyanoyu çalmasan olur mu, lütfen? Bütün ses güm güm aşağıya geliyor."

Duyduğun sesin soğukluğuyla felç geçirmiş gibi bir anda donakalınca, "Kusura bakmayın. Sesin size kadar geleceğini düşünemedim," diye bir yalan kıvırıyorsun.

Böylece bu da gidiyor elinden. Ürkek alınganlığın yüzünden kendini hor görerek ve insanoğlunun bireyselliğinin makinemsi bir diktatörlük –bu sanayi de olabilir, devlet de, kurumlar da– altında acımasızca ezilmesine nasıl katlanabildiklerini merak ederek dişlerini gıcırdatıyorsun. Ve tam da bu noktada, artık geriye yalnızca dört hafta kalmışken, hayatının o biricik on haftasında eziyet çekiyorsun.

Hürriyet, kendine ait özgürlük, takvimin köşesinde seni bekliyor. Bütün bir hayat kaybolmuş değil, yalnızca on sekizinci yaz.

Ve belki de bütün bu süre zarfında bu küçük, uyuşuk karanlıkta iyi bir şeyler de filizlenmiştir.

Rüzgâr sıcak, sarı renkli ayı denizin üstüne doğru savurmuş; toprağımsı çivit mavisi gökyüzünde filizlenen ve titreşen kapkara suların üzerine pasparlak, göz kırpan ışıktan taçyapraklar saçan filizlenmiş bir ay.

Mantığa aykırı, duygusal bir tanımla, en iyi halimdeyim. Biraz yukarıdakilere baktım. Ayı denizin üzerinden rüzgârın geçirmesi mümkün değil. Bilinçsizce, hiç düşünmeden, ay zihnimde sarı renkli, hafif ve rüzgârda oradan oraya savrulan bir balonla özdeşleşmiş. Ay, ruh halime bağlı olmak kaydıyla, ince, bakir ve gümüşi değil, şişman, sarı renkli, etli ve hamiledir. Nisan ve ağustos, şu anki ruh halimle gelecekte bir zamanki ruh halim arasındaki ayrım da böyle. Şimdi ay, ilk satırdaki muğlak, belirsiz imalarla mümkün kılınan hızlı bir başkalaşıma girdi ve bir lale ya da safran ya da yıldız çiçeği soğanı haline geldi; tam da bu noktada mecaz devreye girer: Ay, soğanımsıdır; bu, tombul anlamına gelen ancak görsel imaj karmaşık bir şey olduğundan "soğan"ı çağrıştıran bir sıfattır. "Filizlenmek" fiili ayın bitkisel niteliğine dair dokundurmayı pekiştirir. "Toprağımsı çivit mavisi gökyüzü" deyişi sözcüklerin her bileşimiyle sonsuz çeşitler yaratmaya güçlü bir gerilim yaratır. Bariz bir şekilde "gece göğünün toprağında" demek yerine, "toprağımsı" sıfatı çifte odağa sahip: kirletilmiş lacivert gökyüzünün bir tasviri olarak ve yine ayın gökyüzü toprağına ekilmiş bir filiz olduğu mecazını pekiştiren soyut bir isim olarak "toprak". Her sözcük en küçük parçasına dek incelenebilir – sesli ve sessiz harflerin tonları, değerleri, sıcaklıkları, soğuklukları, ses uyuşmaları ve bozuşmaları açılarından. Sanıyorum ki, teknik anlamda, sözcüklerin görünüşleri ve sesleri, tek başına ele alınacak olursa, daha çok müziğin mekaniklerine... ya da bir tablonun rengine ve dokusuna benzetilebilir.

Fakat, bu alanda bir eğitimim olmadığından, ben yalnızca tahmin yürütüp tecrübe edebilirim. Ama her biri, bir sebeple, amacım doğrultusunda en iyisi olmasa da, yine de üzerinde kafa yorularak ayıklanmış sözcükleri neden kullandığımı açıklamak istiyorum. Sözgelimi, dalgaların sonsuz hareketi ay ışığının pırıldamasını sağlar. Değişken hareketi algılamak için "göz kırpan" (göz alıcı ve kesik kesik pırıltılar için) ve "titreşen" (çok daha devamlı ve titrek bir hareketi çağrıştırmak için) gibi sıfat-fiiller kullanılmıştır. "Parlak" ve "kara", aydınlık ve karanlık tezatının açık birer örneğidir. Benim sorunum ne mi? Yeterince özgür düşünceye, taze imgeye sahip olamamak. Bilinçaltında klişelere ve haksızlığa uğramış birleşimlere saplanıp kalmak. Yeterince özgün olamamak. Modern şairlere körü körüne tapıp yeterince analiz ve pratik yapmamak.

Daha önce belli belirsiz sözünü ettiğim amacım, söz konusu tavırları, duyguları ve düşünceleri okuyucu için sözde-gerçeklik haline getirmek. Benim kadın dünyam büyük ölçüde duygular ve hisler yoluyla algılandığından, yazılarıma da o şekilde yaklaşıyorum – ve büyük ölçüde ağır betimleyici pasajların ve teşbihlerle dolu bir kaleydoskopun yükünü taşıyorum.

Sanırım en çok Amy Lowell'a yakınım, hakikaten. Elinor Wylie'nin lirik duruluğunu ve saflığını; E. E. Cummings'in değişken, şiirsel, dizgisel anlamda alışılmadık mısralarını seviyor ve T. S. Eliot, Archibald Macleish, Conran Aiken gibi olmak için can atıyorum...

Ve ne zaman, Tanrım, ne zaman Louis Untermeyer'in gergin, sıkı ve şeffaf nesrini ve birbiri ardına şairlerin damıtılmış yoğunluklarını okusam, kendimi tıkanmış, zayıf, donuk hissediyorum; samimiyetsiz ve düpedüz gülünç. İçimde soluk, renksiz bir hassasiyet alevi. Tanrım, bunu bir adama yağda yumurta yapmak için yitirmeli miyim... hayatı ikinci elden işiterek, bedenimi besleyerek ve idrak gücümün ve daha sonraki dile getirişimin kullanılmamaktan semirip uyuşmasına izin vererek?

Küçük bir düzeltme: "Ve rüzgâr sıcak, sarı renkli ayı denizin üstüne doğru savurmuş: toprağımsı çivit mavisi gökyüzünde filizlenen ve göz kırpan beyaz ışıktan taçyaprakları titreşen okyanus suyunun kapkara açıklarına savuran filizlenmiş bir ay."

Henüz gidilmemiş yolları merak ediyorum ve Frost'tan bir alıntı yapmak geliyor içimden ... ama yapmayacağım. Yalnızca başka şairlerin ağzından konuşabilmek üzücü. Başka birinin benim ağzımdan konuşmasını istiyorum.

Kendimi ancak yazdıklarımı yayımlatarak kanıtlayabileceğim fikrine neden bu kadar kafayı takıyorum? Bu bir kaçış mı – sosyal hayattaki başarısızlıklarımın bahanesi mi – "Hayır, müfredat dışı faaliyetlerde pek yer almıyorum ama yazmaya çok vakit ayırıyorum," diyebileyim diye mi? Yoksa yalnız kalmak ve tek başıma düşüncelere dalmak istemem, bir kadınlar topluluğuna göğüs germek zorunda kalmamam için bir bahane mi? (Çok sayıda kadının bir arada olması fikri beni her zaman ürkütmüştür.) Yazmayı seviyor muyum? Neden? Ne hakkında? Bundan vazgeçip, "Yaşamak, bir erkeğin doymak bilmez içgüdülerini doyurmak ve bir sürü çocuk peydahlamak tüm vaktimi alıyor. Yazmaya vaktim mi var?" diyecek miyim ben de? Yoksa bu lanet şeye ve işe takılıp kalacak mıyım? Oku ve düşün ve çalış? Düşünme konusunda endişelerim var. Bu yaz zihinsel anlamda bitkisel hayattaydım.

Her neyse. Sabah altıda uyandıktan sonra, ertesi sabah saat birde bilincim çok da yerinde değil. *Adieu.*[1]

1 Eylül

İşte, bir cumartesi akşamı saat dokuzla sabah bir arasında yazılmış ilk sonemi; bebeğimi, hamilelik hazzıyla dünyaya getirdim. Sözcüklerin yarattığı duyguların ve müziğin tadını çıkararak, istediğim tonu, ses benzeşmelerini ve bozuşmalarını ve

1 Fr. Hoşça kal. (ç.n.)

müzikal etkiyi yaratmak için ince eleyip sık dokuyup kelimeleri tekrar tekrar seçip ayırdım. Tanrım, mutluyum – bir yıldır yazdığım, gözüme, kulağıma ve zihnime güzel gelen ilk şey.

İlkbahara Sone[1]

bizi aldatıyorsun kırışık yeşiliyle
körpe yıldızların ve aklımızı çeliyorsun
akçaağaç özünden tatlı vanilya bir ayla:
yine evcilleştiriyorsun bizi nisanının efsanesiyle.

geçen yıl kandırdın bizi çocuksu çınlamasıyla
ışıltılı yağmurunun; tekrar deniyor ve
tekrar saf buluyorsun bizi. Tek bir
şeytani sağanak ve ağlıyoruz görünce
bal kokulu sabahın berrak ışığını
eğdiğini, suyun yaldızladığı çimenlere.

aksa da bir yılımız daha
açgözlü topraklara, çeliyorsun aklımızı:
yine kanıyoruz ve anlıyoruz ki
nedense genciz daha, olduğumuzdan.

Eylül 1951

Artık hepsini görüyorum. Ya da görmeye başlıyorum diyelim. Sırf zorunluluktan (başka ilişkilerin yokluğundan) bir ihtiyacın tek cevabı haline gelen oğlanda, korktuğum ve uzak duracağım şeylerin tohumlarını görüyorum. Şu an için aynı ölçüde kör edici, ileride böyle bir olanak olmaz korkusuyla, en iyiyi elde etme gereksinimini görüyorum.

Neden başkalarının zevk aldığı ve kanıksadığı şeyler beni huzursuz ediyor? Neden bu kadar takıntılıyım? Bu kadar

1 Çeviri: İlknur Özdemir. (yay.n.)

merhametsizce içine çekildiğim şeyden neden nefret ediyorum? Neden, müşfik, erotik bir karanlıkta yatağa girip, gecenin içinden kendime tembel tembel gülümseyip, "Günün birinde doğru yolda ilerlersem, fiziksel ve zihinsel doyuma ulaşacağım..." demek yerine – neden geç saatlere kadar, içimdeki ateş sönene, zihnimi soğuk, çıkarcı düşüncelere sevk edene dek ayakta oluyorum?

Sevmiyorum; kendim hariç hiç kimseyi sevmiyorum. Bunu kabullenmek epey sarsıcı. Annemin o bencillikten uzak sevgisinden bende yok. Frank ve Louise, Dot ve Joe'nun[1] o kendiliğinden gelen, gerçekçi sevgisinden de yok. Ben, açık konuşmak gerekirse, bir tek kendime, küçük ve yetersiz göğüslerim ve sıska, zayıf yeteneklerimle bu önemsiz benliğime âşığım. Ancak benim dünyamı yansıtanlara karşı şefkat duyabiliyorum. Diğer insanlar için duyduğum endişenin ne kadarı gerçek ve içten, ne kadarı toplum tarafından atılmış sahte bir cila, bilmiyorum. Kendimle yüzleşmekten korkuyorum. Bu gece bunu yapmaya çalışıyorum. Bir yerlerde edinebileceğim kesin bir bilgi, beni değerlendirip bana doğruyu söyleyeceğine inandığım birinin olmasını yürekten isterdim.

En temel ve egoist öz-sevgimden kaynaklanan en büyük sorunum, kıskançlık. Erkekleri kıskanıyorum – her türlü ilişkiyi yıpratabileceğini tahmin ettiğim tehlikeli ve üstü kapalı bir haset bu. Pasif ve dinleyen değil, aktif ve faaliyet halinde olma arzusundan doğan bir haset bu. Erkekleri, fiziksel özgürlükleriyle iki hayat –kariyer ile cinsel ve aile hayatı olmak üzere– yaşayabildikleri için kıskanıyorum. İçimdeki haseti unutmuş gibi yapabilirim; ne olursa olsun, sinsi, kötücül, üstü örtülü bir şekilde hep orada.

Düşmanlarım beni en çok önemseyenlerdir. İlki: annem. Yegâne dileği benim "mutlu olmam". Mutlu! Varoluşu sürdükçe

1 Plath'ın dayısı Frank Richard Schober ve eşi Louise Bowman Schober. Plath'ın teyzesi Dorothy Schober Benotti ve eşi Joseph Benotti.

adını koymak zor. Ya da belki de Eddie'nin yaptığı gibi üstünkörü bir fikir yürütüp bunun yaşadığın hayatla, yaşamayı istediğin hayatı uzlaştırmak anlamına geldiğini söyleyebilirsin – ben genelde bunun tam tersini düşünürüm.

Ne olursa olsun, hakikaten en ideal standartlara uygun yaşayacak kadar güçlü ya da zengin ya da özgür olduğumu kabul etmeliyim. Bana soracaksın, bu ideal standartlar nedir diye? İyi edersin. Şu anki düzenden tek çıkış yolu (çok mu Freudyen konuşuyorum?) kanımca, gelecekteki eşiminkinden ya da hayatımı sürdürebileceğim tüm erkeklerinkinden apayrı ve bozulmamış bir hayat sürmekte yatıyor. Ben yalnızca kıskanç değil, kibirli ve mağrurum da. Hayatımı, kendi yaşamsal faaliyetleri dahilinde ve dolaylı olarak kendi gerçek sömürü hikâyeleriyle beslenen kocamın ellerine teslim etmeyeceğim. Haklı olarak onunkinden ayrı ve onun saygı göstereceği, kendime ait bir alana sahip olmalıyım.

Yani önümde bir ya da iki seçenek kalıyor! Yazabilir miyim? Yeterince üzerine gidersem yazabilir miyim? Gerçekten iyi olup olmadığımı anlamadan önce yazmak için neleri feda edeceğim? Her şeyden önemlisi, BENCİL, BENMERKEZCİ, KISKANÇ VE HAYAL GÜCÜ KIT BİR KADIN, ZAMAN HARCAMAYA DEĞECEK BİR ŞEY YAZABİLİR Mİ? Bencilliğimden diğer insanlar için bir şeyler yaparak –sosyal ya da başka türlü işlerle belki– arınabilir miyim acaba? (Vay be, sözcükleri nasıl da etrafa savuruveriyoruz!) O zaman diğer insanlara ve onların sorunlarına karşı daha duyarlı bir hale gelir miyim? O zaman yalnızca iç gözlemler yapan uzun boylu, yeniyetme bir kız dışındaki şeyler hakkında da samimiyetle yazabilir miyim? Kendi ekonomik düzeyim ve sınıfımdakilerin rutinine takılıp kalmayacaksam çok daha farklı hayatlarla irtibata geçmeliyim. Arkadaş çevremin sınırlarını eşimin işinin belirlemesine izin *vermeyeceğim*. Ancak görünen o ki, bir şekilde bir çıkış yolu bulmadığım takdirde olacak olan bu.

Geçmiş yıllarda kendime baktığımda, biriyle tutkulu bir fiziksel ilişkiye girmem –ya da içimdeki müthiş cinsel dürtüye kesin bir çözüm bulmam– *gerektiği* sonucuna varmıştım. Ben ilkini seçtim. Ayrıca ailem ve toplum için (toplumun canı cehenneme ya, neyse) birtakım gülünç ve geleneksel âdetlere uygun davranmam gerektiğini de kabullendim – kendi güvenliğim için gerekliymiş, öyle diyorlar. İşte bu yüzden hayatımın büyük bir kısmını karşı cinsten tek bir kişiyle sınırlandırmalıyım... bu bir zorunluluk çünkü: 1. Cinsel ilişkiyi hayatın hayvani ve insanı rahatlatan yanı olarak görüyorum. 2. Önüme gelenle yatarak kendimi tatmin edip aynı zamanda toplumun saygı ve desteğini almayı bekleyemem, (bu benim zayıf noktam) – çünkü ben bir kadınım: yani: erkeklere özgü özgürlüğe duyduğum kıskançlığın bir parçası bu da. 3. Yine bir kadın olduğum için, akıllı davranmalı ve yaklaşan, yeni bir eş yakalama şansına sahip olmayacağım o elverişsiz ve kocamış yıllar için –ya da her türlü olasılık için– güvence tedbirlerini almalıyım. Dolayısıyla, karar verilmiştir: Kendime örf ve âdetlere uygun bir yolla eş aramayı sürdüreceğim; yani, evlilik yoluyla.

Bu sayısız sorunu da beraberinde getiriyor. Evlenmeye karar verecek kadar büyüdüğümden, artık çok dikkatli olmalıyım. Elimden geldiğince akıllıca karşı koymam gereken, daha önce sözünü ettiğim öz-sevgi, kıskançlık ve kibir gibi kusurlarım var. (Hayır, kendimi *kandıramam.*)

Öz-sevgiyi saklayabilirim ya da İncil'den bir alıntıyla, "kendimi kaybetmek ve kendimi bulmak" yoluyla yeniden yoğurabilirim. Burnumu tıkayıp, gözlerimi yumup, körü körüne bir adamın iç sularına dalabilir, onun yolu benim yolum, onun hayatı benim hayatım olana dek kendimi bu suyun dibine çekebilirim mesela. Güzel bir günde, biraz su yutmuş ve yeni kavuştuğum bu bencillikten uzak benliğimle mutlu mesut su yüzüne çıkarım. Ya da kendimi bir 'amaca' adayabilirim. (Bence bu kadar çok kadın örgütü ve kuruluşu olmasının sebebi de bu. Bir şekilde

özgürlüklerine kavuştuklarını ve önemli olduklarını hissetmeliler. Tanrı beni ateşli bir mücadeleci olmaktan korusun. Ama kendimi şaşırtıp ikinci bir Lucretia Mott ya da onun gibi bir şey haline de gelebilirim.) Her neyse, bencillikten sıyrılmanın denemeye değer iki yolu var –hem içtenlikle sevdiğim ve üzerine titrediğim o nazik, narin, ufak kimliği metanetle söküp atmak– ve bir kez öteki tarafa geçtim mi, kibirli benliğimin küçük hırslarını asla aramayacağımdan, aksine eşimin, ya da toplumun veya bir davanın hırslarına riayet etmekten hoşnut olacağımdan emin olmak. (Fakat bu mümkün değil, ben bu çözümlerin hiçbirini kabul edemem. Neden mi? İnatçı, bencil kibrimden. Gözü kör eden cehalet saadettir, "kaybetme-ve-bulma" teorileriyle kendim için kaçınılmaz olarak çok daha kolay olanı yapmayacağım. Ah, hayır! Gözlerim açık, çilemi çekeceğim ve o pek sevdiğim kötücül organlarımı kesip dikip koparırlarken gözümü bile kırpmadan, her şeyin farkında olarak izleyeceğim.)

Öz-sevgiden bu kadar: Onu çok sevdiğim kanserli bir yakınımmış gibi beraberimde taşıyorum – ondan ancak çaresizlik hüküm sürdüğünde kurtulmak üzere.

Gelelim kıskançlığa. Kıskançlık düğümünden, eşimin aktif olarak yer alamayacağı ancak geride durup hayranlık duyacağı bir alanda başarı göstererek kolaylıkla çıkabilirim. *Tam da* bu noktada yazmak devreye giriyor. Bedenimin hayatta kalması için ekmek ne ise, mağrur ruh sağlığım için de yazmak odur. Eğitimli, kendini özgür kılabilmiş bir kadın olmanın bedelini ödüyorum: beğeniler konusunda eleştirel, titiz ve seçiciyim. Belki de yazma arzum, o en temel beğenilme-me ve saygı duyulma-ma korkusuna bağlanabilir. Sonra bir anda merak ediyorum: evliliğin yaratacağı o tensel buğu, yazma tutkusunu öldürecek mi? Elbette – önceki sayfalarda bu korkudan defalarca bahsettim. Şimdi bunun nedenini anlamaya başlıyorum! Evliliğin tensel yanının eşimin dünyasının dışında kalan çalışma tutkumu uyuşturup, yatıştırıp atıl bir rehavete çevirmesinden korkuyorum – bu, daha önce

de dediğim gibi, "kendimi onda kaybetmeme" neden olabilir ve böylece kaçma ihtiyacını kaybedeceğim gibi yazma ihtiyacını da kaybedebilirim. Bu kadar basit.

Şayet bütün yazma eylemim (beğenilmeme duygusuna bir tepki olarak gördüğüm, bir zamanlar doyurulmamış duygusallığın çıkış noktası) bu kadar ölümlüyse, ne korkunç bir şey olur bu!

Kibre gelecek olursak; kibir, öz-sevgi ve kıskançlıkla iç içe geçmiş halde. Hepsi, benliğimin merkezindeki aynı dilsiz yanımdan ileri geliyor, sanırım. Kendimi kibrin gıdasıyla besliyorum. Dış görünüş üzerine eğiliyorum – kibir. Bir alanda, bir alanın bir dalında uzmanlaşmak – ihtisas yapmak için yanıp tutuşuyorum; orada nüfuz sahibi olduğum sürece, her ne kadar önemsiz olursa olsun, mühim değil. Kibir, hırs – ne sefil, bencil sözcükler!

Artık şimdiye geri dönelim – ilişki sorununa. En iyisi hangisi? Seçim yapmak ürkütücü. Bilmiyorum: istediğim şey bu. Tanıştığım zavallı adamlar üzerinde tahmin yürütüp "İstediğim şey bu *değil*," diyebilirim yalnızca. Eğer erkek olsaydım hangi mesleği seçerdim? Bu bir kıstas mıdır? Eğer erkek olsaydım olacağım adamı seçmek? Epeyce riskli. Meslek? Şu anda en yakın gelen öğretmenlik –beni deliliğe sevk etmeyecek kadar rahat ve tabii akıllı işi– kahretsin, *bilmiyorum!* Üstüme en iyi oturanın ve en cazip olanın hangisi olduğunu görmek için kıyafet dener gibi farklı hayatları neden deneyemiyorum ki?

Gerçek ortada, münasip insanlarla tanışabileceğim en iyi üç yılımın içindeyim. Pek azı şu anda tanıdığım kadar yakınlaşabildi. Ben kesin olana değil, en umulmadık ata oynayacağım. Yine de bu kesin olan beni fena halde rahatsız ediyor. Ya bu, ya hiç ve eğer bunu seçmezsem, ellerim bomboş kalacak ama seçtiğim takdirde de, cefasından hoşlanmadığım epeyce zorlu bir kalıbın içinde sıkışıp kalacağım fikrine takmış durumdayım. Neden mi olmaz? Ah, öngörülen koşullar altında tehlikeli bir biçimde filizlenerek içimde küf tutan kötücül tohumlardan bahsediyim:

1. Çekici kadınlara ilgi duyuyor –kendine bir eş bulmak amacıyla olmasa bile–, ömür boyu diğer çekici kadınlara karşı fiziki, dolayısıyla hayvani bir kıskançlıktan mustarip olacağım –daha kısa boylu, daha güzel göğüslü, daha güzel ayakları olan, saçları benimkilerden çok daha güzel olan bir kızın onun arzularının ve aşkının nesnesi olacağı olasılığından hep korkacağım– ve onun beklentileri doğrultusunda yaşamak zorunda olduğumun –aksi takdirde bunu başkasının yapacağının– çaresizce farkında olacağım. Evine mahkûm bir kadın kendi egosunu çekici erkekler sayesinde besleme şansına sahip değil.

2. Karısını gurur duyacağı maddi bir servet olarak görüyor, tıpkı "yeni bir araba" gibi! Harika! Kendini beğenmiş ve kibirli de. Bir numaralı puan kaybı! Diğer insanların onun bu kıymetli varlığının bilincinde olmasını istiyor. Efendim? "Bu gayet normal, değil mi?" diyebilirsin. Bu gayet normal olabilir ama bu materyalist yaklaşıma içerliyorum ben. Peki, ben de ruha inanmıyorum diyelim. Ama ben, sağlam bir fahişe ya da kafeste bir kanarya gibi insanlar üzerinde "sahiplik" iddia edilmesine de inanmıyorum.

3. Ölümünden sonra insanların onu hatırlamasını –kurtardığı bir hayatla, bahşettiği bir yaşamla ona hayranlık duymasını– istiyor. Şüphesiz ki küçük bir kasabada pratisyenlik yapmak istemesinin sebebi bu – kibirle ve haklı olarak kendini büyük bir insan topluluğunun yaşam ve ölüm ve mutluluklarının muhafızı olarak görebilsin diye. (Perry cerrah olacaktı – bu yüzden, Dick'in de cerrah olmasını isterdim. Ben Perry'ye benziyorum. Dick insanlarla bir arada olmayı seven bir tip; hayatı kalabalık seviyor. Perry ise bir başınadır; hayatı çoğul değil, tekil haliyle sever.) Onun uzmanlaşmasını isterdim. Kasaba doktoru olmak isteyerek özverili davranmıyor – öz-saygı ve itibar tutkusuyla dolup taşarak kibirli davranıyor aslında. O çevreye ayak uydurabilmek için (zihinsel nedenleri bir kenara bırak, ki bunlar da kendi kibrini... ve dolayısıyla kendi tatminini içerdiğinden yine

işini bilir sayılır, sırf fiziksel ve zihinsel tatmini için, yemek pişirsin ve çocuklarını büyütsün diye – tamamen faydacı sebeplerle) bir eşe ihtiyaç duyacak elbette. Ben kasaba yaşantısına ne kadar uyabilirim ki? Okuldayken pek de popüler olduğum söylenemez. Arkadaşlarım sayılıydı! Köylü zihniyetli, dışadönük bir kasaba doktorunun karısı olmayı nasıl düşünebilirim ki! Tanrı bilir. Ben değil. İyi ve hakiki bir ev kadını tipi lazım ona –daha az hırslı, beyine kendini biraz daha fazla adamış biri– mesela Margaret Gordon.

Bu beni nereye koyuyor? Korkunç bir sorumluluk noktasına. Değişebilirim, yusyuvarlak bir boşluğa sığabilmek için köşelerimi törpüleyebilirim. Tanrım, umarım kendimi bu şekilde katletmek zorunda kalmam. (Hayattaki büyük fırsatları göremediğimi söylüyorsun demek. Belki de henüz bütün sınırlarımı göremiyorumdur, bence bunu bu haliyle, olduğu gibi bırakalım.) Ya da çocukla konuşabilirim, çok geç olmadan ona gözünü başka bir ava dikmesini –haliyle, daha evcimen bir ava yönelmesini– söyleyebilirim. Ya da çenemi kapalı tutup muhtemelen ikimizi de mutsuz ederek bu suya atlarım. Kim bilir? İşin en üzücü kısmı âşık olmadığımı kabullenmek. Ben yalnızca kendime duyduğum aşktan ve hırslarımdan vazgeçebilirsem sevebilirim (bu özveri anlamına geliyorsa şayet – yoksa kendini gerçekleştirme mi? Ya da her ikisi de?) – neden, neden, neden, kendime dair hırslarımla başkasına dair olanı birleştiremiyorum? Sanırım, ev ve sosyal sorumluluklar bakımından bir eşten çok daha azını bekleyecek, kendi kariyeri olan bir eş seçersem bunu yapabilirim. Ama Tanrım, ne malum? Sen Tanrım, inanmaksızın yakardığım, bir tek ben seçebilirim ve bir tek ben sorumluyum. (Ah, ateizmin zulmü!)

Ben bir yıl önceki ben değilim diyerek başlayayım. Zamana şükürler olsun. Hayır, artık Smith Koleji'nde ikinci sınıf öğrencisiyim ve bütün fark işte burada yatıyor. Hepsi mi? Dolaylı

olarak, evet: zihnen eskisi gibi aktifim; belki daha gerçekçiyim (Haydi bakalım, "gerçekçi"den kastın nedir?) Demek istediğim, yapıcı anlamda kendi sınırlarımın daha farkında olduğumu sanıyorum. Kendimi ileri ve yukarı doğru (bu dönen dünyada neyin yukarısı olduğunu kim bilir?), Fulbright burslarına, ödüllere, Avrupa'ya, yazılarımı yayımlatmaya, erkeklere doğru kamçılayacağım. Somut, evet, şöyle böyle, hepsi fiziki deneyimlerime dokunuyor – gitmek, görmek, yapmak, düşünmek, hissetmek, arzulamak. Gözlerimle, beynimle, bağırsaklarımla, vajinamla. Geçen yılın pasif (okul anlamında), mahcup, içedönük bireyinden, şimdiki halime evrildim. Şan şöhret uğruna unvan meraklısı olmayarak dürüstlüğümü korudum fakat enerjimi, göz önünde olmayı gerektirse de, çift yönlü olarak yaratıcılık hedeflerimin ve ihtiyaçlarımın büyük kısmını doyurmaya yarayacak kanallara yönlendirdim. Mesela, bu bahar döneminde "Onur Kurulu Sekreteri" seçildim – bana güller, çiçekler gönderildi. Peki ben ne mi yapıyorum? Ufkumu açan bir grup öğretim elemanıyla çalışıyorum – Dekan Randall ve diğerleri. Akademik ihlallerin içyüzünü öğreniyor, aynı zamanda karakterlerim için malzeme de toplamış oluyorum. Sonra, Basın Kurulu'nun gazetesi *Springfield Daily News*'e muhabirlik yapıyorum – ve bu bana aylık 10 dolar gelir sağlamakla kalmıyor, üstüne daktilo tuşlarının parmaklarımın ucunda tıkırdayışını hissetmek, makalelerimin satır satır günlük Northampton sütununda çıktığını görmek, okulun organik mekanizmasında olup biten her şeyden haberdar olmak tuhaf bir heyecan yaratıyor. Bir de önümüzdeki yıl *Smith Review* dergisinde olacağım ve onu bu yılın kargaşasının içinde ayrı bir yerde tutabilmeyi umuyorum. Hepsi, hepsi için sevgiyle harcanacak zaman gerekiyor. Ve önümüzdeki yıl, önümüzdeki yıl İngilizce bölümünde şeref listesine gireceğim – özellikle yaratıcı yazarlık alanına eğilerek. En azından küçük sınıflarda yer alacağım, bağımsız araştırmalar yapacağım, hocalarımla çok daha samimi ilişkiler kuracağım! Bu yaz ise haftanın yedi günü

hevesle Belmont Hotel'de garson olarak çalışacağım. Binlerce kişi başvurdu ve onların arasından ben seçildim! Ayrıca, bu teşebbüste kendimi öldürsem de öldürmesem de, doğa bilimi dersi koşulumu kendim geçeceğim – önümüzdeki yıl onu tekrar almayacağım! Ve yazdan hemen önce matematik dâhisi Alison'la[1] New York'ta geçireceğim günler olacak.

Hepsi, hepsi epey kârlı görünüyor. Eğitim koşullarım en tatmin edici ve elverişli halinde. Ben Smith'teyim! Bu, iki yıl önce belirsiz bir hayaldi ve şans eseri bu hayalin gerçeğe dönüşmesi beni daha fazlasını arzulamaya ve kendimi ileri, daha ileri doğru kamçılamaya sevk etti. New York'un hayalini kurdum, oraya gidiyorum. Avrupa'nın hayalini kuruyorum – belki... belki.

Ve sıra işin fiziksel kısmına geldi – ki asıl sorun burada yatıyor. İnsanoğlu, seksin kurbanıdır. Hayvanlar, o talihli aşağılık yaratıklar, kızışırlar. Sonra başlarının çaresine bakarlar, örflerle kuşatılıp koşullarla zincirlenmiş biz zavallı, şehvet dolu insanlarsa durmaksızın kasıklarımızı yakıp kavuran ürkütücü ve ısrarcı ateşle kıvranıp ıstırap çekeriz.

Soğuk bir nehir kıyısını ve uzak bulutlara asılı kalmış yağmurla dolu, ay ışığının suyun üzerine ışık saçtığı bir mayıs gecesini ve hemen yakındaki yeşil bitki örtüsünün, küf kokulu, ağır nemini hatırlıyorum. Çıplak ayaklarımın altındaki su soğuktu ve çamur ayak parmaklarımın arasına giriyordu. Derken kumların üzerinde koşmaya başladı, ben de arkasından koştum, saçlarım uzun ve ıslaktı, yüzümün etrafında özgürce uçuşuyorlardı. İçimizdeki kaçınılmaz manyetik kutupların gücünü hissedebiliyordum ve gel-git yapan kan kulaklarımı tıkayacak kadar yüksek bir sesle, ağır ağır ve ritmik bir şekilde pompalanıyordu. Durdu sonra, ben arkasmdaydım, kollarım onun güçlü kaburgasını sımsıkı sarmış, parmaklarım göğsünü okşuyordu. Onunla

1 Alison Vera Smith. Plath'ın yakın arkadaşı ve Smith'ten sınıf arkadaşı. Alison Smith Haziran 1952'de Smith'ten ayrılıp Johns Hopkins Üniversitesi'ne geçmiştir.

yatmak, onunla yatmak isteği; o leziz hayvani ateşte kayıtsızca yanıp tutuşuyordum. Önce ayakta kenetlendik birbirimize, kasıklarımız birbirine dayalı, titriyorduk, dudak dudağa, göğüs göğüse, bacaklarımız birbirine geçmiş bir halde, sonra boylu boyunca yere uzandık, üst üste bedenlerin o hoş ağırlığıyla kıvrılıp bükülüyor, şuursuzca, birlikte büyüyor, birbirimizle savaşıyorduk: öldürmek için mi? Kayıtsızlığın yakıcı karanlığına sürüklenmek için mi? Kimliklerimizi yitirmek için mi? Aşktan değil, orası kesin. Ama çok başka bir şeyden. *Rötuşlanmış bir hedonizmden.* Hedonizm: çünkü fiziksel haz arayışında şuursuzca emme dilleme parmaklama çabası var. Rötuşlanmış: çünkü yalnızca kendini düşünmeden karşılık vererek bir başkasını tahrik etmek söz konusu olan; ama büyük ölçüde ilki. Kavgaya dudaklarda verilen kolay bir son: ağızlar ılık ılık birleşiyor, diller kıpır kıpır yalıyor, birbirini tadıyor. Öfkeli, nefret dolu dişlerin, tırnakların ve seslerin açtığı kötü yaralar için kolay bir telafi yöntemi: göğüsleri altından avuçlayan, boyunları, omuzları, dizleri, kalçaları okşayan ellerin tuhaf müzikal temposu. Ve bu gerekli karşılıklı yıkımın kemirici kapkara girdabına teslim olmak. – O ilk öpücükten sonra, bu döngü kaçınılmaz. Hazırlanma, koşullanma, göğsünde bir açlığın yanmasına ve vajinanın sıvılar salgılamasına yol açma, şuursuzca yıkıma doğru sürüklenme. Bu bir yıkım değildir de nedir? Duygusal yokoluşu sağlayana dek esrarlı bir çırpınma arzusu – birinin kimliğini diğerininkinde söndürmek için – kimliklerin birbirine geçip paramparça olması? Birinin ölümü? Ya da her ikisinin de? Mahvetme ve üstünlük kurma? Hayır, hayır. Daha çok bir kutuplaşma – iki varlığın dengesi, elektrik gücüyle birbirinin yerine geçen fakat yıldızlar gibi merkezi bir ilgisizlikle. (Neticede D. H. Lawrence bir bakıma haklıymış diyebiliriz). Ve işte burada: hangi rolü almayı planladığım sorulduğunda, "*Rolden* kastınız nedir? Evlilik sahnesine adım atmayı planlamıyorum – aksine, aklı başında, olgun bir insan olarak yaşamaya, hep yaptığım gibi büyümeye ve öğrenmeye devam

etmeyi planlıyorum. Alışkanlıklarımda bir sapma yok, köklü bir değişiklik yok," diyorum. Beni ve yaptıklarımı gösteren, yalnızca evle, diğer kadınlarla, toplum hizmetleriyle sınırlandırılmış, eve yalnızca dünyanın kendi temas ettiği kısmına dair benim için dolaylı sayılan masallar getiren eşimin daha geniş, dünyevi çemberiyle kuşatılmış, şöyle ⊙ bir çemberim olmayacak asla. Hayır, daha çok, ortak bir düzlemde belirgin bir şekilde kuvvetle perçinlenmiş, birbiriyle kesişen ama *her ikisi de* dünyaya çıkıntı yapan ayrı kavisleriyle iki çember olacak. Dengeli bir gerilim; çekim, gerilim esnekliğine sahip ama aynı zamanda birliğini koruyan koşullara göre uyum gösterebilen. İki adet yıldız, kutuplaşmış: ⊙⊙ işte böyle, iletişimin dorukta olduğu anlarda adeta birbiriyle kaynaşmış halde, neredeyse, şöyle mesela, ◎, adeta birbirlerine geçmişler. Ama bu kaynaşma öyle çok da istenmeyen bir olanaksızlıktır aslında – üstelik kısa ömürlüdür. Yani böyle bir yanılgı söz konusu olmayacak.

Demek beni "hâkimiyet kurmak için mücadele etmek"le suçluyor? Üzgünüm, yanlış numara.

Üzerimde hâkimiyet kurulmasından biraz korkuyorum, orası kesin. (Kim korkmaz ki? Sadece şu teslimiyetçi, koyun gibi uysal tipler herhalde. Ve O bu dediğim tiplerden Değil, ben de Değilim.) Ama bu, benim, sırf bu yüzden, *hâkimiyet kurmak* istediğim anlamına gelmez. Hayır, bu siyah-beyaz bir tercih ya da "Ya ben zafer kazanıp üste çıkarım ya da sen" gibi bir alternatif değil. Benim istediğim şey yalnızca *denge*. Bir kişinin arzu ve isteklerinin diğerininkilerin sürekli öne çıkması adına *sürekli* arka planda tutulması değil! Bu büyük bir haksızlık olurdu.

Sorduğu sorunun temeline inecek olursak: Benim güçlü ve iddialı olmamdan *neden* bu kadar korkuyor? Eylemleri ve durumları planlayıp yönlendirmede neden bu kadar girişken ve kararlı olma gereğini *kendinde* buluyor? "Anne kompleksi"nden mustarip olduğundan olabilir mi? Hem annesine olan yaklaşımı nasıl bu arada? Evdeki aile reisi annesi olmuş – sevimli, becerikli

bir aile reisi, muhakkak, ama yine de, bir "Anne". (bkz. Philip Wylie – *Generation of Vipers*[1].) Para işleriyle ilgilenen, evi yöneten, benim eğitimsiz gözüme bile küçük, yaramaz, sorumsuz bir *erkek çocuğu* özellikleri taşıdığı çarpan – küsüp somurtabilen, istediği bir şey, ilgi görmek, yüreklendirilmek için yalvaran ve istediğini *alan*. (Yakışıklı, birazcık boş ve çoğu zaman bir okul çocuğuna benzer.) Kocasının da "annesi" olmuş. Gerçeklerle yüzleşme sorumluluğunu üstlenen hep *anne* olmuş. Bu ilişki öyle fazla siyah-beyaz olduğundan değil ama bu unsurları da içinde *barındırdığından* ve savımın altını çizmem için önemli olduğundan. Bu nedenle, bunları vurguluyorum. Kadının oğullarının üzerinde çok büyük bir etkisi var. Benim alakadar olduğum oğlu bu katı, dik kafalı etkiye karşı başkaldırdığını ve bir garsonu, Vassarlı bir kızı ve daha başkalarını baştan çıkararak somut bir kırılma yarattığını kabul ediyor. O halde onda bir çeşit ikilik olduğunu göstermiyor mu – "annelik edilme", çocuk olma, meme emme (anneden kız arkadaşa erotik bir geçiş) arzusu – ve yine de o kurnaz kadınsı kıskaçtan *kurtulma* ve yıllarca evinde hissettiği o sinsi kadınsı hâkimiyetten sıyrılma isteği: kendi bağımsız, serbest erkeksi gücünü ortaya koyma (ve kariyerini gidebileceği en üst noktaya taşıma). Babasıyla çok yakınmış ya da ona hayranlık duyuyormuş gibi görünmüyor. Bilinçaltında ve bilinçli olarak aynı anda hem babasının izinden gittiğini gösterecek düzenden çıkıp hem de karısının üzerinde kendi düzenini kurarak tam *ters tarafa* mı sıçrıyor acaba? "Kariyerimin gidişatını tamamen ben çizdim," diyor bir anlamda savunmaya geçercesine. Öyle görünüyor. Onu belli ki kaçmaya çalıştığı anaerkil hâkimiyetten uzak tutacak koruyucu bir duvar örüyor.

Hayatında hiç kimseyi sevmediğini açıkça itiraf ettiğine göre ona bencil de denebilir. Neden? O da kendinden taviz vermek, uzlaşmak ve fedakârlık etmekten benim gibi korkuyor mu

1 Amerikalı yazar Philip Wylie'nin (1902-1971) 1942 yılında yayımlanan kitabı. İng. Engereklerin Nesli. (yay.n.)

yoksa? Kuvvetle muhtemel. Bende belli bir ölçüde olan büyüklük kompleksi var onda da... ve bu kompleks aşırı derecede saldırgan bulduğum hor gören, küstah tavırlar ortaya çıkarıyor. Ayrıca, hayattan öç alırcasına sanata duyduğum sevgi ve yazmaya olan ilgime burnunu sokmaya, hatta sevgi duymakla kalmayıp gerçekten *yapmaya* çalışmasına karşın, (Benimle *yarışıp üstün gelmek* zorunda olduğunu gösteren bir işaret mi bu – sembolik bir şey mi?) kısa zaman önce şiirin "tutarsız bir toz yığını" olduğunu dile getirdi. Bu tavra bakılırsa, nasıl olur da şiiri seviyormuş gibi yapacak kadar ikiyüzlü bir hale gelebilir? Şiirin *kimi* türlerini de olsa? Yazmanın benim için bir yaşam tarzı olduğu gerçeği baki: Ki yazmak benim için yararlı, para kazandıracak bir eylem de değil. Diyelim ki, yazdıklarını yayımlatmayı bir değer ölçütü ve yeteneğin teyidi olarak görüyorum – ama yazma pratik yapmayı gerektirir, sürekli çalışmayı. Ve yazdıklarını yayımlatmak hemen mümkün oluyorsa, şayet "başarı" ufukta görünmüyorsa, kendimi tutkuyla adadığım bu uğraşta beni kendimi korumaya mı zorlayacak yani? Vazgeçmeye, kestirip atmaya mı zorlanacağım? Şüphesiz ki, tıpla ilgilenmek isteyen bir adamın karısı olarak, buna *mecbur* kalırım. Ben, o ve arkadaşları gibi, sanatsal yaratıcılığın evlilik birliğinden çok, egemen yalnızlıkta yeşereceğine inanmıyorum. Bence tıkır tıkır işleyen bir birliktelik *her iki* bireyin de potansiyellerini artırır. Ve aynı şekilde "Korkarım karılığın ve anneliğin gerektirdiği şeyler, dilediğin gibi resim yapmana ve yazı yazmana izin vermeyecek kadar çok vaktini alırdı..." diyor. Korku ve beklenti saklı bu sözlerde. Ben de düşünmeye başlıyorum böylece, belki de haklıdır, diye. Belki bütün o korku dolu ve şen şakrak bilinçakışı mektupları, aslında yalnızca bu kendini durmadan tekrar eden şüphe ve önseziye değiniyordu. Görüldüğü üzere, ben ona sessiz sedasız şekil verirken o beni bir itip bir kabul ediyor. Bazen müthiş yıkıcı, yok edici olumsuz bir korku, nefret ve tepki dalgası yükseliyor: "*Yapamam*. Yapamayacağım." Ve sonra yine uzun uzadıya sabırlı, sorgulayan

konuşmalar ve yine yatıştıran, sakinleştiren, uyuşturan fiziksel çekim. "Seni seviyorum." "Bunu söyleme. Gerçekten sevmiyorsun. Sevgi sözcüğü hakkında konuştuklarımızı anımsa." "Biliyorum, ama ben bu kızı seviyorum, tam şu anda ve burada, kim olduğunu bilmiyorum ama onu seviyorum." Derken tam aksi açıdan fazlasıyla çılgın bir his kuvvetle baskın çıkıyor – ciddeN, bunu reddedersem *ve bir daha asla bu kadar tatmin edici ya da* (bir süredir umut ettiğim gibi) *daha iyi biriyle tanışmazsam* ne olacak? Sevdiğim bir metaforu kullanmam gerekirse: Sanki her ikimiz de fazlasıyla zengin ve güçlü ve aynı zamanda sindirim için tehlikeli istiridyelere karşı tedbirli, bir ipin ucuna bağlı (kendimizi adamaktaki çekincemiz) başka bir istiridyeyi (müstakbel eşimizi) yutmaya karar vermişiz. Sonra, birimiz ya da ikimiz de bu istiridyenin sindirim sistemlerimizle uyuşmadığını anlarsak, onu çok geçmeden ve yıkıcı alametiyle (evlilikle) tamamen hazmedilmeden önce uzaklaştırabiliriz. Biraz mide bulantısı, az biraz pişmanlık doğacaktır elbette, ama zehirleyici, kemirici, nihai, yıkıcı o son yerleşme olanağını bulamayacak. Ve geriye biz kalacağız: iki korkak, çekici, zeki, tehlikeli, hedonistik, "akıllı" insan.

Yani, tehlikeyi tartacak olursam, dengeyi sağladığını sanıyorum. (O da benimle hemfikirdir.) Bu yüzden ben, *"Je ne l'épouserai jamais! JAMAIS, JAMAIS!"*[1] diyorum. Ve bu noktada bile şüphe baş gösteriyor – ya bu kadar eksiksiz, bu kadar tatmin edici başka birini bulamazsan? Ya hayatının geri kalanını yaptığın seçimden ötürü acı bir pişmanlık duyarak geçirirsen? Yapmak *zorunda olduğun* bir seçim. En kısa zamanda. Hangisi ilk olma cesaretini gösterecek? Sevebileceğim biriyle tanışsam acı çekmezdim. Ama bir daha bu kadar şanslı olacağımdan şüpheliyim. Tavrımı değiştirip memnuniyetle onun hayatına tabi olabilir miyim? Binlerce kadın bunu *yapardı*! Evde kalmış kız kurusu olma korkusu ve cinsel içgüdülerin yeterince güçlü olup olmamasına bağlı bu. Onlar on dokuz yaşında değiller (ikincisi

1 Fr. "Ben asla evlenmeyeceğim! ASLA! ASLA!" (ç.n.)

fazlasıyla *güçlü* olsa da). Ve işte şu noktadayım – gerçekten inanarak şunu söyleyebilseydim keşke: bir yerlerde sevebileceğim ve *güvenle*, hiç *korkmadan* fedakârlık edebileceğim bir adam var. Keşke. O zaman bu güzel, zeki, şehvetli insana bu denli ümitsizce ve tuhaf bir biçimde takılmazdım. Ya da aynı şekilde o bana. Ama tenimiz bir yoldaş arzuluyor – "Güvenceye nasıl da ihtiyacımız var! Tutunacak başka bir cana nasıl da ihtiyacımız var. Bizi ısıtacak başka bir bedene! Bir soluk alıp güvenmek için..." Bob için böyle demiştim. Şimdi yine söylüyorum. Kaç tane adam kaldı ki? Kaç şansım daha var ki? Bilmiyorum. Ama on dokuzumda her şeyi göze alıyor ve başka bir ya da iki şansım daha *olacağını* umuyorum!

10 Temmuz, Perşembe

The Mill Hill Club büyüktü, ticarileştirilmişti, sahneye çıkan bir grup, bir dans pisti ve durmadan kendini tekrarlayan agresif bir eğlence vardı, yan yana, çam ağaçları ve limon rengi bir dilim ay manzaralı açık bir pencerenin önündeki suni deriden kabine oturduk – kuşa benzeyen bir adamın bir banjoya canını çıkarırcasına vuruşunu, muhteşem vokalist kızı ve şahane bir taklitçiyi izledik. Şarkılar söyledik, içtik, dans ettik, güldük (ben, sımsıkı, sıcacık, onun kollarında, insanlara çarpıp birbirimize sokularak, birinin topuğu bacağını dürter, benim dirseğim başkasının karnında... bu ışıkta bir acayip görünen yüzü aşağıya bakıyor, gülüyor, bana bakıp gülümsüyor, daima bir kahkaha saklı olan o dudakları öpmek istiyordu ve keyifli, güneşten yanmış ve pırıldayan halimi beğendiğinin farkındayım) saatleri birlikte geçirdik. Ertesi gün, (salak gibi) öğleden sonra tenis oynamak için sözleştik.

Bütün gece öksürdüm, ateşlendim, uyuyamadım ama çarşaflardan bir türlü arındıramadığım bir avuç kumla, o daracık yatakta uzandım ve erkek yurdunun çatısının üzerinden görebildiğim göz kırpan yıldızlı gökyüzü parçasına baktım. Kurtması için pencereye asılmış ince ik naylon çorapların ardında sakince,

dalga geçercesine parlıyorlardı. Bütün artılar ve eksiler, edepsiz, ikiyüzlü korkular ve nefretler kaynayan, kuduran beynime akın ediyordu. Hissettiğim bulantı had safhaya ulaştı; umduğum gibi azalmıyor, tam aksine gitgide artıyordu. Ne yapmalı? Kime danışmalı? Nereye gitmeli? Phil'e bugün ne demeli? Sabahı böyle böyle zor ettim ve sabah beraberinde Wellesley'de ikamet eden Princeton'lının yanı başında bilinçaltımda filizlenmekte olan bir fikrin fiilen doğuşunu da getirdi. Neden, neden – *onunla evime gidip sağlığımı orada toparlamadım*? Huzur ve sessizlik içinde!

Pazar sabahı cildi her zaman pespembe olan ve pul pul dökülen uzun boylu sıska sarışın Jack Harris ve tek bir sözü, tek bir bakışıyla sizi güldürebilen hazırcevap, şişko Pat Mutrie ile Belmont otobüsünde doktora yapılan bir yolculuk. Sonunda şirin suratlı bir kuş gibi çelimsiz ve beyaz saçlı Doktor Norris Orchard'ın ofisine ulaşana kadar sıcaktan pişerek ve perişan halde Cape kırsalı yollarında sarsıla sarsıla gittik. Sinüslerime ve boğazıma dikkatle bakıp, "Hımm, tatlım, bunu duyunca o küçük kalbin biraz incinebilir ancak bence birkaç günlüğüne eve gidip kendini toparlasan iyi olacak," dedi. Planıma uygun ve resmi bir onay da alınca sevinçle Belmont'a geri döndüm ve küçük siyah valizime her tür kıyafetten doldurdum – mayo, kirli pijamalar, tenis şortu ve hatta olur da daha çabuk iyileşirsem... ve Phil bana çıkma teklif ederse diye, şık bir elbise ve inciler. Sorgulayıcı ve sert Bay Driscoll'la işleri yoluna koydum ve Phil'in arabasını *henüz* park ettiği park yerine koştum.

"Iı... Phil..." diye konuşmaya başladım, pencere eşiğine dayanıp ona ve yanında oturan zayıf, yakışıklı, sarışın çocuğa bakarak, her ikisi de tenis şortlarını giymişlerdi... "Şey... Phil, bana eve kadar eşlik etmeye ne dersin?"

Yüzünde tuhaf bir ifade gelip geçti ve diğer çocuk (Rodger[1]) gülmeye başladı. "Ne oldu?" diye sordu Phil. "Kovuldun mu?"

"Hayır. Birkaç penisilin iğnesi vurulmak için eve gitmem ge-

1 Roger Bradford Decker. 1952'de bir süre Plath ile flört etmiştir.

rekiyor. Doktorun emri." Kulağa epey resmi geliyordu.

"Ah, tabii," dedi.

"Artık binebilir miyim? Her şeyim yanımda." Böylece koşarak yukarı çıktım ve gülünç küçük siyah valizimi ve her nedense, tenis raketimi yanıma aldım. Şansıma yağmur yağmaya başlamıştı. Tenis oynamak falan yok, şükürler olsun.

İkisinin arasına sıkıştım ve basıp gittik. Bir anda her şey çok komik, çok saçma bir hal almıştı. Hepimiz kahkahalarla gülüyorduk, Rodger gözlüklerini o sevimli burnunun üzerine düşürüp öyle bakıyor, saçımı çekiyor ve genel olarak tam bir pislik gibi davranıyordu.

"Arabayla Weasel'ı[1] alacağız," dedi.

"Weasel'ı mı?" diye sordum. Korkmuş görünüyordum. Güldü.

Derken bir dolu sütunla çevrili büyük beyaz bir evin araba yoluna girdik. "Her yer sütun," diyerek yaptığım bu pek zekice gözlemi dile getirdim. Görünüşe bakılırsa bu yerin adı da buymuş zaten: Sütunlar. Milyonerin yaşadığı yerin burası olduğu da belliydi. Art Kramer denen milyonerin. (Anlaşılan Weasel, milyonerin Princeton'lı kuaförüydü.)

Sonra Art dışarı çıktı, üzerinde bir takım elbiseyle, yüzünde her zamanki sevimli maymun sırıtışıyla gülümsüyor ve arabaya yaslanıyordu. Dünya küçük. Ardından mavi gözlü sarışın Weasel, gömleğinin kolları sıvanmış halde çıktı. Kötü değildi ancak üzerinde bir sansarlık aurası olduğu kesindi. Elinde hediyeleriyle geldi: bira kutuları. Hepsi de dolu. Arka koltuğa atladı ve gaza bastık.

Yine bir dolu kahkaha ve Rodger, Weasel'a "Bu kız hayatımda gördüğüm en havalı kız; elinde doktorun birinin eve gitmesi gerektiğini yazdığı, zavallı, küçücük bir kâğıt parçasını sallayarak çıkıp geliyor ve bir tatile ya da onun gibi bir şeye ihtiyacı varmış gibi kalkıp evine gidiyor!" diyor. Buz almak için duruyoruz ve

1 Weasel: Sansar anlamına da gelen bir sözcük. (ç.n.)

kum tepelerinin bir park yeri oluşturduğu, ayrıkotu manzaralı bir plaja doğru yola koyuluyoruz; yağmur kirli, donuk, gri-yeşil denizi dövüyor.

Bira genzimde hoş bir tat bırakıyor, hem soğuk hem de keskin; bu üç erkek, bira ve durumun kendine has tuhaf özgürlüğü bana sonsuza dek kahkahalarla gülebilirmişim gibi hissettiriyor. Gülüyorum da; rujum bira kutusunun tepesinde kanlı bir hilale benzeyen kırmızı bir leke bırakıyor. Güneşte iyice yanmış tenim ve epeyce yükselmiş ateşimle fazlasıyla sağlıklı görünüyorum, yanaklarım kızarmış ve gözlerim parlıyor.

Diğer iki çocuğu orada bırakıyoruz, sonra, yağan yağmurun içinden Wellesley'ye doğru üç saatlik geri dönüş yoluna koyuluyoruz. Phil'le birlikteyken çok rahat hissediyorum, konuşacak çok şeyimiz var. Tek sorun, sesim gitgide beni terk ediyor. Nemden falan kaynaklanıyor olmalı ama sesim bir oktav aşağıdan çıkıyor artık. Ve akıllıca bir çözümle durumu en iyi şekilde kullanmaya karar veriyor ve doğal haliyle oldukça kısık, seksi bir sesim varmış gibi yapıyorum: sesim hiçbir zaman bu kadar iyi çıkmamıştı.

Bizimle birlikte ön koltukta oturan, epey hüzünlü ve sevimli görünen kocaman gözlü, kapkara, şımarık cocker spaniel cinsi köpeğini kucağımıza alıyoruz. Phil köpeği okşuyor, ben de aynını yapıyorum. Ellerimiz birleşiyor ve Phil dalgınlıkla elimi okşamaya başlıyor. Ansızın, bu adamdan hoşlanabilirim, diye düşünüyorum.

Neredeyse üç haftadır görmediğim küçük beyaz evin önünde durduğunda arabadan iniyorum. Bir anda çok yorgun, çok bitkin hissediyorum kendimi. Gece dışarı çıkmak ister miyim diye soran Phil'e veda ediyorum. "Hayır Phil, teşekkürler." Anlamıyor. Çok hasta olacağım. "Yarın tenis oynamaya ne dersin?" diyor. Yine, hayır.

Kapıdan girdiğimde annem ve Warren kafalarını kaldırıp şaşkınlıkla bakıyorlar. "Selam," diye cırlıyorum neşeyle. "Sizi gör-

meye geldim." Annem gülümsüyor ve "Ninene söyleyene kadar bekle! Dün gece rüyasmda eve döndüğünü görmüş!" (Frost'un dediği gibi, "Ev, gittiğinde seni içeriye almak zorunda oldukları yerdir!")

11 Temmuz, Cuma

Penisilin iğneleriyle geçen sıkıcı bir iyileşme süreci ve şimdi nihayet bir haftadır daha iyi nefes alıp veriyorum. Bir sabah erken saatlerde The Belmont'tan aradılar, annem konuştu. Bu süreç boyunca geçici eleman ayarlayabilmek için tam olarak ne zaman geri döneceğimi öğrenmek istemişler. [Kişiliğimin şeytani yanı hafta boyunca bilinçaltıma fısıldıyordu: "Neden geri dönesin ki? Yorgunsun, çalışmaktan canın çıktı ve bu iş gittikçe daha da zorlaşıyor – izin günün yok, aldığın para da öyle aman aman bir şey değil. Hem orada seni gerçekten seven yalnızca birkaç kişi var. Yazın neden evde kalmayasın – dinlenirsin, araştırmanı tamamlarsın, yazı yazarsın, Phil'le dışarı çıkarsın, tenis oynarsın. Aylaklık etmek için *gücün olur*. Bunu hak ediyorsun, "Sunday at the Mintons" (Mintonlarda Pazar) ile *Mademoiselle*'in[1] Üniversite Kurgu Yarışması'nda iki büyük ödülden birini kazandığını düşünürsek, yani, artık biraz ara verebilirsin. Sinüzit oldukça güzel bir bahane.] Böylece içimdeki şeytan ses tellerimi ele geçirdi ve telefonun ucundakilere iletmesi için anneme buyurmaya başladım – "Ne zaman iyileşeceğimi bilmediğini söyle... hâlâ berbat durumda olduğumu... orayı sevdiğimi, ama belki de işe başka birini almalarının daha iyi olacağını söyle." Annem bunları aynen aktardı. Üzgün olduklarını, herkesin beni sevdiğini ama yerime başkasını alacaklarını söylemişler. Şüpheli bir zaferle birbirimize baktık.

Yirmi dört saat sonra Polly'den[2] ve Pat M.'den (beni ne kadar

1 *Mademoiselle*: 1935 yılında basılmaya başlanan kadın dergisi. *Mlle*, kısaltılmış ismidir. (yay.n.)

2 Amerikalı şair Pauline Hanson. Yaddo'da 1950-1975 yılları arasında sekreterlik yapmıştır, Plath'in arkadaşıdır.

özlediklerini anlatan), Art Kramer'dan (o gün beni görmenin, sonunda ona bana çıkma teklif etme cesareti verdiğini belirten) ve Alfred Knopf Publishers'ın müdüründen (*Mlle*'de yayımlanacak "Sunday at the Mintons" öykümün taslak metnini beğendiğini ve gelecekte benim bir romanımı (!) yayımlamaktan memnuniyet duyacağını söyleyen) birer mektup aldım. Bu küçük paket 'O'ydu işte: Beni yaşamak için yeniden sabırsızlık duymaya sevk eden her şey. O kısacık zaman aralığında aptal gibi Belmont'taki işten ayrıldığım –Ray, Art, Polly, Gloria'yı kaybettiğim için–, bütün "olabilirdi"ler ve tanışabileceğim ama tanışmadığım bütün o muhteşem insanlar için kendime lanet ettim. Ve günde 4 saat plajda olmak ve yüzmek. Ve güneş yanığı bir ten ve güneşte rengi açılmış sarı saçlar. Suratım düşmüştü, somurtuyor ve düşünüyordum: Neden onlara iki hafta içinde geri döneceğimi söylememiştim ki: O zaman tam anlamıyla dinlenmiş olur ve üstelik bütün o insanların arasında ufak bir tatil de yapmış olurdum! (Aptal. Aptal. Koca aptal.)

Ve sonra 'Hayat'la kıyaslandığında hayattaki ölüm ya da hastalığın farkını anlamaya başladım. Hastayken (hem fiziken, semptomların gösterdiği üzere, hem zihnen, bir şeylerden kaçmaya çalıştığım için) canlılığa dair bütün o acı veren işaretlerden uzaklaşmak istemiştim – durgun ve pis bir havuzda bir başıma saklanmayı ve neşeyle gürleyen bir nehrin kıyısındaki kalabalığa karışmış, şamatacı bir akıntının durmaksızın dövdüğü kırık bir sopa gibi olmak istememiştim. Bu yüzden eve döndüm, bunu yaparsam oraya geri gitmenin zor olacağını bile bile. Akıntıya geri dönmek için kendimi zorlama çabalarım, bunaltıcı sinüzit enfeksiyonumun en kötü günlerinde bile devam etti – ve o telefon yirmi dört saat erken geldi. O zaman tutumum tamamen değişti: bütün o mantıklı düşünceler, artıları ve eksileri değerlendirmeler içinden, canlı ve hayat doluyken, insanlarla ve insanlar arasında rekabet ve mücadele etmenin diğer her şeyin önüne geçtiği gerçeğine vardım. Her ne kadar mantıklı düşünüp Belmont'un

sağlığım için tehlikeli olduğu, yaptığım işle kıyaslandığında hiç kâr getirmediği, araştırma ödevimi düşününce her şeyin imkânsız göründüğü sonucuna vardıysam da – yine de sülün gibi, çekici genç şeytanlardan oluşan manyetik bir girdap her şeyin ötesinden beni çağırmaya devam ediyordu. Hayat, sıcak ve düzensiz arka bahçemde aylak aylak oturup, bu ruh halinin beni sürüklediği gibi, yazmak ya da yazmamak meselesi değildi. Aksine, yoğun bir çizelge dahilinde, meşgul insanlardan oluşan bir sincap kafesinde deliler gibi koşuşturmaktı. Çalışmak, yaşamak, dans etmek, hayal kurmak, konuşmak, öpüşmek – şarkı söylemek, gülmek, öğrenmekti. On hafta boyunca günde on iki saati (randımanlı bir şekilde) yönetmenin sorumluluğu, o korkunç sorumluluğu, göz alabildiğine uzanan uçsuz bucaksız bir zamana belirli bir rutini oturtacak hiçbir şey, hiç kimse olmamasıyla –ki uyutucu aylaklık ve konforlu dinlencelere kapılıp koyvermek çok kolaydır– kıyaslandığında oldukça karşı konulmaz geliyor. Saat gibi tıkır tıkır çalışan bir topluluğun üzerindeki sırça fanusu kaldırmak ve bütün o küçük insanların durup soluklarının kesildiğini, çılgına dönüp içinden çıkılmaz bir hale gelen her şeyiyle programlanmış bir atmosferin hücum etmesiyle (ya da daha çok geri çekilmesiyle) havaya süzüldüklerini izlemek gibi bir şey – zavallı, küçük, korkmuş insanlar, güçsüz kollarını havada amaçsızca sallayıp duruyorlar. İşte tam da böyle bir şey: bir rutinden kurtulmak. İnsan buna şiddetle karşı koymuş olsa da, o halde bile, durmadan kendini tekrarlayan alışkanlıkları sarsıldığında kendini rahatsız hisseder. Ben de öyleyim. Ne yapmalı? Nereye dönmeli? Eve geri dönmüş olmanın o tuhaf, seyrek atmosferinde havada asılı kalmışken beni ne bağlar, hangi kökler?

Bir şeyleri somut nesneler ve örnekler yoluyla algılarız. Görür, koklar, tadar, dokunur, işitiriz – ve soyut sözcükler, somut tecrübeler diyarından sentezlenerek oluşur – bütün o kızları

öpen bütün erkeklerden, bütün o bebekleri emziren bütün annelerden bu soyut kavramı, 'aşk'ı elde ederiz ve böylece bunu somut, bireysel algımıza uygularız: belirli bir birey olan bir erkek, belirli bir birey olan bir kızı öper ve "Seni seviyorum" der. Suni ve insan-işi olsa da, somut eylemlerin atmosferle birleştiği soyut diyarda birbirlerine 'âşık'tırlar.

"Her şey aynı ama farklı."

Bir paradoks daha. Birbiriyle alakasız ve birbirini tutmayan iki sıfat, aynı anda evrene atfediliyor. Ve bu ifade insanın içine uyandığı ve kendine ait olduğunu söyleyebileceği bir şeye dönüştürmek için işe koyulduğu, kendini tekrar eden ve çok değişken evrene dair eşsiz bir kavrayıştır. Hepimiz insanız ama aynı olduğumuz kadar farklıyız da – benzediğimiz kadar aykırıyız. Bu zıt sonuçlar sayesinde bir şeylerin farkına varıyoruz: Soğuğu tecrübe ederek sıcağın; neyin kötü olduğuna karar vererek iyinin; nefretle aşkın.

Yaptığımız her şey kötünün iyisini seçme teşebbüsü mü? İnsan, bu bağlamda, ilk günaha mı doğuyor? Ya da belki de bir 'günah' âlemine doğuyor; yanlış ya da daha az yanlış seçimler yapmanın trajik ikilemine günah dersek şayet, bu seçimi onaylayacak ya da hoş görecek hiçbir şey yok – seçimin neticesi ve seçimin iyi ya da kötü olduğuna hüküm veren söz konusu eylemden başka. Ve o zaman bile, daima, şüphe.

8 Ağustos, Cuma 21.45

Yataktayım, banyodan yeni çıktım, yine güzel bir yağmur yağıyor – sular, penceremin hemen dışındaki padavra kaplı çatıdan şelale gibi aşağı dökülüyor. Her yanı saran bir nemle bütün gün bardaktan boşanırcasına yağdı ve nihayet yatağımda, rahat rahat yastıkların arasına gömülmüş, püskürüp sırılsıklam edişini dinliyorum –farklı türde kerestelerde çıkardığı sesleri– ve ses düşmelerini de. Yanki yapan oluklardaki vuruşu – sert,

metalik. Pis su borusundan hızla akan sular toprağa çarpıp sıçrıyor, küçük bir hendek oluşturuyor – teneke çöp kovalarına tiz bir vuruşla çınlayan düşüşün müzikal hali. Ve görünen o ki her ağustos ayında yağmurun çok daha farkına varıyorum ben. Bir yıl önce verandama, çimlerime ve Mayoların evinin ardındaki kıpırtısız gri denize yağıyordu – gün boyu beni o koskoca eve hapsediyor, tek başıma yatağımda oturmuş yazı yazdığım yapayalnız akşamlarda odada benimle konuşuyor, krallığını bizzat tahtında yokluyordu: bir ışık halesi şeklinde salınan köşedeki yalnız sokak lambası ve ardındaki gri renkli, ayırt etmesi olanaksız sis ve denizin dalgalarına karışan yağmur sesi. Dick'le birlikte Marblehead Plajı'ndaki bir mağarada yakalamıştı beni, sırılsıklam etmiş, sular içinde bırakmıştı ve acımasızca yağmayı ve denizi, derisi soyulmuş bir beyazlığa kavuşana dek köpüklendirmeyi kesene dek paslı bir teneke kutuya taş fırlatmıştık.

İki yıl önceki ağustos ayında, çıt çıkarmadan ahıra doğru yan yana yürürken yağmur benimle Ilo'nun üstüne yağıyordu. Üst kattaki odasından ağlayarak, dudaklarını öptüğü yer berelenmiş halde çıktığımda da yağıyordu. Yağmur, Emile'le eve giderken kullandığımız arabanın camlarını kapatmış ve karanlıkta, muşamba kokan mutfakta dururken dışarıda yağıyordu; pencerenin dışındaki yapraklardan daima sular damlardı.

Üç yıl önce, sıcak, yapış yapış ağustos yağmuru, evde verandada oturmuş yazın bir daha gelmeyeceği, asla aynı olmayacağına ağlayarak umarsızca otururken dışarıda kocaman damlalar halinde yağıyordu. Basılı ilk öyküm, yağmurun getirdiği bu 'bir daha asla' nakaratından doğmuştu. Ağustos yağmuru: yazın en güzel kısmı yitip gitmiş, taptaze sonbahar henüz doğmamış bile. Acayip, değişken bir zaman.

9 Ağustos

Bugün Joan, Sue ve Bill'le yalnızdım. Bayan Vantor gitmişti. Arabanın bende olması, yemek ve zaman planlamalarının

tamamen bana kalması güzeldi. Çiçekler –altın rengi, pas rengi ve kızıl-kahve, pembe, beyaz ve lavanta rengi zinya çiçekleri– çiçekçiden kucak kucak bu hafta sonu misafirleri için alınmış. Bej rengi, oval, protein dolu dört düzine yumurta – bir ineğin ve tavukların olduğu samanlıkta hoş bir ıslaklığa sahip samanların olduğu bir çiftlik ürünü. Üç çocuk arabanın penceresinden sarkmış, tekdüze bir ritimle bağıra bağıra şarkı söylüyorlar. Sonra öğle yemeği: güzel bir tonbalıklı salata, domates, kraker, peynir ve süt. Derken öğlen, geç saatlerde, yağmur hâlâ yağarken çocukları Joanie'yle bıraktım ve plaj arabasıyla Chatham kasabasına kaçtım. Parlak yeşil renkli aracı, yağmur birikintileri oluşmuş dar sokaklardan kasaba otoparkına doğru yavaş yavaş ilerletirken şeytani bir zafer ve özgürlük duygusu hissettim. Gezgin kütüphanede Val Gendron'la[1] görüşecektim; görüştüm de.

Lorania'nın Gezgin Kütüphanesi'nin arka kapısından içeri girdim, Val en öndeki insanlarla konuşuyor, bense başımı eğmiş kitapları gözden geçirirken kırmızı yağmurluğum yerlerde su derecikleri oluşturuyordu. Yere oturdum sonra, şiir kitaplarına ve iyi ve temiz baskılı, parlak kapaklı Modern Library baskılarına göz attım. Sonra tek başına kaldı ve beni hatırladı. Ona birçok şey sordum – yazmaya nasıl başladığını, nerede yayımlatıp nerede çalıştığını. Benimle kibarca konuştu - - - alaycıydı, görmüş geçirmiş, önce bir dudak bükme ve sonra hızlı bir bakış ve sonra öyküme nasıl eleştirel yaklaştığımı, artık eskisi kadar hoşuma gitmediğini ve yazmanın en güzel kısmının ortaya çıkan ürün değil, aslında yazma süreci olduğunu anladığını söyleyen ansızın uçup giden hafif bir gülümseme. Sonra bana dört sayfa (günde 1000 kelime) yönteminden bahsetti. Zaman sınırlaması yok işin can alıcı noktası bu. Bir zaman sınırlaman yok, önemli olan üretimin ta kendisi. Bir yılda 365.000 kelime, sürüsüne bereket kelime demek. Bu sonbahar başlayacağım. Günde dört sayfa.

Ufak tefek, zayıf, soluk tenli, siyah saçlarını haki siperlikli

1 Önceleri Ruth C. Fantus olarak bilinen Amerikalı kurgu yazarı.

bir şapkanın altında, ensesinde örerek topuz yapıp toplamış. Keskin bir çehre, gözlükler ve kuru, alaycı, tane tane konuşma. Kırmızı badanalı kulübesinde (öyle diyor) kedileri var ve telefonu yok. *Yalnızlık işeretleri?* Val Gendron'la çok uzun zamandır yaşamaktan? Konuşacak kim var ki? Kim? Bulacağım. Ben Val Gendron olmayacağım. Ama Val Gendron'ın iyi taraflarını alacağım – bir gün. Ve kahve telveleri eksik kalabilir. Kesinlikle.

Onu ziyaret edebileceğimi söyledi: İlk yazarıma bir hac yolculuğu.

19 Ağustos, 01.00

Kabul et evlat, felaket güzel çıkışlar yakaladın. Belki bir Elizabeth Taylor değilsin. Genç Hemingway de değilsin, ama Tanrı'ya şükür, büyüyorsun. Başka bir deyişle, yalnızca beş yıl önceki o çirkin, içedönük çocuktan bu yana çok yol kat ettin. Sırtının sıvazlanmasını neden mi hak ettin? Peki. Bronz tenli, uzun boylu, sarışınımsısın, hiç de fena sayılmazsın. Ve zekâ – en azından bir yönde 'sezgilerin kuvvetli'. Çok farklı tipte bir sürü insanla anlaşabiliyorsun. Ayru çatı altında, dip dibe yaşarken bile. Züppelik, kibir ya da kendini beğenmişlik gibi dertlerin yok. Çalışmaya heveslisin. Çok çalışmaya da. Kararlısın ve yaşamak konusunda da daha becerikli bir hale geliyorsun – ve bir de yazdıklarını yayımlatıyorsun. Böylece istediğin her şeyi yazma hakkına sahip oluyorsun. Üçüncü ayda tam dört kabul aldın – *Mlle*-500$, 25$, *Seventeen*-10$, *C.S.M.*[1]-3.50$. (Büyükten küçüğe, her haliyle seviyorum.)

Aynı zaman. Val'dan sonra. Tanrım, o konuşma. Önce, onun şu "kulübe"si – çerçeveleri beyaz renkli kırmızı yarım-evi ve evin kapısında bütün zayıflığı ve dağınıklığıyla kamburunu çıkararak durup sırıtışı. Ekose desenli tişörtü, boya lekeli kevis kotu. İçeri giriyorum, kendimi büyük ve yeni ve temiz hissedi-

1 *C.S.M. (Christian Science Monitor)*: 1908 yılında basılmaya başlanan haftalık haber gazetesi. (yay.n.)

yorum. Bir leğenin içinde çamaşır yıkıyor. Kirli eski çamaşırlar. Ocağın üstündeki çaydanlıktan alınmış sıcak su.

Küçücük mutfakta oturuyorum. Yerde kirli tabaklar. İki kedi: ateşli yeşil gözlü, mağrur, kapkara bir İran kedisi Prudence ve O'Hara. Sigara izmaritleriyle dolu kül tablaları. Haftada iki karton Wings (ucuz, reklamı bile yapılmayan bir sigara) içiyor. Tat alamıyor, damak zevki kalmamış.

Öyle etrafıma bakınıyorum. Yemek yapmayı seviyor – özellikle güveç ve yahni. Şaraplı şeyler. Buzdolabının üstünde bir raf dolusu yemek kitabı var. Bir raf da baharat. Kapağını açıyor ve o "Kekik, fesleğen, mercanköşk," vesaire diye sayarken ben her birini tek tek kokluyorum. Bir de konserve dolabı var – reçeller, jöleler, elma marmelatı, kara erik. Seçiyor ve konservesini yapıyor. Cam kavanozların içinde yabani, tatlı, mayhoş, berrak şeyler.

Dışarıda bahçesi var. Çiçekler – birkaç alev çiçeği, zinya çiçekleri. Gezgin kütüphanedeki işi çok zaman aldığı için sebzelerini otlar bürümüş. Düzenli ve düzgün kareler halinde her biri kendi yataklarında çilekler, ahududular, biberler, bezelyeler, domatesler.

Satın aldığı keki ve bir salkım yeşil üzümü buzdolabından alıyoruz. Kahve öğütüyor, kokusu müthiş ve oturup demlikteki kahvenin kaynamasını bekliyoruz. Bu arada Prudence kekin üzerindeki şekerlemenin bir kısmını yalıyor. Val o parçayı kesip alıyor, O'Hara'ya vermek için bir kenara koyuyor. Kahve hazır olunca o dik Cape Cod merdivenlerini tırmanıp kendi hazırladığı atölyeye çıkıyoruz.

Williamsburg mavi-grisi ve sarımsı krem rengi duvarlar kitap raflarıyla kaplı. Örmekte olduğu kilim yerde duruyor, yün parçası yumaklarıysa bir sepette. Bir divan, bir daktilo. Yığınlarca elyazması etrafta, kutularda, masasının üstünde. Bağdaş kurup yerde oturuyoruz ve kendimize fincan fincan kahve doldurmaya başlıyoruz. Tam bir domuzum ve üç koca dilim kek yiyorum. Prue'nun emzirdiği dört yavru kara kedi içeri giriyor ve oyunbaz siyah tüy yumakları gibi etrafta hoplayıp zıplıyorlar.

Her şeye burunlarını sokuyorlar, kahve fincanıma eğiliyor, bu sıcak ve sert kokuyu alınca aksırıyor ve kahveyi yerlere sıçratarak koşup gidiyorlar. Bir tanesi yerde kendine rahat bir yer yapabildiği eteğimin altına girip uyuyor.

Menajerlerden haberdar oluyorum – Ann Elmo. Falanca-ve-Otis. "Miss Henderson's Marriage"ı (Bayan Henderson'ın Evliliği) okuyorum. Hızı, temposu hoşuma gidiyor. Bir miktar sıkıcı buluyorum, karakterler çok insani gelmiyor – ah, anlatılması zor bir kabiliyet. Ama kurgu yapısı dimdik, dengeli. Bu anlamda benim için imrenilesi. Onunla yazar menajerleri arasındaki yazışma dosyalarına da göz atıyorum. Aklında "Haitian Holiday" (Haiti Tatili) var. Gayrimeşru bir kız çocuğu üzerine kısa bir roman. Ne çok hikâye! Ne kadar çoğu yayımlanmış!

Rachel Carson'ı tanıyor. Woods Hole'dan[1]. Turnayı gözünden vurmuş ama hâlâ ortalıkta Val gibi dolaşıyor, külüstür bir araba, eski giysiler, attığı ok tam isabet etmiş ve bununla ne yapacağını bilmiyor, insanlar ona nasıl yazacağını söylüyorlar ama o şimdi bir şeyler üzerinde çalışıyor ... iyi bir yazar gibi, mevcut bir sorunun içine düşmüş. Şöhretinden faydalanmayı bilmiyor.

Geceyarısı geri dönüş yolculuğu, Evita Peron hakkında sohbet. (Fahişe ya da metres, ufak çapta müthiş bir şov. Val havai fişekleri seviyor. Tatlı, şirin.)

Yazma işi. Yazar sokaktaki adam için bir yanılsama yaratır: bir gizem örtüsü – hiç kimse öğrenilmiş edebi hüner ve kasıtla duygularıyla oynanabileceğini, duygularının uyandırılabileceğini düşünmek istemez. Hiç kimse şöyle düşünmek istemez: bu adam sırf düzeni devam etsin diye ta içime uzanıp yüreğimi çekip alabilir. Bu yüzden fikirlerin yazarın aklına nereden geldiğini sorduklarında şöyle deniyor: "Koltuğumda uzanıyorum; Tanrı benimle konuşuyor. İlham işte." Bu tatmin ediyor.

1 Amerikalı yazar, bilim insanı, deniz biyoloğu Rachel Louise Carson (1907-1964), Massachusetts'teki Woods Hole Deniz Biyoloji Laboratuvarı'nda çalışmıştır. (yay.n.)

Külüstürün motor gürültüsünün üzerinden bağırarak konuşuyoruz. Eve dönüyorum, kahveden sarhoş olmuşum. Coşku doluyum. (Yeni başlıyorum diye düşünmeden edemiyorum. 10 yıl içinde 30 olacağım, çok yaşlı değil, hatta belki iyi. Umut. Beklentiler. Bir de çalışmak ve ben bunu seviyorum. Çocuk doğurmak. Hatta belki bir kız bir erkek. Val zayıf ışıkta bana sırıtıyor, yüzü gölgede kalmış, sert konuşuyor ama bana iyi geliyor. Ona Smith'ten yazacağım. Çalışacağım, belki kışın buraya gelir ve ziyaret ederim. Hatta belki Dick'i de getiririm. Tanrım, bana ne kadar iyi davrandı. Bu gece en iyisiydi. Bütün erkekler, bütün özlemler, sonra bu mükemmellik. Mükemmel aşk, bütün bir yaşam.) Duvarında bir çekirge vardı, tıkırdıyor ve cıvıldıyordu. Güzel bir hayat kur dedi. Merak ediyorum. Onu seviyorum, ama öyle körü körüne değil – kusur bulabilirim. Ama o yaşamış, satmış, üretmiş. Ve bana daha şimdiden neler öğretti.

21 Ağustos, 01.30

Tekne körfez açıklarında esen taptaze rüzgârda ilerliyor; delikanlı ve kız, genç ve güzeller. Kız, delikanlıdan daha olgun, daha sarışın, daha büyük. Delikanlı ise cılız, uzun boylu, erkeksi ve tıraşsız. Körfezin maviliği boyunca rüzgârda ve günışığında gülüşüyorlar. Long Island sahiline yaklaşınca demir atıyorlar, delikanlı suları kuvvetle ve dosdoğru yararak güzel ve temiz bir atlayışla tekneden suya dalıyor. Tanrım, denizden nasıl da o gencecik haliyle çıkıyor: Zayıf bir Paris adeta, rüzgâr nasıl da vuruyor ince bedenine. Bembeyaz dişleriyle gülüyor, kum tepeciklerinin üzerinde yarışıyorlar, çıplak ayaklarının altındaki ayrıkotları sipsivri. Ta Atlantik'in göz alabildiğine uzandığı maviliğe kadar uzanıyor. Havlular kumun üstüne serilmiş, bir piknik sepeti açılmış; genç ve açlar, peynir, salam, hardal, lahana salatası, domates, şeftali ve zencefilli gazozla karınlarını tıka basa doyuruyorlar, güneşin altında uzanmış iştah açıcı yiyecekleri yiyorlar, derken sıcakta uyuşup kıvrılıp yatıyorlar. Başını kızın

karnına koyan delikanlı sırtüstü yatıyor, kız ise nazikçe hareket eden uzun parmaklarını delikanlının kısacık kesilmiş yumuşak saçlarının arasından geçiriyor. Gözü doymayan aç parmaklar dikkatle delikanlının yanağında dolaşıyor. Derken *Science and Health* dergisinden evlilik ve insan tabiatına dair bir yazıyı sesli bir şekilde okuyorlar, kız bu hülyanın yarattığı paradoksla içten içe merak ediyor: Nasıl olur da maddenin ve tenin gerçekliğini inkâr edebilir insan, bunlardan böylesine sağlıklı bir güzellik yaratabiliyorken – nasıl böyle tutarsız davranıp tenin güzelliğine gıpta ederek sırf ten rengi ve beyaz mayosu yüzünden ona ballı krema diyebiliyor? Karar kıldığı gibi, onun inancını küçümsemeyecek ya da elinden almayacak. Onun için bu denli mühim olan bu şey üzerine kafa yorup anlamaya çalışmalı bir şekilde. Çünkü içinde en iyi olarak her ne görüyorsa, tabiatı ya da başka şeyi, kızın su yüzüne çıkarmaya çalıştığı şey o.

Delikanlı, kızın onun içindeki aşkın niteliğini su yüzüne çıkardığını söylüyor; kız ise delikanlının kendi gücünü ve kuvvetini su yüzüne çıkardığını. Birbirlerini samimiyetle kucaklıyorlar; sırtları güneşte yanmış ve sonra küçük bir öpücük. Ten, ten, güzel, sıcak, genç, narin, gerçek ten. Delikanlı kızı otuz yıl sonra yeniden görmek istiyor – bir sürü para kazandıktan sonra. Bir plaj arabası alacak. Bir tekne. Kızı gezintiye çıkaracak. Denize bakan bir evde oturacaklar. Ani bir fedakârlık gösterisiyle, birbirileri için bir şeyler yapmak istiyorlar. Belki de, kız ansızın delikanlıya ihtiyaç duysa, telefonun ahizesini kaldırıp, "Operatör, derhal Bob'la konuşmam gerek, bu çok önemli," diyecek. Ve dünyanın kim bilir neresindeki Bob ahizeyi kaldıracak ve "Operatör, bana Sylvia adlı kızı bağla," diyecek. Ve operatör şöyle karşılık verecek: "Sylvia burada, hattın diğer ucunda."

Ah, ne ahmakça, ne acınası. Kız dönüş yolunda kahkahalarla gülüyor; delikanlı da. Delikanlı şöyle diyor: Bence biz bulmayı hiç ummadığımız bir şey bulduk, ve kız düşünüyor: evet, sen benim savunmasız tenimi, ve ben senin keskin köşelerini küt,

düz, sıkıcı kenarlara çevirecek bütün o güzel, seksi kızlardan korumak için besleyip büyüteceğim o müthiş, içler acısı ve tuhaf genç idealizmini. Beş yıl üniversite. Sana neler yapacaklar? Ve bu arada sular durulmayacak, sen böyle gelip geçiciyken, ikimiz de böyle umutsuzken; seni neden böyle kıskançlıkla seviyorum? Tutulmayacak olsa da, beni hatırlayacağına dair bir söz istiyorum. Neden mi? Çünkü ben bir anda büyüdüm. Ve sen çok gençsin. Ben hatırlanmak, tutunmak ve biraz olsun tadını çıkarmak istiyorum. Geleceği düşünmeden. Çok yakında mesafe bu tuhaf yakınlıktan çok daha belirgin olacak. Ve ben, Al'in dediği gibi (ya da makul kıldığı gibi) bizim birlikte olduğumuz kısacık zaman aralığına dair yanılsama ve hayalleri öldürmeyeceğim. Tutku yok; yalnızca biraz acı. Başka görüşme yok; kısa ve temiz bir ölüm. Yaz bitti; sen, genç sevgili ve ben, daha yaşlı, bilmiş kadın. Fakat, Tanrım, o gencecik, ince yüzün ve bedenin ve her şeye eren aklın! Daima seni görüyorum küçük, geceleyin yarışan alçak, kırmızı renkli M-G arabanda ve güneşin alnında, masmavi gökyüzüne karşı dimdik, mağrur dururken –seni ideal bir kıza bırakmak için– bırak senin için bunu yapayım!

22 Ağustos, Cuma

Ne olacaksa o olacak. Gece yarısına doğru eve geldim, esen rüzgâra, pasparlak yıldızlı aydınlık geceye – ve o güzel, insanın tenini okşayan sıcaklığa bakınca tahmin etmek pek mümkün olmasa da aslında gözyaşlarına boğulmak üzereydim çünkü ona ideal olanı sunmuştum, her zaman yanında bulundurabileceği ideal kız fikrini. Aslında yoktu böyle biri; onun güzel, naif, sevgi dolu, zeki ve mükemmel gördüğü bu kız yoktu. Belki de farkında olmayarak benim aklına soktuğum bir hayal ürünüydü, ama "İyi ya da kötü diye bir şey yoktur, öyle kılan düşünmektir." Onun için, mükemmellik Sylvia adıyla var oluyordu. Ve Sylvia öyleydi.

Ona çok şey borçlu olduğumu hissettiğimi nasıl anlatayım. Çok zarif, azimli ve genç – benimkilerin üzerinde gezinen

dudakları öyle kendinden emin ve nazik ki; arkasına yaslanıp gözlerinde şefkatle bakıyor, uzun uzun konuşuyor: Keşke bütün bunları birlikte öğrensek, bunlara birlikte çalışsak, doğruyu, değişmeyenini bulsak. Tanrım, keşke senin için bir şey yapabilsem, herhangi bir yerde, herhangi bir zaman; bana ulaş. Hamile de olsan, iki bacağın kesilmiş de olsa, umurumda bile değil. Sana yardım etmeyi çok istiyorum.

Ve ben, düştüğüm dehşetten ve boğulduğum şefkatten boğazım düğümlenmiş halde, onun genç, biricik, pürüzsüz, idealist inancına bayılıyorum: Onun dünyadaki durmadan tekrarlayan anlamsız çürümeden kendini kurtarışını görüyorum bunda – şöyle diyorum: Ama sen zaten benim için bir sürü şey yaptın, Bobby. Seninle şu kadarcık zaman geçirmek, seninle birlikte öğrenmek. Bir dolu, sayısız potansiyele sahipsin, bunu görebiliyorum. Sen öyle çok bilmişin, ukalanın teki değilsin; çok daha fazlasısın – iyi ve güçlüsün. O kızın, birlikte yaşayıp öğrenerek hayatını sürdüreceğin kızın adı her ne olursa olsun – sen aşkın nasıl olabileceğini biliyorsun. (Ve kendi sesimin konuşmaya devam ettiğini işitiyorum – nasıl böyle laflar edebildiğimi merak ediyorum: Onun o korkunç tehlikeli, riskli, seçkin mükemmellik, gerçeklik hayalini bir arada tutacak her şeyi. Bu dünyada hepimiz dinginliğe ulaşmak için bir şeylere tutunma ihtiyacı duyarız. Ben, sana göre, senin göz kamaştırıcı günahlarında kaybolmuşum – sen, bana göre, o manevi tekçiliğinle, benim gerçek olarak gördüğüm evrenin aykırı ikiciliğini körü körüne reddediyorsun. Ama ikimizin de hayalleri var. Ve mühim olan burada nasıl yaşadığımız – tamamıyla değişkenlik gösteren itici güç değil.)

Bob, bir daha asla karşılaşmayabiliriz diyoruz – sıradanlık yok burada, duygusallık yok. Güçlüyüz ikimiz de, genciz, zekiyiz – besbelli ki yollarımız güzel hayatlara doğru ayrılıyor, içimizdeki doğuştan gelen güçle aşıyoruz engelleri, güzel, dostane, sıcak çevrelere giriyoruz. Ayrı olmamız iyi – sonsuza dek sürecek bu tuhaf ve paradoksal ayrılık. Çünkü biz yan yana geliyor, sesli sesli

okuyor, tatlı tatlı öpüşüyoruz, dudaklarımız öylesine uygun, öylesine harika ki, seni kendime âşık ettiğimi düşünüp düşünüp ağlayabilirim. Ah, inancımdan asla caymayacak olsam da, senin bu inancında sana güç veren bir şeyler var ya, işte bu yüzden ben de bu inancı canlandıracağım. Görüyorum ki, sana bütün bunların doğruluğunu aşılayabilirsem, büyük sınava çok daha güçlü bir şekilde inanabilirsin.

Ve ben, deniz fenerinden ışıl ışıl, döne döne, keskin bir parlaklık yakalayarak gelen ve zayıf yanağımla ince çenenin korkunç güzelliğini gölgeleyen, seni, sırf tekrar yakalayabilsin diye, karanlığın kollarına bırakan ölçülü ışıkla karanlığın içindeki yüzünü hatırlıyorum – annelere özgü şefkatli, korumacı bir sevgiyle doluyor içim, sıcak ve derin; nasıl da derin ve zengin. Yana yatmış, omzumun sıcak boşluğuna sokulmuş başın ve ben, kaskatı kesilmiş parmaklarımı genç boynunun güçlü hatlarında gezdiriyorum. Şöyle diyorsun: "Tanrım, benim için ne anlam ifade ettiğini sana anlatabilsem keşke. Kızlarla gezip dolaşıp, orada burada takılıp, güzel ve bencilce vakit geçirirdim ben. Ama seninle her şey çok farklı. Sen çok tatlı ve naziksin, tıpkı tahmin ettiğim gibi. Seni seviyorum. Çok güzelsin ve içimdeki güzellikleri ortaya çıkarıyorsun. Kendimi kral gibi hissetmemi sağlıyorsun."

Derken öpüyorum onu, sarı yıldızlar demetinin, soğuk ve parlak ışık parçası sürüsünün üzerinde, fevkalade karanlık bir deniz var ve müthiş bir rüzgâr, iri ve nazikçe ağaçların yapraklarına vuran serin bir havayı sürüklüyor, ortalık sessizliğe bürünüyor, mucizeler gerçekleşiyor ve ben, yeni bir hayretle bir acayip ve sevinçli, aniden içime dolan güçle çocuksu hissediyor, aşkla ve coşkuyla büyümüş gözlerle benimkine çok yakın duran bu azimli, sevimli ve öylesine gerçek yüze bakıyorum.

Senden ayrılmaya katlanamam, çünkü unutacaksın, unutacağım, belki bir-iki defa bir sözcük, bir gülüş, gerçeğe dair bir düşünceyle keskin bir acı duyacağız, şu andan sonra yaşanacak her şeyi bıçak gibi kesecek, bu birkaç saatin, birkaç gün ve gecenin

hatırasını berrak ve hasret çeken zihinlerimize bırakacak – ve biz öyle genciz ki, senden daha büyük ve senden uzakta olsam da, bana âşık olduğunu sanmanı sağlayarak sende kendi inancma ve gücüne dair tohumlar ekebildiğimi görüyorum. (Seni fiziken beğeniyorum, değerli adam, tatlı insan, bedenini ve o keskin zekânı – ve zihnen de, ve Tanrı bilir kim bilir daha nelerini beğeniyorum. Fakat yaşça büyük erkeklerden yeteri kadar şey öğrendikten sonra yaşça küçüklere dönüldüğüne dair söylenenler doğruymuş – ve sen, Bob, aşkım, aşk sanatında senin kadar usta olmasa ya da yaşına bakılırsa senden çok büyük sayılmasa da gittiğinde senin yerini Phil alacak.)

Ama yaşadıklarının izini geriye doğru roket hızıyla sürer ve geçmişteki bilinçaltının karanlıklarına geri çekilirken, bütün o gecelerin arasında, kararmış otları süpüren vahşi rüzgârda karanlığın içinden kapıda uzun uzun sevgiyle sana nasıl baktığını ve yüzündeki, seni mucizevi biçimde hayalindeki kız ya da kadın, kız kardeş ve sevgili, anne ve ruhani metresi yapan aşk ifadesini hatırla. Dudağında bir gülümseme, gözlerinde yaşlar, karmakarışık hisler ve boğazında bir düğümle içeri girdin. Ah seni tuhaf kız, bu kadar farklı insan için nasıl bu kadar farklı kadınlar olabiliyorsun?

Gençliğin bütün bu büyüme, deneme, sütten ağzı yanıp yoğurdu üfleyerek yeme ve ne yapacağını ya da nerede, ne zaman, nasıl yapacağını bilememe halleri. Ve sonra bu, bu ani içgüdüsel alev, ansızın bir rüyayı dillendirmek, öyle konuşmak, öyle sevmek için doğru zamanın ne olduğunu bilebilmek isteği. İçinde aniden olgunlaşır ve geriye bilgeliğin yaşını doldurmuş, yumuşak aromalı tadı kalır. Sarhoş olmuş ve olgunlaşmamış elmaların taze, kararlı ve mayhoş yeşiliyle neşelenmiş ve başka bir şey istememişsindir. Ama ilk olgunlaşan elma, meyvesinin tadını damağında bırakır ve meyvenin tatlı, iştah açıcı suyu acıkmış ağzını doldurur, dilinin üzerinde bir şiir gibi akar.

Ah nadir otların ve tuhaf vahşi bitkilerin bahçesinden toplan-

mış eski bal ve tatlı yaz havasına bilgeliğin kokusunu bırakarak ağaçta altın gibi pırıl pırıl büyürsün. (Azgın bir kaynaktan bir yudum içmişsin... "ve vadideki hiçbir kuyu / temiz ve pak görünmeyecek asla / dağ suyundan içtiğin için / yılın tüylü yeşilinde." Öyle değil, öyle değil, vadinin ibret alınası bütün kuyuları kendi olgunluklarında tatlılar çünkü ve ben bir daha sonsuza dek hiç alamayacağım, gencecik hoyratça fışkıran kaynaklara – bir daha asla.)

25 Ağustos

"Bak tatlım," dedi, kararlı, kendinden emin bir tavırla, "öpülmek istemediğimde, kendimi öptürmem. Koca kız oldum; kendi kendime göz kulak olabilirim."

Adam sırıttı. "Biliyor musun," dedi gülerek, "benimleyken kendine göz kulak olabileceğini duyduğuma inanılmaz sevindim. Çünkü şimdiye kadar bunu asla yapamayacağını adı gibi bilen bir sürü kızla çıktım ben."

O cumartesi sabahı (serin, parlak mavi bir ağustos günüydü) mutfağa girdin, sıskaydın ve biraz kamburun çıkmıştı, mavi bir gömlek vardı üstünde, sonra Bayan C. "Attila[1], bu Sylvia," dedi, sen çok aldırış etmeksizin, heceleri belli belirsiz yuvarlayarak sesleri genizden çıkaran aksanını hissettirerek, "Adım Attila," derken. Hepsi misler gibi kokan ve sıcacık olan kızarmış ekmek, reçel, jambon ve kahveyle bekleyen günün ilk güneş ışıklarının altında dışarıda yapılan kahvaltı. Sen herkesle konuşuyordun ve ben dinliyor, ah, seni tanımayı ne kadar çok istiyorum, diye düşünüyordum.

Ve sonrasında, o gün ve gece ve yine bir gün boyunca konuştuk, bakıştık, birbirimize gülümsedik. Saçların uzun ve simsiyahtı, geriye doğru taranmıştı ve minnettar bir anlayış taşıyan bir bakışla pırıldadığında en müthiş yanın haline gelen, gülünce

[1] Attila A. Kassay. Plath'ın 1952 yılındaki flörtlerinden biri. Macar asıllı.

alev alev yanan kapkara gözlerin vardı. Etrafında tarif etmesi güç, yabancı bir hava var – yalnızca o tok sesin ve ses tonundaki benzersiz hoşluk değil, hayata karşı duruşun, neşeli ince zekân, savaşa ve kaçışa bakışın – zarif ama atletik vücut yapın, güçlü, ince, dirençli oluşun. Bacakların ve baldırlarındaki kaslar sımsıkı, güçlü. Plajdaki o şakadan güreşin ardında potansiyel gücünün yularını elinde tuttuğun demirden bir öfke vardı.

Nauset'e giden plaj arabasının arkasında Joan ve benimle birlikte geldin, sana Macaristan hakkında, hayatın hakkında, komünistler tarafından üniversiteden atılışın hakkında ve Northeastern'dan beş yıllık burs alışın hakkında sorular sorduk. Nauset'te, mavi renkli dar deniz şortun vardı üstünde, sıcak domuz pirzolalarından, sosislerden, patates salatasından yiyor, çocuklarla oynuyordun, yabancı aksanın kulağa hoş ve adeta bir şiir gibi geliyordu. Topu yakalıyor, sonra, kolunu geriye doğru yay gibi açıyor, beyaz topu inanılmaz derecede yukarı ve uzağa hızla fırlatıyordun. Sahil boyunca yürüyüşe çıktın sonra. Arabayla ağır ağır eve dönerken, bu defa ben Marvie'yle senin aranda, arka koltukta oturuyordum, hava soğuktu, bacaklarımız birbirine çarpıyordu – süveterini bana vermiştin – annenin ördüğü beyaz saç örgüsü süveterini. Onu giymek bana iyi gelmişti; hem sıcak tuttuğu hem de sana ait olduğu için.

Eve gelip giysilerimi kurularıyla değiştirdim, alışverişe gitmem gerekiyordu. Sen de geldin, arabayı ben kullanıyordum, Susan da bize eşlik ediyordu. Benimle geldin, paketleri taşıdın, Five ve Ten mağazasından kendine bir tarak alabilmen için sana 10 dolar borç verdim. A&P mağazasının önünden geçerken dükkânın önündeki tezgâhta birkaç satıcı çocuk dikiliyordu. Onlara bakmadan önlerinden geçip gittim, arkamdan bir inilti duyuldu. "Bu inilti sanaydı," dedin, "bacakların için."

"Nereden biliyorsun?" diye sordum.

"Ben de bakıyordum," dedin.

Chatham sokaklarında seninle birlikte yürümek harikaydı;

güneş ışıkları rengârenk mağaza vitrinlerine pasparlak, koyu krem pırıltılarla vururken ve bütün o yaz insanları en acayip giysilerini giymişken – baskılı ipek elbiseler giymiş, bir dolu beyaz takı takmış esmer kadınlar; kırmızı, yeşil, mavi renklerde rengârenk şortlar giymiş genç kızlar; güneş yanığı parlak yüzler, altın, bronz, pembe, bej renklerde, hepsi güneşte açılıp saçılmış, yaz güneşinin altında rahat ve özgürce geziniyorlardı. Sen hemen yanı başımda benimle birlikte yürürken çok mutluyum – bir çeşit "Blutbrüderschaft"[1] söz konusu gibiydi aramızda– ben bana aitmişçesine senin süveterini giyiyor, sana tarak alıyorum, sen benim paketlerimi taşıyorsun, ben uzun, parlak, yeşil ve altın rengi tahta parçalarıyla kaplanmış plaj arabasıyla ikimizi eve götürüyorum. Evde sen herkese karşı güler yüzlü ve büyüleyicisin. Akşam yemeğinden sonra bulaşıkları yıkarken bir plak koyuyoruz, sonra bir anda kendimizi dans ederken buluyoruz, sen ve ben, pırıl pırıl parlayan düz muşamba zeminde. Şüpheli, tuhaf bir ifade karartıyor Bayan C.'nin yüzünü. "Onu çok sıkı tutuyorsun, Attila," diyor. "Sana ayak uyduramıyor."

Sana bakıp gülerek mırıldanıyorum, "Sana uyum sağladım. Sen de farkındasın." Onaylarcasına gülüyorsun. Bacakların benimkilerle ritmik bir uyum sağlıyor, bedenim seninkine yapışık, çok rahat hissediyorum bir anda; birbirine hâlâ yabancı olan biz ikimiz, bu dansla birlikte bile bile çok sıradanmış gibi sarmaş dolaş olma ayrıcalığını kazanıyoruz.

"Çok ortak noktamız var. Daha şimdi seninle aynı fikirde olduğum iki şey söyledin," diyorsun.

"Neymiş?" diye soruyorum.

"Natüralist felsefe ekolünden geliyorsun ve kadın şoförlerden sen de hazzetmiyorsun."

1 Alın Kan kardeşliği. (ç.n.)

Sen bir Kalvinistsin.[1] Ve Macarsın. Gülüyor ve Macar subayların sevişmek konusunda Fransızlardan bile daha iyi bir üne sahip olduğunu söylüyorsun. Diğer ülkeler savaş kazanırlar; Macar subaylarsa kadınları.

"Seni yakın zamanda yeniden görmek isterim," diyorum.

"Beni davet etmiyorsun," diyorsun.

"Hiç de değil, ne demek istiyorsun?" diyorum.

"Amerikalılar 'seni yeniden görmek isterim' dediğinde bu, 'seni bir daha görüp görmemek umurumda bile değil' cümlesiyle aynı anlama gelir," diyor.

31 Ağustos, 01.30

Saat çalıp çalıp sonunda tamamen susmuş. Bundan memnunum. Cırcırböceklerinin düzensiz, tiz sesleri var bir tek ve dışarıda durmaksızın esen uzun, geniş ve ferah rüzgâr. Bu son gece, son sabah, ışığım diğerlerininkinden çok daha uzun süredir yanıyor. Az sonra şafak sökecek ve ben yorgun olmak şöyle dursun, uyanık kalmak istiyor, midemde iki fincan kaynar sıcaklıkta kahveyle ve güzel, sıcak bir çizburgerle, hemen yanı başımda hafif alaycı bir komediyle ve beni mükemmel olarak gören çocuğun sıcaklığı hâlâ dudaklarımda, açgözlülükle bu güzel anın tadını çıkarıyorum.

Soyunurken, aynada bana pis pis sırıtan muzip ve değişken yüze bakıyor, düşünüyorum: Ah, bir kadın olmak için büyürken, o kurnaz güç sanatını öğrenmeye başlamak! Erkeklerin idealleri oldukça, onlar savunmasız oldukça, onlar için bir hayal yaratacak bu gücün var olması mümkün.

Gülerek, ağlayarak, Bobby'yle konuşuyorum. Beni annesi gibi görüyor. Başını kollarımın arasına alıyor, şefkatle, gülümseyerek ona bakıyorum, onun o delişmen, idealist deli saçmalarını dinliyorum, beni ne denli güzel, ne denli zeki bulduğunu, onu

1 Toplumsal kurumları, gelenekçi din anlayışı yerine, Hıristiyanlığın en başlıca özüne göre düzenlemeyi savunan Kalvenizm mezhebine inanan kişi (ç.n.)

nasıl değiştirdiğimi, bir gün bir çiftlikte ya da ıssız adada yaşayacağımızı ve benim yazı yazıp mutlu olmamı ve bir hokey takımı büyütmemi istediğini söylerken onun mucizevi gençliğini şaşkınlıkla seyrediyorum.

Ah Tanrım, ne kadar harika olduğunu duymayı, genç ve yakışıklı bir erkeğin gözlerindeki çıplak hayranlığı görmeyi, aklıyla, durumun doğruluğuna dair içgüdülerinin söylediklerleriyle kendini genç hissetmeyi hangi kadın istemez ki? Nasıl güçlü, nasıl aşk dolu hissediyorum, hakikaten, senin için, değerli insan. Sou'wester'da bize nasıl da güldüler – o ufak tefek alaycı tatlı kadın garson – kahkahalarla gülerek tek bir çizburgeri tuttuğumuzu, biraz daha kahve almak için mutfağa gidip boş fincanlarımızı geri getirişimizi, ne düşündüklerine aldırmaksızın bütün insanlara gülümsediğimizi, genç, güzel ve belki de çok fazla baş belası olmadığımızı görüp deliler gibi âşık olduğumuzu düşündüler.

Dışarı çıkıyorum, sıcaklamışım, içim bir demlik dolusu leziz kahve gibi fokurduyor, basamakları atlaya atlaya aşağı iniyor, kollarımı neşeyle yıldızlara uzatıyorum. Tanrım, birine şu sözleri söylemek için önümde daha çok uzun bir yol var: Hayatımın geri kalanında uğruna her şeyimi vereceğim adam sensin. Daha çok zaman var, sanırım, ve altı haftamı bir dolu erkeğin arasında geçirdim. Yazın ilk ismi: Lloyd Fisher, sonra Clark Williams (Eliot okurken), Ray Wunderlich (felsefi-tıbbi gece yürüyüşü), Phil Brawner (şu tatlı neşeli coşkulu akşamlar), Jim McNealy (gece yarısı Esplanade ve Louisberg Meydanı), Art Kramer (tiyatro oyunları, akşam yemekleri, çay ve gösteriş), Marvy Cantor (sohbet ve bir-iki dans), Attila Kassay (dans, yüzme ve ölü doğmuş erken bir öpme teşebbüsü – ve bir gelecek umudu), sevgili Bob Cochran (M-G, yelken, tiyatro, müzik sirki, ziyaretler, okumalar), Chuck Dudley (motorla gidilen bir piknik, uzun, abi-kardeş sohbetleri). Ve Dick, durmadan kendini tekrar eden ana tema. Daima orada, bas seslerde ya da arka planda, belli belirsiz de olsa hiç durmadan, sonra birden zenginleşip güzelleşerek

baskın melodiye dönüşüyor yine, kakofoninin azmi ve bütün o zengin ve tuhaf ve egzotik ve değişken ikincil temaların marifetli tek ve tam bir zengin orkestraya dönüşümü.

"Ben bütün karşıma çıkanların bir parçasıyım." Sizin için, hepiniz için, bilseniz de bilmeseniz de, hayatıma adım atıp sonra çıkmanızla, benim bir şeylere dönüştüreceğim önemli bir parça bırakmış oldunuz. Bir denizi zengin ve tuhaf bir şeye çevirmek için uğraşmaktan başka çarem yok. Benimle birlikte dönüşüyor.

Ah, hayatı ekşi bir elmaymışçasına dişliyor, dişliyorum. Kedinin fareyle oynadığı gibi oynuyorum onunla, mutlu oluyorum. Peki mutlu olmak nedir? Durmaksızın süregiden bir şey. Benim yaptığımdan daha iyi bir şey var, ilerlemenin makul hayaliyle kışkırtılarak ilerlemenin yollarını bulacak, kendimi daha fazlası, daha fazlası için – öğrenmek için kamçılayacağım. Daima.

Güzel, derin, temiz ve mayhoş, tatlı bir yaşamım var. Ve bütün o isimler ve bütün o mekânlar. Sonun yakınından bile geçmiyorum. Büyümemi sağlamış olan hepiniz için bir liste, bir şema, bir vasiyet, bir övgü hazırlamalıymışım gibi geliyor. Bayan Morrill ("Mutlu bir hayat süreceksin"), Bob ("Mutlu ol, öyle olacağını biliyorum, senin için endişelenmem gerekmediğini biliyorum"), Sue Slye ("En harika erkeği kapacaksın ve dünyanın en sevimli sarışın çocuklarını doğuracaksın") ve Bay Cantor ("Tek söyleyebileceğim, seni alacak herifin çok şanslı bir erkek olduğu" –) Ah hepinizi, bana olan inancınızla hepinizi seviyorum, sizin için kendimi, tüm neşemi feda edebilirim, zaten çok ama çok daha fazlasına sahibim.

Başka bir şey öğrenememişsem bile, tek öğrendiğim şey: *Herkese* kulak vermek ve *herkesi* sevmek. İnsancıl biriyim, insanların iyiye yönelik gücüne inanıyorum. Zayıflıklarına, ilk günah denilen o şeylere merhamet ediyorum. Dünya ikiliklerin uzlaşmasıdır ve insan da meleksi bir şeytanın birleşimidir.

Arabada aşkın mucizesine ve inanılmaz hassasiyetine güldük. Dışarıda kabarık saçları darmadağınık, yüzü nefretten

çirkinleşmiş bir kadın caddenin aşağısına doğru el sallıyor, yüzü görünmeyen bir adama sesleniyordu: "Senin saçmalıkların yetti artık, senin siktiriboktan laflarını neden dinleyecekmişim ben..." Güldüm: Durun, durun, sizi ahmaklar, yoksa gökyüzü yarılacak ve kırk günlük yağmurlar öfkeli göklerden insafsızca düşmeye başlayacak. Ve seni ne araban kurtaracak, ne de geç kalmış tövben. Kes, kes şu rezil sözleri etmeyi, adam ellerinden alınıyor.

Ve dünya birleşme yerlerinden çatırdayarak yoluna devam ediyor. Sen, sevgili, bana âşık olduğunu sanıyorsun. Ama yolunu kaybetmiş değilsin. Karşına milyonlarca kadın çıkacak. İlk olmaktan, bu kadınsı standardı ulaşabildiğim ölçüde yukarı taşımaktan çok memnunum. Bir gün buna yaklaşabilir, hatta bunun ötesine geçebilirsin Bobby.

Kahretsin, sen *Ladies' Home Journal*'da[1] çıkmaktan daha fazlasını hak ediyorsun. Keşke seni *The Atlantic*'e[2] çıkarabilsem: "The Kid Colossus." Ben de en yükseğini hedefleyeceğim. Bir olay örgüsü. *Knife-like, Flower-like*[3] gibi ama daha farklısı. Neyi kanıtlamak için. Nereden başlamak, nerede bitirmek için – hangi bakış açısından. Ah, bu yıl bu içeriğe uygun şekli bulmak için kara kara düşüneceğim.

Val şöyle dedi: Görselleştir, duygusallaştır, *sonra*. Yeni başlayan yazarlar duygusal izlenimlerden yola çıkar, soğuk, gerçekçi düzeni unuturlar. Önce o soğuk, nesnel olay örgüsünü kur. Sabit. Koltuğa uzanıp kafanda görselleştirdikten, onu akkor haline gelinceye dek kamçıladıktan, sonra yeniden hayata getirdikten, sanat hayatına, sanat formuna soktuktan, referans aldığın çerçeve olmaksızın düzeni bozulmaz hale geldikten sonra yaz o lanet olasıca şeyi.

1 *Ladies' Home Journal*: 1883 yılında basılmaya başlanan kadın ve elişi dergisi. (yay.n.)

2 *The Atlantic*: 1857 yılında basılmaya başlanan edebiyat, kültür ve politika dergisi. (yay.n)

3 *Knife-like, Flower-like, Like Nothing At All in the World*: Pulitzer Ödüllü Amerikalı yazar William Saroyan'ın (1908-1981) 1942'de yazdığı kısa öyküsü. (yay.n.)

Rüzgâr esiyor da esiyor, yarın bavulları toplama ve geçici vedalaşma zamanı ve Bob ve Chuck ve Dick – ve dinlenme ve uyuma. Bavul toplama, gitme, üzülme, sevinme, yalnız kalma: Bu denli kesintisiz güzelliğin içinden geçerken, şimdiki ayrılık ve çilekeş çalışma programıyla karşı karşıya kalacağım için gururluyum. Yirmi yıl da geçmiş olsa bırak son sözü söylemeyi, yaratıcılıktan uzak, gitgide kaskatı kesilen ileri yaşlara dahil olmayan umut vaat eden gelecek için her zaman olduğu gibi hevesliyim. Açlık, savaş, hastalık ve zorluk arasında daima beklenti, umut, hayal – her şeye çabucak kanan insan, var olandan daha iyisine inanmayı sürdürür.

20 Eylül – 21 Eylül'ün ilk saatleri

"Bir adamın, bir kadının fahişe olmasını dilediği zamanlar vardır," dedi genç adam yumuşak bir sesle. Korkunç sıkıcı bir akşam. Yağmurdan kaçmak için içeri sığındığımız, uykulu ve eleştirel bir tavırla ikimizin de tiksindiği korkunç bir film. Gösterişli iki kişilik arabada film çıkışı kalabalığının kaldırımları doldurduğu Boston caddelerinde bezgin bir halde ilerliyoruz ve pembe, yeşil, mavi, sarı renkli bulanık neon ışıkları; ıslak, kapkara su birikintileriyle dolu caddeleri aydınlatıyor. Bıkkın, huysuz, hep yanlış. Neden topuklu giymiyorum ben ... çünkü düz ayakkabılarla tam bir kısa çoraplı genç kız oluyorum. Ben genç, saf, çocuksu, duygusal olarak henüz on altı yaşındayım. Tepkilerim fazlasıyla açık, kolay telaşa kapılan bir yapım var. Salt soğuk gerçek olayları sorunlu bir biçimde allayıp pullar, önemsiz şeylere methiyeler düzerim. Duyduğum hayranlıktan soluksuz kalır, ona adeta tapınırım ("Ah, gerçekten, evet, evet, devam et...") Ve bir dokunuşla buz keserim. Ah, herkesten iki kat daha fazla iltifat beklerim ve bunu hararetle reddederim ama sırf yakalandığımdan – bu taktiğim her ne kadar bilinçaltı olsa da, o, lanet olasıca, fazlasıyla haklı. Yanlış olan tek şey, belli ki, "birlikte sarhoş olmadığımız." Burada bir duvar var. Kendimize ket vuruyoruz.

Ve ben onu absürt ve coşkulu heveslerime ayak uydurmaya zorluyorum. *Absürtler* ve ben de *rol yapıyorum* – çünkü kendimi bir acayip hissediyorum. O yabancı, bizden değil, yine de yaslandığımız farklı kültürel ve ahlaki geçmişlerimiz çok da önemli gibi *görünmüyor*. Belki de ben savunma durumundayımdır, kim bilir. Duruma yanlış bir coşku patlamasıyla aşırı tepki veriyorumdur. Çünkü o kaba yan-komşunun-çocuğuna dönmeden önce bu kozmopolit yabancıyı fethetmek istiyorum. (Kadınsı gurur?) *Bu ilk coşku fırtınam (daha önce Dick tarafından da belirtildiği gibi), insanların benden kaçmasından, beni terk etmelerinden, beni yapayalnız bırakıp gitmelerinden duyduğum o eski korkunun işareti değil mi?* Bilinçaltında, ister erkek olsun ister kadın, partnerimin ilgisini çekmek, onu tutup alıkoymak için hesaplanmış bir araç değil mi? (Nancy Colson'ın beni başka bir kızla birlikte Winthrop'taki izci birliğinden yürüyerek eve götürdüğü zamanı hatırlıyorum. Onlara ne zaman bir hikâye anlatmaya başlasam kıkırdayarak koşup, kaçıp giderlerdi. Anlamazdım. Şaşkın, nefes nefese peşlerinden koşardım. Ve sonra benim bitmek bilmeyen, sıkıcı saçmalıklarımı dinlemek zorunda kalmasınlar diye koşup gitmek için anlaştıklarını öğrendim.) Engelleri kendi yararıma kullanacağım. Etkilemek için çılgınca bir çabayla insanların üstüne düşen geveze bir köpek yavrusu olmayı keseceğim. Umutsuzca sevilmek istiyorum. Uzun süre sıkıntılı bir içine kapanıklık, ilgi görememe dönemi geçirdim. Şimdi dışadönük olduğum söylenebilirse de, o kadim aşağılık kompleksimin izleri kendini sık sık gösteriyor. Yeni insanları bir kaidenin üstüne koyup bana gösterdikleri şaşırtıcı nezaket, yüce gönüllü farkındalıkları için onlara tapınıyorum. Saklayamadıkları zaaflarını görecek kadar büyürken birilerini insanlaştırmak için kim bilir kaç tane gümüş kaplı heykel diktim?

Bugün güzel geçti. Öğlen birkaç saatliğine Bay Crockett ile zaman geçirdim ve şeri eşliğinde onun o yemyeşil çam korusunda uzun uzun sohbet ederken ansızın içime bir şey doğdu,

okul sonrası bir hedef. Hem ürkütücü, hem harikulade bir şey: İngiltere'de bir yıl lisansüstü eğitim. Cambridge ya da Oxford'da. Henüz biraz belirsiz bir hamle: Para büyük bir sorun çünkü. Ama önümde bu hedefe yönelik çalışabileceğim iki yıl var; burslar, destek kredileri var; genç, dinç ve çalışmak için azimliyim de.

Bir sorun bitip diğeri başlıyor: Tatillerde Paris'e, Avusturya'ya gideceğim. İngiltere başlangıç noktası olacak. Hafta sonları bütün İngiltere'yi baştan sona bisikletle turlayacağım. Sıkıcı, yorucu yollarında bitkin düşeceğim, hayatın tadını çıkaramayacağım öğrenci yurtları olmayacak – bunun yerine şehirde ucuz bir pansiyonda konaklayıp bir arkadaşımla seyahat ederim belki. Sonra yine İngiltere'ye dönerim. Ve yazacağım; öyküler, hatta belki bir roman. Felsefe üzerine yüksek lisans yapacağım sanırım. Bunu gerçekleştireceğim.

Beynimi didikleyen esas korku: Erkekler. Her ne kadar utanç verici olsa da iki kardeşe birden âşığım. Şanslı değilsem eğer, ben yokken ikisi de evlenip giderler yani döndüğümde büyük bir boşluğa düşerim. Öte yandan ben de âşık olabilir, 'orada' biriyle ilişki yaşayabilirim. 'İnsan esareti'nin pençesine düşüp düşmeyeceğime karar vermeden önce ufkumu genişletmek, kendimi özgür kılmak için bir yıla ihtiyacım var. Yeni ufuklara ve uzak diyarlara açılan bu hamleyle şu anda elimde olanı da kaybetme ve yalnızlıktan başka hiçbir şey elde edememe tehlikesi de var. Başka bir ülkeye gidip şansımı denemek ve eğer hâlâ hayatımın sonuna kadar bunu kabul etmeyi seçiyorsam eve dönüp kapının önünde bunu bulmak istiyorum. Bir kumar oynuyorum. Kaderimin cilvesi önümdeki yıllarımı belirleyecek.

Bugün bir hayalin tohumları atıldı: Bir hedef: İngiltere. Bir arzu: Yurtdışında okumak. Yol haritası bu amaca doğru yönlendirildi bile.

Nortonlarda akşam yemeği, sıcak, deniz mavisi mumların pırıltısı, pasparlak pembe taçyapraklı ortası sarı saraypatılar.

Kılıçbalığı ve ızgarada pişirilmiş ekşi krema (eğilmiş tadma bakan Perry'nin pembe yüzüyle) Hollandez sos ve brokoli. Üzümlü turta ve dondurma, leziz, sıcak. Ve keskin, tatlı, yudumladıkça gözlerin arkasında ani ve hoş bir yanmaya ve rahat bir kahkahaya yol açan Porto şarabı. Hoş, kaynar, sade kahve. Tabaklardakiler biterken ve mum ışığında uykulu uykulu gevşerken "La Mer"[1]. Denizin o müthiş kör dalgaları ve sesin, ışığın, sezgilerin belli belirsiz ışıltılarıyla, rahatsız edici, akıldan çıkmayan, tarifsiz ölçüde garip ve derinden etkileyen müzik, devam ediyor.

Köşeleri karanlık, mum ışığıyla aydınlanan gri odada, onun kollarının arasında sıcacık oturuyorum, durgun, hoşnut, uykulu, yine de tetikte ve uyanığım, günün mükemmelliği ve zamanın etkisi neşe ve korku dolu bir parıltıyla önüme düşüyor. Bu sıcak, güvenli çemberden çıkıp bir şeyleri kanıtlamak için İngiltere'ye gidiyordum. Uzaklara gitmek ve geri dönmek olacaktı ve geri dönüşte beni her ne karşılarsa karşılasın, özgürce veya kendi mizacım ve koşullarım tarafından belirlenmiş olsa da kendi irademin sorumluluğunu kabullenip metanetle kabullenecektim.

Pencereden dışarısı karanlıktı ve mutfaktan gelen ışık, ağaç yapraklarının alt yüzlerine vuruyordu. Hepsi ıssız ve hareketsizdi, kapkara ve aynı zamanda ışıkla çevrelenmiş. Ağaç uzundu ve pencerenin çerçevesinin büyük karanlığını dolduruyordu. Bu anlamda kendimi hiç bu kadar mutlu hissetmemiştim. Kaçıyordum, uzaklaşıyordum; ama neden? Yarı gizli bir hedefim vardı, verimsizlik ve yaratım çemberini genişletecektim. Sanatsal sıçrayışım için bütün güçleri tek bir sıkı ve gergin topta toplayacaktım. Ama nerede? *The Atlantic*'te mi? Bir romanda mı? Hayaller, özel hayaller. Ama ya çalışırsam? Ve hep düşünmek ve bilmek ve tekniği uygulamak için çalışırsam?

Çalışacak, okuyacak, düşünecek, yaşayacak ne çok şey var.

[1] Charles Trenet'in (1913-2001) 1946 yılında kaydedilmiş şarkısı. Fr. Deniz. (yay.n.)

Bir ömür yeterli değil. Gençlikten yaşlılığa giden yıllar da uzun değil. Ölümsüzlüğe ve ebediyete lanet olsun. Elbette bu ikisine sahip olmayı isterdim ama bunlar var olmayan şeyler ve ben toprağın altında çürüyüp giderken hiçbir önemleri olmayacak.

3 Kasım

Tanrım, intihar etmeye çok yaklaştığım bir zaman varsa eğer, şu andır; derman kalmamış uykusuz kanım damarlarımda akıp gidiyor ve hava yağmurdan ağırlaşıp grileşmiş, sokağın karşısındaki lanet küçük adamlar çapaları, baltaları ve keskileriyle çatıda patırtı çıkarıyor ve asfalttan berbat, korkunç buruk bir koku yükseliyor. Bu sabah yine uyuyabilmek için yalvararak, karanlığa doğru çekilmek, eyleme geçmekten ve sorumluluklardan karanlık, sıcak ve pis kokulu bir kaçış için yatağa düştüm. İşe yaramadı. Posta zili çaldı ve yanıtlamak için kendimi yerimden kalkmaya zorladım. Dick'ten bir mektup. Kıskançlıktan kusacak hale gelerek okudum mektubu, onu dinlenmiş, karnı doyurulmuş, her şeyiyle ilgilenilmiş, heves ettiği kitapları ve fikirleri keşfedebilecek haliyle uzanmış yatarken hayal ettim. Yerine getirmem gereken sayısız görevi düşündüm: Prouty'e[1] yaz; Cal'e[2] geri dön; Basın Kurulu'na rapor hazırla; Marcia'yı ara. Engel üstüne engel çıktı, liste uzadı da uzadı, sarsıldılar, yan yan baktılar, kargaşa içinde dağıldılar ve tiksinti, nesnelerin, şeylerin, eylemlerin bu anlamsız devinimine bir son verme arzusu daha da arttı. Dünyayı kendi yokoluşunla yok etmek, ümitsiz egoizmin vardığı asılsız en üst noktadır. Bütün bu küçük tuğla döşeli açmazlardan tek çıkış yolunu tırnaklarımızla kazıyoruz. Dick'in, bedeninin bakımından başka her şeye karşı sorumsuzluğun doruk noktasına çıktığını, yükseldiğini görmek ironinin ta kendisi – zihninin hızla yükseldiğini, geliştiğini ve benimkininse hapsol-

1 Amerikalı romancı Olive Higgins Prouty. Plath, Smith Koleji'nde bir öğrenciyken Olive Higgins Prouty bursu alıyordu.

2 Plath'ın Smith Koleji'nden arkadaşı Carol Lynn Raybin.

duğunu, ağlayan, kendi kendini kötüleyen âciz bir sahtekâr haline geldiğini hissetmek. Kendimi; cüretkâr ve cesur insani inancımı nasıl haklı çıkarayım? Benim dünyam dağılıyor, parçalarına ayrılıyor, merkez hiçbir şeyi bir arada tutamıyor. Birleştirici bir güç yok, yalnızca çıplak korku, kendini koruma dürtüsü.

Gidecek hiçbir yer yok – *gülünç bir ahmak gibi annemin* eteklerine sarılıp hüngür hüngür ağlayacağım evime gidemem – o son sözü söyleyen katı babalara özgü yol göstericiliği artık hiç olmadığı kadar beklediğim erkeklere gidemem – hoşgörülü, özgür kiliseye de gidemem – hayır, bıkkınlıkla bütün şahsi sorumluluklardan bağışlandığım ve büyük 'A' harfiyle Amaç sunağında bir fedakârlık gösterisiyle kendimi kurban edebileceğim totaliter diktatörlüğe dönüyorum. Korkuyorum. Sert değilim ama içim boş. Gözlerimin ardında uyuşuk, kötürüm bir oyuk, bir cehennem çukuru, taklitçi bir hiçlik varmış gibi hissediyorum. Asla düşünmedim, asla yazmadım, asla acı çekmedim. Sorumluluklardan kaçmak, bir sefil gibi sürünerek ana rahmine dönmek için kendimi öldürmek istiyorum. Kim olduğumu, nereye gittiğimi bilmiyorum – ve bu iğrenç soruların cevaplarını bulması gereken de yine benim. Özgürlükten kaçmanın asil bir yolunu arıyorum – zayıf düştüm, yorgunum, sağlıklı, kıvrak bir zihin ve irade gerektiren o güçlü, yapıcı insani inanca isyan ediyorum.

Şimdi burada oturuyor, neredeyse ağlıyor, korkuyor; parmağın, içi boş anlamsızlığımı duvara yazışımı, bana lanet edişini izliyorum – Tanrım, birleştirici güç nereden gelecek? Şimdiye kadarki hayatım darmadağınık, kifayetsiz, aksak görünüyor: derslerimi yanlış planladım, stratejimi kuralları bütünleştirmeden kurdum – kendi imkânlarımdan heyecana kapıldım ancak başkalarına sunmak için kimilerini budadım. İsyankârlık, öz-nefret, şüphe, delilik içinde boğuluyorum – ve rutini, ezberi reddedecek, basitleştirecek kadar bile güçlü değilim. Hayır, ağır ağır ilerlemeye devam ediyorum, gözlerimin ardındaki boş

cehennemin karanlık bir veba gibi püskürerek ortaya çıkacağından korkuyorum; insanüstü bir acımasızlıkla bedenimin iliğini yiyip bitiren illetin "Hain, günahkâr, sahtekâr!" diye çığlıklar atarak belirgin yaralardan ve siğillerden fışkıracağından korkuyorum.

İlk günahı üstlenme, Hitler'e tapınma, afyon çekme ihtiyacını anlamaya başlıyorum. Felsefeyi, psikoloji teorilerini, milli, dini ve ilkel bilinci okuyup keşfetmeyi hep çok istemişimdir ama artık her şey için çok geç kalmışım gibi geliyor – yarım kalmış işlerle dolup taşan bir çöp yığınıyım ben – bencil, korkak, hayatının geri kalanını bir amaç uğruna adamaya niyetlenen – ihtiyacı olanlara giysi yollamak için çıplak kalan, bir manastıra, melankoliye, dini mistisizme, dalgalara – yükün hafiflediği, şahsi sorumluluğun o korkunç fena ağırlığının, o nihai hükmün ortadan kalktığı herhangi bir yere, herhangi bir yere kaçan biriyim.

Önümde yalnızca hiçbir şeyin değiştiremediği, hiçbir asaleti, hiçbir rüyanın yanılsamasının bir olmadığı; hayatımın artıklarının, tortularının, pisliğinin hiç değişmeden, abartısız yattığı karanlık, menfur sokaklar görebiliyorum.

Gerçeklik, ben neyi gerçek görüyorsam odur. İnandığımı söylediğim şey bu. Sonra sinirlerim felç olmuş, eylemlerim boşa çıkmış halde içine yuvarlandığım cehenneme bakıyorum – korku, kıskançlık, nefret: Güvensizliğin kemirici bütün duyguları hassas yanlarımı yiyip bitiriyor. Zaman, tecrübe: O muazzam dalga, bir gel-gitle üstüme üstüme geliyor, beni boğuyor da boğuyor. O kalıcılığı, geçmişle geleceğin devamlılığını, o çok arzuladığım, diğer insanlarla kurulan iletişimi bulabilecek miyim hiç? Sahte, dayatılmış bir çözümü açıkyüreklilikle benimseyebilecek miyim? Hayatımın geri kalanını nasıl haklı gösterecek, nasıl makul kılacağım ben?

Farkına vardığım en ürkütücü şeyse dünyadaki milyonlarca kişinin benim yerimde olmak isteyeceği: Çirkin değilim, bir embesil değilim, fakir değilim, sakat falan da değilim – aksine

özgür, şımarık, pohpohlanan Amerika'da yaşıyor ve neredeyse hiç para ödemeden en iyi okullardan birinde okuyorum. Geçen üç yılda yazdıklarım sayesinde tam 1.000 dolar kazandım. Hayaller kuran yüzlerce hırslı kız benim yerimde olmak için yanıp tutuşuyor. Bana mektuplar yazıyor, benimle yazışmak istiyorlar. Beş yıl önce şu anda olduğum yeri görebilsem: (Wellesley yerine) Smith'te okuyorum, yazdıklarımın yedisi *Seventeen* dergisine ve bir tanesi de *Mlle*'e kabul edildi, güzel birkaç parça giysim ve zeki, yakışıklı bir erkeğim var – tek diyeceğim şu olmalıydı: Bütün istediklerim ancak bu kadar gerçek olurdu!

Ve bir de varoluş yanılgısı var: İnsanın belirli koşullarda ya da birtakım başarılarla sonsuza dek mutlu olabileceği fikri. Virginia Woolf neden intiharı seçti? Ya da Sara Teasdale veya bütün o diğer zeki kadınlar. Sırf nevrotik olduklarından mı? Yazdıkları şeyler en derin, en temel arzuların yüceltilmesi (ne korkunç bir sözcük ama) miydi? Ah bir bilebilseni! Hedeflerimi, yaşamsal gereksinimlerimi ne kadar yükseğe koyabileceğimi bilebilsem! Değerleri ölçen bir cetvelle oynayan kör bir kız gibiyim. Hesap yapma yeteneklerimin en dip noktasındayım şimdi.

Gelecek? Tanrım – daha da mı kötüleşecek? Hiçbir zaman seyahat edemeyecek, hayatımı yoluna koyamayacak mıyım, asla bir amacım, hayatımın bir anlamı olmayacak mı benim? Hiçbir zaman içimde filizlenen adını koyamadığım arzuları açık seçik dillendirmek için vaktim –düşünceleri, felsefeleri irdelemek için şöyle uzun zaman dilimleri– olmayacak mı? Kendi kendine bahaneler bulan bir sekreter mi olacağım ben, yoksa önüne engeller konulurken kocasının zihinsel ve mesleki anlamda gelişimini içten içe kıskanan, yavan bir ev kadını mı? Utanç verici arzularımı ve özlemlerimi bastırıp kendimle yüzleşmeyi reddedecek ve sonunda delirecek ya da nevrotiğin teki olup çıkacak mıyım?

Kiminle konuşabilirim? Kimden tavsiye alabilirim? Hiç kimseden. Bir psikiyatr bizim zamanımızın tanrısı. Ama çok para istiyorlar. Ilem kimseden tavsiye almam ben, istesem de

yapamam. Kendimi öldüreceğim. Yardım elinin uzanamayacağı bir yerdeyim. Burada kendimi anlamama yardım etmek, bana destek olmak için kimsenin vakti yok... birçoğu benden de kötü durumda. Nasıl bencilce davranıp yardım, teselli, öğüt talep edebilirim ki? Hayır, bu benim çöplüğüm; bakış açımı ve böylece yaratıcı mizah anlayışımı kaybetmiş olsam da, hastalanmama, delirmeme ya da çocuk gibi ağlayacak bir omuz bulmak için geri çekilmeme izin vermeyeceğim. Maskeler günümüzün gereği – ve hiç olmazsa boş ve korkak değil, neşeli ve dingin olduğum izlenimini yaratabilirim. Günün birinde, Tanrı bilir ne zaman, bu saçma, kendime acımama neden olan, anlamsız umutsuzluktan kurtulurum. Yeniden düşünmeye ve düşündüğüm gibi davranmaya başlarım. Tavır, bir inancı dayandırmak için acınası derecede göreceli ve değişken bir kavram. Atasözündeki kum gibi o da akıp gider, beni cehennemin dibine tıkar.

Şu anda yapabileceğim son şey nesnel, özeleştirel, tanısal olmak – ancak felsefemin her koşulda güçlü ve yaratıcı olmak için fazla öznel, göreceli ve şahsi olduğunu biliyorum. Güzel havalarda her şey yolunda ama kırk gün yağmurları geldiğinde çözülüveriyorum. Daha büyük, baskın bir hedef ya da yetenekten önce sulara dalıp çıkmalıyım. Bunun ne olduğunu şu anda hayal etmeden duramıyorum.

14 Kasım

Pekâlâ, buraya kadar. Dick'ten haber aldığımdan beri ilk defa çözüldüm ve ağladım ve konuştum ve ağladım ve tekrar konuştum. Maskenin düştüğünü, o müthiş zehirli kemirici kül haznesinin ağzımdan fışkırarak çıkmaya başladığını duyumsuyorum. Her şeyden çok biriyle konuşmaya, içimdeki bütün o boğucu, kıskanç, evhamlı, nevrotik gerginlikleri kusmaya ihtiyacım var: Yurtdışında bir yerlerde olmamaktan duyduğum hınç; sıradan bir fen dersi almaktan kurtulma şansını kaçırmaktan duyduğum suçluluk; bu yıl, geçen yıl, ondan önceki yıl - bunun yerine

alabileceğim dersler için dediğim keşkeler; içimi açabildiğim iki kişinin: Marcia ve Dick'in ayrı, uzak, kayıp olmalarından kaynaklanan yalnızlığım; kıskançlık, hayata karşı yaratıcı tavrımdan uzaklaşmak, isimsiz kalacak birinin –neredeyse grotesk– acınası, zayıf, genizden gelen, olumsuz, eleştirel, anlaşılmaz, beceriksiz yaklaşımının pekiştirdiği boşluk.

Tamam, bu gece, güzel bir pizzadan, *chianti* şarabından, sıcak kahve ve kahkahalardan sonra, yukarıya, aydınlık, canlılık ve Marcia demek olan o yeşil-beyaz-kırmızı odaya çıktım. Orada, yatağın üzerinde, yumuşak karnıma, içimdeki o sert, donmuş, keskin özdeki tek kırılgan noktaya dokundu ve ben ağlayabildim. Tanrım, koyvermek, o boğucu maskenin düşmesine ve o şaşkın, darmaduman parçaların dökülmesine izin vermek iyi geldi. Bir arınma, boşalmaydı bu. Konuştukça önceleri nasıl olduğumu, nasıl tek parça, nasıl olumlu, nasıl zengin olduğumu anımsadım – geçen yıl odamı Marcia ile paylaşmak hayatımın en can alıcı tecrübesiydi. Tutkulu tartışmaları, açıkça ifade edilmiş savları asla unutmayacağım: Burada uzanmış yatan bu göğüsleri kocaman ve sarkık, gözleri sarkık, ağzı sarkık kızın cırtlak sesiyle, mızmızlanmalarıyla, dil sürçmeleriyle kıyaslayınca ne coşku ama. Tanrım!

Yatıp ağladım ve yeniden hissetmeye, bir insan olduğumu, kırılgan ve hassas olduğumu kabul etmeye başladım. Daha önce nasıl olduğunu, o olumlu yaratıcılık tohumunun var olduğunu hatırlamaya başladım. Karakteriniz kaderinizdir ve lanet olsun, karakterim üzerinde biraz çalışsam iyi ederim. Bir süredir hissizlik inzivasına çekilmiştim: hissetmemek, dünyanın sana dokunmasına izin vermemek çok daha tehlikesiz. Ama gerçek benliğim buna başkaldırdı, bunu yaptığım için bana nefret duydu. Zıtlıklardan, yıkıcı, olumsuz duygulardan usanmış, kendimi ifade etmeyi, bu duyguları kusmayı reddederek bir bozulmanın içine düştüm – içimde iltihaplandılar, büyüyüp eciş bücüş, cerahat dolu yaralara dönüştüler. Ufak tefek sorunlar, başka birinin

saadetine dair konuşmalar, başka birinin yeteneklerine dair belirtiler beni korkuttu, bomboş biri gibi davranmaya, kıskançlıkla, hasetle, nefretle savaşmaya itti. Parçalarıma ayrılıp dağıldığımı, çürüdüğümü hissettim, şöhretin sönüp bozulduğunu ve geçmişteki günahlarımın ve kusurlarımın cezamı ödetmek için yüzüme çarpıldığını gördüm. Bütün bunlar, bütün bu pislik, bu kangrenli çamur, içimde ne varsa yedi bitirdi. Sessizce, sinsice.

Bu gece bana dokunarak, gururumu bir kenara bırakıp ağlamama izin vererek konuştu ve dinledi ve göğsümü sıkıştıran, midemi buran o darlık hissi rahatladı. Hayalperest hilebazın biriydim ben, hayatı, cenneti ve cehennemi, mermeri ve çamuru doğrulamak için güvene, yaratıcı bir vaade ihanet ediyordum.

Bana işleri savsaklatan, beni fen dersinden korkutan şey yorgunluk, oran hissinden yoksunluk olmalı. Lanet olsun, dersin hızına yetişip ayak uydurabilirim. Detayların üzerinde gereğinden fazla durabilir, sosyoloji veya Shakespeare ya da Almanca alıyor olabilirdim ama kahretsin, benim hatamdı ve bu konuda şımarık bir çocuk gibi davranmayı kesmek zorundayım. Yanımda beni yüklerimden kurtaracak bir anne yok, bu yüzden bütünlükten uzak, amaçsız işlerin duygusuz rahmine çekiliyorum ben.

Ayazı büyük yudumlar halinde ciğerlerime çekerek, yıldızlara, ardımdaki kapkara çıplak ağaçlara bakarak, Orion'a bakıp nefesim kesilerek bu gece 11.30'da arabayla eve döndüm. Ne çok, ne çok zaman oldu yıldızlara bakmayalı; yıldızlar, ucuz kumaştan boğucu bir gökyüzündeki anlamsız iğne delikleri değil artık yalnızca –semboller, saf, gizemli, katı, soğuk ışık adaları– her şey, benim onlara biçtiğim değer kadar.

Ve Dick de kendini suçluyor, düzeltiyor, o da büyümeye çabalıyor. Ve benim hayalimde canlandırdığım o şaşaalı erotik Cennet Bahçesi'nde de yaşamıyor. Bu yüzden ben de kendimi ıslah ediyorum– bu cuma gecesi erkenden yatağa çekilmek yerine geç saatlere kadar ayaktayım çünkü pinekleyerek yitirmektense, bunun gibi anları, keskin ruh hali değişimlerini, ani sapmaları

yakalamak çok daha önemli. Bütün bakış açımı kaybetmiştim; ümitsiz bir arafta dolaşıyordum (gri bir nehirdeki gri bir teknede gri saçlı bir adamla: Styx Nehri'nde ihtirassız, ağırkanlı, yavaşça salınan, kayıtsız bir kayıkçı ... ve trende avazı çıktığı kadar bağıran huysuz bir bebek İsa...). Portakal rengi güneş, dumanlı, buruk gökyüzünde macundan dümdüz bir diskti. Pazar sabahı Grand Central metrosu tam bir cehennemdi. Ve ben kristal, taraflsız, meçhul vakumlarda algı boşluğunda dönüp durarak buzun, hissizliğin, soğuğun içinde yanmaya terk edilmiştim.

Yarın fen dersini bitirip yaratıcı yazarlık öyküme başlayacağım. Sanıyorum zayıf, gergin, asabi bir kızın, benmerkezci ana kuzusu bir erkeğin aşkının kurbanı haline gelmesi üzerine olacak. Bir benzetme, bir sembolleştirme olacak, ateşte yanıp kül olan bir güve, belki. Bilmiyorum, öyle bir şey. Usul usul başlayacağım, yine daha yüksek kuleleri yeniden inşa etmek için uyku, çalışma ve daha çok uyku lazım çünkü. Unutma: "İnsanlar hâlâ evlerde yaşıyor." Bu pek güzel söz, "ölümcül." Ve bu yaz okumam gereken bütün kitapları düşününce: Kısmet, karakter, kader, "özgür irade" fikirleri doğuyor.

Yirmi yaşındasın. Eskiden öyle olsan da artık ölü değilsin. Ölen kız. Ve dirilen. Çocuklar. Cadılar. Sihir. Semboller. Fantezinin mantıksızlığını hatırla. Banyonun arka tarafındaki dolapta tuhaf bir tablo var: ziyafet, canavar ve şekerleme. Anımsa, hatırla: Lütfen bir daha ölme. Süreklilik olmasına izin ver hiç olmazsa –bir tutarlılık merkezi– felsefenin daima hareketli dinamik bir mantık olması gerekse de. Tez, kolay zaman, mutlu zaman. Antitez yokoluşu tehdit ediyor. Sentez ise dört dörtlük bir sorun.

Kaç gelecek var – (kaç farklı ölümle ölebilirim?) Nasıl bir çocuğum ben? Bir yetişkin? Bir kadın? Korkularım, sevgilerim, arzularım muğlak, belirsiz. Ve yine de, düşün, düşün, düşün ve bu geceden bunu sakla, ölü, donuk ve çok uzaklarda olan yaratıcı bütünleştirici kör iyimserliğin bu kutsal, mucizevi dirilişini.

Sevmek, sevilmek. Biri tarafından, insanlık tarafından. Sevgiden, mihrapta yapacağım fedakârlıktan korkuyorum. Düşüneceğim, büyüyeceğim, öne atılacağım, lütfen, lütfen, korkmadan. Bu gece, geceyarısına doğru pedallara asılmış eve gider, tuzak hissi, zaman hissi hakkında kendi kendime konuşurken atalet kayasını türbeden uzağa yuvarladım. Yarın şafağı lanetleyeceğim ama başka, daha erken gelen geceler de olacak ve şafaklar artık lanet alarmlarla, çığ zillerle ve sirenlerle önüme serilmeyecek. Şimdi bir aşk, bir inanç, bir onay içimde bir cenin gibi büyüyor. Gebeliğin oluşması biraz zaman alabilir ama döllenme gerçekleşti bile.

İyi geceler, ah Büyük İyi Kitap.

18 Kasım, Perşembe

Kendi sınırların seni çarmıha geriyor. Körü körüne yaptığın seçimler değiştirilemiyor; bu saatten sonra geri alınamıyor. Fırsatın vardı; kullanmadın. İlk günahın çamuruna batmış, kendi sınırlarında debelenip duruyorsun. Çıkıp bir yürüyüş yapmaya bile karar veremiyorsun: Bu bir kaçış mı yoksa bütün gün odana kapanıp kalmak yerine ferahlatıcı bir deva mı emin olamıyorsun. Hayattan aldığın bütün zevkleri yitirdin. Önünde çıkmaz sokaklar bir bir dizilmiş. Hem kasten hem çaresizce yaratıcı hayata tutunduğun ipleri kesiyorsun. Gitgide cansız bir makineye dönüşüyorsun. Sevmeye nereden başlayacağını biliyor olsan da sevemiyorsun. Her düşünce bir şeytan, bir cehennem – her şeyi yeniden yapma şansın olsaydı şayet, ah, ne kadar da farklı yapardın bu kez! Eve gitmek, ana rahmine geri dönmek istiyorsun. Dünyanın, acımasızca bütün kapıları bir bir yüzüne kapatışını tek bir şey hissetmeksizin izliyorsun. Bir zamanlar çok iyi bildiğin o sırrı unutmuş gibisin, neşeli, güler yüzlü olmanın, o kapıları açmanın sırrını.

10 Ocak 1953

Buradaki bu ölü, çirkin maskeye bak ve onu unutma. Azrail gibi, ardında kuruyup ölmüş zehriyle kireçtaşından bir maske bu. Bu sonbahar olduğum şey, asla olmak istemeyeceğim şey. Dudak büken, kederli bir ağız, dümdüz, bezgin, hissiz, ifadesiz gözler: İçerideki iğrenç çürümenin belirtileri. Yazdığım son, dürüst mektubun ardından Eddie korkunç sorunlarımın kaynağını bulmak için psikolojik tedavi görmemin iyi olacağını söyleyen bir mektup yazmış. Gülüyorum şimdi, düşünüyorum: Psikiyatra ihtiyaç duyacak kadar önemli olduğumuzu düşünüyoruz hepimiz. Ama benim tek ihtiyacım uyku, yapıcı bir tutum ve biraz da iyi şans. Buraya son yazdığımdan bu yana inanılmaz derecede çok şey yaşandı:

Şükran Günü'nde tekrar tekrar görüşmek isteyeceğim bir adamla tanıştım. Onunla burada dans ederek üç gün geçirdim. Sinüs enfeksiyonundan bir hafta yattım. Dick'i gördüm, onunla Saranac'e[1] gittim ve kayak yaparken bacağımı kırdım. Asla onunla birlikte yaşayamayacağıma bir kez daha karar verdim.

Yıl ortası sınavları yaklaşıyor şimdi. Çalışmam gereken sınavlar, yazmam gereken ödevler var. Her yer kar ve buzla kaplı ve cehennem gibi geçecek iki ay boyunca benimle birlikte sürüklemem gereken kırık bir bacağım var.

Dick ve ben daima rekabet etmeye ve asla birlik olmamaya mahkûmuz. Tutkulu kıskançlıklarımızı kızıştıran mizaçlarımızı ifade edemem ama erkek egemenliğini kanıtlamak istediğini hissediyorum. (Örneğin yazdıklarında kadınların hiçbir kişiliği yok, seks tekniklerindeki hünerini sergilediği seks makinelerinden başka bir şey değiller; bıyık bıraktı ve sırf ben istiyorum diye bıyığını keserse bunun bir zayıflık ve boyun eğme göstergesi olacağını söyledi.) Ve şimdi dönüp ilişkimize baktığımda

1 Plath, Richard Norton'u 1952-1953 tarihleri arasında tüberküloz teşhisiyle yattığı New York, Saranac'teki sanatoryumda ziyaret etmiştir.

atletik yeteneği vb gibi standartlarının ne olduğunu ölçmek için durmaksızın çaresizce çabaladığımı açıkça görüyorum. Bisikletle onun arkasından gelirken hep soluk soluğa kalırdım. Bunun yanı sıra, onunlayken, cinsel oyunların gidişatını belirleyen ve yönlendiren o olmasına karşın, kendimi hiç kadınsı hissetmedim (belli bir fiziksel incelikten söz ediyorum – bir erkeğin ustalıkla kız arkadaşını kaldırıp taşıyabilmesinden, mesela), baştan çıkarıcı bir kadın gibi hissediyordum, orası kesin, ama daima düz topuklu ayakkabılar giymek, fiziksel anlamda aynı irilikte olduğumuzu hissetmek beni rahatsız ediyordu. Alelade bir kadın olacaksam şayet, sorun yok. Ama ben kadınsılığımı son noktasına kadar tecrübe etmek istiyorum. İki ayın ardından artık onu görünce içimde arzuların alevlendiğini hissetmemeye başladım. İlle de bana dokunmasını istemiyordum. Bir kere, beni hiçbir şekilde öpemeyeceği, ağzımın zehirli tüberküloz mikrobu kaynağı ve bu yüzden de pis olduğu hissine (tamamen zihinsel) kapılıyorum. İşte bu yüzden fiziksel anlamda ondan uzağım. Bir de, ona karşı hiçbir duygu beslemiyorum – karşılıklı olduğunu bildiğim o tutkulu, asabi, gergin seks güdümlü açlık yok artık. Onu sevmiyorum, hiç sevmedim. Kendimi kandırdığımı sanmıyorum, onu fiziken, ahlaken ve zihnen altından yapılma bir tanrıya dönüştürdüğüm birinci sınıfın o güzelim ilkbaharı hariç. Duyduğum ilk çekimi yine saf bir idealizme yoruyorum. Ve şimdi, bu yeni adamı tanımaya çalışma olasılığına karşı yeni bir heves duyuyorum: Alaycı olmaktan ziyade yaratıcı olan, farklı, ayakları daha yere basan, mantıklı, gerçekçi bir heves. Onu doğrudan bir insan olarak, hata yapabilecek bir varlık olarak kabul etmeye hazırım sanırım. Ve kendimi elimden geldiğince ona layık biri haline getirmeye hazırım. Onu bir daha görecek miyim? Bu iş yürür mü? Bilmiyorum. Dick'ten sonra başka bir adam için hissedeceğimden şüphe ettiğim şeyleri ona karşı hissettiğimi biliyorum sadece.

12 Ocak

İlham perisini kişinin kendi sınırlarıyla ördüğü hücrenin hapsinden çıkarmaya gücüm yetmiyor. Giderek azalan bir eylem alanına –büyük ölçüde odama– mahkûm olduğumdan, şimdi kaldığım bu yurttaki kızların hiçbirini *tanımadığım* gerçeğinin daha bir farkına varıyorum. Ah, onları yüzeysel olarak tanıyorum, arada bir arkadaşmışız gibi dedikodu yapıyor laflıyorum ama yine de, hiçbirini gerçek anlamda tanımadım – onları heveslendiren, harekete geçiren fikirleri öğrenmedim. Sınıfımdaki kızlarla da olabildiğince mesafeliyim. Yakın olmak isteyeceğim pek azıysa gündelik şeyler dışında benimle neredeyse hiç konuşmuyor. Arkadaş çevrem küçük, vefalı, bir avuç dolusu insanla sınırlı. Smith'te okuyan öğrencilerden oluşan bu zengin kaynaksa el değmeden öyle duruyor. Şimdiyse bu bahar döneminin çok farklı olacağına karar verdim. Haven'a, Albright'a, Wallace'a, Northrop'a, Gillett'a[1] gideceğim ve oradaki kızlarla arkadaşlıklarımı sağlamlaştıracağım. Onları akşam yemeğine çağıracağım. Brownlara[2] bisikletle yaptığım gezileri sıklaştıracağım. Hocalarımı daha yakından tanımaya çalışacağım.

Bir kez daha ta içimde gerçekten olduğum o neşeli, keyifli, arkadaş canlısı insan olacağım ve işte o zaman, belki mucizevi şekilde, kendimi yurttaki arkadaşlarıma da daha yakın hissedeceğim. Sınırlarımın ve diğerlerinden ayrıldığım o çizginin somut bir göstergesi olan bacağımdaki bu alçıya takmış durumdayım. Burnunu yerden kaldırıp diğerleriyle asla iletişim kurmayan ama insanların kendisini aralarına almadığına, onu dışladığına inanan biri hakkında sembolik bir alegori yazacağım. Çaresizlikten, belli bir topluluğun parçası olma çabasıyla kayak yaparken ayağını kırar ve ayağının asla tam olarak iyileşmeyeceğine dair hastalıklı bir korkuya kapılır. Alçısı çıkarıldığında ayağı çürüyüp kaybolmuştur ve o da kuruyup toprağa karışır.

1 Smith öğrenci yurtları.
2 Marcia Brown ve annesi Carol Taylor Brown.

Her neyse, bu ilk yarı yılın hayatımın her bakımdan –akademik, sosyal, ruhsal– en alt noktası olduğunu bir kenara yazacağım.

18 Ocak, Pazar sabahı

Dibe vuruş sona erdi. Bunu biliyorum artık. Mucizevi biçimde tam da şu anda bütün yıl olduğumdan çok daha mutlu ve coşkuluyum. Olaylar karşısındaki tutumun her şey olduğuna inandığımın altını bir kez daha çizmeye mecburum – bu sabahın erken saatlerinde kendiliğinden ağaçlardan damlayan kör, cansız damlaların şimdi ansızın, zihinsel bir sihirle, son derece zengin ve tanımlanamaz ölçüde tuhaf bir şeye dönüşmesi, bağımsız ses parçalarının bir anda bir müzik birliğinde buluşması hoşuma gitti. Ve bu ani coşku patlaması neden? Dün her zaman olduğumdan daha mutluydum, yani coşkuyu tek bir olay yaratmış değil. Ama süreci hızlandırmakta olumlu bir unsur olduğu kesin. Önce bu ters akıntının başlangıcından söz edeyim. Seninle son konuştuğumda, "ışıklar soluk belkilerle yanıp sönüyordu." Şimdiyse bu belkilerin bazıları gerçeğe dönüştü. Uğraştığım her alanda, benliğimin bütün çorak hücrelerinde: akademik, sosyal, sanatsal, insanlar arası (kademe kademe her birinde). Yaratıcı yanım yeniden hayat buldu, tomurcuklandı, yükseldi. Kış dönümünü atlattım; ölmeye yüz tutmuş yaşam ve bereket tanrısı yeniden doğdu. Doğrusunu istersen, kendi şahsi mevsimim bahar ekinoksunun iki ay ilerisinde!

Yani bu işin henüz başlamakta olan kısmı. Yaşadığım o hastalıklı, çıplak cehennemin bir kısmını buraya yazdığım için memnunum. Aksi takdirde, şu anda bulunduğum noktadan bakınca, olanlara inanmakta güçlük çekiyorum!

22 Ocak, Perşembe

Bu şey basitçe bitmeli! Kendimi besbelli yapay bir heyecan ve saplantı haline sokuyorum. Bunun nedenleri var, gün gibi ortada.

Bunlardan biri, an itibarıyla anormal bir şekilde aylardır herhangi bir cinsel aktiviteden mahrum kalmış olmam; gece-gündüz bütün cinsel fantezilerimi son zamanlarda gördüğüm tek erkeğe atfetmem çok doğal. Al Haverman'm[1] son dans partisini hatırlıyorum: Senin için tipik bir örnek bu. O ani uyum, fiziki beğenin yarattığı o ani çekim – Constantine'in[2] üzerinde nasıl mest olmuşçasına çığlık atışını, Attila'nın üzerinde titreyişini ve otobüsteki yakışıklı böcekbilimci çocukla ateş basarak konuşuşunu hatırla. Bütün bunları hatırla ve sakin kafayla bir düşün: *Neden* böyle davranıyorsun? Kendine usulca sor: Bahane bulmaya mı çalışıyorum?

Uzun öğleden sonralarında jaluzileri çekip, ışığı azaltıp yatağa sığınmaya, esnek ve hafif örtünün altında sıcak, yumuşak ve şehvet dolu bir halde uzanarak onu ve onunla konuştuğumuzu hayal etmeye başladım. Pekâlâ, çoğu zaman çok sıkı çalışıyorum; muhtemelen cinsel arzularımın doruğundayım ve için için yanan ihtiraslarımın üzerinde çok durmamalıyım. Peki neden? Çünkü, seni aptal, onu zihninde seni zihnen ve fiziken arzulayan güçlü, mükemmel bir erkeğe dönüştürdüğünün farkında bile değil. Ve aynı şekilde senin kafanın içinde ona biçtiğin bu rolün farkında bile olmayacağından, bu rolü yerine getirmesini ondan *bekleyemezsin*. Hayal kırıklığına uğramaya müsaade etmemelisin. Unutma, 'aşk' sözcüğünü anlaşılması güç ve karmaşık bir sözcük olarak görüyorsun ve onun o birçok anlamı arasından senin için en belirgini ortak zaaflardan doğan savunmasızlıktır. Her şeyin bir zamanı var; ham elmayı seçmekten kaçınmalısın. Tatlı, mayhoş, taze ve vakitsiz olabilir belki ama hasat vaktini beklemeyi öğrenmenin vakti geldi de geçiyor bile. Ağırdan al, lütfen. Coşkunun ilacı o olmayacak. En azından şimdilik değil.

1 Plath, 15 Aralık 1951'de Noel kutlamaları ve Haven Yurdu dans etkinliğine Richard Norton'ın arkadaşı Al Haverman ile birlikte katılmıştır.

2 Constantine Sidamon-Eristoff. Plath'ın 1951-1952 yıllarında flört ettiği Rus Ortodoks.

25 Ocak

Küçük keyiflere gelince: Bence bu kitap nefret ettiğim kadınsı mırıltıyla, kaçındığım yapmacık kinizm arasında gidip geliyor. Öncelikle, dürüst olmaya çalışıyorum. Ve açığa vurulan sıklıkla korkunç derecede onur kırıcı. Çok açıkça, çok çaresizce sevilmeyi, sevebilmeyi istiyorum. Hâlâ çok safım; neyi sevip neyi sevmediğimi az çok biliyorum ama lütfen, bana kim olduğumu sorma. "Tutkulu, bölük pörçük bir kız," belki?

Küçük keyiflere gelince: Dediğim gibi: Burnumu karıştırmaktan aldığım o yasak tensel zevkin farkında mısın? Bundan hep zevk alırdım, çocukluğumdan beri – hislerin üstü kapalı çok çeşidi var. Narin, uzun tırnaklı bir serçeparmağı burun deliğindeki kurumuş kabukları ve sümük pıhtılarını yakalayabilir ve bakmak, parmakların arasında ufalamak ve minik kabuklar halinde yere fırlatmak için çekip çıkarabilir. Ya da daha ağır, kararlı bir işaretparmağı yumuşak, elastik, yeşilimsi sarı renkteki küçücük sümük damlalarına ulaşıp onları burundan sürükleyerek çıkarabilir, başparmakla işaretparmağı arasında yuvarlayıp jöle kıvamına getirebilir ve onları sertleşip organik kabuklara dönüşecekleri bir masanın veya sandalyenin alt yüzeyine sürebilir. Çocukluğumdan beri kaç masayı ve sandalyeyi böyle gizlice pislettim? Ya da bazen sümüğe karışmış kan da olurdu: kurumuş kahverengi kabuklar halinde, veya burun zarını fazla sert kazıyan parmağın ucunda ansızın beliren ıslak bir kırmızılık olarak. Tanrım, nasıl bir cinsel tatmin ama! O eski yıpranmış alışkanlıklara yepyeni gözlerle bakmak çok ilgi çekici: Gösterişli ve baş belası "sümük yeşili deniz" görmek ve farkına varmanın şaşkınlığıyla ürpermek.

26 Ocak, Pazartesi sabahı

Bu sabah da alışıldığı gibi o kocaman, hafif, esnek kuştüyü yorganın altında yatakta yatarken, burada aslında çok daha başka dersler almam gerektiğine hayıflanmaya başladım: Botanik'in yerine dört yıl boyunca Almanca, psikoloji, din yerine felsefe!

Tanrım, kendimi kötü hissediyordum ya da öyle hissetmeye başlamıştım; hayat çok tek-seferlik, çok tek-şanslık! Her şey fırsat kapını çaldığında elin kapının tokmağında onu bekliyor olabilmek için yapacağın ayarlamalara ve zamanlamalara bağlı. Şimdi bildiklerimi (örneğin yüksek lisans yapmak istiyor olmam) o zaman biliyor olsaydım şayet, İngilizcenin üzerine bu kadar düşmezdim ve Koffka haklıydı: Üniversite, akademisyen olacak birinin ihtisas yapacağı yer değildir. Bunu yüksek lisansta yapabilir. Ve ben artık İngilizce alanında yüksek lisans yapmak istemiyorum: İngilizceyi buradaki onur öğrencisi eğitimiyle ihtisasımı tamamladıktan sonra kendim de devam ettirebilirim. Yüksek lisans yapamayıp onun bir küçük evrenini tecrübe etmek istiyorsan onur öğrencisi eğitimi görmek yeterlidir. Ama ben artık ya felsefeye ya da psikolojiye devam etmek istiyorum! Diğer yandan da yazmaya (kişi bunu hevesle söyler). Ama yazmak için yaşaman gerekir, öyle değil mi? O halde, bir işe mi girmeliyim: Bir yayınevinde ya da fabrikada ya da büroda? Sonuçta hayatı aklımla ve sezgilerimle görebilmeliyim ve hayatı tecrübe etmek, kişi yeterince parlak zekâlıysa yemek ve barınmanın "bedavadan" sağlandığı idealleştirilmiş akademik bir çevrede asla başaramayacağım bir şey. Yüksek lisans söz konusu olunca, en ideali İngilizce üzerine yoğun çalışmalar yapar ya da yazılarıma eğilirken temel dil ve psikoloji dersleri alabileceğim Johns Hopkins gibi geliyor. İnsanın bunu yapabileceği başka bir yer bilmiyorum. İngiltere'ye gitmek için Fulbright Bursu'nda şansımı denemek gibi iddialı bir seçenek de her zaman var elbette (yalnızca bir milyon kişicik istiyor bunu; öyle çok da büyük bir rekabet sayılmaz). Bu tasarı yararlı olacağı gibi şüpheli ve bir o kadar da belirsiz zararlar da verebilir (en barizi, Amerikalılarla ahbaplık ederek geçebilecek riskli bir yıl olabilir). Tatillerde seyahat edebilirim, şüphesiz ve bağımsız olmayı öğrenirim. Kim bilir? Hepsi tam anlamıyla belirsiz. Düşünebileceğim diğer iki yerse Radcliffe (eve yakın, Harvard'da, ama sunduğu program kesinlikle Johns

Hopkins'teki kadar esnek değil) ya da Columbia (New York, New Haven'da, etrafta seni oyunlara götürecek adamlar varsa bedavaya genel kültür). Batıya, hatta ülkenin orta taraflarına gitmek istemiyorum bile. Evvela, "sonuna kadar" gidip İngiltere ve Avrupa'ya doğru yola koyulabilirim ya da eğitimiyle kimsenin boy ölçüşemeyeceği Doğu'da kalabilirim. Hayata adım atmadan önce en az bir yıl daha eğitim almayı gerçekten çok istiyorum. Okul hayatıyla bağım bir kez koptu mu geri dönmek, burs bulmak zor olacak.

Yükseköğrenimi sorumluluklardan kaçış yolu olarak kullanma niyetinde değilim, ama savaş alanına atılmadan önce kazanmam gereken daha çok farkındalık olduğunu düşünüyorum. Bu yaz bir dolu psikiyatri, felsefe ve edebiyat okuması yapmalıyım: devasa bir okuma listem var. Neden, ah neden, kamplarda sosyalleşerek geçen bütün o yaz aylarında daha amaca yönelik ve kalıcı kitaplar yerine gidip o genç kız romanlarını okudum ki? Sanırım yine de çiftlik işçileriyle ve Hıristiyan bilim insanlarıyla anlaşmayı öğrenmek hiç olmazsa Kant'ın koşulsuz buyruk anlayışını öğrenmekten çok daha önemlidir. Her şeye rağmen, bu buyrukların da farkında olsam iyi ederim!

Saat sabah on bir. Hâlâ devam ediyorum, feni göz ardı ediyorum, pencereden dışarıya bakıp postayı bekliyorum. Bu sabah yatakta bilinçaltımın sakin, durgun, iğrenç ve kuvvetli bir biçimde zengin denizini taramaya başladım. Çocukluğumun karmaşık mozaiğini bir araya getirmeye çalışmak istiyorum: tutsak edici hisleri ve tecrübeleri, anıların bulutsu kaynar sularından çıkarıp daktiloda siyah-beyaz bir hale dökmek. "The Two Gods of Alice Denway" (Alice Denway'in İki Tanrısı) isimli teşebbüsüm gibi.

Bahçesinde kuru bir kütürtü sesiyle buruşuveren turuncu Japon fenerleri olan sokağın karşısındaki Florence'ı hatırlıyor musun? Banyonun kapısını nasıl kilitlediğini (sıkışıp kalacaksın da itfaiyeciler pencereden içeri girip seni almak zorunda kalacak diye

kilitlememeni söylerlerdi) ve elinde bir ayna, büyülenmiş bir keşifle yere çömelip kaka yapışını hatırlıyor musun?

Tanrım, her şeyi hatırlamaya başla; bütün küçük şeyleri!

12 Şubat

Güç: Bob bunu sunuyor. Ben güçlüyüm, zaman zaman çocuksu ve zayıf olmama rağmen. Ama güçlüyüm, şahsi düşüncem bu, her şeye rağmen. Güçlü bir eşe ihtiyacım var: Bob ile kesinlikle olacağı şekilde, bir silindir gibi onu kazara ezip bastırmak istemiyorum. Benim coşkun, dinamik benliğime karşı koyabilecek güçlü iktidarlı kuvvetli bir eş bulmalıyım: Cinsel ve zihinsel anlamda ve bir yandan onu yoldaşım yaparken, öte yandan ona hayran olmalıyım: Saygı ve hayranlık aşk nesnemle denk olmalı (tam da bu noktada babadan kalma, tanrısal özelliklerin kalıntıları giriyor işin içine). Her şeyden önce bir anne olmak istemiyorum: Benimki şefkatli ve hoşgörülü bir ailenin yüz karası sevgisi olamaz: Genç ve yakışıklı delikanlılarda olduğu gibi: McCurdy'de ve Bob Cochran'da olduğu gibi – seçkin, sevimli ve eğlenceliydiler ama onlarla bir gelecek yoktu.

Zihin: Fotografik bir hafızası var, işine yarar bütün maksatlarda – sapına kadar bilimsel – iyi bir denge – ve yine de en idealist şiirin değerini bilip anlıyor – ve edebi güzelliğe karşı son derece hassas. (Bir yazar ya da sanatçıyla evlenemeyeceğime karar verdim – Gordon'dan sonra ego çatışmasının ne kadar tehlikeli olabileceğini anlıyorum – hele de bütün o kabulleri alan bir kadınsa!) Şimdi burada yaratıcı sanatların değerini bilen bir bilim insanı var karşımda: hoş. Rekabetin olmadığı böylesi müşfik bir çerçevede yazılarım ilerleyecekse şayet, ilerleme gösterebilir, bilakis, yuva kurmaktan ve onun damak tadına uymaktan –bir yandan yaşam gücü olmaya devam ederken– fiziken ve zihnen uyarıcı ve besleyici olmaktan keyif alırım, sanıyorum.

18 Şubat

"Ah, bir arabaya binip rüzgârın uğuldadığı bir tepedeki küçük bir kulübeye götürülüp azgın bir orgazmın coşkusuyla bir mağara kadını gibi dövüşerek, çığlık atarak muazzam bir şehvetle tecavüze uğramak isterdim..." Kulağa hoş geliyor, değil mi? Çok nazik ve kadınsı... tutkulu insanların bilinçaltında fiziksel bir engeli cinsel güce bir saldırı olarak gördüğünü düşünüyor musun? Geçtiğimiz ay boyunca gündüz düşlerine olan hastalıklı takıntılarımla uğraştım durdum.

20 Şubat

Bugün bütün gün Yeats'e dair eleştiri kitapları okudum, yemeklerimi yatakta yedim; mısırla kıvam verilmiş güzel bir çorba ve ton balıklı salata, mayonezli püre ve içi pembe ve sulu et parçaları, hilal şeklindeki parlak ve kauçuğumsu beyazı o harikulade yumuşak sarısına yataklık eden dilimlenmiş haşlanmış katı yumurta, soğuk süt yudumları, ağız sulandıran kahverengi zencefilli çörek – ve bu geceyse peyniri kesilmiş yapış yapış bir makarna, ağızda dağılan bezelyeler ve leziz bir şeftali kompostosu. Nedense hep susuyorum ve bacağım biraz güçsüz. Dün Doktor Chrisman alçıyı kesti ve o beyaz sıva parçasını mühürlenmiş bir tabutun kapağını açan bir mezarcı gibi tutup havaya kaldırdı. Ayağım bir ceset gibi orada öylece yatıyordu; korkunç bir halde, büklüm büklüm kapkara kıllarla kaplanmış, rengini yitirip sararmış, iki ay gömülü kaldıktan sonra şeklini kaybetmiş. Üşüdüğümü, çıplak ve savunmasız kaldığımı hissettim. Çekilen röntgenler 'tam olarak iyileşmediğini' gösteriyordu. Revirde girdaplı banyolara soktular, bacağım derisi soyulmuş, bembeyaz ve yara gibi görünüyordu. Evde bu çirkin şeyi dişlerimi sıkıp sıntarak bir jiletle kazıdım: Onu sahiplenmek istemiyordum. Karıncalanma gibi keskin bir acıyla tökezledim, az kalsın merdivenlerden düşüyordum. Yoksa bu bir ay daha yürüyemeyeceğim anlamına mı geliyor? Ya da bu zavallı öksüz şeyi başka bir alçıya

daha mı gömeceğim? Bugün üzerine basabildim. Şimşekler çakmadı; yere kapaklanmadım. Acayip: Bu ara ve rehabilitasyon en kötüsü; hem belirsiz de. Dersleri kaçırdım, Myron[1] aradı (birden onunla telefonda konuşunca sesim ve duyularım beni terk etti) araba yarın gelemeyebilirmiş, yine kulelerden düşüş, duvarlardan yuvarlanış. Tıkandığımı hissediyorum, nefes almaya yetecek kadar hava yok sanki – sıcak bastı, huzursuzum. İki ay hareketsiz kalmak beni zayıf düşürdü ve hem zihnen hem fiziken hissizleştirdi. Buradan kütüphaneye giden kısacık yolda soğuk ve temiz gece havasını ve inanılmaz derecede açık, kırılgan görünen hilalin ışığını açgözlü bir hürmetle içime çektim. Günler sera durgunluklarının, mistik ve dokunaklı duygusal alıntıların tuhaf toplamları ("ellerin bembeyaz, dudakların al, endamın narin senin..."[2] Belli belirsiz anlaşılmış sözcüklerin karanlık, akışkan güzelliği). Dün ve bugün ilk villanelle'mi[3] yazdım; zaman akışında bir başka yön: Kısa ömürlü, fani güzellik ve ebedi zaman akışının ezeli paradoksunu yan yana koyup karşılaştırmaya çalıştım – birkaç cinas: "tema" (kurnaz olduğu kadar akıcı) ve "düzen" (hain olduğu kadar düzenbaz). Bütün bu zaman zarfında söylemeye çalıştığım şu: Yeats'in kitabından beni çarpan birkaç alıntı yapmak istiyorum: Dryden'ın Lucretius çevirisi üzerine: "Cinsel birleşmenin trajik yanı ruhun daimi bekâretidir." "Cinsel birleşme, ebedi zıtlığı çözme teşebbüsüdür; başarısızlığa mahkûmdur çünkü girdabın yalnızca bir tarafında hayat bulur." Swedenborg: "Meleklerin cinsel birleşmesi tüm benliğin felaketidir..."

1 Mart, Pazar

Güneş ışığı huzmeleri dün coşkulu bir haklılık patlamasıyla paraları savurarak alınmış elbisenin beyaz tüllerinden eter

1 Myron Lotz. Plath, Perry Norton'ın sınıf arkadaşı olan Myron ile Şükran Günü'nde tanışmış ve bir süre flört etmiştir.

2 *Ulysses*, James Joyce, Çev: Nevzat Erkmen, Yapı Kredi Yayınları. (yay.n.)

3 Bir dörtlükle takip edilen üç mısralı beş kıtadan oluşan toplam on dokuz mısralık bir şiir formu. (ç.n.)

gibi geçiyor, gümüş rengi topuklular bir sonraki alınacaklar listesinde – yere çıplak ayakla basarak yürümekten kurtuluşumu simgeleyecek. Üst kısmı gümüş işlemeli straplez, uçuş uçuş tüllerden bir elbise: Bu kadar düzgün olması inanılmaz! Bu yılın birinci sınıflarının balosuyla iki yıl öncekini kıyaslamak fena halde adaletsiz olur – o zamanki masum öpücüğün bembeyaz saf dünün, topuklu püritanizmi ve (yarım yılda yıkılacak) idealizm coşkusu karşısında bu umut vaat eden etkinliğin aklı başında, eşsiz bir olgunluğa sahip zihinsel ve fiziksel üstünlüğü kıyas kabul etmiyor. Onun için gümüşi bir güzellik olmak istiyorum: Bir orman[1] tanrıçası. Dürüst olmak gerekirse, hayat benim için bir girdap kesinlikle, kıvrılarak yükseliyor, geçmişi anlayıp içine alıyor, ondan faydalanıyor ve ona baskın çıkıyor! Asla hiç durmadan kendini tekrar eden durağanlık döngüsünde dönüp dönmediğini görmek için bunu kendime görev bileceğim. Her neyse, bu keyifli ışıl ışıl coşkuyu, bu kaçınması imkânsız mutluluğu ne zaman hissettiğimi Tanrı bilir! Coşkuya kapılmadan edemiyorum: Coşku ateşimin üzerinde köpüre köpüre kaynayan bir dolu neşeli minik testi var. Myron, gelecek geziler, modern şiir, Yeats, Sitwell, T. S. Eliot, W. H. Auden, villanelleler, belki *Mlle*, belki *The New Yorker*[2] veya *The Atlantic* (işin içinde reddedilmek olsa da, gönderilen şiirler kör umutları ebediyen yükseltiyor). İlkbahar: bisiklete binmek, nefes almak, güneşlenmek, bronzlaşmak. Hepsi çok güzel ve olası.

9 Nisan

"Keşke bir şeyler olsa?" Varoluşu değiştiren, ilham olacak bir şeyler; sıradan ölümlü dünya üzerinde abrakadabra dercesine mucizevi değişim yaratacak bir şeyler – kurbağaları ve karafat-

1 Plath burada 'ormana ait, ormanda yaşayan' gibi anlamlara gelen ve kendi adını da çağrıştıran "sylvan" sözcüğünü kullanmıştır. (ç.n.)

2 *The New Yorker*: İlk olarak 1925 yılında basılmaya başlanan kültür, sanat ve politika dergisi. (yay.n.)

maları yakışıklı masal prenslerine, Clark Kent'leri Superman'lere dönüştürecek – en beklenmedik anda arayıp, "Şapkadan tavşan çıkarır gibi adını çekip çıkardık ve sana tam bir milyon dolar veriyoruz," diyecek, ya da ansızın gelen bir telgrafla "Tebrikler! Leydi Rockefeller öldü ve size birkaç mülkle asla sonu gelmeyecek efsunlu bir gelir bıraktı," diye müjdeleyecek bir şeyler. Ama bunun yerine, günbegün, kurbağa bacağı yerine haşlanmış yumurta var kahvaltıda ve kuşkularla endişeler Pandora'nın Kutusu'ndaki kötülükler gibi durmadan vızıldayıp acıtmakta.

27 Nisan

Dinleyin ve çenenizi kapayın, siz inanmayanlar. 1953 gibi belli bir yılın belli bir akşamında yükselmiş gerginliklerin, bedensel dürtülerin ve zihinsel korkuların belli bir bileşimi, bir ölümlü ve kusurlu Havva'yı çölde, dilinde Tanrı'nın kıtırdayan soğuk ekmeğini hisseden ve yeşil meleklerin yeşil karahindibalar gibi bereketli ve son derece beklenmedik şekilde bitivermesini izleyen açlıktan ölmek üzere bir azizin yaşadığı coşkuya cevap verecek şiddetli bir hakkaniyet, güç ve kararlılıkla doldurmak için bir araya toplandı.

Etkenler: Bir şey oldu. *Harper's*'tan[1] Russell Lynes 100 dolara üç şiirimi ["Doomsday" (Kıyamet), "Go Get the Goodly Squab" (Gidip Güzel Güvercin Yavrusunu Al) ve "To Eva Descending Stair" (Eva'ya İnen Merdiven)] satın aldı. Bu neyi gösteriyor? Gerçek anlamda ilk profesyonel kabul, Tanrım ve bütün olasılıklar: Kendimi çok daha geniş, çok daha yüce kavrayış yörüngelerine sokmak için zihnimi ve sözcük dağarcığımı yırtıp açmak. Her şey bir fişek zinciri gibi olup bitiyor ama her bir muhteşem patlayıcı gerçeğin meşru bir nedeni ve sonucu da var.

Bu sabah *Smith Review* editörlüğü: kampüste göz koyduğum tek görev, psikolojik dengemi yeniden yakaladım; ağaçların

1 *Harper's*: İlk olarak 1850 yılında basılmaya başlanan kültür, sanat ve edebiyat dergisi. (yay.n.)

altına atılmış tatil masalarıyla Harvard Yaz Okulu ihtimali. Bu hafta sonu New York ve Ray (ve nöroloji ve mükemmellik). Haftaya New Haven ve Mike (güneş; plaj; güçlü, iyi aşk).

Bu gece, bahar, çoğul, doğurgan, tüy gibi ince bulutlarla kaplı yumuşacık bir aya parlak, yeşil yapraklardan bir sarmal sunuyor ve Tanrım, Auden'ın[1] Drew'un oturma odasında okumasını, capcanlı sorgulamalarını, ansızın ışıldayan kıvrak zekâsını dinlemek. Benim Platonum! Ne kadar yavanım! Ve Drew, (hayat dolu, inanılmaz narin, zeki Elizabeth) şöyle diyor, "İşte bu cidden zor." Çirkin çirkin sırıtan bükük dudakları, kum rengi saçları, kalın, yünlü kahverengi ceketi, çuval kumaşı gibi hışırtılı sesi ve kulak çınlatan müthiş sözleriyle Auden koca kafasını geriye attı – bu şımarık, yaramaz erkek deha ve bacaklarının aykırı beyaz tüysüz derisi ve kısa, tombul, küt parmakları –ve ev terlikleri– ve bira içmesi ve siyah bir tabakadaki Lucky Strike'lardan tüttürmesi, parmaklarının arasında yeni, beyaz bir sigarayla ellerini kollarını oynatışı, kibritleri tutuşu, pürüzlü, dokunaklı bir ses tonuyla Caliban'ın doğal hayvani izdüşüm, Ariel'in ise yaratıcı hayalperest olması ve aşkları ve çelişkileri, sanatları ve hayatları, ayna ve denizdeki bütün o girift lirik karmaşa hakkında konuşuşu. Tanrım, Tanrım, bu adamın endamı.

Ve ertesi hafta, titrek bir cesaretle bir tomar şiir alıp ona yaklaştım. Ah, Tanrım, hayat, bu yarı duyulan, bir an için görülen, koklanan, bira ve peynirli sandviçlerden ve tanrı-gözlü üstün zekâlılardan oluşan şeyse eğer, kör olmama ya da öğrenmenin ıstırabından, anlamaya çalışmanın o korkunç acısından kendimi sakınmama asla izin verme.

5 Mayıs

Yarın masallardaki prens ya da prenses gibi görünen ama fani eller değince sığilli bir kurbağaya ya da antenli bir karafatmaya dönüşen kötü niyetli kurmalı bukalemundan sonra yeniden

1 Smith Koleji profesorlerinden, İngiliz şair Wystan Hugh Auden.

koşmaya başlayacağım. Elli yıl boyunca büyüyecek ve yeşerecek o çok özlem duyduğum meziyeti nerede bulmalı, nerede – kafada mı? O zaman Ray'in kafası çalışıyor, daha zayıf bir vücutla; zayıf, boyu da kısa ve giyeceğin düz ayakkabıları getiriyor aklına, hayatın boyunca kendini iri ve şişkin hissedeceğini, toprak ana gibi sırtüstü yattığın ve kendinden geçmiş kıpır kıpır bir böceğin tecavüzüne uğrayıp bir çakıl ocağında binlerce küçük, beyaz yumurta peydahlayacağını. Ve Florida'yla güneş geliyor aklına, toplumun baskıları, zihninden önce hepsi çeken, solan cart renkli giysiler ve belki de o böcek türünden kelebek gibi narin kadınları seviyordur. Ama ellerini, kafasını ve dilini ustaca hareket ettirişi vardı bir de ve saf aşkın, aydınlanan-çatırdayan aklın karşısında maddenin kusurları ve uyuşmazlıklarını göz ardı edebileceği şaşırtıcı bilinci. Bir zamanlar onunla da yaşayabileceğimi düşünmüştüm. Tanrım, ben nasıl böyle kuşkusuzluklarla şüpheler arasında sekip duruyorum. Geçmiş kanaatlerin şüpheleri şimdinin güvencelerine kara çalıyor ve bütün kötü niyetiyle bunların da hükümsüzlük ve boşluk diyarına geçeceğini sezdiriyor: – derken bu gece şu şair olanı görmek, istemek ... neyi? Elde etmeyi? Konuşmayı? Önce bu ... kulaklarımda çınlayan "benimle savaşırken öldürme beni"den sonra ... bütün bu çocukların bir şeylerini seviyorum, üç yıl önce olsa sorun olmazdı. Ama şimdi, sorulduğu takdirde, kendimden emin bir şekilde bana şunu söyletecek biri bile yok: "Peki, karşında Smithli müstakbel bir Phi Beta[1] (belki), kendi çapında bir şair ve öykü yazarı, bir zamanların hevesli ressamı, epey sağlıklı ve çekici, capcanlı, kafası çalışan, uzun boylu, duygusal, güçlü, renkli, 21 yaşında beyaz bir kadın var. Bu kadının seni kusurlarıyla seveceğinin, senin kabalıklarını şereflendireceğinin, kaprislerine katlanacağının, metreslerini görmezden geleceğinin, soyunu emzireceğinin, evinin duvarlarını çiçekli kâğıtlarla bezeyeceğinin, nesli tükenmiş fani

1 Phi Beta Kappa: ABD'de üyeleri üniversitede üstün başarı gösterenler arasından seçilen ve oldukça saygı gören ulusal bir örgüt.

tanrısı olarak sana tapınacağının, doğururken ve sancılar çekerken hem bebeğini hem yeni tarifleri ortaya çıkaracağının ve her ikiniz de çürüyene ve ölümün kaçınılmaz sinestezisi üzerinize çökene kadar sana sadık kalacağı 50 yılını, kendi elleriyle sana sunduğunun güvencesini veren belge işte burada." Bunun (evliliğin) ne göz kamaştırıcı bir kumar ne de gelip geçici bir kaçış olduğundan son derece emin olmak zorundayım. Bu üç çocuğun hiçbirini hayat boyu geçerli, hatta belli belirsiz genel bir teşhiste bulunacak kadar tanımıyorum. Bu kişiyle sıklıkla irtibat halinde olacağım bir süre yaşamak zorunda kalırım ... gerçekten yeterince tanıdığım tek adamı ne sevebilirim ne de onunla evlenebilirim. Ah bir aşk, gittikçe büyüyen bir paylaşım ne iyi, ne basit gelirdi. Ve hızın, mizacın, psikolojinin en karmaşık olduğu bu günlerde, birini "tanımak" oldukça imkânsız, insanın kendisini "tanıması"nın imkânsız olduğu gibi. Bir anda diğer herkes fazlasıyla evli ve mutlu ve insanın kendisi fazlasıyla yalnız ve her sabah kendi kendine tatsız bir kaynamış yumurta yemekten ve dünyaya ah-ne-güzel gülümseyecek kırmızı dudaklarını boyamaktan mutsuz.

Biri sembollere dayanarak sözde büyük varsayımlarla kehanetlere bel bağlıyor. Bale gösterilerine gidiyor, dolayısıyla hassas ve sanatçı ruhlu; şiirlerden alıntı yapıyor, dolayısıyla benzer bir ruhu olmalı. Joyce okuyor, dolayısıyla bir dâhi olmalı. Gerçeği kabul edelim, evleneceğim adamın yarı-tanrı olmasını istediğim için kendi kişiliğimin tehlikesi altındayım ve etrafta böylelerinden çok olmadığı için, bilinçsizce kendiminkini üretmeye çalışıyorum. Ve sonra geri çekiliyor ve mükâfatın somut ve kabul edilir olduğu şiir ve edebiyatla keyifleniyorum. Ben öyle çok derin düşünmüyorum gerçekten. Çok derin. Var olmayan romantik bir kahraman istiyorum.

14 Mayıs

Bu gece "Ring Around the Moon"[1] oyununda yer göstericilik yaptıktan sonra tek başıma eve doğru yola koyuldum. Yağmur henüz dinmişti; basamakları yarılamıştım bile ve içeri girdiğimde yalnız olmayacağımı düşünüyordum, derken döndüm ve boşluklarına su dolan eğri büğrü kaldırımlar boyunca bütün o sırılsıklam yolu, o patikayı geri yürüdüm. Kızılcık ağacı ve çiçek kokularıyla hava ılık ve tatlıydı; ışıklarsa hoş ve yumuşaktı, ıslak sokaklara yansıyorlardı. Bu meçhul yürüyüş ve yeniden kendimle konuşmak, kendime nereye gittiğimi, kim olduğumu sormak, hiçbir fikrim olmadığını, söyleyebileceğim tek şeyin kalıtımsal mirasım değil, adım; sebebini bilmesem de önümüzdeki haftanın planı; hayatıma biçtiğim amaç değil de yaz için yaptığım planlar olduğunu fark etmek güzeldi.

Şanslıyım: Smith'te okuyorum çünkü bunu istedim ve bunun için çalıştım. Haziran ayında *Mlle*'de konuk editör olarak yer alacağım çünkü bunu istedim ve bunun için çalıştım. Yazım *Harper's* dergisinde yayımlanacak çünkü bunu istedim ve bunun için çahştım. Şükürler olsun ki çalışarak dileklerimi gerçeğe dönüştürebiliyorum.

Ama şimdi, özümde faydacı bir hilekâr olsam da, hayatımdaki üç erkek benden uzakta, çünkü önce hareket edip sonra durum değerlendirmesinde bulundum. Üstünde adam gibi düşünmedim: "Bunu istiyorum; elde etmek için böyle yapmalıyım. Bu yüzden böyle yapacağım. Dolayısıyla istediğimi alacağım." Aptal kız. Kendini acındırarak kimseyi kazanamazsın. Doğru hayali, makul, yetişkinlere özgü bir sihirle yaratmalısın: hayal kırıklığından doğan bir hayal.

Bir yerlerde mutlu birileri var mı? Bir hayal âleminde ya da

1 Fransız oyun yazarı Jean Anouilh'nin (1919-1987) 1947 yılında sahnelenen *L'Invitation au Château* (Şatoya Davet) oyununun İngiliz drama yazarı Chirstopher Fry (1907-2005) tarafından 1950 yılında adapte edilen tiyatro oyunu. İng. Ayın Çevresindeki Halka. (yay.n.)

kendilerinin ya da başka birinin yarattığı yalanın içinde yaşamıyorlarsa şayet, hayır. Bir ara, göğüsleri şampanyayla dolu, meme uçları havyardan kör bir iyimserliğin kollarında uyutulmuştum. Onun gerçek olduğunu sandım ve gerçeğin güzel olduğunu. Ama gerçek, hayatının her yanına saçılmış çerçöp parçaları gibi her yere bulaşmış çirkinliktir. Gerçek olan, nahoş değişimleri, mücadeleyi, ölüm isteksizliğini – kanatlı savaş arabasını, kornaları ve motorları, saatin içindeki Şeytan'ı durduracak bir yalan, bütün bunlardan bir kaçış yolu olmadığıdır. Aşk, ilahi anlamda doğru tanrılar olmadığı, aksine ellerine yüzlerine bulaştırarak da olsa ne kadar çabalarlarsa çabalasınlar 21. yaşına nasıl ve neden geldiğini asla anlayamayan, aklı karışık zavallı oldukları ortaya çıkan iki gerçek ebeveynin yerini doldurmak için ümitsiz bir yalandır. Yaratıcılığını kullanıp onu başka bir şeye dönüştürmediğin sürece, aşk bu değildir. Ama çoğunuz bir şeyler yaratmakta pek de iyi sayılmazsınız. "Güzellik ona bakan gözdedir." Ne yerinde laf ama. Benim seyirlik güzelliklerim ikinci kez baktığımda neden gözden kaybolup bozuluyor o zaman?

Birini sevmek istiyorum, çünkü sevilmek istiyorum. Işık ödümü kopardığı için bir tavşan gibi korkup kendimi bir arabanın tekerleklerinin altına atabilirim ve tekerleklerin altında beni bekleyen bu karanlık, kör ölümle nihayet güvende hissederim. Çok yorgun, çok sıradan, çok perişanım. Bu gece kim olduğumu bilmiyorum. O kaçınılmaz eve dönüş çemberini tamamlamamak için yere kapaklanıncaya kadar yürümek istedim. Çok düşünen, aynı şeyleri hisseden ve benzer şeylere özlem duyan kızların hemen üstündeki, altındaki, aynı koridordaki kutucuklarda yaşadım ve onlarla dostluk kurma zahmetine girmedim çünkü vaktimi buna feda etmek istemedim, isteyemedim. İnsan benim kim olduğumu biliyor ve ben onların kim olduğunu öğrenmek için ne kadar çabalarsam o kadar çok unutuyorum isimlerini – yalnız kalmak istiyorum, yine de berrak bir gözün ve küçük bir maymunun her şeyin farkında olduğunu anlatan sırıtışının beni

kardeş sevgisi özlemiyle ağlama krizlerine soktuğu zamanlar da oluyor. Yalnız çalışıp yalnız düşünüyorum. İnsanlarla yaşayıp, hareket ediyorum. İkisini de seviyor, ikisine de değer veriyorum. Şu anda ne istediğimi bilseydim, onu gördüğümde kim olduğunu da bilirdim.

Yazmak istiyorum çünkü hayatın aktarımı ve izahını sağlayan yollardan birinde öne çıkma isteği duyuyorum. Yalnızca yaşamak gibi muazzam bir işle tatmin olamam. Hayata sonelerle ve sestinalarla[1] hükmetmeli ve 60 watt'lık ampulle çalışan kafam için sözlü bir ışık kaynağı yaratmalıyım. Aşk bir düştür ama ona inansaydım kendimi bile bile onun kollarına bırakırdım. Şimdiyse her şey kanyonun dibindeki bir kaya parçası gibi uzak, acınası ve soğuk – ya da pembe bir kızılcık ağacı gibi sıcak, yakın ve düşüncesiz geliyor. Tanrım, düzgünce ve zekice düşünmeme izin ver; yaşamama, sevmeme ve bütün bunları güzel cümlelerle dile getirmeme izin ver; günün birinde kim olduğumu ve hiç sorgulamaksızın dört yıllık bu yiyecek, gıda, sınav, ödev yığınına neden teslim olduğumu anlamamı sağla. Yorgunum, sıradanım ve artık yalnızca az konuşan biri değil, durmadan kendini tekrar eden biri haline de geliyorum. Yarın ölüme yaklaşan yeni bir gün (ki bu benim başıma asla gelmeyecek çünkü ben kurşun işlemez biriyim). Portakal suyu ve kahve eşliğinde bir ceninin intiharı bile göz kamaştırıyor.

6 Temmuz 1953

Kararsız ve korkak ikiyüzlünün tekisin sen: Düşünmek, kim olduğunu ve yazma kabiliyetini bulmak için *zaman* istedin ve şimdi buna sahipsin; Tanrı'nın cezası üç koca ay ama felce uğramış, beyninden vurulmuş gibisin, çalkantılara ve durağanlığa savrulmuş haldesin. Sana özel, küçük karşı gelme girdabına öyle bir kaptırmışsın ki kendini, en ufak eylemin bile çekilmez ve devasa geldiği bir ezbere hapsolmaktan kurtulamıyorsun. Zihnin

1 Bir çeşit gazel. (ç.n.)

düşünmekten âciz. Harvard'a gitseydin tüm vaktin senin için planlanıp programlanmış olacaktı – önümüzdeki yıl Smith'te de olacağı gibi: Ve şimdi bunun gibi bir güvence cazip geliyor; seni kendi yaptıklarının ve planlarının sorumluluğunu almaktan alıkoymanın başka bir yolu işte ama artık durum öyle karmaşık ki *hangi* seçimin daha çok –ve ne gibi– cesaret gerektirdiğini görmek çok zor. Marcia hem çalışıyor hem de kursa gidiyor. Sen ikisini de yapmıyorsun. Meslek ofisindeki kadın steno bilmen gerek dedi: Şimdi öğrenebilirsin – bir daha bu kadar iyi olmayacaksın, tatlım. Boston Üniversitesi'nde psikoloji dersi bile alabilirsin, o yolu çekecek cesaretin varsa eğer. O'Connor'dan[1] dersler falan alıyor olabilirdin – ama ders üstüne ders alarak kendini neden kör edesin: Herhangi biri olsaydın, ki şüphesiz herhangi biri değilsin, sıkılmazdın ama düşünebilmeli, kabul edebilmeli, doğrulayabilmelisin –ve kıskançlığın ve korkunun sana yemek yemeyi bile bıraktıracağı mazoşist zihinsel bir cehenneme doğru çekilmemelisin– kendini hissiz savunmacı bir vakuma hapsedip tanıyabileceğin bütün o insanları göz ardı etme: Aksine, lütfen tut kaldır kendini ve hayatında kendi disiplinini kanıtlama şansına sahip olacağın tek seferde yıllarını korkudan ağzın açık kalarak harcama. Yarın Gordon'a seni evden alabileceğini söyle –onu son görüşünden bu yana çok şey değişti: Öngörülü çocuğu yakala–, steno öğren, Fransızca çalış: YAPICI DÜŞÜN – ve biraz saygı kazan. Biraz gayret etsen *Ladies' Home Journal* öyküsü yazabileceğini söylerdin hep. İşte ŞİMDİ çözümleme, kendi zihninde yeniden yaratma zamanı – yalnızca başka insanlar ve onların sözcükleriyle dolu deliği kazıyıp durma değil. İşte şimdi kendi sözcüklerini ve fikirlerini uyandırma zamanı. Zihnen donmuş haldesin – başlamaktan korkuyorsun, ana rahmine geri dönmeye heveslisin. Önce düşün: İşte senin odan – işte senin hayatın, senin zihnin: Panik yapma.

1 Frank O'Connor adıyla yazan İrlandalı yazar Michael John O'Donovan (1903-1966). O'Connor 1953'te Harvard Yaz Okulu'nda iki ders verdi: Sınırlı sayıda öğrencinin alabildiği yirminci yüzyıl romanı dersi ve kısa öykü dersi.

Yazmaya başla, kabataslak ve parça parça olsa bile. Önce, pazarını seç: *Ladies' Home Journal* mu? *Seventeen* mi yoksa *Mlle* mi? Sonra bir konu seç. Sonra düşün. Eğer kendinin dışına çıkıp düşünmezsen, yazamazsın. Bir şekilde, yazmak ve doğaçlama yapmak için yeterince zeki olup olmadığını öğrenmenin fiyatı olan 250 dolardan yırttığın için üzülme. Bir konu belirle. Komik bir şey olsun. Büyüklük yap ve başka insanların adına mutlu ol ve onları mutlu et. Hiçbir şey yapamazsan, iki insanı mutlu et. Yarın Hans'ın[1] mektubunu ve *Smith Quarterly* makalesini[2] yaz – her gece bir sonraki günün planını belirle. Dick tek başına yazıp yaratabiliyorsa eğer, sen de yapabilirsin. Yazı iyi kullanacak cesareti bulmak için, kendin için dua et. Tek bir satış: Bu işe yarayacaktır. Bunun için çalış.

Öğleden önce. Şu anda kafan çok bozuk. Marcia'yı aradım, odayı iptal ettin ve o da rahat bir nefes aldı. Orada yaşamak sorun olacaktı –ve yine de gidip yöneticiyi arayacaksın– kararını değiştirmek için. O dört kız senin dengesiz, bencil, deli olduğunu düşünecekti. İşi ve konuşacak şeyleri ve arkadaşları olan dört kız. Seni aptal – kendi kafanın içinde kendinle baş başa kalmaktan korkuyorsun. Kendini tanısan, çok geç olmadan kesin kararlar alsan iyi edersin. Üç ay, diye düşünüyorsun, ödün kopuyor. O adamı aramak istiyorsun – gitmeye yetecek kadar para kazandın. Neden gitmiyorsun? Bencilce jiletleri ve kendi açtığın yaraları ve çıkıp her şeyi bitirmeyi düşünmeyi kes. Odan değil senin zehrin. Sensin. Ve Smith seni iyi edemez; seni iyi etmeye kendinden başka kimsenin gücü yetmez. Üç aylığına içine kapanık biri ol – sesleri, isimleri, dansları düşünmeyi bırak – onu alabilirdin. Bütün bunların bedeli yüksek. Nevrotik kadınlar. Ayıp. Bir iş bul. Geceleri steno öğren. HİÇBİR ŞEY ASLA AYNI KALMAZ.

1 Hans-Joachim Neupert. Plath'ın Almanya, Grebenhain'dan mektup arkadaşı.
2 Plath'ın bir makalesi 1953 sonbaharında *Smith Alumnae Quarterly* 45'te yayımlanmıştır.

14 Temmuz

Pekâlâ, sınırları zorladın – son iki gecedir yalnızca iki saat uyku uyuduktan sonra, bugün kendini bütün sorumluluklara kapatmayı denedin: Etrafına baktın ve herkesin ya evli ya da işiyle meşgul ve mutlu ve düşündüğünü ve yaratıcı olduğunu gördün ve korktun, kendini hasta ve halsiz hissettin, en kötüsü, bunlarla başa çıkmayı istemediğini fark ettin. Kendini jilet gibi bir ceketin içinde, ailene masraf olurken, anneni gerçekten öldürürken, diğer insanların kalplerinde yıllar içinde büyümüş o sevgi ve saygı mabedini yıkarken gördün. İnandığın her şeye karşı olan bir şey yapmaya başladın. Kördüğüm: Erkeklerle ilişkiler (kıskançlık ve çılgınca bir korku). Kadınlarla ilişkiler: Birbirinin kopyası. Mizah anlayışının kaybı. Kaçmak, geri çekilmek, kimseyle konuşmak istememek için duyulan devasa arzu. Panik tezi – yanında başkalarının olmayışı –yanlış seçimler için geçmişi suçlama. Korku, büyük ve çirkin ve sümüklü. Entelektüel ve akademik alanda başarılı olamama korkusu: güvene vurulan en kötü darbe. Son yılların o hızlı ve öfkeli, ödül kazandıran süratine –ve yaratıcı hayatın herhangi bir türüne– ayak uydurmayı başaramama korkusu. Umursamamaya geri dönmek için duyulan sapkın bir arzu. Sevmekten ve hissetmekten âcizim artık: Kendi elimle yaptım bunu.

Bırak artık çocuk. Kolay olması gereken şeyler için büyük engeller yaratıyorsun – geride kalmış bir üne sırtını dayayarak yaşıyorsun.

New York: acı, partiler, iş. Ve Gary ve zehirlenme ve acımasız Perulu Jose ve kapının önünde yerelere kusan Carol ve TV şovları için yapılan röportajlar ve rekabet ve güzel modeller ve Bayan Abels[1] (kabiliyetli ve tanrı bilir daha neler neler). Ve şimdi de bu: Şok. Son derece nihilist bir şok.

1 *Mademoiselle* dergisinin başeditörü Cyrilly Abels. Plath, Haziran 1953'te konuk editör olarak Abels'in yanında çalışmıştır. New York'ta geçirdiği bir aylık süre zarfında Birleşmiş Milletler simultane çevirmeni Gary Kamirloff ve Peru yasal temsilcisi José Antonio La Vias ile flört etmiştir. Carol LeVarn, Plath ve misafir editörlerin büyük bölümü 17 Haziran 1953'te bozuk yiyecekten zehirlenmiştir.

Bir öykü oku: Düşün. Yapabilirsin. Dahası, uyurken durmaksızın kaçamazsın, ayrıntıları unutamazsın, sorunları göz ardı edemezsin, kendinle dünya ve bütün o neşeli, cıvıl cıvıl kızlar arasına duvarlar öremezsin. Düşün lütfen, toparla kendini. Şu sınırlı benliğinden daha yüce, iyi bir güce *inan*. Tanrı, Tanrı, Tanrı: Neredesin? Seni istiyorum, sana ihtiyacım var: Sana, aşka ve insanlığa inanmaya. Böyle kaçış yolları arayamazsın. Düşünmek zorundasın.

GÜNLÜK
22 Kasım 1955 – 18 Nisan 1956

Sylvia Plath 24 Ağustos 1953'te aşırı dozda uyku ilacı içerek intihara teşebbüs etti. Massachusetts, Belmont'taki McLean Hastanesi'nde gördüğü tedavinin ardından Şubat 1954'te Smith Koleji'ne geri döndü ve 6 Haziran 1955'te mezun oldu. Plath okuldaki son yılında günlük tutmadı.

Sylvia Plath, Ekim 1955'ten Haziran 1957'ye kadar Cambridge Üniversitesi'ndeki Newnham Koleji'nde Fulbright Bursu'yla edebiyat okudu. İlk zamanlar yabancı öğrencilerin konakladığı Newnham Koleji bünyesindeki Whitstead'de yaşadı ve buradaki ilk kışını ve bahar tatillerini Avrupa'da geçirdi. Okuyacağınız günlüğün büyük bir kısmı Richard Sassoon'a yazdığı mektuplardan alınmıştır.

Richard Sassoon'a[1] *yazılan mektuptan alıntı*

22 Kasım 1955

Sözcükler alevler içinde dönüp duruyor ve yıkık kemerlerin gizli köşelerine batan turuncu güneşler gibi vurarak kolezyumun kalbini tutuşturuyor. Evet, akkor asbest dikenler ve uğuldayan ateşçiçekleri kızıl kalbin hücrelerine vuruyor ve kolezyum, Neron olmaksızın, kapkara kesilinceye dek yanıyor. Yani sözcükler açıl susam açıl deyip kapıyı açma ve ışık oyuklarını yumrular ve topaklarla kapatmak için çağlayan kaynağın ateşinde erimeyi ve eritilmeyi bekleyen karanlık çukurdaki altın sarısı metalik güneş yığınlarını açığa çıkarma gücüne sahiptir.

Yani Sylvia, güneş gücünü yitirip batar ve dünya kışa dönerken, karanlık güneş sunağında yanıp sarı yıldız çiçeklerine döner. Kuşlar çorak dallarda büzüşüp donmuş tüylü tomurcuklara döner ve otlar tüm renkleri acımazsızca altıgen buz korlarının içinde hapseden, güçlü, bembeyaz ayaza teslim olur.

Gece yarısı, ay çatı kiremitlerinden mavi kertenkele pulları yaparken ve sıradan insanlar kuştüyü yorganlarının altında derin bir uykuya gömülmüşken, o, soğuktan havuç gibi gevrek ve ince parmaklarla çatı penceresini açar ve ormandaki bebekler beslensin diye köşeli oluklara dolmak için çatıdan seken ve iyice ufalan beyaz ekmek kırıntıları serper. Yani karnı aç kozmik ana,

1 Richard Laurence Sassoon. Plath'ın bir dönem flört ettiği Sassoon, Paris'te doğmuş ve Kuzey Carolina, Tryon'da büyümüştür. Önce Yale'de ardından Sorbonne'da okumuştur.

dünyanın ufalıp yeniden embriyo haline geldiğini ve solgun ve kat kat olmuş fasulye tohumunun, gökyüzünde yıldızlardan oluşan bir haçta donup kalan süt gibi saf sevgisiyle uzak yavrularının çiçek soğanları ve kozalarında toplanmış, karanlıkta uyumaya koyulduklarını görür. Yani kasvetli Dis'e[1] gidip Proserpine için yeniden pazarlığa girişmek Ceres'e bütün bu acılara patlar[2]. Donmuş gözyaşlarıyla sertleşmiş sıçan postu gibi gri kasım havasında dolaşır ve bekleriz. Dayan, dayan ve kışın çamaşır ipinde ölüm sertliğinde asılı duran metanetli beyaz çarşaflar gibi sertleşir heceler.

Sahte ateşler yanar burada: Şarap kadehlerinin göbeğinde kıpkırmızı sıçrayan, şeri kadehlerinde altın renklerde için için yanan, mangolarla ve dönümlerce piyanoda bangır bangır Beethoven çalan ve Scarlatti'yi iskelet gibi billura çeviren Dmitri Karamazov parmaklarıyla tıka basa doyurduğu kadınsı bir *Pygmalion*'ca çarpıcı bir ustalıkla yontulmak için Himalayalar'dan ve Darjeeling'den yeni getirilen Yahudi bir Herkül'ün masalsı yanaklarında kızıla çalan.

Ateşler; bildik bir fahişenin sapsarı bir düşmanlıkla sinsice sokulduğu ve şehvet düşkünü yankesicilere elmalar ve oyuncak atlar için dil döktükleri *Bartholomew Fair*'deki açık mavi fonun gökyüzünün altındaki pembe evlere doğru solar. Su, güğümün tenekeden bağırsaklarında kaynayıp tıslar ve Ceres, şeytan işi toprak çay takımlarını, kabukları soyulup dörde bölünmüş portakal, ananas ve soğuk yeşil küreler halindeki üzümlerin yığıldığı tabakları ve acıkmış ağızlarda yumuşayıp dağılıveren acıbadem kurabiyelerini seven pek çoklarının karınlarını ve ruhlarını doyurur.

Tanrı'nın yüzü kaybolduğunda ve güneş soğuk sisten soluk renkli duvakların ardında solup gittiğinde, arafın gri tarafsızlığına

1 Yunan mitolojisinde ölülere hükmeden yeraltı tanrısı Pluto (ya da Hades) için kullanılan başka bir isim. (ç.n.)

2 Anne sevgisinin ve tahılların sembolü Tanrıça Ceres'in kızı Proserpine, Pluto (ya da Hades) tarafından kaçırılmıştır. (ç.n.)

kusar ve kırmızı alevleri ve sonsuza dek lanetlenmişlerin uzuvlarını yiyip bitiren dumanı tüten yılanları arar. Kassandra'nın gazaplarıyla beslenir, kehanette bulunur ve Truva'nın "kırılan camlarını ve düşen duvarlarını" işitirken, Hektor onun darmadağınık kopuk saçlarını okşar ve "sıkma canını, deli kardeşim," diye fısıldar.

Tanrı, saf yüce güneş ve aşkımızın kusurlu beyaz bedenini cama çeviren dağlayıcı ısısıyla tatilde: Bak! Dünyanın sırrı bu eşini bulmuş cam koleksiyonunda nasıl da çözülüyor, ışık bu saf, dingin olanları nasıl da parlak ve ışıl ışıl kutsuyor! Ansızın aşklarının ışığını buzların içine koyup saklayan cennet meleklerini şaşkına çevirmek için bataklıktan yükseliyorlar.

Görüyor musun, görüyor musun! Akıl ve eşini bulmuş ten, egosunun kendisi için yarattığı sonsuz boşlukta kendini tatmin eden Tanrı'yı nasıl da kıskandırıyor insan. Ama bunları yarın sorma. O kıskanç bir tanrı ve onları başından savdı. Bana, kendi isteğimle, sarı renkli ve üstünde gün ışığı tatilleri yazan kitapçıklar verip duran bir dolu ufak tefek esmer adamla konuştum....

Sassoon'un dünyadaki en güzel isim olduğunun farkında mısın? Bir yığın çimen denizi ve kapkara muson yağmurunun geçtiği rokoko gölünde bir başına kalan Irak Ay'ı ....

Kıvançlıyım yine, seni tekrar görmeye gelmeden önce dünyanın türlü zenginlikleri elimde olacak ... onlara sahip olacağım, şimdi bile Türk işi masalarda, esmer tenli Alaaddinler tarafından sunuluyorlar bana. Sırtımı diğer tarafa çevirerek basitçe söyleyeceğim, bu şıngırdayan oyuncakları istemiyorum. Ben bir tek bir isimde tınıyan 'ay'ı[1] ve o ismi taşıyan adamın oğlunu istiyorum.

En başta bir sözcük vardı ve bu sözcük Sassoon'du ve bu korkunç bir sözcüktü zira cenneti ve kristal gözyaşlarını hoşnutsuz Âdem'inin dudaklarında biten sarı yıldız çiçekleriyle karıştıran günahkâr Havva'nın anımsadığı altın çağ için yaratılmıştı.

1 İngilizcede 'ay' (moon) sözcüğünün okunuşu Sassoon soyadını çağrıştırmaktadır. (ç.n.)

İsa oh diye bağırıyor ve masmavi Meryem'ler bizi şarkılar söyleyerek kutsarken gözlerimin önünde göğe yükseliyor. Ve bu diriliş, diye soruyor (çünkü Havva bile gerçekçi) ne zaman gerçekleşecek?

Richard Sassoon'a yazılan mektuptan alıntı

11 Aralık

İnsanın parfeler ve gün ışığının yanı sıra aklını çelse iyi olacak diğer katbekat acıklı soruların arasında beni en çok kaygılandıran şey, şu anda içimde bir sineğin gözündeki yüzeyler kadar çok keder olması ve yeniden hafiflemeden önce bu ucubeyi doğurmak zorunda olmam. Aksi halde dans eden bir file benzeyeceğim ... liflerimi mezar-ayazı ve insan-dışkısıyla dokuyan şeytanların sorularıyla kendime işkence ediliyorum ve dünyaya bunun hakkında büyük bir mektup yazacak yeteneğe de dehaya da sahip değilim. İnsan kendi cenneti ve cehenneminden özenle daktilo edilmiş bir yığın kâğıt yarattığında ve editörler bunu kibarca reddettiklerinde, bu kişi garip şekilde editörleri tanrının vekilleriyle özdeşleştirir. Bu ölümcüldür.

Şöyle desem çok çocukça olur mu: İstiyorum? Ama istiyorum: tiyatro, ışık, renk, tablolar, şarap ve merak. Yine de bunların hiçbiri ruhu hareket halindeki pislik yığınları ve inatçı kan pıhtılarının arasında surat astığı ininden çıkartmayı denemekten öteye geçemez. İçimde bir yerlerde verimli tohumların olduğu o özü bulmam gerek. Kendimi mevsimlerle bir tutmayı kesmeliyim, yoksa bu İngiltere kışı benim sonum olacak.

Rus steplerinden esen taptaze rüzgârla sürüklenen soluk mavi renkte bir gökyüzüne bakıyorum. Ben neden şu anı olduğu haliyle, bütün bir elma gibi, bir amaç bulmak uğruna kesip doğramadan ya da buna değip değmeyeceğini ölçüp tartmak için diğerleriyle birlikte bir rafa kaldırıp veya tuzlu su içinde bekletip

turşusunu kurmadan ve çürüyüp kapkara olduğunu, sabah önüme sunulan o güzelim elma olmadığını gözyaşlarıyla fark etmeden kabullenmem neden bu kadar zor?

Belki de kendimizi her şeyi isterken bulmamız aslında hiçbir şey istememeye tehlikeli ölçüde yakın olduğumuzdandır. Hiçbir şey istememenin iki zıt kutbu var: kişi fazlasıyla dolu ve zenginse ve iç dünyası zevk almak için dış dünyaya ihtiyaç duymayacak kadar çeşitliyse; çünkü zevk insanın benliğinin özünden doğar. Diğeriyse, kişi ölüyse ve içi çürümüşse ve dünyada hiçbir şey kalmadıysa: İnsanın o kırgın ruh dünyasının kurtlanmış özüne ulaşabilecek bütün kadınlar, yiyecekler, güneş ya da akıl oyunları yitip gittiyse.

Bir gece, karanlığın içinde, dev uyurken çıt çıkarmadan bir mezardan diğerine çok narin, çok kırılgan bir köprü kuruyormuşum gibi hissediyorum şimdi. Bu hassas köprüyü kurmama yardım et.

Her günü renkli boncuklar dizili bir ip gibi tek tek yaşamak ve gelecekte inşa edeceğim bir Tac Mahal'in ümitsiz mimari taslağına uydurmak için zalimce parçalarına ayırarak şu anı öldürmek istemiyorum.

Richard Sassoon'a yazılan mektuptan alıntı

15 Ocak 1956

Cumartesi gecesindeyiz, ben bu satırları yazarken pazar sabahı oluyor. Karanlık dünya silkinip kendine geliyor; ayaklarımın altında günün ağardığını şimdiden hissedebiliyorum.

Dışarıda yağmur yağıyor ve karanlık sokaklar ıslanıp zifiri karanlık kesilmiş, rüzgârla birlikte ağlıyorlar. Sinemadan yeni döndüm: *Die Letzte Brücke*[1].

1 Alman yönetmen Helmut Käutner'in (1908-1980) 2. Dünya Savaşı'nı konu alan 1954 yapımı drama filmi. Alm. Son Köprü. (ç.n.)

Savaşı anlatan Alman-Yugoslav ortak yapımı bir filmdi, gerillalar Almanlarla savaşıyordu. Ve insanlar kirden parlayan suratlarıyla gerçek insanlardı, onları sevdim. Basittiler. İnsanlar vardı; iki taraf da haksızdı ve iki taraf da haklıydı. Hepsi insandı ve bir Grace Kelly değillerdi ama inancın yarattığı, aşkın yarattığı türden ışıklı, tıpkı Jeanne d'Arc gibi içten gelen bir güzellikleri vardı.

Sen de bir anda aynı ışığa bürünüyorsun, giyinirken, tıraş olurken ya da okurken sana baktığımda ve ansızın bir arada yaşayıp sevmemiz gereken sıradan benliğinden sıyrılıyor, meleklerin tuhaf zamanlamalarında parıldayan fani, ilahi bir benliği giyiniyorsun.

Sana yazmamı sağlayan o cüretli coşku akını, dalgalar gibi durulup yerini beni ağlatacak bir kanaate bıraktı, bir defaya mahsus: yaşadığımız bu hayat nasıl da minicik bir kesit: çoğu uyku, diş fırçalama, postacıyı bekleme, değişmeyi bekleme ve o ani akkorluk anları: beklenmedik, ama insan bir kere fark etti mi hayatı geçmişin ışığında, geleceğin umuduyla yaşar. Kafamın içinde bir yerlerde savaşmayı, açıkça çarpışmayı dilemek fazla basit geliyor ama insan bizi bütün kaynaklarımızın sonuna kadar yaşayarak bir kahraman yapan bu gibi durumları dilemeden edemiyor. Bence dünyanın sonunun geldiğini gösteren kozmik savaşlarımız gelişimimizin etrafında çok sayıda kırık kabuk bırakıyor.

Pazar öğlen: Rus steplerinden gelen rüzgârla maviliğinden uzaklaşmış gökyüzü beyaza çaldı. Sabahlar Tanrı'nın vakti ve kahvaltıdan sonraki o beş saat boyunca bir şekilde her şey yolunda ve birçok şey mümkün. Öğle vakitleriyse çok daha hızlı akıp gidiyor ve gece bizi aldatıp hemen saat dörtten sonra çıkıp geliveriyor. O karanlık vakit, o gece vakti şimdi en kötüsü. Uyku, kurtçuklar benzeri rüyalar tarafından delik deşik edilmiş mezar gibi.

Richard Sassoon'a yazılan mektuptan alıntı

28 Ocak

Senin için savaşırım, çalarım, yalan söylerim demek kolay olurdu; kendimi iliklerime kadar tüketecek tutkuya fazlasıyla sahibim ve erkekler için savaşmak bir sebepten, kadınlar erkekler uğruna savaşır. Kriz anında şöyle demek kolay: Ayağa kalkıp senin yanında olacağım. Ama saçma idealizmim ve mükemmeliyetçiliğimle, yapacağım şey de benim için en zoru: İnanıyorum ki seninle oturup seni doyurur ve melek olduğumuz, melekler büyüttüğümüz (ki cennetteki melekler bunu asla yapamazlar) ve ikimiz birlikte dünyaya kendini ve kendi ışığını sevdirdiğimiz o harikulade, nadir anları masalarla dolu diyarlarda, sandalye ve lahana krallıklarında seninle birlikte beklerdim. Öylece oturur, okur, yazar ve dişlerimi fırçalardım, bilirdim ki, içinde bir yerlerde ateşi, kılıcı ve çarpıcı gücüyle bir meleğin, benim türümde bir meleğin tohumları var. Kadınlarm ne için yaratıldığmı, neden bu kadar yavaş anlıyorum ki ben? Beni dürtükleyip nisanda açan lale soğanları gibi tomurcuklanıyorlar içimde.

19 Şubat, Pazar gecesi

İlgilinin dikkatine: Arada sırada dünyanın tarafsız ve insansız güçlerinin dönüp bir yargı şimşeği patlaması halinde bir araya geldiği o an gelir. Bu ani korkunun, kınama duygusu için hepsi bir tek gizli şüpheye, gizli korkuya ayna tutan koşullardan başka bir sebebi yoktur. Dün, huzurla yürürken Mill Lane Köprüsü'nden geçtim bisikletimi tamire bıraktıktan sonra (kendimi kaybolmuş, yayan, âciz hissediyordum), iyimser yabancıların bakışlarının titrek korkusuna maruz bırakan o gülümsemeyle gülümserken bir anda setin üzerinde kartopu yapan küçük çocukların saldırısına uğradım. Açıklıkları ve dürüstlükleriyle beni vurmaya çalışarak kartoplarını bana doğru atmaya başladılar. Her seferinde ıskaladılar, bense ancak tecrübeyle edinilen

temkinli bir kanıyla, pis kartoplarının önden arkadan bana doğru gelişini izledim ve meraktan karnıma ağrılar girerek isabet etmeden önce iyi bir atışı bertaraf etmeye hazır, yavaş yavaş, kararlı adımlarla yürümeye devam ettim. Ama hiçbiri isabet etmedi; kocaman bir yalan olan hoşgörülü gülümsememle yoluma devam ettim.

Bugün, ıssız bir adaya düşsem İncil yerine yanıma almayı yeğlerim diye sıklıkla böbürlendiğim eşanlamlılar sözlüğüm kötü, hastalıklı bir şiir taslağı yazdıktan sonra öylece açık duruyordu, 545: Dalavere; 546: Yalan, 547: Keriz, 548: Hilekâr. Eli açık, yaratıcı düşman kuvvetlerinin müttefiki olan zeki eleştirmen ve yazar ölümcül bir kesinlikle haykırıyor: "Hile, hile!" Cehennem gibi olan o karanlık yılda tamı tamına altı ay boyunca haykırıldı.

Dün gece: Emmanuel'deki (ah, evet) partiye girerken, eski şarap şişelerinin üstüne konmuş mumlarla aydınlatılarak oluşturulmuş bilinçli bohem havalı, karanlık, kalabalık odada Morris adında birini hipnotize ediyorlardı. Şişman ama güçlü kuvvetli, çirkin bir çocuk buyurgan bir ustalık ve kuvvetle şöyle diyordu: "Kapıdan geçmeye çalışırken yoluna bir cam çıkacak. Kapıdan geçemezsin, orada cam var. 'Gramofon' dediğimde yeniden uykuya dalacaksın." Sonra onu transtan çıkardılar ve Morris kapıdan geçmeye çalıştı ama durdu. Kapıdan geçemiyordu, önünde cam vardı. Şişman çocuk "Gramofon," dedi ve kahkahalar atan iki gergin çocuk düşerken Morris'i yakaladı. Sonra Morris'i çelikten bir çubuk kadar sert bir haldeyken yere yatırdılar; ne kadar sert olduğunu biliyor gibiydi, onu orada kaskatı yatarken bırakıp gittiler.

Bense Win[1] ile konuştum durdum: pembe suratlı, mavi gözlü, sarışın, kendinden emin, kayak yaparken tanıştığı nişanlısıyla olan nişanı atmak için memleketine gitmiş ve geri dönüp onunla yaşayıp seyahat edeceği şüpheli olan bir kızla aşk yaşamaya başlamış. Ve L. hakkında yanılmadığımı ve ikimizin de N.'yi

1 Plath'ın Harvardlı arkadaşı Winthrop Dickinson Means.

sevdiğini öğrendim ve R.'den bahsettim. Ne oyunlar ama. R.'den ölmüş gibi bahsediyordum, müthiş yücelterek. Ve uzun boylu, yakışıklı John[1] elini omzuma koydu, ben ona dikkatle hipnozla ilgili sorular sorarken, hevesli, pasparlak, kırmızı yanaklı bebek suratı ve kıvırcık saçlarıyla Chris'i[2] gözucuyla görüyordum. Yersiz bir nezaketle John'la dans müzikleri taşan o müstehcen odaya gitmeyi reddettim ve gidip namuslu namuslu Win ile sohbet ettim, içki içtim ve ışıl ışıl suratı, ne zaman içeri girse elinde daima meyve dolu bir kâse ve her defasında farklı renkte bir içki olan ev sahibi Rafe'ye, "Sen müthiş bir ev sahibisin," dedim.

Derken, Chris çıktı ve kısa bir konuşmanın arkasından, daracık siyah pantolon ve kazak giymiş, kırpılmış sarı Jeanne d'Arc saçlı ve elinde uzun, sıradan bir sigara ağızlığı tutan (soluk tenli bir balet gibi siyahlar içindeki ve Omar'dan sonra *Kayham* adlı bir dergide Yeats üzerine bir eleştiri yazmış o ufak tefek erkeği Roger'la uyumlu) mini mini karalara bürünmüş minyatür Sally Bowles'a sarılmak için dizlerinin üzerine çöktü. Chris daha sonra kırmızı elbiseli bir kızı kucağına oturttu ve sonra dans etmeye gittiler. Bu sırada, Win ve ben akıllı uslu şeyler konuşuyorduk ve bunun dehşet verici rahatlığı beni mahvediyordu: her şeyi bir kenara atıp şu anda en yakınında en kolay olanı baştan çıkarmaya çalışan John'u ayartabilirdim. Ama herkes aynı gülümseyen ürkmüş suratlarında şöyle diyen bir ifade taşıyor: "Ben önemliyim. Beni bir tanısan ne kadar önemli olduğumu göreceksin. Gözlerimin içine bak. Öp beni; ne kadar önemli olduğumu göreceksin."

Ben de önemli olmak istiyorum. Farklı olmak. Bütün bu kızlar birbirinin aynısı. Win ile paltomu almaya gidiyorum; ben merdivenlerde beklerken şalımı getiriyor ve Chris al yanaklı, etkileyici, nefes nefese ve tövbekâr. Azarlanmak, cezalandırılmak istiyor. Bu çok kolay. Hepimizin istediği şey bu.

1 İngiliz John Nicholas Lythgoe ile Plath bir süre flört etmiştir.
2 Plath, İngiliz Christopher Rene Levenson ile de bir süre flört etmiştir.

Bense oldukça mağrur ve uzağım ve karlarla kaplı tarlalardan geçip eve götürülmek rahatmış. Hava çok soğuk ve ben eve dönüş yolunda düşünüyorum: Richard, sen şu anın içinde yaşıyorsun. Sen şimdi yaşıyorsun. Sen benim içimdesin ve ben de hayatıma devam ediyorum çünkü sen hayattasın. Ve bu arada sen muhtemelen yorgun ve mutlu bir halde müthiş bir fahişenin, hatta belki de seninle evlenmek isteyen şu İsviçreli kızın kollarında yatıyorsun. Sana haykırıyorum. Sana yazmak istiyorum, aşkımı anlatmak, beni iffetli, başkalarına dokunuşum ya da söylediğim her şey sanki senin için yaptığım bir provaymış gibi, kendimi yalnızca bunun için saklıyormuşum gibi iffetli kılan bu yersiz inancı anlatmak istiyorum sana. Diğerleri şimdi vakitlerini öpücüklerle, dokunuşlarla geçiriyor ve sınırı biraz da olsa aşmışlardır bile, bense merhamet dilenerek ağlıyor, kaskatı bir şekilde kendimi geri çekiyorum. Siyahlar içindeyim, artık çok daha sık siyah giyer oldum. Kırmızı eldivenlerimden tekini kokteylde kaybettim. Bir tek siyah eldivenlerim kaldı, soğuk ve rahatsızlar.

"Richard," diyorum ve Nat'i[1] anlatıyorum, Win'i anlatıyorum, Chris'i anlatıyorum, Mallory'yi[2], Iko'yu[3], Brian'ı[4], Martin'i[5] ve David'i[6] anlattığım gibi: Fransa'da Bir Çocuk Var diyerek onu anlatıyorum. Ve bugün mükemmel bir dinleyici ve benimle birlikte oturup bir zamanlar nasıl da mutlu olduğumu ve en tepeye ulaştığımı ve büyüyüp şu anda olduğum kadın haline geldiğimi ve bütün bunların Richard adlı bir çocuk yüzünden olduğunu dinlemeye hevesli John'a anlattım. Ve John şöyle dedi: "Kendimi bıraksam, seni öldüresiye sevebilirdim." Ama o kendini bırakmadı.

1 Plath'ın kardeşi Warren'ın arkadaşı olan Nathaniel D. LaMar Jr. bir dönem Plath ile flört etmiştir.
2 İngiliz Joseph Mallory Wober, Plath'ın flörtlerinden biridir.
3 İsrailli Isaac Meshoulem, Plath'ın flörtlerinden biridir.
4 İngiliz Brian Neal Howard Desmond Corkery, Plath ile flört etmiştir.
5 İngiliz Martin Deckett, Plath'ın flörtlerinden biridir.
6 İngiliz David Keith Rodney Buck, Plath'ın flörtlerinden biridir.

Neden? Çünkü ben ona dokunmadım, ben onun görmek istediği gözlerle onun gözlerinin ta içine bakmadım. Ki bunu yapabilirdim. Ama çok yorgunum, fazla asilim. Bu beni hasta ediyor. Onu istemezdim, bir kurban haline geldiğinde bile. Bu yüzden ona üstünkörü bunun olmasına izin vermeyeceğimi söyledim, şakayla karışık çünkü o inatçı çocuğun teki. Bunlardan daha kaç tanesini doğurdum ben.

Ve sonra, acıyla, şöyle diyorum: Richard'ı seviyor muyum? Yoksa onu inanç kisvesi altındaki asil, yalnız, sevgisiz tavrım için bahane olarak mı kullanıyorum? Onu böyle kullanıyor olsam, onu bütün o zayıf, gergin, küçük, huysuz, hastalıklı haliyle yanı başımda görmek mi isterdim? Yoksa gerçek dünyanın can sıkıcı teferruatlarından arındırıp, güçlü akıl, ruh ve alev alev yanan erkekliğini bağrıma mı basardım? Korkak.

Ve kahvaltıda beklenmedik bir şekilde yemek odasına girince, şu üç parlak olan acayip bir bakışla döndü ve Bayan Milne içeri girdiğinde yaptıkları gibi bariz bir devamlılıkla, ne hakkında konuştuklarını gizleyerek konuşmaya devam ettiler: "Çok tuhaf, gözlerini dikip öylece ateşe bakıyor." Ve deli olduğun için seni ayıpladılar. İşte öyle. Çünkü korku zaten orada, uzun zamandır orada. Öylesine gerçek bir aşkla, acı vererek yeniden inşa edilmiş gerçek dünyanın bütün köşeleri, şekilleri ve renkleri tek bir şüphe anında ufalıp küçücük kalabilir ve "Blake" şiirinde ayın yaptığı gibi "ansızın çekip gidebilir."

Hastalıklı bir korku: Çok fazla isyan ediyor. Bu hafta psikiyatra gidiyorum, sırf tanışmak, orada olduğunu bilmek için. Ve ironik ama ona ihtiyacım olduğunu hissediyorum. Bir babaya ihtiyacım var. Bir anneye ihtiyacım var. Omzunda ağlayacak benden daha yaşlı, daha bilge birine ihtiyacım var. Tanrı'yla konuşuyorum ama gökyüzü bomboş, Avcı Takımyıldızı geçip gidiyor ama tek kelime etmiyor. Lazarus gibi hissediyorum: Bu hikâyenin müthiş bir büyüsü var. Ölmüşken, yeniden ayağa kalkıyorum ve hatta intihara meyilli olduğum, ona çok yaklaştığım, yaralarım

ve yanağımda gitgide belirginleşen (yoksa bu yalnızca benim hayal gücümün bir ürünü mü) doğum lekemle mezarımdan çıktığını hissine kapılıyorum. Okuduklarımla, yazdıklarımla kendimi çok fazla özdeşleştiriyorum. *Strange Interlude*'daki[1] Nina'yım; bir koca, sevgili, baba ve oğul, hepsini bir anda *istiyorum*. Ve şiirlerimi, titizlikle ince ince ördüğüm o akıcı şiirlerimi *The New Yorker*'da yayımlatma ihtimaline ümitsizce bel bağladım.

Yazının kâğıttan hendekleri bütün kıskançlığı, bütün o önemsiz, korku verici kıskançlığı ortadan kaldıran yaratıcı seli uzak tutabilirmiş gibi, sarışından öcümü almak. Cömert olmak.

Evet. Gambridge eleştirisinde Stephen Spender'ın[2] gözden kaçırdığı bu işte. Ve tuhaflıklarla alay eden, kusurlar bulan pinti iftiralarımda benim de gözden kaçırdığım şey, kendimizle ilgili tuhaflıklar: elindeki bıçakla sakarlıklar eden, tost makinesini ve gümüş çatal bıçakları deviren, sevinçle tutarken tuhaf biçimde Gordon'ın kolyesini kıran, Richard'dan akşam yemeği alıp uyuyan, benden bir oda ve anahtar alan ve çok normal bir şeymiş gibi hiç umursamayan Jane[3].

Daha ne kadar sembolik olabiliriz? Dargınlık, yediği yemeği öldürerek insanı yiyip bitirir. Darılabilir mi? İri, kazanan çocukların, yaratıcı olanların tarafında o. Kıpır kıpır köpeciklerimiz var. Başkalarını da bulabilir miyiz? Chris'imiz var, Nat'imiz var. Var mı cidden? Cömert. Evet, bugün, Chris'i affettim. Beni yüzüstü bıraktığı için ve biraz canımı yaktığı için, hem de canımı yaktığını bildiği o iki yüzsüz kız gibi, sırf erkeklerim için bütün kadınlarla savaşacağım için. Erkeklerim. Ben bir kadınım ve anne ve kızı arasında bile sadakat yoktur. İkisi de baba için, oğul için, akıl ve bedenin buluştuğu yatak için savaşır. John'u da affettim, çürük bir dişe ve çirkin, soluk bir benze sahip olduğu için,

1 Eugene O'Neill'in (1888-1953) yazdığı, ilk olarak 1928'de sahneye konan tiyatro oyunu. İng. Carip Perde Arkası. (ç.n.)

2 İngiliz yazar Stephen Harold Spender (1909-1995). (yay.n)

3 Amerikalı Jane Lucille Baltzell, Marshall bursuyla Cambridge'de edebiyat okudu ve Whitstead'de Plath'ın ev arkadaşıydı.

çünkü o bir insan ve "benim insanoğluna ihtiyacım var." O bile, bizim bilge sözlerimizden çok uzakta, orada öyle yatan John bile baba olabilir. Ve ben bir erkeğin kollarında olmak için yakarıyorum; baba olan bir adamın. Yani, artık her gece konuşacağım. Kendimle. Ayla. Yürüyeceğim, bu gece yaptığım gibi, yalnızlığımı kıskanarak yeni yağmış kar birikintilerinin üzerinde sayısız ışıkla pırıl pırıl parlayan gümüşi-mavi soğuk ayın altında. Kendimle konuşuyorum ve kutsal bir biçimde tarafsız, karanlık ağaçlara bakıyorum. İnsanlarla karşı karşıya gelmekten, mutlu, sağlam, zeki görünmek zorunda olmaktan çok daha kolay. Maskelerimi çıkarıp yürüyorum, ayla, duymayan ama yalnızca varlığımı kabul eden bu tarafsız, kişilerüstü güçle konuşuyorum. Ve beni alıp yere çarpmıyor. Daha çok kimse umursamadığı için sevdiğim bronz çocuğa[1] gittim ve tebessüm eden zarif yüzünde birikmiş karı süpürdüm. Karanlıkta, ay ışığının altında, yarım daire şeklindeki çalıdan duvarın arasında, kar uzuvlarını beyaza boyarken kıvrımlı yunusunu tutuyor, tek boğumlu ayağının üstünde duruyor ve hâlâ tebessüm ediyordu.

Ve *Biz Ölüler Uyanınca*'daki[2] çocuk oluveriyordu. Richard bana çocuk falan vermeyecek. Ki benim istediğim ondan bir çocuk yapmak. Doğurmak, büyütmek. Birlikte çocuk sahibi olmaya katlanabileceğim tek kişi o. Şu an için. Göz yuvalarımın ardından patlak vermesinden korktuğum o eski yozlaşma gibi karnımın içinde kapkara ve bütün çirkinliğiyle büyüyen deforme bir çocuk, bir gerizekâlı doğurmaktan da korkuyorum. Richard'ın burada, benimle birlikte olduğunu ve onun çocuğuyla birlikte büyüdüğümü hayal ediyorum. Gitgide daha azını istiyorum. Karşısına çıkıp açıkça şunu diyecektim: Güçlü olmadığın ve yüzmediğin, denize açılmadığın ve kayak yapmadığın için

1 Andrea del Verrocchio'nun (1435-1488) *Yunus ile Çocuk* heykelinin bir kopyası Newnham Koleji bahçesinde durmaktadır.

2 Henrik Ibsen'in (1828-1906) ilk olarak 1899'da yayımlanan *When We Dead Awaken* isimli kitabı. (y.n.)

üzgünüm ama senin de güçlü bir ruhun var ve ben sana inanıyorum, seni bu dünya üzerinde yenilmez yapacağım. Evet, ben bu güce sahibim. Öyle ya da böyle, çoğu kadın buna sahiptir. Ama ortada vampir de var. O eski, birincil nefret. Tutku anlarmda tam bir çocuk haline gelen küstahları bulup hadım etme arzusu.

Sarmal kulenin içindeki dönüp duran merdivenler bizi nasıl da olduğumuz yere geri getirdi! Annemi, hatta iktidarsızlığıyla, yazım yanlışlarıyla simgelenen zayıflıkları beni hasta etse de Gordon'ı bile özledim. Maddi anlamda rahat bir hayata kavuşacak. Yakışıklı ve güçlü de. Kayak yapıyor, yüzüyor ama bütün bu tanrısal vasıfları zihinsel ve fiziksel zayıflıklarını telafi etmiyor. Tanrım, ona az daha sahip olacaktım, sırf zayıf olduğunu kanıtlamak için, kuşkularım ona güçlü olma şansını zaten tanımayacak olsa da. Çok dikkatli davranmasaydım eğer. Onun güçlü olmasını da isterdim. Tek sorun neredeyse hiç umut olmaması, artık çok geç.

Tek kusursuz aşkım kardeşime duyduğum aşk. Fiziksel anlamda sevemeyeceğim için, onu daima seveceğim. Ve karısını da kıskanacağım, biraz. Böylesine tutkunun, gözyaşının, böylesine ateşli, sarsıcı coşkunun içinde yaşarken, başkalarıyla olan lüzumsuz oynaşmalardan, her biri beni Richard'a daha da fazla yaklaştırdığı için artık lanetim haline gelen bütün o gelip geçici yakınlaşmalardan tiksinti duyup buz kesmem ne tuhaf.

Ve hâlâ Avrupa'da tanışıp seveceğim ve beni bu güçlü saplantıdan kurtaracak bir adam olacağım umuyorum. Bana birlikte çalışabileceğim bir ruh ve akıl verdiği için sahip olduğu bütün kusurlarıyla kabul edeceğim, güçlendirebileceğim biri. Ve artık gitgide daha geç oluyor. Ve o eski hafta-başı paniğine kapılıyorum, çünkü zaten az olan akademik yükümlülüklerimi karşılayacak kadar okuyup düşünemiyorum ve Vence öyküsünden[1] beri hiçbir şey yazmadım. (Ki o da *The New Yorker*'da reddedilen

1 Plath'ın Ocak 1956'da Richard Sassoon'la birlikte Fransa, Vence'e yaptıkları geziden ilham alarak yazdığı "The Matisse Chapel" isimli kısa öyküsü.

şiirlerim gibi reddedilecek ve bunu cesurca dile getirirken bile yalan söylüyor olmayı umuyorum çünkü Richard'a duyduğum aşk var o öyküde ve az da olsa, ince zekâm bunun kâğıt üzerinde saklı kalmasını ve reddedilmemesini istiyor: Görüyor musun, aldığım retleri nasıl da tehlikeli bir biçimde kişiselleştiriyorum!) Ama yanımda konuşacak, bir şekilde işin çok içinde olmayan, hiç olmazsa mutsuz olmamdan hoşnut olacak kadar yakın olmayan tek bir kişi olmaksızın, böyle sessiz kalmaya daha ne kadar devam edebilirim? Richard'a, memleketimdeki bütün dostlarıma gelip beni kurtarmaları için haykırmak istiyorum. Savaşıp kendimi içinden çıkarmam gereken bu güvensizliğimden de.

Önümüzdeki yılı da burada bitirirken, okumanın, düşünmenin yarattığı baskının keyfini çıkarırken, ensemde hep benimle alay eden o tik tak sesi: Bir Hayat Akıp Gidiyor. Öylece. Ve ben gençliğimi ve en parlak günlerimi kısır topraklarda harcıyorum. Yatağa girdiğim ve yanımda Noel'in ve o çok ama çok sevdiğim Richard'la geçirdiğim geçen yılın hayallerinden başka kimsenin olmadığı gece ne çok ağladım. Ve o kötü şerinin sonunu içtim ve hepsinin içi geçmiş, ekşimiş birkaç fındık kırıp yedim; maddi, uyuşuk dünya benimle alay ediyordu. Yarın ne var? Hep maskeler takmak, amaçladığımın ancak yarısını okuduğum için bahaneler bulmak. Bir hayat akıp gidiyor ama? Hayatın özüne nüfuz etmek için: çamaşırlar ve leylaklar, günlük tazecik ekmekler ve sahanda yumurtalar ve benim yaptığım yemekleri, benim bedenimi ve benim aşkımı yiyip bitiren ve bütün gün dünyanın dört bir yanını dolaşıp geceleri benimle teselli bulmaya gelen bir adam, kara gözlü bir yabancıyla hayata demir atmak için yanıp tutuşuyorum. Kim bana savaştıkları çürümeyi sezerek kartopları atan o türün yeniden üyesi olmamı sağlayacak bir çocuk verecek? Pekâlâ: Bu yaz Elly[1] geliyor (ve annemle Bayan Prouty), önümüzdeki sonbaharda ise Sue[2]. İkisini de seviyorum ve

1 Plath'ın Smith Koleji'nden arkadaşı Elinor Linda Friedman.

2 Plath'ın Smith'ten, Lawrence Yurdu'nda kalan arkadaşı Susan Lynn Weller.

onlarla birlikteyken tam bir kadın olabiliyorum, konuşuyoruz da konuşuyoruz. Şanslıyım. Bekleyecek çok zaman yok. Ama şimdi, ne kadar verebilirim? Hiç. Kendimi hayalet yazılarım için saklayacağım diye bencil, korkak ve ağlak biri olup çıktım. Ama her halükârda üst üste her gece sarı elbiseli, bağıran fahişe olup delirdiğim geçen dönemden iyidir.[1] Deli bir şair. Dick Gilling'in[2] aklı; ama sezgileri de epey güçlü. Benimse ne gönlüm vardı, ne cesaretim. Ama devam etmeyi reddettim; büyüyemeyeceğimin farkında olarak, küçük kalmayı reddettim. Köşeme çekilip, çalıştım. Ve bu çok daha iyi oldu: Haftada iki yerine 15 oyun. Yalnızca sayı mı? Bir tek o değil, gerçek bir maharet, bazense kavrayış hissi. Ki bizim de umduğumuz buydu.

Richard'ın bana ihtiyacı olacak mı bir daha? Pazarlıkta benim üstüme düşen, ondan ses çıkana kadar sessiz kalmak. Bir şeylere önayak olan neden hep erkekler olmak zorunda? Kadınlar da bunun dışında birçok şey yapabilir, ben de hiçbir şey yapmıyorum, şimdi yaptığım gibi bir çeşit onur ve gururla ona yazmayı kesmekten başka (onu nasıl sevdiğimi anlatıp durmayı reddediyorum) ve bana ihtiyacı olana kadar beklemek zorundayım. Önümüzdeki beş yıl içinde, ihtiyacı olursa şayet. Ve aşk ve inançla, bozulmadan, soğumadan, başkalarına yardım etmeye çabalayacağım. Kurtuluş bu. İçimdeki sevgiyi dağıtmak. Yaşam sevgisini, her ne pahasına olursa olsun tutmak ve başkalarına vermek. Bol bol.

20 Şubat, Pazartesi

Sevgili Doktor: Kendimi çok hasta hissediyorum. Karın boşluğumda küt küt atıp benimle alay eden bir kalp var. Bir anda en basit günlük işler bile katır gibi inatla ayak diremeye başladı

1 Plath, 1955 kışında Ben Johnson'ın *Bartholomew Fair* oyununun Cambridge Amatör Drama Kulübü uyarlamasında Alice rolünü oynamıştır.

2 Cambridgeli İngiliz Christopher Richard Gilling, bir dönem Plath ile flört etmiştir.

bana. İnsanların gözlerinin içine bakmak imkânsız hale geliyor: Bozulma yeniden patlak veriyor olabilir mi? Kim bilir. Küçük sohbetler umutsuz bir hal aldı.

Düşmanlık da büyüyor. Hastalıklı bir yürekten gelen o tehlikeli, ölümcül zehir. Zihin de hastalıklı. Tarafsız ya da düşman dünyaya karşı savunmak için her gün savaşmamız gereken kimlik kendi iç dünyamızda yerle bir oluyor; mahvoluyoruz. Yemekhanede sıraya girmiş, peynirli-kremalı sosa batırılmış haşlanmış yumurta, püre ve rengi atmış yabani havuçtan oluşan dandik akşam yemeği için beklerken kızlardan birinin diğerine, "Betsy bugün bunalımda," dediğini duyuyoruz. İnsanın kendisinden başka birinin daha her zaman mutlu olmadığını bilmesi öyle bir iç rahatlığı sağlıyor ki. Karanlığa bu denli battıysak perişan bir halde olmalıyız: Çünkü diğer herkes, sırf 'başkası' olduğundan, bizim gibi korunmasız değil. Bu lanet bir yalan.

Ama yine izafiyete saplanıp kaldım. Belirsiz. Ve her şey erkeklerle (Richard gitti, burada sevecek kimsem yok), yazılarla (reddedileceğim diye çok gerginim, kötü şiirler yazacağım diye ümitsizim, korkuyorum ama kafamda öykü fikirleri var, çok yakında deneyeceğim), kızlarla (yurt, şüphe ve frijitlikten geriliyor; paranoya ne kadar aktarılabilir? En lanet şeyse kızların güvensizliğin ve alçaklığın kokusunu hayvanların kanın kokusunu alması gibi almaları), akademik hayatla (Fransızcayı bıraktım ve kısa süreliğine hınzır ve işten kaytarır hissediyorum kendimi, bunu telafi etmeliyim; bir de, tartışmalarda kendimi aptal gibi hissediyorum; trajedi de neymiş? Benim o.) müthiş rahatsız.

İşte böyle. Bisikletimi tamirciye götürdüm, sütlü kahve, salam, patatesle karıştırılmış lahana ve kızarmış ekmeği mideye indirdim, annemden gelen iki mektubu okudum, beni biraz keyiflendirdi: Öyle cesur ki, hem büyükannemi hem de evi idare ediyor, yeni bir hayat ve Avrupa hayalleri kuruyor. Burada mutlu günler geçirmesini sağlamak istiyorum. Öğretmenlik konusunda da beni epey yüreklendirmişti. Bir kere *yapmaya* başlasam, bu

kadar kötü hissetmem. Benim en büyük düşmanım bu donma uyuşukluğu; kuşku beni gerçekten hasta edebilir. Sınırları bir bir aşmalıyım: Kayak yapmayı öğrenmeli (gelecek yıl Gordon ve Sue ile?) ve belki de bu yaz bir ordu üssünde öğretmenlik yapmalıyım. Bu bana çok ama çok iyi gelirdi. Afrika'ya ya da İstanbul'a gitsem bütün o yerler hakkında bir şeyler de yazabilirdim. Bu kadar saçmalık yeter. İşe koyul.

Tanrı'ya şükür *Christian Science Monitor*, Cambridge makalesini[1] ve çizimi satın aldı. Daha fazla yazma ricama karşılık bir de mektup yazmalılar. *New Yorker*'ın şiirlerimi reddetmesi bir sabah karnıma yumruğu indirebilir. Tanrım, hayatın, editörlerin şarapnellerine hazır bu şiirler gibi saçma sapan kolay hedeflere bağlı olması ne yazık.

Bu gece O'Neill'in oyunları üzerine düşünmeliyim; bazen, panik içinde, zihin bomboş olur, dünya vın diye karanlık boşluğa karışır ve ben, yorgunluktan yere yığılıncaya kadar geceye doğru kilometrelerce koşmam ya da yürümem gerektiğini hissediyorum. Kaçmaya çalışmak için mi? Yoksa sfenksin sırrını çözecek kadar yalnız kalmak için mi? İnsanlar unutur. Dedi Gülen Lazarus. Ve ben de parlak anları unutuyorum. Onları yazıya dökmem lazım. Onları kâğıt üzerinde yaratmam lazım. Dürüst olmam.

Her neyse, kahvaltıdan sonra üstüme bir şeyler geçirdim ve Redpath'in[2] Grove Lodge'daki[3] dersine gitmek için karların içinden yürümeye koyuldum. Gri bir gün, yağan karın saçlarımı havalandırıp karmakarışık etmesi ve kendimi al yanaklı, sağlıklı hissetmek günümü şenlendirdi. Biraz daha oyalanabilmek için keşke güne daha erken başlasaydım diye düşündüm. Kar beyazı

1 Plath'ın "Bir Cambridge Defterinden Yapraklar" isimli makalesi 5 Mart 1956 ve 6 Mart 1956'da *Christian Science Monitor*'da yayımlanmıştır.

2 Cambridge, Trinity Koleji İngilizce bölümü hocası Robert Theodore Holmes Redpath.

3 Cambridge Üniversitesi'nde Fitzwilliam Müzesi'nin yanında, 1950'lerde ders vermek için kullanılan bir ev.

çayırlarda toplaşmış kara ekin kargalarının, gri gökyüzünün kapkara ağaçların, yaban ördeği yeşili suların farkına vardım. Büyülendim. Royal Hotel'in köşesinde bir dolu araba ve kamyon vardı. Grove Lodge'a doğru koşturdum, taş binanın gri güzelliğini fark ettim; hoşuma gitti. İçeri girdim, paltomu çıkardım ve hiçbiri tek kelime etmeyen çocukların arasına oturdum. Dişi bir yogi gibi masada oturmuş aşağıya doğru bakmaktan hiddetlenen bulandı. Sarışın çocuk Redpath'in grip olduğunu duyurmak için aceleyle içeri girdi. Ve biz önceki gece uslu uslu *Macbeth* okumak için sabah ikiye kadar uykusuz kalmıştık. Sorun değildi. Eski sözler beni kendilerine hayran bırakmıştı: özellikle "ses ve öfke masalı." Ne ironik: İntihar eden, zina yapan ya da cinayete kurban giden karakterlerin şairane kişiliklerini yakalıyor ve bir süre onlara bütün kalbimle inanıyorum. Onlar ne dese doğru.

Neyse, sonra, her defasında yaptığım gibi King's Chapel'in kulelerine bakarak, Market Hill'de içime mutluluk dolarak şehre doğru yürüdüm ama kaybettiğim çiftin yerine birebir aynı bir çift kırmızı eldiven aldığım Sayle's dışında bütün dükkânlar kapalıydı. Büsbütün yas tutuyor olamam. Tarafsız, nesnel dünyayı sevmek ve insanlardan korkmak mümkün mü? Uzun vadede tehlikeli ama mümkün. Tanımadığım insanları seviyorum. Çayırdaki patikadan bana doğru gelen bir kadına gülümsedim, ironik bir anlayışla, "Mükemmel bir hava," dedi. Onu sevdim. Gözlerindeki yansımada delilik ya da yüzeysellik görmedim. İlk defa.

Bu zor zamanlarda sevmenin en kolay olduğu insanlar yabancılardır. Çünkü onlar talep etmiyor ve izliyor, daima izliyorlar. Mallory'den, Iko'dan, John'dan, hatta Chris'ten bile bıktım. Orada bana göre bir şey yok. Bir zaman çiçek açmış olsam da, artık onlar için bir ölüyüm. Gizli korku bu, bir belirti: Bir anda ya hep ya hiç: Ya o uğuldayan kapkara boşluğun kabuğunu kırarsın ya da kırmazsın. Varlığımın dünyanın özüne karıştığı o daha normal, ortalama yola geri dönmek istiyorum: Yemeye, okumaya,

yazmaya, konuşmaya, alışveriş yapmaya; her şeyin olduğu haliyle güzel olduğu, "Hayat Akıp Gidiyor!" diyerek ölümle yüzleşmesi, ölümle çekişmesi gereken korkunun üstünü örtme çabası olmayan bir yere.

Asıl korku bu harikulade dünyanın ansızın toplanıp ardında hiçbir şey bırakmadan çekip gitmesi. Yalnızca birkaç paçavra. Hile, diyen insan kargalar. Tanrı'ya şükür yoruldum da uyuyabileceğim; eğer öyleyse, her şey mümkün. Ve yemeyi de seviyorum. Yürümeyi seviyorum ve buradaki kırsala bayılıyorum. Bir tek bu ebedi sorular çılgın bir âşık gibi tutunduğum günlük gerçekliğimin kapısını çalıp duruyor; her şeyin aynı olduğu, ayırt edici, ayrım yapıcı hiçbir şeyin, hiçbir yerin, hiçbir zamanın olmadığı karanlık, vahim bir dünyayı ortaya çıkaran sorular: Ebediyetin uğuldayan nefesi, Tanrı'nın değil, inkâr eden şeytanınki. Bu yüzden O'Neill'den birkaç fikre danışacak, Fransızcayla ilgili ithamlar, *New Yorker*'dan alınacak bir ret ve ekmeğimizi paylaştığımız insanların düşmanlığı ya da daha kötüsü, umursamazlığıyla karşılaşmak için kendimizi güçlendireceğiz.

İyi bir şiir yazdım: "Kargalarla Kış Manzarası": dokunaklı ve kıpır kıpır; ruhsal bir manzara. Küvette başka bir tane daha yazmaya başladım, daha soyut bir şey; çok genel olmamasına özen göster. İyi geceler, tatlı prenses. Hâlâ bir başınasın; metin ol; panik yapma; bu cehennemden sıyrılıp baharın o cömert, tatlı, taşkın ve özverili sevgisiyle dol.

Not:[1] Bir tartışmayı kazanmak ya da kaybetmek, kabul ya da reddedilmek şahsi kimliğin doğruluğunun veya değerinin kanıtı değil. İnsan kusurlu, hatalı olabilir, zavallı bir sanatkâr ya da yalnızca cahil olabilir – ama bu insanın mevcut insani kimliğinin asıl değerinin, geçmişin, şimdinin ve geleceğin göstergesi değildir!

1 Bu notun tamamı Plath'ın elyazısıyla yazılmıştır

21 Şubat, Salı

Çapışma! Ben bir medyumum ama yeterince güçlü değilim Hayali parasını harcadığım ve mütevazı bir egoizmle hakkında atıp tuttuğum minik bebeğim "The Matisse Chapel" (Matisse Şapeli) bu sabah özenli birkaç kurşunkalem çiziktirmesiyle değil, siyah-beyaz bir baskıyla *New Yorker* tarafından reddedildi. Ölü doğmuş gayrimeşru bir bebekmiş gibi kâğıt yığınlarının altına sakladım onu. Üslubunun sıradanlığı tüylerimi ürpertti. Hele de Peter De Vries'in yeni parlayan "Afternoon of a Faun"unu okuduktan sonra. Bir aşk macerası yaşamanın türlü türlü yolu var. Ama en önemlisi insanın bunu çok da ciddiye almaması gerektiği.

Yine de, iyimser yanım daha bir hafta önce gönderilmiş şiirlerin detaylı bir incelemeden geçirildiğini düşünüyor. Yolladıklarımı yarın geri alırım şüphesiz. Belki üzerinde kısacık bir notla.

25 Şubat, Cumartesi

Ve fırçalandık, saçlarımız tertemiz yıkandı, kırgın ve güçsüz hissediyoruz; bir kriz atlatıldı. Güçlerimizi yeniden toparladık, katı iyimserlik taburunu topladık ve yola çıktık. Hiç durmadan. Haftanın başında, geçen dönemki bütün çocuklara bütün o son beyanatları vermek zorunda kalarak ne aptallık ettiğimi düşünmeye başladım. Bu çok saçma; öyle olmamalı. Zamanımı birlikte geçirmeyi istediğim insanları seçemeyeceğimden değil ama kesin ve açık olmaktan başka yapacak hiçbir şeyin olmadığı bir duruma girmenin başka bir sebebi olmalı.

Muhtemelen bir çocuktan diğerine geçerken fazlasıyla istekliydim. Varoluşun öteberileri vın diye uçup gittiğinde ortaya çıkan o bildik korkuyu hissettim ve yalnızca, varoluşun çatısını oluşturan o küçük somut tuhaflıkların ve yumruların ve topak

[1] Amerikalı editör ve romancı Peter De Vries'in (1910-1993) 1956 yılında *The New Yorker*'da çıkan yazısı (yay.n.)

topak boğumların olmadığı aydınlık ve karanlık, gece ve gündüz var şimdi: ya hep ya hiç. Hiç kimse her şey değil, yani, *ipso facto*[1], hiçbir şey değillerdi. Öyle olmamalı.

Bir de çok bariz bir biçimde Richard değillerdi; ben nihayet sanki bu ölümcül bir hastalıkmış gibi bunu onlara söyledim ve ah, ne de üzgündüm. Ahmak: eğitici ol, şimdi: Iko ve Hamish[2] adlı çocukları kahve ya da rom, *Troilus ve Cressida* ya da değirmen deresindeki bir sandviç de olsalar, oldukları halleriyle al. Bu küçük özel şeyler kendi oldukları halleriyle güzeldir. Onları dünyada bana ait olan, benim için en doğru olan Tek Bedendeki Tek Ruhla eşleştirmek zorunda değilim. Pratik Machiavellice yaşama ihtiyacı var burada kesinlikle: beslenmesi gereken bir kayıtsızlık. Peter'a göre çok ciddi biriydim ama bu, büyük ölçüde onun ardındaki neşeyi görmek için bu ciddiyette yeterince derinlemesine yer almamasındandı. Richard o neşeyi bilir, o trajik neşeyi. Ve o gitti, muhtemelen memnun olmalıyım. Artık benimle evlenmek istemesini sağlamak bir şekilde çok daha utanç verici olurdu. Hayır derdim, sanırım. Neden mi? Çünkü her ikimiz de güvenceye doğru ilerliyoruz ve bir şekilde, onu kabul etsem, büyük erkekler, geleneksel erkekler için var olan bütün o ideallerimle geldiğim basit burjuva hayat tarafından boğulabilir, ezilebilir: O, benim bir evde asla birlikte yaşayamayacağım biri. Belki bir gün bir evi olsun ister ama şimdilik bu fikirden çok ama çok uzakta. Hayatımız fazla mahrem olurdu: O büyük ihtimalle benim gelmediğim geçmiş ve sosyal tabakayı özlerdi; bense sağlıklı fiziksel büyüklüğü. Bütün bunlar ne kadar önemli? Bilmiyorum: Değişir, bir teleskopun iki farklı ucundan bakmak gibi.

Her neyse, yorgunum, cumartesi öğlen oldu bile ve içine düştüğüm bu mutsuzluk olmasa iki gün önce yapmış olmam gereken bütün o akademik okumalar ve tamamlanacak notlar var. Bütün duyularımı körelten, burnumu tıkayan, tat alamadığım,

1 Lat. Bu sebeple. (ç.n.)

2 Kanadalı David Hamish Stewart 1956'da Plath'la flört etmiştir.

çapaklı gözlerimin arasından göremediğim ve en kötüsü neredeyse hiçbir şey işitemediğim berbat bir nezle. Ve bütün bunların üzerine bir de ateşli burun çekmeler ve kıpırdanmalarla geçen cehennem gibi uykusuz gecelerde reglinin (lanet olsun, evet) öldürücü krampları ve ıslak, pis, püsküren kan.

Gün ağardı, siyah ve beyaz grileşip donuk bir cehenneme döndü. Rahatlayamadım, kestiremedim, hiçbir şey yapamadım. Cuma günüydü, en kötüsü, en kötüsü bu. Damarlarım savaşan ve çarpışan ilaçlarla dolu halde, okuyamadım bile. Her yerde benim için olmayan ziller, telefon sesleri duydum, dünyadaki bütün diğer kızlara gelen güller için çalan kapı sesleri duydum. Tam bir çaresizlik. Çirkin, kıpkırmızı bir burun, gücüm yok. Ben fiziksel anlamda en acıklı haldeyken, çat, gökyüzü de yere yıkılıyor ve bedenim bana ihanet ediyor.

Şimdi, devam eden kuru soğuğa rağmen iyileştim ve bir kez daha, metanetli ve komiğim. Birkaç eylem değerlendirmesi yaptım ve bu hafta bunları kanıtlama şansım oldu. Burada tanıdığım erkeklerin listesinin üzerinden geçtim ve dehşete düştüm: kabul ediyorum, yol verdiklerim görmeye değer bile değilmiş (eh, bu doğru) ama değerli olanlar da ne az! Ve tanıdıklarım. Ve yine, karar verdim, yine, parti, çay davetini kabul etme zamanı geldi. Derek[1] çarşamba günü beni bir şarap partisine davet etti. Her zamanki gibi donakaldım ama olabilir, dedim ve yürüyüp gittim. İlk korkudan sonrası (çok uzun zaman yalnız olduktan sonra hilkat garibesine dönüşeceğimi ve insanların beni parmaklarıyla birbirine göstereceğini sanırım hep) güzeldi.

Ateş yanıyordu, beş tane gitarcı vardı, hoş çocuklar, güzel kızlar, "On Top of Old Smoky" şarkısını Norveççe söyleyen Gretta adında Norveçli bir sarışın ve kutsal sıcak şarap ve soğuk kırılmadan önceki titremelerimi rahatlatan, içimi güzel, limon ve hindistancevizli bir cin punçı. Derken, Hamish adında (muhtemelen başka bir İranlı daha) bir çocuk önümüzdeki hafta dışarı

1 Kuzey İrlandalı Derek William Strahan 1956'da Plath'la flört etmiştir.

çıkmayı teklif etti ve tesadüfe bakın, beni *St. Botolph's*[1] partisine (bu gece) götüreceğini söyledi.

Bu kadarı yeterliydi. Harekete geçmiştim ve bu İyi Şey oldu. Ben de bir prestij kurbanıyım. Demek istediğim, prestij-şuuru kurbanı. Ve yazdığım şeyin yüzeyselliği, üstünkörü, kendini beğenmiş yetersizliği çok belli. Ama bu ben değilim. Tam olarak değil. Ve böyle muhteşem şeyler gördüğümde içime bir sancı giriyor. Kıskanç olduğumu adım gibi bildiğimden değil, tutulanın şu sarışın olmasından. Korku en kötü düşmandır. Peki o kız korkuyor mu? İnsan olduğunu düşünürsek, evet. Ama, Hunter'ınki[2] gibi, kemik yapısı ve renkler bunu kaldırıyor. Ve saklıyor da. Eğer içinde bir korku varsa. E. Lucas Meyers'tan[3] bir şey öğrendim; o beni tanımıyor olsa da ve bunu öğrendiğimi asla bilmeyecek olsa da. Onun şiiri müthiş, büyük, bunda ustalaşmak ve isteyerek bileğini bükmek teknik ve disiplin gerektirir. Bunda mükemmel bir neşe de var, koşan, kaslarının bütün o kutsal bükümlerini kullanan bir atletinki gibi adeta. Luke yalnız başına yazıyor, çoğunlukla. Bu konuda çok ciddi; hakkında çok konuşmuyor. Bunun yolu bu. Bir yol ve ben Roget'in fahişesi olmamaya, bir izleyici kitlesi için sözcük geçidi yapmamaya ve kabadayılık taslamamaya inanıyorum.

Şimdi, dostum C. de yazıyor ve ondan belli sosyal ve genel görüşler öğrendim. Ama, o donmuş kış gecesinden kendisine söz ettim, egosu terbiye edilmemiş yavru bir köpek gibi: Her şeyin üzerine koşa koşa coşkuyla atılıyor, hele de bu her şey hayranlık uyandırıcıysa. Kızdan kıza, partiden partiye, çaydan çaya uçan sosyal bir böcek; yazmaya ne zaman vakit bulduğunu

1 Editörlüğünü David Ross'un yaptığı Cambridge dergisi *Saint Botolph's Review*. 25 Şubat 1956'da bu yeni edebiyat dergisinin kuruluşunu kutlamak için bir parti düzenlenmiştir.

2 Plath'ın Lawrence Yurdu'ndaki oda arkadaşı Smith Koleji öğrencisi Nancy Jean Hunter. 1954 yazında, Plath ve Hunter, Kay Quinn ve Joan Smith ile birlikte Massachusetts, Cambridge'de bir daire kiralamışlardır.

3 Ted Hughes'un arkadaşı ve *Saint Botolph's Review* yazarlarından biri olan Amerikalı Elvis Lucas Myers.

Tanrı bilir ama fazlasıyla ulaşılabilir. Yine de, hakkını vereyim, şiirlerinin bazıları oldukça iyi; Luke'un atletik gücü onda yok ama –bir-iki şiiri dışında ve daha az iyi olanlarda disiplini tutturamıyor– cidden çok iyi bir elbisenin bel veren etek ucu gibi kendini belli eden söz oyunlarına girişiyor. Luke sıkı biri, dolu, akıcı ve çarpıcı. Büyük biri olacak, kendi zamanımdan şimdiye kadar okuduklarımdan çok daha büyük. Ama ben gerçekten iyi çocuklara layık değilim; yoksa öyle miyim? Şiirler gerçekten iyi olsa, bir şansı olabilirdi ama ben sıkı ve tatlı sestinalarla sonelerin sınırlarını aşan, Richard'ın gözlerinde gördüğüm kendi yansımamdan ve sarsıcı bir aşk oyunu için fazla küçük olan o kaçınılmaz daracık yataktan öteye geçiren bir şey yapınca ancak o zaman beni görmezden gelip güzel şakalar yapabilirler.

Kıskançlık için bulabildiğim tek çözüm, kimliğin daimi, sabit olumlu anlamda dövülmesi ve gerçekten inandığım şahsi değerler; başka bir deyişle, Fransa'ya gitmenin doğru olduğuna inanıyorsam eğer, içimin sızlaması saçma çünkü Başka Biri İtalya'ya gitti bile. Kıyaslamak yok.

Hassasiyetimin donuk, bayağı olduğu korkusu büyük olasılıkla doğrulandı ama birçok anlamda cahil olsam da aptal değilim. Buradaki programımı sıklaştıracağım, bunu yaparak az sayıdaki şeyi iyi yapmamın benim için çok sayıda şeyi kabataslak yapmaktan daha önemli olduğunu bileceğim. İçimdeki mükemmeliyetçinin bu kadarı hâlâ yerinde. Bu günlük seçme ve feda etme oyununda, insanın lüzumsuz şeyleri ayırt edecek sağlam bir göze ihtiyacı olur. Bu lüzumsuz şeyler de her gün değişir. Bazı günler, lüzumsuz olan aydır, bazı günlerdeyse kesinlikle lüzumsuz değildir.

Dün gece, ıstıraptan körleşmiş, yemekten ve uzaktan gelen sarsak sohbet ve gülüşme seslerinden iğrenmiş halde, yemek odasından dışarı fırladım ve tek başıma eve kadar yürüdüm. Her birinin dalları kendine özgü bir biçimde kümelenmiş, gökyüzüne uzanan kara ağaçlarla, dümdüz, bembeyaz karlarla örtülü

ışıklar saçan boşluğa vuran o baş döndürücü mavi ay ışığında, maviye hangi kelime yaraşır? Kuşatılmış, hapsedilmiş gibi hissettim, bunun hoş ve insanın içini ürpertircesine güzel olduğunun farkındaydım ama acıdan mahvolmuştum ve karşılık verip bunun bir parçası olmak için yanıp tutuşuyordum.

Yazılarım ve hayatım arasındaki diyalog her zaman sorumluluğun, baştan savma rasyonelleştirmenin sürünerek yer değiştirmesi tehlikesinde: Başka bir deyişle: Hayattan ortaya çıkardığım pisliği ona düzen, şekil, güzellik verdiğimi söyleyerek haklı çıkardım; yazdıklarımı yayımlanacaklarını, bana hayat katacaklarını (ve hayatıma prestij katacaklarını) söyleyerek haklı çıkardım. Şimdiyse, bir yerden başlamak zorundasın ve bari hayattan başla; sınırlarımla, kendime olan inancım ve bir bir üstesinden gelmek için mücadele etmeye duyduğum güçlü, etkili bir kararlılık: dillerle olduğu gibi, Fransızca öğrenmek için, İtalyancayı arka plana at (üç dili yarım yamalak bilmek amatör işi) ve Almancayı canlandır, her ikisini de sağlamlaştırasın diye. Hepsini sağlamlaştırasın diye.

25 Şubat

Bu sabah psikiyatra gittim ve onu sevdim: Çekici, sakin ve bütün o yaş ve tecrübeleri bir mahzende sakladığı hissiyle saygıdeğer. Babammış gibi hissettim, neden olmasın? Gözyaşlarına boğulup, baba, baba avut beni, demek istedim. Ona ayrılığımdan bahsediyordum ve kendimi burada olgun insanlar tanımadığımdan şikâyet ederken buldum: Bunu da yaptım! Yaşı benden büyük olan ve hayranlık duyduğum tek bir kişi bile tanımıyorum burada! Cambridge gibi bir yerde tam bir skandal bu. Bu demek oluyor ki henüz tanışmadığım bir dolu hoş insan var; genç hocaların ve adamların muhtemelen büyük çoğunluğu olgundur. Bilmiyorum. (Ve hep sorup duruyorum, beni tanımak isterler miydi?) Ama Newnham'da, şahsen hayranlık beslediğim tek bir hoca yok. Yaşı büyük olanlar muhtemelen daha iyidir, ama

danışmanının onlardan biri olması olasılığı yok ve onlar Bay Fisher[1], Bay Kazin[2] ve Bay Gibian'ın[3] oldukça samimi oldukları dostane ilişkiyi kurmak için fazla parlak zekâlılar.

Peki, Beuscher'ın arkadaşına öyküneceğim ve Paskalya'da Clarabutsları görmeyi planlayacağım. Cehaleti telafi edebileyim diye onlara gençlik, heyecan ve sevgi katabilirim. Bazen kendimi çok ama çok aptal hissediyorum ama öyle olsaydım, tanıdığım adamlardan biriyle mutlu olmaz mıydım? Yoksa mutlu olamamam aptal olduğumdan mı; bu çok zor. Richard'ın izlerini silmesi için birinin hasretini çekiyorum; bunu hak ediyorum, öyle değil mi, birlikte yaşayabileceğim alev alev yanan bir aşkı. Tanrım, yemek yapıp bir evi çekip çevirmek ve eğer konuşuyor, yürüyor, çalışıyor ve tutkuyla kariyerinde ilerlemek istiyorsa bir adamın hayallerini canlandırmak ve yazmak isterdim. Bu sevgi dolu ve verici potansiyelin içimde kararıp kuruyacağını düşünmeye katlanamıyorum. Ama seçim çok önemli, beni birazcık korkutuyor. Aslında çok.

Bugün rom satın aldım ve karanfil, limon ve fındık almak için pazara çıktım ve nezle olduğum ilk zamanlarda almam gereken tereyağlı rom tarifini aldım; kısa süre içinde yapacağım. Hamish çok sıkıldı, içki içiyor. Ne korkunç. Bense kendi başıma şeri ve şarap içiyorum çünkü bu hoşuma gidiyor ve tuzlu fıstık ya da peynir yediğimde hissettiğim o tensel haz hissini duyumsuyorum: Lüks, saadet, biraz da erotizm. Galiba kendime bu şansı tamsam, alkolik olabilirim.

En korktuğum şey, sanıyorum ki hayal gücümün ölmesi. Dışarıdaki gökyüzü pespembe ve bina çatıları simsiyahken:

1 Smith İngilizce Profesörü Alfred Young Fisher. Plath, Fisher ile birlikte özel bir şiir yazma dersi tamamlamıştır.

2 Smith'te William Allan Neilson Araştırma Profesörü olan Alfred Kazin. Plath, Kazin'den kısa öykü yazımı ve yirminci yüzyıl Amerikan romanı dersleri almıştır.

3 Smith'in İngiliz ve Rus edebiyatı doçenti George Gibian. Plath'ın tez danışmanı ve iş arkadaşı da olan Gibian, Plath'a Tolstoy ve Dostoyevski dersleri vermiştir.

çelişkili bir biçimde dünya hakkındaki doğruyu ancak hiçbir değeri olmayan doğruyu anlatan o fotografik zihin. Benim çok arzuladığım, bereketle tomurcuklanan ve kendi dünyalarını Tanrı'dan çok daha büyük bir yaratıcılıkla yaratan o birleştirici ruh, o "şekillendirici" güç bu. Hiçbir şey yapmadan öylece otursam, dünya anlamsızca gevşek bir davul gibi vurmaya devam edecek. Hareket ediyor, çalışıyor, ilerlemek için hayaller üretiyor olmalıyız; hayalsiz hayatın fakirliğini hayal etmek bile korkunç: en kötüsü de bu tür bir delilik: imgeler ve sanrılarla dolu olanı zincirleri boşalırcasına bir rahatlama olurdu.

Merdivenlerden yukarı çıkan ayak seslerini dinliyorum hep ve bana gelmiyorlarsa eğer onlardan nefret ediyorum. Neden, neden, çalışmak ve okumak için tam bir ıssızlık ve diğer insanların bir sürü, bir dolu el kol hareketini ve sözcüklerini istemenin eşiğinde sendelemek yerine bir süreliğine de olsa münzevi bir hayat yaşayıp çilemi çekemiyorum. Evet, bu Racine[1] makalesinden, bu Ronsard-arafından, bu Sophocles'ten sonra, yazacağım: haftamn sonuna doğru mektuplar, düzyazı ve şiir; o zamana kadar metin olmalıyım.

26 Şubat, Pazar

Büyük bir partinin ardından kısa bir not. Gri bir sabah; ayık sayılırım, soğuk, beyaz, tutucu gözlerim aynada bana bakıyor. Dün gece sarhoş oldum, kafam çok çok güzel oldu ve şimdi, altı saat bebek gibi uyuduktan sonra çakırkeyifim; Racine okumam gerek ama bu satırları yazmaya bile takatim yok; alkol zehirlenmesi falan geçiriyorum sanırım. Ya da onun gibi bir şey.

Hamish taksiyle geldi ve o gelene kadar korkunç derecede zeki görünmeye çalışan ve korkunç yorumlarda bulunan Meeson adında ayrık dişli itici bir herifle Miller's barına yaslanarak oldukça can sıkıcı bir zaman geçirdim. Solgun, pembe suratlı, açık

1 Jean Baptiste Racine (1639-1699). 17. yüzyıl Fransız edebiyatının önde gelen şair ve trajedi yazarlarından biri. (ç.n.)

mavi gözlü Hamish. Kırmızı-altın rengine çalan Whiskey Macs kokteylleriyle dolu kadehleri birbiri ardına yuvarladım ve tam bir saat sonra partiye doğru yola çıkarken insana cüretkâr bir rahatlıkla havada süzülüyormuş hissini veren o kuvvetli ama gerçek olmayan gücü hissediyordum. *Falcon Yard* ve üst kattaki piyanonun sesi; dik yakalı kazaklar giymiş erkekler ve mavi ya da asil siyah renkli göz farları sürmüş kızlarla ortamda son derece bohem bir hava vardı. Derrek gitarıyla oradaydı, Bert ise daha şimdi beş çocuk doğurtmuş gibi ışıl ışıl ve mağrur görünüyordu; çok içmekle ilgili zaten aşikâr olan bir şeyler söyledi ve *St. Botolph's* şiir dinletisinden bahsettikten sonra Luke'un şeytanlıklarını anlatmaya ve hatta bunları haykırmaya başladı: Gür favorileri ve darmadağınık saçları, siyah-beyaz çizgili bol pantolonu ve üstünden düşen ceketiyle çok ama çok sarhoş olan şeytan Luke, siyah saçları kısacık kesilmiş, kapkara gözlü, yeşiller içindeki bir kızla İngiliz caz müziğinde yavaş ama çılgınca dans ediyordu. Dansları bittiğinde Luke kızın peşinden koşmayı sürdürdü.

Bu arada içkimin bir kısmını ağzıma, birazını ellerime ve yere dökmüştüm, caz sinirime dokunmaya başlamıştı. Luke ile dans etmeye başladım ve nehri geçip ağaçlara toslamış gibi berbat olduğumun farkındaydım, bağıra bağıra şiir hakkında konuşuyordum, Luke ise ahmak bir şeytanın gülümsemesiyle uzaklara bakıyordu. Bütün bu şeyleri yazdı ve ortalıkta kılıksız kılıksız dolaşıyordu. Eh, ben de kılıksız dolanıyordum ortalıkta, "hıçkıra hıçkıra ağlayıp, boş boş dolaşarak" ve benim bu gibi şeyleri yazmış olmak gibi bir bahanem de yoktu; sanıyorum zorla amaca yönelttikten sonra satırların ve kuralların arasından yere çakılan sestinalar yazabiliyorsan ancak o zaman şeytani biri olup ahmak bir iblis gibi sırıtabilirsin.

Derken olabilecek en kötü şey oldu; gece boyunca kadınlar hakkında atıp tutan ve daha odaya girdiğim anda sorduğum halde adını kimsenin söylemediği, bütün o insanların arasında

benim için yeterince büyük olan tek erkek, o iriyarı, esmer, dört dörtlük adam yanıma geldi, ta gözlerimin içine bakıyordu, o Ted Hughes'tu. Yine bağıra çağıra şiirlerinden bahsetmeye, alıntılar yapmaya başladım: "Most dear unscratchable diamond[1]." Muazzam, ancak bir Polonyalıya ait olabilecek bir sesle "Beğendin mi?" diye bağırdı o da ve konyak ister miyim diye sordu, evet diye bağırarak karşılık verdim, yan odaya geçerken artık en az dokuz-on bebek doğurtmuş gibi görünen sevgili Bert'in ışıldayan yüzünü gördüm ve sonra kapı tak diye kapandı, Ted bir bardağa döke saça konyak dolduruyordu ve ben de konyağı ağzımın durduğunu hatırladığım yere döke saça götürüyordum.

Sert esen rüzgârda sesimizi duyurmaya çalışırcasına bağırarak çıkan bir eleştiri hakkında konuşuyorduk, Dan'in güzel olduğumu bildiğini, yoksa yüzüne bakılmayacak biri hakkında tek kelime yazmayacağını söylüyordu, benim sık sık kendini tekrar eden bağırışlarımsa 'editörle yatmak' sözlerine karşı çıkıyordu. Ve sonra orada olduğum gerçeğine geldi sıra, oradaydım değil mi, ayağımı yere vurdum ve evet diye bağırdım, onunsa yan odada yapması gerekenler vardı ve Londra'da çalışıyor, daha sonra haftada on iki pound kazanabilmek için haftada on pound kazanıyordu, ayağımı yere vuruyordum, o da ayağını yere vuruyordu, sonra birden dudaklarıma yapıştı ve güneşten ve fazla sevilmekten yıpranmış ve benzerini asla bulamayacağım saç bandımı, o çok sevdiğim kırmızı saç bandımı ve en sevdiğim gümüş küpelerimi zorla çekip aldı: hah, bunlar bende kalsın, diye böğürdü. Boynumu öperken yanağını uzun uzun sertçe ısırdım, odadan çıktığımızda, yüzünden kanlar sızıyordu. Onun şiiri, "I did it, I."[2] Böylesi bir şiddet. Kadınların sanatçıların önüne neden yatıverdiğini anlıyorum şimdi. En az şiirleri kadar büyük,

1 Ted Hughes'un "The Casualty" (Kaza) şiirinden alıntıdır. "En sevgili çizilmez pırlantam" anlamına gelmektedir. (yay.n.)

2 İng. "Ben yaptım, ben." (yay.n.)

o kocaman ve güçlü sözcükleri gibi iriyarı tek adamdı o odadaki; şiirleri çelik direklere vuran sert rüzgârlar gibi yakıcı. İçimden haykırıyor, kendimi vura kıra, boğuşarak sana veririm, diye düşünüyordum. Hayatım boyunca Richard'ı unutturabilecek tek erkek.

Şimdi burada yorgun ve mağrur, kalbim sızlayarak oturuyorum. Hayatıma devam edeceğim. Şok tedavisi hakkında detaylı bir yazı yazacağım; tek bir duygusallık belirtisi taşımayan çarpıcı, etkileyici kısa tanımlar yazacağım ve yeteri kadar olduğunda onları David Ross'a göndereceğim. Acele etmeyeceğim çünkü vahim derecede hınçla doluyum şu anda. Ama onları biriktireceğim. Dün gece şok tedavisi için aklıma bir tanım geldi: Deliliğinin ölümcül uykusu, kahvaltının hiç gelmeyişi, ufak detaylar, ters giden şok tedavisinden bir hatıra: elektriğin verilişi, ve kaçınılmaz şekilde yeraltındaki o odaya giriş, isimsizce yeni bir dünyaya uyanış, yeniden doğuş ama bir kadından değil.

Onu asla görmeyeceğim... Etrafında gülüp konuştuğu bütün o yakın arkadaşları varken onunla asla yatamazdım ki zaten, adım dünyanın en büyük fahişesine çıkardı. Onu asla görmeyeceğim, asla benim için bakmayacak. Adımı söyledi, *Sylvia* ve kapkara delici bakışlarla ta gözlerimin içine baktı; bunu bir kez daha sınamak istiyorum sadece, benim gücüme karşı onunki. Ama o asla gelmeyecek ve şu sarışın olan, şu saf, kendini beğenmiş ve yakışıklı olan, bu sarhoş biçimsiz kaltağa muhtemelen acıma ve tiksinti duyacaktı.

Ama Hamish çok kibardı ve benim için dövüşebilirdi. Beni onların arasından, o arkadaşların arasından almak ona onur verdi, uğruna savaşılacak biriyim, ona karşı iyiymişim, öyle dedi. Sarışın içeri girerken biz dışarı çıktık ve Oswald o kupkuru alaycılığıyla, "Bize kemik yapılarından söz et," dedi ve bu kırmızı eldiveni kaybettiğim *Saint John's*'un son partisindeydi, bu gece de kalbimdeki tüm kırmızılıkla sevdiğim kırmızı saç bandımı kaybettiğim gibi. Fahişenin teki gibi geçirdiğim bu gibi gecelerde

bir şekilde tenha bir köşeye çekilip yazmak için rahibelere özgü şiddetli bir tutku duyuyorum. Tenha bir köşeye çekileceğim. Kimseyi görmek istemiyorum çünkü onlar Ted Hughes değiller ve daha önce hiç, bir adam tarafından aptal yerine konmamıştım. Onlar sahtekâr, dedi Hamish: Cambridge'deki en büyük çapkın. Yazacak ve farklı olacak mıyım? Hep yakalıyorum onu, yazmayı, elimde tutuyorum, sakınıyorum, sakınıyorum, yüzlerin değişkenliğine, aynılığına karşı. Adımı söyledi, Sylvia, gözlerimin ardındaki, gözlerinin ardındaki çölde esen yakıcı rüzgârda; şiirleri zeki, korkunç ve güzel.

Hamish ve ben ay ışığında sisli sokaklarda yürüyerek inanılmaz uzun zaman geçirdik, yapmacık bir sis perdesinin ardında her şey bulanıktı ve siyah cüppelerin içindeki belirsiz çocuklar sendeleyerek şarkı söylüyorlardı. Bir arabanın arkasına saklandık, gözetmenlerin peşime düştüklerini söyledi, bence inanmak ve şanslı olmak üzerine boş boş konuşup durdum, bir şeye inanırsan eğer suyun üzerinde bile yürüyebilirsin falan filan. Sonunda, bilmediğim bir dolu tuhaf sokağın ardından, çok çok uzaklarda, viski ve Merry Down birası diyarında, sokak lambalarına "Ted," diye seslenip, "Hamish, Hamish," diye kendimi azarlıyor, bunu yüksek sesle ona da söylüyordum çünkü o beni güvenle uzaklara götürüyordu. Queens kapılarına vardık ve ben bir bebek gibi yatıp dinlenmek istiyordum, "Yalnızca huzur, huzur," diye fısıldıyordum. Beş çocuk, beş geç kalmış bebek çıkıp geldi ve etrafımı sardılar, usulca, burada ne yapıyorsun, iyi misin, diyorlardı, Tanrım çok güzel kokuyorsun, nasıl bir parfüm o öyle, seni öpebilir miyiz, bense orada öylece demir çitlere tutunmuş duruyor, kaybolmuş bir kuzu gibi gülümsüyor, canım, canım, bebekler, diyordum ve derken Hamish de aralarındaydı ve atlayıp Newton'ın bir zamanlar tek bir civata kullanmadan yaptığı tahta köprünün üzerinden geçtiler.

Hamish duvara tırmanmama yardım etti, daracık eteğimin içinde dikenli tellerin üzerinden atlamaya çalıştım; eteğimi,

ellerimi deldiler, hiçbir şey hissetmedim, uzaktan bakınca en sonunda dikenli tellerle kaplı bir yatakta yatıp hiçbir şey hissetmeyebileceğimi düşündüm, yoga gibi, Celia Copplestone[1] gibi, çarmıha gerilmişim, bir karınca yuvasının yakınında, nihayet, huzur ve tırnaklar ellerimi kazıyor ve bacaklarım kasıklarıma kadar çıplak ve işte bu kadar. Stigmata, dedim, donmuş bir halde, kanıyor olması gereken o derisi soyulmuş cansız ellere bakarak. Ama kanamıyorlardı. Olağanüstü bir sarhoşluk ve inanç duygusu ele geçirmişti beni. Ve sonra Hamish'in odasına gittik, şöminenin önünde yere uzandık, üzerimde hissettiğim ağırlığına minnettardım, dudakları da çok hoştu, beni azarlaması için yalvardım ama o benim söylediğim gibi bir fahişe ya da kaltağın teki olmadığımı, yalnızca aptal bir kız olduğumu ve benden hoşlandığını söyledi ve dersimi ne zaman alacağımı sordu. Ne zaman? Ne zaman? Saat bir anda iki buçuk olmuştu ve yasadışı davranmayı hayal edemesem de bunu yapmıştım işte ve elimizdeki iki kibritin ışığıyla merdivenlerden aşağıya inmeyi başardık, Hamish dışarı çıktı, hilal şeklindeki ölgün, sessiz meydandaki karın soluk beyaz bulanıklığına tezat, karanlık yalnız bir suretti.

Başıyla bana işaret etti, dış patikayı takip ederek, kar tabakasının üzerinden, karları ayaklarımın altında ezip kuru çıtırtıları işiterek yürüdüm, sonra karla kaplı araziyi geçip ışığın aniden yanıvermesini, hey, oradaki, dur! seslerini ve tabancaların patlamasını bekleyen ona doğru yürüdüm. Etraf ölüm sessizliğindeydi ve soğuk karlar ayakkabılarımın içine kadar işlemişti ve ben hiçbir şey hissetmiyordum. Çitlerin arasındaki boşluktan geçtik, Hamish nehrin üzerindeki buzu kontrol etti; hademenin buzları kırdığını söyledi ama tek parça halindeydi ve bizi taşıdı, karşıya geçtik, özgürce, eve yürüdük. Rüyalar gören insanların ölüm sessizliğinde saatlerin üçü vurduğunu işittik ve bir şekilde merdivenleri çıktık, bir şekilde sıcak sütlerimizi içtikten sonra yatağa girdik.

1 Amerikalı şair, oyun yazarı, yayımcı ve edebiyat eleştirmeni T. S. Eliot'ın (1888-1965) *The Cocktail Party* (Kokteyl) adlı oyunundan bir karakter. (yay.n.)

Ve şimdi bugün oldu bile, yalnızca altı saat uyudum, bitkinim, kendime gelebilmek için sonraki günü ve ondan sonraki günü bekliyorum. Racine makalesini yazmam gerek, bugün, Mallory ile akşam yemeği (hayatta kalabilir miyim) ve derken Ronsard çaresizce yarına kalıyor.

Akşam yemeğinde bana gülecekler muhtemelen. Eh, onlar da sütten çıkmış ak kaşık sayılmazlar, erkek olsalar da. Ama ben ayık olacağım, ah çok uzun zamandır değilim. Onu neden bir daha görmeyecekmişim? Ama görmeyeceğim. Londra'da sert bir rüzgârda sarsılıp çarpıştığımı hayal ediyorum. Ama onu ayık olarak tanımak istiyorum; ona yazmak istiyorum, o tür bir disiplin ve alevle. Bu yüzden çenemi kapayacak ve bu gece ve yarın biraz uyuyacağım ve öyle yapacağım.

27 Şubat, Pazartesi

Kısaca. Çok kısaca. Bu sabah geç saatlere kadar uyudum, saat 11.30'da karanlıkta, kendimi değersiz, uyuşuk ama aynı zamanda inatçı hissederek uyandım. İki gün boyunca yapmam gereken her şeyi yapıp başımdan savmaya ve kendimi toplamaya kararlıydım. Bu uyuşukluk hissi sülük gibi damarlarımdaki kanı emiyor. Bahaneler uydurmak etrafta sürünmekten daha çok çaba gerektiriyor ama öğle yemeğinden sonra Bayan B. ile yüzleştim ve kendimi iyi hissetmek için kumaş bir pantolon ve en sevdiğim şal desenli kadife süveterimi giydim ve şehvetin karanlık güçlerini anlatan tam bir sayfalık bir şiir yazdım: "Pursuit[1]". Kötü değil. Ted Hughes'a ithaf edildi.

Kendimi darmadağınık ve tembel hissediyordum; insanları göreceğim diye yemek için dışarı çıkmamak tuhaftı: yemek yemek için çamurlu karlı yolları yürüyüp aşmakla Fransızca tercüme yapıp makale yazmak arasında böyle bir fark var. Hipnotize olmuş gibiyim. Yaptığım işler için gösterdiğim yoğun çaba buraya çok uzun zaman önce gelmişim gibi hissettiriyor. Ama

1 İng. Kovalama, takip, arama anlamlarına gelmektedir. (yay.n.)

Fransızcada ipin ucu tamamen kaçtı, bunun kefaretini ödemeli. Yanlış yaptığımı ya da kendimden daha fazlasını talep etmediğimi hissetmenin derimi dikenli çalılar gibi yüzdüğü lanet olasıca bağnaz bir vicdanım var benim: diller konusunda kendime ihanet ettiğimi hissediyorum: gerçekten öğrenmeye çabalamadım hiç; önümüzdeki yıl İtalyanca yerine Almanca dersi almam lazım. Bu haftadan sonra her gün (bir saat) Fransızca okuma yapmalıyım. Ve iki saat yazma (yalnızca, şiir yazdığımda, bütün günümü karşı koyamadığım ağır bir şehvet yiyip bitiriyor).

Yeni Yıl Kuralları: önümüzdeki dönem tek bir danışmanlık al; başka dillerde yazıp okumaya yeterli zaman ayır. Makaleler yazmak için fikir bul. Tanrım, Cambridge bilim insanlarıyla, matbaalarla, tiyatro topluluklarıyla dolu ve benim ihtiyacım olan tek şey onlar hakkında yazmak. Ödevleri raporlamak işte bu yüzden iyi çünkü insana o ilk utangaçlığının üstesinden gelmek için bahane veriyor. Belki de önümüzdeki dönem *Varsity*'de[1] şansımı denerim. Ayrıca bir-iki parti versem iyi olur: Şeri ya da çay, hatta dört kişilik bir akşam yemeği. Bakalım. Verecek herhangi bir şey.

Annem bugün vecizelerle dolu güzel bir mektup yazmış; başta her zamanki gibi kuşkuyla okurken can evimden vuruldum: "Kendini başkalarıyla kıyaslarsan, kıymetsiz ya da acımasız olabilirsin - - - çünkü her zaman kendinden çok daha iyi ve çok daha kötüler olacaktır... Sağlıklı bir disiplinin ötesinde, kendine iyi davran. Sen de en az ağaçlar gibi, yıldızlar gibi, bu evrenin bir yavrususun; burada olmaya hakkın var." Bu sözler huzurla ta yüreğime dokundu, sanki hayatıma, buradaki günlerime dair kibarca yorumda bulunuyordu. Hele o ilki, vardığım o sekip duran yargıya dokundu: benden aşağı olanlardan, tanıdığım (evlilik için düşünemeyeceğim) adamlardan ümidimi kesişim ve şu sarışının ve onun temsil ettiği bütün o kafaları havaya uçurma isteğim.

1 *Varsity*, Cambridge Üniversitesi'nin en eski öğrenci gazetesidir. İlk olarak 1931 yılında basılmaya başlanmıştır. Haftalıktır. Plath *Varsity* için makaleler yazmıştır. (yay.n.)

Kıskançlık ve gurur; peki o altın adam nerede, benim olacak ve onun olacağım o adam? *Mlle*'in başeditörünün de evli olmasını (içimde bir sızıyla - - - bu ben olabilirdim, o tatlı sözcük: Başarı) ya da Philip Booth'un[1] *The New Yorker*'a şiirler yazıyor olmasını ve bir karısının olmasını ve bu gibi şeyleri kıskanmaya başladığımda, kendi hünerlerimi ortaya koymanın vakti gelmiş demektir; birçok şeyin boşa çıkmasına izin veriyorum; üstesinden gelebileceğim bir dizi kolay hedef, olması mümkün amaç koymalıyım önüme, yoksa kendimi Paskalya tatilinin başında cılk yumurta gibi oturmuş zaman öldürürken bulacağım. Önce iyileşelim, sonra çalışalım. Bu arada, teselli için Hopkins oku.

1 Mart, Perşembe

Öyle ya da böyle mart oldu bile ve çok geç oldu ve dışarıda ılık ama öylesine şiddetli bir rüzgâr esiyor ki, ağaçlar ve bulutlar ikiye ayrılıyor, yıldızlar sürükleniyor. Öğleden beri o rüzgârla havada süzülüp duruyordum ve bu gece, gaz alevi bir Anka kuşu gibi inlerken geri döndüm; Verlaine'i ve bana lanet eden satırlarını okuduktan ve Cocteau'nun *La Belle et la Bête* ve *Orphée*[2] filmlerini izlemekten henüz dönmüşken, ölmüş bir adama mektuplar yazmayı ve yırtıp atacağın ya da okuyacağın ya da acıyacağın bir kâğıda içimi dökmeyi kesmem gerektiğini anlayabiliyor musun?

İşte böyle. Bu öğleden sonra Stephen Spender şeri içmeye geldi, mavi gözlü, beyaz saçlıydı ve çok geçmeden "Hindistan, beni inanılmaz bunaltıyor," diyen ve sonsuza kadar hep dilenci kalacak dilencilerden söz eden bir heykel haline geliverdi. Genç adamlar çay fincanlarıma çiçekler ve şiirlerle ve - - - kartaneleri kadar kırılgan - - - ruhlarla dolu gemicikler bırakıyor.

1 Wellesley Koleji İngilizce Bölümü doçenti Philip E. Booth.

2 Fransız şair, romancı, tasarımcı, artist, oyun yazarı ve film yapımcısı Jean Cocteau'nun (1889-1963) filmleri. *La Belle et la Bête* (Güzel ve Çirkin) 1946 yılında, *Orphée* (Orfeus) 1925 yılında gösterime girmiştir. (yay.n.)

Sevgili olarak istenmeyen kişinin yaralı, mucizevi şekilde puslu sesinin uçuşan perdelerin sarayından usulca fısıldadığını duyabiliyorum. Ve Angel Heurtebise[1] ve ölüm, aynalardan su gibi eriyip geçiyor. Bir tek senin gözlerinde başka gezegenlerden esiyordu rüzgâr ve benimle konuştuğun bütün o Fransızca kelimeler her yerimi kesiyor, her bir kelimeni kanayarak sözlükte arıyorum.

Mektubunun istediğim tek şey olduğunu sanıyordum; bana resmini yollamışsın ve ben onu öykülere ve şiirlere döktüm; bir süre herkese ondan bahsettim ve onun bronz bir heykel olduğunu anlattım, kışları yüzünde karlarla bahçede bekleyen ve onu ziyaret ettiğim her gece yüzündeki karı süpürdüğüm, elinde yunus tutan bronz bir çocuk.

Zihnimdeki resmine başka başka maskeler taktım, her gece, rüyalarımda bile onunla oynadım. İçtiğim zamanlarda senin maskeni alıp seni tanıyormuş gibi görünen başka yüzlere taktım. Hava atmak için sadakat gösterilerinde bulundum: Sabaha karşı saat üçte ay ışığının altında bir hendeğin üzerindeki kocaman, çivili bir kapıya tırmandım; insanlar gözlerine inanamadı, çünkü çiviler ellerime batmış ama hiç kanım akmamıştı.

Çok basit, bana resmini verecek kadar deneyimli değildin. Kadınını tanıyor olmalısın ve kibarsın. Benden çok şey bekliyorsun ama bütün o aynaların diğer tarafındaki soyut, platonik zaman ve ten dışı diyarda yaşayabilecek kadar güçlü olmadığımı biliyorsun.

Benim için tek bir şey daha yapmanı istiyorum. Resmini yırt ve onu benden çekip al. Bana kesin ve somut sözcüklerle müsait olmadığını, bir-iki hafta sonra Paris'e senin yanına gelmemi ya da benimle birlikte İtalya'ya gelir misin diye sormamı veya beni ölümden kurtarmak istemediğini söylemene ihtiyacım var. Benim için bu son iyiliği yaparsan, sanırım bu dünyada olması

1 Jean Cocteau'nun "L'Ange Heurtebise" (Melek Heurtebise) şiirinde hem iyilik meleği hem ölüm meleği olarak geçen ve şiirde Cocteau'nun erken yaşta ölen sevgilisinin reenkarnasyonu olarak da yer alan karakter. (ç.n.)

gerektiği kadar yaşayabilir ve geceleri ağlamamayı yavaş yavaş öğrenebilirim. Lütfen, bana kısacık ve bir kadının anlayabileceği türden açıklayıcı bir cümle yaz; resmini, bronz ölülerin diyarında beni içim buz kesmiş halde tutan o umudu ve aşkı paramparça et, çünkü benim dünyamdan gittikçe daha soyut bir hal alan Richard adlı o soyut zorbadan kendimi kurtarmak giderek daha da zor bir hale geliyor... Ruhumu senden geri almak zorundayım; o yokken tenimi de öldürüyorum.

6 Mart 1956, Salı öğleden sonra

Engelleri yıkmak; müthiş acı içindeyim, sınırları belirlenmiş bir anlayışın kabuğu daha kırılıverdi. Titizlikle hazırlanmış bütün o planlar uçup gitti, bugün Richard'tan bir mektup aldım ve her şeyi paramparça ederken içimde bulmaktan korkup bulmamak için savaş verdiğim şeyi su üstüne çıkardı: Ben bu kahrolasıca adamı bütün benliğimle seviyorum, cehennem kadar çok. Daha beteri, kendimi durduramıyorum; birini hoşlanacak kadar, sevebilecek ve evlenecek kadar tanımam, hatta insan olmam en az iki-üç yılımı alacak. Yani tam anlamıyla bir manastırdayım denebilir. İşin kötüsü, gerçek bir manastırda değilim ve etrafım bana Richard olmadıklarını durmadan kanıtlayan erkeklerle kuşatılmış; bir öfke anında Mallory'yi, hatta belki birkaçını daha incitmiş olabilirim (ve Mallory'ye bakınca, gaddarlığım için her ne kadar üzülsem de ondan bu kadar iğrenirken başka türlüsünün asla mümkün olmayacağını çok iyi biliyorum).

Onu çılgınlar gibi seviyorum; sevdim, seviyorum, seveceğim. Bu mektup bir şekilde bütün o ufak tefek şüpheleri öldürdü: Sen de onun kadar uzunsun; ondan daha ağırsın; fiziken en az onun kadar güçlü ve sağlıklısın; çok daha atletiksin; ailen, geçmişin ve arkadaşların onu anlayıp bağrına basmak için fazla sakin ve geleneksel ve bütün bunlar zaman içinde fikrini değiştirmeni sağlayacak: *Basta!*[1]

1 İt. Yeter! (ç.n.)

Bu acı ve hastalık halinden, bu deli her şeyi harcayıverme arzusundan sıyrılıp Paris'e gitmeli ve onu sakince, usulca teselli etmeliyim, azmimi ve aşkımı hissetmek kapıları eritecektir: Bundan sıyrılıp onun bana yazdığı mektuba karşılık, belki de asla okumayacağı ve giyotinin keskin tarafı gibi temiz ve kesin bir ayrılık istediğine bakılırsa muhtemelen asla yanıtlamayacağı mektubu yeniden yazacağım:

"Beni son bir kez dinle.[1] Çünkü bu son olacak ve bu doğurmakta olduğum şey korkunç bir güç gerektiriyor ve bu benim olduğu kadar senin de çocuğun, bu yüzden beni dinlemen onu vaftiz edecek.

"Bu satırları yazarken güneş odama doluyor; bütün öğleni portakal, peynir ve bal satın alarak ve iki hafta boyunca korkunç hasta olduktan sonra çok çok mutlu geçirdim çünkü ara sıra insanın gerçek, tam ruhu kendinde olmasa da bu dünyada nasıl yaşaması gerektiğini anlıyorum; dünyaya kendi kuvvetimi ve tutkumu seyreltilmiş olarak veriyorum; metro tuvaletinde: baksana, ben insanım, dediğimde gözlerimin içine bakan, bana inanan ve öptüğüm doğu Londralı kadına; arpa ekmeği satan kamburu çıkmış adama; beyaz kuğularla dolu bir havuzun üstündeki köprünün direğine işeyen köpeğini gezdiren siyah saçlı, küçük çocuğa: bütün bu insanlara, çok güçlü olsunlar diye, canlarını yakmayacak ya da onları hasta etmeyecek küçük miktarlarda kendi fantastik sevgi dürtülerimden verebilirim.

"Bunu yapabilirim ve bunu yapmalıyım. Korkunç geçen bir gecede, o değişitirilemez aşkla sana sonsuza kadar mahkûm olmamayı umdum. Kendimi bir bebeğe ya da kötü huylu bir tümöre ait olabilecek bir ismin ağırlığından kurtarmak için savaştım da savaştım; bilmediğim, yalnızca korktuğum bir isim. Ama, ağlıyor (ah, hem de nasıl) ve kafamı dikenli tellere

1 Orijinal daktilo metninde "Beni son bir kez dinle, ~~sevgili Richard'ım~~" yazmaktadır.

vuruyor olsam da, ölüyor olsaydım ve çağırılsaydın gelebileceğini ümitsizce düşünsem de, en korktuğum şeyin kendi zayıflığım olduğunu fark ettim. Beni özgür bırakmanın ya da ruhumu bana geri vermenin senin gücünün ötesinde olduğunu anladım; bir düzine metresin, bir düzine dilin, bir düzine ülken olabilirdi ve ben tepinip, tekmeleyip durabilirdim; yine de özgür olamazdım.

"Kadın olmak[1], en sevgili tanrılarımdan ve 'evdeki tanrılarım' olan ailemden vazgeçmek için çarmıha gerilmek gibi: seni tanımanın ve sevmenin küçük, sıcak işaretleri hep bunlar: sana yazmak (kendimi boğuluyor gibi hissettim, sana günlük gibi bir şey yazıyorum ve postalamıyorum: kaygı verici biçimde büyüyor ve her defasında en korkunç meleğimle tutuştuğum güreşe tanık oluyor) ve sana şiirlerimden (ki hepsi sana yazıldılar) ve bir ikisinin basılmasından söz etmek ve hepsinden de kötüsü, seni, kısacık bir an görebilmek istiyorum. Sen o kadar yakınımdayken, bu denli dikkatli olduğumuz için kim bilir ne zaman affedileceğiz. İçimdeki kadının bu parçası, yatağında erkeğinin sıcaklığına, erkeğinin yemeğini kendisiyle yemesine ve kendi ruhuyla düşünüp söyleşmesine ihtiyaç duyan bu somut, mevcut, dolaysız parça: işte bu parçam hâlâ arkandan ağlıyor: neden, neden beni görmüyor ve benimle olmuyorsun, bütün o korkunç yıllardan, o sonsuz yıllardan önce hâlâ azıcık vakit varken; 23 yıl boyunca farkına varmadığım, hor görüp inkâr ettiğim bu kadın şimdi gelmiş benimle alay ediyor, hem de bu korkunç keşfi en zayıf halimdeyken yapıyorum.

"Kendi kararım olmaksızın, kendimi sana adadım[2] (ama kendimi ilk kez sana bırakırken bunun canımı çok, çok, çok ve sonsuza dek yakacağını bilemedim) ve belki de şimdi asla bilmemem gereken bir şekilde biliyorum, eğer hayatımı kolaylaştırıp bana seninle birlikte yaşayabileceğimi söyleseydin (her ne koşulla

1 Orijinal daktilo metninde "Kadın olmak, ~~sevdiğim~~, ... çarmıha gerilmek gibi..." yazmaktadır.

2 Orijinal daktilo metninde "...~~Richard'ım~~, kendimi sana adadım" yazmaktadır.

olursa olsun, seninle olsun yeter) - - - seni ne kadar derinden, ne kadar korkuyla ve deliler gibi sevdiğimi şimdi biliyorum, bütün tavizlerin, kafamda seninle ilgili oluşan bütün soruların ötesinde, bugün bile.

"Bunları sana soyluluk göstermek istediğim için söylemiyorum; soyluluk göstermek istediğim falan yok ki. O en içten, en yakın kadm (ironik biçimde beni tam anlamıyla senin yapan) bana bu aldatmacayla eziyet etti: kendimi senden asla kurtaramayacağım aldatmacasıyla. Gerçekten, ne saçmaydı bu: bir metres beni nasıl kurtaracaktı ki. Sen bile, ne kadar tanrı varsa onlar bile beni kurtaramazken, beni dört bir yandan türlü çeşitli erkeklerle ayartmaya çalışmak?

"En ümitsiz zamanlarda, korkunç hasta olup uyuyamadığım, yalnızca yatıp, iki yıl önce uyduruk bir toplumsal vicdan gösterisiyle evlenmek üzere olduğum tene[1] lanetler yağdırırken bile şöyle düşündüm ben: Birlikte çok iyi görünüyorduk! Şimdi Almanya'ya okumaya geliyor; eğer onun kayak yapmasını ve yüzmesini sağlarsam, asla yazmaz ya da onunla tartışmama izin vermez (çünkü hep ben kazanırım) ya da aklı yatağa gitmezse onunla yaşayabilirim. Bu korkaklık ödümü patlatıyor çünkü korkaklık işte. Şimdi yaptığım gibi, asıl trajik gerçeği o zamanlar itiraf edemiyordum: Seni bütün kalbim, ruhum ve bedenimle seviyorum; güçlü yanlarınla olduğu gibi zayıflıklarınla da; ki benim için bir adamın zayıflıklarını bile sevmek hayatımda daha önce asla yapmadığım bir şey. Ve sen de bu son yalvaran, kuyruk sallayan köpek mektubunu yazan zayıflığıma katlanıp bunun bütün gücü ve inancıyla sana ilk mektubu yazan aynı kadına ait olduğunu kabul edersen eğer ve bu kadını bütünüyle, olduğu gibi seversen, seni ne kadar sevdiğimi anlayacaksın.

[1] Orijinal daktilo metninde "En ümitsiz zamanlarda, korkunç hasta olup uyuyamadığım, yalnızca yatıp, iki yıl önce uyduruk bir toplumsal vicdan gösterisiyle evlenmek üzere olduğum tene, ~~Gordon'a~~, lanetler yağdırırken bile" yazmaktadır.

"Kendimi tam anlamıyla canlı, atak ve içimdeki her şeyi kullandığımı hissettiğim o sayılı birkaç zamanı düşünüyordum[1]: bütün zihnim ve bedenim; kırıntıları dağıtmak yerine seyircileri erikli keke boğuyorum.

"Bir defasında, kayak pistinin tepesindeydim, aşağıdaki küçük bir karaltıya doğru inmem gerekiyordu ve nasıl kayacağımı bilmiyordum; ileri atıldım; uçuyordum, bedenim bu hızı kucaklar ve ona hâkim olurken ben zevkten çığlık atıyordum; derken yoluma kaygısızca bir adam çıktı ve ben bacağımı kırdım. Sonra bir de Wertz[2] ile birlikteyken bindiğim at yol kavşağına dörtnala girdiği ve üzengi kayışlarının kopup beni nefes nefese, atın boynuna sarılmış halde bıraktığı, bir coşku içinde bana sonum böyle mi olacaktı, diye düşündüren o olay var. Ve sonra, seni çok seven o öfke ve ölüme kendimi kaptırdığım zamanlar var ve ben, kendi huzurum ve bütünlüğümdense, canımı yakma pahasına bunlara çok daha sadığım. Ben iki ayrı dünyada yaşıyorum ve biz ayrı olduğumuz müddetçe, hep böyle yaşayacağım.

"İçinde bulunduğum bu en korkunç vaziyeti ifade etme farkındalığına vardığıma göre, bunu ve sana ikide bir neden yazmak zorunda olduğumu anladığını bilmeliyim: eğer bana bir daha hiç yazmak istemezsen, bana boş, imzasız bir kartpostal ya da başka bir şey, herhangi bir şey gönder ki senin düşündüğünden hem daha kötü hem daha iyi olduğumu öğrenmeden yazdıklarımı yırtıp yakmadığını bileyim. Bu dünyada benim için değerli olan tek insanla konuşmayı isteyecek kadar insanım.

"Sanıyorum en çok beni kendine bağlaman (bütün nefrete, kine, tiksintiye ve dünyadaki tüm metreslere rağmen ikimizin de bunu bitirmeye gücü olmasın diye) ve kesip açtığın, kalbimi tamamen söküp aldığın ve ne bir anestezi ne de dikiş kullanarak

1 Orijinal daktilo metninde "Kendimi tam anlamıyla canlı, atak ve içimdeki her şeyi kullandığımı hissettiğim o sayılı birkaç zamanı düşünüyordum, ~~sevgilim~~" yazmaktadır.

2 Richard Sassoon'un Yale'den oda arkadaşı Richard Wayne Wertz bir dönem Plath ile flört etmiştir.

beni bu halde bırakmandan sarsıldım; yaşam kaynağım, kanım çorak bir masanın üzerine damlıyor, hiçbir şey büyümüyordu. Eh, hâlâ da damlıyor. Ve görüştüğümüz zamanda bile beni görmekten neden korktuğunu merak ediyorum: sana inanıyorum çünkü ve bunu sırf kendi rahatın için, sırf başka kadınlarla karşılaşmayayım diye yaptığına (bir zamanlar inanmak istediğim gibi) inanamıyorum. Neden Brand'e bu kadar benzemek zorundasın ki: Neden bu kadar uzlaşmazsın?

"Eğer benimle birlikte olmanın beni sana daha fazla bağlayacağını ya da bana başkasını bulmak için daha az özgürlük tanıyacağını düşünseydin bunu görebilirdim ama şimdi biliyorum ki, benim bildiğim gibi sen de bilmelisin, ben öyle çok kanadım ki yalnızca bıçaklardan kaçınmak beni iyileştirmez, neden bizi sahip olduğumuz bu küçük, kısıtlı dünyayı kurmaktan men ediyorsun. Neden bu tabu? Kendine bunu sormanı istiyorum. Ve içinde bu cesareti ve anlayışı bulabilirsen bana da söylemeni.

"Ben zayıfken, bunun bir nedeni vardı; şimdiyse hiçbir neden göremiyorum. Seninle Paris'te yaşamamam ve senin derslerine girip seninle Fransızca okumamam için bir neden göremiyorum. Ben artık tehlikeli, senin dışında biri değilim. Neden durumumuzu (ki zaten yeterince cehenneme dönmüş ve önümüzdeki amansız yıllarda yeterince sınanacak) böyle tamamen ve bütünüyle zor hale getiriyorsun? Yeniden donmak anlamına geleceğini bilsem de o duygunun içinde eriyerek daha ağır korkuları bile kaldırabilirim ancak bunun için birlikte olmanın, inatla daima ayrı kalmaktan daha çok zaman ve boşluk yaratacağına inanmam lazım.

"Bütün bunları dönüp yüreğine ve aklına sormanı istiyorum çünkü ansızın aklıma çok derin bir soru geliyor, şimdi: hayatı birinin gölgesinde zenginleştirmeyi yeğleyeceğimi biliyorsan eğer neden kaçıp gitmeme izin veriyorsun? Senden senin veremeyeceğin bir şey istediğimi söylemiştin daha önce. Evet, öyle istiyorum. Ama şimdi (o zaman anlamadığım şeyin) ne olması gerektiğini anlıyorum ve sana olan inancımın ve aşkımın içerek

ya da kendimi başka adamların yataklarına atarak köreltilemeyeceğini ve körleştirilemeyeceğini biliyorum. Bunu anladım ve bunu biliyorum, peki elimde ne var? Anlayış. Aşk. İki farklı dünya. Baharı sevecek ve bize özgü olanın buna duyduğumuz merak olduğunu inkâr edebileceğinin aptalca ve korkunç olacağını düşünecek kadar basit biriyim. Bir kehanet gibi içime doğuveren o tuhaf bilinçle biliyorum ki ben kendimden ve sana duyduğum muazzam ve dehşet verici ölçüde sonsuz aşktan eminim; her zaman da öyle olacağım. Ama bu benim için çok daha zor çünkü bedenim inanca ve aşka mahkûm ve bunu başka bir adamla asla yapamayacağımı hissediyorum; ki bu da (bir rahibe olamayacağıma göre) kutsanmış bekâr bir kadın olmam gerektiği anlamına geliyor. Şimdi bir avukat ya da gazeteci olarak kariyer yapmaya yönelsem tam yerinde olurdu. Ama yönelmiyorum. Ben bebeklere, yatağa, muhteşem arkadaşlara ve leziz bir akşam yemeğinden sonra dâhilerin mutfağında cinlerini yudumladıkları ve kendi romanlarını okudukları ve borsanın neden böyle gittiğinden bahsedip bilimsel mistisizmi (bu da, yeri gelmişken, büyüleyici bir konu: bütün halleriyle: botanik, kimya, matematik ve fizik vb alanlarından muazzam adamlar ve çeşitli halleriyle bütün o mistikler) tartıştıkları müthiş ufuk açıcı bir eve yöneliyorum - - - her neyse, benim bir adama sağlamak istediklerim bunlar ve ona her gün içinde yüzebileceği muazzam bir sadakat ve aşk denizi ve büyük bir acı ve gururla ona bir dolu çocuk vermek. Ve ben senden en çok, beni bunları isteyen bir kadın yaptığın için, beni bir tek senin kadının yaptığın için ve sonra hayatımı bütün namusumla başka kadınların çocuklarına sözünü geçirerek yücelen bir öğretmen olarak geçirmek zorunda kalacağım o en gerçek ve korkunç derecede kesin olasılıkla karşı karşıya bıraktığın için nefret ettim. Hayatta her şeyden çok sana bir oğlan çocuğu doğurmak istiyorum ve Phèdre[1] gibi, içim kendi alevimin karanlı-

1 Jean Racine'in ilk olarak 1677 yılında sahnelenen aynı isimli oyununun başkarakteri. (yay.n.)

ğıyla doluyken dolaşmak istiyorum, hangi tevazu, hangi gurur engel olacak bana?

"Sanırım, bir bakıma, biricik kızını bir tek tehlikeli zehirli yiyecekler ve zehirli egzotik bitkilerin saldığı havada yaşayacak şekilde büyüten Signor Rappaccini[1] gibi olduğunu hissediyorum: bu kız normal dünyada yaşayamayacak duruma ve ona bu dünyada yaklaşmak isteyenler için ölüm tehdidi haline geldi.

"Beraberimde bir kaos, bir suçlama kargaşası getiriyor ya da senden ayrılmayı daha zor bir hale sokuyor olsaydım (ki bu olabilir ama bunu kontrol altında tutmak mümkün) - - - o durumda engel olmaya hakkın olurdu. Ama benim tek istediğim seni görmek, seninle olmak ancak (tutkuyla seninle birlikte olmayı istemiyormuşum gibi numara yapmamama rağmen) âşık olma çağını geçen insanların yapabileceğini hayal ettiğim şekilde yürümek, konuşmak istiyorum ama biz birbirimize en nazik en iyi davranacağımız zamana ve anlayışa geldik. Bütün bu sonsuz yıllar önümüzdeyken, şimdi neden beni görmeyi reddediyorsun?

"Sana bunu sorabileceğime ve sana mektuplarda zayıflıkları açığa vurduran ya da bulaşıcı hastalık taşıtan bir aşırı-vicdanlılık hastalığı olduğunu hissettirmeyeceğime inanıyorum. Artık kendini bilen bir kadın olarak, sana soruyorum. Ve cesaretin varsa eğer ve dönüp kendi içine bakarsan, cevap vereceksin. Çünkü ben gelip senin isteklerine saygı duyacağım ama şimdi sana, neden böyle istediğini de soracağım. Kırılmaz, yapay bir durağanlık yaratma, ah bunu yapma; sen de benim bugün yaptığım gibi kırıl, bükül, yeniden büyü."

Ben de yaptım ve ağlamayı kesemedim, sel gibi akan, boşalan yaşlar, aşkım o lanet yola girmişken, bana gelmememi söylerken hayat ve umut peşinde koşmak. Neden, neden?

Mektubunu okudum ve nemli, çamlarla kararmış patikadan

1 Amerikalı roman ve kısa öykü yazarı Nathaniel Hawthorne'un (1804-1864) *Rappaccini'nin Kızı* kitabındaki karakter. (yay.n.)

yürüdüm bu gece, ılık yağmur, nemle buğulanan yıldız ışıklarında kara yaprakların üzerine damlıyor, onları pırıl pırıl yapıyordu. Bu korkunç acıyla ağlıyor, ağlıyordum; canım yanıyor baba, canım yanıyor, ah hiç tanımadığım babam; babamı bile aldılar benden.

Bunların hepsi çok basit ve saçma geliyor: ben bugün, kudurmuş soğuk bir vicdanlılıktan çıkıp ona gitmeme izin vermeyen ve mümkünken gelmeme izin vermediği gibi bu ilkbaharda sonsuz yıllarca mümkün olmayacak bir yere giden bir adama çok ama çok, Tanrı bilir ne zamandır âşığım. Ve gelmeme izin vermeyecek. Ve aklıma James Joyce'un o harikulade şiiri geliyor "Kuşatmadaki Bir Orduyu Duyuyorum . . ." ve kahkahaları ve uzun yeşil saçlarıyla denizden bir gökgürültüsü gibi gelen atların ardından geriye dünyadaki bütün kederle birlikte bu bir dizi sözcük kalıyor geriye:

Ah kalbim, bu umutsuzluk karşısında hiç mi çaren yok?
Aşkım, aşkım, aşkım, neden beni yapayalnız bıraktın?

Bir erkek olsaydım, oturup bunun üzerine bir roman yazabilirdim; bir kadın olarak, neden bir tek ağlayıp buz kesmeli, ağlayıp buz kesmeliyim?

Bırak güçlü olayım, uykumla güçlü, zekâmla güçlü, etim kemiğimle güçlü; bu çaresizlik yoluyla bırak kendimi dışa yaymayı öğreneyim: kendimi nereye ve kime vereceğimi bileyim: Nat'e, Gary'ye, hatta Chris'e, Iko'ya, kendi çapında canım Gordon'a: bizi oluşturan düşkünlük ve aşkın o çok özel karışımı olan küçük anları ve sıradan sohbetleri vermek. Acımasız olmamak. Beni bundan, zeki, yalnız, bekâr kadınların damarlarında dolaşan o buruk, ekşi limon asidinden kurtar. Çaresizliğe düşmeme ve teselli arzusuyla onurumu bir kenara atmama izin verme; içki içmenin ve kendimi tanımadığım adamların üstüne atmanın ardına saklanmama izin verme; zayıf olmama ve başkalarına içimin kan ağladığını, günden güne nasıl damla damla aktığını, biriktiğini

ve pıhtılaştığını anlatmama izin verme. Hâlâ gencim. Yirmi üç buçuk yaş bile hayata yeniden başlamak için geç değil. Bir Celia Copplestone olduğumu düşünmüyorum zaten: o gelmezse, beş yıl içinde yeni bir hayat kurabileceğimi bütün kalbimle umuyorum; o gelsin diye beklerken yılları doldurmak için çeşitli yollar düşünmeye kesinlikle körü körüne devam edemem; bir şekilde hep onunla yaşamak istiyorum ben: uyanıp bana günaydın dediğini görmek ve ona çocuklar doğurmak: onun çocuğunu taşımak eşsiz bir gurur olurdu. Tanrım. Sıradanlaşmaya katlanamam. Bunun olmasına izin verme; çıkar at içimden, ne yapacağına karar ver ve onu yap.

Ah birini düşünüyorum, birini, isimleri gözden geçiriyorum: beni duy, yüreğine al, ısıt, bırak ağlayayım, ağlayayım, ağlayayım. Ve güçlü olmama yardım et: Ah Sue, ah Bay Fisher, Ruth Beuscher[1], ah anne. Tanrım. Belki de Elly'ye yazmalıyım. Bunu yapmak bütün bunları somutlaştırmaya yardım edecektir.

Bunun tadını çıkarıyorum; iki aydır gergin ve kaskatıyım. İki aydır yalnızım. Apansız boşvermenin ve içim dışıma çıkana kadar ağlamanın tadını çıkarıyorum. Yorgunum ve uzun süredir devam eden sinüzitimden bezmiş haldeyim ve bu yardımcı oluyor: bütün çaresizliklerin en zayıf anımda üstüme üstüme geliyor. Hopkins okuyacağım: ve hayatlarımız ve en sevgili aynamız çatladığında, soluklanmak, kenara çekilmek ve iyileşmek doğru değil mi; neden koştura koştura kendimi derslere sürükleyeyim ki: O "kaçış" iş tekliflerine gerçekten ihtiyacım yok: soluklanmaya ihtiyacım var: yapmak, okumak, düşünmek istediğim yeterince şey var, şükürler olsun. Önümüzdeki dönem bir şeri partisi vermeliyim ya da çay ve Chris'i, Gary'yi, Nat'i ve (çok tatlı biri gibi görünen) Keith'i[2] ve bir-iki de kızı çağıracağım. Doğru

1 Plath'ın Amerikalı psikiyatrı Ruth Tiffany Barnhouse Beuscher. Plath 1953'te McLean Hastanesi'nde Dr. Beuscher'in hastası olmuş ve 1959'da özel terapilere devam etmiştir.

2 Plath'ın Cambridge'den arkadaşı İngiliz Robert Keith Middlemas.

insanlar ve doğru sayı çok ama çok önemli: herkes konuşsun ve iletişim kurabilsin, ne karmakarışık ne de çok sıkıcı olsun diye.

Günün birinde yumurta pişirmek ve bebeğe süt vermek ve kocamın arkadaşlarına akşam yemeği hazırlamak için sendeleyerek yerimden kalkarken, elime Bergson ya da Kafka veya bir Joyce alacağım ve benimkini geçen ve aşan beyinlerden üzüntü duyacağım. Ama bu nasıl oluyor? Bütün bu kadınlar, şu Bayan Burton[1], (artık gücünün sonuna gelen) şu ihtiyar Bayan Welsford[2] okudukları ve "Jonson ve Chapman'ın Siyasi Trajedileri" gibi makaleler ve *The Fool* (Aptal) benzeri kitaplar yazdıkları ve Dr. Krook[3] gibi parlak zeki gençlerden korktukları yıllarda daha mı iyiydiler? Çatışmayla, çocukları, soneleri, aşkı ve kirli bulaşıkları dengelemeye çalışmakla dolu bir hayat isterdim; hayatı piyanolara, kayak yollarına ve yatağa yatağa yatağa çarpa çarpa ifade ederek.

Günün birinde. Bugün denetimi atlattım: artık saatler süren mecburiyeti atlatacak bir hale geldi bu, çığlığı basmadan: usul usul, metanetle. Bu arada, bugün, Bayan Burton düşüncesizce intiharın (savunma amaçlı) bir kaçış olduğunu söylediğimizde bizi düzeltti ve –insan bu dünyada ancak namussuzca ve sefilce yaşayabilecekse– bırakıp gitmenin cesurca bir şey olduğunu söyledi. Biz de öyle düşündük. Bir seferliğine.

Ayrıca bugün Bayan Krook, filozof F. H. Bradley'nin *Ethical Studies* (Ahlak Çalışmaları) kitabında (kendi zayıflığı) ihmal ettiği ve önümüzdeki hafta D. H. Lawrence'ta duyacağımız aşkın kurtarıcı gücünü tartışıyor. Ve "Racine'de Alın Yazısı Olarak Tutku" yazımı, tutkunun tek bir boyutu olduğu ve benim onu kıldığım ölümcül facia olmadığı yorumuyla geri aldım: metaforlarımı da alevler ve kanserler ve şehvetlerle karıştırdım.

1 Plath'ın Cambridge, Newnham Koleji'ndeki danışmanı, İngilizce Bölümü hocalarından Kathleen Marguerite Passmore Burton.

2 Cambridge, Newnham Koleji İngilizce Bölüm başkanı Enid Elder Hancock Welsford. Plath, 1955'te Welsford'un trajedi derslerine katılmıştır.

3 Plath'ın danışmanı, Cambridge, Newnham Koleji İngilizce Bölümü araştırma görevlisi Dorothea Greenberg Krook.

Dr. Krook'tan sonra, Eagle'da Gary[1] ile güzel bir öğle yemeği yedim. Güzel yemekler, bira, aklı başında sohbet ve tamamıyla erkeklerden oluşan karanlık pub ortamındaki tek kadın bendim ve bu durumdan çok memnundum! Gary sarışın, mavi gözlü, büyük ölçüde iyi anlamda Almanlara benziyor: güzel, analitik, yavaş, ölçülü bir düşünme biçimi: her yerde en iyi beyinlerle tanışmış, öyle görünüyor: Burada, Daiches, Krook ve belki Lewis ile çalışıyor: hep en hoş beyinlerle: E. M. Forster: eh, neyse, daha önceki bütün karşılaşmalarımızdan daha iyiydi çünkü yoğun bir iletişim kurarken, hiç olmazsa sakindim de ve onunla daha önce yaptığım gibi benim beynimi kadınsı, mantıksız ve biraz da absürt bulup hor gördüğünü hissederek heyecanla konuşmadığımı hissettim.

Gary ve ben bilimsel mistisizm, kartlardaki önbilgi olasılığı, hipnoz, havaya yükselme, Blake (ona büyük hayranlık besliyor) hakkında konuştuk durduk: ben Wallace Stevens'ı okudum, o ise yeni başlıyor: kendimi konuşmalarıma daha sert köşeler yontarken, konuşmadan önce daha çok düşünürken buluyorum: bir şeyleri kanıtlamaya çalışırken, yalnızca el kol hareketlerine boğulurken değil: bunu daha iyi öğren, güzel bir şey. Gary de yardım edebilir çünkü büyük ölçüde romantik bir çizgiyle çizilmiş olsa da (adeta gülünç, iyi anlamda, çok yavan görünüyor, bir şekilde belli bir analitik mizacın laneti) titizlik derecesinde doğru ve mantıklı; bu perşembe onunla kahve içeceğim, önümüzdeki hafta onunla ve Keith'le çay içeceğim. Okumalıyım. Bergson okumalıyım.

Vurulmuş gibiydim, Newnham'da Bayan Barrett[2] ile karanlık bir odacıktaki yorucu oturumda *Les Fleurs du Mal*[3] üzerinde otopsi yapan toy kızlara peltek peltek, tatlı tatlı şahsen

1 Cambridge'de okuyan Amerikalı Garry Eugene Haupt 1956'da Plath ile flört etmiştir.

2 Plath'ın Fransızca öğretmeni Anne Judith Barrett.

3 Fransız şair Charles Baudelaire'in ilk olarak 1857 yılında basılmış şiir kitabı. Fr. Kötülük Çiçekleri. (yay.n)

Baudelaire'i bilmediğim sözcükler dışında neredeyse anında çevirebildiğimi söylerken bile: sözcüklerin ve anlamların duygulara hitap eden akışını hissediyor ve bunları ona okumaya ve onunla yaşamaya can atarak içlerine bir başıma dalıyordum. Belki bir gün Fransızca bana gerçekten doğal gelir.

Bütün bunlar ağlamayı kesmek için. Pazar günü Jane'le müthiş bir kavga ettik. Yeni kitaplarımın beşinin üzerine kurşunkalemle notlar alıp birkaç yerin altını çizmiş; benim satırların altını siyah kalemle çizdiğime bakılırsa artık hiçbir şeyin bu kitaplara daha fazla zarar veremeyeceğini düşünmüş olmalı ama ben öfkeliydim, çocuklarım bir yabancının tecavüzüne uğramış ya da dayak yemiş gibi hissettim.

Hâlâ bu korkunç kederin, bu hastalığın, bu bıkkınlığın, bu korkunun ortasında dönüp duruyorum: Doğal dünyanın, o basitçe sevilenlerin ve okunacak ve görülecek bütün her şeyin lütfu var hâlâ.

İlandan başka bir Fulbrightlıyı aradım. Belki Paris'e onunla birlikte giderim. (Kısa boylu, şekilsiz, çirkin, antika, evli biri mi acaba? Columbia'dan doktorası var ve sesi genç ve bilgiç geliyordu.) Bir şekilde bir sabah erkenden Richard'ın evine gitmeli, güçlü ve kendine hâkim, orada durmalı ve ona: merhaba, demeliyim gibi geliyor. Sonra öylece Paris'te dolaşabilir, belki zaman geçirecek birkaç insan, izleyecek birkaç oyun bulur ve beni Almanya'ya Gordon'la buluşmaya götürecek trene atlayabilirim. Gordon iyi ve güçlü davranacak ve çektiğim bütün bu acılar hakkında hiçbir fikri olmasa bile beni bütün tatlılığıyla iyileştirecektir. Zayıf davranıp başkalarına anlatmayı reddediyorum.

Göreceğiz. Onunla yüzleşmek bir bakıma yapacağım son güzellik olacak. (Ah, evet, hâlâ gücün bende olduğunu düşünüyorum: Metresiyle yatıyor olabilir, evden içeriye girmemem için emir vermiş olabilir ya da orada olmayabilir veya orada olsa da beni görmeyi reddedebilir, şimdi çaresiz değilim. Ve işte bu yüzden sahiden gidebileceğimi hissediyorum. Onu seviyorum ve bir gün

biteceğini bile bile hayatın tadını çıkarabilmek için neden onunla olamayacağımı anlamıyorum. Göreceğiz.)

İşte arabam geliyor. İyi geceler, iyi geceler.[1]

8 Mart, Perşembe akşamı

Pembroke'u seviyorum: Arnavutkaldırımlı avluyu koşarak geçtim ve bana üzerimde Elizabeth dönemi ipeklileri olması gerekiyormuş gibi hissettiren gotik-kemerli anahtar deliği şeklinde pencereleri olan döner taş merdivenleri çıktım; Gary evde çekilmiş kahve ve büyük ölçüde Keith ve Bayan Krook'a (beni kabul edebilirmiş, Gary iyimser konuşuyordu) dair haberlerle beni bekliyordu. Yale, Smith ve türlü çeşit kişilikler (tamdığı hocalar fevkalade) ve bir de Sassoon hakkında konuştuk durduk: sıradan bir şeymiş gibi, "Ah, evet, tanıyorum onu; bana ondan bahsetsene," demek bana yasak bir iş yapmanın tuhaf zevkini verdi. İşte Gary böyle konuşmaya devam etti ve benimle Sassoon'u Manuscript Club'dan[2] neden çıkardıklarına dair epey samimiyetsiz fikrini paylaştı: bir topluluk adamı değildi; Yale'den hoşnutsuzdu; yazmak için her şeyden vazgeçiyordu; aile adının etkisi, vesaire. İçimden kıkırdıyor ve ah, Tanrım diye düşünüyordum. Ne saçma. Ve ben onu böyle seviyorum!

D. H. Lawrence'ın inanılmaz öyküsü *Ölen Adam*'a devam eden Krook'a yetişmek için koşturdum. Kitaptan bölümler okudu, içim ürperdi, "Ölü"nün son paragrafında olduğu gibi, melek tüylerimi diken diken eden bir ürpertiyle beni saçlarımdan tutup çekmiş gibi: sevdiğini kaybetmiş Isis'in, aranıp duran Isis'in tapınağında. Lawrence Vence'de öldü, Sassoon'la mistik hayalimi gördüğüm yerde; ölen kadın bendim ve o bahar, o alevlenen hayat, varoluşun o sağlam öfkesi olan Sassoon aracılığıyla temasa geçiyordum. Her şey tüyler ürpertici biçimde yerinde görünüyor;

1 İngiliz yazar, şair ve oyun yazarı William Shakespeare'in (1564-1616) 1608'de yazdığı *Hamlet* oyunundaki Ophelia karakterinin repliğinden bir alıntı. (ç.n.)

2 Yale Üniversitesi'ndeki Wrexham Trust Derneği.

epeyce okudum; bunun büyük kısmını yaşadım. Önemli bu. Akşam yemeğinden önce Lawrence'ı bitirdim.

Bayan Lameyer ninemin hastaneye tekrar yatırıldığını yazdı; ağzıma lokma koyamıyorum. Ben bu satırları yazarken kanserden ölüyor mu? O karanlık rezil gizem; ben o kadını seviyorum, dünyadan başka bir yere gidebileceğine ve benim orada olmayacağıma inanamıyorum; evimizin onsuz kalacağına inanamıyorum. Midemi bulandırıyor; çok uzaklarda, onu düşünüyor, ağlıyorum. O varlıklar, o sevdiğim ve karanlığa giden insanlar; hiç tanıyamadığım babamın elimden alınmasından yakınıyor, öfkeden deliye dönüyorum; onun zihnini, kalbini, 17 yaşındaki bir oğlan çocuğuykenki yüzünü bile deliler gibi seviyorum. Onu severdim ama şimdi yok. Benden büyük olanlar onları tanıyamadan öldüklerinden ve geriye bir tek benden küçükler, benden sonrakiler, bebekler kaldığından bir şekilde kendimi çok yaşlı hissediyorum. Karanlığa çok yakınım. Yazdığım villanelle babamaydı ve en iyisiydi. Onu tanımak için yanıp tutuşuyorum; Anchor'daki o muhteşem kahve randevusunda Redpath'e baktım ve ona babam olması için yalvarmak için; yaşça benden büyük bir adamın zengin, görmüş geçirmiş, bilge aklıyla yaşamak için adamı adeta paraladım. Sırf bu sebeple evlenmekten kaçınmalıyım, bundan kaçınmalıyım. Belki müthiş bir babası olan genç bir adam bulmalıyım. Her ikisiyle de evlenebilirim.

9 Mart, Cuma

Odayı temizlerken şarkı söyleyesim geldi: bir ruhu nasıl müthiş doğum sancılarına saldığım ve Sassoon konusunda anneme danışmak konusunda nasıl hissettiğime dair bir mektup yazdım, en iyi iki şiirimi de ekledim: "Pursuit" ve "Channel Crossing".

Ayrıca ona yeni parlak fikrimi de yazdım: genç yazarlara verilen Eugene Saxton Bursu'na başvurmak. Odak noktam yine saptı, eğer bu akademik, eleştirel dünyaya gireceksem, bütün zamanımı okuyarak ve okuyarak geçirmem ve alışılmış düzeni

sağlıklı bir şekilde tersine çevirip belli bir noktadan ötesini okumayı reddederek kendi yazdıklarımı felce uğratmak yerine iyi anlamda etkileyen şeyleri, yani modern eserleri okumam gerektiğinin farkına vardım. Şimdi yazma hayatım üzerinde durmak istiyorum; akademik-eleştirel-öğretim hayatım bekleyebilir. Bu dönem yazarsam (ders programımı en azına indirdiğime göre: ahlak ve Fransızca, belki bir de Almanca) ve bir ay Elly'yle birlikte İspanya'da yaşar, sonra dönüp bir ay daha yazar ve tekrar yola koyulursam, çeşitli ödüllerle birlikte bir roman (aşk ve intiharın büyük yer tuttuğu: bir de üniversite ortamının, zeki kadının dünyadaki yerinin: bölümlerle, öykülerle düşün, zafere doğru mücadele et) ve beni kontrol altında tutacak şiirler yazmamı da sağlamaya yetecek kadar şey biriktirmiş olurum. Roman yazmayı ve güney Fransa'da (Vence? Grasse?) ya da İtalya veya İspanya'da bir yıl yaşamayı ve ruhumu demir gibi işleyip bir başıma yalnızca Fransızca ve Almanca okuyup sanata gömülmeyi yeğlerim. Bunu denemeliyim. Bunun yollarını düşün. Bütün ödüller: *Seventeen*'den *Mademoiselle*'e, en son şiir darbelerine, hepsi paha biçilmez olacaktır; bir de, gazete tecrübesi.

Bu bir hayal. Onun için çalışacağız. Bir roman yayımlatırsam, bu Amerika'da bir iş bulmama da yardım eder. Bu yaz başlamalıyım. Ana hatları: Zeki kadın, mücadele, zafer: anlaşmazlık hoşgörüsü vs. Karmaşık, zengin ve canlı bir hale getir. Sassoon'a yazdığın mektupları falan kullan. Heyecanlanmaya başladım. Gergin ve zorlu bir şey yarat; Tanrı aşkına, lütfen duygusal olmasın.

Huxley'nin bir dolu kitabını satın aldım: en sonuncusu *Heaven and Hell* (Cennet ve Cehennem): zihindeki zıtlıklar: hipnoz ya da meskalin etkisi altında ulaşılmışlar.

Aynı noktaya geri döndüm: *The New Yorker* şiirleri reddetti, en azından "üzgünüz, tekrar deneyin" notuyla. Umut dolu bütün bu günler, normal postayla bana geri dönüyor. Ama bugün, şükürler olsun ki, on roman yazabilir ve tanrıları mağlubiyete uğratabilirim; dışarıda, tenis topları vızıldıyor, kuşlar cikcikleyip

cıvıldıyor ve ben Burton'a son makalemi yazmak için Marlowe ve Tourneur okumak zorundayım. İlkbaharın; hayatın; büyüyen bir ruhun şerefine.

10 Mart, Cumartesi sabahı

Kımıldamadan duramıyorum; diken üstündeyim; rüyalar sabah güneşiyle birlikte benimle alay etmeye başlıyor. Hamish'le birlikte art arda devirdiğimiz en az beş-altı bardak viski hâlâ damarlarımda gizli, bana ihanet etmeye hazır bir kargaşa yaratarak dolaşıyor; bu sabah içtiğim kahvedeki kafein ise sinirlerimi iyice geriyor, dehşete kapılıyorum: Şu işe bakın ki, *Granta*[1] baş harfleri benimle aynı (S. P.) olan bir kızın berbat bir şiirini basmış; bu komiteye gıcık oluyorum: kendi arkadaşlarım, hep kendi arkadaşlarını basıyorlar; önümüzdeki hafta hem onlar hem de *Varsity* için bir şeyler karalayayım: Etkili, nükteli, vurucu: Terbiyesizlik edip reddedemeyecekleri bir şeyler.

Asıl söylemek istediğim şuydu: O burada; Cambridge'de. Ağlak suratlı Bert okul kütüphanesine giderken beni yolda yakaladı: "Lucas ve Ted dün gece pencerene taş attı." İçimde büyük bir sevinç şaha kalktı; adımı hatırlamışlar; yanlış pencereye taş atmış olmalılar ve ben zaten Hamish'le içiyordum ama benim dünyamdalar; bir dakika kadar konuştuk, görünüşe bakılırsa Ted, James Joyce'un *Ulysses*'inin (!!!) özetini yazma görevini üstlenmiş falan filan. Onlara bir ara uğramalarını söyle gibi bir şeyler geveledim ve pedallara asıldım.

Penceremin dışında ilkbahar tomurcuklanırken ve bu benim kanıma dokunurken, bütün gerginliğim ve isyankârlığımda, Webster ve Tourneur üzerine yazacağım ödev için ineklemek zorundayım: neden, ah neden dün yapmadım ki ben bunu. Bilmem gerekirdi ve bugünüm mahvolacak çünkü o burada ve Puddefoots ya da başkasıyla randevusu var diye bir daha kalkıp

1 *Granta*: Cambridge Üniversitesi öğrencileri tarafından çıkarılan, ilk olarak 1979 yılında basılan edebiyat dergisi. (yay.n.)

gelmeyebilir, bense boyanmış dikenli teller gibi tir tir titreyerek burada böyle bekliyorum. Böylesine yorgun ve o viskiden ötürü kafamın içi pamuklarla doluymuş gibi olmasaydı keşke; o zaman bununla baş edebilirdim. Gelse de gelmese de. Muhtemelen şu anda o sarışın onunla öğle yemeğini yiyordur bile. Tanrı'ya şükür Bert o kızla birlikte. Ama o. Ah, o. Bu sabah Dr. Davy[1] ile son seansı kendimi açıkça ifade ederek geçirdim: Yolumu akademik, yaratıcılık, yazı yazma, duygusal yaşama ve sevme gibi, her şeyi bir araya getirip ben çizmez, yönetmez ve yürütmezsem, baskıcı ve ezici güçlerden korkmaya başlıyorum: yazmak beni küçük bir tanrı haline getiriyor: kurduğum küçük sıralı sözcükler aracılığıyla dünyanın akışını ve vuruşunu yeniden yaratıyorum. Kendilerine yaratıcı çıkış yolları bulmaları gereken çok güçlü fiziksel, zihinsel ve duygusal güçler var içimde (örn. Hamish'le içki içmek ve rastgele sevişmek) yoksa yıkıma ve israfa yol açacaklar.

Lütfen gelsin; bu İngiliz baharında o benim olsun. Lütfen, lütfen.

Lütfen gelsin; ve bana saygı duymasını, benimle ilgilenmesini ve bağıra bağıra konuşup histerik çığlıklar atarak onun üstüne atlamamamı sağlayacak gücü ve cesareti ver bana; usul usul, kibar kibar, yavaş bebeğim, yavaş. O şimdi yedi İskandinav güzelinin arasında caka satıyordur. Bense örümcek gibi buraya, eve tıkılmış oturmuş, bekliyorum.

Penelope Webster'ın ağlarım örüyor, Tourneur'un iğini döndürüyor. Ah, o burada; benim kara yağmacım; ah açım, açım. Büyük, çarpıcı, yaratıcı, tomurcuklar yüklü bir aşka açım: ben buradayım; bekliyorum; o ise sıradan bir orman tanrısı gibi Cam Nehri kıyılarında oyunlar oynuyor.

10 Mart: Ek yazı

Ah öfke, öfke. Onun burada olduğunu neden öğrendim ki. Uyuyan dev uyandı yine; evde çıt çıksa onun merdivenlerdeki

1 Plath'ın 1956 yılında Cambridge'deki psikiyatrı Brian William Davy.

ayak sesi sanır oldum. Deli kızın aşk şarkısını Mike'ın bir türlü gelmediği böyle çılgın bir ruh halindeyken yazmıştım ve her zaman siyah, beyaz ve kırmızı renk giyiniyorum: Vurucu, ateşli renkler. Gelip geçen bütün ayak seslerini onun ayak sesi sanıyorum ve onun yerini alan hırsızlara lanet ediyorum.

Şu an yatıyorum, yanıyorum, bu hastalık yüzünden ateşlendim ve güneş, boş ve alaycı, alçalan turuncu bir göz gibi, birdenbire bana kilitleniyor; tam zamanında geldi, saat tuttum. Ve karanlık yeniden beni yiyor: kapkara devasa bir makinenin içinde ezilip öğütücü, kayıtsız değirmen taşları suyumu çekecek ve kupkuru kalacağım diye korkuyorum. O şimdi bir partide, biliyorum; kızın biriyle. Yüzüm alev alev yanıyor, küle dönüyorum, Sodom ve Gomorrah'nın elmaları gibi.

Yattığım yerden merdivenlerdeki ayak seslerini ve sonra kapının çaldığını duydum ve dileğimin meyvesini karşılamak için yataktan zıpladım. Gelen John'du, sinemaya gitmek isteyip istemediğimi soruyordu. O filmi görmek istiyordum ama kendime izin veremezdim; burada öylece durup saatin sekizden ona varışını izlemek ve *Duchess of Malfi*'yi[1] okumak daha zor olacaktı. Ondan o kadar nefret ediyorum ki; daha geçen hafta ancak o şiiri yazarak yatıştırdığım öfkemi beslediği için Bert'ten o kadar nefret ediyorum ki.

Kıvrandım, sinirlendim ve John'la konuştum, veda edip onu başımdan savdım; düşünsene, beni, Paris dururken Kopenhag'a gitmeye ikna etmeye kalktı!

Son iki gecedir gördüğüm rüyaları anımsıyorum: ilki: bir tiyatro oyunu için seçmelere giriyorum ve palyaçolarla aktörlerin pratik yaptıkları dev bir spor salonundayım. Her yerde ağır bir tehdit havası var: koşuyorum, devasa ağırlıklar kafama düşüyor; kaygan zemini geçiyorum ve ta uzaklarda, gülüşen serseriler beni düşürmek için bana doğru kocaman siyah toplar yuvarlıyorlar;

1 1612-1613 yılları arasında İngiliz oyun yazarı John Webster (1580-1634) tarafından yazılmış tiyatro oyunu. İng. Malfi Düşesi. (ç.n.)

korkunç bir tehlike anı: trafiğin içinde kısılıp kaldığım, her taraftan kamyonların, otobüslerin ve bisikletlerin bana doğru geldiği ve ancak ya geri çekilmeden öylece durup gözlerimi yumabildiğim ya da kendimi o trafik karmaşasının içine atıp şansımın yaver gitmesini umabildiğim o anlar gibi. Siyah toplar, siyah ağırlıklar, tekerlekli araçlar ve kaygan zemin: hepsi ağır aksak teşebbüslerle beni ezip geçmeye çalışıyor ama ıskalıyorlar. Derken siyah paltom ve beremin içindeyim: sevdiğini yitirmiş Isis'im, aranıp duran Isis, karanlık, ıssız bir sokakta yürüyorum. Bir kafeye giriyor, arıyor, arıyorum ve bir sandalyede, kafasını bir gazetenin ardına gizlemiş, esmer biri oturuyor, hoş, sırıtıyor. Dehşete düşüyor, öyle kalakalıyorum ve o yerinden kalkıyor, benimle birlikte geliyor, esmer ve çok hoş. Slav bir ahmağın ya da sararmış İspanyol'un, meçhul bir ırktan birinin yüzüne sahip esmer başka bir adam yanaşıyor ve kalın, paslı bir sesle "Gece oldu," diyor. Benim bir fahişe olduğumu sanıyor; yanından ayrılıyorum, benden ileride, sırtı bana dönük yürüyen Richard'ımın ardından koşuyorum.

Alt kattan erkek sesleri geliyor. Ben hastayım, hasta. Bu ümitsiz öfke yüzünden. Paris'te başıma neler gelecek Tanrı bilir. Aşk dönüşüyor, şehvet dönüşüyor ve içimde ölümcül bir dürtü haline geliyor.

11 Mart, Pazar sabahı

Cehennem gibi bir gün daha. Fırsat kolluyor, tüm iblislerse bana eziyet etmek için bir araya toplanmış: Ve bir tek ben sana anlatmak için kaçıyorum ellerinden. Tüm gözler, bir dolu göz onun burada olduğunu bildirdi. Bu sabah, bir erkeğe ait olduğu belli bir ayak sesi duydum ve kapı çaldı; yoksa 'O' mu? Gelen: Chris, 10 gün sonra ortaya çıktı. Tek fark, bu kez o da işkence aletleriyle donatılmıştı: Daha bu sabah sokağın başında Luke ve Ted'i görmüş; gelmeyecekler. Sabahın gri, makul ışığında değil. Gelmeyecekler.

Ama dün gece gelmişler, sabaha karşı ikide, Phillipa söyledi. Adımı seslenerek onun camına çamur atıyorlarmış; ikisi bir

arada: Çamur ve benim adım; benim adım çamur. Phillipa bana seslenmeye gelmiş ama uyuyormuşum. Güzel bir bahar günü Winthrop'ta evde olduğumu, üzerimde pijamalarla asfaltı erimiş sokaklardan denize doğru, tuzlu tazeliğe doğru koştuğumu ve denizin içinde, sepetleriyle istiridye avcılarının pijamalar içindeki halime bakmak için birbiri ardına kafalarını kaldırdıkları bir yeşil yosun yığınına çömeldiğimi ve Day'in evinin kafeslerle çevrili çardağında utançla saklandığımı görüyorum rüyamda.

Posta, kanalizasyondan geçerek geliyor ve bana gelen tek şey faturalar. Mektup ve pirinç geliyor kanalizasyondan, deniz kenarında içinde oynadığımız fokurdayan yeşil çamurlu kanalizasyon borusu, yozlaşan ne varsa, sümüksü-ışıltılı deniz salyangozlarını ışıl ışıl sihre dönüştüren kanalizasyon borusu. Gülüyorlar ve postanın ve pirincin kanalizasyondan geleceğine inandıklarını söylüyorlar.

Ve bütün bu süre zarfında, karanlıkta o üç çocuk bana fahişeymişim gibi davranıyor, askerlerin Blanche DuBois'ye[1] yaklaştıkları gibi yaklaşıyor ve bahçelerde yuvarlanıyorlar, sarhoşlar, adını çamurla karıştırıyorlar. Tenime daha fazla iğne batırmak için bugüne iki rapor. Ödevim için ineklemeliyim. Ah, Tanrım bana bu haftayı atlatacak gücü ver. Bir gün onunla yüzleşebileyim; sadece yüzleşeyim, onu insan yapmak için, rivayet edilen orman saçaklarında kasıla kasıla yürüyen siyah bir panter değil. Ne cehennem. Gün ışığında karşıma çıkmayı reddediyorlar. Ben buna değmiyorum. Olur da gelirlerse, o zaman orada olacağım. Gelmeyecekler. Hiçbir şey yemek, bugün o çay davetine gitmek istemiyorum. Çığlık çığlığa sokaklara fırlamak ve gün ışığı onu gerçek boyutlarına dönüştürsün diye o büyük panterle yüzleşmek istiyorum.

1 Amerikalı oyun yazarı ve yazar Tennessee Williams'ın (1911-1983) 1947 yılında sahnelenen *A Streetcar Named Desire* (İhtiras Tramvayı) isimli Pulitzer Ödüllü ünlü oyunundan bir karakter. (yay.n.)

18 Nisan

Giderek her şey daha da çok üstüme geliyor; şimdi de annem çalıştığı zamanlarda hayatım boyunca bana bakan biricik büyükannem cesurca kanserle mücadele ederek yavaş yavaş ölüyor ve altı haftadır damardan bile besleyememişlerken kanser onun vücunda yaşamaya devam ediyor ve giderek artacak da, ancak o zaman ölebilecek. Annem çalışıyor, öğretmenlik yapıyor, yemek yapıyor, araba kullanıyor, tipilerin ardından kar kürüyor, yavaş yavaş ilerleyen bu korkuyla gitgide zayıflıyor. Onu güçlendirip daha sağlıklı bir hale getirmeyi umuyordum ama şimdi, babamınki gibi uzun sürecek bu yavaş ölümün ardından yanına gelemeyecek kadar güçsüz olacak. Ve ben aile sevgisinden, yakınlarımdan ve her şeyden çok sevdiğim benim canım, cesur büyükanneme destek olmaktan ve sevgi göstermekten mahrum, burada boş boş yaşıyorum. Sonra annem de ölecek ve içimde bu dünyada bana öğüt ve sevgi verecek ne bir ebeveyn ne de bir aile büyüğü kalmamasının korkusu olacak.

Başıma korkunç başka bir şey daha geldi, iki ay kadar önce başlayan ve hiç yaşanmaması gereken, tıpkı beni Paris'te görmek istemediğini ve benimle İtalya'ya gelmeyeceğini yazdığında olduğu gibi yaşanmaması gereken bir şey. Londra'ya döndüğümde yaşamanın tek bir yolu vardı ve ben şimdi adeta bir cehennemin içinde yaşıyorum ve bu korkunç kargaşayı hayatın ya da aşkın hangi töreni onarır Tanrı bilir. Başa çıktım, tam anlamıyla yetmediyse de düpedüz terk edilişimle iyi başa çıktım. Bana bunu Paris'e döndüğünde söyledin, bana 'acımasızca' tatilinin harcanacağını söyledin. Evet, sana günbegün her şeyimi verdiğim için benimki de acımasızca harcandı ve ben de harcandım. Günbegün her iki elinle verirken, yıkım ve korku, seçimle ve uzun süreli yokluğunun yersiz gereksiz ve muazzam boşluğunla geldi. Elyazın korkunç karmaşık bir hale gelmiş, şeytanlar bile bundan tek bir anlam çıkartamazlar.

GÜNLÜK
15 Temmuz 1956

Sylvia Plath 16 Haziran 1956'da Londra'da, Queen Meydanı'ndaki St. George the Martyr Kilisesi'nde Ted Hughes ile evlendi. O sırada Avrupa'da tatil yapan Aurelia Plath da bu törene tanıklık etti. Plath ve Hughes yollarının üstündeki Paris'e de uğrayıp, yazlarını İspanya, Benidorm'da geçirdiler.

Benidorm

15 Temmuz

Dul Mangada'nın evi: Kıyı boyunca uzanan Avenida Caddesi'nde, parlak mavi tahta sütunlar ve kare şeklinde ufak tefek gölgelerden bir labirent oluşturan canlı renklere boyalı kulübeleriyle kızıla çalan sarı kumlu plaja bakan, solgun, şeftali rengi badanalı bir ev. Okyanus, ufukta lacivert, kıyıya yaklaştıkça capcanlı bir gök mavisine dönüşüyor, tavus kuşu tüyü gibi masmavi parıldıyor.

Güneş, sallanan yelpaze gibi palmiye yapraklarının ve bambu güneşliğin arasından titreşen çizgiler ve benekler halinde ikinci kattaki terasa vuruyor. Hemen aşağıda kırmızı sardunyaların, beyaz papatyaların ve güllerin filizlendiği kurumuş, cansız toprağıyla Dul Mangada'nın bahçesi var. Mavi boyalı iki tabure ve mavi bir masa arka bahçedeki gölgeye, incir ağacının altına konulmuş; evin arkasındaysa mora çalan engebeli tepeler yükseliyor.

Sabahın erken saatlerinde, güneş havayı henüz aydınlatmamışken ve denizden taşıdıklarıyla ıslak ve tuzlu rüzgâr daha taptazeyken, uzun siyah çoraplarıyla karalara bürünmüş yerli kadınlar ellerinde hasır sepetleriyle pazarlık yapıp tezgâhlardan taze meyve-sebze almak için kasabanın meydanına kurulan pazara gidiyorlar: Sarı erikler, yeşil biberler, iri, olgun domatesler, sarmısak öbekleri, salkım salkım sarı ve yeşil muzlar, patatesler, yeşil fasulyeler, kabaklar ve kavunlar.

Dul Mangada'nın evinde sıcak su yok, buzdolabı yok; koyu renkli serin yüklüğün içi karınca kaynıyor. Alüminyum tencereler, tavalar, pişirme gereçleri duvarda asılı; tabaklar ve sebzeler

geniş mermer bir lavaboda örülmüş samanlardan yapılma ufak bir elbeziyle ovularak yıkanıyor. Yemeklerse - - yağda kızartılmış taze sardalyeler, patates ve soğanla yapılan tortillalar, *cafe con leche*'ler[1] - - - antika ocağın mavi alevinde pişiriliyor.

Dul Mangada'yla bir çarşamba sabahı, Alicante'den Benidorm'a giden tozlu yollarda sarsıla sarsıla giden sıcak, tıklım tıkış bir otobüste tanıştık. Mavi koyu görünce çığlığı kopardığımızı duymuş, arka koltuğunda oturan bize dönüp Fransızca konuşabiliyor muyuz diye sormuştu. Birazcık, dedik, bunun üzerine deniz kenarındaki bahçeli, teraslı ve mutfağını da kullanabileceğimiz muhteşem evini detaylarıyla anlatmaya koyuldu. Siyah askılısının üstüne giydiği beyaz el örgüsü dantel bluzu ve giysileriyle uyumlu hafif topuklu beyaz sandaletleriyle orta yaşlarda, ufak tefek esmer bir kadındı; simsiyah saçları bukle bukle sarılmış, kömür karası gözleri mavi göz farı ve gözpınarından ta şakaklarına kadar dümdüz çizilmiş göz alıcı siyah kaşlarıyla ön plana çıkarılmıştı.

Bavullarını mahalledeki çocukların el arabalarına koydurmak için çırpınıp durdu ve bizi de peşinden anayola doğru sürüklerken, tuhaf Fransızcasıyla evini ve ne kadar yalnız olduğunu, birkaç odasını kiraya vermek istediğini, bizim 'kibar' insanlar olduğumuzu bir bakışta anladığını anlattı. Yazar olduğumuzu ve rahat çalışabilmek için deniz kenarında sessiz bir yer istediğimizi söyleyince hemen atladı ve ne demek istediğimizi kesinlikle anladığını belirtti: "Ben de yazarım; aşk hikâyeleri ve şiirler yazıyorum."

Serin, masmavi ışıltılı koya bakan evi hayallerimizin de ötesindeydi; en küçük odaya görür görmez âşık olduk, Fransız işi camlı kapıları tam yazı yazmaya uygun bir terasa açılıyordu: Asmaların yeşil yaprakları parmaklıkları sarmıştı; bir palmiye ve çam ağacı diğer tarafı gölgeliyor ve bambudan bir güneşlik öğle güneşinin doğrudan vurmasını engellemek için bir tür çatı

1 Isp. Sütlü kahve. (ç.n.)

görevi görüyordu. İlk verdiği fiyatı gecelik 100 pesetaya düşürttük ve alışverişe çıkıp kendi yemeklerimizi pişirirsek epey tasarruf edeceğimizi düşündük. Ağır bir İspanyol aksanıyla karışık hızlı Fransızcasından öğretmen olduğunu, üç yıl Fransa'da yaşadığını ve ona İngilizce dersi vermemiz karşılığında bize İspanyolca öğretebileceğini çıkartabildik.

Eve yerleşir yerleşmez, madamın evini kiraya vermeye pek de alışkın olmadığı ortaya çıktı. İkinci katta kiraya vermeyi umduğu üç boş oda daha vardı, 'les autres'[1] geldiğinde onlarla nasıl başa çıkacağımızdan bahsedip duruyordu. Yemek odasında bolca beyaz porselen tabak, fincan, kâse duruyordu, bir o kadar alüminyum tencere tava da mutfak duvarlarında asılıydı ama ortada gümüş çatal bıçak takımı falan yoktu. Sinyora çatallarımızı, kaşıklarımızı, bıçaklarımızı yanımızda getirmememize oldukça şaşırdı ama en sonunda bunların yalnızca üçümüz için olduğunu söyleyerek köşe bucak sakladığı en iyi gümüş takımından üç set çıkardı ve çok geçmeden Alicante'ye gidip bizim için basit gümüş takımlar aldı ve en iyi gümüş takımlarını kaldırdı. Bunun yanı sıra, ikimize yeten ama sekiz kişiyi kaldırması mümkün görünmeyen küçük banyo sorunu ve tek bir ocak için yemek pişirme ve yeme programının ayarlanması meselesi de belli ki aklına hiç gelmemişti.

Terasımıza "Kiralık Odalar" tabelasını koyduğunda nefesimizi tutup bütün kalbimizle müşteri çıkmamasını diledik. Odamız masa koymak için çok küçüktü, terasın huzur içinde yazabileceğimiz tek yer olduğunu ve plajın ve bahçenin tatilciler için mükemmel olabileceğini ancak yazarların çalışması için uygun olmadığını anlatıp, en azından diğer odada da kapısı bulunan terasımızı pazarlık için kullanmayacağını kesinleştirdik. Arada sırada, (çok geçmeden yemeklerimizi yemeye başladığımız; sabahları dumanı tüten *cafe con leche*'lerimizi içip ekmek, peynir, domates ve soğan yediğimiz, öğlen meyve ve süt atıştırdığımız,

1 İsp. Diğerleri. (ç.n.)

akşamlarıysa ayışığı ve yıldızların eşliğinde pişirdiğimiz et veya balığımızı yanına biraz da sebze ve şarapla yediğimiz) balkonumuzdan sinyoranın o hızlı ve kesik kesik Fransızcasıyla insanlara evi gösterdiğini işitiyorduk. Birkaç potansiyel müşteriye evi gezdirse de ilk hafta evi tutan kimse olmadı. İnsanların burayı tutmak istememe sebeplerini sıralayıp eğleniyorduk: Sıcak su yok, bir tane küçücük banyosu var, antika bir ocak - - - şehirde bir dolu modern otel varken fiyatı da epey yüksekti: Hangi zengin insan kendi alışverişini yapıp yemeğini pişirmek isterdi ki? Beş parasız öğrenciler ve bizim gibi yazarlardan başka?

GÜNLÜK
22 Temmuz 1956 – 26 Ağustos 1956

Sinyora Mangada'nın evindeki kısa misafirliklerinin ardından, Plath ve Hughes İspanya, Benidorm'daki balayılarının geri kalanında Tomas Ortunio'daki 59 numaralı evi tuttular. Plath'in bu dönemde günlüğüne yazdıkları birçok kısa öykü ve denemenin taslağını oluşturmuştur.

Benidorm

22 Temmuz, Pazar sabahı

Sabah saat daha sekiz buçuğu biraz geçiyor; yeni evimizin giderek daha katılaşan rutinine ayak uydurmaya başladık bile. Ted ve ben saat yedi gibi uyandık, uçuşan sineklerle mücadele ettik, eşek arabalarının çanlarını ve koluna tatlı ekmek somunlarıyla dolu sepetini takmış ufak tefek sevimli ekmekçi kadının "Ya hoi" diye kaykırışını dinledik. Sonra yataktan çıktım ve dün kaynattığımız sütü alıp kendi *cafe con leche*'im ve Ted'in sütlü konyağı için ateşe koydum, yanında muz ve biraz şekerle yiyip içtik. Mutfağı ve yatak odasını topladıktan sonra yalnızca yazmak için tahsis ettiğimiz müthiş geniş yemek odamızdaki Ted'e katıldım. Tertemiz beyaz sıvalı duvarlar, koyu renk meşeden devasa masa, taş yer döşemeleri ve geniş, havadar pencereler rahatsız edilmeksizin çalışmak için ideal bir ortam yaratıyor. Küçük pencerenin hemen önündeki yazı masam ön verandaya, gölgeli asma çardağının sarkık yaprakları arasından ise bizden yukarıda kalan beyaz *pueblo*'ların[1] olduğu tepeye bakıyor.

Yeni evimiz muhteşem. Burayı yaz boyunca Dul Mangada'nın ("les autres" ile leş İspanyollarla paylaşılacak) o gürültülü küçücük odası, pis, çirkin banyosu ve böcekli mutfağı ve (gözünü dikip bön bön bakan, korna çalan kalabalıklarla) en güzel değil, en kötü özelliği olduğu çok geçmeden ortaya çıkan denize nazır terasına biçtiği o fiyata kiraladığımıza hâlâ hayret ediyoruz. Dul Mangada'nın evinde, saat sabahın onunu geçer geçmez Ted içeridеki odanın karanlığına, yatağa çekilmeyi yeğliyor, bense önümdeki daktilodan çok balkondan bakmakla meşgul oluyordum.

[1] İsp. İnsan. (ç.n.)

Burada ise tam bir sükûnetin kollarındayız. Hiçbir muzmuz aktrist yeni mutfağıma girip elimden patatesleri çekip alarak bana onları kendi yaptığı şekilde soymayı gösteremez ya da ocağın üzerindeki tencerelerimin içine bakamaz. Tamamen sakinleştik. İlk iki gün, bir ay boyunca dışarıdaki işlerimiz için yaptığımız koşuşturmalar ve dulun evinde geçen haftanın duygusal çalkantısından sonra toparlanmaya çalışıyorduk; işçiler hiç durmadan mutfakta ve banyoda çiviler çakıyor, duş, tuvalet ve musluklar için su motoru takıyorlardı. Nihayet dün bitirdiler, deliklere sıva çektiler ve temiz, pırıl pırıl suyumuz oldu, soğuk ama harika, dulun kim bilir ne zamandan kalma arızalı su tesisatından ve elektrik şebekesinden çok daha iyi.

Bu yeni evde her şey güzel gidiyor. Bu evin, şimdi ve önümüzdeki 10 hafta süresince, yaratıcı hayatın ve yazmanın kaynağı olacağına dair güçlü duygular besliyorum. Ted dün bütün bu hayvanların nasıl oldukları hale geldiğini anlatan hayvanlar kitabı için yazdığı üç fablı okudu bana: Tosbağa şimdilik en komiği ve en tatlısı; sırtlan, bir nebze sapkınlaşan daha ciddi bir karakter haline geliyor; tilki ve köpekse hikâyeyle birlikte can buluyor ve mükemmel bir Kurnaz Bakışlı ve Dört Köşe oluyorlar. Ben bu satırları yazarken bile Ted büyük masada fil ve çekirge öykülerini karalıyor. Onunla yaşamak hiç bitmeyen bir hikâye dinlemek gibi: Karşıma çıkan en büyük, en yaratıcı zekâ onunki. O kafanın içinde giderek büyüyen âlemlerde sonsuza dek yaşarım. Kendi çalışmalarım için de yepyeni bir enerjiyle dolduğumu hissediyorum; bu hafta şeytanın bacağını kırıp boğa güreşi öyküsünü ya da belki Dul Mangada hakkında bir öykü yazabilirim ve tabii *Harper's* için yazdığım yeni romanımın bölümleri var ve bir de *Monitor* için Benidorm üzerine yazdığım makale ve çizimlerim. İspanyolca öğrenip Fransızcadan çeviriler de yapmalıyım.

Daha önce hiç böylesine mükemmel koşullarda yaşamamıştım: Olağanüstü yakışıklı harikulade bir koca (sırf egomu tatmin edeyim diye elde etmesi gitgide daha da kolaylaşan sıradan

erkeklerle harcanan gereksiz günler geçti artık), hiçbir kesintinin, telefonun ya da ziyaretçinin olmadığı sessiz, büyük bir ev; sokağın sonunda deniz, üstümüzde tepeler. Zihni ve fiziki zindelik. Her geçen gün daha güçlü, daha uyanık hissediyoruz kendimizi.

Dün akşam, şarap ve yağ almak için dışardayken, sağanak yağmur başladı, ışık efektleri ürkütücü derecede güzeldi: pırıl pırıl parlayan güneşe bakarken gümüşi yağmur tabakasının ardından karanlık binaların arasında göz kamaştırıcı ışıl ışıl bir sokak görüyorduk; diğer tarafta, karanlık bulutların karşısında, bir ucu dağlarda başlayıp, diğer ucu denizde biten, şimdiye dek gördüğüm en mükemmel, tam bir gökkuşağıyla kemerlenmiş beyaz evler parlıyordu. Yeni dükkânımızdan bir somun ekmek aldık ve bir şekilde gökkuşağıyla neşeye kapıldık, taze keçi boklarının arasından keskin kokulu kırmızı sardunyalarla çevrili beyaz evimize doğru yola koyulduk.

Benidorm

23 Temmuz

Yalnızlık derinleşiyor. Sezgilerin de sardunyaların kokusuyla, dolunayla ve olgunlaşan acıyla derinleştiğini hissediyorum. Acı içime işliyor, jilet gibi keskin; kopkoyu bir kan dolaşıyor damarlarımda. Kötülüğün dolunayla birlikte büyüdüğünü bilmek beni hasta ediyor. Kulak kabartıyorum; çenesini kaşıyor, sakalının kulak tırmalayan sesi. Uyumuyor. Dışarı gelmek zorunda ya da içeri girmek yok.

Tepeye giden yoldan, dağdaki evlerine çıkan ailelerin köyden gelen eşek arabaları çıkıyor, yavaş yavaş, eşek çanları çıngırdıyor. Kıkırdayan birkaç kız çocuğu. Bir ipin ucuna bağladığı sıska köpeğini çeken küçük bir çocuk. Fransızca konuşan bir aile. Kucağında yakası beyaz dantel fırfırlı bebeğiyle bir anne. Dolunayın altında karanlık, sessiz ve tamamen kıpırtısız. Çekirge sesi geliyor bir yerlerden. Onun sıcaklığı var sonra, o çok sevilen

ve tuhaf, kötülüğün büyüdüğü odaya çekiliyor. Kötülük tende büyüyor ve dokunmayı güçleştiriyor. Uyanık, öfkeli, karanlığın içinde, hırkasını istiyor. Uyku girmiyor gözüne, boğuluyor. Üstünde geceliği ve hırkasıyla yemek odasında oturmuş dolunaya bakıyor, kötülük büyüyüp bir insan-yiyen bitkisi gibi evi doldururken dolunayla konuşuyor. Kendini sokağa atma isteği. Her yer çok sessiz. Belki de uyuyordur. Ya da ölmüştür. Ölüme ne kadar kaldığını kim bilebilir? Balık zehirliydi belki ve zehir etkisini gösteriyor. Ve iki kişi birbirinden uzakta yanlışlığın içinde oturuyor.

Yanlış olan ne? diye soruyor, hırka çıkmış, yün pantolon ve yağmurluk giyilmiş. Ben dışarı çıkıyorum. Gelmek ister misin. Yalnızlık fazla gelecek; ıssız sokaklarda çaresiz ve gülünç. Kıyameti bekler gibi. Pamuklu tulumunu, gömleğini ve siyah ceketini giyiyor. Evin ışığını açık bırakıp, dolunayın aydınlığına çıkıyoruz. Hızla, daha da hızla yürüyüp tren istasyonunu geçiyoruz. Arkamı dönüp baktığımda, deniz çok uzaklarda kalmış ve ışıkla gümüş rengine bürünmüş. Birbirimizden uzağa, taşların ve aralarından fırlamış kuru otların üzerinde oturuyoruz. İki sessiz yabancı. Geri dönerken, büyüyen bir hastalık, ayrı ayrı uyuma ve buruk bir uyanış var. Ve bütün bunlar olurken, yanlışlık büyüyor, sessizce hareket ediyor, evi kaplıyor, masalara sandalyelere çörekleniyor, çatal bıçaklara bulaşıyor, içme suyunu ölümcül bir zehirle dolduruyor. Şehla gözlerde güneşin akordu bozuluyor ve dünya bir gecede bir limon gibi yamuk yumuk ve ekşi oluveriyor.

Benidorm

14 Ağustos, Salı

Üstümdeki terli şeyleri çıkarıp mayomu giydim; öğle yemeği için domates, biber, soğan ve yumurta pişirdim; sonra derin, yorucu bir öğle uykusu; kalktığımda dayak yemiş gibiydim, kahve içerek yavaş yavaş kendime geldim. Akşam yemeği için biraz süt

almaya sokağa çıktım; sevimli bir koridordan, bitkilerle bezeli beyaz çitlerden geçip eve girdim; eski bir ev, pejmürde köylü, sütün az sonra hazır olacağını söyledi. Yeşil meyvelerle dolu, kenarları tırtıklı geniş yeşil yapraklı incir ağaçlarının arasından mavi deniz görünüyordu; beklemeye karar verdik, Ted bir karınca yolu buldu; yarım saati Tanrı'yı oynayarak geçirdi. Deliğe saman çöpleri ya da sinek kanatları taşıyan siyah karıncaların girip çıktığı yuvanın taş kapısını kaldırdık, karınca kabilesinin kafasını karıştırdık; çoğu topraktaki yeni açıklıkta toplandılar, geri çekildiler, sarsaklaştılar. İki karınca besbelli büyük acı çekiyordu; neredeyse saydam, bej, toprak rengi bir örümcek çevrelerinde vahşice dönüyor, onları görünmez bir ağın içine hapsediyordu; karıncalar gitgide daha da yavaşlayarak mücadele ediyorlardı; örümcekse hızlıydı, bir saat yönünde koşuyordu, bir saat yönünün tersinde; önüne başka, daha büyük bir karınca attık, hemen ağının içine alıverdi. Karıncalara büyük ölü bir sinek verdik, kıskaçlarıyla kaptılar, karıncaların bir tanesi bir ayağından yakaladı ve tutup çekiyor muydu? Bir grup siyah karınca gördük; daha yakından baktık; hepsi birleşmiş hafifçe ve yavaş yavaş hareket eden taşı çekerken, siyah renkli karınca-örümcek bir haydut çetesi lideri gibi kayadan korunuyordu. Büyük siyah aptal bir böcek, incecik çizgili takım elbisenin içinde bir kum tepeciğini güçlükle tırmanan ihtiyar bir beyefendi gibi karıncaların yanından tökezleyerek geçiyordu.

Balık: güneşte pırıl pırıl ve ıslak, nadir bulunan parlak deniz-kabukları gibi renkli, benekli ve damarlı: pırıl pırıl soluk mavi yanlarında siyah çizgileri olan küçük, eti sıkı balık; kılçıklı çirkin ağızlı kahverengi benekli balık; üçgen kafalı, çirkin kara gözlü ve enfes sarı sırtlı, yüzgeçlerinden kızıl-pembe ışıklar saçan müren balığı. Yüzücü elinde, uzun bacakları sallanan, kıvrılan ve birbirine dolanan; gülünç, yuvarlak başlı küçük bir ahtapotla denizden çıktı; bacakları kıvrım kıvrım birbirine dolanan ahtapotu balıkçılara hediye olarak yere fırlattı.

GÜNLÜK
3 Ocak 1957 – 11 Mart 1957

Ted Hughes'un ailesini Yorkshire'daki evlerinde ziyaret ettikten sonra, Sylvia Plath okuldaki ikinci yılına başlamak için Ekim 1956'da Cambridge Üniversitesi'ne geri döndü. Plath'ın Michaelmas dönemini tamamlamasının ardından Plath ve Hughes Cambridge, Eltisley Bulvarı 55 numaradaki evin ilk katını kiraladılar. 1957 baharı boyunca Hughes Coleridge Secondary Modern Boys' School'da öğretmenlik yaptı.

Cambridge

25 Şubat, Pazartesi öğleden sonra

Selam, selam. Oturup bazı şeylerden bahsetmenin zamanı geldi: Cambridge, insanlar, fikirler. Yıllar hızla akıp gidiyor ve ben onları dile getirmeye iki yıl önce olduğumdan daha yakın değilim. Wellesley'de kapının önüne oturur, hayatımın durağanlığının yasını tutardım: Bir seyahat edebilsem, ilgi çekici insanlarla tanışabilsem, ah, o zaman neler yazmazdım ki! diye homurdanırdım kendi kendime. Herkes hayretler içinde kalırdı.

Şimdi bakıyorum da, Cambridge'de, Londra ve Yorkshire'da; Paris'te, Nice ve Münih'te; Venedik ve Roma'da; Madrid, Alicante, Benidorm'da yaşadım. Vay. Neredeyim? Bir roman. Başlamak. Şiirler anın anıtları: Pek fiyakalı terza rima'mın[1] dikişlerini alıyorum. Bana bir konu lazım: Çoğalan insanlar: Birbirlerine ve olaylara tosluyorlar: Güveçte vatandaşlar: Çoğalıyor ve inciniyor ve seviyor ve berbat işlerin hakkını veriyorlar.

Böylece bu Amerikalı kız Cambridge'e kendini bulmaya gelir. Kendisi olmaya. Bir yıl kalır, kışın ağır bir bunalıma girer. Bir dolu doğa ve şehir tasviri, hoş detaylar. Cambridge öne çıkacak. Paris ve Roma da. Her biri üstü kapalı bir biçimde sembolik. Hayatından birçok adam geçecek - - - kendi çapında bir *femme fatale*: Tipler şöyle: Yale'li vurdumduymaz eleştirmen Alman kurdu Gary Haupt; küçük sıska hastalıklı egzotik zengin Richard; Gary ve Gordon'ı birleştir; Richard ve Lou Healy'yi. Güvenilir güvenilmeze karşı. Ve tabii ki: O büyük, vurucu, tehlikeli aşk. Ve bir de, çift tema: Nancy Hunter ve Jane'i birleştir: O büyük kimlik sorunu. Yan karakterler: Eğlence amaçlı erkekler. Chris Levenson: Peltek züppe.

[1] Üçer mısralık bentlerle yazılmış bir nazım şekli. (ç.n.)

Şu andan sınavlara kadar her gün: Karakterler ve konuşmalar ve tasvirlerle anımsanan her olayı anlatan en az 2-3 sayfa. Konuyu unut. Anılarını anlatan canlı bir günlük oluştur. Kısa bölümler halinde. Eve dönene kadar böyle 300 sayfa olmuş olması lazım. Yaz boyu gözden geçir. Sonra ya *Harper's* ya da *The Atlantic*'in yarışmasına katıl.

Her sahneyi derinlemesine hisset, çok yüzlü bir mücevhermişçesine sev. Işığı, gölgeyi ve capcanlı renkleri gör. Sahneyi bir gece önceden kur. Üstüne bir güzel uyu, sabah olunca yaz.

Ama önce: Şimdiki zaman adasıyla ilgili hızlıca alınmış bazı notlar. Huzursuzum. Hevesliyim. Ama verimsizim. Dışarıda: Alıç çitlerin ve sincap ağacının yanından ta Granchester'a uzanan tahta basamaklı yolda yürüme isteği uyandıran açık masmavi bir gökyüzü ve soğuk bir hava var. Ama ben bisikletle kasabaya inip alışveriş yaptım bugün: Bankaya gittim, Ted'in henüz daktilo edilmiş şiirlerinin olduğu iki zarfı *S.R.L.*'ye[1] ve *Poetry*'ye[2] postalamak için postaneye uğradım. Siyah, gerçek deri çantamı şeriyle, krem peynirle (büyükannemin kayısılı turtaları için), kekik, fesleğen, defne yaprakları (Wendy'nin[3], tarifiyle şu anda ocağın üstünde yavaş yavaş pişen, egzotik yahnisi için), altın bisküviler (Ritz marka krakerler için ne havalı isim ama), elmalar ve yeşil armutlarla doldurdum.

Sıkıcı bir şekilde mutlu mesut hamarat bir hale gelmekten endişe duyuyordum: Locke çalışmak yerine mesela ya da yazmak yerine - - - kalkıp elmalı turta yapıyorum ya da az bulunur bir romanmış gibi oturup *Yemek Pişirmenin Keyfi* kitabına çalışıyorum. Yuh, dedim kendi kendime. Kendini evcimenliğe kaptıracak ve kafaüstü kurabiye hamuruna düşüp boğulacaksın. Ve daha şimdi cumartesi günü Ted'le Virginia Woolf'un diğer bir dizi

1 *S. R. L. (Saturday Rewiew of Literature):* İlk olarak 1920 yılında basılmaya başlanan haftalık edebiyat dergisi. (yay.n.)

2 *Poetry Magazine:* İlk olarak 1912 yılında basılmaya başlanan aylık şiir dergisi. (yay.n.)

3 Plath ve Dorothea Krook'un İngiltere, Cambridge'den arkadaşları Wendy Christie.

romanıyla birlikte satın aldığım o kutsal günlüğünü aldım elime. *Harper's* onu reddedince (az değil! - - - ve 'büyüklerin' de reddedildiğine inanmakta güçlü çektim!) girdiği bunalımdan mutfağı temizleyerek çıkmaya çalışıyor. Ve mezgit ve sucuk pişiriyor. Tanrı onu kutsasın. Hayatım bir şekilde onunkine bağlıymış gibi hissediyorum. Onu seviyorum - - - Bay Crockett'ın dersi için *Mrs. Dalloway*'i okuduğumden beri - - - ve Smith'teki o kocaman sınıfta Elizabeth Drew'un *Deniz Feneri*'nden parçalar okurken içimi ürperten sesini hâlâ duyabiliyorum. Ama intiharı; 1953'ün o kara yazını yeniden yaşıyorum sandım. Tek fark, ben boğulamadım. Sanırım ben daima aşırı hassas, biraz da paranoyak olacağım. Ama aynı zamanda domuz gibi sağlıklı ve dirençliyim de. Ve bir elmalı turta kadar mutlu. Yazdığım müddetçe. Son zamanlarda neredeyse hiç yazmadığım için bu hafta kendimi hasta hissediyorum, şu roman da epey büyük bir iş olacak, panikledim.

Ama: Ben çok şey biliyorum ve hissediyorum ve çok şey yaşadım: Ve evet, yaşıma göre çok bilgiliyim: Basmakalıp erdemi yakıp geçtim ve kendi erdemime ulaştım. Ki benim erdemim bedene ve zihne bağlılıktır: Vura vura ortaya iyi bir hayat çıkaracağıma inanıyorum. Tanrı'ya değilse de güneşe inanmak, mesela. Makari'lerden biri olmak istiyorum: Ted'le birlikte. Kitaplar ve bebekler ve dana yahnileri.

Sevgili Dr. Krook'un bize ödünç verdiği gazlı ısıtıcı, berrak mavi gazını lıkır lıkır içiyor ve yanan kızıl teli odayı ısıtıyor. Öğle güneşi sokağın karşısındaki birbirinin aynısı tuğla evlerin pencerelerinden yansıyor. Kuşlar ötüyor ve cıvıldıyor. Turuncu tuğla bacaların ve baca külahlarının üzerinde, nadir görülen bir mavilikteki gökyüzünde beyaz bulutlar toplanıp birbirleriyle çekişiyorlar. Tanrım, burası Cambridge. Bu önümüzdeki üç ayda - - - İngiltere'deki 22 ayımın sonunda, bütün bunları not etmeliyim. Ve buraya gelirken, kendimi bulmalıyım, demiştim kendi kendime: erkeğimi ve kariyerimi: eve dönmeden önce. Aksi takdirde - - - eve hiç dönmeyeceğim.

Ve şimdi: İkisi de! Hayal bile edemeyeceğim şekilde: ani bir tarkındalık sahnesi. İnanmanın lütfu. Ve ben bir şairle evliyim. Şu baca temizleyicilerinin kilisesinde, aşk ve umut ve bir tek ikimizden başka hiçbir şey olmaksızm bir araya geldik: Ted eski siyah renkli fitilli kadife ceketinin ve ben annemin hediyesi pembe örme elbisemin içinde. Pembe gül ve siyah kravat. Yağmurlu Londra'nın nemli sarı-gri ışığında boş bir kilise. Dışarıda, kalın bilekli tüvit paltolu anneler ve kelimeleri ağızlarını yuvarlayarak söyleyen soluk benizli çocuklar, kilise gezisi için kendilerini hayvanat bahçesine götürecek otobüsü bekliyorlar.

Ve buradayım işte: Bayan Hughes. Yazdıkları yayımlanmış bir şairin karısı. Ah, bunun olacağını biliyordum - - - ama mucizevi şekilde bu kadar çabuk gerçekleşeceğini hiç düşünmemiştim. 23 Şubat, Cumartesi, St. Butolph's'taki partide gerçekleşen sarsıcı tanışmamızdan bu yana neredeyse bir yıl geçmiş; geç uyandık, bölük pörçük uykulardan keyifsizdik ve Ted'in aldığı üç ret cevabından ötürü canımız sıkkındı; *The Nation*[1] (arka arkaya üç kabulden sonra, saçmasapan sebeplerle reddeden M. L. Rosenthal'dan[2] bir mektup), *Partisan Review*[3] (ah, çok ilgi çekici ama boğazımıza kadar şiirlerle doluyuz) ve *Virginia Quarterly*[4]. Ted müthiş bir şair: Yeats gibi canını dişine takıyor ve disiplinli. Peki bütün bu editörler bunu neden göremiyor??? Kendi kendime homurdandım. Ahengi olmayan, rengi olmayan kötü yavan şiirleri - - - kötü konular üzerine yazılmış kötü yavan sözleri kabul ediyorlar: nahoş, çirkin, çekimser.

Derken, her ikimiz de sıradan ev işleriyle uğraşırken - - - Ted oturma odasında kravatını bağlarken ve ben kahve için süt ısıtırken, telgraf geldi.

1 *The Nation*: İlk olarak 1865 yılında basılmaya başlanan haftalık siyaset dergisi. (yay.n.)

2 Amerikalı şair ve editör Macha Louis Rosenthal (1917-1996). (yay.n.)

3 *Partisan Review*: İlk olarak 1934 yılında basılmaya başlanan üç aylık siyaset ve edebiyat dergisi. (yay.n.)

4 *The Virginia Quarterly Review*: İlk olarak 1925 yılında basılmaya başlanan üç aylık edebiyat dergisi. (yay.n.)

Ted'in şiir kitabı - - - *The Hawk In The Rain*[1] - - - *Harper's* ilk basım ödülünü, hem de şu jüriyle kazandı: W. H. Auden, Stephen Spender ve Marianne Moore! Bu satırları yazarken bile, hâlâ inanamıyorum. Küçük, korkak insanlar reddeder. Büyük korkusuz öğretici şairlerse kabul eder. Bizi New York'a taşıyacak bunun gibi bir şey olacağını biliyordum ben! Biz ikimiz çürüyüp gitmeden bir kitaplık dolusu kitap yayımlatacağız! Ve bir sürü ışıl ışıl, sağlıklı çocuklarımız olacak! Ödül mektubunu (henüz elimize ulaşmadı) görmek, basıma dair detayları öğrenmek için sabırsızlanıyorum. Yeni basılmış sayfaları koklamak için de!

Ted birinci olduğu için çok mutluyum. Bir yazarla evli olmaya dair bütün o basmakalıp teorilerim Ted'le birlikte tuzla buz oldu: Onun reddedilmesi kederimi ikiye katlıyor ve kabul almasıysa kendim kabul almışım gibi keyfime keyif katıyor - - - o benliğimin mükemmel erkek sureti sanki: İkimiz de diğerine yaşamaya inandığımız hayatın bir uzantısını sunuyoruz: Rutinin, sağlam işlerin, paranın kölesi olmuyoruz asla: Ama durmaksızın yazıyor, aşk ve inançla yaşıyor, dünyanın bütün açık gözeneklerinden içeri sızıyoruz. Kulağa fazla mükemmel geliyor. Ama böyle olduğumuza bütün kalbimle inanıyorum: Ayrıyken, lüks içinde çürüyor, âşık ettiklerimizce pohpohlanıp şımartılıyorduk. Onları acımasızca ezip geçiyorduk. Birlikte, dünyanın akla gelebilecek en sadık, en yaratıcı, en sağlıklı çifti olup çıktık!

Yarın için sahne: İlkbaharda Gordon'la Paris'ten yola çıkışımızın tam tasviri: Giovanni'ye[2] veda: kuşkular, berbat, boğucu bir depresyon; asık suratlı bir tren yolculuğu; şık bir yemek; tatsız hayat; Münih'te yağmur; korkutucu, ameliyathane gibi bir otel. Paris'teki odayı, kahvaltıyı tasvir et. Gordon'ın yaradılışındaki iradesizlikle zayıf düş; kızı hor gör ve ondan tiksin. Önümüzdeki gezinin berbat geçeceğine dair beklentiler. "Böyle biriysen eğer

1 İng. Yağmurda doğan. (yay.n.)

2 1956 baharında Plath ile flört eden Paese Sera Paris muhabiri Giovanni Perego.

sen asla evlenemezsin." Zayıf erkeklikle, amaçsızlıkla alay edip hakir görüyor. Kararımı belirleyen esas nokta.

Tatlı rüyalar.

26 Şubat, Salı

Saat aşağı yukarı 07.30. Saat 03.30 karanlığından beri uyanığım, Ted hapşırıyor ve nezleyle savaşıyor; buz gibi gri gün doğumu. Zihnim inanılmayacak ölçüde hızlı. Şiirleri belirliyor. Kitapların hayalleri: şiirlerin, romanların. Kaderimizde benim hayal ettiğim kadar başarılı olmak var mı? Yoksa keşke-olsa türünden bir hayal mi bu? Aceleci, sinirleri zıplatan alarm 6'da çalınca *eggnog*[1] yapmak için yataktan kalktım. Saçmasapan bir soru üzerine tatsız bir tartışma, Ted kötü bir kitabı hapiste iki yıl boyunca derinlemesine okumanın iyi olacağını öne sürüyor - - - insan bir şeyin yanlış olduğunu ancak gerçekten tecrübe ettiğinde öğrenirmiş. Bense kötü bir kitaba bakmaktansa elinde hiçbir şey olmasın daha iyi diye düşünüyorum: Ancak eleştirel donanıma baştan sahip olanlar kötü olanı ayırt edip bunun kendilerine nasıl fayda sağlayacağını anlayabilirler. "The Earthenware Head" (Kil Kafa) şiirimi eleştiriyor. Eleştiri için kötü bir zaman. Kendimi kanıtlayacak yeni bir şiirim yok. Tatil için elde var sıfır. Bu kadar saçmalama yeter. Başla.

4 Mart, Pazartesi

Yoluma taş kondu, bir durağanlığa saplandım. Kafamdaki felçle donup kaldım. Belki de bir hafta içinde yazılacak üç makale ve üç aydan kısa bir süre içinde okunması ve tekrar okunması gereken bütün o İngiliz edebiyatı fikri beni afallatıp aptala çevirdi. Hissizleşip hiçbir şeye başlamaya cesaret edemeyince kaçabilecekmişim gibi. Her şey gecikiyormuş gibi, ne şimdi bu?

Postacı gelmiyor. 1 Ekim'den beri tek bir kabul almadım. Ki bir yığın şiir ve öykü gönderdim. Şiir kitabımdan bahsetmi-

1 Şeker, yumurta ve sütten yapılan bir tür içecek. (ç.n.)

yorum bile. Ted'in yarışmayı kazandığına dair, ödül detaylarıyla dolu mektup bile daha gelmedi, yani dolaylı sevinç bile esirgeniyor benden. Faturalar geliyor. Hiçbir şey yazmıyorum. Roman, daha doğrusu, şu günde üç sayfa sınırlaması, çok acımasız. Bunu başaramıyorum. Bir kilometre uzunluğundaki bir çubuğun ucuna bağlanmış kör bir kalemle, ufuk çizgisinin de ötesinde bir şeye yazıyorum. Bir gün şeytanın bacağını kıracak mıyım? Mayıs sonuna kadar hiç olmazsa 300 sayfa yazabilsem, bütün bu şeyin çatırdayan, yerine sığmayan iskeleti oluşmuş olacak. O zaman yavaş yavaş yazabilir, her bir bölümü ustaca yapılandırılmış bir tarzda, dikkatle en baştan tekrar yazabilirim.

Defter tutmuyorsan eğer "bir hayata sahip olmak" ümitsiz. Şu anda öfkeliyim çünkü, karın haricinde, Fransa'dan Münih'e yolculuğun nasıl olduğunu unutmuşum. Gerçek anlamda günah çıkarmaya devam ediyorum. İçi tamamen "keçeleşmiş" ve korkunç derecede tuhaf. Yine, arzum ve hedefimle çıplak yeteneklerim arasındaki uçurumu hissediyorum. Ama danışmanlarım beni hor görseler bile azimle günde üç sayfa yazacağım. Bir tek bunun iyi bir roman olduğunu hissetmek moralimi sonsuz artırırdı. Ama bu şu anda bir roman değil. Sadece bomboş lakırdılar. Ama bu kız bir yıllık bir hayatı benimkinin üç ayında yaşayacak. Ve sonra, bu yaz iki ay boyunca ne yapmaya çalıştığımı bilerek dikkatle, yeniden yazacağım. Konusundan memnun olsam bari. Ondan başka hiçbir şey bilmiyorum aslında. Ve konu benim için zor, çok iyi olmalı.

Gerçekten yaratıcı olmadığımı hissediyorum. Mary Ellen Chase[1] ile konuştuktan sonra, kendimi felce uğratıyorum & kafamın içindekileri merak ediyorum. Birine bir şey nasıl öğretilir? Bana en iyi gelecek olan bu, sanırım. Günbegün öğretmek. Tek yudumda bakınca, korkutuyor. Roman da öyle. Sınavlar da. Ama gün gün, saat saat, hayat mümkün hale geliyor. Ama ben

1 Smith Koleji İngilizce Bölümü hocalarından Amerikalı yazar Mary Ellen Chase (1887-1973).

kupkuruyum, kuru ve kıraç. Nasıl oluyor da kar yağmıyor? Mary Ellen Chase bile, bir düzine 2. kalite roman, çok satan kitaplar yazıyor. Benim bir tane bile yok. Üretmeliyim. Ama yazacak fikir bulamamak hakkında yazmak çok sıradan. Ted, kendimi bulmak için - - - yeni şeyler yazmaya özendirmek için, her yıl değişmek için en az bir yıla ihtiyacım olduğunu söylediğinde müthiş bir farkındalık gösterdi. Bu çok doğru.

Romanımda değişiklikleri hazmedebilsem. Anlaşılmazlıkla şişip kabarmasın diye. Şimdi olduğu gibi. Ya da siyah beyaz, siyah beyaz - - - o eski mavi şeytanım - - - anlaşılmaz sözler etmeyeyim diye. Bütün varlığımın, yeniden esnek ve güçlü bir hale getirmek için üç yıl boyunca verdiğim mücadeleden sonra çekilip reddedişleriyle, bütün varlığımın Ted'inkiyle öylesine iç içe geçip büyüdüğünü, öyle ki ona bir şey olacak olursa, nasıl yaşayacağımı bilemez hale geleceğimi fark ettiğimde dehşete kapılıyorum. Ya deliririm ya da kendimi öldürürüm. Onsuz bir hayatı hayal bile edemem. Yirmi beş yıl boyunca en iyi yerlerde arayıp durduktan sonra, onun gibi başka biri daha yok. Bana uyan. Bana mükemmel uyan ve beni mükemmel tamamlayan erkek. Ah, konuşuyorum işte. Çok aptalım. Gerçekten aptalım.

Müthiş bir roman yazabilirim. Asıl mesele, üslup. Ben üslubun ciddi, trajik, aynı zamanda da keyifli ve zengin ve yaratıcı olmasını istiyorum. Bir ustaya, birkaç ustaya ihityacım var. Lawrence, *Women in Love*[1] hariç, tarz olarak çok yalın, çok gazetecivari. Henry James çok ayrıntılı, çok sakin ve terbiyeli. Joyce Cary'yi beğenirim. O taze, küstah, konuşma dili bende de var. Ya da J. D. Salinger. Ama bunun için "Ben" diyecek birinci tekil kişiye ihtiyacım var, ki bu da çok sınırlayıcı. Veya Jack Burden. Zamanım var. Zamanım olduğunu kendime hatırlatmalıyım.

Yalnız, Irwin Shaw ve Peter De Vries ve bütün o zeki, ciddi, verimli yazarların ağırlığı altında eziliyorum. Öyle hissediyo-

1 İngiliz romancı, yazar, oyun yazarı ve edebiyat eliştirmeni D. H. Lawrence'ın (1885-1930) 1920 yılında basılan romanı. İng. Âşık Kadın. (yay.n.)

rum ki, Ted olmasaydı, ruhumu satardım. Adam gibi oturup bu romanı yazıp, yazıp, dostlardan ve eğlencelerden fedakârlık edip sonra ortaya çok çok kötü bir roman çıkarabileceğimi düşünmek çok ironik. Ama çok satan bir kitap yazabilirim gibi hissediyorum. Bundan kötü anlamda eminim: Yazdıklarım beni hasta ediyor - - - ama geliştirilebilir, üstünden tekrar tekrar geçerek bir sanat eserine dönüştürülebilirler. Kendi çapında. Bir genç kızın aşkın kurtarıcı gücünün anlamını arayıp bulma yolundaki yıkım, nefret ve çaresizlik öyküsü. Ama beni korkutan şey, kötü yazılırsa ortaya ucuz ve bayağı bir aşk hikâyesi çıkma ihtimali. İyi yazıldığı takdirde, seks bile asil ve sarsıcı olabilir. Kötüyse, gerçek bir günah çıkarmaya döner. Ve hiçbir içgözlem buna çare olmaz. Sanıyorum o makaleleri yazmayı bitireceğim ve bir süreliğine bu baskıdan kurtulacağım ve tatilde güzelce yazacağım. Bunu daha önce yaptım - - bütün bu makaleleri falan ve ölmedim. Ama yaratıcı zekâmın dünyasına geri dönmeliyim: aksi takdirde, bu turtalar ve incik eti dünyasında, ölürüm. Müthiş vampir aşçı besini çekip çıkarıyor ve ben bu bozuk maddeyle, bu salt anlamsız maddeyle şişmanlıyorum. Ben zayıf olmalı ve yazmalıyım ve bunun dışında içinde yaşayacak dünyalar yaratmalıyım.

11 Mart 1957, Pazartesi

Düşündüm: "Şöyle düşündü-şöyle hissetti" diyen sıradan romanımda bir hastalık. *The Horse's Mouth*[1] isimli kitabı okudum: işte bu kadar. En azından şimdilik. Kızın sınırlarını çizen, onu tanımlayan, kısıtlı, samimi, yalın bir üslup kullan: esprili, yalın, ama ciddi: "Dipte gerçekten mezar var." *Herself Surprised*'ı okusam iyi olur. Kendi üslubunu yarat, kopyalama. Ama daha zengin bir "Laundromat Affair" (Çamaşırhane Aşkı) üslubu.

1 Yazar ve oyuncu Joyce Cary'nin (1888-1957) üçlemesinin *Herself Surprised* (Kendisine Şaşkınlık) ve *To Be A Pilgrim* (Bir Hacı Olmak) kitaplarından sonra gelen 1944'te yazdığı son kitabı. İng. Altın Ağzı. (yay.n.)

Ve onun çok satanlar arasına girmesini izle. Üzerinde çalışması daha kolay olacak: üslup malzemeyi belirleyecek. En zor kısmı: üslup. Yalın doğrudan tasvirler. Birinci kişinin ağzından: belki üçüncüyle de idare edebilirim.

Kötüyüm, hastayım: bir hafta gerideyim. Ama olmam gereken yere gelene kadar günde birkaç sayfa yazacağım. Sözcükleri, bir şairin sözcükleri kullandığı gibi kullan. İşte bu kadar! Gulley Jimson da sözcükleri kullanan bir sanatçı - - - dahası Joyce Cary de. Ama ben bir sözcük sanatçısı olmalıyım. Kahraman. Denizde yürüyen Stephen Dedalus[1] gibi: oooo-iiii-oooo-sisss. Eteklerini hışırdatarak. Şimdi: hızlı bir tasvir: kitabın Cambridge-baharı kısmında olmak. Yağmurlu bir gecede balık ve patates kızartması almaya çıkmak:

Balık ve Patates Kızartması

Karanlık ılık esen pusun içinde Fen Causeway'e yöneldim. Su birikintilerine yansıyan turuncu ışıklar, parlak turuncu güneşler, yoğun sisin içinden döne döne çıkan turuncu kozalar. Turuncu yağmur damlaları. Doğal olmayan bir renk. Saçlarını yana atarken dişlerini sıktı. Saçları yağmurda ıslanmış, sırılsıklam olmuş. Solda, derelerin içinde debelenen ve gölcüklerde duran batmış Sheep'in yeşili kavaklarını paçavraya dönmüş sislerin içinde uğuldamaya itiyordu. O kavaklar. Yıldızlarla dolu açık gecelerde, eğilir, uzanır, dallarına kocaman yıldızlar takılır. Ya da melekler. Bu gibi gecelerde, meleklerle ışıldar durur. Tinka Bell'i hatırla. İyice yaklaşıncaya kadar ateşböceği ışığı gibi gelmişti. Yusufçuk kanatlarıyla zarafetle ışıldayan küçük bir hanımdı o zaman.

Gözlerini kısıp bakınca, kapkara, kaygan ağaç dalları turuncu sokak lambalarını sarıyormuş gibiydi. Dallardan bir ağı döndürerek, turuncuyu örümcek ağları gibi sarıyordu.

"Dallar neden ışıkların etrafını sarıyor?"

1 İrlandalı romancı ve şair James Joyce'un (1882-1941) 1916 yılında yayımlanan *Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi* romanının baş kahramanı. (yay.n.)

"Işıklar," dedi soluk turuncu profili karanlığın içinde kendine yer bulurken, "etrafındaki dallardan yansıyorlar, öbürlerinden değil."

Kız elini çocuğun cebine soktu. Turuncu ışık adamın parlak deri ceketinde gerçek-deri çizgileri bıraktı. Tuğlaları cüzamlı gibi çirkin bir turuncu renkteki Royal Hotel'in önünden çıplak anayola çıktılar. Botanik Bahçeleri civarında demir korkuluklu küçük bir köprüden geçtiler. "Turuncu ışıklardan nefret ediyorum. Şehri hasta ediyorlar."

"Bir konsey. Bir-iki şişman adam oturuyor. Turuncu ışıklar teklifi sunuluyor. Kar fırtınalarında görmeyi kolaylaştırır diye, bir-iki kar fırtınasında. Ve sislerde. Sürücüler için. Ve biz, bu çirkin turuncu pisliğin içinde yürümek zorunda kalıyoruz. Turuncu cüzamlılar gibi."

Yağmurda dışarıda kimsecikler yoktu. Sokaklar ışıldıyordu ve metal direklerle çevrelenmiş siyah beyaz boyalı çizgilerin tepesinde kendi kafasına göre tik tak edip yanıp sönen küre biçimindeki turuncu yaya geçidi ışıklarıyla anacaddenin çapraz sokaklarında mavi-beyaz ışıklar parlıyordu.

Russell Sokağı. İleride, yukarıda sağda. Işık sıcak bir su birikintisine dökülüyordu. İki kişi ışığa, balık ve patates kızartması satan dükkânın parlak beyaz ışığına girdiler.

"Paran var mı?"

"Hayır. Sen bir çaresine bakarsın."

"Çaresine bakmak mı!" Çocuk birdenbire durdu, yağmur usul usul, ıslak ıslak düşüyordu. Elini pantolonunun cebine, ceketinin cebine soktu. Bir avuç dolusu bozukluk çıkardı. "Şunu saysana."

"Altı peni, artı üç peni. Bir üç, dört peni daha. Bir balık ne kadar? Canım çok balık çekti."

Ceketini yukarı sıyırdı, başka bir cebe daha bakıyordu. Ve altı peni daha çıkardı. "Hepsi bu. Kesinlikle. Lanet olsun!" Hırkasının içinde silah kabzası parlıyordu. Ona doğru davrandı,

iyice yerine soktu.

"Dikkat et." Kız silahı saklamak için çocuğun siyah yünlü atkısını aşağı çekti. "Benimle içeri gir. Dışarıda olursan şüpheli görünecektir."

"Ceketimden bir silah sarkarken etrafta dolaşırsam çok daha şüpheli görünür. Ne alacaksan neden gidip kendin almıyorsun?"

"Yalnız gitmeyi sevmiyorum."

Dükkâna giren küçük kapının önünde durdular. Buharlanmış camın ardındaki beyaz, kare şeklindeki mekân parıldıyor, göz kamaştırıyordu. Gözlerini kırpıştırdılar ve adam camlı kapıyı itip açtı. Deri ceketli iki çocuk tezgâha yayılmış oturuyor, gözlerini dikmiş hiç çekinmeden bakıyorlardı. Kadın siyah cüppesini omuzlarına çekti. Hep arkaya düşüyor, normal bir ceket gibi arkadan kollarını sarıyordu. Tezgâhın arkasındaki soluk tenli zayıf adam cızırdayan patates kızartmalarıyla dolu bir tel sepeti kaldırdı. Yanındaki hoş kadın soran gözlerle bakıyor, gülümsüyordu. Adamın gözleriyse bambaşka bir tarafta, kıpırdanıp duran somonları izliyordu. Bir şey. Kadın adamı dirseğiyle dürttü. "Hey."

"Bir balık. Altı penilik patates kızartması."

"Pisi balığı mı morina mı?" diye sordu kadın.

Kız ona gülümsedi. "Morina," dedi çocuk.

"Pisi balığını seversin diye düşünmüştüm," dedi kadın, kıza. Bir kesekâğıdı aldı ve yarısını kahverengi çıtır çıtır patatesle doldurdu ve bir dilim kızarmış morina koydu. "Üzerine sirke koyduktan sonra bana geri ver."

Kız çatlamış metal tuzluğu aldı ve kesekâğıdının içine boca etti. Sonra, kesme camdan sirke şişesini eline alıp balığı sirkeyle yıkadı, kenarını kaldırdı, patatesler de ıslandı. Kesekâğıdını kadına geri verdi, kadın onu alıp bir parça gazete kâğıdıyla sardı.

Çocuk para üstünü saydı. İki penileri artmıştı. "İyi geceler."

Kapıyı itip ıslak karanlığa çıktılar. Kız gazete kâğıdını usulca sıyırdı, kesekâğıdının ağzını bulmaya çalıştı. "İşte burada."

Çocuk elini soktu ve buharı tüten balıktan bir parça kopardı,

başını geriye yaslayıp tek seferde ağzına attı. Kızarmış derinin bir kısmını soymaya çalışırken, balığın sulu etleri parmaklarına yapıştı ve parmaklarını yaktı. Russell Sokağı'nda yavaş yavaş yürümeye devam ederlerken, kız parmaklarını yalıyordu. Kesekâğıdını çocuğa doğru uzatırken, "Yağmurlu bir gecede balık ve patates kızartması yemeyi hiçbir şeye değişmem," dedi. "Biraz patates de alsana. Altta kalmışlar." Kesekâğıdını kucağında sımsıkı tutuyor, sıcaklığını hissediyordu. Yağmura karşı sıcak bir yuva. Patatesler sirkeyle sırılsıklam olmuştu. "Burası manastır mı?" Sol taraflarında, sıkı sıkı kapatılmış panjurlarının arasından ışık sızan uzun, tuğladan yapılma bir binanın yanından geçiyorlardı.

"Evet," dedi çocuk. Perdelerin ardında bangır bangır radyo müziği çalıyordu.

Kız birdenbire durdu. "Keşişler meditasyon yapıyorlar," dedi çocuk elleri ceplerinde, sokağın köşesine doğru yürümeyi sürdürürken. Ama bu sahne kızın gözlerinin önünden gitmiyordu.

Cam fener, sokağın sonundaki, bir tuğla duvara yaslanmış sokak lambası levhanın beyaz fonunu aydınlatıyordu: "St. Elegius Sokağı." Siyah harfler. Çok düzgün. Şunu hiçbir zaman unutmamalıyım: demir kafesler ve camlardan bir meydandaki berrak ışık. Bu levha ne kadar yeni görünüyor. Radyoda kopan kahkahaların sesi. Ve sonra derin, çınlayan çan sesleri.

"Çan seslerine kulak ver. Gel, başını eğ..." diyordu radyoda. Hep söyledikleri o kamp şarkısı.

"Big Ben mi bu?" diye seslendi usulca, çocuğun arkasından.

"Evet." Kız bekledi. Saat vurmaya başladı. Dong. Dong. Dong. Bitecek miydi. Yağmur usul usul çiseliyordu. Dong. Dong. Biri, yaşlı bir kadın, manastırın perdesini çekti ve dışarı baktı. Dong. Kız, koşmaya hazır, yerinde doğruldu. Dong. Haymarket'ın aşağısından Thames'e giden patikaya doğru yön değiştirirken, ses onu ele geçirmişti. Siyah zincirler, siyah duvarlar, saydam yeşil ağaç yapraklarında asılı duran ışıklar. Dong. Dong.

"Saat dokuz," dedi çocuk.

Kız onun yanında geldi ve elini çocuğun cebine soktuğu elinin yanına soktu, tırnaklarını çocuğun parmaklarının arasına batırdı. Pencerelerdeki perdelerin açıklıklarından aydınlık odalara bakarak yürümeye devam ettiler. "Bu evde yaşamak ister miydin?"

"O bir garaj."

Kız kafasını kaldırıp küçük tuğla binanın ikinci kat penceresine baktı. Perdeler çekili değildi, kız beyaz badanalı duvarlara tezat kırmızı askılara baktı. Koyu renk saçlı ve kırmızı kazaklı bir çocuk, bir Hintli, pencerenin önüne doğru gelip geri gitti. Bir duvar mürdüm eriği rengine boyanmıştı. "Genç mimar işini biliyor."

"Burayı isterdim. Rahat. Su sızdırmaz." Anayola, turuncu sisin ortasına çıktılar. "Haydi at parkından geçerek gidelim," dedi kız. "Bu turuncu renk dişlerimi kamaştırıyor. Gerçekten canımı çok sıkıyor."

"O yol bir çamur gölü."

"Ayaklarımızda çizmeler var."

Anayoldan sapıp, çit basamaklarından geçerek sola döndüler. Sırtları bükülmüş, yeleleri dökülen, turuncu ışığın içindeki karanlık suretler, atlar, otlanıyordu. Ayak bilekleri turuncu çayır sisinin alçak ağlarına gömülmüş halde, ıslak otların üzerinde yavaş yavaş hareket ediyorlardı.

GÜNLÜK
15 Temmuz 1957 – 21 Ağustos 1957

Plath, Cambridge Üniversitesi'ndeki lisans eğitimini Haziran 1957'de tamamladı. Plath ve Hughes, Queen Elizabeth II gemisiyle Atlantik Okyanusu'nun diğer yakasına geçerek, 25 Haziran 1957'de New York'a vardılar. Massachusetts, Wellesley'de küçük bir kutlamadan sonra, yazın geri kalanını Nauset Light ve Coast Guard plajlarına bisikletle ulaşılabilecek mesafedeki Massachusetts, Cape Cod'da geçirdiler.

15 Temmuz 1957

Bakir sayfa, bembeyaz. İlk önce: parçalarına ayrılmış ve paketlenmiş. Bütün hayaller, sözler: Ben tekrar yazıncaya kadar bekleyecekler ve sonra o ilk sayfaya acemice, acı vererek tecavüz edilecek. Hiçbir şey söylenmedi. Biraz ısınma. Bir talimat. Neredeyse öğlen oldu; kısa gövdeli yeşil çamların ardında gökyüzü gri, aydınlık bir kemer. Piç kurusunun tekinin radyosu ağaçların dışında caz yapıyor: insanı ısıran yeşil gözlü sinekler gibi: Tanrı bunun cennet olmadığını bize sürekli hatırlatmalı. Derken radyonun ve öldürücü sineklerin sesini açıyor. Yavaş yavaş, gelmek bilmeyen ezeli bir bebeği doğuruyormuş gibi müthiş bir acıyla uzanıyorum ve bırakıyorum hisler tomurcuklansınlar, kendilerine baksınlar ve kendilerini sözcükler yoluyla kayda geçirsinler: hafif esintiyle soluk sarı-kahverengi panjur, bir içeri bir dışarı hareket ediyor, beyaz üzerine sarı kasımpatı ve siyah dal desenli perdeler de kımıldıyor. Henüz güzel bir kahve içmedik ama iki gün boyunca kötü rüyalarla bölünen ağır uykular uyuduktan sonra yavaş yavaş üstümüze yorgunluk çöküyor: ürkütücü derecede gerçekti bu rüyalar: Haven Yurdu, hiçbir ayrı çıkışı olmadan herkese açık koridora açılarak tam bir hapishane haline gelen odanın önünden geçen Smithli kızların ayak sesleri. Pis bir bakış: yavaş, sinsi ve güvenilmez gülümseme ve korkunun en kötüsü, rüyanın en kötüsü en son kendi başına gelir. Uyanmak cennetin ta kendisi, beraberinde getirdiği bütün açıklıkla. Neden bütün rüyalar? Babam öldüğünde başlayan bu dehşet ve korkuların ruhumdan son kovuluşu ve sonuncusu da çekip gitti. İşte şimdi kendime geldim. Bir yıldır daha yeni kendime gelmiştim aslında ama rüyalar bundan hâlâ emin değil. Emin değiller, çünkü ben de emin değilim. Ve hiçbir zaman emin

olacağımı da sanmıyorum. Güvende bir hayat yaşıyor olacağız ama cin partileri olmayacak, sarhoş ego savaşları yaşanmayacak. Ben öyküler, şiirler ve bir roman yazarsam. Yapmam gereken tek şey çalışmak, tecrübe ve hayal gücünün derin madenini zorla açmak, sözcüklerin kendi seslerini çıkarıp kendi tatlarını vererek ortaya çıkıp kendilerini ifade etmesine izin vermek.

Bunların her biri sihirli yedi hafta içinde olacak: yazacağım: henüz romanı değil, ısınana kadar değil. Şimdilik öyküleri. *The Atlantic* dergisi için yazacağım kurgu Dan Aaron'ın[1] Sam Lawrence'a[2] takdimi için hazır olmalı: en az iki öykü: "The Eye Beam One" (Bir Bakış): Kafka gibi, yalın anlatımlı, sembolik ama oldukça gerçekçi. İnsanın her zaman ve değiştirilmez biçimde yalnız oluşuna dair. Gözdeki çarpık bozukluklar. Cambridge'de geçiyor. Ve bir tane daha: garson kız öyküsünün başka bir versiyonu belki: tek sorun artık elimde olmaması. Kafadan uydur. Natüralist. Düzyazıyı süsle. Kime ne olduğunu kısa paragraflar halinde anlat. Sonra sağlam kafayla otur düşün. Ve yaz.

Düzgün öyküler: para edenler: çok neşeli, bir dolu aileyle çok renkli. Aldrichleri kullan, çocuk bakıcılığı tecrübelerini. Sahilde aileyle birlikte yaşadığın yazı: Cantorlar. Hızlı bir yükseliş. "Laundromat Affair"i yeniden yaz. Bir de, şeytani abla öyküsü. Küçük erkek kardeşinin evliliğini kıskanan, eski günlerdeki gibi olmadıklarını düşünen ablanın işin içine karışması. Komik, hatta sersem karakterler. Bir tane de çok ciddi bir öykü dene: duygusal olsun: güvertede bir hanımefendi? New York sekreteri: sahne, *Kraliçe Elizabeth*. Evet. Roman: *Falcon Yard*: esas imge: aşk, bir doğan, tek kalemde darbeyi vuran: kanını feda etme: Falcon Yard, kitabın esas kısmı: inkâr edilemez buluşma ve tecrübe. Sembol: bileğine tünemiş bir doğanla gülümseyerek ilerleyen bir lord ve leydi. Judith'in kişiliğinden çıkarak ilerle, yalnızca onun

1 Smith Koleji İngilizce Bölümü hocalarından, Plath'ın verdiği birinci sınıf İngilizce dersinin (İngilizce 11) direktörü Daniel Aaron.

2 Amerikalı yayıncı Seymour Lawrence.

izdüşümü olmayan ve kendi iradeleriyle hareket eden başka karakterler yarat...

Cape Cod

17 Temmuz, Çarşamba

Bugünden sonra aksatmak yok: ısınmak için önce bir sayfa günlük yazmalı. Benim için bütün keyif: aşk, ün, hayat, iş, ve sanırım, doğamın esas ihtiyaçlarına bağlı olarak, çocuklar: kolay anlaşılır olmak, son beş yıldır içimde sıkışmış, etrafına set çekilmiş, tıkış tıkış olmuş dalgalar halinde taşan yaşanmışlıklara bir çekidüzen vermek. Bundan önce, şimdi kıskanır hale geldiğim belli bir açıklığa sahip olduğum zamanlarda kısa öyküler ve şiirler yazmak. Hazmı kolay, daha yavaş bir yaşanmışlık akışı olduğunda bu denli çaresiz değildim, gerçi o açıklık şimdi içimde mavi-beyaz toprak bir tabaktaki meyveler kadar olgun ve zengin biriken yaşanmışlıkları asla kapsayamaz ve dile getiremezdi. Her neyse, eğer yazmıyorsam, şu son altı aydır olduğu gibi, hayal gücüm duruyor, tıkanıyor, beni boğuyor, ta ki okuduklarım benimle alay edene (diğerleri yazmış, ben yazmadım), yemek yapıp yemekten tiksinene (içinde zihinsel hiçbir şey olmaksızın yapılan yalnızca fiziksel bir eylem olduğundan) kadar; beni ayakta tutan tek şey, tam anlamıyla tadını çıkaramasam da, içinde yaşadığım bu sonsuz, derin aşk. O olmasa, bir teselli bulmak için koşturup duracak, asla bulamayacak ve şu anda yaşadığım en büyük kuraklığın sonunda bile sahip olduğum sağlam sessiz ölümüne kararlı özü içimde tutamayacaktım: Gelecek. Eğer çalışırsam. Şiirler yazmaya başlamak için kötü seçim: hele de çok karmaşık olanlar: çok kısa zaman içinde çok az şeyle donup kalmama neden oluyorlar. Mantıklı gelişimin felsefi ayı kapanlarını gerektirmeyen ufak alıştırmalar, tasvir şiirleri daha iyi. Paten üzerine, ayışığındaki inek, testere üzerine küçük şiirler gibi mesela. Bu dünyaların benim sözcüklerimle ete kemiğe

bürüneceğini, soyutlamalarla ya da üç aşamada düzanlamsal nükte barındırmayacağını düşünürsek oldukça somut olacaklar. Sözcüklerin mistik bir güç havasına sahip olduğu küçük tasvirler: bir niteliğin adını bulmak: çöp gibi, kaşındıran, pürüzsüz, taraklı, benzi solmuş, ışık saçan, göbekli. Onları hep yüksek sesle söyle. Onları reddedilmez kıl.

Sonra: dergi öyküsü: ciddi bir şekilde, ama kolayca yazılanlardan, çünkü gerçek anlamda sınırlı, adeta karikatür denebilecek karakterleri işlemek, romandaki kendi çapında sınırlı olsa da hayata dair, yarının daha dopdolu bir yarın olacağına dair şimdi benim sahip olduğum hayat görüşüne sahip olacak olan beni işlemekten daha kolay.

Dün ilk çalışma günüydü: kötü bir gün. Ümitsiz derecede ayrıntılı bir psikolojik fikir üzerinde zaman harcadım ve hassas, doğallıktan uzak suni bir temel üzerinde belki tek bir iyi imge (bütün okyanusun kafasına dolduğu çocuk) yazabildim. Ta içerideki benliğime hiç dokunmadan. Bu kötü başlangıç beni aşırı derecede bunalttı. Yemek yemek ve yapmak keskin düşünce ve yaratıcılık gerektirmeyen hayvani eylemler olduğundan, ne acıktım ne canım yemek yapmak istedi.

Sahil: çok geç, 6. Yol'un çakıllı, güneşli kaldırımı boyunca, öldüresiye pembe, sarı ve fıstık yeşili arabalar başka bir gezegenden gelme mekanik bir tempodaki öldürücü enstrümanlar misali yıldırım hızıyla geçip giderken, sıcak bir yürüyüş. Kırık camlar, sonra Bracket Yolu'nu gölgeleyen bodur çamlar, çalılardaki kıpır kıpır kuşlar ve sincaplar, yeşil meyveli fundalar ve pürüzlü asfalt. Nauset Light plajındaki falezin ardında uzanan müthiş masmavi Atlantik ve ılık sayılabilecek yeşil yosunlu sularda, medcezirin büyük dalgalarıyla yükselip alçalarak yüzmek. Plajın ta üst taraflarında güneşin altında uzandık ama güneş ısıtmıyordu, rüzgârsa iyice üşüttü. Büyük silahların gırtlakta nabız gibi atan bom, bom sesleri, sonra bütün huysuzluğumuzla, geri dönüş yolu. Mayonez yaptık, çok güzel tuttu. Hoş. Sonra, tam bir ayak

bağı gibi günü saran kötü başlayan şiirden başka hiçbir şey olmaksızın, akşam yemeğimizi tırtıklıdık. İnsanlar bir tek kendileri için fevkalade olan ve acınası biçimde başarısız hayatlarını yaşamaya çalışırken masalar ve sandalyeler onları hor görüyor. Kendini beğenmiş bir edayla, ben-sana-demiştim demeye başlıyorlar. Şimdi saat ona geliyor ve sabaha henüz başlanmadı, kabuğu daha kırılmadı. İnsanın saat bir gibi günün önüne geçebilsin diye daha erken, daha erken kalkması gerektiği hissi aşılanmış. Dün gece: *Dalgalar*'ı[1] bitirdim, sonsuz güneşi, dalgaları, kuşları ve tasvirlerinin tuhaf eşitsizliğiyle –sorunsuzca akan, akıcı bir cümleyi takip eden ağır, hantal çirkin bir cümle– beni rahatsız etti, nerdeyse öfkelendirdi. Ama sonra son 50 sayfanın tüyleri diken diken eden güzelliği: Berbard'ın özeti, hayata dair, sıkıntıya dair bir deneme: başına hiçbir şey gelmesi mümkün olmayan, bozulan moraliyle artık üretemeyen, üretemeyen, bir varlığın donukluğu. O aydınlanma, birleşme, yaratma anı. Biz bunu yaptık: dağılan, uçup giden ve bütün değişime rağmen başarmak ve başarmak için yeniden bir araya gelen her şeye karşı: anı kalıcı bir hale getirmek için. Bu, hayat işi. Altını tekrar ve tekrar çizdim: bunu bir daha bir daha oku. Ben bu kadından daha iyisini yapabilirim. Bunu yapana kadar çocuk falan yok. Sağlığım yaşanmışlıklardan öyküler, şiirler, romanlar yaratıyor: işte bu yüzden ya da daha doğrusu, iyi ki, acı çektim ve cehennemi gördüm, bütün cehennemleri olmasa da. Hayatı sırf hayat için yaşayamam: ama değişime karşı duran sözcükler için yaşarım. Hayatım, zaman içerisinde daima yaralarını saracak kitaplar ve öyküler olana kadar yaşanmış olmayacak. Bunun nasıl olduğunu çok çabuk unutuyorum ve geçmiş ve gelecek olmaksızın buranın ve şimdinin korkusuyla büzülüp kalıyorum. Yazmak ölülerin mahzenini ve gelecekten haber veren meleklerin ardında saklandıkları gökyüzünü yırtıp açıyor. Zihin yaratıyor da yaratıyor, ağlarını örüyor.

[1] İngiliz yazar Virginia Woolf'un (1882-1941) 1931 yılında yazdığı *The Waves* romanı. (yay.n.)

Geçip giden düşünceyi, geçip giden gözlemi kâğıda dök. Kapakları ağırlaşmış mavi gözleri, örülmüş uzun kır saçlarıyla Bayan Spaulding[1] hayatının yazılmasını nasıl da istiyor: çok şey yaşanmış. San Francisco depremi ve yangını, annesinin sığınmacılara fırında fasulye ve ekmek verişi, onunsa fasulyeleri saklamak isteyip ağlaması; bir köşede birbirini sıkıştıran demiryolu trenlerinin sesi gibi bir ses duyuşu, bebek beşiğinin sallandığını görüşü, bebeğini alışı, annesinin onu kapıp yatağa sokuşu. Kocasının ölüşü. Ameliyat oluşu, arkadaşının evinde saçlarını kurutup toparlayabilsin diye hastaneden çıkışı. İkinci kocası kapıdan içeri girer, ardına dökülen uzun saçlarını görür: ne güzel bir görüntü ama. Küçük çocuğun hastalanışı ve onu kaybedişi. Adamın karısının onun kocasının öldüğü gün ölmesi. Bütün bunlar: ham, madde. Kullanılsm diye. Bir de, hayattan kesitler: Woolf'un buldukları gibi. Ama o: çok fani, ayaklarının yere basması lazım. Ben daha güçlü olacağım: ta derinlerdeki benliğimle konuşmaya başlayıncaya kadar yazacağım ve sonra çocuk yapacağım ve çok daha derin konuşacağım. Önce yaratıcı zihnin hayatı, sonra yaratıcı bedenin. Çünkü ilki olmadan ikincisinin hiçbir anlamı yok benim için ve ilki ikincisinin zengin toprağındaki köklerle besleniyor. Her gün yaz. Ne kadar kötü olursa olsun. Bir şeyler çıkacaktır. İyi şeylerin hemen, çalışmadan ve terlemeden ortaya çıkacağını düşünerek şımarıklık ettim. Eh, şimdi 40 gündür çalışıyor ve terliyorum. Yazıyor, okuyor, güneşleniyor ve yüzüyorum. Ah, böyle yaşamak. Çalışacağız. Ve Ted zihninin ve aşkının yoğun, zengin rengine boğarak ve beni o mükemmel benliğiyle şaşkınlığa uğratarak hayat denizimi durgunlaştırıyor: nihayet med-cezirde ışıl ışıl mızrağıyla çıkagelen ve midye kabukları ve nadir balıklarının gemisini süslediği tanrıyı çağırdım ve şimdi dünyada geziniyor: benim toprak tanrıçama karşı,

1 Massachusetts, Eastham'da bir kulübe yerleşimi olan Hidden Acres'ın sahipleri Myrtle ve Lester Spaulding. Plath ve Hughes, 1957 yazında Spaulding çiftinin kulübelerinden birinde kalmışlardır.

o güneş, deniz, siyah tamamlayıcı güç: yin'imin yang'ı. Gökyüzü açık, mavi ve çam iğneleri beyaz ve sipsivri parıldıyor. Yer, düşen çam iğnelerinden turuncu-kızıl bir renkte ve kızılgerdanlarla çizgili sincaplar renklerini bu kızıl topraktan çalmışlar.

18 Temmuz 1957

Bugünün ne kadar berbat geçtiğini söylemek için kısa bir uyku öncesi kaçamağı. Geçen akşam Spauldinglerle yaptığımız araba yolculuğundan sonra, sivrisinek ısırıkları kemiklerime kadar kaşındırıyor, sonraya kalan yağlı bulaşıklar, Woolf'un *Jacob'ın Odası*'nda[1] vurduğu darbenin yarattığı sarsıntı, bu yüzden uyunan tuhaf bir uyku. Ted'e askılar dolusu beyaz takım elbise, ceket, vs. ve bana balo elbiseleri ve taçlar getiren uşaklarla bir günlüğüne kral ve kraliçe olduğumuz o rüyalar yok artık. Somurtkan, içine kapanık, mazlum, çömelen ve yılanbalığı yakalayan çocukların olduğu yarı-inleten bir rüya. Sonra Ted'in gül yanaklı annesinin[2] sağ tarafında yaşı daha büyük iki çocuk, kucağında sevimli mi sevimli bir bebek tuttuğu, benimse suratımda komik bir ifadeyle bebeğin yanaklarını tutup sıktığım hoş bir görüntü: onun çocukları mı bunlar, yoksa benim mi? Yeni sabahın taptaze maviliğinin aksine ben çok yorgunum. Kupalar dolusu sütlü kahve ve ne hareket eden ne de konuşan benimse kim olduklarına dair kesin bir fikrimin olmadığı inatçı karakterleriyle annemin yardımcısı öyküsü üzerinde nafile bir vakit öldürmeyle geçen bir sabah: Sassy, kabuğunu kırıp kendine bir erkek bulan, annesinin boyunduruğu altındaki utangaç bir kitap kurdu mu olsun? Yoksa annesinin direktiflerinin aksine, hayatında ilk defa hoş, basit bir adama âşık olan, oldukça atletik bir erkek fatma mı? Tanrı bilir. Beni çeken üç öyküde: sadece on dokuz ya da yirmi yaş büyük olduğu kızına hükmeden bir anne: kız 17,

1 Virginia Woolf'un ilk olarak 1922 yılında yayımlanan romanı *Jacob's Room*. (yay.n.)

2 Sylvia Plath'ın kayınvalidesi Edith Farrar Hughes.

anne 37: anne kızının flörtlerine kur yapar. Kız özgürlüğü ve doğruluk için mücadele ediyor. *Sat Eve Post*[1] öyküsü: şimdi düşününce bir anda mümkün göründü gözüme. Ira ve Gordon krizlerinde annemle yaşadığımız sahnelerin gerginliğini al. İsyankârlık. Araba anahtarları. Psikiyatr. Detaylar: Dr. Beuscher: bebek. Kız kendine gelir, iyi bir evlat olabilir. Annesinin yaşadığı zorluklar gelir aklına. Evet evet. Bu iyi bir şey. Bir konu. Dramatik. Ciddi. Yeteri kadar bölünmüş toplum isimleri. Akıl hastanesi geçmişi. Tehlike. Yüksek gerilim altında dinamit. Annenin karakteri. Başta tehditkâr, sonra içler acısı, dokunaklı. Önce dışarıdan görülecek, sonra içeriden. Kız geri gelir: büyümüştür: büyümeye hazırdır. Annesine benzemektedir ama bundan dolayı öfkelidir de. Farklı olmak ister. Saçlarının rengini açar. Polisler. Canını sıkar. Gazetelerde çıkan hikâye. İntihar girişiminden sonra. Ayakları yere basan Dr. Beuscher. Gidecek hiçbir yeri yok. Okula geri döner. Peki ya sonra? Bir şey. Yorucu çizelgeler. ANNE-KIZ. Sorunlar. Çarpıcı. Gerçek bir öykü. "Sorun Yaratan Anne". Tamam. Bir fikir. Oturup düşündüğünde aklına bir şey gelmemişti. Ya da gelememişti. Altı hafta içinde elinde yazılmış bir yığın kâğıt olsa iyi olur. Yap bunu. Kazin'in dediği gibi, ne olduğuna dair bu özet, öykünün kendisi değil. Yalnızca el oyalamak. Ama benim için bir özet yardımıyla fikirleri genişletmek bu ilk aşamada hayat kurtaran bir şey. Boş sayfanın üzerine içinden ancak bir günlük tavuk kadar olgun bir fikir çıkacak diye kafamdaki camsı yüzeyin üzerini kazımamak. Annenin yardımcısı öyküsünden bile bir şey çıkar. Taze, küstah inatçı kız Sassy'den neden çıkmasın? Karakterin özüne in: onu neyi yapmaya ne itiyor? Çatışma: Aşama aşama. Anne kızının olduğu kişiden ziyade sosyal hayatta başarılı biri olmasını ve doğru adamı sevmesini istiyor: Chuck'ı seçiyor. Lynn ve Gary girer. Anne, Lynn'den Sassy'ye örnek olmasını, sosyalleşmesine yardım etmesini

1 *Saturday Evening Post*: İlk olarak 1821'de basılan iki aylık Amerikan dergisi. (yay.n.)

istiyor. Anne ve Lynn, Sassy'ye karşı. Tazelik, değişiklik için zemin hazır. Sassy, sabit ve durağan olan Lynn'e âşık olan Gary'ye âşık olur. Lynn bunu sezer: Sassy'nin Gary'yi (gemi enkazında) elde etmesine yardım eder ve anne Chuck'ı kaybeder. Saha değiştirir. Kendi erkek arkadaşı geri gelir. Anneye ışık gösterilir. Ne kadar açık, ne kadar güzel. Şimdi otur da şu lanet şeyi yaz haydi.

20 Temmuz 1957, Cumartesi

Yeni bir devir başladı: saat daha yedi buçuk bile değil. Dört saatlik sabah, önümde koca bir pasta gibi duruyor. Ve yavaş yavaş, hayretle, kendi zihnimin ürettiklerinden yeniden zevk almaya başlıyorum: ki sınavlar için ineklediğim, Eltisley derbederi gibi kısıtlı bütçeyle yaşadığım, taşınma işlerini ayarladığım –biz, büyük bavullar, yüzlerce kitap ve küçük zarif kırılgan pahalı çiniden fincanlar– son yarım yıldır kılıksız bir ceset gibi döşeme tahtalarının altına atılmışlardı. Bir felç alanı. Ve şimdi, acı çekerek ama gitgide daha da emin olarak, tecrübe ve düşünce kuyularının fışkırdığını, ilginçliğin kısık ama anlaşılır seslerle usul usul aktığını hissediyorum. Cümleler bana nasıl geliyor: "Sorun Yaratan Anne" öyküsüne başladım ve tırnaklarıma direnen çıplak plastik yüzeyi kazımak yerine, onun tam göbeğinde oturuyor, gelişigüzel bir biçimde içimi döküyorum ama geliyor da ve düzeni ve şekli de gelecek. Ve sonra yirmi dört pastanın masalı gelecek.

Rüya görüyoruz: ve rüyalarım iyileşiyor. Dün gece Newnham'ı gördüm, aydınlıktı, o eski sınav zamanı rüyalarımdaki gibi basık, kokuşuk değil. Nötr, iyiye çalan: kızılgerdan, acayip kuş kitapları ve doğal tasarımlı sınav kâğıtları: ezilmiş çiçekler: ezilmiş pembe ve sarı boruçiçekleri, vahşi ve küçük. Tıknaz sınav memurları, Bayan Cohen[1] ve Bayan Morris[2]. Ve daha rengim bile yerine gelmeden Ted'in uykusuzluğumu gidermek için getirdiği buz gibi portakal suyuna ve yeşil kesme

[1] Cambridge, Newnham Koleji Müdürü Ruth Louisa Cohen.
[2] Cambridge, Newnham Koleji Almanca hocası Irene Victoria Morris.

camdan fincanlardaki kahveye uyanıyorum. Onun rüyasında bir otlakta yürüyormuşuz: bir yavru kaplan ve bir çitin arkasında büyük kaplan. Çinlilerinkine benzer sarı benizli bir kaplan-adam elinde bir silahla kapıya vuruyormuş. Ted, boş bir tüfekle blöf yaparak müdafaa ediyormuş: bu mesafeden keskin nişanla bir kaplanı öldürebilirim. İhtişam. Roman için.

Virginia Woolf yardımcı oluyor. Onun romanları benimkileri mümkün kılıyor: kendimi betimlerken buluyorum: bölümleri: zamanda ileriye zıplamıyor, onunla ilgili haberler vermiyorsan kendi Judith Greenwood'unu kahvaltıya, öğle yemeğine, akşam yemeğine kadar takip etmek ya da onun tren yolculuklarını anlatmak zorunda değilsin. Onu esrarengiz yap: o sarışın kız da kim: tam bir kaltak: beyaz tanrıça[1]. Onu neslinin bir örneği haline getir. Bu örnek sensin. Bölümler: dış: Newnham'ın bembeyaz düğün pastası koridorları: kimsenin somut olmadığı kadar somut: doyurulmuş bir damla tarihteki Amerikan masumiyeti. Bitkin yürüyüşler, kaşıkla oyulmuş taş basamaklar: kim tarafından oyulmuş: ünlü isimler mi? Masumiyetin ötesinde masumiyet, şehvetin, kibrin, nefretin, hırsın parçalayıcı gücünden tek parça halinde geçen: bolluk, yokluğu aşan. Güzden önce bahçe yok: ama onun ardından elyapımı bir bahçe. Gary Haupt: acıklı derecede ukala, kaba: eleştirmen olabilirdi, "Elma dallarının altında genç ve uysalken," satırlarını okuyorum da. Onu hicvet: ayaklarını sürüyen, sinüzitli, sulanmış mavi gözler ve donuk, beyazımsı-sarı ten rengi: basit bir hayat: patates ve biftek. Yale hocalarından Gary'ye yazılmış ağır kitaplar; İngilizce alanındaki çalışmalarını, daha önce geniş, hovarda bir şairin metresi olan ve bunu atlatamayan, kendinden yaşça büyük, çirkin bir artist kızla olan ilişkisine teşekkür babında. Hepsi roman için. Pazartesi başlıyorum: günde 7 ya da 8 sayfa dene.

1 İngiliz şair ve romancı Robert Graves'in (1895-1985) 1948 yılında yayımlanan *The White Goddess* (Beyaz Tanrıça) kitabına gönderme. (yay.n.)

Aynanın İçindeki Kız
Kırmızı Tilki ile Hayvanat Bahçesi

25 Temmuz, Perşembe

Bugün: açık, mavi, çam serinliği, ayakların altında turuncu iğneler. Yağmurla dolu üç günden sonra, karanlık bulutlarla dolu yazma havası: pazartesi günü, yaldız gibi gümüş rengi yağmur, hepsi abartılı ve berrak iri damlalar, sonra soğuk, aralıksız ve oldukça görkemli sağanak. Sırılsıklam verandadaki sandalyelere oturduk, yağmur, yeşil plastik koltuk kılıflarım dolduruyor, örtülerde yarı-saydam su lekeleri bırakıyor, kurumuş çatlak toprağa sızıyordu. Pazar günüyse tam bir cennetti: hayatta bir iz, temiz sayfadaki belirgin bir çizgi: dinlenmiştik, özgürce yazıyorduk, güneşte yanmıştık, eserimizle mest olmuştuk, gökyüzü ve Nauset Light ve Coast Guard plajları arasında güneş banyosu yapabilecek kadar sakin ve sığ bir sahil bulduk: oyunlar oynadık: suların içinde süzüldük, ellerim ve ayaklarım şişe mantarı gibi inip çıkarak, saçlarım alnımdan itibaren ıslak, balık yemlerinin izini sürer gibi. Bir sevinç ve güç dalgası. Sonra işe geri dönüş. Yazma ve düzeltme karalamaları, "Sorun Yaratan Anne" öykümü yeniden yazma: kendi yaşadıklarıma benzer, büyük bir çukur tabak dolusu pastadan düzgün bir dilim kesip alır gibi; hepsi tek bir günde olup bitiyor: fikir değişikliği olayın düğüm noktası. Gerilim noktasında başlar, telefon konuşmalarıyla tetiklenen bir dizi geri dönüş: karakterlerin hepsi canlı, hazır: Curt'ün evi, Jason, annem, Doktor Karen: hepsi işe yarıyor ve öykünün içini ve dışını örüyor. Şunu söylemeliyim, bu öykü beni şaşırttı; bence, şimdiye kadar yazdıklarımdan çok daha ilgi çekici. Gözümün arkasındaki bir yerden üç metrelik bir sopayla yönlendirilen *Platin Yazlar* mırıldanmaları yok artık. Gerçek, çarpıcı krizler. Baş karakterdeki gelişme. Önem bildiren şeyler ve semboller. Salı günkü son beni bunalttı: Doktor ve Sara arasında geçen, doruk noktasına ulaşmayan soru ve cevaplardan

oluşan dört sayfa, yavan ve hesap makinesiyle hesaplanmış gibi mantıklı: peki, buna karar verdin, bunun hakkında ne hissediyorsun. Sonuna iki mısralık yavan ahlak dersi sıkıştırılmış zengin, karışık bir şiir kadar kötü: öyle süslü şeyler olmadığında, doğrusu bu çocuklar. Yani, salı gecesi ve dün sabah düşündüm ve cevabı buldum: hedef kitlenin kafasını meşgul tut: hikâyenin dramatik kılıfına uydurulmuş, hızlı, çabuk bir son yaz. Sanırım bunu başardım. *Sat Eve Post*'a gönderdim: en tepeden başlamalı. Umutsuzluğa kapılmaya başlamadan *McCall's*[1], *Ladies' Home Journal*, *Good Housekeeping*[2], *Woman's Day*[3] gibi yerleri de denemeli. Diğer öykülerimde üslubumla ilgili kısa övgüler yazıp daha ciddi bir konu yazmış olmamı dilediklerini söylemelerine bakılırsa, bu benim üslubu en iyi öyküm ve kazanan olmak için yeterince ciddiyete, kimlik sorunlarına, öfkeye, aşka vs. sahip. Bir öykümü kabul ettirebilmiş olsaydım, kendimle yayımlanmış son öyküm arasında –emekleme çağım, 1952'de, beş yıl önce– ayağımı koyacağım bir basamağım olmuş olurdu. Bu işime yarardı: şu an çektiğim sıkıntıları örtecek bir potansiyel havası katar ve beni ergen piyasasından alıp kendimi bütün o para kazanan, kafası dolu yetişkinlerin arasına atmamı sağlardı. Ama bu olmasa da, çalışmalıyım, sızlanıp durmamalıyım. Beş yıl içinde, beş yıllık istikrarlı çalışmadan sonra, belki şikâyet etmeye hakkım olabilir. Şimdi değil, arada doğru dürüst tek bir kelime yazmadığım şu beş yıldaki ilk iyi öykümden sonra değil.

Sanatçının yaşamı kendini belirli, somut olanla besler: bu farkındalık bana dün gece yedi ölümcül günah üzerine bir şiir yazacağım diye kıvranırken geldi ve kendime bu yıpratıcı fikirden vazgeçmemi söyledim: bu felsefe için mükemmel bir konu

1 *McCall's*: 1873-2002 yılları arasında basılan aylık Amerikan kadın dergisi. (yay.n.)

2 *Good Housekeeping*: İlk olarak 1885 yılında basılan aylık Amerikan kadın dergisi. (yay.n.)

3 *Woman's Day*: 1937 yılında basılmaya başlanan aylık yemek, evişi ve spor dergisi. (yay.n.)

olabilir. Dün çam korusunda gördüğün yeşil renkteki keçe gibi mantarlarla başla: aklına getirdiği, tasvir edici sözcükler ve sonra şiir kendiliğinden gelecektir. Gündelik, basit ancak dokunulmaz bir şey gibi uzaktan sana somurtamayacak da. İnek, Bayan Spaulding'in ağır gözkapakları, kahverengi şişedeki vanilya tozunun kokusu üzerine yaz. Büyülü dağların başladığı yer işte orası.

Aman Tanrım, 9 Ağustos

Bir cuma günü, rahatsız edici biçimde köklerin köklerinden söküldüğü yerdeyim, saat 09.30 civarlarında açık mavi-beyaz bir sabah ve ben, bir ruh çağırma tahtası üzerine tartışan iki insan hakkındaki uzun, ağır, karşılıklı konuşmalardan oluşan şiirimin 14 mısrasını sakin ve ihtiyatlı bir şekilde yazıyorum. a-b-a-b-c-b-c şeklinde giden hece ölçülü karmaşık 7 mısralık kıtalara rağmen tam bir sohbet havasında ve şimdiye kadar yazdıklarımdan çok daha iddialı; gerçi kafamda ortaya dikdörtgen şeklinde bir şey çıkması gerektiği fikrinden başka bir şey olmaksızın *patchwork* bir yorgan yapıyormuş gibi hissediyor ama bu rengârenk parçaların nasıl bir mantık sırasına göre yerleşeceğini göremiyorum. Hiç olmazsa ufak tefek, kötü şiirler için konu bulmaya çalışırken ve mükemmel olmaları gerektiğini hissettiğimden, beni, ortaya gözüme hep pasparlak, kaygan, yapay görünen şiirler çıkaran o inanılmaz kısıtlama hissinden çıkarıyor. Yani kendimi, 'yayımlanmış mı yayımlanmamış mı kimin umurunda' düşüncesiyle günlük şiir alıştırmaları yapmaya itmeliyim. Benim sorunum bu. Bunu artık apaçık görüyorum: 20 yaşında ölen o parlak, eseri yayımlanmış ergen ile yazmaya 25'inde başlayan potansiyeli olan becerikli ve olgun yetişkin arasındaki açığı kapatmalı. O eski lirik duygusal şeylere tutunmak cezbedici: düzyazı ne kadar geride olduğumu gösteriyor: beş yıldır tek bir öyküm yayımlanmadı. Düzyazının belli bir olgunluğa ulaşması, kısalığı ve yaptığım biçim çalışmalarıyla eksiksiz görünebilen şiir kadar kolay değil.

Asıl sorun, ben ve Ted'den başka bir hedef kitlem olduğunu unutup, kendime zengin, gerçek konuların kapısını açabilmek.

Daha önce hayatımda hiç, 1953'ün o ölümcül yazı ve sonbaharı hariç, böylesine karanlık ve öldürücü iki hafta geçirmedim. Kafamda yazıp çizsem de bununla ilgili tek kelime bile yazamadım. Günden güne daha emin olduğum hamilelikten duyduğum korku. Doğum kontrolü konusunda giderek artan kayıtsızlığımı anımsıyorum, sanki benim başıma asla gelmezmiş gibi; pat, pat, kapılar birbiri ardına suratıma kapandı ve geriye beni ve muhtemelen Ted'i de, yazma çalışmalarımızı ve ele avuca sığmaz birlikteliğimizi sona erdirecek o havada asılı korkuyu bıraktı. Göze çarpan ve beni bekleyen gerçekler: Bana her geçen gün gerçeklik ve işe yarama duygusunu aşılayan ve yeni zihinlerle tanışmamı, onlarla çalışmamı sağladığı için her şeyden çok ihtiyacım olan Smith'teki işim; bebek yüzünden çıkmamız gerekecek Northampton'daki dairemiz; geleceğimiz, Ted işsiz kalacak, ben işsiz kalacağım, çığ gibi çoğalan faturalarla gırtlağımıza kadar borca batacağız ve en kötüsü de, bundan belki dört yıl sonra dünyanın en iyi anne-babası olabilecekken, şimdi bu davetsiz misafirden nefret edeceğiz. Bir de, yirmi yıllık sefalet ve tamamen kendi hatamızla, kazara da olsa, para kazanmak için diğer her şeyi feda etme gereksinimiyle bütün ruhsal ve zihinsel benliğimizi dondurarak sevilmeyen bir çocuk dünyaya getirecek olma düşüncesi. Yaşadığımız şey buydu, günden güne midelerimiz altüst olarak günleri saydık, zaman geçmek bilmedi: 35 gün, 40 gün ve sonra doktorun ofisinde ağlama seansları, çılgınlar gibi yağmur yağar ve şimşek çakarken, bisikletlerimizin üzerinde dizimize gelen suların seller gibi aktığı caddelerde ilikelerimize kadar ıslandığımız, şimşekten korunmak için başlarımızı öne eğdiğimiz o pazar günü yapılan kan testi. Kesin sonucu bir köprünün üzerindeyken düşündüm: Yıldırım düşmesi ve son elektrik huzmesi. Ama hiçbir şey olmadı. Hiçbir şey; ta ki, alışveriş yapmaktan yorgun düştüğüm yoğun bir sabahın ardından

daktilomun başına geçmişken, sıcak bir akıntının başladığı, geçen altı haftanın bütün o bembeyaz, steril dakikalarında hayalini kurup özlemle beklediğimiz o kırmızı lekenin belirdiği pazartesiye kadar. Ve yukarıdaki her tanrıya ve kadere bebek gelmediği sürece hiçbir şeyden şikâyet etmeyeceğime ya da hiçbir şeye hayıflanmayacağıma yemin üzerine yemin ettim: en ama en kötüsü kötürümlükler ve hastalıklar ve ölümler ya da aşkın yitimi.

Ve tam zamanında, daha ertesi gün başa çıkmam gereken başka bir bela daha çıktı ortaya: Dün, neredeyse anne olacağımı sandığım o yanlış alarmdan sonra, yarım yıl boyunca umut ettikten ve evet, o lanet şeye bel bağladıktan sonra, şiir kitabım reddedildi. Bir morgda güvenli bir şekilde ölmüş olduğunu umduğun kanserli âşığının bedeninin, geçmişi anımsatmak istercesine bir çiçek tarhının içinde geri gelmesi gibiydi bu.

Geri geldi. Ve beraberinde şiirlerin yarısının, yayımlanmış olanların, artık, en azından iki yıl süresince, bütün o yavan kadınsı cilveleri ya da önemsizlikleri yüzünden kesinlikle, benden geçer not alamayacağının üzüntüsünü getirdi bir de. Ve o lanet olasıca kitabı didiklemeye başladım yine; otları fazla büyümüş bir bahçedeki yabani otları ayıklar gibi: Bu otlar bir zamanlar göze hoş geliyordu belki ama artık değil. Ve o A. C. Rich[1] o kadar sıkıcı olmasaydı, o Donald Hall[2] o kadar sıkıcı olmasaydı eğer ve yüzlerce sayfalık yayımlanmış sıkıcı şiirleri bulunmasaydı, kendimi bu denli berbat hissetmezdim. Geçtiğimiz yıl sadece 16 şiir yayımlatabilmişken, beş yıl aradan sonra kaldığım yerden devam edip Smith'teki işime gücüme, yetişkinlere özgü işlerime tutunurdum ben de.

En kötüsü: Bütün bunlar kendime öylesine acımama neden oluyor ki Ted için endişelenmeye başlıyorum: Ted'in bu sonbahar ben çalışırken baş etmem gereken başarısı, onun bütün bunları elde etmesi hoşuma gidiyor ama öte yandan bu başarıyı onunla paylaşıp her ikimizin de daha iyi hissetmesini öyle çok isterdim ki.

1 Amerikalı şair Adrienne Cecile Rich (1929-2012). (yay.n.)
2 Amerikalı şair Donald Hall (1928-). (yay.n.)

Şu anki durumdan hoşnut olurdum yine de; eğer ikimizden yalnızca biri başarılı olacaksa: Ben onunla bu yüzden evlendim, onun benden daha iyi bir şair olduğunu ve benim bu küçük yeteneğimi asla kısıtlamak zorunda kalmayıp daha ileriye doğru zorlayacağını ve yine de onun benden çok ileride olduğunu hissedeceğimi bilerek. İçimdeki metanetli ruh halini kazanmaya çalışmalıyım: o eski üretme ve bekleme hali. Şimdiye kadar şansım kötü gitti: 17'den 20'ye parlak, göz alıcı gençlik, sonra erken gelen olgunluğumun yaşanmışlıklarını daktilomda kullanılacak hale getirmek için mücadele ederken yaşadığım ayrılık ve ölüm sessizliği.

Dün: taşları yerine oturtan bir başka gerçekle yüzleştim: yalnızca müthiş şımarıklık yapmakla kalmamışım: aslında hiç çalışmamışım da. Kendimi onda bir bile zorlamamışım. Artık bunun farkındayım: Bayan Cantor'ın gönderdiği iki genç yazarı ziyaret ettiğimizde ortaya çıktı: ikisi de romanlarının ilk taslağını bitirip 350 sayfayı dakilo etmişler: yani bu, yalnızca mekanik düşünsek bile, bir dolu daktilo işi demek, işin yazma ve temize çekme kısmından hiç bahsetmiyorum. Bizim altı haftamıza karşılık onların altı ayı varmış. Ne olmuş. Ben o altı haftayı kullanmadım ki. Bu uzun, daha özgür dil ve genişletilmiş konu egzersizine kadar, "Sorun Yaratan Anne" öyküsü hariç, altı ay boyunca tek bir şiir yazmamıştım, ekimden beri tek bir öykü kaleme almadım. *Sat Eve Post*'un tek bir kelime yazmadan reddettiği bu öykünün içi boş olsa da, iyi olduğunu düşünüyorum; yapay bulduğum şu annenin yardımcısı öyküsüyse temize çekmeye değmez ve hiç şüphesiz, bir hafta içinde küçük "Laundromat Affair" da *Ladies' Home Journal*'dan geri dönecek. İşte bütün yazdığım bu: *Mademoiselle* ve *Harper's* ve *The Atlantic* için vicdan azabı canımı sıkıyor: yeterince iyiyse yazdığım her şeyi basacaklardır. Yani tek yapmam gereken çalışmak. Mavis Gallant[1] her şeyi gözden çıkarmış

1 Kanadalı öykü yazarı Mavis Gallant (1922-2014). Plath, Gallant'ın *The New Yorker*'da çıkan öykülerini ve *Green Water, Green Sky* (Yeşil Su, Yeşil Gökyüzü) isimli romanını okumuştur.

olsa da *The New Yorker*'da düzenli yazabilmek için on yıl boyunca işten sonra her gece yazmış. Ama, vicdanımı rahatlatmak için, çalışmanın acısını biraz daha fazla hissetmeli ve henüz yayımlanmasını umut etmeye başlamadan, orada beş öykü, burada beş-on şiir biriktirmiş olmalı ve bu durumda bile sırtımı bunlara dayamamalıyım: her öyküyü yayımlatmak için değil, daha iyi bir yazar olmak ve böylece yayımlanmaya bir adım daha yaklaşmak için yazmalıyım. Bir de: panik yapma. İç kesimdeki bir kasabada da yapabileceğim gibi eve kapanıp dışarı çıkmadığım için suçluluk duyduğum, köpek gibi çalışıp yazı yazmadığımda dışarıya çıktığım için daha fazla suçluluk duyduğum bu daima seni çağıran plajı ve güneşiyle Cape'in bir hediye gibi sunulan lüksünde yaşamak istemezdim. Bu korkuya son vermek için ihtiyacım olan bu: yetenekli olup gurur duyacağım ya da hiç olmazsa birilerine göstereceğim yeni hiçbir şeyim olmadığı korkusu. Önümüzdeki yaz Hamp'te[1] ter döküp, para biriktirip roman üzerinde çalışmalıyım ki, söz gelimi, bir şiirli oyun yazmaya çalışacağım bir yılla hak kazanayım. Lafı açılmışken, şiirli oyunlar ilgimi çekiyor. TV: bunu denemeli. Ama dürüst ol. Saçma konulu annenin yardımcısı öykülerinden bir daha olmasın. Bütünüyle saçma değildi belki ama orijinallikten uzaktı ve daha hızlı aksın diye iteklenmişti. Ve Ted de benimle gurur duyacak, ki asıl istediğim bu. Göz alıcı başarılar umrunda değil ama beni ve yazdıklarımı umursuyor. Ki bu da bana yardımcı olacak.

21 Ağustos 1957, Çarşamba

Uyuşuk, bunaltıcı bir gün. Gökyüzü ışıklar saçan beyaz bir ışık topu. Bütün bunlar bitmeden önceki son altı günün içindeyim. Bitiyor ve başlıyor. Henry James'e âşık oldum: *Ormandaki Yaratık*[2] hikâyeye duyduğum sevgiden, bunu hep aklımda

1 Plath'ın Massachusetts, Northampton için kullandığı kısaltma.

2 Amerikalı yazar Henry James'in (1843-1916) 1903 yılında yayımlanan romanı *Beast in the Jungle*. (yay.n.)

tutmaya çalışmaktan ötürü bu işten duyduğum korkuyu çekip alıyor. İlk hafta en kötüsü olacak ama eylülden itibaren, ilk dört haftamı belirleyeceğim ve onları tüm detaylarıyla hazırlayacağım ve kütüphaneyle yeniden haşır neşir olacağım. İşte böyle. Bu işin keyifli somutluğuna kendimi bir kaptırdım mı, hayatım yepyeni bir aşamaya atlayacak: bunu biliyorum. Tecrübe, birbirinden farklı öğrenciler, belli başlı sorunlar. Gerçek olanın, aslolanın kutsal köşeleri ve çemberleri.

Dün: Rock Harbor Deresi'nin çamurlu havuzlarındaki yengeçlerin o tuhaf görünüşü: suların çekilmesiyle oluşan, sarı-yeşil tuz bataklığı boyunca uzanan kurumuş kırılgan bataklık sazlarından bir çizgiyle çevrilmiş bir çamur düzlüğü. Ortalara doğru gittikçe nemli, devasa açık yeşil bir pençe taşıyan ve yan yan yürüyen yeşil-siyah yengeçlerin örümcekler, ıstakozlar ve çekirgelerin arasından cin gibi hışırtılı ve kabuklu kaçışıyla hareketlenen çamur. Yaklaşan adımlarımızla, kıyıya yakın yengeçler hızla sıvıştı, siyah topraktaki deliklere ve sazların köklerine girdi; kurumuş havuzun vıcık vıcık, kapkara göbeğindeki yengeçlerse kendilerini kıyıdaki küçük falezden yalnızca pençeleri çıkacak şekilde çamurun içine, küçük çamur parçalarının altına gömdüler, kurumuş sazların köklerinin ve kuruyan, kümelenmiş midye kabuklarının arasındaki sayısız deliklerden dirsekler ve gözler fırlıyordu, ot öbeklerinin arasındaki kabuklu çiçek soğanları gibi. Bir görüntü: acayip, sessiz yengeçleriyle topak topak çamurlu, insansız, kendi tuhaf alışkanlıklarıyla bambaşka bir diyardan.

GÜNLÜK
28 Ağustos 1957 – 14 Ekim 1958

Eylül 1957'de, Plath ve Hughes, Massachusetts, Northampton, Elm Sokağı 337 numaralı daireye taşındılar. Plath, Smith Koleji'nde birinci sınıfların İngilizce derslerine giriyor, Hughes ise Massachusetts Üniversitesi, Amherst Kampüsü'nde İngiliz edebiyatı ve yaratıcı yazma dersleri veriyordu.

Eylül 1958'de ise Plath ve Hughes, Boston'da bir daireye taşındılar. Plath Massachusetts General Hospital'ın yetişkin psikiyatri kliniğinde yarı-zamanlı sekreter olarak çalışmaya başladı.

Not Defteri

28 Ağustos 1957
"Bolluk, bu yüzden."

6 Eylül
Erkenden kalktığım ilk sabah. Hava açık, soğuk, ışık karaağaç yapraklarının arasında sararıyor. Dün gece: O tuhaf ilkel yeşillendirilmiş parkta yürüyüş – eğri büğrü kapkara kayalar, ayaklarımın altında ezilen kozalakların sesi, yere düşen dalların her filizi kendini sincaplara hazırlıyor. Şu anda: Kahve hayali; Ted kahve makinesini yanlış kullanıyor ve makinenin talimatlarını yerine getirmeyip zehirli bir dem hazırlıyor, sütü fazla kaynatıyor ve çalışma masamı bekliyorum (masa geldi, çok bodur, çirkin; kapıdan geçmiyor; adamlar kapıyı çıkarıyor, yine olmuyor; aman ne güzel! Öyle çirkindi ki; evdeki, üzerinde sarmaşık yaprağı desenleri olan o küçük masayı getirteceğim). Hikâye: Şiirlerinde aşktan, tutkudan bahseden şair bir kocası olan bir kadın – kibir ve neşenin ateşi geçtikten sonra bir de bakar ki kocası (arkadaşlarının sandığı gibi) onun hakkında değil Hayallerinin Kadını İlham Perisi hakkında yazmış.

12 Eylül
Dün gece: giderek artan nedeni bilinmez bir fiziksel ağrı –şişmiş dişeti, kabarmış, kanıyor: mobilyaları kaldırmaktan yırtılan karın kası: bir bıçak saplanır gibi, bıçağı tutmuş döndürüyorlarmış gibi, zonkluyor; derken üstündeki vıcık vıcık beyaz domuz yağı parçalarıyla dünden kalan sığır yahnisi ve tavanın içindeki erimiş pastırma yağını ve kendi yağlarını salan domuz sosislerini

görünce yüzüme ateş basıyor, bayılacak gibi oluyorum– perçinlenmiş korku: fıtık, ansızın ortaya çıkan kanama ve eter korkusu, usturanın karnımı yardığı ve hayatın akıp giden kırmızı kırmızı kanlarla içimden çekilip alınacağı korkusu –havalandırılmış oturma odasının zeminindeki haki yorganın üzerinde dizlerimi karnıma çekmiş, büzülmüş yatıyor, İspanya'yı ve zehirli kırmızı İspanyol sucuğunu hatırlıyordum; kanalı geçiş ve tonbalıklı sandviç ve şarap ve gırtlağımı yakan, burnumdan çıkan keskin kusmuk ve sandalyelerin altında kıvranışım; Atlantik'i geçiş ve küçücük kamarada elektrik lambasının altında, yerde dizlerimin üzerine çöküşüm ve odadan ıstakozlar ve pekan cevizleri ve martinilerle dolu zengin akşam yemeğine kadar ulaşan kusma seslerim– şimdiyse, banyodayım, yerde diz çökmüş duruyor, yağı, domuz etini ve yoğun kıvamlı çorbayı süsleyen yağlı iliği düşünüyor ve öğürüyorum, kuru kuru: "Domuz yağı" dedim, ve o zaman geldi, seyrelmiş yahnili ilk kusmuk, suyun içinde çözündü, sonra sıkışma, ardından boşaltma. Ted, beyaz klozetin üzerinden elimi, karnımı tutuyordu. Sonra yüzümü yıkadım, yağlı su izleri temizlendi, yorulmuşum, rahatlayıp jaluzilerin arasından giren soluk sabah güneşine ve yere düşen yaprakların sesine kadar uyuyabildim.

4 Ocak 1958

Yeni yılın dört günü geçti bile; ruh halimi, yorgunluğumu, portakal kabuklarını ya da bir hafta ovduktan sonra küvetin aldığı rengi anlatan her güne bir sayfalık yeni yıl kararları. Ceza ve kaçış, her ikisi de: Arayı kapatmak için dört sayfa. Hava hafifliyor, aydınlanıyor. Ekimin, kasımın, aralığın o sarı ışıklı, boğucu karanlık havası gitti ve yeni yılın taptaze havası geldi – öyle soğuk ki çıplak çeneler, kulaklar ve yanaklar buz kesiyor. Yine de güneş şu anda kilerin henüz beyaza boyanmış kapısına vuruyor, döşeme tahtalarının kızıl-kahve çirkin boya astarını ortaya çıkarıyor ve batıya bakan yan duvarın penceresinden bir eğimle

leylak rengi bir tozla kaplanmış, eflatun kilimi okşuyor. Değişimler: Ted'in öğretmenlik denemesi tam ihtiyacımız olan zamanı ve parayı kazandırıyor. Avrupa için 1000-2000 dolar civarında para biriktirdik. Ted'in yazıları için onun adına duyduğum sevinç, benim için de umut doğuruyor: *The New Yorker*'dan kabul alan üçüncü şiir ve *Jack and Jill*[1] için kısa bir öykü. 1958: Öğretmenliği bırakıp yazmaya başladığım yıl. Ted'in inancı: Bir şey bekleme; sadece yaz, kendini dinle, bir şeyler karala. Bununla ilgili korkum: Dili tutulmuş sessizlik. Ama: Ne olmuş yani? İçdünyama yeni insanlar katmak ve bu insanlara hareket imkânı tanımak aylar alacak. Bu güvenli, her anı planlanmış dünyayı kendi karanlığıma sokmaktan başka nasıl olacak ki bu? Uzak gezegenler dönüp duruyor. Bense ün, duruş, yayımlanmış bir roman hayal ediyorum; hareket eden, konuşan, büyüyen ve harflere dönüşen insanları değil. Ama işim gücüm yokken, para derdim yokken, bu kara örtü neden kalksın? Hayata keyifle bak: Bütün kapılar açılacak: İnsanları tanıyacaksın: Ufkun genişleyecek: Ufak tefek, şişman, çirkin, yine de kendince bir ışığa sahip Max Goldberg[2] dün şöyle dedi, beşeri bilimler dersinde karanlık değirmen taşlarından ve çelik işçilerinin hikâyelerinden bahsederken: "Bu bir balığın öyküsü, o halde neden bitmesin? Balık yakalanır." "Yoo, hocam, karşı koymaya çalışmaz mı?" "Nerede?" Göğsüne vurarak: "Burada! Burada!"

Gece görüşleri: şömine ve öksürük –jaluzilerden giren ışık, zebra desenleriyle duvarlara ve köşeli tavanlara vuruyor: Falcon Yard: düz çizgili basit günlükten yükseliyor– lirik bir yakarış değil: ama zengin, mizahi bir taşlama. Yeniden inşa. Toslanacak masalar. Küçük, kıymetli bakış açıları. Mükemmel ritimlere geri dön ve kendi kendilerine çınlayan ve tınlayan sözcükler:

1 *Jack and Jill*, ilk olarak 1938 yılında basılmaya başlanan iki aylık çocuk dergisi. (yay.n.)

2 Maxwell Henry Goldberg (1907-2002) Massachusetts Üniversitesi'nde İngilizce profesörüydü.

beyaz, kiraz, ayaz – sonra sözcük öbekleri, derken cümleler.

Durduğum an, rüyaların sızısını ve rüyaların avuntusunu, sincapların fındıklarını sayması gibi para saymayı bıraktığım an, felce uğruyorum: alternatiflerin felcine: bir sahne mi yaratsam? Çocukken yaşadığım, hafızamda yer eden bir olayı mı anlatsam? Hafızam yok ki benim. Evet, Freemanların sarı evlerinin[1] dışında bir yığın leylak vardı. Oradan başla: gıcık ergenlik yıllarından önceki 10 yıllık çocukluk ve sonra üzerinde çalışılacak günlüklerim: yeniden kurmak için. İki kavak ağacı, yeşil ve turuncu çizgili tenteler. Detaylara bakmayı asla öğrenemedim. Yaşanan hayatı yeniden yarat: bu hayat yenilenmiş. Olay tarihe yazılıyor, Tanrı'nın gözüne kaçan bir kum tanesi ve o zamandan bu yana yüzyıl ve bir gün uğrunda gözyaşı dökülüyor, inci gibi küre şeklinde yanar-döner bir dünya – cam küreyi ters çevir ve kuartz boşlukta usul usul karlar düşsün. Metafor kalabalığı. Topak topak gerçek zihnin tertemiz bir sıvıyla dolu bardağına düşüyor ve kırmızı, mavi, yeşil veya pembe taçyapraklar yaprak yaprak açılıyor – bir dünya illüzyonu yaratan kâğıt çiçekler bunlar. Her dünya kendi kralına taç takar, kendi tanrılarına tapınır. Bir Hans Anderson kitabının kapağı bu dünyaları açar: *Karlar Kraliçesi*, buz kadar mavi-beyaz, kardan göz gözü görmeyen bir havada kızağında uçuyor: kalplerimiz de buz. Daima: pırlanta saraylara karşılık vıcık vıcık çamur, çerçöp, pislik. O adam, Tanrı'yı ve cenneti hayal edebiliyordu: çamur nasıl ilerler. Kendi ateşimizde yanıyoruz. Bunu dile getirmek. Ve korkuyu: Longfellow'u bilen tuhaf bir kuş, ardında yemyeşil çalılarla bezeli İngiliz doğası fonuyla bir telin üzerine tünüyor. Beyaz sakallı dede aniden kabaran denizde boğuluyor, ılık, yavaş, yapış yapış dalgalar; yanıp kül olmuş kapkara şöminenin önünde çıtırdayan ve genleşen kâğıdın korkusu: nereden bu görüntüler, bu hayaller? Araba keşmekeşiyle, takvim emirleriyle tıkanan dünyalar. Bir Noel

1 David ve Ruth isimli iki çocukları olan William H. ve Marion Saunders Freeman çifti Winthrop'ta Plath ailesinin komşularıydı.

süslemesine asılmış, yaldızları dökülmüş bir dünya, kalaylanmış çaydanlığımın göbeğinde gümüşlenmiş ve şişmiş bir dünya: Alice'in kapısını aç, kapıları açmak için çalış ve ter dök ve sözcükleri ve dünyaları dile getir.

Her gün bir egzersiz ya da bir bilinçakışı gezintisi? Nefretler hışırdıyor ve üstüme üstüme savruluyor: mükemmelliğin rahatsız edici görüntüsü. Yüzümü tanımıyorum. Bir gün aynadan karşıma fırlıyor, bir kurbağa kadar çirkin: iri gözenekli cilt, süzgeç gibi delik deşik, iltihaplı noktaları, lekeli bölgeleri, kir dolu kabukları öne çıkarıyor – kaba bir rende gibi. Altından süt fışkıracak bir ipekli değil. Vıcık vıcık yağdan mavileşmiş saçlar, içini kıllar ve yeşil, kahverengi kabuklar bürümüş bir burun. Gözlerin akları sararmış, pınarları çapaklanmış, kulaklarsa yumuşak balmumundan bir sarmal. Dışarı yayıyoruz. Kirli bedenlerimizi. Yine de loş ya da uzak ışıklı günlerde yanıyor, zincirlerimizden ve kösteklerimizden sıyrılıyoruz, tanrılar gibi yanıyor, onlar gibi konuşuyoruz. Hayatın en dış dokusu ölü olabilir, benim için ölüydü. Sesim kesildi, tenim bütün diğer 'Ben'lerin ağırlığını her bir santiminde kilolarca ve kilolarca hissetti, kırıştı, büzüştü, kendi içine battı. Şimdiyse dışarıya büyüme vakti. İçine çekme ve dünyanın yüzeyine ve özüne hâkim olma ve onu kendinin yapmak için boğuşma. Ahlaki olduğu için ahlaklı konuşma. Büyümenin ahlakı. Eğreltiotu başını betonun orasından burasından çıkarıyor ve şimdi yolunu vura vura buluyor. Yüzleri, bedenleri, eylemleri ve isimleri alıp onlara can verme vakti. Olabildiğince çok yaşama, büyüme ve daha iyi yazma. Bu yaz: bir işte çalışmak yok ya da ancak yarı-zamanlı bir iş. Almanca çalış ve Fransızca oku. Kendi kitaplarını oku: Berkeley, Freud, sosyoloji. Hepsinden öte: mitler ve halk masalları ve şiir ve antropoloji. Hatta tarih. Boston'ı tanı. Boston günlüğü: tat, dokun, sokak isimlerini bil. Saat altıyı vuruyor, bütün cenazelerin kaldırıldığı kilisenin çanları çalıyor. Odalar. Her oda bir dünya. Tanrı olmak: ölmeden önce her yaşama bürünmek: insanı delirtecek

bir hayal. Ama tek bir kişi, tek bir kadın olmak – yaşamak, acı çekmek, çocuk büyütmek ve başkalarının hayatlarını öğrenmek ve onları yazıya döküp başkalarının zihinlerindeki gezegenler gibi dönüp duran dünyalara dönüştürmek.

Geri döndüğünde her şey nasıl da küçülmüş oluyor – eve geri dönemiyorsun. Winthrop küçülmüş, donuklaşmış, kalın postu kırış kırış olmuş: rüyalardaki o gökkuşağı uzantıları ışıltısını kaybetmiş, sudan çıkan denizkabuklarının renkleri solup gitmiş. Sokakları renklendiren bizim zihinlerimiz miydi yani, o zaman çocuktuk diye & artık yapmayan? O ilk zihinlere geri dönmek için savaşmalıyız –bir zamanlar yataklarımızın içinde bizi terleten o masallarla zihnen oynuyoruz– merakın o duygusal, hissi canlılığı kayboluyor, bunu zihinlerimizde yeniden yaratmalıyız, çarçabuk çırpıvereceğimiz kek için gereken unu ölçer ve gelecek ayın masraflarını hesaplarken bile. Bir tanrı kendi nefesini her şeye üfler. Dene: bir sandalye ol, bir diş fırçası, bir kahve kavanozu; içten dışa: hissederek öğren.

7 Ocak, Salı gecesi

Bütün gün ya da iki gün boyunca, o akçaağaçtan masanın altında yattın ve gözyaşlarını duydun, telefonun çaldığını, kalaylanmış çaydanlıkta fokurdayan çayı işittin. Neden çürüyene kadar ya da çöplerle birlikte evden atılana kadar orada öylece yatmadın, kitap? Zaman ve gözyaşları etrafında dört dönerken, soğuk, mavi ve uzak sularla kabarıp sürüklenen bir enkaz. Orada öyle yat, toz tut, halının soluk gül ve lavantaları, bomboş sayfalar ve ben sessizim, yutkun. Ya da havaya karış, diğer ağlayışlar ve yakarışlarla uzak yıldızların arafına yüksel. Her neyse: Burada biraz mürekkep israf ettikten, sayfalarını saydıktan sonra beni baharda, sözde özgürlüğümde, bildiğimi sandığım ancak yalnızca hayal edebileceğim bir şey için gör. Öyküler ve şiirler yazmak oldukça zor. Ama bundan varsayımsal olarak sözetmek tatsız: Bir şey. Bugün, şimdi dışarıda, kar bastırıyor. İçeri

girdiğim yer burası. Pencereye vuran tıkırtılar. Lambalardan yeşilimsi bir ışık geliyor ve kar taneleri yana yatık şekilde uçuşuyor. Yarın çalışmaya başlamak için elverişli bir gün. Bütün hafta güneş açtıktan sonra. Ve her zamanki gibi ertesi sabaha hazırlamam gereken derslerim var - deli, aksi, hasta bir eşekarısı gibi hissediyordum – hâlâ öksürüyorum ve gece geç saatlere kadar uyuyamadım, öğlene kadar sersem gibi, uyuşturulmuş gibi hissettim. Yine de çalışacağım ve üstesinden geleceğim. Tek seferde bir gün. Chas ile kısa, cüretkâr bir karşılaşma. Dün Hill'le[1] görüştüm, mavi teni ve inci gibi dişleri, buz gibi benliği, Bay Fisher'dan gelen telefon ve bu sabah dört bir yanı tıkış tıkış kitap dolu yüksek tavanlı çalışma odasındaki aptal tartışma ve berbat olduğunu adım gibi bildiğim yazıları beyaz, kâğıdı siyah 7 ciltlik tez kitapları. Dedikodu. Varsayımda bulunurken bile insanın midesi bulanıyor. Öğlen on birde kahve molası ve dedikodu. Bütün çıkarımlar: Enstitü seni sorumsuz olarak görecek. İki yıllık sözleşme. Zirva. Ham pamuktan bir sargının içindeyim. İçimdeki her şey yitip gitmiş – bütün çift anlamlar. "Bölünmüş bağlılıklarım var benim," diyorum. "Ben senin dostunum," diyor. "Sana bunu benden başka kimse söylemeyecek." – Ah, yeri gelmişken, bütün bunları Bay Hill'e anlatabilir miyim? "İki kez istifa ettim ben," dedi. "Biri öğrencilerle yatıp kalktığım dedikodusu yüzündendi. Müdür Nielson araştırmış ve sınıfımdan 10 kişi olduğunu bulmuş: 'Canın cehenneme, Fisher, bu senin için bile çok fazla,' dedi." Şimdiyse Smith'ten üçüncü karısı da onu bencilliği yüzünden terk ediyor. Kibri de en az o muntazam, beyaz bıyıkları gibi aşikâr. "Hepsi kafanda olup bitiyor," diyor, "bütün bu kaygılar. Çok başka kaynaklardan duydum bunu." Çıkarımlarla, imalarla, tehditlerle, iki tarafa da çekilebilecek sözlerle, dedikodularla iş yapıyorlar. Bütün bunlar midemi bulandırıyor. Her nasılsa iyi niyetliler. Ama neyin benim iyiliğim için olduğu konusunda

1 Smith Koleji İngilizce bölümü hocalarından, Plath'ın iş arkadaşı Charles Jarvis Hill.

hiçbir fikirleri yok, yalnızca kendilerini düşünüyorlar. "Neden yazma ihtiyacı duyuyorsun?" diye sordu Gibian çay içerken. Bir şey yazma ihtiyacı duyuyor muyum? Ya da zamana ve kana ihtiyacım mı var? Dolu bir kafaya ihtiyacım var, insanlarla dolu bir kafaya. Zamanda ve mekânda ötekilikten kendime ne kattıysam, önce kendimi derinlemesine tanımam lazım. Bir zamanlar Whitstead gerçekti, Avcı Takımyıldızı'na, yeşil bahçeye ve çiçek açmış ağaçlara açılan penceresiyle sarı duvarlı, yeşil halılı odam; sonra, sıska, gergin oğlanlarıyla ve incirleri ve portakallarıyla ve gecenin ikisinde sokaklarda avazı çıktığı kadar bağıran dilencileriyle puslu Paris ve bir hezaran çiçeğinin içi gibi mavi odam; ardından garajın üstündeki güzel balkon, düğün gecemde Rugby Sokağı'ndaki toz ve yağ ve havuç kabukları, kasvetli salonu, ceketlerin ağırlığı, kömür isleriyle Eltisley Bulvarı. Şimdiyse bu gül pembesi badanalı oda. Bunlar geçecek ve yumurtadan daha iyi günler çıkacak. Hayatın tohumları benim içimde.

12 Ocak, Pazar gecesi

Küçük düşürülmenin dumanları, yanmış ve tekrar yanmış, midem de yanıyor, bir sahneyi yeniden, yeniden yaşayabilir, tekrar konuşabilir, kendi istediğim şekle sokabilir ve üstüne titreyip bir inciye çevirebilirmişim gibi. Sanata çevirebilirmişim gibi. Ayaklarımda çizmeler, üstüne katlanmış paltolar atılmış, giydirilmiş sandalyelerin yanından geçip sendeleye sendeleye küçük kahve masasına oturdum. Üç kişilik samimi topluluk, siyah saçlı, gözlerini kısarak bakan, çok konuşmayan, "Buradan gerçekten bu kadar mı nefret ediyorsun?" gibi açığa vurulmamış sözlerle ortamı geren James[1], kalkıyor. Yeşil çerçeveli gözlükleri, yeşile boyanmış tırnakları, üstündeki kürkü, melek şeklindeki Aztek tarzı büyük sallantılı altın küpeleri, iğneli sözleri ve iğneli

1 Kitaplarını James Byrom ismiyle yayımlatan İngiliz yazar James Guy Bramwell (1911-1995). Plath, Byrom'ın 1957 yılında yayımlanan *The Unfinished Man* (Tamamlanmamış Adam) isimli otobiyografisini okumuştur.

bakışlarıyla soluk tenli İngiliz Joan[1] - Sally'nin[2] havada uçan beyaz karınlı dilbalığına benzeyen, küt kesilmiş tırnakları altın yaldızlı ojeli, çilli elleri. Kibirli. Hor gören. Pembe suratlı, beyaz bıyıklı, kaba Fisher: "Ayıp sana," derken aptal aptal sırıtıyor, bir kahve fincanının kenarında kalan hilal şeklindeki kırmızı ruj lekesini işaret ediyor, "Canavarın izi." Geçmişe dair bütün referanslar ortak bir yaşanmışlığı gösteriyor –"Bu senin mi?"– başına astragan kürkünden bir fesle Monas[3], elinde kırmızı ve yeşil ve altın pullarla bezeli soluk renkli domuz derisinden bir kese tutuyordu. "Hayır, keşke benim olsaydı. Susie'nin mi? Yoksa Judy'nin mi?" Partiler. Akşam yemekleri. Balık gözlü hanımefendi. "Hepsi kafanın içinde," diyor Fisher. "Çeşitli kaynaklardan edindim." Kibar bir toplumda bir hanımefendi yumruk atmaz ya da tükürmez. Bense kendi işime dönüyorum. Sınav komitesi tarafından tek bir kelime söylenmeden görevden alındığım, Sally'nin kibirle öğrencilerime soruları vermemem gerektiğini tavsiye edişini işitmek zorunda kaldığım için, haklı olarak öfkeliyim. Garez. Alçaklık, başka bir şey değil. Bütün bunları sistemimden nasıl söküp atmalı. Safra gibi. Aaron'la görüş ve kafandan at. Sınavla ilgili Marlies'le[4] görüş ve kafandan at. Kızlar destek oluyor. Rakun kürkünden ceket giyen, o boş bakışlı, şişman, çirkin kız bile iyi çıktı, cuma günü iki buçuk saat kadar güzel güzel sohbet ettik. Cumartesi yorgundum, sinirlerim yıpranmıştı. Uykusuzdum. Kitabı yere fırlattım, yumrukladım. Tekme attım, yumruk attım. İçimde şiddet kabarıyordu. Birini, tam bir günah keçisini öldürmek ne zevkli olurdu. Çalışmak mecburiyeti işin içine girince, duruldum. Çalışmak insanı kurtarıyor.

1 İngiliz yazar James Guy Bramwell ile evli olan, Smith Koleji İngilizce Bölümü hocalarından, Plath'ın iş arkadaşı Joan Maxwell Bramwell.

2 Smith Koleji İngilizce Bölümü hocalarından, Plath'ın iş arkadaşı Sallie Harris Sears.

3 Smith Koleji Tarih Bölümü yardımcı doçenti, Plath'ın iş arkadaşı Sidney Monas.

4 Smith Koleji İngilizce Bölümü yardımcı doçenti, Plath'ın iş arkadaşı Marlies Kallmann Danziger.

14 Ocak, Salı

Artık gitgide Smith sosyal hayatına karşı daha umursamaz oluyorum. Ben kendi hayatımı sürdüreceğim: Pazar çayları, daha sonra U. ve M. hocalarım için akşam yemekleri – ve çalışmalarım. Hatta, düzyazı çok kötü değilse eğer, deneyeceğim. Şiirleri gönderdim: çok bunaltıcı. Kötülerse, kötüler. Düzyazı hiçbir zaman öyle çok umutsuz değil. Şiir 1000 dolarlık yarışmadan ödül alamadan geri döndü. Kim kazandı acaba? Öğrenmek istiyorum. İkinci yenilgi. Üçüncünün nereye gideceğini görmek lazım. Ama günümü Ted'in bir tomar yeni şiirini daktilo etmekle geçirerek üstümdeki kasvetten ve yüzümü asan üzüntülerden kurtuldum. Kendi kendime yaşayana kadar onun içinde yaşayacağım. 1 Haziran'dan itibaren. O zaman kafamda bir fikir olacak mı? Yarım yıldır bir vakumun içinde yaşıyordum, bir yıldır hiçbir şey yazmıyordum. Pas, ağzımı tıkıyor. Yeniden doğurgan olmak ne kadar zaman alacak? Dünyaları zihnimde döndürmek. 150 gün daha nasıl yazacağım diye söz verip duracak mıyım, yoksa cesaretimi toplayıp derhal başlayacak mıyım? İçeride, derinlerde bir şey saklanmış. Sesim buz kesmiş.

20 Ocak, Pazartesi

Lanet olsun, elim her gece sıra yazmaya geldiğinde durdu, uykuya daldım, kitap yazılmadan öylece duruyor. Bugün, öğlen uyandım, kayıp bir hafta sonunun ardından uyuşturulmuş gibi yüzeye çıktım. Bütün o kökleşmiş esnemeler. Yorgunluğumun derinliklerine daldım ve şimdi: kilelerce sözcük. Beynimin yüzeyine bir göz gezdiriyor, yazıyorum. Şimdi düzyazı. Romanımın çekirdeğini oluşturan bölüm üzerinde çalışıyorum, sindirip bir öyküde birbirine perçinlemek için. Falcon Yard'da cuma gecesi. Bir hayalin heykeliyle evlenen, kendi alev halkasının içindeki Sindirella, saldırılamaz egosunun zırhına bürünmüş bir kız, tek bir öpücükle diktiği heykeli yıkan, erkek-uykularını öpücüklerden daha zayıf kılan ve kızın her şeyinin ritmini sonsuza

dek değiştiren bir adamla tanışır. Önemsiz karakterlere de eğil, onları da tamamla. Bayan Guinea. Bayan Minchell. Hamish. Keşiş karakterli Derrick. Amerikan, İngiliz'e karşı. Bunu yapabilir miyim? Bir yılda yapabilirim belki. Asıl olay üslup. "Seni seviyorum"un benim kendi dilime ihtiyacı var.

Özgürüm artık, ansızın, derslerden, ödevlerden kurtuldum. Yılın yarısı bitti ve bahar geliyor, bense, bütün becilliğimle, kendi yazılarıma dönüyorum. Son birkaç gündür gözlerim acıyana kadar bir sürü *Sat Eve Post* öyküsü okudum ve benim yazdıklarımla onlarınkiler arasındaki uçurumun farkına vardım. Benim dünyam dümdüz, incecik bir mukavva, onlarınkiyse bebeklerle, tuhaf, yaşlı dul kadınlarla, ilgi çekici işler ve "seni seviyorum"la biten sanatsal deyişlerim yerine iş-argolarıyla dolu. Yaşamalı, dedikodu yapmalı, dünyaları sözcüklere dökmeye çalışmalıyım. Bunu yapabilirim. Yeterince ter dökersem.

21 Ocak, Salı

Yeşil gözlü, kin güden, kıskancın tekiyim ben. "İngiltere ve Amerika'nın yeni şairleri"ndeki altı kadın şairi okudum. Yavan, şişirilmiş. May Swenson ve Adrienne Rich hariç; benden daha iyi olduklarından ya da çok şiir yayımlattıklarından değil. Şan şöhreti oluşturduğu için diğerlerinden daha iyi şiirler yazanlara haklı olarak sessiz bir garez duyuyorum. Hazirana kadar bekle. Haziran mı? O zamana kadar dilim çoktan tutulmuş olur benim. Bir şekilde, önümdeki bütün zamana ihtiyacım var, şiir yazabilmek için – yemek yapmaya, ders hazırlamaya zaman yok. Enine boyuna düşünüyor, hesaplar yapıyorum: Yirmi şiir oldu benim cevherim. Daha büyük, daha özgür, daha sert bir sesle otuz tane daha lazım: Ritim üzerinde çalış daha çok, özgürlük kazanmak için, etine dolgun bir tavuğun lezzetiyle, şarkı söyler gibi söylenmeli. Çekingenlik, modası geçmiş cici kız numaraları olmadan. Kırk, elli şiirlik bir kitapla bir yıl içinde tepelerine bin – on günde bir şiir. Düzyazı teselli ediyor beni. Onu elime yüzüme

bulaştırabilir, eğip bükebilir, yeniden yazabilir, istediğim zaman elime tekrar alabilirim – ritim ise daha gevşek, daha değişken, çabucak yitip gitmiyor. Yazdan kalan şeylerin üzerinde çalışmaya başlayacağım yine: Falcon Yard bölümü. Yine de bir roman bölümü sayılır bir şekilde: Gevşek, tehlikesiz, içinde bir sürü karakter olan. Biraz çatışma yaratmalı. En azından önemsiz karakterleri daha canlı bir hale getiriyorum: Bayan Guinea, Bayan Minchell, Hamish. O egzotik-romantik-övgü-övgü safsatalarından kaçınmalı. Mücevher parlaklığındaki detaylara inmeli. Benim sesim ne? Yırtıcı, ne yazık ki ama sert de. Çoğalmanın iyi olduğu düsturu olmazsa olmaz. İnanç da iyidir. İçdünyamda tam bir tutucuyum ben. Oturma odasının ışığında karanlık görünen bir yabancının ensesini görüyorum, kolalı beyaz yakasını, siyah süveterini, siyah pantolonunu ve ayakkabılarını görüyorum. İçini çekiyor, görüş alanımdan çıkıyor, ayaklarının altındaki tahta döşeme gıcırdıyor. Bu adamı ben seçtim ve sonsuza kadar ona bağlı kalacağım.

Belki de bastırılmış yeteneğin ilacı biraz kaçık biri haline gelmektir: Kaçık ve yalnız, ama yine de dünyadaki diğerlerini yemekle ve sözcükle beslerken kaçıklığını da koruyabilmektir. Düşünceler üzerine uzun uzun tartışmayalı ne kadar zaman oldu? O hiddetli, tartışmayı seven dostlar nerede? On yedi yaşından, daha geçen yıldan? Marcia şimdi o dogmatik kayıtsızlığına bürünmüş, o iradesiz Mike'a sadık, tasmasıyla süpermarketlere, kütüphanelere, işe güce götürülen sütlü kahve rengindeki dişi bir buldog köpeği gibi kıskanç Marcia. Eğlenceli mi? Muhtemelen. Çocuksuz, ama bundan hoşnut olmadığı besbelli. Hıncını o capcanlı, şen şakrak konuşmalarının ardında gizliyor. Buna haset diyemeyecek kadar alçakgönüllüyüm: "Bütün öğrencilerin senin mükemmel olduğunu düşünmüyor mu, o kadar seyahat ettin ve bir yazarsın?" Asit banyosu. Zaman geçince ve Mike'sız kalınca önümüzdeki yıl ona karşı atağa geçeceğim ve onun o bağırsaklarını deşeceğim. Masumiyet benim maskem. Onun gözünde o

müthiş hayalci toy ve biçare, bu yüzden de tehlike arz etmeyen kaba-kız oldum ben hep. O, bütün faydacılığıyla piyasa yapıyor ve benden, kocasma karılık yapan, dersler veren ve 'yazan' benden, öyle daha çok beceri de göstermeksizin yemek pişiriyor. Bana dair iki şeyi anmsıyor: Kitapları her zaman kapaklarının rengine ve dokusuna göre seçtiğimi ve saçlarıma bigudiler takıp üstüme eski, deniz mavisi bir sabahlık giydiğimi. Oda arkadaşıma, sevgilerimle. Mike ile evlenmeseydi keşke. Böyle küçülüp ufacık kalmayacaktı o zaman. Merak ediyorum, kendimi bir odaya kapatsam, bir yıl boyunca durmadan yazabilir miydim? Panikliyorum: hiçbir tecrübem yok ki! Yine de zihnimin derinliklerinden neler çekip çıkaramam ki? Hastaneler ve delirmiş kadınlar. Şok tedavisi ve ensülin transları. Bademciklerimin alınması ve dişlerimin çekilmesi. Öpüşüp koklaşmalar, park etmeler, kötü giden bekâret kaybı ve kaza koğuşu, New York'ta, Paris'te, Nice'te birbirinden farklı kısır aşklar. Çalıntı ve alaycı sözcükler. Bir de bunları dene.

22 Ocak, Çarşamba

Burnumdan solumaktan tamamen kör oldum. Öfke, kıskançlık ve aşağılanma. Kinden yeşil bir sıvı dolaşıyor damarlarımda. Fakülte toplantısına gidiyordum, gri bir çisentinin altında alelacele koşturuyordum, Mezunlar Birliği'ni geçtim, park edecek yer yoktu, okulun arka tarafına dolandım, sulu karla donmuş tekerlek izlerini takip ediyordum. Yalnız, bütün o yabancıların arasında yapayalnızdım. Aylar geçtikçe daha da çok sırt çeviriyorlar. Hiçbir göz benimkilere değmiyor. Eylül ayında yeni başladığım zamandan çok daha yabancı gelen yüzlerle çevrili kalabalık odada kendime bir fincan kahve doldurdum. Yalmzdım. Yalnızlık yakıyordu. Şımarık, küstah bir öğrenci gibi hissediyordum kendimi. Marlies beyaz bir hırka ve koyu kırmızı desenli bir bluz giymiş. Wendell ve ben bir test kitabı hazırlıyoruz. Haberiniz yok mu? Karanlık gözler Wendell'in pişmiş kelle gibi sırıtan

yusyuvarlak suratına çevrildi. Sigara dumanı ve turuncu oturaklı siyaha boyalı sandalyelerle dolu bir oda. Bir yerden tanıyormuşum gibi gelen bir kadının yanında, hemen önlerde bir yere oturdum, müdürle aramda kimse yok. Kafamı öne eğmişim. Altın yaldızlı yapraklı ağaçlara, turuncu-altın yaldızlı kolonlara, geyiklerden, geyikler ve okunu yere eğmiş bir okçudan oluşan bronz bir duvar süsüne bakıyordum. Dayanılacak gibi değil, artılar ve eksiler, mezuniyet notları üzerine anlaşılması imkânsız münakaşalar. Ve bir hikâye, 30 sayfa uzunluğunda dandik duygusal bir roman bölümü ve bana destek olmakta tamamen yetersiz: Ben bütün vaktimi buna harcıyorum, kendimi bununla savunayım, mucizevi bir şekilde nasıl tek bir yerde bir arada bulunulacağını bilen insanlara karşı benim deham da bu. Haberiniz yok mu? Bay Hill'in ikizleri oldu. Hayat benimkinden çok uzaklarda örüyor ağlarını. Alison'u fark ettim, toplantıdan sonra arkasından seslendim, arkasına döndü, karanlık, yabancı gibi. "Alison," Wendell araya girdi, "şehre arabanla mı iniyorsun?" Alison farkındaydı. Wendell farkındaydı. Ben sağır, dilsizim. Uzun adımlarla çamura giriyorum, körüm. Karın ve gri çisentinin içine. O parlak öğrencilik günlerimin bütün yüzleri bana arkasını dönüyor. Hiçbir şeyin farkında değilmişim gibi akşam yemeği davetleri mi versem? Bizi eğlendirsinler diye onları mı çağırsam? Ted karşımda oturuyor: Onun dertlerini benimse. Bu fazla özel yaralarla ilgili insanların yanında çeneni kapalı tut. İşyerinde kurtuluş. İşim böyle berbatsa n'olmuş? Bütün bu acayip saçmalıkları kâğıda dökmek için sabırsızlanıyorum. Sözcükler, sözcükler, durumu kurtarmak için deliğe bastırılan başparmak. Bu benim gizli sığınağım olacak. Bütün hayatım boyunca dışlanmadım mı zaten ben? İyi niyetli düşmanların hışmına uğramadım mı? Ümitsiz, gerginim: Topluluklar neden böyle imkânsız benim için? Aralarında olmayı istiyor muyum ki? Utangaç halim ve ufacık beynimle onlara uymadığım için mi büyük romanların ve şiirlerin hayalini kuruyorum? Ergenliğin pırıltısıyla olgunluğun

ışıltısı arasında bir köprü kurmak zorundayım. Sağlam dur. Sağlam. Benim biricik erkeğim var. Ona destek vermek için öyle olacağım.

26 Ocak, Pazar gecesi

Yemek yapmakla ve rehavet sağanaklarıyla geçen bomboş bir gün. Annem yenilenmiş iletişim azarlarına girişince: bir anda farkına varıyorum – küçük gördüklerimiz ve çantada keklik sandıklarımızın ağızlarında hayata nasıl da kepenk vurulup boyun eğiliyor. "Bu delilik Marion'da nasıl baş göstermiş?" diye sorduk. Penceresiz oturma odası karanlıktı, gölgelerini koruyor ve yeşil şişelere sokuşturulmuş, kenarlarına akmış, birbirine eşit olmayan biri uzun biri kısa iki kırmızı mum içeri giren azıcık gri günışığıyla savaşıyor, mumların yaptığı gibi basit sarı bir ışık veriyordu. Marion dini bir fanatik haline gelmişti ve Pearl Harbor'ın üstünden çok geçmeden bir sabah kehanetlerde bulunmaya başlamıştı: O İsa'ydı, Ghandi'ydi, kocasının kendisine elini sürmesine müsaade etmiyordu. Annem sırtüstü uzanmış, gözlerini kapamış, yemeden içmeden onun on saat boyunca hiç durmadan konuşmasını dinliyordu. İki yıl akıl hastanesi, Bill'in ziyaretleri: "Kelebekleri kovalamayı kes ve eve dönüp asıl sorumluluklarını üstlen." Nüksetmeler, geri çekilmeler. O ve onun "mükemmel evliliği" – Marion tek bir kez bile kocasına karşı gelmemiş ya da onun isteklerini yapmamazlık etmemişti. Marion, azizlerin, şehitlerin arasında, alışılmamış destanlarda yaşayan kendi kendinin kahramanıydı. Kendisinden yirmi bir yaş büyük, yanlış adamla evlenmiş.

3 Şubat, Pazartesi akşamı

Ah, bahar tatili. Bazen, kendimizi sağlama alıp neden burada kalmıyoruz diye merak ediyorum, Ted Amherst'te ya da Holyoke'ta (her ikisinden de teklif geldi) öğretmenlik yapmıyor ve bense burada yapmıyorum. İkimizin toplam sekiz bin dolar

geliri olurdu. Ama bu hoş rahatlıktan kafamı kaldırdığım anda kendi ölümümü ve onun ölümünü ve bizim ölümümüzü yalancı bir gülümsemeyle bize gülümserken görüyorum: Gülen Yüzler. Ta uzaklardaki bir ben, bütün mağrurluğu ve görkemiyle, müthiş dramatik Dunn[1] benzeri ya da sevilen, bilge, beyaz saçlı ve bilgeliğinin göstergesi olarak bir sürü kırışıkları olan Drew gibi bir öğretmen olmayı hayal ediyor olmalı.

Nefeslerimin arasına kuru öksürükler giriyor ve burnum tıkalı. Sabah kahvesinin getirdiği coşku ve her şeyi yapabilme gücüyle romanıma başlamalıyım, bu yaz ve bir okul dönemi ter dökerek kendimi zorlayıp taslağını Noel'e kadar tamamlamalıyım. Ve şiirler. En azından Amerika'da şu derinliksiz Isabella Gardner'ı[2] ve hatta lezbiyen ve acayip yaftasını yemiş Elizabeth Bishop'ı neden geçemeyeyim ki. Bu yaz çok ter dökersem eğer.

4 Şubat, Salı sabahı

Ben de bir tane istiyorum. Kitap yazarak geçecek bu yıldan, Avrupa'da geçecek önümüzdeki yıldan sonra, bebekle geçecek bir yıl? Çocuksuz dört yıl evlilik bize yeter mi? Evet, sanırım o zamana kadar bu cesareti toplarım. Merwinler[3] çocuk istemiyorlar – özgür kalmak için. İki yıl boyunca deliler gibi yazacağım, 2. Gerald ya da 2. Warren doğduğunda –kızın adını ne koysak– yazıyor olacağım. Ah, hayalperest. El salladım, soğuk pencere camına vurdum, vurdum ve aşağıdaki manzaraya doğru inen, incecik pul pul düşen karın altında siyah paltolu, siyah saçlı, kalçası ve omuzları bir yavru geyiği andıran Ted'e el salladım. Ateş bastı, bu adamı ne kadar çok seviyorum.

1 Smith Koleji İngilizce Bölümü hocalarından, Plath'ın önce Shakespeare dersi hocası daha sonra ise iş arkadaşı olan Esther Cloudman Dunn.
2 Amerikalı şair Isabella Gardner (1915–1981).
3 Şair W. S. Merwin ve karısı Dido.

4 Şubat, Salı akşamı

Evet, *Jack and Jill*'den ret cevabı geldi. Nasıl da içime doğmuştu. Bir açıklama yok ama bütün o pembe hayallerim yıkıldı. Ama bunun yanında *Art News*'ten[1] gelen tuhaf bir mektupta sanat üzerine bir şiir istedikleri yazıyor ve 50-75 dolar arası bir "ücret"ten söz ediliyor – bir teselli ödülü mü şimdi bu? Gauguin[2] resimlerine dalacağım – kırmızı pelerinli tıp adamı, tuhaf bir tilkiyle uzanan çıplak kız, Breton köylü kadınlarının kolalanmış beyaz kanatlı şapkalarıyla çevrilmiş kırmızı bir arenada kendi meleğiyle güreşen Jacob. Ah bu hafta bitecek, benim dinlenebileceğim tek gün, pazar günü gelecek mi? Hâlâ yapılmamış duran Joyce ödevlerimi bir şekilde hazırlayacak mıyım? Kırılma noktasına doğru ilerliyorum ama kendimi sınadım ve denedim ve şunu söyleyebilirim: sonu gelecek. Yazacak – her şeyi okuyacak bir yıl. O zaman gelecek mi ve bunu yapabilecek miyiz? Cevap ver bana, defter.

Bugün: Matisse[3], pembe bezler ve parlak, göz alıcı pembe gölgelerle göze çarpıyor, soluk şeftali rengi kalaylar ve fümemsi sarı limonlar, çarpıcı turuncu mandalinalar ve yeşil limonlar, siyah gölgeli iç mekânlar: oryantal çiçekli – solgun lavantalar ve Riviera maviliğine açılan pencereli sarı duvarlar – armut şeklindeki keman kutusunun parlak mavisi – dışarıda güneşten sızan ışık huzmeleri, solgun parmaklar – yeşil renkli bir metronom şeklindeki dış dünyayla helezonik piyanonun başındaki çocuk – renk: pencereden dışarıda kırmızı desenli simsiyah kumaşlarla çerçevelenmiş sarı ve yeşil ve siyah fıskiyeler gibi dağılan bir erik ağacı. Yuvarlak mavi ağaçlardan, şapka iğnelerinden ev, bir lambadan oluşan mavi bir dünya. Yeter. Kütüphanede oturacağım ve Gauguinlere bakacağım, kendi alanımı sınırlandıracağım ve

1 *Art News*: İlk olarak 1902'de basılmaya başlanan, yılda 11 sayı çıkaran sanat dergisi. (yay.n.)

2 Paris'te doğan post-empresyonist ressam Eugene Henri Paul Gauguin (1848-1903). (yay.n.)

3 Fovizm akımının öncüsü, Fransız ressam Henri Matisse (1869-1954). (yay.n.)

dinlenmeye çalışacağım, sonra bunları yazacağım. Daha yumurtanın kabuğu oluşmadan altından tavukları saymaya başlama.

5 Şubat, Çarşamba

Gizli günah: kıskanıyor, gıpta ediyor, arzuluyorum – merakımı yitirmiş, ayaklarında kırmızı topuklular, ellerinde kırmızı eldivenler, üstünde siyah uzun palto, mağaza vitrinlerinde, araba camlarında, kendi görüntümü yakalıyorum, bir yabancı, benim tanıdığımdan daha keskin çehreli bir yabancı. Bittiğinde bu yılın bir rüya gibi görüneceğine dair içimde bir his var. Yitirdiğim Smith-hocası benliğime dair müthiş bir özlem duyuyorum, muhtemelen bu iş şu anda sağlam, tek lokmalık büyüklükte olduğu için ve (benim için) yeni bir şehirde yamama işlerle, beklemelerle, bomboş sayfalarla kandırılamayacak ya da "geçiştirilemeyecek" yeni bir hayatın yarattığı gitgide büyüyen yepyeni tehdit yüzünden; ah, konuş. Ne vardı o zaman? Şimdi ne var? Hayatı Joyce'un, James'in yemyeşil ağaçlarını kazıyarak ve ovalayarak kazanmak ne kadar kolay, gülümseticiydi.

Sabah da, Matisse'in cariyeleri, göz alıcı, mavi çiçek desenli kumaşları arasındaydım; zilli tefler, çıplak tenler, yuvarlak göğüsler, meme uçları-düğmeler – kırmızı dantel ve büyük, enli meşe ağacı yapraklarının çığlıkları ve sarmal girdapları.

8 Şubat, Cumartesi

Bu işle ve yemek ve ev işleriyle baş edebildiğim için içimde büyüyen bu yeni güç ve olgunluk hissi beni geçen eylülde olduğum gergin, güvensiz, perişan aptaldan çok uzak bir yere koyuyor. Dört ay yetti. Ben çalışıyorum. Ted çalışıyor. İşlerimizde ustalaşıyoruz ve iyi öğretmenler olduğumuzu hissediyoruz, doğal öğretmenler olduğumuzu – bu: tehlike. Özenle sağlanmış bir dışlanma hissinden, Joan Bramwell'in görmeyen gözlerinden ve Sally Sears'ın hesaplı küstahlığı ve büyüklük taslayan tavrından kurtulmalıyım: bundan hoşlanmıyorum ama yitirdiğim lütufları

için onlara yaltaklanacak kadar da sevmiyorum onları – bu değişim ne zaman oldu? Marlies'in önünde gözyaşlarına boğulduğumda mı? Aşağılamalar çürük meyve gibi karın ağrıtıyor. Onlara rağmen büyüyor ve ilerliyorum. Önümüzdeki bu dört ay içinde zihnimi çalışmalarım işgal etmeli – oyunlar ve şiirler, Arvin için yapacağım okumalar, *Art News* için yazacağım şiir – siyahlara bürünmüş, bir başıma yürüyorum ve ne fark eder: öykülerde karikatürize edilmiş yeşil ojeli Joan ve soluk tenli çilli-benekli Sally. Sözcüklerden, renklerden ve hislerden kendime ait yepyeni bir dünya yaratacağım. Merwin'in Boston'daki yüksek dairesinin geniş, manzaralı pencereleri bir geminin güvertesi gibi açılıyor.

9 Şubat, Pazar

Akşam, saat dokuza geliyor. Dışarıda: çocukların kahkahası, motor devrini yükselten bir otomobilin vınn vınn sesleri. Bugün, kahve ve demleme çayla canlandırılan loş ışıkta sersem sersem geçti: bir dizi temizlik –buzdolabı, yatak odası, çalışma masası, yavaş yavaş, düzene sokarak, "hayatın kirini uzakta" tutarak, saçımı yıkadım, kendimi, çoraplarımı ve bluzlarımı yıkadım, bir haftalık hasarı yamadım, Hawthorne öykülerindeki ilk haftamdaki açığımı kapatmak için okuma yaptım – Olwyn'e[1] uzun bir mektup yazdım, ilk defa; renkleri, ritimleri, sözcüklerin kulağıma, gözüme hoş gelecek şekilde bir araya gelip hareket ettiğini hissettim. Neden ona yazmakta özgürüm ki? Kimliğim şekilleniyor, kendini biçimlendiriyor – öykülerin tomurcuklandığını hissediyorum, *The New Yorker* öykülerini okuyorum –evet, zaman içerisinde, ben de bu kadın şairlerin ve yazarların arasına gireceğim– haziran ayı başında gezegenlerin ve burçların uygun yıldız evinde olup olmadığını da öğrenmeliyim: keşke öğrenseydim diyeceğim bunu yapmazsam eğer: bir de tarot paketi. Belki de yalnız kalmalıyım, felç halinden çıkıp kendimi mistik, kâhin

1 Plath'ın görümcesi Olwyn Marguerite Hughes.

translarına sokmalıyım, Beacon Hill, Boston'ı tanımak ve onun dokusunu kelimelere dökmek için. Yapabilirim. Yapacağım. Şimdi yapmam gerekeni yapmak için, daha sonraysa yapmak istediğimi yapmak için: bu kitap da rüyaların, talimatların, emirlerin tekrarı oluyor. Başkalarıyla daha fazla bir arada olmamaya ama daha çok ve daha derinden, daha adamakıllı tek başıma olmaya ihtiyacım var. Dünyaları baştan yaratmaya.

Şimdi bir resim için, takvimde işaretlenmiş randevular hakkında saçmalamak yeter: ben buradayım: üzeri pamuk tiftiği dolmuş siyah kadifeden kumaş pantolon, soluk somon rengi üzerine koyu kahve leopar desenli, kenarları yaldızlı yıpranmış ve yırtık pırtık terlikler, sonra Whelanların[1] akçaağaçtan kahve sehpalarının cilalı sarı-kahve ahşabı, kubbemsi kapağıyla kalaylı şeker kâsesi üzerine vuran mat beyaz ve gümüş rengi pırıltılar, sonra unlu ve sentetik bir tadı olan ezik kırmızı elmalar. Romanlarla dolu beyaz kitaplığın yanı başındaki büyük kırmızı koltukta oturuyor, koyu kahve saçlarının önleri dağılıp alnına düşmüş ama kalanı her zamankinden muntazam, yüzü çene kemiği boyunca mavi-yeşil bir renge bürünmüş: suratını soktuğu o haller: baykuşlar, canavarlar: "Suratını Şekilden Şekle Sokan Adam": sembolik bir öykü? Kimiz biz, cidden? Manşetleri yeşil-beyaz, koyu yeşil hırkası var üzerinde, pembe kitabın üstüne eğilmiş, altında siyah pantolonu, kalın yünlü gri çorapları, ışıkta parlayan derisi çatlamış siyah ayakkabıları. Sağ elinde dolmakalem, dirseğini kitaba dayayıp çenesini ellerinin arasına almış, soluk, uçuk yeşil ışık arkasından vuruyor. Etrafta, bir dairenin dörtte üçü kadar bir alanda, kâğıtlar, uçak postasıyla ulaşmış mektuplar, kitaplar, paramparça olmuş pembe kâğıt mendiller, daktilo edilmiş şiirler. İçim ürpermiş bir halde, onun sıcaklığının beni kollarına almasını, bana sarılmasını istiyorum: SARIL

1 Plath ve Hughes'un üçüncü kattaki mobilyalı dairelerini kiraladıkları, David, Lawrence ve Sara isimli üç çocukları olan Northampton polis memuru James J. Whelan ve karısı Constance Linko Whelan.

diye emrediyor, kuru temizlemeden kolalanmış ve jilet gibi dönen gömleği, yakalarının arasından bir yerden. *The New Yorker* için başka bir öykü daha: on yedinci yazımın çağrışımı, âdet dönemimde fışkıran kan ve evi badana yapan ikizler, çiftlik işleri ve Ilo'nun öpücüğü. Bir sentez: yaşın gelişi. An meselesi: M. E. Chase'e *New Yorker* öykülerimi nereye, kime göndereceğimi söylet. Bir yıl içinde yapmalıyım. Yetişiyorum: artık, her gece, günün çöplüğünde kalan ayaktakımından bir tat, bir dokunuş, bir görüntü yakalamalıyım. Bazı sancıları ya da ihtişamı hâlâ hatırlarken onu yakalayıp ona tutunmasaydım eğer bu hayat nasıl yiter, buharlaşıp giderdi? Kitaplar ve ödevler etrafımı sarıyor: saatler boyunca çalışma. Kimim ben? Saatlerce tarih çalışan ve ne kimliğini ne dinlendiğini hisseden bir birinci sınıf öğrencisi mi? Bir inek gibi geviş getireceğim: hayat ben doğmadan sona ermiş gibi: pencereler sarsılıyor ve yeni çerçevelerinde sesler çıkarıyorlar. İçim ürperiyor, titriyorum, tenimin yalın sıcaklığına karşı bir mezar soğuğu: bu uzun kemikli kol ve bacaklarla, bu bereli, defolu ciltle bu büyük benliğe nasıl ulaştım? O kalın, kötü şekilli ergenliğimi hatırlıyorum ve hatıralarımın renkleri parlak bir çerçeveyle geri dönüyor: lise, ortaokul, ilkokul, kamplar ve Betsy'yle eğreltiotlarından yaptığımız barakalar: Joanna'yı asmalar: anımsamalı, anımsamalıyım, bütün bu şeylerden yazı çıkıyor, hayatın anımsanan şeylerinden. "Bir şeyi yakala ve kafanı onun içine göm," dedi Ted tam da şimdi. Bense yorgunum ve sıcak bir süt yapıp yatağa gireceğim ve biraz daha Hawthorne okuyacağım. Dudaklarım kuruyor, çatlamış, ısırıp etini soyuyorum. Sağ elimin parmaklarından aşağı doğru uzun, sızlayan çizikler olduğunu hayal ettim bir an ama kafamı eğip bakınca bembeyaz ve tek parça halindeki ve kabuk tutmuş tek bir yara izi bile olmayan ellerimi gördüm.

18 Şubat, Salı sabahı

Nasıl da açık ve temizlenmiş ve mutlu hissediyorum kendimi. Neden? Dün geceki yemek havayı epey temizledi – Wendell umulmadık bir dost ve olağanüstü çene çaldık, ne dopdolu nutuklar çekiyordu ve Paul ve büyüleyici sarışın, canım Clarissa, kırmızı dudakları taçyapraklı bir çiçek ya da etli bir nilüfer gibi açılıp büzülüyor ve Paul, her zamanki gibi gösterişli, öyle çok keyifsiz de değil, mavi gözleri kızarmış, sert, sarı lüleleri Rossettimisali meleklerinki gibi kıvrılıyor, rengi solmuş ceketi ve devetüyü rengi kazağı cazibesini ve gösterişli kafasını tamamlıyor. Geçen haftaki kar yağışında onu üstünde gözlerini buz tabakalarıyla dolu bir kış okyanusunun doğaüstü ve biraz nahoş asit yeşili rengine döndüren parlak, apsent yeşili bir takım elbiseyle Seelye'nin merdivenlerinden koşarak inerken gördüğümü söylemiş miydim? Sohbet ettik ve bir daha asla konuklarım gelmeden şarap içmeye başlamamalıyım – yavaşladım ama geç saatte kötüleştim. Gece yarısına kadar kaldılar ve Wendell bizi bölüme dair dedikodularla şereflendirdi.

18 Şubat, Salı öğlen

Bugün karanlık sanat dersi odasında şiir kitabımın adının anıtlaştırıldığı görüntüsü belirdi zihnimde. "The Earthenware Head"in doğru isim, hatta tek isim olduğu büyük bir açıklıkla içime doğdu. Bu isim "The Lady and The Earthenware Head" (Leydi ve Kil Kafa) isimli ve konulu şiirimden organik olarak doğdu ve benim için kutsal bir nesnenin, benim kendi acayip ve grotesk dünyamı –topraktan, kilden, irinden– oluşturmak için birbirine bağlanıp birbiri içinde eriyen en uzak sözcükleri bir mıknatıs gibi kendi içine çeken korkunç ve kutsal bir kimlik sembolünün merak uyandıran mistik havasının yerini tutuyor; kafa şiirlerini ve kehanetlerini şekillendiriyor, topraktan et zaman içinde yıpranırken, bu kafa derlenmiş bilgeliklerle şişip hantallaşıyor. Bir de, anagramları derhal gören çılgın gözüm bu ismin baş

harflerinin T-E-H olduğunu keşfetti, ki bu "to Edward Hughes"[1] ya da Ted, demekti ki yapacağım ithaf zaten buydu. Bu keskin, ruhu bileyen havada yaratıcı bir baharı hayal ediyorum. Böyle yaşayacağım ve yaratacağım, Ruth Beuscher ve Doris Krook'a ve kendime ve Ted'e ve sanatıma layık şeyler. Ki söz-yaratmak, dünya-yaratmaktır. Bu kitabın ismi bana öylesine büyük bir dayanma gücü veriyor ki (belki de bizzat bu sayfalar hayalimin tersine dönüşünü ya da gerçek dünyanın sınırları içinde kabul edilişini bile görecektir). Her ne olursa olsun, ben, coşkuyla yanakları kızarmış ve saçları kabarıp elektriklenmiş, koyu turuncu-kızıl pişmiş toprak rengindeki sert, kaba, güçlü ve göz alıcı kil kafayı görüyorum. Tırtıklı siyah-beyaz desenlerle bezenmiş bu sert, pişmiş toprak rengi, kili & onu şekillendiren sözcükleri ifade ediyor. Bu yeni isim benim için bir şekilde "Circus in Three Rings" (Üç Yüzüğün İçindeki Sirk) ve "Two Lovers and a Beachcomber"ın (İki Âşık ve Bir Dalga Ganimetçisi), doğum, aşk ve ölümle üç çemberli hayat ve aşk ve felsefe, his ve ruh için bu iki metafizik olgunun kristal inceliğindeki ve şekerle kaplanmış sesinden kurtuluş demek. Şimdiye bu rüzgârlı mevsimi atlatıp haziranda kendi mevsimime girebilmek için dua ediyorum: üç buçuk ay, yıl nasıl da bitiyor. Bu haftayı ve tezi atlatmak. Benim adıma konuşacak müthiş çalışmalar hissediyorum içimde. Yalnızca hayalcinin teki miyim? Dünyanın temellerini harekete geçirecek başlangıç tempolarını ve söz ritimlerini hissediyorum. Zihnimi yayımlanmak fikrinden uzaklaştırıp sadece yazılması gereken öyküleri yazayım. Merwinlerin dairesini reddediyoruz: ret büyüyor, yeşil kızarıyor ve cup diye bütün olgunluğuyla kucağımıza düşüveriyor – gürültülü sokak, leş gibi banyo, karanlık yatak odası ve hiç kuşkusuz döşemedeki bütün çatlakların içinde Dido'nun firketeleri ve tokaları, ayrıca iki aylık ekstra kira ve tek bir mobilya yok. Hayır, teşekkürler. Muhtemelen haziranda burada kalacağız ve aydınlık ve manzarası olan, sessiz ve

1 İng. "Edward Hughes'a." (ç.n.)

mobilyalı en üst kat için ısrar edeceğiz. Notlar: Van Voris'e[1] dair: kayıp gitmek için kendini yayan bir salyangoza benzer ağzıyla – suratındaki ifadeyi her seferinde çok uzun bir süre boyunca değiştirmeden koruyan bir adam.

Şiirlerim; tuhaf, modası geçmiş bir üslubu olanlarla birlikte toplamda ancak yirmi tane ediyor. Onlardan, bu şiirlerden nasıl uzak hissediyorum kendimi. Ah, yeniden sese bürünmek için, bu kitap, bir ağlama duvarı. Ne kadar az düşünce dönüp dolaşıyor zihnimde? Çifte: (Bayan Van der Poel'in panosundaki boş gözleri fosfor dairelerle çevrelenmiş, böcek kafalı ve minnacık kıskaç ağızlı Afrika maskelerinden ve bebek maskelerinden çıkan) "The Earthenware Head" – bütün o portre fotoğraflar ruhlarımızı nasıl da yakalıyor – geçmiş dünyanın bir parçası, kendi batık dünyalarımızın havasına ve döşemesine açılan bir pencere ve aynadaki ikizimize de ilham perisi.

20 Şubat, Perşembe sabahı

Bütün zamanımı, bir yıl kadar zamanımı, dört yaşımdan beri ilk defa, tek başıma çalışarak ve okuyarak geçirmek istiyorum. Smith'ten uzakta. Geçmişimden uzakta, bu camla çevrilmiş, damızlık kızlarla dolu, üniversite şehrinden uzakta. İsimsizlik. Boston. Burada görüşebileceğim tek insanlar bir yıl daha görmeye katlanamayacağım öğretim kadrosu. Bir kelime yazacak mıyım? Evet. Buraya bir dahaki yazışımda bu berbat gün geçmiş olacak, bu ilaç almış gibi hülyalı halimden sıyrılmış, baştan savma ve uyduruk üç derse girmiş olacağım. Önümüzdeki üç hafta ise, yapacağım en son şey bu olsa da bir sonraki hafta için adamakıllı, öldüresiye hazırlanacağım. Ah sorun çözüldü bile. Sarı benekli, tırnakla çentiklenmiş yerleri kararmış üç kırmızı elma benimle alay ediyor. Ben, bizzat kendim, trajik bir tecrübenin gemisiyim. Oedipus'un esrarları üzerine yeterince kafa

1 Smith Koleji İngilizce Bölümü hocalarından, Plath'ın iş arkadaşı William Hoover Van Voris.

yormuyorum – en iyisini çözümlemek ve miskinliğim, kıskançlığım ve zayıflığımdan sıyrılıp kendi yıkıntılarımı ortaya çıkarmaktan yoruluyorum. Tanrılar ne ister? Giyinmeli, ayağa kalkmalı ve bedenimi dışarıya yollamalıyım.

21 Şubat

Hayattan bir gün – ne gri bir metanet ve kendimi kendimden uzak hissediyorum, ayrılmış, bir gölge ve yine de ne öğrettiğimi ve ne öğreteceğimi düşündüğümde, başlıklar hâlâ o göz alıcı parıltıya ve heyecana sahip; bugünün yıpranmış, ölü isteksizliğine değil. İnsanların delirmeden hayatlarını yaşamalarını sağlayan o hayat-görüsünü, artık bu her neyse, geri kazandım. Mucizevi bir şekilde hayatın ta kendisi kadar çok sevdiğim bir adamla evliyim ve mükemmel bir işim ve mesleğim (bu bir yıldır) var, yani çocukluk ve ergenliğin kozası kırıldı – iki üniversite diplomam var ve artık kendi işime döneceğim ve bir yılımı istikrarlı bir çıraklığa ve bunun sembolik emsaline, çocuklarımıza adayacağım. Bazen doğumun gözlerimin önünde beliriveren acısı ve korkusuyla ürperiyorum ama o zaman da gelecek ve ben bunu da atlatacağım.

22 Şubat, Cumartesi akşamı

Paramparça, sıkıcı bir gün – şu sorunun cevabı: hayat nedir? Geçmişin üzerine ya da şekillendirilmemiş geleceğe geçmişten duyduğumuz memnuniyeti (Venedik ve Roma dehşetlerinden ve en güzel Cambridge baharım ve aşkı bulmamdan önce hiç şüphesiz en acınası durumda olduğum o değişken nisan gününde Paris'te Place du Tertre'de Tony[1] ile güneş ışığının altında şarap içip dana eti yerkenki halim gibi bana dair görüntüler) gösteren altın bir pus saçmaya mahkûm, hantal bir sisin dışında romanların ve şiir kitaplarının ve Ted'le Roma'ya gitmenin

1 1956 ilkbaharında Plath ile birlikte Paris turuna çıkan İngiliz Anthony James Gray.

hayalleriyle dönüp dururken, şimdinin çarklarında ezilip durmuyor muyuz?

23 Şubat, Pazar akşamı

Bu, yaşadığım yirmi altıncı 23 Şubat olmalı: çeyrek yüzyıllık şubatları atlatmışken, bütün hepsine geri dönüp bir parça anı kesip çıkarabilir ve yetişkinliğime doğru döne döne yükselen merdivenin izini sürebilir miyim – yoksa alçalan mı demeliydim. Hayatımı derin düşüncelerle, insanlarla yollarımın tekrar tekrar kesiştiğinin izleriyle, deli ve aklı başında, aptal ve zeki, güzel ve grotesk, bebek ve antika, soğuk ve sıcak, pragmatik ve hayalci, ölü ve canlı olarak geçirmeye yetecek kadar şey yaşadım. Günler ve maskeler evim, yıllarımı balık tutarak inci gözlü, nasırlı, pullu canavarları hayal gücümün denizinde boğarak geçirebileceğim ve geçirmem gerekecek kadar zengin. Hayatım sadece oymuşçasına geçmişe tutunduğumu hissediyorum: bu işi geleceğe bırakacağım: her sıradan ahşap oyma maymun, büyükannemin merdiven altındaki penceresinin her turuncu ve mor renkli yamru yumru camı, Warren ve benim tarafımdan Çin'e gitmek için yol kazarken bulunan her beyaz renkli altıgen banyo fayansı ışıl ışıl, muktanıslı, anlamı içine hapseden ve tuhaf bir önemle parıldayan hale geliyor: muammayı çöz: neden her oyuncak bebeğin ayakkabı bağcığı bir esin kaynağı? Her dilek kutusu hayali bir ilan? Çünkü bunlar benim sözcüklerle gelecek kumaşını örmem gereken kayıp benliklerimin batık hatıraları.

Bugün, kahve saatinden akşam altıdaki çay saatine kadar *Lady Chatterley'in Âşığı*'nı[1] okudum, hayatı kendi kafasına göre yaşayan bir kadını okumanın keyfini çıkardım yine; *Women in Love* ve *Sons and Lovers*[2] var bir de. Bayılıyorum, bayılıyorum: Neden Lawrence'ı tanıdığım ve sevdiğim hissine kapılıyorum

1 D. H. Lawrence'ın 1928'de yayımlanan romanı *Lady Chatterley's Lover*. (yay.n.)
2 D. H. Lawrence'ın 1913 yılında yayımlanan otobiyografik romanı. İng. Oğullar ve Âşıklar. (yay.n.)

acaba – kaç kadın böyle hissetmiş ve fena halde yanılmıştır kim bilir! Daha önce okumadığım *The Rainbow*'u[1] açtım ve en son Ursula ve Skrebensky bölümüne fena halde kaptırdım; Londra oteli maceralarını, Paris gezilerini, Ursula üniversitede okurken nehir kıyısındaki sevişmelerini okuduğumda nefesim kesildi, olduğum yere çakılıp kaldım. Benim hayatım bu – benim hayatım, farklı, ama daha az görkemli ve şaşaalı değil ve benim öykümün akışı beni bundan da öteye götürecek – çok mu kibirliyim? Esrarengiz biçimde, Woolf okursam, Lawrence okursam (neden bu ikisi? Vizyonları çok farklı, benimkine çok benziyor) müthiş bir eser yaratma isteğiyle yanıp tutuşabilirim: Giderek filizlenen, hayatın dokusu ve özüyle dopdolu: Benim ihtiyacım olan şey, benim işim bu: Bu benim benliğime bir isim, bir anlam verecek: "Anı kalıcı bir şeye dönüştürmek": Ben, kendi alanımda, Ruth Beuscher ve Doris Krook'un yanında yerimi alacağım – ne psikolog-rahibe ne de filozof-öğretmen olarak, bu her iki mesleğin zengiliklerini de kendi sözcüklerimle oluşturduğum dünyaya katacağım. Her ikisine de ithaf edilmiş bir kitap. Ahmak. Hayalci. İlk romanımı yazıp, bir yerden kabul aldığımda (Bir yıl içinde? Daha sonra?) üstüne şöyle yazma hakkını tanıyacağım kendime: "Ben yan gelip yatmıyorum." Lawrence'ın tezi üzerine yazılmış iki sayfalık eleştiriyi titizlikle okudum: Doğru yolda olduğumu hissediyorum ama her zamanki gibi merak etmiyor da değilim: Görecekler mi? Alaycı bir gülümsemeyle beni yanlışa mı itecekler? Hayır: ben kendimi açıkça ifade ettim ve her şey apaçık ortada. Fincanlar dolusu demleme çay: beni nasıl da dinlendiriyor. Saat yedi civarında havanın henüz aydınlanmadığı o hoş ılık-soğuk havada dışarı çıkıp kütüphaneye gittik: kampüs kar-mavisiydi, sayısız pencereden gelen ışıkla aydınlanmış, ıssızdı. Ferahlamış, temizlenmiş, soğuktan kızaran yanaklarımız iğne iğne batarken, ayaklarımızın altında çatırdayıp çuturdayan tahta döşemeleri takip ederek botanik bahçelerine yürüdük:

1 D. H. Lawrence'ın 1915 yılında yayımlanan romanı. İng. Gökkuşağı. (yay.n.)

Ted tezi ve kitabı teslim ederken ben, kimseyle karşılaşmadan, Lawrence Yurdu, Öğrenci Binası ve Cennet Gölü'nden okul salonuna giden sokağın oluşturduğu üçgenin çevresinde dört tur atacak şekilde yürüdüm, içten içe neşe dolu ve kendimde, yeşil, yaldızlı, gri, üzücü, anlamsız ve aşksız, sevinç dolu bütün geçmişimi ve âşık benliklerimi benimle birlikte olmaya ve sevinçten havaya uçmaya çağırdım.

24 Şubat, Pazartesi gecesi

Yorgunum, işler yapılmadı, hafta daha yeni başladı: Ne ölümcül düşüş, öfkenin kıyısına gelmek nasıl da kısa zaman alıyor. Yine de bugün (yaklaşık olarak *Botolph's*'un partisinde tanışmamızın ikinci ve Ted'in kitabının NYC şiir merkezi yarışmasını kazandığını bildiren telgrafın geliş yıldönümü, tam olarak 25'i aslında) iyi şans işareti olabilir. *Mademoiselle*, Cyrilly Abels aracılığıyla, toplamda 60 dolara her birimizden birer şiir alacağını yazdı. Ted'in "Pennies in April" (Nisanda Pennyler) şiiri ve benim "November Graveyard" (Kasım Mezarlığı) şiirim – bozkırda bahar ve kış, doğum ve ölüm ya da tam tersine, sıralamayı değiştirerek, ölüm ve diriliş. Yaklaşık bir yıldır aldığım ilk kabul: Hazirandaki özgürlük rüzgârının başladığını hissediyorum – en iyilerine yuva bulana kadar elimde kalan 5-6 şiiri azimle bir yerlere göndermeye devam edeceğim. Hiç olmazsa önümüzdeki şubata kadar bir şiir kitabı oluşturmak için çalışmalıyım. Ted ılık, nemli, gri, umutsuz bir sabah, beni Arvin'in dersine götürdü – *Kızıl Damga*'yı[1] ezbere bildiğimden eminim. Sonra: Picasso'ya güzel bir giriş – mavi dönem (Yaşlı Gitarist, Ütücü Kadın, Masadaki Yaşlı Adam) ve o muhteşem kızıl güller dönemi – solgun, narin, dengeli ve sevimli. Kırklarında yaptığı o çılgın tahribatlar dönemini çok benimsediğimi söyleyemem yayları fırlamış guguklu saat diyarı – bütün o çarklar ve borular ve yamala ra bölünmüş şizofrenik insanlar ve ölü eşyalara benzer çizgile

1 Nathaniel Hawthorne'un 1850 yılında yazdığı romanı *The Scarlet Letter* (y.n.)

Ölümü anlatan görsel sözcük oyunları. Webster ve Tourneur'un eleştirel metinlerini didikledim biraz – ironik: İki yıl önce Ted'le tanıştıktan hemen sonra olduğum yerdeyim! Sonra sıcak bir banyo, şampuan – evi temizleme isteği – yarın süpürge yapacağım: Bunun yerine manevi temizlikle – bütün öğleden sonrayı eleştiri kitaplarından notlar alarak geçirdim. Yorgunum. Köfte yaptım, sulu sulu ve yarın için iki tavuktan yahni hazırladım. Ted'le birlikte sulu karın altında biraz yürüdük. Yarın için ders notları: yapılmalı – ve akşam yemeği.

27 Şubat, Perşembe

Arvin'in sınavı, aslına bakılırsa, benim için düzeltilecek kâğıtlarla geçecek bir haftayı beraberinde getiriyor. Hakkım olmasa da öfkeliyim çünkü 100 dolar getiren bu işin 300 dolar getireceğini düşünmüştüm ve sanat şiirim, olur da yazarsam şayet, çarçur edilmiş onca saatler birlikte, bu meblağı ancak bulacak. Fakülte toplantısı uzun, dumanlı, tartışmalı geçti – Bill Scott[1], elindeki ısırılmış bir dilim tereyağlı ekmekle tam Deli Şapkacı'ya[2] benzeyen düşük çeneli miyop profesör. Bazen bunların hepsinin tarihi mi geçmiş diye merak ediyorum. Sürprizler: Stanley "kovuldu" – bir yıllık görevi önümüzdeki sene bitiyor: uçarı, coşkulu, "toy"; "akademik olmayan" bir proje üzerinde –bir roman– bir yıl geçirdiği için onu gizliden gizliye kıskanıyorlar. Vah vah ve ha ha, benim hakkımda neler düşünüyorlar? Tam bir vatan haini. Kendimi kar çizmeleri ve yünlülerle desteklemeliyim. Sağ salim dönmem için dua et.

28 Şubat, Cuma gecesi

Şarapla uyuştum, kuzu etinin yağını ve kanını oraya buraya dağılmış tabakların üzerinde donup renk değiştirmeye, şarap

1 Smith Koleji Fizik profesörü, Plath'ın iş arkadaşı William Taussig Scott.
2 Lewis Carroll'un *Alice Harikalar Diyarı'nda* isimli eserindeki bir karakter. Mad Hatter. (ç.n.)

kalıntılarını kadehlerin dibinde tortulaşmaya bıraktım. Bugün, ilahi bir şekilde, günlük işleri tamamladım ve bunun ödülü olarak yarın için hazırlayacak hiçbir şey yok ve hüzünle, yazmaya geri döndüm – o ince, incecik şiir kitabımın özünü yeniden yeniden okudum – "The Earthenware Head" ve gurur duyuyorum, sıkı sıkı sarıldığım az sayıdaki şiirimin sağlamlığıyla – on altısı çoktan yayımlanmış tam yirmi şiir. O çok ağır, çok yapmacık, içi dopdolu uzun pasajım "Friday Night in Falcon Yard"ı (Falcon Yard'da Cuma Gecesi) yeniden okudum: Bunun üzerinden geçeceğim, kısaltacağım, bahar tatilinde, şu şanat şiirini, ilk önce Sewanee'ye[1] göndereceğim kısa öyküyü yazarken: Bir sürü yan karakter ekledim, Zaida, Evelyn ve Bayan Guinea gibi – sağlam bir öykü olsun diye: Roman bunları kaldırır sanıyorum; yine de üstlerine düşeni yapmalı, şu anda oldukları gibi ehemmiyetsiz paragraf karikatürleri değil, işlevsel olmalılar, hareket etmeliler: Gary'yi ve Rachel'ı harekete geçirmeliyim, Dody Sargasso'nun beyninde uçuşan suni tipler olarak kalmamalılar. Bugün: "Şubatın son günü," dedi Bayan Lincoln ve bir şeyler filizlendi içimde, şunları yazarken: 1 Mart, *Partisan*'a yollayacağım şiirli mektupları erkene aldım – bıkıp usanmadan şiirlerimi göndereceğim – 20'ye tamamlamak için en az dört tanesini kabul ettirmeliyim – "Lady and Earthenware Head", "Lesson in Vengeance" (İntikam Dersi), "All The Dead Dears" (Bütün Ölü Canlar) ve "Resolve" (Çözümleme) – *umarım*.

2 Mart, Pazar gecesi

Yine, geç oldu: Ben uyuyana kadar saat on iki olacak. Tuhaf, tutuk bir gündü: Bramwell'lerin; koltukların yanlış tarafa baktığı, plakların etrafa saçıldığı, beyaz mermerden sevimsiz, biçimsiz ve işlevsiz şöminesiyle konforsuz ikinci kattaki dairelerinde Ted'le sabah kahvesi içtik – sütsüz ve sert, acı bir kahve. James

1 *The Sewanee Review*: İlk olarak 1892 yılında çıkarılmaya başlanan üç aylık edebiyat dergisi. (yay.n.)

yarın Fransa'daki evlerine uçuyor. Ted dün onunla kütüphanede karşılaşmış, ben haftanın son dersi için süreli yayınlar bölümüne girmeden birkaç saniye önce: Açmadan cam kapıdan içeriye baktım, siyah ceketli Ted'i göremedim, kapıyı itip açtım, James'in kahverengi ve beyaz tüvit ceketli sırtını ve sonra esmer teni, karmakarışık saçları ve iki yılı aşkın zaman önce onu gördüğüm ilk anda olduğu gibi o acayip elektriği, görünmez ışığıyla Ted'i gördüm: İroninin ironisine bakın ki, daha iki yıl önce hararetle Webster ve Tourneur çalışırken (tam da bu oyunlardan sınav yapıyorum bu hafta öğrencilerimi) ve öfkeyle, çaresizlikle, kendi kendime konuşup Ted'i yeniden göreceğimi ve o Avustralya'ya gidip Shirley adındaki çilli hatunla ilişkisini bitirmeden önce onda silinmez bir iz bırakacağım gibi çılgın bir inanca kaptırıyordum kendimi. Sonsuza kadar bütün rakiplere Shirley diyelim haydi. Şimdi burada, bu sakin odada oturmuş ve çaylarımızı söylemişken, kaosu ve çaresizliği – ve hayatın bütün bütün savurgan aksiliklerini – zengin ve anlamlı bir kalıba döktüm – ışık bu kapıdan geçip, pembe duvarlı, karanlık, loş yemek yenen girintiden geçip, yatak odamızda ışıldıyor; onun yazdığı şiirlerle parlayan süpürülmüş geniş yatak odasındaki ışık huzmesi kapının çerçevesiyle kapı arasındaki çatlaktan girip bana ihanet ediyor: Ve bir anda, romanımın temelini oluşturacak 35 sayfalık kısmın hepsi ya da büyük kısmı – olaylar en azından – rüzgârlarla ve durmadan açılıp çarparak kapanan kapılarla ve duvarlarla ilgili bütün o zırvalamalarımla ucuz ve kolay görünüyor gözüme. Ama bütün o tecrübenin ruhsal karşılığıydı bütün bunlar: Woolf bunu nasıl yapıyor? Lawrence nasıl yapıyor? Bu ikisini öğrenme şansım oldu: Lawrence, zengin bedensel ihtirasları – kuvvet alanları – ve özü zengin yaprakların, toprağın, canavarların ve havaların gerçekten var olması sayesinde; Woolf ise neredeyse cinsiyetsiz, nevrotik parlaklığı sayesinde nesneleri yakalayışı: Sandalyeler, masalar ve bir sokağın köşesindeki eşyalar ve bu parlaklığın demlenmesi: Hayat denen şeyin ışıltısı. İkisini de taklit edemem,

etmemeliyim. Tanrı bilir ben hangi tonu yakalayacağım. Dengeli, ahenkli kelimeler ve anlamlarla örülmüş şiire benzer bir düzyazı; sokak köşelerini ve ışıkları ve insanları anlatan ama yalnızca romantik, yalnızca gülünç, yalnızca bir günlük olmayan: Görünüşte, otobiyografik *olmayan*: Bir yıl içinde bu yaşadıklarıma kafamda su serpmeli, araya mesafe koymalı, müthiş keskin manzaralar yaratmalıyım ki, hepsi yeniden şekillensin. Bütün bunlar – konumuz dışında: Asıl konumuz, James: Dün, hayat dolu kıvrımlı siyah hatları – saçı, kaşları, kırışıklıkları ve tıraş edilmiş sakallarının siyah kökleri, parlak neşe dolu siyah gözleri – hepsi yok olup gitmiş gibi görünen benzi atmış tıraşsız yüzüyle kırgın bir adam vardı. Ted ellerinin salyangoz gibi güçsüz ve soğuk olduğunu söyledi. "Amerika'dan ne zaman ayrılıyorsun?" diye sorma ihtiyacı duydum önce, yazı kastetmiştim elbette. "Pazartesi," dedi. Burada çalışamıyor, burada yazamıyor. Yüksek sesle konuşuyordu, duyulabilir bir fısıltıyla; onu susturup oradan başka bir yere götürmek istedim, aylak bazı kızlar dergilerinin üzerinden kulak kesilmiş dinliyorlardı. Hayatı cehenneme dönüşmüştü: Ayrılmaya karar vermesine yol açan şey neydi; Joan'ın sert bir sesle "Nereye gidiyorsun? – Burayı sevmiyor musun?" deyişini hatırlayınca saçma bir şekilde haklı çıktığımı hissediyordum. James onu nasıl bırakabilir? Bu kafamı hep kurcalayacak. Ted'i koklamaya, onu öpmeye, onunla sevişmeye, kitabımı onun yanı başında okumaya ihtiyaç duyarım; ekmeğe ve şaraba ihtiyaç duyduğum gibi. James'i severim: Hayatı üniformalara sokulup, turuncu renkte sentetik bir peynir gibi folyolara sarılıp münasip bir hale getirilmemiş sayılı erkekten biri; James'te gerçek bir şeylerin o sahici, mağara zamanından kalma küfle olgunlaşmış kokusu var. Ve yine de, bir adam değil, tam olarak değil. Joan onun yanında çok ufak, çok zayıf kalıyor. Bu sabah kahve içerken kendini toparlamış gibi, keyifli görünüyordu. Dün geceki iki filmden sonra – Goya ve boğa güreşi boğaları ve boğa güreşi hakkında konuştuk. James'in otobiyografisini ödünç alıp okudum bu gece:

250 sayfa, "The Unfinished Man" (Tamamlanmamış Adam) – savaş sırasında vicdani retçi olarak yaşadıklarını anlatıyor. Gelişigüzel bir başlangıç, burası, orası, Stockholm, Finlandiya ve hepsi daha önce işlenmiş, karakterleri resmedilmiş ama gerçekten tesir etmeyen ve kendileri konuşmayan ama hakkında konuşulan, yarı yarıya öne çıkan karakterler. Ve kadınlar: Onlardan kaçınıyor gibi – karısı tuhaf biçimde arka planda, Amerika'ya doğru, boşanmaya doğru giderek gözden kayboluyor; çocuğu bir anda buharlaşıveriyor. Ölüm takıntısı olan ve intihar eden (Kısmen de olsa onun suçu var mı? Gerçekten oldu mu ki bu?) tuhaf Finli bir kızla 'hakkında konuşulan' bir ilişkisi oluyor ve onun ('birçok erkek gibi') bir kadını terk etmenin onu sevmemekle bir alakası olmadığına inandığı gibi oldukça aydınlatıcı bir yargıda bulunuyor: Sevmek, terk etmek – ne güzel ses uyumu. Ben bunu anlamıyorum: Benim erkeğim de anlamıyor. Gece yarısının sessizliği 9 numarah anayola çöküyor. Yarın olmuş bile ve muzır bir neşeyle – sırf düzenli olayım, yarısı dolu kavanozlardan kurtulayım diye zamansız bir hevesle boş şarap şişelerini ve bal kavanozlarını çöpe attığım gibi – üstünü çizdiğim günler gençliğime ve umutlarıma ait. Delilikle ya da tam olarak inanmayarak da olsa hayatımın Cambridge'de öğrenci olarak geçirdiğim iki yılı gibi bir yıl geçirsem iyi bir roman yazacağıma ve onun üstünden geçeceğime inanıyorum. Hedef belirlendi: Haziran 1959: Bir roman ve bir şiir kitabı. James'in dramasından bana malzeme çıkmaz: Savaş, devletler, paraşütle atlamalar, hendeklerdeki hastaneler – benim kadınımın cephanesi esas olarak ruhani ve estetik: Aşk ve görünüş.

3 Mart, Pazartesi gecesi

Luke'un romanından kötü daktilo edilmiş, kenar boşluğu bırakılmamış, düzeltmeler üstüne karalanıvermiş, yazım hatalarını düzeltme işi berbat yapılmış bir bölüm, bir öykü geldi. Ama o garip mizah, dolaylı anlatımla da olsa tarif edilemez bir

şekilde metne sızan Londra ve taşra atmosferi: Hepsi nefis ve güzel. Olaylar ve entrikalar benim asla hayal edemeyeceğim şeyler – üzerinde çalışırsam yapabileceğimi de ekleyeyim: para çalınıyor ve ayakkabılarının üstünde küçük gümüş aynaları olan Amerikalı varlıklı bir kadına soybilimci numarası çeken üç çarpıcı karakter var ve kadının bir sürü parası çalınıyor. Aşk ya da seks ya da nefret gibi yavan, apaçık ortada hiçbir şey yok: Aksine her şey ustaca, dolaylı olarak anlatılmış. Her zamanki gibi, beklenmedik bir anda bir arkadaşın ya da tanıdığın iyi bir eseriyle karşılaşınca ona imrenip, kendi kabuğuma çekilmeye can atmaya başladım. Bugün bütün romanımı her birinde 100 adet pembe renkli, kalın, hoş dokulu kâğıt bulunan Smith hatıra defterlerine yazma ya da daktilo etme gibi acayip ama güçlü bir istek duydum: Tam bir fetiş: Her nasılsa, o sonsuz sayıdaki top top beyaz kâğıttan çok farklı olan o pembe kâğıtları görünce, görevim bitirilebilinir, özel, gül renginde göründü gözüme. Yatak odasının lambası için gül rengi bir ampul aldım bugün ve malzeme dolabından 350 sayfalık bir romanın bir-bir buçuk taslağına yetecek kadar defter yürüttüm bile. Yapacağım bunu.

5 Mart, Çarşamba

Daha öğlen, kilisenin çanı on ikiyi yeni vurdu ve bu haftaki dersim için Ibsen üzerine hazırlamam gerekenler bitti – ilk defa, bir hafta önceden: Bundan sonra böyle yapmalı: Lanetler yağdırarak telaşla ve rastgele öğretmenlik yapmak haftanın yarısını alıyor. Güneş: Çok güçlü olmasa da parlıyor – yağmurlu ve sisli günlerin ardından ilk defa. Yorgunluktan adeta hasta düşüp Arvin'in dersinde ve sanat dersinde çok da bilinçli olmayarak uyukladım ve artık önümüzdeki iki haftaya başlamak için kendimi toparlanmış, yenilenmiş hissediyorum: Ve ardından o güzelim bahar tatili: Sanat şiirimi yazacağım ve şiir dersinin taslağını çıkarmak için tam bir hafta ayıracağım – bütün bu zaman zarfında mayıs sonunun yaklaştığını bilmenin keyfini süreceğim

sekiz haftalık bir dönem. Ekim ve kasım aylarında kendimi o karanlık diyara uçmaktan alıkoymaya çalışırken yazdığım daktilo edilmiş iki karamsar ve acı veren yazımı buldum – şimdi bakıyorum da, kendime güvenim ne kadar da taze: Katlanabilirim – zaaflara, kötü günlere, kusurlara ve yorgunluğa katlanabilirim: Ve kaçmadan ya da gözyaşlarına boğulmadan işimi yapabilirim: Bağışlamaksa bana göre değil artık. Eğer, tahtaya vurayım (Bu deyiş nereden geliyor acaba?) bahar tatiline kadar sağlığımı koruyabilirsem, her şey yolunda gidecektir. Şimdi bile, başa çıkabilmek için epey okuma yapmam gereken Arvin'in sınavlarından 54'üyle karşı karşıyayım ve sonra bunun üzerine okumam gereken ikinci D. H. Lawrence tezi var – ve bir de dönem ortası notları. 17 Mart'ta birçok açıdan rahatlığa kavuşacağım: Kışın prangalarından kurtulacağım. Paralar yağmur gibi yağacak: Maaşım esrarengiz şekilde arttı. (Arvin'in işi mi yoksa? Sınavlar yüzünden mi?) Maaşlarımızdan hesabımıza geçen para 700 doları buluyor, eylülden beri şiirden kazandığımız paraysa yakında 850 dolara ulaşacak ve şansımız yaver giderse hazirana kadar hedeflediğimiz noktaya gelecek: Şiir yarışmalarında şansımızı deneyeceğiz – Küçük miktarlar ama paranın kokusunu alan hislerimde haklı çıktım: Amerika'nın bize bu güzelliği yapacağını biliyordum. Dün *Harper's* Ted'in iki şiirini – "Of Cats" (Kediler Yüzünden) ve "Relic" (Kalıntı) – yayımlamayı büyük coşkuyla kabul etti; son üç dönemde tek bir ret bile almadı – *The Yale Review*[1] ve *London Magazine*'in[2] oyunbozanlık etmemesi için dua edelim. Ted'in kabul edilmesinden duyduğum bu dolaylı sevinç çok tuhaf: Temiz, saf sevinç: Sanki altın dünyanın kapısına ayağını koymuş da kapıyı o açık tutuyormuş ve böylece bana da yer ayırıyormuş gibi sanki. Hedef: Sanat şiirlerimi martın sonuna

1 *The Yale Review*: ilk olarak 1819 yılında *The Christian Spectator* adıyla çıkarılmaya başlanan edebiyat dergisi. (yay.n.)

2 *The London Magazine*: 1732 yılında kurulan ve kurulduğu zamandan bu yana değişik isimler almış, edebiyat, sanat ve çeşitli konularla ilgilenen dergi. (yay.n.)

kadar ilkinden üçüncüye kadar (Gauguin, Klee[1] ve Rousseau[2]) tamamlamak. Sanat kütüphanesinde biraz zaman geçireceğim: Nihayet. Zihnimin, hayal gücümün irkildiğini, tomurcuklandığını, etrafı dikizleyip baktığını hissediyorum. İsimsiz ihtiyar milyoner kadın bu sabah hemen yanımızdaki kötü, turuncumsu bir sıvayla kaplanmış evden çıkarken görüldü; ışıl ışıl siyah limuzinine giden yolda bir adet koltuk değneğinden destek alıyor, gösterişli vizon kürkünün ağırlığının altında zorlanıyor, kaldırımın kenarında durup bayağı hoş bir biçimde soluk almaya çalışıyor, tombul, beyaz saçlı şoförü onun için kapıyı tutarken arabanın arka koltuğuna geçmek için iki büklüm oluyordu. Kambur, vizon-yüklü leydi. Ve aklım merakla ardında bıraktığı sorulara kayıyor: Bu kadın nereden geliyor, kim bu? Ne aşklar ne acılar dizili kim bilir zaman tespihinde? Bahçıvana sor, aşçıya sor, hizmetçiye sor: Boş odalı, zevksiz, zarafetsiz evde saat gibi zarafet ritüellerini gerçekleştiren o sağlam, işe yarar uşaklara sor.

Ted üniversitede şiirlerini okudu dün gece – tuhaf biçimde tatmin edicilikten uzak bir hadise: Hemen yan tarafta sürmekte olan toplantının gürültü patırtısı ve yıldız gibi parlayan ve kulakların pasını silen felsefi oyunuyla Dave Clarke[3] hariç utanç verici ölçüde kötü üç 'şair' ile birlikte öğrenci birliğinin arı kovanı gibi dopdolu, küçücük, ışıl ışıl salonu. Ted ışıldıyordu: O okurken salonda çıt çıkmıyordu – üçüncü geldi: Tüylerim hakikaten diken diken oldu, gözlerim doldu: Gerçek bir şairle evlendim ben ve hayatım kurtuldu: Sevmek, hizmet etmek ve yaratmak için. Ama orada, herkes tavanı fazlasıyla alçak odalarda yaşarken herkesten bir kafa uzun olan Ted, bir tanrıdan çok mahcup ve tedirgin bir misafir gibi duruyordu.

1 Dışavurumculuk, kübizm, gerçeküstücülük gibi pek çok akımda etkili olan Alman kökenli İsviçreli ressam Paul Klee (1879-1940). (yay.n.)

2 Fransız post-empresyonist ressam Henri Julien Felix Rousseau (1844-1910). (yay.n.)

3 David Ridgley Clark (1920-2010) Massachusetts Üniversitesi İngilizce profesörüydü.

8 Mart, Cumartesi gecesi

Şu anda yaşıyor muyum ya da hiç yaşadım mı diye merak ettiğim gecelerden biri. Arabaların asfaltta çıkardığı ses kötü bir telaş gibi: Ted'in midesi bulanıyor, hoşnutsuzlukla homurdanıyor: "Bu hayattan elimi eteğimi çekmek istiyorum: kapana kısıldım." Düşünüyorum. Boston'da daha az kapana kısılmış mı olacağız? Apartmanları, banliyöleri sevmiyorum. Ön kapımdan çıkıp doğrudan toprağa, egzoz dumanından uzak havaya ulaşmak istiyorum. Ve ben: Bıkkınlığın geniş boşluğundaki kabuğumda ağzım olan konuşan bir borazanla hayata dair, ıstıraba ve engin bilgi birikimine ve kurban törenlerine dair sözler söyleyen kendimi işiten abartılmış bir robottan başka neyim ben? Öğretmenliğin öldürdüğü şey ne? Özsuyu, can suyu – ilhamın ana maddesi: Çözümsüz soruların ve olası birden fazla cevabın bile dogmanın sapasağlam duruşuna bürünmesini sağlamak. Her yıl taptaze, aceleci, uyandırılmak ve yoluna devam etmek için acele eden, gelip giden öğrencilerin kısa hayatlarını öldürmüyor – ama müthiş önsezileri, müthiş söz dizimlerini ve sözcüklerle anlamların müthiş ahengini formüle dökmeye zorlayarak beni öldürüyor. İyi öğretmen, hakiki öğretmen daima inançla yaşamalı ve işinin yanı sıra o can suyunu da içinde saklı tutacak o yaratıcı enerjiyi daima yenilemeli. Ben bu enerjiye ya da sahip olduğun enerjiyi kullanacak iradeye sahip değilim; bu ateşi canlı tutmak için bütün enerjimi vermem gerekirdi. Yeniden okumalarla, başka insanların notlarıyla yaşıyor ve öğretiyorum; mide yanması gibi ekşi bir tadı var bunun; başarılmamış iki şekil arasında: Gerçek bir öğretmen ve gerçek bir yazar arasında: İkisi de değil. Ve Amerika beni yıpratıyor, yoruyor. Cape'ten de Wellesley'den de usandım: Bütün Amerika içi tıka basa insanlarla dolu arabaların tek sıra halinde ilerleyerek bir benzinlikten çıkıp lokantaya girdiği ve yollarına devam ettiği bir yer gibi görünüyor gözüme. Bu ahmak, kaba, enerjik, talepkâr ve rekabetçi taze-ülkede periyodik olarak kendimi tazelemem gerek; ruhum en büyük

mutluluğu kırlarda duyuyor – ruhumun en derin yanı, İspanyol Akdenizi'nde, yaşlı, tarihle örülmüş ve hâlâ zarif, hâlâ geniş şehirlerde: Paris, Roma.

İyi bir şiir yazmak ilahi bir aşk macerası gibi tesir edecek bana: Olacak mı? Biri gelecek mi? Bir hafta içinde başlamam lazım: Özgürce: İlk tatilimde. Hawthorne'un 55 sınavını okumayı dört sorunun her birinin cevaplarına göre sıralayarak yarı zamanda bitirdim: Umarım korkunç sonuçlara, heyecana sebep olmaz – sınav okuma ne kadar zalim bir iş! Yarına Lawrence'ın tezi: Sonra Strindberg oyunları var, düzeltmem gereken kendi notlarım var. Çatlaktan sızan ışığı görüyorum: Yeni bir hayata ait. Orada acı olacak mı? Doğum yapma acısı bilinmiyor henüz. Dün akşam, yorgun argın, bir şeyler içmek için tuhaf, gotik tarzındaki merdivenlerden Arvin'in evine çıktım: Fisher ve Gibianlar: Aborjinler üzerine sıkıcı, anlamsız bir sohbet ve benim hemen ardından gelen siyaset konusuyla birlikte dışarı çıkmam. Arvin: kel kafası pembe, gözleri ve ağzı oyulmuş al yanaklı bir maskeninki gibi kupkuru iki yarık sanki: Baskin tarzı ağaç işi: holde kocaman, muazzam: soğan biçiminde damarlı bir kafa, lekeli, yaralı, baykuş gözler – "işkence görmüş bir adam" ve müthiş, tüylü, keskin pençeli, kızgın gözlü bir baykuş, başımın üzerindeki katlanılmaz ebedi oyukta oturuyor. Bu iki adam arasında acı bir nefret seziyorum, Arvin'i görüyorum: yavan, sınıfta durmadan parmağındaki anahtarlığı döndürüyor, kenarları kızarmış ışıl ışıl, sert gözler, zalim, şehvet düşkünü, hipnotize edici birine dönüşmüş ve beni Cüce Loerke'nin[1] yakalayıp tuttuğu gibi tutuyor. Fisher, piposunu ve içkisini yarıda bırakıp kollarını havada çırparak saçma sapan bir hareketle işeyecekmiş ya da hasta oluyormuş gibi yerinden zıpladı, meğer gidiyormuş. "Bütün yıl hep böyle yaptı," dedi Gibianlar.

1 D. H. Lawrence'ın *Woman in Love* romanındaki bir karakter. (yay.n.)

10 Mart, Pazartesi gecesi

Bitkinim: başka türlü olduğum bir gün var mı sanki. Alfred Kazin akşam yemeğine geliyor bu gece: O: Kırgın bir adam, nedense hayata küsmüş ve mutsuz: gittikçe silikleşiyor, ışığı kayboluyor. Yine de cana yakın: O ve yazar olan karısı Ann şu dünyada oturup konuşabileceğin nadir çiftlerden. Bebekler hayatı nasıl da güçleştiriyor: Alfred oğluna da para yetiştirmeye çalışıyor. Ted hâlâ biraz hasta: Ted'i öyle solgun yüzü, dağılmış saçları, perişan haliyle görünce nasıl umutsuz, nasıl çaresiz hissediyorum kendimi; kesin bir çare de yok, kesin bir çare yok. Öksürüyor, terliyor, midesi bulanıyor. Solgun, mülayim, uzak görünüyor. Düşünüyorum: Bugünden tam bir hafta sonra dinleniyor, hatta dinlenmiş olacağım, 'tatilde' olacağım, yapmam gereken işlerin kapıda biriktiğini hissetmeksizin bir hafta boyunca günlerce tek bir şiir üzerinde çalışabileceğim: Şiir hazırlanacak yalnızca sekiz hafta kaldı, düzeltilecek yalnızca yetmiş kâğıt var ve bana epeyce keyif verecek, okunacak Melville var. Bir Rousseau şiiri: Yeşil yapraklı bir dünya. Ormanın ortasında kırmızı kadife koltuğuna uzanmış çıplak bir kadın: Buna ne kadar yaklaşabilirim? Bugün, canım sadece uyumak istiyor. Sersem gibi, uyuşturulmuş gibi yorgunluktan yatağa yığılıp kalıyorum. Benim hayatım bir sıkıyönetim, bir hapishane: Olmasa hiçbir şey olamayacağım işim için yaşıyorum. Yazmak için. Ted'den, Ted'in yazılarından ve benim yazılarımdan başka hiçbir şeyin önemi yok. Bilge biri o, ve ben de giderek bilgeleşiyorum. Eriyip yoğrulacağız ve bize yazmamız için daha uygun bir alan yaratsın diye planlarımızı da yoğurup şekillendireceğiz. Tırnaklarım ayrılıp kırılıyor. Kötü bir işaret bu. Bütün bir yıl boyunca doğru dürüst tatil yapamadım: Şükran Günü kan ağladığım bir kâbustu ve Noel'de o korkunç zatürree patlak verdi ve o zamandan bu yana sağlığımı korumak için mücadele ediyorum. Newton'ın dersinde neredeyse uyuyakalacaktım: Erken kalkmak zorundayım, çamaşırhaneye gitmem ve o pembe kâğıtlı defterlerden çalmam lazım yarın. Kazin: evde

bizimle, eleştirilerden bahsediyor: Hayatından: İkinci karısı, sarışın ve Kazin onunla gurur duyuyor, çok dokunaklı. İnsanın rüyasında pembeler ve cırtlak morlar içinde sinsi Fisher'ı ve yeşil evleri ve Dunn'ı ve raflar dolusu elbiseyi gördüğü bir hayat nedir ki?

11 Mart, Salı öğleden sonra

Çıplak toprağın, çıplak ağaçların altında yatan, sıcacık ışıldayan ve ümit veren ince, sarı-yeşil bir ışık huzmesi. Ah, programımın çelik dişli kenetlenmiş çenesine yakalanmışım gibi bir çemberin içinde dönüp dururken hayatım nasıl da parlıyor, beni çağırıyor. Aslına bakılırsa, ocak ayından beri kendimle diyalog halindeyim ve kendimi çok koşmadan ilerlemeye hazırlıyorum. Artık doyma noktasındayım: bıktım. Bu hafta Strindberg oyunlarının üç saatini özetleme düşüncesi beni dehşete düşürüyor. Strindberg, çoklarından daha eğlenceli olsa da. Soğuk bir bardak su gibi bu sayfalara sarılıyorum –hayatıma en yakın olduğu için– sözcükler ses vermeli, şarkı söylemeli, bir anlama gelmeli: "iç" derken teneke bir kabın, bir çeşmenin ağzında şakır şakır dolduğunu işitiyorum. Kendi cücelerim ve şeytanlarımla iç içe geçip onlar için gerçeği oynamaktan, kendi içime doğru büyüyüp tuhaf bir şekil almış olmalıyım.

Bugün, içinde haritalar ve soluk renkli kumlu çöller ve arabaların içinde oturan insanların olduğu çirkin ve kasvetli bir kâbusun içinde hapsolup uyuyakalmışım – suçluluk, kötü niyet, utanç ve hepsinden öte sararmış kükürtlü bir ıstırap hissi. Arvin'in dört yıl önce duyduğum aynı Mardi dersini ve tamamen soyutçu Mondrian üzerine bir dersi dinledim: Plato desenli muşambanın kareleri kadar sıcak.

13 Mart, Perşembe sabahı

Sıcak, uyku basmış bir halde sarsıntıların diğer tarafında oturuyor, burada yazıyor, kendime sakin bir merkez oluşturmaya

çalışıyorum. Dün korkunçtu – Ted, beni bir tel gibi geren ve acımasızca tıngırdatan laneti ifade etmek için Ay ve Satürn ile ilgili bir şeyler geveledi. Mizahı yakalayabilmek için fazla yorgundum, yüzüm düştü, hızla kendi hayati meseleme daldım.

O hastalıktan yeni kurtulur, bense hastalığa yeni yeni yakalanırken, Ted'le ceketlerin düğmelerini dikmesi (benim yapmam gereken), gri takım elbisesini giymesi ve bunun gibi ufak tefek şeyler üzerine kavga ettik. Bir parça tavuk kanadı ve korkunç bir ıspanak ve domuz pastırması yiyordum ki, hepsi, her şey zehir oldu. *A Dream Play*[1] –büyük prodüksiyon– boğuk ve dramatik sesiyle incecik bulutların arasında dans eden kız evlat.

Oyunun ironisi bütün bunların benim hayatım için geçerli olması. Düğmeler ve saç kesimleri (onların salataları gibi; boşanmak için ne geçerli bir sebep ama), ve özellikle de memur olanın geçmesi gereken eğitimin tekrarı –iki kere ikinin - - - kim bilir ne halt ettiğini sonsuza kadar tekrar tekrar öğretmek ve öğrenmek– üzerine kavga etmeyi henüz bırakmıştık. Ve ben, üç, dört, beş, altı, yedi yıl önce işgal ettiğim aynı sıralarda oturuyor, bir, iki, üç, dört yıl önce öğrendiklerimi çalışıyor ve öğrendiğimden çok daha az bir coşkuyla öğretiyorum – tanımıyormuş gibi yaptığım hayaletlerin ve tanıdık suratların arasında yaşıyorum: Hepsi dönüp dolaşıp birbirine giriyor, ekşi maya tadında, mide ekşimesi tadında. Şimdi hemen giysilerimi giymeli ve üç defter kitap çalmak için erkenden sınıfa gitmeliyim: evet, romanım için: *Geceyi Anlat Bana*[2] denen duyumcu saçmalığı henüz okudum – hepsi sapık, hepsi atıp tutan, melodramatik: "The Sex God Forgot" (Tanrının Unuttuğu Sevişme) – kendine acıma. *A Dream Play*'in sahne üstündeki mızıldanmaları gibi – Acı bize: Ah, ah, ah: İnsanoğlu acınasıdır.

1 İsveçli yazar August Strindberg'e (1849-1912) ait, ilk gösterimi 17 Nisan 1907'de Stockholm'de yapılan tiyatro oyunu. İng. Rüya Oyunu. (yay.n.)

2 Amerikalı yazar Djuna Barnes'ın (1892-1982) 1936 yılında yayımlanan klasik romanı *Nightwood*. (yay.n.)

14 Mart, Cuma öğleden sonra

Dışarıda sırılsıklam kış havasında arabaların tekerlekleri su sıçratıyor, gıcırdıyor. Dün gece derin bir uyku uyudum ve acayip kâbuslar gördüm – kahvaltıda bölük pörçük aklıma geliyordu: Newton Arvin'le olan kısımlar: pörsümüş, gizemli, hain. Aldatmacaların ipuçlarını bir araya getirecek çekmiş kafalar: lolipop şeklinde, büzüşmüş, yaklaşan ölümün çekmiş yozlaşmasıyla kırmızıya boyanmış kafalar. Aydınlatılmamış kütüphanelerde yükselen karanlık katlar ve merdivenler. Takip, suçluluk.

15 Mart, Cumartesi

Bugün öğleden sonra hayatta kalır da buraya yeniden yazmaya dönersem eğer, derslerime, iki buçuk mutlu hafta boyunca ara verilecek. Dersler konusunda daha rahat olmak, yazılarımın üstüne daha fazla eğilmek için sabırsızlanıyorum. Yarından sonraki gün başlayacağım. Dün gece midem çok yandı ve ekşidi: Ted ve ben, Bayan Schnieders'ın evine akşam yemeğine giderken dize kadar karın altına gizlenmiş çamur gölleriyle boğuştuk. Bayan Schnieders'ın evi: Şöminesi yanan sıcak bir oturma odası; parlak kırmızı köşeli kadife koltuk; gri beton duvarlar ve şeftali rengi ve çağla yeşili gibi pastel renklerde boyanmış odalar renkli ışık boncukları gibi yan yana dizilmişlerdi. Dev bir akşam yemeği: Kuzu, tereyağlı patates, havuç ve peynirle kaplanmış brokoli, elmalı kek ve krema. Küçük bir masada, sert, alçak sırtlı beyaz bir sandalyede, Tony Hecht ve Reinhart Lettau'nun arasında oturdum; Reinhart bu ikisi arasında uzak ara en kibar ve en dürüst olanıydı, kulakları kafasından dışarı fırlamış gibi kepçe, dişleri yamuk, gözleriyse kalın camlı gözlüklerin ardındaydı ama iyi kalpli ve gürbüz, sarışın ve dış görünüşünün bütün çirkinliğiyle tam bir Alman. Tony: Görgülü, saçlarının bukleleri profesyonel ellerden çıkmış ve çerçevesini çizercesine kırlaşmaya başlamış – yazmaya Avrupa'da devam etmek için üç burs bulmuş

ve bavullarını toplarken bir yandan da çalışmaya ve öğretmenlik yapmaya devam ediyormuş – bu durum Ted'le beni epey gıcık etti. Bir tarafımda Tony, diğer tarafımda Reinhart, Ionesco'dan, savaştan konuştuk. Şimdi evdeyim; Peter Fiebleman'ın zengin ve can alıcı ilk romanı *A Place Without Twilight*'ı okuyacağım. Ondan öğreneceğim şeyler var: Çok güzel hazırlanmış. Zengin, dürüst bir kitap: Manolya kokusu, şekerkamışı tadı, afallamış bir rakun görüntüsü.

15 Mart, Cumartesi akşamı

Hâlâ bir rüyadayım, verimsiz, yorgunum. Guggenheimcılardan ve Houghton Mifflin ödüllerinden bir bildiri aldım – önümüzdeki yılın sonuna kadar iki kitabımı yazmış olana kadar umudum yok. Ted bu öğleden sonra beyaz saçlı babacan Jack Sweeney'den Ted'den 11 Nisan Cuma günü Morris (ya da Maurice) Grey okuma gününde Harvard'da hatırı sayılır bir 100 dolar artı masraflar karşılığında okuma yapmasını rica eden bir telefon aldı! Kendi şiirleriyle tam bir saat: bize mesleki bir şeref gibi görünüyor bu. Yağlı tabaklar mutfakta birikiyor, çöp tenekesi kahve telveleri, kokuşmuş yağ, çürüyen meyve kabukları ve sebze kazıntılarıyla dolup taşıyor: leş gibi kokular, lekeler, aylak rüyalar, ölümcül yorgunluk ve hastalık dünyası. Ayağa kalkıp yürümesi şartıyla kendisine dünyanın meyveleri ve zenginlikleri ve keyifleri sunulan ölü bir insan gibi hissediyorum. Bacaklarım dayanacak mı? Deneme sürem yaklaşıyor. Şimdi yatağa ve yarın ise kararlılıkla çalışmaya. Bir kenara ayır, sakla: bilgelik, kâğıda dair kokular ve sezgiler: kaygan, cilalı yüzlerle boğuşup maskelerin ardındaki şekilleri, kokuları ve anlamları ortaya çıkarmak.

18 Mart, Salı sabahı

Son iki gündür, pazar ve pazartesi, Ted ve ben, sırasıyla, iki Amerikalı "şair" ile akşam yemeği yedik ve çay içtik (ve derse

girdik). Tuhaflıkların tuhaflığı. Peter Viereck[1] ve George Abbe[2]. Pazar günü öğleden sonra arabayla geniş, dümdüz buz grisi Connecticut Nehri boyunca gidip diken diken görünen çıplak kış ağaçlarıyla, karlarla kaplı Holyoke bölgesine ve Holyoke'un Viktorya tarzındaki kara lekeli, çirkin tuğla vahşetine girdik. Antoine ağaçları yapraksız kalmış mora çalan tepelere doğru uzanan, bembeyaz karlı arazilere bakan bir üniversite konutunda yaşıyor. Kapıyı omzumuzla iterek portatif bir karyolanın durduğu ve şaşırtıcı şekilde, kıpkırmızı yanan bir kütüğüyle gerçek bir şöminenin olduğu mini minnacık odasına girdik. Duvarlar tuhaf ve cafcaflı kâğıtlarla kaplıydı: eski nota kâğıtları, üzerinde tek boynuzlu bir atın olduğu antika bir Fransız duvar halısı ve tiyatro afişleri. İki kadın öğretmen: bütün hatlarını gizleyen elektrik mavisi bir elbisenin içindeki genç, müşfik, koyu renk saçlı bir kız: modern felsefe öğreten ve biraz dişlek olduğundan peltek peltek konuşan Evelyn[3] bilmemne. Ve Bayan Mill[4], tozu alınması gerekiyormuş gibi görünen kır saçlı, üstündeki takım ve benek benek yağlı cildiyle çirkin ya da daha doğrusu alelade, şişman, pasaklı bir hanım. Antoine'ın elden ele uzattığı kavanozun içindeki bir-iki fındık ve şerinin üzerinden Dylan Thomas'ın Holyoke'a yaptığı ziyaret hikâyesini sözünün kesilmesine asla müsaade etmeyen tiz, cırtlak bir sesle anlatmaya koyuldu: asla dinlemeyen bir kadın, yuvarlak, sert, kurşunların şekline benzer şekilde bodur, kurumuş bir kurbağa kadar sevimsiz, korkunç bir kadın. Pis, çürük dişler, evlenmemiş yaşlı kadınların yıpranmaktan parlamış elleri: bir yerlerdeki, bir saç tokasının ya da bir zincirin ucundaki suni elmasın ışıltısı. Biz hiçbir şey konuşamadık: Dylan Thomas hikâyesi akşam yemeğine kadar sürdü, ve elinde,

1 Smith Koleji Tarih Bölümü yardımcı doçenti Amerikalı şair Peter Robert Edwin Viereck (1916-2006).

2 Amerikalı şair George Bancroft Abbe (1911-1989). Plath ve Hughes, Abbe'nin 17 Mart 1958'de Smith Koleji'ndeki "Romanci Olarak Şair" dersine katılmışlardır.

3 Mount Holyoke Koleji Felsefe Bölümü yardımcı doçenti Evelyn Ann Mara.

4 Mount Holyoke Koleji [illegible] Anna Jean Mill.

üstüne siyah bir şey serpilmiş pembe-gri bir ezme sürülmüş beyaz ekmek dilimleriyle dolu servis tabağı tutan Evelyn, çirkin, kahverengi merdivenlerden bizi aşağıya, konforsuz bir yemek odasına, fazla cilalanmış, fazla parlatılmış maun bir masaya ve rahatsız, sert sandalyelere yönlendirdi. Hızlıca içtim ve Antoine elinde kırmızı şarapla çıkageldiğinde mütevazılıkla itiraz etmeye kalkmadım. Sivilceleri mora dönmüş çirkin, şişman, sararmış ahmak suratlı bir kızı bize servis yaptı. Antoine'ın solunda, bes-belli çok geçmeden benden hoşlanmadığına karar veren ve benim görmezden gelmeyi sürdürdüğüm durdurulamaz Bayan Mill'in karşısında oturuyordum. "Peter geldi," diye bağırdı Evelyn yumuşak sesiyle, neşeyle. Ve ilk izlenimim şuydu: bu adam delinin teki. Fazlasıyla parlak mavi ve sarı renkli olduğu ve kumlamayla geçen yıllarında harap olmuş izlenimi veriyordu. Patlak, masmavi kurbağa gözleri, çiçekbozuğu, iri gözenekli yanık teni, kısa sarımtırak saçları ve üstüne tam oturmayan ve kendisine çarpık, kambur bir görüntü veren beyazımsı krem rengi, hırpani ceketi. Ağır, siyah deriden kayak botları ya da yürüyüş botları ve yine onu paytak bacaklı gösteren bir pantolon. Derhal yüksek, cırlak bir sesle konuşmaya başladı: samimi, meraklı ve açık. Akşam yemeğini, ben de sesimi yükselterek onunla konuşmakla geçirdim: herkes gülüştü, şaraplarını yudumladı (Bayan Mill hariç) ve seslerini yükseltti. Bedenimi sıkı ve zinde, kendimi yüz tane adamı baştan çıkarabilirmişim gibi hissederek hoş bir biçimde erotik hareket etmeye başladım. Ama ansızın, Ted'e döndüm: yapmam gereken tek şey onu ilk gördüğüm geceyi düşünmek oldu, işte bu kadar. Viereck abuk sabuk konuşuyordu: siyaset, Ezra Pound: hepimiz insanın tek parçadan oluştuğu, hava geçirmez olduğu, kendini parçalarına ayıramayacağı konusunda hemfikirdik. (En az iki Guggenheim kazanmış olan) Viereck, Guggenheimların yaşlı, paralı, ünlü insanlara verilmesine karşı atıp tutttu ve parayı kadınlara ve içkiye harcayan ve siyasi anlamda radikal olan şairlere yaptıkları bağışları savundu. Yeniden üst kata doğru yola

koyulduk. Viereck, yemek sırasında (kalın biftek dilimleri, sulu çalı fasulyesi, fırında patates ve korkunç bir dondurma, ortasında yeşil renkli nane aromalı bir dondurmayla vanilya topları) camları yeşile çalan güneş gözlükleri taktı. Viereck uzun ince bir pencere dışındaki bütün pencerelerin panjurlarını derhal kapattı ve kör edici kar manzarasının önünü kesti: Sol pervaz, bir Japon suluboya resmindeki lavanta rengi dağlar gibi sade ve zarifçe renklendirilmiş karlı beyaz düzlükleri ve kaligrafiyle çizilmiş gibi mükemmel çizgiler halindeki çalılıkları, otları ve ağaçları gösteriyordu. Önce Antoine'ın acayip, tüp şeklindeki krom bir demlikte yaptığı sütsüz, acı espressoları, ardından brendi içtik. Antoine pembe, yeşil, sarı ve lavanta renkli Paskalya yumurtası şeklinde şekerlerle dolu bir kavanozu elden ele geçirdi. Sonra biz çıktık. Viereck hoşça kalın diyerek el salladı ve *Americana* isimli eserinde şiir ve siyaset üzerine yazdığı bir yığın sayfayı mucizevi bir şeklinde elime bıraktı.

20 Mart, Perşembe sabahı

İlk sabahım: Boş sayfalar: Boş bir sayfa. Yorgunum hâlâ, ama ısındım ve rahatım. Dışarı çıkmamaya kararlıyım: Dışarıda ıslak yollarda hızla geçen arabaların çıkardığı çamur sesi var. Kar yağıyordu uyandığımda: Islak, kaygan yolları simsiyah parlatıyor ama ağaçlarda ve çatılarda buz saçakları olarak asılı kalıyordu. Kendime bir hafta veriyorum – haftaya çarşambaya kadar: Yoksa büyük yarışma fikrinden vazgeçeceğim. Şiir konularını Klee (beş tablo ve gravür) ve Rousseau'yla (iki tablo) sınırladım ve rastgele günde bir tane yazmayı deneyeceğim. İki konu da beni derinden etkiliyor. Onları zihnimde dinlendirmeli, büyüyüp zenginleşmeye, kabuk bağlamaya bırakmalıyım. Ve *seçmeliyim*: Bugün bir tanesini seç. Sersem sersem oturuyorum – kendimi parçalıyorum: Tam bir hafta ve ben asıl benliğimden, ta içimdeki iblisten öyle uzak bir noktadayım ki boyalı bir yüzeyde serseme dönmüş oturuyorum. Dün: Sanat kütüphanesinde üzerimden sular

damlayarak oturdum ve resimlerin ta içine girdim. Sanırım Paul Klee kitabını almayı deneyeceğim. Ya da hiç olmazsa, hafta sonu bir göz atacağım. Şimdi, geçen haftaki deniz kazası hakkında notlar: En korkunç, en utanç verici anlar: Pazartesi – Roches'te George Abbe'yle çay ve kütüphanedeki inceleme odasında ürkütücü bir ders. Profesyonel buğulu mavi gözlü bakışları ve basıldığı günden beri değiş tokuş edilip her parmağa değmekten kararıp incelmiş bir Yunan parasından fırlamış gibi görünen, dimdik, ince kemikli kafasında reklamlardaki gibi parlatılıp buklelenmiş sarı saçlarıyla, Paul. "Amerika'nın küçük çaptaki şairlerinin en iyilerinden biri," diye fısıldadı telefonda. Abbe, o gergin, sinsi gülümsemesi, pantolon cebindeki bozuklukları şıngırdatan asabi, işportacı eliyle, daha Paul'un oturma odasının kapısından girdiği an Ted'i ve beni hasta etti. Daha az önce dudaklarını sarkıtıp ağladığı besbelli olan Clarissa, beyaz renkli bol kazağı, mavi-beyaz uzun eteği ve iri düğmeli siyah bale pabuçlarıyla öfke nöbetindeki Bayan Muffet gibi kamburunu çıkarmış oturuyordu. Ve ders: Kıvrandım durdum. Loş ışığı, yıpranmış, büyük, rahat koltukları ve kararmış Doğu motifli halılı, koyu renk mobilyalı antika odada, tabut gibi içi boş, dededen kalma saat kasvetli tik-taklar çıkarıyor ve beyaz saçları bir hale, aydınlık bir bulut gibi görünen Mary Ellen Chase, çerçevesinden fırlayacakmış gibi durduğu yağlıboya tabloda öne doğru eğiliyordu. George Abbe, kurnaz ve ticari sözcükleriyle saç örgüsü ve bol renkli baklava desenli süveterler örerek edepsizliğin kutsal kitabını saptırıp Smithli edebiyatçı Matmazel Defarges'e dil uzattı. Katlanılır gibi değil: İşporta lafları, "Olay bu, anladınız mı, ben konuyu şöyle bir toparlayacağım." Görünen o ki, George Abbe'nin adını 'bilinçaltı' ya da 'bilinçdışı' koyduğu, modası geçmiş hayallerini, fikirlerini ve öngörülerini fırlatıp attığı küçük (kişisel, özel) bir yüklüğü var. Hooop diye küçük şeytanları harekete geçiyor ve vay canına! Birkaç saat, gün ya da ay sonra bir şiir yazıveriyor – şip şak. Ne demek bu? Bilmem. Sen söyle. Kendi

saçmalıklarından bir şeyler okuyor: Mücevherlerle süslenmiş bir köpek ve yapış yapış bir lolipopu yalayan bir çocuk. Ne demek bu? Bir şiir etkilemeli – çocuklara kendi şiirlerini yorumlatıp okula öyle kabul ettiriyor: "Enfes!" Masanın üzerine bir tomar kâğıt fırlatıyor, hayvanlarla ilgili bir şiir dalgalanıyor, 'keçisöğüdü gözler'iyle mart hakkında *The Atlantic*'in son sayısında yayımlanmış şiirini sallıyor elinde. Böbürleniyor: "Bunu daha yeni *Poetry*'ye sattım." Bir şiir ne kadar çok yorumlanırsa o kadar iyi bir şiirdir. Neden ki, herkes yazabilir: "İzlerken Yaratım" adındaki bir gösteride sahne üzerinde yirmi dakika içinde şiir yazmışlığı bile var – adamın biri doğaçlama müzik çalar, diğeri resim yaparken, George Abbe bilinçaltına inip bir şiir çekip çıkarmış ve bunu bir karatahtaya yazmış – düdüklü tencerede şiir harikası. Ted ve ben gittikçe daha da kusacak hale geldik. George Abbe ise gitgide daha da coştu: Çocukluğunu anlatan yeni romanı *The Winter House*'tan (Kış Evi) berbat, yavan ve yapmacık bir-iki bölüm okudu, ühü ühü. Yazdığı her şey ya da burada okudukları, hep çocukluğu hakkındaydı. Zavallı babası: Yılda yalnızca bin dolar maaşı olan kır papazıymış. Kendine güvensizliği: oradan oraya atlayıp zıplıyor, acı acı havlıyor, paralarını şıngırdatıyor, ciyak ciyak sesini yükseltiyor: "Kendime güvensizdim ben, hâlâ da öyleyim. İnsanlardan uzak olmaya katlanamam. Ödüm kopar." İnsanların önünde karatahtalara şiir yazmak hakkında: "Muhteşem! Bundan daha iyi ibadet etme şekli kilisede etrafında yüz kişi varken olur..." Tam bir numaracı: Her şiir bir ülserdir: Ya da, her ülser bir şiire dönüşmelidir: Arkadaşı John Ciardi'nin *The Canadian Businessman* (Kanadalı İşadamı) kitabından alıntı yapıyor. Sanki şiir halka açık terapi benzeri bir arınma ya da boşaltımmış gibi. Ted ve ben tiksintiyle çıkıp eve, bütün bilincimizi, köklü öğretileri ve çalışmayı ve yeniden, yeniden yazmayı ve bilgi dağarcığını gerektiren kendi şahsi ve hoşgörüsüz şeytanlarımıza geri döndük.

28 Mart, Cuma öğleden sonra

Tam bir hafta oldu, ne buraya yazdım ne de elime bir kitap aldım. İyi bir bahanem var. İlk defa buraya yazmak, yazmamı sağlıyor. Bir hafta önce perşembe günü, tatilimin ilk gününde müthiş bir coşkuya kapıldım ve bu coşku o zamandan bu yana hâlâ sürüyor: Yazdım da yazdım: Son sekiz günde sekiz şiir yazdım; uzun şiirler, lirik şiirler ve gökgürültüsü gibi şiirler: Hayatımın son beş yılında yaşadığım gerçek tecrübelerin kapısını açan şiirler: Dokunulmasın diye rokoko tarzı kristal bir kafese kapatılan hayat. Bunların şimdiye dek yazdığım en iyi şiirler olduğunu seziyorum. Arada bir kafamı kaldırdım, başım ağrıyor, çok yorgun hissediyordum. Cumartesi günü inledim, tablet tablet ağrı kesici içtim, aylardır çektiğim, hiçbir ilacın dindirmediği ve bana tek kelime yazdırmayan en korkunç sancıların ve baygınlığın içinde kıvrandım: o gece ufak tefek, kır saçlı, yanlış anlaşılmış dâhi bilim insanı havalarına bürünüp tam bir kır saçlı ahmak gibi görünen Dorothy Wrinch[1] ile Roches'ta sıkıcı bir akşam yemeğine gittik. Ted ile ilgilenmediği aşikâr: Ted ona göre fazla dürüst, yalın, güçlü ve ne cıvıl cıvıl ne de Oxfordlu. Onu kahveye çağıracağımı söyleyip bunu yapmayınca kesinlikle bozuldu: ama bunu yapmayacağım. O kadın benim umrumda bile değil ve şiirlere ayıracağım vakti, varlığına katlanamadığım insanlarla harcayamam. Bir gece geç saatlerde dışarı çıktık ve lise tarafından gelen alevlerin kızıl-turuncu parıltısını gördük. Büyük bir yangın içindeki evleri, kucaklarında bebekleriyle pencerelerden atlayan anne-babaları görme umuduyla Ted'i o tarafa doğru sürükledim ama böyle bir şey yoktu: bir mahalle çalılıklarla dolu boş bir alandaki otları yakıyordu, alevler karanlıkta turuncu görünüyor, yanan araziden dostane bağırışlar yükseliyor, adam ve çocuk siluetleri yanmış ot öbeklerinden bir sınır çiziyor, bahçe çitlerine tehlikeli bir biçimde yaklaşan alevleri ellerindeki süpürgeyle dövüyorlardı. Etrafta yürüdük, bir mülk sahibinin azimli

1 Smith Koleji Fizik Bölümü konuk hocası Dorothy Maud Wrinch.

ve asık bir suratla kasımpatı saplarını suladığı ve suların kendi toprak parçasıyla çıtırdayarak kıpkırmızı olup yanan ot saplarını birbirinden ayıran küçük bir hendek ya da su yoluna dolmasına izin verdiği yerde durduk. Yangın tuhaf biçimde tatmin ediciydi. Bir olaya, bir kazaya hasret kalmışım. İnsanın içinde genel bir kıyım için zincirlerinden kurtulmuş bir arzu olmalı.

Sokaklarda dolaşıyorum, dikkatli ve hazırım, neredeyse gözümü ve sinirlerimi bir trajediyle sınamayı dileyeceğim – arabanın altında kalan bir çocuk, yanan bir ev, bir atın ağaca fırlattığı biri. Hiçbir şey olduğu yok: Bıçağın tehlikeli tarafında yürüyorum. Bugün: Güneş parlıyor ve havada iyilik var: Sokaklarda kıştan kalan toz toprağı süpürüp kendilerini bekleyen kamyonlara dolduran adamların süpürge sesleri ve bağırışmaları. Soluk, yeşilimsi ışıklı park, incecik dalları toplayıp birbirlerini kovalayan, güneşte serseme dönmüş, gümüş rengi sayısız sincapla dolup taşıyor. Gümüşi ağaç gövdelerinin ve ulu, karanlık çamların altında yürüdük ve yürüdük. Pasparlak, kapkara kargalar ötüyor, üstümüzde daireler çizerek dönüyorlardı. Mavi ve siyah çizgili bir mavi alakarga tüyü buldum. Ayaklarımızın altında meşe palamutlarını, çam kozalaklarını eziyor ve yazmakla geçecek yılları tasarlıyorduk: Yazarak ve seyahat ederek geçecek uzun, upuzun yıllar. Yedisi yeni, sekiz şiiri "Mules That Angels Ride" (Meleklerin Bindiği Katırlar) başlığı altında toplayıp Wallace Stevens Yarışması'na gönderdim: Bu ilkbahar meyve verecek mi? Daha birçok ilkbaharın verdiği gibi? *The New Yorker*'dan Howard Moss'a bugün beş şiir postaladım – üçü için 'kesin' diyebilirim. Biri, bir sestina, dün yazdım – ilk ve tek iyi sestinam – ve konusu da cuk oturdu: Rousseau'nun son tablosu, *The Dream* (Rüya) üzerine – koyduğum şu başlıkla: "Yadwigha, Kırmızı Bir Koltuğun Üzerinde, Zambaklar Arasında: Douanier İçin Bir Sestina."

29 Mart, Cumartesi sabahı

Bu iş, öğretmenlik, bana çok iyi geldi: şu geçen haftada içimden taşan şiirlerime bakarak bile bunu söyleyebilirim: geniş, büyük bir ses gümbürdüyor ve neşeden, hüzünden ve tuhaf, korkunç ve egzotik dünyalara dair derin hayallerden söz eden şarkılar söylüyor.

Sanat kitapları almak istiyoruz. De Chirico[1]. Paul Klee. De Chirico'nun hayal gücümü ele geçiren tabloları "The Disquieting Muses" (Rahatsızlık Veren İlham Perileri) ve "On the Decline of Oracles" (Kehanetlerin Çöküşü Üzerine) (ilk tablosu *The Enigma of the Oracle*'dan[2] sonra) üzerine iki ve Rousseau'nun tabloları –yeşil ve dalgın-ruh hali eseri *Snakecharmer* (Yılan Oynatıcı)– üzerine iki şiir yazdım ve sekiz şiirimden sonuncusu, daha önce söylediğim gibi, *The Dream* isimli tablosundaki Yadwigha üzerine bir sestina oldu.

Buraya, de Chirico'nun dilimize çevrilmiş düzyazı şiirinden ya da günlüklerinden birkaç alıntıyı yazacağım; üzerimde beni harekete geçirme gibi eşsiz bir gücü olan ve içlerinden biri, ilki, "On the Decline of Oracles" şiirimin epigrafı olan sözler:

1. "Yıkık bir tapınağın içinde bir tanrının kırık dökük heykeli esrarengiz bir dil konuşur."

2. "*Ferrara* insanın yalnızca fazlasıyla acayip ve doğaüstü şekillerde şekerleme ve kurabiye bulabileceği eski bir gettodur."

3. "Gün ağarıyor. Bilinmezliğin saati. Aynı zamanda tarih öncesinin saati. Kutsal sütunun ayakucunda, tanrının soğuk, beyaz hayalinin hemen yanında uykuya dalmış peygamberin son rüyası; garip şarkısı, son ilahi şarkısı."

4. "Bilinmezliğin kendisi olmadıkça neyi seveyim ki ben?"

1 Yunanistan'da, İtalyan bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen, Népo adıyla da bilinen gerçeküstücü ressam Giorgio de Chirico (1888-1978). (yay.n.)

2 İtalyan sanatçı Giorgio de Chirico'nun (1888-1978) 1909 yılında yaptığı ilk tablosu *The Enigma of Oracle* İng. Kehanet Muamması. (yay.n.)

Ve Chirico şehrinin her yerinde, kapana kısılmış tren ağır kemerlerden, kubbelerden, kemeraltlarından bir labirentin içinde bulutsu dumanını tüttürür. Ariadne'nin yana yatmış heykeli bomboş, esrarlı gölgelerle çevrelenmiş meydanlarda kimsesiz, uyur. Upuzun gölgeler, görünmeyen figürlere aittir – insana mı taşa mı ait, ayırt etmek imkânsızdır. Ted, hiç yanılmaksızın haklı, şiirlerimi eleştirip oraya buraya doğru dünyayı koymamı önerirken – "hayranlıkla" değil "beğeniyle". Tüm kibrimle, beni (Ted'in İngiltere'nin ve bütün sömürgelerinin şairi olacağı üzere) 'Amerika'nın Kadın Şairi' yapmaya yetecek mısraları yazdığımı sanıyorum. Rakiplerim kim? Geçmişte – Sappho, Elizabeth Barrett Browning, Christina Rossetti, Amy Lowell, Emily Dickinson, Edna St. Vincent Millay – hepsi ölü. Şimdiyse: Edith Sitwell ve Marianne Moore, yaşlanan devler ve şiir melekleri. Phyllis McGinley liste dışı – hafif şiir: Kendini sattı. Daha çok: May Swenson, Isabella Gardner ve en yakın rakip, Adrienne Cecile Rich – ki o da bu sekiz şiirle gölgede kalacak: İstekliyim ben, içim içime sığmıyor, yeteneğimden eminim, sadece bunu öğrenmek ve öğretmek istiyorum – bundan sonra bu en iyi sekiz şiirimle kapılarını bir bir açacağım dergileri ve kazanacağım paraları sayacağım ben. Göreceğiz bakalım.

1 Nisan, Salı akşamı

Kırgınım. Bazen hassas sinirlerime dokunan Ted yüzünden huysuzum.

Ve çok daha kötüsüyüm – fevri, savsaklayıcı, yeniden başlayan kaçınılmaz eziyetin içinde kötü niyetimle yanıp kavruluyorum.

6 Nisan, Pazar akşamı

Dün bütün öğleden sonra ve bugünün tamamında öyle kılıksız, öyle perişan haldeydim ki tek yaptığım yatağa gömülmek, hapşırıp tıksırmak ve son çıkan kadın dergilerini okumak oldu – *McCall's* ve *Ladies' Home Journal*: İroni ironi üstüne: *McCall's*,

'birlikteliğin dergisi', gayrimeşru bebekler ve kürtaj üzerine bir dizi yazı ve "Erkekler Karılarını Neden Terk Eder" başlıklı bir makale yayımlıyor; söz konusu bu üç hikâye ve makale, biraz ciddi, biraz gülünç, intihardan sıkıntıya, ümitsizlikten utanca sürüklüyor. Sloan Gri-Takım-Elbiseli-Adam Wilson'ın yazdığı dizi-öykü "Summer Place" (Yazlık) yeterince anlamlı bir şekilde Sylvia adlı, yirmi yıl önce evlenmiş olması gereken ama aptal olduğundan ve on altı yaşında kendisine tecavüz ettiğinden birbirleri için yaratıldıklarını anlayamadığından evlenmediği adamla zina yapan bir kadını anlatıyor – zina, yasak aşklar, çocuksuz kadınlar, ketum ve kasvetli çiftler – "Bu evlilik kurtarılabilir mi?" diye soruyor psikolog evlenmeleri daha en başından büyük bir hata olan bu iki bencil, aptal, geçimsiz insana. Bütün bu makaleler ve öyküler, tutkulu ve ruhani aşkın dünyada sahip olmaya değer tek şey olduğu ve bunu bulmanın ve bir kez buldun mu da elinde tutmanın imkânsız olduğu fikrine dayandığı endişesi içimi yavaş yavaş sardı. Bir insanın olabileceği kadar yakın ve sıcak ve sevgi dolu olan, bana kendime olduğumdan çok daha yakın ve çok daha sıcak ve çok daha sevgi dolu olan – beni hasta, çirkin, benzi solmuş, burnu akar halime görüp bana sarılan, beni kollarına alan, benim için dana pirzolası pişiren ve kâseler dolusu dondurulmuş ananas getiren, kahvaltıda demlikte kahve yapan, çay saatinde çayımı hazırlayan Ted'e dönüp bakıyorum. O imkânsıza, harikulade şeye sahibim ben – o saçmasapan şarkının dediği gibi bedenen ve ruhen kusursuzca tamamlıyoruz birbirimizi –işimiz yazmak, aşkımız birbirimiz– ve dünya onu keşfetmemizi bekliyor. Flörtleştiğim, şans verdiğim, annemin ince eleyip sık dokuduğumu, gözümün çok yükseklerde olduğunu ve yaşlı bir kız kurusu olacağımla ilgili sözlerini dinlediğim o kurak, o ümitsiz günleri nasıl yaşamışım ben? Eh, Ted dünyaya gelmese tam olarak annemin dediği gibi biri olurmuşum. Basit, her şeye çabucak kanan, kadınsı ve hükmedilmeyi, üstüne düşülmeyi seven biriyim ben aslında – ama zayıf, kusurlu, ruhu sakat

kim varsa zihnimde, o buz bakışlı gözlerimle derhal öldürürüm onu – ve öyle de yaptım hep. İhtiyaç duyduğumuz şeyler – tek başınalık, sessizlik, uzun yürüyüşler, iyi bir et, yazacağımız bütün günler – az sayıda ama dış görünüş dışındaki şeylere değer veren iyi dostlar – bunların hepsi birbirine uyuşuyor ve uyum sağlıyor. Şeytanlarım ve meleklerim beni doğru yoldan ayırmasın ve beyazlamış saçlarımız, yaratıcı bilgeliğimizle uzun yıllar birlikte yaşayıp birbirimizin kollarında ansızın ölüverelim. Ted beni kullanıyor – her şeyimi kullanıyor ve böylece aşkla alev alev yanıyor, parlıyorum ve bu hayatım boyunca hep aradığım şeydi – bütün aşkımı, içten doğan bütün neşemi, kayıtsız şartsız, suiistimal edeceğinden, ihanet edeceğinden hiç korkmadan, çekinmeden önüne sermek. O halde, dört duvar arasında geçecek bu berbat, soğuk, son gece, yeni aldığım yakasında küçücük, dantel kırmızı güllerle bezeli beyaz naylon geceliğimi giydim, Ted'in terliklerine her biri farklı renklerdeki folyolarla – gümüş üzerine yeşil puanlı, altın rengi benekli, parlak mavi çizgili – kaplanmış çikolatadan on küçük yumurta ve bir tavşan koydum. Hepsini yemiştir sanıyorum. Sanırım bütün gece oturup bu uyuşuk, döküntü seğirme geçene kadar kendimi okumaya ya da yazmaya zorlayacağım. Ted cuma günü Cambridge'de yapacağı okumadan önce bu hastalığı kapmasın diye Tanrı'ya dua ediyorum. Bugün, bu yılın ve hayatımın birçok günü gibi korkunç ıstıraplı bir zindana dönüştü. Biraz uyuduktan sonra bir kâbusla uykudan uyandım – yuvarlak, ama arkasındaki sivri ucuyla koni şeklinde yontulmuş bir pırlanta gibi yeni bir kuyrukluyıldız ya da uydu gibi bir şey gördüm. Karanlık, yüksek bir yerlere çıkmış, başımın üzerinden pırlantadan bir ay gibi geçip gidişini, hızla gözden kayboluşunu izliyordum ve derken, bir anda, kısa ama şiddetli bir dizi sarsıntı oldu ve gezegenin hareket halindeyken çerçevelenmiş pozlarla durduğunu gördüm, her nedense insan gözüne bahşedilmemiş bir görüntüydü ve ansızın havaya kalktım, karnım ve yüzüm toprağa bakar halde, tam ortamdan geçen

ve birinin beni döndürdüğü bir direğe bağlı halde bir odanın içinde baş aşağı asılıymışım gibiydi. Aşağıya baktığımda Ted'in koltuğa serilmiş haki pantolonlu bacaklarını ve odayı dolduran, yüzü olmayan diğer bedenleri görüyordum ve ben topaç gibi dönerken ve onlar aşağıda dönüp dururken bütün dengem bozuldu ve benim ve başıma gelen bu deneysel badireden ve bundan sonra ne yapmaları gerektiğinden bahseden doktorumsu, yıldızlardan gelir gibi uzak sesler işittim. Çığlık atarak dönüyor, midem bulanıyordu ve bıçak kesiği gibi bir boğaz ağrısıyla, şimdi doruklara ulaşan bir baş ağrısıyla ve tıkanık, durmadan akan bir burunla uykudan uyandım. 1 Nisan'da tüm şakalara kanan biri hakkında bir şiir yazmaya çalıştım ama kalemi kaldıramayacak kadar güçsüz ve uyuşuk hissediyordum kendimi, bu yüzden işe yaramadı. Keyfim kaçtı. Hafta sonunu böyle boşa harcamaktan nefret ediyorum. Cam cehenneme. İspanyol iklimini özletiyor insana. Nefes almayı. Bütün dikkatimi Beardsley'ye verdim. *Fin de siècle* ve *fin de moi même*[1] gibi hissettim.

Yapacağımı düşündüğümden çok daha fazlasını yaptığım tek şey, bahar tatilinde o çok iyi sekiz şiiri yazmak ve şimdi kitabım büyüyüp 30 şiir ve çift satır aralığıyla daktilo edilmiş 48 sayfa oldu. Önümüzdeki 31 Aralık'a, yılın sonuna kadar 30 şiir daha yazmayı hedefliyorum: o zaman tam bir kitap olacak ve umut ediyorum ki bütün şiirler yayımlanmak için kabul edilecek. Şu dergilerde hiçbir şeye benzemeyen ne çok şey basıyorlar!

13 Nisan, Pazar öğleden sonra

Sağlığımın yerine gelişi ve ilkbaharın inadıyla, renkli öyküler ve masallar hayal ettiğim çocukluğumdan bu yana ilk defa, gerçekten köklü bir huzur ve neşe içerisindeyim.

BUGÜN: bir yıldönümü. İki yıl önce, 13. Kara Cuma'da, beni Roma'dan pusla örtülmüş Avrupa üzerinden Londra'ya götüren uçağa bindim Gordon'dan, Sassoon'dan – eski hayatımdan

1 Fr. Yüzyılın sonu ve kendimin sonu. (ç.n.)

feragat ettim ve Ted'e tutuldum ve o yemyeşil, inanması zor Cambridge baharıyla yeniden dirildim. Buna romanımda ve *McCall's* ve *The New Yorker* için yazdığım çeşitli öykülerde yer vermeliyim – bunu *yapabilirim*: Bahar tatilinde yazdığım bu sekiz şiir, kederimin, ıstıraplarımın ve angaryalarımın altında bir yerlerde zihnimin ve yeteneğimin büyüdüğüne inanmamı sağladı – sanki şeytanlarım ve meleklerim şimdiye kadarki en olgunlaştırıcı ve cesaret verici yıl olduğunu anladığım o kara yıl boyunca ihmal ettiğim, unuttuğum ve umudumu kestiğim bütün yeteneklerimi koruyup artırmış sanki – o kötü zamanlardan daha ağır bir sınavı hayal bile edemezdim. Önümüzdeki haftanın yükü ağır – Arvin'in salı günkü sınavından ve düzeltilecek 55 kitaptan önce bugün ve yarın deliler gibi Melville çalışıyorum. Sonra kendi dersimden okunması gereken 65 şiir sınavı kâğıdı var. Ama her geçen hafta yılı eritiyor ve yazmaya ayıracağım zamanlar yaklaşıyor. Projelerim nasıl da büyüyüp çoğalacak! Ter, çalışma, yorgun gözler ve ağır işlerle dolu iki yılın ardından bir şekilde şansın yaratıcı çocukları olacağımıza dair bir his var içimde.

Çayımızı bitirdik ve pazar akşamüstü güneşi karşımdaki mavi çizgili sayfayı aydınlatıyor ve kırmızı koltuğun yakut gibi ışıldamasına neden oluyor. Kuşekâğıda basılı kadın dergileri için yazabilirim: Bu fikir giderek aklıma yatıyor – *Seventeen*'e yazdığım kolay olacak, sanatıma zarar vermeden: Kendime ormanı çağrıştıran, renkli *Sylvan Hughes* adını vereceğim – aynı zamanda cinsiyetsiz ve kendi adıma çok yakın: Dergi için ahenkli, mükemmel bir ad.

Geri dönüş yolu: sıcak, güneşli ve yeni bir başlangıç: tepeler inanılmaz parlak bir mor renkte ve masmavi uzaklıktaki tepelerine karlar yağmış; gövdelerinin ortasına kadar ıslak mavi bir aynanın içine batmış gibi duran ağaçlarla sular altında kalmış koru; ölü bir tavşan, dört küçük ayağı yukarıya doğru kıvrılmış siyah-beyaz ölü bir kokarca; yirmi yedi tane böcek burunlu

korkusuz Volkswagen – onlarla kendiliğinden gelişen istatistik bir araştırma gerçekleştiriyoruz.

Şimdi, Ted'in yatak odasından gelen daktilo seslerini duyuyorum; yıkanmamış saçlarımla darmadağınığım ve kilimin üzerinde pembe tozlar, kırpıntılar var, Melville'i erteliyorum, baharın dirilişi ve sağlığımla iki yıl önce bana hayalimi, aşkımı, sanatçımı ve sanatçı hayatımı getiren bugünde bir şiir yazma arzusu hissediyorum. Cuma günü – şimdi bir hatıra. Yarınki şiir dersi için teksirle çoğaltılmış kâğıtları dağıtmayı unutarak soğuk yağmuru ve sabahki iki dersimi atlattım. Saat dokuzdaki dersim soğuk, yetersiz, etkisizdi. On birdeki dersim ise zevkliydi, tatmin edici, eğlenceliydi – derse katılanların hepsi hevesle kulak kesilmişlerdi. En iyi öğrencilerimden ikisi, Ted ve beni bu hafta ve gelecek hafta akşam yemeğine davet ettiler, yani biraz daha para artırmış olacağız – bu ayı da 200 dolar gibi düşük bir bütçeyle tamamlamayı umuyorum: Haziranda New York'ta on gün geçirmek, kira ödemeyecek olsak da sırf yemek ve eğlence için bile epey bir para tutacak. Ve cumaya dair son birkaç not: Arabanın ön silecekleri çalışmadığı için camın tamamını kaplayan sulu kar fırtınasıyla mücadele ettik ve bu yarı-mat kar tabakasının ardından, yaklaşan araçları ancak belli belirsiz şekiller ve bütün bu şekilleri birer tehlike, muhtemel ölüm olarak görebildiğim için sinirden fazla neşeli bir hale bürünmüştüm. Bonfileli leziz sandviçler yiyip termostaki sıcacık kahveden içerek ve Volkswagenleri karda yürüyen birer böcek gibi bir bir sayarak yola devam ettik. İki saat kırk beş dakika boyunca Ted'e saatte seksen değil, yirmi kilometre hızla gitmesi için yalvardıktan sonra, daralan ve tanıdık gelmeye başlayan orman yoluna, Weston'a vardık. Elmwood'dan geçip bileğe varan kahverengi buzlu su birikintilerine basmak zorunda kaldığım Fells eczanesinin önünde durduk. Hemen içeriye koşup yağlı saçlarıma iyi gelecek bir şampuan aldım. Elmwood'a, eve vardık, üstümüzdekilerden kurtulduk, konyağın sonunu içtik. Sonra Brownlee'ye gittik, sol

kollarımızı sıyırıp son çocuk felci aşılarımızı olduk, reçeteye kokain yazdırmayı başardık, sonra milim milim ilerleyen trafiğe girip Cambridge'e, şiir odasının kutsal sessizliğinde güler yüzü, beyaz saçlarıyla bizi bekleyen pek sevgili Jack Sweeney'ye gittik. Buzlu çamurlar ve dereciklerle boğuştuk. Bir taksiye doluşup Radcliffe Koleji'nin Longfellow Binası'na gittik. Kasvetli. Issız. Kimsenin gelmeyeceğini düşünmüştüm. Beyaz giysili birini takip ederek yankı yapan mermer ve gösterişli koridorlardan geçip at gibi iriyarı vücutlu Radcliffe'li bir kızın saçlarını taradığı tuvalete girdim. Lavabonun üzerinde cam haznelerin içindeki gösterişli sıvı sabunlardan yoktu – sadece sert, katkısız, kir sökücü boraks vardı. Ve dezenfektanların canlandırıcı kokusu. Hole geri döndüğümde Harry Levin'in esmer, dinç, ufak tefek Rus karısıyla el sıkıştım: "Harry iyi izzetmiyor kendini. Ben onun gözü kulağı olacağım." Bayan Cantor'la, Marty ve Mike'la, Carol Pierson'la selamlaştıktan sonra içeriye girdik ve salon gözlerimin önünde bulanıklaştı. Çok büyük bir salondu bu, çok az sayıda insan vardı – dinleyiciler oraya buraya serpiştirilmiş gibiydi. Bayan Levin'in peşinden gittim ve Mairé'nin ışık saçan soluk tenini, ensesinde topuz yaptığı altın sarısı saçlarını ve kafasına kuş konmuş gibi görünen siyah ve kızıl tüylerle kaplı tuhaf küçük şapkasını gördüm. Ted (Jack'in çelik fabrikası gece bekçiliği işi ve gül bahçıvanlığı mesleğinden bahsettiği kısa ve öz takdiminin ardından) okumaya başladı. Üşüdüm, dinleyicilerin buz kestiğini sandım. Ezbere bildiğim bu şiirler dehşetle ve endişeyle ürpertmişti beni: Aptal gözyaşlarım gözlerime doluştu. Bayan Levin kıpırdandı, el çantasına uzandı ve bir zarfın üzerine kurşunkalemle bir şeyler karaladı, "The Thought-fox"un (Düşünceli Tilki) adını tekrar söylememi rica etti benden. Çok uzaklarda bir yerde, saat beşi vurdu. Ted esprili bir iki laf etti – dinleyiciler kibar, alçak sesli bir çağıltı halinde güldüler. Güldüler ve ısındılar. Rahatlamaya başladım: Yeni şiirler güzel bir sürpriz oldu – "To Paint a Waterlily" (Bir Nilüferi Resmetmek): Duru, liril – zemin

ve sert. "Acrobats"la (Akrobatlar) bitirdi – şairane bir akrobat dâhi ve tutkulu ve çoğu zaman *kıskanç* bir dinleyici olarak kendisi için mükemmel bir mecaz bu. Dinleyicinin hakiki, samimi alkış tufanı. Jack ayağa kalkıp Ted'den bir şiir daha okumasını rica etti. "The Casualty"yi okudu. İki yıl önce tam da bu noktayı öngörerek sahip olduğum aynı altıncı hisle, on yıl içinde Ted'in kendisine hayran olup çılgınca alkışlayacak dinleyicilerle bir Harvard stadyumunu tıka basa dolduracağını adım gibi biliyordum. Dinleyiciler dağıldı ve ansızın hepsi sanki dostlarımızmış gibi geldi – Peter Davison, Bayan Bragg (artık Harry Levin'in sekreteri), Gordon Lameyer (şüphesiz deliler gibi kıskanıyor ama geldiği için kendince soyluluk etmiş – büyük paralar kazandıracak projesini anlatan broşürler dağıtıyor – kendisini zengin edecek ve uğrunda desteklerle yüz binlerce dolar topladığı Framingham Müzik Sirki). Uslanmış, çocuk suratlı Phil McCurdy, Marla ile evli ve küçük bir kızları var, Brookline Lisesi'nde biyoloji öğretmeni, Scribner için fen bilimleri ders kitaplarını resimliyor, önümüzdeki yaz hep birlikte bir arkadaşlarının yatıyla Maine'e gitmeyi teklif etti, umarım bu plan gerçekleşir. Anne –zayıf ve her nedense fazla çıtkırıldım– ve mavi gözlü Bayan Prouty: "Ted *harikulade* değil mi?" Philip Booth: ilk defa tanışıyoruz – yakışıklı ve acayip iyi bir adam, masum görünüşlü: Birbirimize karşılıklı iltifat ettik, teyzesinden ve yılların Smith psikoloğu Dr. Booth'tan söz ettik – gelecek yıl Wellesley'de ders vermek ister miydi diye sorunca öksürdü ve keyiflenerek Guggenheim Bursu kazandığını daha yeni öğrendiğinden bahsetti. Ama o ve karısı ve çocukları önümüzdeki yıl buralarda olacaklar. Yeniden karşılaşmayı umuyorum. Adrienne Cecile Rich: Ufak tefek, topluca, tıknaz bir kadın, kısa, gür siyah saçlar, müthiş kıvılcımlar saçan simsiyah gözler ve lale kırmızısı bir şemsiye: Olduğu gibi, dürüst ve dobra ve biraz da dik kafalı. Kalabalık dağıldı, Ted ve ben ve Adrienne, Sweeney'ye doğru yağmurda taksi bulmak için uğraştık, (Jack, Ted ve ben) sırılsıklam olmuş

bir şekilde Plymouth marka arabamıza geçtik, çok geçmeden Walnut Caddesi'nin kırmızı tuğla taşlı yokuşundan dikkatle parmak uçlarımızda inip Jack'in apartmanının kaygan siyah-beyaz döşemeli cilalanmış koridorunda yürüyorduk. Dairesine ince demir parmaklıklı bir asansörle çıktık. Adrienne ve Mairé oradaydı – ve bir de Harvardlı ekonomist, ceylan-gözlü, bronz Al Conrad da vardı, ilk anda ona karşı soğuk ve tuhaf hissettim. Eski ve güvenilir yünlü kumaştan, parlak turkuvaz ve beyaz desenli, mavi ve gümüş renkli boncukları olan eflatun elbisemi giymiştim. İki buzlu viski ve su içtim. Sol duvarda göze çarpan iki dev tablonun orijinal Picasso tabloları olduğunu öğrendim. Herkesten uzak hissediyordum kendimi. Eflatun yünlü elbisenin içinde ateş basmıştı. Al'in müthiş steyşınıyla "Felicia's'ta Akşam Yemeği" için çıktık sonra. Bulanık ışıklar, neonlar. Hanover Caddesi'nde park ettik – mağaza ve restoranların olduğu Paris'in taverna sokaklarına benzer bir cadde. Başım önümde, dar bir sokakta yürüdüm, harika bir fırıncı dükkânını geçtim, pencerelerden biri tereyağıyla buzlanmış gibi yağlı bir kâğıttı, sade iç dizayn, iri, orta, küçük boyutlarda sarı-kahverengi keklerle kaplı ahşap bir sehpa ve beyaz önlüklü iki adam, üç katlı, kare şeklindeki bir pastanın üzerini beyaz kremayla kaplıyor. Sonra üzerinde "Felicia'nın Yeri" yazılı dar bir kapı, –kendilerini kesinlikle 'kızlar' olarak görecek bir kadınlar topluluğu, belki bir santral ekibi, birinin üstünde süs çiçeği var: ihtiyar hizmetçi kadınımsı ya da aksilik sınırında olduklarını belli eden yüzler: "Betty Clarke?" "Betty Andrews?" Sahanlığın tepesindeki galoşlarını ve şemsiyelerini toplayıp gittiler. Restoranda, solumda Jack, sağımda Al, masamıza oturduk. Mavi camdan, ölülerin küllerinin saklandığı şu küplere benzer bir şişeyle güzel bir İtalyan beyaz şarabıyla başladık. *Antipasto*[1] kırmızı bir sosun içindeki acı karidesler ve Felicia, şahin burnu, parlak şeftali-pembe kazağı ve sürdüğü ona uygun ruju ve allığıyla gerçek bir

1 İt. Başlangıç mezeleri (ç.n.)

aktris gibi, mönüyü ezberden okuyor "fettucini, linguina." Al ile verem hakkında sohbet ettim, onunla gitgide daha keyifli vakit geçirdim. Kemikli ve iri bir parça beyaz etiyle avcı usulü tavuk yerken uzun uzun konuştuk. Sonra Haziran'da, 13. Cuma'da benden bir kayıt yapmamı isteyen Jack'e döndüm.

17 Nisan, Perşembe sabahı

Neredeyse, yataktan kalkma, giyinme ve sabah derslerime girme zamanı. Yine de, uyandığımda, (ki güneş saat altıyı henüz geçmişken odamızda pırıl pırıl parlıyor) mezardan kalkıyormuşum gibi, son bir gayretle küflenmiş, kurtlardan delik deşik olmuş uzuvlarımı toplamaya çalışıyorum. Dün verimsizdi –kurşun gibi geçti– derse hazırlık yapmak için birkaç Yeats şiiri üzerinde çalıştım ve onun şiirlerini okudum, okudum: kafa derim karıncalandı, saçlarım havaya dikildi. Yeats çok gerçek: Eliot'ın habercisi ve ben Eliot'a bayılırım, Yeats coşkun ve keskin, açık, elmasla kesilmiş gibi. Kendi şiirlerim arasında en sevdiklerimin "The Disquieting Muses" ve "On the Decline of Oracles" olmasının sebebi o hoş coşkun gerilime sahip olmaları: söz ve müzik tek seferde bir arada: beyin ve güzel vücut bir arada. Her geçen gün öğretmenliği bırakıp kendimi yazılarıma adamam gerektiğini fark ediyorum: derinlerdeki benliğim – Donald Hall gibilerinin düzgün, yavan, gri takım elbiseli şiirlerinden farklı olarak – yüksek yoğunlukta sözler ve şiirler üretmek için eve kapanmalı, inzivaya çekilmeliyim. Ben tanınmıyorum. *The New Yorker* iki buçuk hafta önce gönderdiklerime henüz cevap vermedi. *The Art News* da onlara gönderdiğim iki şiir hakkında bir şey yazmadı: posta kutusuna koşuyorum ve "Profesör Hughes" adına gönderilmiş, yalnızca yer kaplayan ve anlaşılır bir cümle yazma sanatı üzerine sıkıcı kitapların reklamını yapan bir dolu ilanla alay ediliyorum. Zincirlenmiş gücün keyifli hissini yaşıyorum, bir de bir iki yıl içinde "tanınıyor" olacağım hissini – şimdiyse hiç tanınmıyorum, Adrienne Cecile Rich'in herhangi bir şiirinden çok

daha zengin şiirler üzerinde oturuyor olsam da. Kendimi oyalıyorum, dönem sonunu görmek için hevesle yanıp tutuşuyorum.

22 Nisan, Salı sabahı

Pazar gecesi Wiggin's'e gitmek için hazırlanırken Ted'le manasız bir tartışma yaşadık; beni o berbat, eski kol düğmelerini "ceketine de yaptığım gibi" çöpe atmakla suçladı ve yeri gelmişken, cadılar üzerine yazdığı kitabı da araya sokuşturmadan edemedi, işkence kısımlarına asla dayanamazdım zaten. Bunların hiçbiri doğru değildi. Bunun aptalca olduğunu söyleyemezdi, çünkü ben, keçi gibi inatçıydım, asla unutmazdım. Dışarı fırladım, midem altüst olmuştu. Hiçbir yere gidecek gibi değildim. Geri döndüm. Ted çıkmıştı. Parkta – geniş, karanlık, kaygı verici şekilde sessiz Ted'lerle dolu ya da tek bir Ted'in olmadığı parkta oturdum. Olta solucanı avcıları el fenerleriyle geldiler. Seslendim, gezindim. Sonra Woodlawn boyunca sokak lambalarının altında yürüdüğünü gördüm ve koruluğun sınırlarını çizen çam ağacı sırasından ilerleyip hemen üstündeki yoldan gizlice peşinden gittim. Durdu, baktı, bu kocam olmasaydı eğer katil sanıp koşarak ondan kaçardım. Son iri köknar ağacının arkasına geçtim ve o yanıma gelinceye kadar ağacın dallarını iki yana salladım durdum. Birbirimizle yarışırcasına hazırlanıp Wiggin's'e gittik. Bütçemize aşırı derecede dikkat edişimizle mahvolan bir akşam yemeği yedik – bizim de kolaylıkla hazırlayabileceğimiz bir yemek dokuz dolar tuttu – neyse ki, Welcome Wagon'dan üç buçuk dolarlık kuponumuz vardı. İkimiz de tutucu ve müthiş pinti olduğumuz için şanslıyız: Tanrı biliyor ya, öyle olmak zorundayız.

22 Nisan, Salı akşamı

Istırapla dolu bir gün: *The New Yorker* bütün şiirleri reddetti (Ah, Howard Moss ya da "Onlar" "The Disquieting Muses"ı ve Rousseau Sestinası'nı sevmişler) – haksızlığa uğradığım hissiyle, hıçkırıkla ve kederle alev alev yanıyorum: Karşı koyma arzu-

suyla doluyum ama hazirana kadar bunu yapacak ne zamanım ne de enerjim var. Hiçbir iş yapmadım: Hiç – düzeltmem gereken bir dolu kâğıt ve yapılacak üç saatlik hazırlık vardı. "What Maisie Knew"u (Maisie Ne Bilir) bitirdim: Ne gariptir ki, beni Henry James'in biyografisi teselli ediyor ve onun ancak öldükten sonra sahip olabildiği üne sahip olmak için yanıp tutuşuyorum – James acılar içinde yazdı, bütün hayatını adadı (ki bu benim yapabileceğimden çok fazla – benim Ted'im var, çocuklarım olacak – ama çok arkadaşa sahibim) ve eleştirmenler onu hor gördü ve onunla alay etti, okurlar onu okumadı. Ben, kabaca, başarmak için doğmuşum. Başarısızlık kılıcını biler mi? Kitap okudum, üstü beyaz şekerlemeli çikolatalı kek pişirdim, Marty'ye, bugün dizinden ameliyat olacak öğrencime ve Peter Davison'a mektup yazdım (ve ona reddedilen şiirleri de gönderdim – şansımı bir kere de *Harper's*'ta denemeyi umuyorum) ve şimdi, bu gri, nemli, yetersiz ve faydasız günün ardından, yağlı saçlarla ve dersler için hazırlık yapmadan yatmaya gidiyorum.

29 Nisan, Salı sabahı

Yağmurlu, gri, vaktin bir türlü geçmediği bir ofis saati için evden çıkacaktım ki, telefon geldi – ofis saatim, büyük bir keyifle, iptal oldu. Son zamanlarda her şeyi savsaklıyorum ve bakın: Burada on gün gerideyim. Tekrar Arvin'in yanına gitmeden önce epeyce inekleyeceğim. Saat sekizi beş geçeye, Donna'nın aradığı ana kadar evden çıkmayı geciktirmem tuhaf. Bu sabah kendimi her zamanki gibi yorgun hissediyordum ve okulla ilgili bir işin son gününe uyandığım, yataktan kalkıp tekrar aynı rüyayı gördüğüm ve aynı rüyayı görmeye devam ettiğim o korkunç rüyalardan birine çekilmiştim yine. Rüyamda Chris Levenson arayıp şiir okuması yapmamı istiyordu (başka insanların şiirlerini, tabii ki) ve ben erteliyordum, giyinme işini de ağırdan alıyor, geç kalıyordum (*The Bostonians*'ın[1] sonundan aklımda kalanlar

1 Henry James'in 1886'da yayımlanan üçlemesi. İng. Bostonlılar. (yay.n.)

mı? – Öfkeli, coşkulu dinleyiciler sabırsızlığını geciken ve konuşmacı olmayı asla istemeyen Verena'dan çıkarır) ve en zayıf öğrencilerimden bazılarının da –Al Arnott, Emmy Pettway, falan– katıldığı acayip bir 'ritmik' dans yapıldığını görüyordum, üstlerinde yeşil, açık yeşil renklerde orman perisi kostümleri, ellerinde bir iple tuhaf, çalışılmamış bir dans yapıyorlardı (üstüme katran sürüp tüy yapıştırmaya hazırlık mı yapıyorlardı yoksa). Bende kansızlık ya da mononükleoz ya da başka ürkütücü, sinsi bir hastalık olsa gerek: dün bütün gün yataktan kalkmadım, Ted yemeklerimi yatağa getirdi (Arvin arayıp ders olmayacağını söylemiş) ve kitap bitinceye kadar *The Bostonians*'ı okudum ve bitirdiğimde her zamanki gibi yorgunluktan ölüyordum. Pazar günü de kasvetli bir gündü: yorucu, bunaltıcı: Kısmen özgürlüğe çok yaklaştığım için (ki özgürlük de aslında başka tür bir zorbalıktır: Güvensizlik) ve henüz bahar tatilinden önce yaptığım gibi yaratıcı yazma konusunda arayı kapatamadığımdan. Belki de: Öğretmenlik yapmak, 28 hafta için bile olsa, atom enerjisiyle çalışan bir makine kadar güvenlidir. Yazmak, kendimi bir kaptırsam, daha önce yaptığım her şeyden çok daha derin, çok daha emin, çok daha zengin ve hayat verici olacak, umarım.

Moralim bozukken, dün olduğu gibi, ölümü düşünüyorum, hayatın çok azını –şan şöhret hayalini, müthiş yazarların, film yıldızlarının, psikiyatrların hayatlarını– görmek için yaşamış olmak zorunda olmayı düşünüyorum. Para için didinip durmak zorunda olmayan insanları. Sonra çocuk doğurmaya dair en ürkütücü korkularımı düşünüyorum, sanıyorum bu korkular yıllar önce Boston Lying-In hastanesinde tıraş edilmiş ve renkten renge girmiş, inleyen, isimsiz bir kadının karnının kesildiği, kanların aktığı, suyunun patladığı ve bebeğin kanlı damarlarla doğup doktorun suratına işediği o can alıcı olayın çevresinde dönüyor. Her kadın yapıyor bunu: yani korkuyla siniyor ve istiyorum, istiyor ve korkuyla siniyorum. Bir de Doris Krook'un idealinden ne denli uzaklaştığımı düşünüyorum –ne kadar yarını yamalak

yarı zamanlı bir akademisyenim ben– ne rahibeyim, ne sofu. Ve şimdi, öte yandan, yazmaktan da çok uzaklaşıyorum – çalışan okuyan, malzeme bulan binlercesi *The New Yorker*'da, *Sat Eve Post*'ta yayımlanıyor ve ben, ben hayal ediyor ve ben de yapabilirim diye şişinip duruyorum ama yapmıyorum ve belki de yapamıyorumdur.

Başka ne var? Ah, bebekten önce bir roman ve şiir kitabı yazma isteği. Bir de tam bir pinti olduğum için para isteği; ne elbiseler ne süsler püsler alıyorum, oysa bu konuda çılgına dönebilir – şaşırtıcı elbiseler ve hafifmeşrep renklerde uyumlu ayakkabılar. Paranın bizimki gibi sorunları çözüvermesi ne kadar şaşırtıcı. Hiç de öyle çıldırmazdık ama hayatımız boyunca yazar ve seyahat eder ve okurduk – ki bunu her koşulda yapacağımızı umuyorum. Ve hiçbir yol kenarında olmayan, kırsalda, bir çalışma odası ve kitaplıklarla dolu duvarları olan ayrı bir evimiz olmasını umuyorum.

30 Nisan, Çarşamba

Saat hızla dönüp duruyor, gece yarısına doğru daha da hızlanıyor ve ben, yorgun olmaktan her zaman olduğundan daha çok bıktım. Yirmi dakika sonra "Mayday" gününe geleceğiz, sınıfıma esprili bir biçimde açıkladığım gibi, bu, "Felaket" ya da hava kuvvetlerinin dilinde "M'aidez" olarak geçer, yani sınav günü. Tanrı'ya şükür: bir hafta boyunca ders vermeye katlanamazdım. Bugün: Dün geceki sağanak yağmurdan sonra hava soğuk. Soğuk ve güneşli. Bütün gün koşuşturup durduğum belli – sabah çok daha yorgun olacağım.

Sonraki saatleri romanımdaki esas olaylardan birinin gösterişli, dengesiz ve utanç verici derecede ciddi, açık bir versiyonunu daktilo etmekle geçirdim: bu yaz sosyal düzey, nezaket amacıyla Henry James ve George Eliot çalışacağım: Buna ihtiyacım ... bence, her *Jack and Jill*'i bir diğeriyle aynı kılan o saçma "seni seviyorum eviat haydi yatağa" sözlerine değil; her anın

düşüncelerini ve duygularını içine alacak, kapsayacak, karmaşık, zengin, renkli ve üstü kapalı sözdizimsel yapılara.

1 Mayıs, Perşembe

Kahveyle açılmış bilinç ve derse gitmeden önceki son dakikalardan faydalanmak için karalanmış bir sayfa: Lee Anderson'la Springfield'da şiir kaydettiğimiz o unutulmaz cuma gününü yazmaya çalışacağım daha sonra, Glascock'taki okumayı ve rol alan bütün karakterlerle birlikte Holyoke'taki partiyi de. Her şey askıya alındı: *The Art News* ve *The Atlantic*'teki şiirlerim (editör Avrupa'ya gezip tozmaya gitmiş), Ted'in *The Atlantic*'teki iki iyi öyküsü de. Her zamanki gibi uyandım, kendimi hasta ve yarı-ölü gibi hissederek, gözkapaklarım birbirine yapışmış, bir sürü başka şeyin yanında Warren'ın bir roketle havaya uçurulup öldürüldüğünü de gördüğüm korkunç rüyadan geriye ağzımın içindeki pas tadı kalmış. Ted, biricik kurtarıcım, bu hiçlikten elinde koca bir kupa dolusu sıcak kahveyle çıkıp geldi, bu kahve aldığım her yudumda beni kendime getirirken, o derse girmek, arabayı alıp gitmek için hazır halde yatağın ayakucunda oturuyordu – onu yeniden gördüğüm her an göz kırpıyorum. Doyumsuz kadınların *Ladies' Home Journal*'daki öykülerde arayıp durdukları adam bu, kadınların, uğruna romantik kadın romanları okudukları adam: Ah öyle inanılmaz ve çok daha fazlası ki, çünkü o benim kocam ve ben nedense ona yemek yapmayı (dün gece limonlu kek yaptım ona) ve onun sekreteri olmayı falan seviyorum. Ve, bütün o kusurlarıyla beni sıkan dünyadaki diğer erkekleri düşününce, o bir tane. Bunu nasıl özel bir hale getiririm? Duygusal olmanın yanı sıra, romanımda: Büyük bir sorun. Bugün sınav yapacağım, bu yüzden erkenden gidip tahtaya yazmalıyım – ama burada kayıtlara geçsin, bilinçli bir tavır, tutku değişikliği: Birden artık bir öğretmen olmadığımı fark ettim – ah, önümde daha bir ay ve bir gün var ama ilk dersimden bir ay önce heyecandan tir tir titreyerek öğretmen *olduğum* gibi, benim geleceği gören mele-

kelerim özgürlüğüne çoktan kavuştu ve sabırsızca her şeyi yazmak ve Marianne Moore, Wallace Stevens gibi isimleri okumak için çekiştiriyor, dengemi bozuyorlar – Bir anda *umursamamaya* başlıyorum – "The Wasteland"[1] nasıl giderse gitsin – ben çoktan başka bir âleme geçmişim bile – ya da iki âlem arasındayım; biri ölü, diğeri doğmak için ölüyor. Okulun kalıcı elemanları hayaletmişiz gibi davranıyor bize – eti, kemiği, gelecekle ilgisi olmayan çoktan göçüp gitmiş gölgelermişiz gibi. Son dakikaya gelinceye kadar dersleri umursamıyorum bile, girip alelacele bir şeyler anlatıp çıkıyorum, önümüzdeki üç haftaya nasıl katlanacağımı merak ediyorum. Kendimi yazmaya vermek için sabırsızlanıyor, can atıyor, ölüyorum. Yine de, artık yaparken ölü gibi olsam da, şimdi gidip beklemekle geçecek önümüzdeki vahim ayın maaşını ödemeleri için yapmam gerekenleri yapmalıyım.

Biraz sonra

Bugünden tam üç hafta sonra – bu defterin de tanıklık edeceği gibi, derslerimi bitireceğim. Bugünün ardından kendimi biraz tuhaf hissediyorum, öyle yorgunum ki, sadece uykuya hasretim – ve Park House'taki öğrenci yemeğine gideceğim için çoraplarımı bile çıkaramadan bekliyorum. Ted öğle postasında *The Nation*'dan kısa ve öz, daha doğrusu, sözsüz bir haber aldı: *The Nation*'ın her zamanki lekeli, pis kâğıtlarından birinde Ted'in "Historian" (Tarihçi) şiirinin bir ispatı: Zor, farklı, soyut bir şiir bu ama ben kendi adıma çok çok beğendim. Bugün bölük pörçük geçti –sınavlar sırasında bir şeyler almak ve okumak için üç defa dışarıya çıktım, sınavların arasındaysa dergilere göz attım– türlü çeşitli ıvır zıvır. Yüksek, sık bulutlardan bir yapbozla kaplı, soğuk sabah havası, bulutlarla birlikte çekip gitti ve parlak bir güneş, mavi bir gökyüzü ve serin bir rüzgâr kaldı geriye. İşime karşı komik bir biçimde kayıtsızım – mesafeli, dalgın, daha önce de dediğim gibi, çalıştığım dünyada kendimi gölgesi olmayan

[1] T. S. Eliot'ın 1922'de yayımlanan 434 mısralık uzun şiiri. İng. Boş Arazi. (yay.n.)

bir hayalet gibi hissediyorum. Ve bu yüzden bu hafta ve önümüzdeki hafta T. S. Eliot'la uğraşacağımızdan hakkında uzun uzun yazmam gereken ölümden beter bir hayat yaşıyorum. 22 Mayıs'a kadar yaşamayı nasıl sürdüreceğimi merak ediyorum. Arvin'in 1 Haziran'a kadar sürecek olan sınavları sorun teşkil etmiyor: Beni yıpratan, işin kürsüye çıkıp vaaz verme kısmı.

3 Mayıs, Cumartesi

O yorgunluk, o ölüm gibi cumartesi yine üstümüze çöktü ve şimdi, öğlene kadar süren ilaç almış gibi ve keder yüklü uykudan sonra, şimdi önümüzde dünden kalan soğuk biftek, acılı peynirli krakerler ve beyaz şarapla masada oturuyoruz – yorgunuz hâlâ, ama huzurla uyumaya yetecek kadar acı içinde uyuduk. Biraz Willaim Dunbar okudum, biraz *The White Goddess* ve ruhları bana dadanan –üzüntüm ve iki bacağım yürümek, insanlarla konuşmak için bir giriş olabilir– çocuklarımız için bir dizi üstü kapalı sembolik isim keşfettim – çok tuhaf ve korkutucu geliyor. Şunları düşündük: Gwyn, Alison, Vivien, Marian, Farrar, Gawain. Tümü beyaz tanrıçalar ve şövalyeler.

Patates püresi ve sosisten oluşan bir akşam yemeği ya da aslında öğle yemeği, yedikten sonra yatağa girdik, sevişip uyuduk; kötü, sancılı, ölüme yakın bir uyku. Kafatasım çatlayacakmış gibi hissediyorum sık sık, yorgunluksa hiç bitmiyor – az bitkin olmaktan çok bitkin olmaya gidip geliyorum sadece. Yarın tüm sınav kâğıtlarını okumam lazım, bir gün içinde – hepsi kısa ve aynı konu üzerine. Sonra "The Wasteland"in detaylı bir özetini hazırlamam lazım ki bu bir haftamı alır. *Ms.*[1] dergisini alıp şiir kısmına şöyle bir göz atıyorum, yaratmaktan, üretmekten âciz – öğrencilerim için kurulmuş tüm nostaljik hayallerim öğretmenliğin mahkûmiyetini sarsamaz, öğretmenlik gülerek yapılan bir kamu hizmeti vampiri, kan ve beyinle besleniyor ve teşekkür etmiyor.

1 *Ms.*: İlk olarak 1971 yılında basılan Amerikan liberal feminist dergisi. (yay.n.)

5 Mayıs, Pazartesi

Saat on bire geliyor, temizlik yaptıktan sonra evde tek başına Ted'i bekleyen, dönüşüm geçirmemiş bir Sindirella'yım. Yorgundum bugün: Yeni bir şey değil ama Ted'in arkadaşı, Holyoke'tan o acayip Antoine ile bu gece dışarıya çıkmayı istemeyecek kadar yorgundum, bu yüzden Ted üstelemedi ama o gitti, ikimiz de akşam yemeği yemedik ve ben Amherst'teki oyundan da vazgeçtim. Bunun yerine daha kolay bir iş olan "The Equilibrists"[1] üzerine yaptığım sınavın kâğıtlarını notlandırmayı bitirdim, bekleyen bulaşıkları yıkadım, yemek odasının ve oturma odasının ve yatak odalarının tozunu aldım, saçlarımı yıkadım, ılık suda banyo yaptım, tırnaklarımı cilaladım. Keşke aynı zamanda Anouilh'in oyununa da gidebilseydim – Ted'den bir saatliğine bile olsa ayrı kalma konusunda batıl inançlıyım. Onun sıcaklığında ve onun yanı başında yaşamalıyım diye düşünüyorum, bütün kokuları ve sözleriyle – bütün duyularım istemsizce ondan besleniyor sanki ve ondan birkaç saatten fazla ayrı kalırsam eğer canlılığımı yitiriyor, çürüyor, ölüyorum. Arabayı tamir ettirdim bugün – egzoz borusu ve susturucusu günlerce korkunç pat pat sesleri çıkardıktan ve tehlikeli yüksekliklerde gidiyormuşuz gibi kulağımıza müthiş bir basınç uyguladıktan sonra nihayet yenilendi. Susturucu neredeyse bir yıldır bozuktu, bu yüzden arabaya karbon monoksit gazı sızdığına inandırmıştım kendimi –içerisi hep bir nebze tuhaf ve mide bulandırıcı kokuyordu– ve yavaş yavaş, günbegün, bizi zehirliyor, uyuşturuyor, yorgun düşürüyordu – hep yorgunlukla ilgili şeyler yazıyorum (aşağıdaki kapı gıcırdadı, kilitte bir anahtar döndü, Ted içeri girdi) renkli günler ve gecelerden hiç bahsetmiyorum – Lee Anderson'la geçirdiğim cumadan ve Glascock'taki okumadan mesela. Geçen cuma Ted ve ben, Denis Johnston'ın sahne-

1 Amerikalı şair, eğitimci, bilgin, edebiyat eleştirmeni, denemeci ve editör John Crowe Ransom'ın (1888-1974) şiiri. İng. İp Cambazı. (ç.n.)

ye koyduğu *Finnegan's Wake*[1] uyarlamasını izlemek için Kay, Marlies Danziger (geçen sonbahar yaşadığımız münasebetsiz acıklı hikâyeyi, çay ve akşam yemeği davetimi geri çevirişini hatırladım ve soğukkanlı bir şekilde selamlaştım) ve Elizabeth Drew (gösterinin müzik ve modern dans içerebileceğini düşünüp erken ayrılan) ile birlikte George Gibian'ın geniş arabasına doluşup Holyoke'a gittik. Soğuk bir geceydi – nehir ve dağ yolunda inanılmaz bir alacakaranlık vardı. Holyoke tarafları bütün bu karanlığın ortasında mor ışıklar saçıyordu – her yer leylak rengi, kızılımsı eflatunlar ve ağaçlara dağılmış tuhaf yeşilimsi renklerle ışıldıyordu. Su, nehir suyu ve suların taştığı kıyılar, turuncu pırıltılar ya da soluk mavi ışıkları yansıtıyordu. Ay, daha az önce havaya bırakılmış bir balonmuşçasına belli belirsiz gösteriyordu kendini. Holyoke'un çirkin salonunda şakalaşıp dedikodu yaparak yarım saat kadar oyalandık. Salondaki koltuklar çok rahatsızdı – arka taraflara doğru yükselerek bir eğim kazanmıyordu, bu yüzden sahnenin zeminini görmek imkânsızdı ve çok fazla ses çıkarıyorlardı. *Finnegan's Wake*: Acayipti: Rahatsız koltukların gıcırtısından sözlerin yarısını duymak imkânsızdı, duyulan ama görülemeyen sözlerin anlamını çözmekse zordu. Marlies'in evinde viski içip dedikodu yaptık – derslerinde okutmak için bütün o ironi, mecaz, çift anlamlılık örneklerinden ötürü şiirleri seçtiklerinden falan bahsettik. *The Wings of the Dove*'u[2] okumaya başladım ve kız kardeşinin, babasının ve Lowder Halası'nın kendi çıkarını düşünen istismarcı taktiklerinin arasında açıkgöz davransa da henüz pasif kalan Kate Croy adındaki mavi gözlü cadıyla başladık ama inanıyorum ki çok geçmeden istismarcı rolünü o ele almaya başlayacak. Ah, para. Onun uğruna ya da bir dolusuna sahip olmak uğruna, James'in dünyasında ne suçlar işleniyor, ne acılar çekiliyor. Romanıma ben de ahlaki bir mesaj

1 James Joyce'un 1939'da yayımlanan son ve en önemli romanlarından biri. İng. Finnegan'ın Uyanışı. (ç.n.)

2 1902 yılında yayımlanan Henry James romanı. İng. Güvercinin Kanatları. (ç.n.)

katmalıyım: Bir tane buldum – sınırları belirlenmiş bir toplumun yapısındaki bozukluk isyana sebep olur: Bunda herkes benimle aynı fikirde olacaktır.

11 Mayıs, Pazar

Anneler günü, annem dün gece geç saatte arayıp pembe kamelyalar ve pembe güller için teşekkür etti. Tuhaf kadın – Boston'a gitmemize yardım etme konusunda ısrarcı. Bilinçli zihni daima ikiye bölünüyor, kendi bilinçaltıyla savaş halinde: Korkunç bir güvensizliğin işareti olan rüyaları, evini kaybettiğini gördüğü rüyaları – şiirlerimizi yayımlatabildiğimizde dile getirdiği ihtiyatlı övgü, bunlar sanki şair olarak kalıp o 'güvenilir' öğretmenlik işinden vazgeçtiğimizi gösteren son darbelermiş gibi. Bugün kalktım ve kahvaltı hazırladım – kahve, kızarmış ekmek ve domuz pastırması, dondurulmuş şeftali ve ananas. Sonra arabaların düzenli taburlar gibi saat başı gruplar halinde gidip gelişini işiterek seviştik.

Kitabım için bir başka isim: "Full Fathom Five". Düzinelerce kitabın ismi buymuş gibi geliyor, ama düşününce aklıma hiçbiri gelmiyor. Hayatım ve imgelemlerimle şimdiye kadar tasarladıklarımdan çok daha fazla ilişkili: bir kere *The Tempest*[1] arka planı var, çocukluğum, şiirlerim ve sanatçı bilinçaltımın ana metaforu olan deniz çağrışımı var, baba imgesi –kendi babama ilişkin, eşim olmak için yeniden doğan toprağın altındaki erkek ilham perisi ve yaratıcı tanrı, deniz-baba Neptün– ve sanatta fazlasıyla işlenen inciler ve mercanlar: denizin hazır ve nazır bulunan keder ve yavan rutin taneciklerinden yarattığı inciler. *The Wings of the Dove*'a devam ediyor ve bütün milletlere ait muhteşem halk ve peri masallarından oluşan bin sayfalık bir antolojiyi aç kurt gibi yiyip bitiriyorum, zihnim kendini yine sihirlerle ve canavarlarla dolduruyor – onları içine tıkıştırıyorum. Ah, kendi kendime

1 William Shakespeare'in Türkçeye *Fırtına* adıyla çevrilen 1610-1611 yılları arasında yazdığına inanılan oyunu. (ç.n.)

kaldığımda, kendimi döve döve bir şaire dönüştüreceğim. Kendime hakkında yazacak sihir nesneleri bularak başlayacağım: denizsakallı bedenler – ve böyle başlayıp, derin sular altındaki kafamın ulaşabildiği yerleri kazıyarak, "ve o eski ve eski, o üzücü ve eski, üzücü ve yorgun, sana geri geliyorum, benim soğuk tanrım, benim soğuk çılgın tanrım, soğuk çılgın korkutucu tanrım..." diyor Joyce, nehir tanrının babacan kaynağına böyle akıyor.

13 Mayıs, Salı sabahı

Burada tasarladığımdan on üç gün gerideyim. Sabahtan beri zihnimde akıp duran düşünceleri dinliyorum ve Ted işten eve gelmeden önce bana ait bir-iki saatim daha var. Bunun gibi sabahlarda – Arvin ve Sanat dersinden muaf ilk sabahım – zihnime üşüşen tuhaflık, canlılık, düzene sokulmaya başkaldıracak kadar süratli, o kadar karmaşık. Yazacağım şeyler giderek çoğalıyor, birikiyor, toplanıyor ama ben zincire bağlanmış gibi sıkışıyor, geriliyor, tutuklaşıyorum. Bu hafta ajandama karalanmış bütün bu görüşmeler, akşam yemekleri, dersler, hafta sonumu gasp etmek için beni bekleyen son ve uzun ödevlerle dolup taşıyor – sonra gelecek hafta – iki gün daha ve derslerle işim bitiyor, bir tek James'in yerini dolduracağım ve sonra Arvin'in son sınavlarına gireceğim. Şu anda yazma haline bürünemem: Yüzeysel zihnim kendini zinde tutmalı: Dokuz ay azalıp dokuz haftaya indi, şimdi bu dokuz hafta da üstüne düşeni yapıp dokuz güne düşüverdi bile.

Kısmen bu, beni yazmaktan alıkoyuyor (pazar günü bayıcı, inatçı bir kadın olan ve beni inanılmaz bunaltan ev sahibemiz üzerine kötü, sıkıcı bir şiir denedim: kötü bir şey üretir üretmez –bu zaman sınırlamalarında: yeniden deneyemeyeceğimi bilerek, savurganlık edip bir kenara atamayacağımı ve bir saat sonra yeniden başlayamayacağımı bilerek– cıvıldayan öcülerim ve canavarlarım ya da benimle George Gibian veya Bayan Van der Poel ile aynı üstü kapalı, küstah sesiyle alay eden her ne varsa

onların seslerini duyuyorum: "Neden yazları yazmıyorsun? Hem sana yazabileceğini ya da yazmak istediğini ya da yazacağını düşündüren ne? Şimdiye kadar çok bir şey yapamadın, daha azını da yapabilirsin.") iki yandaşım: Ted ve *New World Writing*'e[1] gönderdiğim 35 sayfalık *Falcon Yard* tasvirinin incelikten yoksun kişisel kabalığı, genelliği ve yüzeyselliğini kusursuzlaştırmak için kendime verdiğim zaman. Henry James bana devamlı bir şeyler öğretiyor –benim için fazla iyi– ama sonra, ben öyle nezaketsiz ve kabayım ki dersleri ancak beni daha az nezaketsiz yapmaya yarıyor, daha iyi yapmaya değil – bana hayatın nasıl dolambaçlı, nasıl zengin olduğunu, cümlelerin ve eylemlerin anlamın ve çıkarımın bütün zenginlikleriyle dopdolu olduğunu öğretiyor. *The Wings of the Dove*'un yarısına geldim bile: Millie gözüme lanet edilesi derecede iyi görünüyor: çok asil: görüyor ve görüyor, sakınmadan ya da çirkinleşmeden, küçülmeden: Maggie Verver gibi "hatasının hoyrat ateşi"nden haz almıyor. Onunla, onun altında, patlamalıyım. 'Basit' olarak, öyle değiller mi, tam olarak bu özelliğiyle, fazlasıyla yoğrulmuş oluşuyla? Ah, benim Dody'm karmaşık olursa: ahlaksızlıkla ilgili asıl sorun arzu edilen şeyin elde edilememesi gibi basit bir gerginlikten başka bir şey yaratmıyor oluşudur: bir kez ele geçirildi mi, bu gerginlikler her şeyi sarıp sarmalayan büyük bir selin içinde sular altında kalır. Fevkalade zırvalarım için gerçek bir alan oluşturmam lazım, sahte olmayan. Meşum ancak adı konmamış hastalığıyla Millie'yi okuyorum. Ama elime kalemi zor alıyorum. Buraya da kısmen bu sebeple yazmıyorum: Yazarlık düşüncesi beni tüketiyor. Ateşim yükselip iniyor gibi hissediyorum ama ateşim gayet normal: Okumak için çok yorgunum, yazmak için çok yorgunum, son üç dersime hazırlanmak için çok yorgunum, hiç olmazsa bunu yapmak için kendimi zorlamam gerek. Üstümde bornoz, ayaklarımda yün çoraplarla soğuk, sade

1 *New World Writing*: 1951-1960 yılları arasında yayımlanan, edebiyat antoloji serisi olarak tasarlanan dergi. (yay.n.)

güzellikte ve temiz dairede dolaşıyorum: Temizlik ruhumu nasıl da dinlendiriyor. Çetin bir çıraklığa başlıyorum bu yaz. Bir miktar şiir ve bir roman yazacağım – başkalarınınkilerin niteliği ve niceliğiyle kıyaslandığında, bir bakıma çok *küçük* geliyor insana. Ve acı ama, inadına hiçbir şey bu tutkumu gerçekleştirmiyor. Gözkapağım kaygı verici ölçüde kızarık, şiş ve acıyor, dudağımdaysa tuhaf bir kızarıklık var – ve bu can sıkıcı bitkinlik hissi gizli ve yıpratıcı bir ateş gibi – hayallerimin hakkını verebilir miyim? *The Atlantic, Harper's, Art News* – benim şiirlerime gelince hepsi sus pus oluyor. Ve belli ki John Lehmann bir yılı aşkın zaman önce kabul ettiği şiirleri basmayacak. Kendimi o büyük, şişkin zarflara, o kibar, yüreklendirici ama kaçınılmaz olarak reddeden mektuplara karşı hazırlıyorum.

İçimde, şu son iki haftaya içerleyen ve azat edilmeyi dileyen, hazırlık yapmak için koşturup durmayacak bir inat var. Dün bütün günü oraya buraya koşturarak, alışveriş yaparak, yerleri fırçalayarak, kreması fazla akışkan ama leziz bir kremalı frambuazlı turta yaparak geçirdim. Paul ve Clarissa geldi, Clarissa beş aylık hamile, siyah bol bir gömleğin içinde giderek kalınlaşıyor, saçları yağdan parlıyor, Paul, iki misli, muhtemelen biraz da hınzır (bir ağabeyi ve ablası olduğunu öğrendik: onun o güçlü tekillik izlenimini değiştirmek zor oldu – Clarissa'nın Saginaw'daki malikânesinin gül bahçesinde, üzerinde arkasına beyaz angora iple PR harfleri işlenmiş ve bir tavşan kuyruğu kondurulmuş açık mavi yünlü bir pelerinle dikkatle televizyon izleyerek çırılçıplak yattığını duyduk).

Ted ve ben bir yerlere davet edilmenin eksikliğini duyduğumuzun farkındayız, Tony Hecht'e bile, aynı şekilde, bize bir akşam yemeği borcu vardı – ama verdiği kısmen ters tepki rahatlatıcıydı – akşam yemeklerinden sıkıldım ben – maliyetinden, ne ödeneceği – toplumsal olarak belirlenmiş, bazılarının daha fazla para harcamak, bir diğerinden daha fazla ödemek zorunda kalması falan, bunlardan usandım. Ve de büyük ölçüde

yansıyor, insan bütün kalbiyle işine bağlı değilse dışarıdaki ilişkileri de zayıflıyor. Neyse ki bu konuda Ted de benim gibi ve diğer güzel insanların renk katmasıyla inzivaya çekilmeyi, kendimizi işimize adamamızı istiyorum. Bunu yazarken tahtaya vuruyorum – yakışıklı ve Tanrı vergisi bir yeteneği olan şair bir kocaya sahip olmanın yaratacağı sorunlar, Ted'in kendisi olması ve benim de, umuyorum ki, kendim olmamla buhar olup uçuveriyor. Hemen karşımızdaki Kutsal Ayin Kilisesi'nin çanları kendi tuhaf öğlen on iki deyişiyle çalıyor. Siyah, yeşil ve gri şal desenli kırmızı Noel gömleğim ve asker yeşiline benzer gri-yeşil tonlardaki dumanlı yeşil eteğim var şimdi üzerimde. Güzel giyinince daha iyi hissediyorum: Yeats'in şu şiiri geliyor aklıma – tez canlılıkla ilgili olan: hep bir sonraki, farklı bir mevsimi özlemek: bizim özlemimiz de kabri özlemek. Ve şimdi bu gece yatağa girip uyumayı özlüyorum: Ted'in cadı Alice Teyzesi[1] yatağa tekrar girecekse şayet yataktan kalkmak için bir sebebi olması dışında yatağından asla çıkmayarak bunu hayranlık uyandırıcı bir şekilde gösteriyor. Dün gece harika bir akşam yemeği hazırladım: gerçi kuzu eti sertti. Bayan Van der Poel geldi: kara kuru, şık, kır saçları kıvırılıp incecik, minicik lüleler haline getirilmiş, ayaklarında yüksek topuklular, gösterişli bir kürk, modern sanattan anlayan oldukça eğitimli ve ruhsuz gümüş rengi bir kanış: kurduğu bağlantılar ana renklerle olan ilişkisini çağrıştırıyor, kadınların türbin motorları olduğu Léger'in cafcaflı şehri[2]. Hiç Bayan Van der Poel kadar muhalif bir varlık tanımamıştım. Bana kendimi iri, yumuşak ve kendince ahmak hissettiriyor. Kısır, tamamen çorak bir kadın. Bize zorla geldiğini hissediyorum. Teklifimizi ilk başta reddederken 'başka bir zaman gelmeyi çok isterim' demişti, bense bunu yapmam gereken bir görev gibi algıladım – ona başka bir zaman bu şansı vermeyi ve reddetme olarak algılamış

1 Ted Hughes'un teyzesi Alice Thomas Farrar.

2 Kendi sahsi kübizm tarzını yaratan Fransız ressam ve heykeltıraş Joseph Fernand Henri Léger'in (1881-1955) *The City* (Şehir) isimli eseri. (yay.n.)

olmam gereken üç dört değişiklikten sonra, geldi, oturdu, şakıdı. Sanat, sanatçılar, bilhassa Baskin hakkında – başka hiçbir şey değil. Ya onun bilgeliğine layık değildik, ya havasında değildi ya da öyle çok ahım şahım bir şey bildiği yoktu: her şeyi ışıl ışıl, düzenli sözcüklere dökebiliyor ve bu insanı öldürüyor. İnsan o kuru, cırtlak, muntazam, küçük sesinin en korkunç kaos içinde bile anlaşılır bir sıfat bulabilirmiş gibi hissediyor. İnsan kayıplara karışan kocasını merak ediyor. Priscilla: adı ona cuk oturuyor. İnsan Van der Poel adını havalı olduğu için tuttuğunu düşünüyor. Ted de ben de Leonard Baskin'den hiç hoşlanmadığı gibi güçlü bir izlenime vardık. Neden? Baskin'in hayranlık uyandıran, devasa bir "Hanging Man"(Asılı Adam) tablosuna sahip, kendi sınıflarına üç heykel dersi vermesi için onu davet etti ama o bir profesör, bir bölüm başkanı, Baskin ise bina içi ofisler, bölüm toplantıları gibi şeyleri bariz biçimde hor gören yaratıcı bir sanatçı. Her halükârda, ondan hoşlanmadığını belli etti. Ne ben ne de Ted şöyle bir söz etti diyebiliriz ama bu apaçık ortadaydı.

Daha henüz, huzursuz, verimsiz, banyodaki jaluzilerin önünde her zaman yaptığım şekilde kurt gibi sinmiş, postacının yolunu gözler, bir parça tereyağlı ve çilek reçelli kızarmış ekmek yerken gelecekten haber veren bir ıslık duydum ve adamın kendisi de açık mavi gömleği ve yıpranmış deri omuz çantasıyla görüş alanıma girdi. Aşağıya ineyim diye hazırlanmak için koşuştururken adamın duraksadığını hissettim, bu yüzden oturma odasının yan duvarına koştum. Ve işte orada, koyu yeşil fitilli kadife ceketiyle bir anda ortaya çıkıveren Ted, adamın yolunu kesiyor ve gelen postalarımızı istiyordu. Pencereden, kayda değer hiçbir şey olmadığını görebiliyordum – bir avuç dolusu saçmalık: el ilanları, kuponlar, Sears indirimleri, annemin telefonda zaten anlattığı yavan haberleri yazan bir mektup, Oscar Williams'ın bir türlü gelmek bilmeyen son ders günümde New York'taki bir kokteyl davetiyesi. Hiçbir haber yok. Gergin bir yıkımın damarlarımda dolaştığını hissediyorum –kendimi açlıktan öldürmeye

yakınım– Ted'in bundaki etkisi büyük. O yemek yemeyince ben de kalkıp sadece kendim için yemek hazırlama zahmetine girmiyorum ve bu yüzden beslenme ve uyku sıkıntısı çekiyorum. Sıkıcı ve faydasız bir gün, rüyada çıktığı gibi.

14 Mayıs, Çarşamba

Merhametsiz bir gece. Gözkapağımdaki o korkunç acı veren kaşıntı bütün vücuduma yayıldı – saç derime, bacaklarıma, karnıma: Yanıp sönen, yanıp sönen bulaşıcı bir kaşıntı gibi. Kaşıya kaşıya derimi söküp alabilirmişim gibi hissediyorum. Ve boğucu bir uyuşukluk hali beni oldukça gergin bir bunalımın zindanına kapatıyor. Bir hayalet hissettiğim için mi – ? Derslerimle birlikte etkim de azalıyor; hiçbir sınavı kalmayan, bir ödevi kalan ve ondan sonra çalışması ya da dinlemesi gerekmeyecek biriyim. Defalarca hayret ettiğim fakülte toplantısı da geçip gitti ve ben aynı yalnızlıkla baş başayım, ki şimdi daha da fazla, sanki üstüme şeffaf bir kapak kapatılıyormuş da benim için kişisel bir anlam taşımayan bütün o yüzleri dışarıda bırakıyormuş gibi – onlar önümüzdeki yıl devam edecekler, bense ruhen zaten çoktan terk etmişim, kaşınıp duran, sürünen bedenimle oradayım. Bir anda cüzam patlak verecekmiş gibi hissediyorum: Endişeliyim: Merdivenlerin gıcırtısını duyuyorum: Korkudan öleceğim – esrarengiz bir biçimde bir anda bütün ışıkların sönmesi ve korkunç bir canavarın beni alması için hazırım: Kâbuslar peşimi bırakmıyor: Ateşi hisseden ve dünyanın dumanların ardında kaybolduğunu gören Jean d'Arc'ın yüzü, ürkütücü bir kefen. Paul'un *Oedipus*[1] okumasına giden Ted'in dönmesini bekliyorum. Kaşınıyorum. Arnold'ın yazdığı gibi, iki dünya arasında olduğumu duyumsuyorum – "biri ölü, diğeri doğamayacak kadar güçsüz": bu yüzden her şey anlamsız geliyor – derslerim

1 Yunan trajedi yazarı Sofokles'in *Antigone, Oedipus the King* (Kral Oedipus), *Oedipus at Colonus* (Colonus'taki Oedipus) kitaplarından oluşan "The Three Theban Plays" üçlemesinin ikinci kitabı *Oedipus the King* okuması. (yay.n.)

de lezzetini yitirdi: Öğrencileri de kaybettiğimi hissediyorum ve önümüzdeki yıl daha iyi daha can alıcı bir ders hazırlamayı planlayan bir öğretmenin tatminini duyamıyorum: O iş bitti. Sonra, diğer yandan, bir avuç dolusu şiirden başka bir şeyim yok – Eliot, Yeats, hatta Auden ve Ransom çalışınca çok yetersiz, çok kısıtlayıcı geliyorlar – ve bahar tatilinde yazdığım birkaç tanesi beni henüz doğmamış yeni yazma dünyasına bir göbek bağıyla bağlıyor – beş yıllık uzak yeniyetme başarılar var sadece: Bir boşluk. Bu boşluğu doldurup, daha da ötesine geçecek miyim? Baltalanıyorum: Yazılacak ödevler, sınavlar ve Arvin'in dersi var. Gözlerim beni öldürecek – nesi var bunların? Yeni posta da yok – Patsy'den New York'tan bahseden bir mektup – zamanda bir görüntü – ölü bir dünyadan yeni doğmuş bir dünyaya bir köprü.

19 Mayıs, Pazartesi

Tek sorun artık pazartesi değil, 22 Mayıs Perşembe oldu bile ve son derslerimi de atlattım, sıcak bir banyo ve birçok idealden, hayalden ve inançtan uyandırdım kendimi. İroni: Gözyaşlarına boğulmuş ağlak kadın dergilerinin kapaklarındaki olgun duruş. Tiksinti. Evet, bak tam da böyle olmalı: Kendimden ve daha çok da kibri sönmeyen, aksine büyüyen Ted'den iğrenme. İroni: Neredeyse iki yıl içinde beni çılgın bir mükemmeliyetçi ve insanları ayırım gözetmeksizin seven birinden, insanlardan kaçan birine, ve – Tony'nin evinde, Paul'un evinde nefret dolu, edepsiz ve şirret bir kadına dönüştürdü. Bundan nasıl da övgüyle söz ederdi: Ben nihayet gerçek dünyayı 'görmüştüm'. Bu yüzden ben aldım ikimizi kendi ayrı ve ah, son derece üstün dünyamıza koydum: Öyle tatlıyız ki biz, olduğumuz gibi, öyle tatlı 'gülümseriz'. Böylece edepsiz ve zalim ve sinsi bir topluluğun içindeyiz şimdi – ah, en başında öyle değil tabii, ancak saldırıya uğradığında. Cesur, masum göz kırpışlar yok artık – dişler ve tırnaklar var. Ve belki de hayatımda ilk defa edepsizliğin doruklarına çıkıyorum ben – ne işimde ne de sosyal hayatımda kinci biri olmadım

ben, kavradığım son şeyse şu: En az diğer herkes kadar edepsiz olan yalnızca ben değilim, Ted de öyle. Bir yalan söyleyen ve kibirle gülümseyen adamın teki. İşler böyle yürüyor: İroni hayatın tuzu biberi işte. Romanımın aşk ve evlilikle bitmesi zor: James'inkiler gibi bir öyküsü olacak, çalışanları ve çalıştıranı, sömürenleri ve sömürülenleri anlatacak: Kibri ve zulmü: Bozulan güzel bir dünyada bir yalanlar ve kötülükler çemberi. İroniyi buraya not ediyorum, hem roman için, hem de *Ladies' Home Journal* için. Bir Maggie Verver değilim ben. Hatamın, yuttuğum zehri öğürüp tükürmeme yetecek o korkunç ateşini duyuyorum: Ama ben Maggie'yi örnek alacağım, Tanrı bu kızı korusun.

İroni nasıl da ortaya çıkıyor – ne zaman o aptal, tatsız sözlerimden birini etsem bir ürperti hissediyorum, karanlık, lastikyüzlü, kurbağa suratlı, bu tutulma anında kendini belli etmeye hazır kader, henüz görülmemiş, öngörülmeyecek bir korkuyla beni teselli etmeye geliyor.

Ve bütün bu zaman zarfında aklımın uzak bir köşesinde yer ediyordu bu. Ben bütün sırlarımı Ted'e açtım ve neden kendi kocasının yarasını en son gören karısı oluyor? Çünkü ona en çok inanan, ona sorgusuz sualsiz güneşin etrafında döner gibi, dışarıdan çöldeki susuzların feryatlarına, yaban ellerde edilen lanetlere kulak tıkarcasına özenle, sevecenlikle körü körüne inanan o. James'in Joan Bramwell'den ayrılışına tanık oldum, ya da, işin doğrusu, Joan'ın, Lamia Sally ile insanlık dışı, çılgın bir yasak ilişkisi olduğu için onu sepetleyişini gördüm ve Joan'ın zayıf, çatlayan bir sesle çektiği acıları, öğrendiği bütün o şeylere rağmen memnuniyetini, aşağılanışını, bütün bu deliliğin karşısında –nefret uyandıran– aklıselimliğini, Sally'nin James'i sinemaya gittikten sonra da gece yarılarına kadar alıkoyuşunu, Joan'ın arayıp onu eve çağırışını ve James'in gelişini, sonra Sally'nin arayıp camı yumrukladığını ve ellerinin kanlar içinde kaldığını söyleyişini bileklerindeki o çirkin kesikleri dinledim. Ah, dedim neşeli, canlı bir sesle: "Okuldaki öğretmenlerin içinde kocası

olan bir ben varım," – Joan'ınki zayıf, kibirli, ihtiyar bir sıçandı ve o sayılmazdı, ki zaten defolup gitti; Marlies'in hafta sonları dışında kendininkini gördüğü yok. Eh, benimki de yalancının, kibirle gülümseyen, üçkâğıtçının teki. Lowell'ın ilk kitabına bakıyorum: Jean Stafford'a.[1] Eh, o hiç olmazsa *The New Yorker*'a yazıyor – iyi bir kariyer, iyi bir yaşam – ya da belki de ben bunları yazarken kadın bir akıl hastanesindedir, alkolik falan olmuştur. Ted'in bir sonraki kitabı kime ithaf edilecek kim bilir? Göbek deliğine. Penisine. Onu ilk gördüğümde de o kibirli, boş gülümseme vardı suratında. Ve işte yıllar sonra bile yine aynı şey. Önce bütün bunların ardındaki sebeplerle başla – Ted ve kendim haricindeki herkese nefret duyuşum, Ted'e ve kendime inanıp, başka hiç kimseye güven duymayışım. Dün geceyi de ekle – Ted, Paul'un *Oedipus* çevirisinden "Creon" bölümünü okuyacaktı ve bana açık açık gelmememi söyledi. (22 Mayıs) Pekâlâ dedim ama işkillendim. Ted'in okumalarını dinlemek konusunda batıl inançlıyım. İkinci grup kâğıtların üzerinden aceleyle geçtim (bekleyen bir grup daha vardı) ve yularımdan kurtulmuşçasına yerimden fırlayıp koşmaya başladım, merdivenlerden indim, kendimi sıcak, ağır leylak kokulu mayıs karanlığına attım. Hilal, ağaçların arasından bana bakıyordu – tamamını çevreleyen gölge çizilmiş gibiydi. Gerginliğin ve yorgunluğun derinliklerinde olsam da uçuverecekmişim gibi seke seke koşuyordum; kalbim göğsümde acıyan bir yumruydu. Koşmaya devam ettim, hiç durmadan Paradise Pond'un yanındaki tümsekli, dik yokuştan indim, Botanik Binası'nın arkasındaki çalılıklarda ince tüylü, kahverengi bir tavşan gördüm. Sokak lambalarının ışığında parlayan beyaz sütunlarıyla Sage salonunun ışıklandırılmış ön cephesine kadar koştum, görünürde tek bir kişi bile yoktu, boş,

1 Amerikalı yazar Jean Stafford (1915-1979), Amerikalı şair Robert Lowell'in (1917-1977) 1948 yılında boşandığı ilk karısıdır. Lowell'in 1946 yılında yayımlanan *Lord Weary's Castle* (Lord Weary'nin Kalesi) adlı kitabının ithafı "*Jean'a*"dır. (yay.n.)

yankı yapan döşemeler vardı bir tek. Salon göz kamaştırıyordu: İki kişi, şişman bir kız ve çirkin bir adam, yan taraftaki bir kabinde kayıt için banttan müzik çalıyordu. Parmak uçlarıma basa basa içeri girdim, arka taraflardaki bir yere oturdum ve küt küt atan kalbimi ve hırıltılı nefesimi susturmaya çalıştım. Ted sahnenin sol tarafında, biraz arkada, Oedipus olarak tam ortadaki Bill Van Voris'in yanında duruyordu. Chris Denney zarif siyahların içindeydi, darmadağınık kıvırcık saçlı kafası zambak sapı misali incecik boynunun üzerinde dimdik duran Paul ise hemen onun yanındaydı. Paul'un kayıttaki sesi hayalet gibi çıkıyordu.

Ted derbeder görünüyordu: Takım elbisesinin ceketi arkadan çekiliyormuşçasına kırışıktı, kemersiz pantolonu üstünden düşüyordu, saçı ışıkların altında simsiyah ve yağlı görünüyordu. İçeri girdiğim anda geldiğimi anlamıştı ve anladığını biliyordum, okurken sesi düşüyordu. Bir şeyden utanç duyuyordu. Son satırını suratında pörsük bir kurutma bezi ifadesiyle okudu ve içimde belli belirsiz bir tiksinti, bir şüphe dalgası uyandı. Sesi 'kasık, ensest, yatak, günah' sözcüklerini söylemekten müthiş zevk aldığını belli eden o soysuz, beyaz, salyangoz suratlı Van Voris'in yanında, orada öylece dikiliyordu. Çıplak ayakla iğrenç kurtçuklarla dolu bir çukura basmışım gibi hissediyordum. Boğazımı temizleyip tükürme ihtiyacı duydum. Ted kimin yanında durduğunun, kimin sözlerini okuduğunun farkındaydı. Omuzları çökmüş, küçücük kalmıştı. Ama kendini bundan daha önce kurtarabilirdi. Çok daha önce. Paul, Creon'u seve seve Philip Wheelwright'a okuturdu. Okuma bitince Ted yanıma gelmedi. Ön tarafta durdum, arkaya geçip hademeye okuyucuların nerede olduklarını sordum. Söylemek zorunda kaldı. Işıklandırılmış küçük bir odada Bill Van Voris kemiksizmişçesine bacakları iki yana ayrılmış çiçekli kapitone kumaştan bir koltuğun üzerine yığılıvermişti. Ted sefil, kötü bir surat ifadesiyle piyanonun önünde oturmuş, kamburunu çıkarmış, tek parmakla tiz bir tonda, daha önce hiç duymadığım bir melodi çalıyordu.

Yüzündeki o tuhaf, alçak gülümsemeyi de Falcon Yard'dan bu yana hiç görmemiştim. Ah evet, avlananlara özgü bir gülümseme, nasıl bilebilirim ki? Konuşmuyordu. Kalkıp yamma gelmiyordu. Oturdum. O zaman kalkıp çıktık. Clarissa soğuk ve edepsizdi: Pat Hecht muhtemelen Paul hakkında konuştuğumuz bütün o edepsiz şeyleri politik davranıp Tony'nin hakaretlerinden söz etmeksizin Clarissa'ya anlatarak öcünü almış olmalı. Her neyse, tatsız, kötü bir geceydi, Hechtlerle geçen gece gibi. O da aşağı yukarı bunun gibi geçmişti. Yani bu bir kazaydı. Yani Ted bu pirelerin yanında sahneye çıkmaktan utanç duyuyordu. Yani bu benim son günüm. Ya da günümdü. Ransom, Cummings ve Sitwell'in şiirleriyle kuşanıp sınıfa gittim, dersten aldığım zevk kadar büyük bir alkış aldım – saat dokuzda bir yağmur damlası, on birde gökgürültülü sağanak ve üçte, iki uçta gidip gelen bir hava. Sırf onu görebileyim ve ilk dersimin her dakikasının keyfini sürebileyim diye Ted'den bu öğleden sonrayı atlatıncaya kadar benimle gelmesini isteyerek şansımı denedim. Böylece birlikte çıktık. İntikamın hazzı, nefret ve kinin tehlikeli zevki ve bu kin ve zehir her ne kadar 'fazlasıyla hak edilmiş' olsa da bu hislere maruz kalmanın, ne yazık ki, harap edici olduğunu düşündüm. Ah kefaret. Bütün o geri dönen düşünceler. Dersten önce yirmi dakikam vardı. Ted kütüphaneye kitap bırakacağını ve benimle arabada buluşacağını söyledi: Derslerim bitinceye kadar beni bekleyecekti. Neredeyse kimsenin olmadığı kafeye tek başıma girdim. Birkaç kız vardı sadece. Ve Bill Van Voris'in arkadan görünen kafası. Ne içeri girdiğimi, ne de kahve ısmarladığımı görmüştü, neredeyse görüş mesafesinde olmama rağmen. Ama tam karşısında birlikte oturduğu kız beni görebiliyordu. Güzel siyah gözleri, siyah saçları ve solgun, beyaz bir yüzü vardı ve oldukça ciddi görünüyordu. Kahvemi alıp, Bill'in dikkatini çekmeden, hemen arkasındaki masaya, onun kafasını ve öğrencisini görecek şekilde oturdum. Hah, diye düşündüm dinlerken ya da daha doğrusu, işitirken. Kahvemden bir yudum aldım ve belir-

gin kırışıklarla dolu sarı benizli yüzü, gri saçları ve kaplumbağa kabuğu çerçeveli gözlüklerinin ardından rengi belirsiz gözleriyle Jackie'yi düşündüm. O Bill'in öğrencileri kadar kültürlü bir 'entelektüel' değildi belki. Her zamanki tavrıyla konuşuyordu: Aptal, kasmtı, ah evet tam bir budala. Kız hafifçe kekeliyordu, kulak kesildiğim için duyuyordum: Şöyle bir şeyler söylüyordu: "Kahraman... klasik kahramanlardan çok farklı, komik bir karakter." Fısıltıyla ya da hırıltıyla, "Komik?" derken kahkahalara boğuldu. "Demek istediğin..." Kız bocaladı, kara gözleri yardım ister gibiydi. "Hicivli," diye önerdi Bill, bilgeliğinden tamamen emin. Omuzuna hafifçe vurup, ona doğru eğilip ona, saçmalama, komik karakterlerde sorun yok, hiçbir şeyin hicvin tekelinde değil, diyesim vardı. Ama çenemi tuttum. Bill konuyu hızla durumu düzeltme dramasına çevirdi. Kendi çöplüğünde ötecekti belli ki. "Ahlak. Elbette, bütün o esprilerin malzemesi, müstehcen şakalar yapmak için harika bir fırsat." En üstün, en yoğun biçimde kendini anlamaya hazırlamış kızcağız şöyle karşılık verdi: "Ah, biliyorum, biliyorum." Derse gitmek için kafeden çıktığımda onlar hâlâ konuşuyorlardı. Bense kendi kendime homurdanacaktım neredeyse. Al Fisher'ı görebiliyordum, aynı yerde oturuyordu, ben tam karşısmdaydım, apaçık cinsel çekim. Al Fisher ve öğrencilerinden oluşan hanedanı: Metresi yaptığı öğrenciler. Karısı yaptığı öğrenciler. Ve şimdi, o aptal, budala, yapmacık gülümseme. Bill hele bir okulun kadrolu çalışanı olsun –o zamana kadar böyle sürtmekten başka bir şey yapmayacaktır muhtemelen– o da Smithli metresler edinmeye başlayacak. Ya da Jacky ölür belki: O geniş ağzına yazılı büyük acılar ve ölüm var: Sımsıkı kapalı, haşin dudaklar ve mesafeli, soğuk, aldığı, almak zorunda olduğu ve alacağı riskleri ölçüp tartan gözler. Bütün bu gördüklerim birikti. Dersten önce kütüphaneye bir uğrayıp içime doğan bu gülünç şeyleri, Van Voris ve İç Gıcıklayıcı Smith Kızı'nın yanında oturuşumu Ted'le paylaşma isteği duydum: Ya da William S.'in yine yaramazlık yaptığını. Ama sınıfa gittim.

Dersten çıkınca park yerine koştum, bir yanım Ted'le arabaya giderken karşılaşacağımızı söylüyordu ama onu arabanın içinde bulacağımdan daha emindim. Arabanın camlarından içeri baktım ama kara bir kafa göremedim. Arabamız boştu ve bu boşluk fena halde kanıma dokundu, hele de yirmi sekiz hafta boyunca günleri sayıp bugünü beklerken. Herhalde bir buçuk saat kadar falan sonra, kafeden park yerine giden yolun iki yanını çevreleyen çalıların arasında öğrencisine sıcak bir gülümsemeyle veda eden Bill'i gördüm. Bana doğru yürümeye başladı ve aniden ona arkamı döndüm ve arabaya binip Ted'in orada, okuma odasında vaktin geçtiğinden bihaber Edmund Wilson'ın *The New Yorker*'daki yazısına daldığını düşündüğüm kütüphaneye doğru sürdüm. Orada değildi. Saat 3'teki dersimden öğrencilerimle karşılaşıp duruyordum. Arabaya binip eve gitmek için tuhaf bir istek duyuyordum içimde ama kendimi böyle bir şeye hazırlamış olsam da, henüz dairede beni hayrete düşürecek bir manzarayla karşılaşmak kaderime yazılmamıştı. Çıplak kollarım buz keserek kütüphanenin soğuğundan hızlı adımlarla uzaklaşırken şu sezgisel görüntülerden biri belirdi gözümde. Ne göreceğimi biliyordum, ister istemez neyle karşılaşacağımı biliyordum ve bunu çok uzun zamandır biliyordum aslında, ilk karşılaşmanın yerinden ya da zamanından emin olamasam da. Ted, kızların hafta sonları sevgililerini öpüşüp koklaşmak için götürdükleri Paradise Pond tarafından geliyordu. Yüzünde geniş, çarpıcı bir gülümsemeyle yürüyordu, gözleriyse kahverengimsi saçlı, iri rujlu dudaklarıyla sırıtan, haki rengi bermuda şortlu kalın bacaklarına çorap giymemiş, tanımadığım bir kızın ceylan gözlerine bakıyordu. Bu görüntüyü aniden yanıp sönen ışıklar gibi gördüm, flaş patlaması gibi. Kızın gözlerinin rengini ben söyleyemezdim ama Ted söyleyebilirdi ve en az kızınki kadar geniş ve çekiciydi gülümseyişi, ama içinde bir çirkinliği de barındırıyordu. Van Voris'in yanındaki halini düşününce taşlar yerine oturdu, bu gülümseyiş akkor bir hal aldı, yenilmek isteyen bir

ahmağın gülümseyişi oldu. Bir konuşmayı, bir açıklamayı sonlandırır gibi hareketler yapıyordu. Kızın gözleri sersem bir [illegible] giniyle büyüdü. Benim geldiğimi gördü. Suçlulukla gözlerini kaçırdı ve hoşça kal bile demeden, kelimenin tam anlamıyla koşmaya başladı, Ted ise kızı benimle tanıştırma zahmetine girmedi: onun yerinde Bill olsa yapardı. Kızcağız daha ilk karşılaşmada rol yapmayı öğrenememişti ama çabuk öğrenir. Kızın adının Sheila olduğunu sanıyormuş; bir zamanlar benim adımın Shirley olduğunu sandığı gibi: Bütün o dil sürçmeleri – gülüşmeler. Tuhaf; içimdeki kıskançlık tiksintiye dönüşmüştü. Eve geç gelmeler, saçlarımı tararken gözümün önünde pis pis sırıtan kara boynuzlu bir kurtun belirişi, hepsi birden aydınladı ve gördüğüm şey midemi bulandırdı. Ben artık gülemiyorum. Ama Ted gülüyor. Kızlarından estetik açıdan ne kadar uzak olduğunu o yamuk duruşu, hayran olduğunun gözlerinin içine başını eğip bakışı öyle bir ele veriyor ki – eski bir hayranlık değil bu; yeni, taze, katışıksız. Ya da, belki de katışıklı. Van Voris beyaz görünüyor. Zambak elli. Erkeklerin bu kibrinden neden bu denli nefret ediyorum ben? On dokuz yaşındaki o küçük, hastalıklı, âciz haliyle Richard'da bile vardı bu. Gerçi o zengindi, bir ailesi ve güvencesi vardı: Hak ettiklerinden daha iyi karılar edinebilecek bir erkek nesli. Joan'ın dediği gibi: Ego ve Narsisizm. *Vanitas vanitatum*[1]. Ruth'un bana ne anlatacağını biliyorum ve artık ona anlatabileceğimi hissediyorum. Hayır, kendimi camdan aşağı atmayacağım ya da Warren'ın arabasıyla bir ağaca toslamayacağım ya da evin garajını karbon monoksitle doldurmayacak, masraftan kısmayacağım ya da bileklerimi kesip küvette uzanmayacağım. Bütün inançlarımdan uyandım, artık apaçık görebiliyorum. Öğretmenlik yapabilirim ve yazacağım da, çok iyi şeyler yazacağım hem de. Bir yılı böyle geçirebilirim, belki, diğer seçeneklerin peşine takılmadan önce. Sonra az da olsa sevdiğim çeşit çeşit ama az sayıdaki insanlar. Ve korunması gereken azim li

1 Lat. Kibir. (yay.n.)

ve esrarengiz bir onur ve namus duygum var benim. Güvenli sularda fazla yüzdüm. Şimdi boğulma vakti.

Sonra, çok sonra. Ertesi sabah bir ara. Sahte bahaneler. Unvan ve sınıf konusunda muğlak kafa karışıklıkları. Hepsi sahte. Hepsi yalan. Yanlış zamanda yanlış yerde olduğunu fark etmenin şaşkınlığıyla beliren suçlu bakışlar. Bu yüzden uyuyamıyorum. Kısmen bu kibrin ucuzluğundan, ucuz numaranın ağırlığından duyduğum şaşkınlıktan: Ah evet, Stanley, çok zekice: Hayran olunacak adam: O müthiş, ağır erkek bedeniyle ona doğru eğiliyor: "Haydi barışalım." Ah ne güzel düzüşmeler. Neden öyle yorgun, öyle uyuşuktum bütün kış? Yaşlanmaktan ya da harcanmaktan. Sahte. Numaracı artist. Açıklama yapmak yok, sadece üstünü örtmeye çalışıyor. Katlanamadığım şey bu işte, bu yüzden uyuyamıyorum. Şimdi bile halinden memnun, uykusunda homurdanıp horulduyor. Ve bir açıklama yapmayı tamamen reddedişi. O ilkbahar akşamı Kazin'in söylediği doğruydu: Ted bu yüzden hemen üstüne atladı. Yalnız Kazin tek bir konuda yanılmıştı: Smithli kızlar değildi. Hayır – hevesle ağzı kulaklarına varan sırıtışlar ve Van Voris'i öyle görüşüm – Fisher hakkındaysa, yanılmamıştı. Namussuzluk – bir uçurum. Benim tarafımdaysa tam bir aptallık ve içtenlik: Yürekten sevmek için bir insanın ne kadar aptal olması lazım. Aldatmaması için. İhanet etmemesi için. Hem çekip gitmek isteyip hem de hiçbir yere gitmek istememek berbat bir şey. Ted'in diğer boş, yaptıklarının üstünü kapamaya çalışan, kendi zevkine düşkün erkeklere benzemediğini sanarak dünyanın en gülünç, ironik ve ölümcül hatasını yaptım. Onun işine yaradım, ona giysiler almak, yazarak geçirdiği sekiz ay, yarım yıl boyunca ona bakmak için para harcadım, hem de annemin parasını, ki en çok kanıma dokunan bu, onun şiirlerini yüzlerce defa daktilo ettim. Eh, İngiliz ve Amerikan şiirine epey katkıda bulunmuş oldum. Affedemeyeceğim şey bu namussuzluk – ve ne olursa olsun ya da ne kadar zor olursa olsun, gerçeği bilmeyi yeğlerim; ki bugün

iğrenç bahaneler, saptırmalar ve huysuzluklar işitmektense kendi ağzından oldukça açık ve kahredici bir izlenim edinebildim. Burada sonlandırmam gereken bir hayat var. Peki ya güvenden yoksun bir hayata ne demeli – aşkın bir yalan olduğu ve bütün o keyifli fedakârlıkların çirkin görevler olduğu hissine ne demeli. Çok yorgunum. Son günüm ve ben korkudan tir tir titremekten uyuyamıyorum. Utanıyor, utanç verici ve beni utandırıyor ve güvenimi de; yalancıların, aldatanların, arızalıların ya da kibriyle yönetilen adamların dünyasında güvenin hiçbir hükmü yok. Aşk beslenmem için bitmek bilmez bir kaynak oldu ve şimdi onu kusuyorum. Yanlış, yanlış: bunun hoyrat ateşi: budala bir ilginin, süzgün gözlü çarpık gülümsemelerin, ürkütücü itirafların, firarın resmi – hiçbiri inkâr edilemez. Ancak açıkça ifade edilebilir. O ağır, abartılı ucuz Amerikan argosu "Haydi barışalım"dan önce yapılması gereken şeyi talep etmek istemiyorum. Şu fazla ağır şakacılık. Çünkü ben bunu hissediyorum. Ev leş gibi bu kokuyor. Ve baktığım yer bulanık gecikmelerde "ah evet Frank Sousa" ile doluyor.

Biliyorum. Her şeyi bilirken bilinmesi gereken şeyleri bana onun anlatmaması ya da anlamaması daha kötü. Burnunu karıştırması, tırnaklarını koparıp öylece bırakması, yağlı, derbeder saçları – ne önemi var? Neden onun derdini kendi derdim gibi benimsedim ve olabileceğinin en iyisi olması için didindim ki; artık kendimi bunlarla üzmeyeceğim; bu kir bir şampuanla sabunun söküp atabileceğinden çok daha derin, bu dağınıklık bir kırpma makasının düzeltebileceğinden çok daha karmaşık. Onun umurunda değil. Ben o okumaya gittiğimden bu yana surat asıyor. Bütün bunları kabullenip böyle davranmaya devam etmesi, ne kadar ileri gidebildiğini gösteriyor. İleri gitmek istiyor, öğretmenliğimin son gününde onun izini sürer hale gelmemi istiyor, öğretmenlikle geçen bir yılımın bitişini çamur çöktükten sonra suyu berraklaşan bir havuz gibi keskinleşen sezgilerim sayesinde öğrendiklerimle kutlamamı istiyor. Çamur yataklarındaki

kurbağaları görebiliyorum. Yağlı ve kaygan sırtlarındaki siğillerin içindeki çürümeyi ve karanlık tarafı da. Şimdi ne olacak.

11 Haziran, Çarşamba

Serin, yağmurlu bir gece: Huzur ve uyum; nerdeyse bir aydır yazmamışım bu deftere ama anlatacak çok şey var – son bıraktığım zor ve kâbus gibi noktadan sonra buraya yazmaktan kaçındım – ama şimdi kaldığım yerden sökük uçları dikmeye başlıyorum. Başparmağımı burktum, Ted ise bir hafta kanlı tırmık izleriyle dolaştı ve bütün gücümle karanlık bir odaya doğru koca bir bardağı fırlatışımı hatırlıyorum; paramparça olacağına, bardak yere çarpıp geri sekti ve sapasağlam kaldı: Bana çarptı ve gözlerimde şimşekler çaktı –ilk defa– kanlar içinde kaldım ve boğuşmalarla, ısırmalarla dolu karanlık boşlukta beynimde beyaz yıldızlar çakıyordu. Kara bulutlar dağıldı. Tek parça halindeyiz. Ve hiçbir şey – ne para, ne çocuk, ne güvence, ne de her şeye sahip olma isteği – hiçbir şey, sahip olduğumuz bu melekleri bile kıskandıracak denli güzel şeyi bozmaya değmez. Suratımı asmış, gözlerim batan ve kaşınan arpacıklardan kıpkırmızı olmuş halde onur listesindeki öğrencilerin sınavlarını kontrol ettim –aslında fakülte kulübünün bahçesinde Bayan Hornbeak'in iğneleyici bakışlarının altında vakit geçiriyordum– hepsi yüksek onur dereceleri alabilirler bana kalırsa. Ve sonra Arvin'in sınavları, Smith'teki bütün işlerim yaklaşık on gün önce, 1 Haziran Pazar günü bitti. Haziranın kalan yarısı, sonra temmuz ve ağustos yazmamız için uygun ama Ted'e Saxton'ın çıkmamasının karanlığı var. İşin garipliğine bakın ki, *Harper's*'taki editörü Saxton Bursu'nu veren mütevelli heyetin danışmanı aynı zamanda; ama Ted'in oldukça sıcak karşılanan projesi, ona bu bursu kazandıracağından emin olduğumuz şey yüzünden uygun bulunmadı – *Harper's* tarafından yayımlanan kitabı yüzünden. Şimdi on aylık bir Saxton bursu için ben şansımı deneyeceğim, Ted ise önümüzdeki yıl Guggenheim'a başvuracak. S. Eliot, W. H.

Auden, Marianne Moore gibi isimleri arkasına almaya çalışıyor. Bu yıl kırsalda yaşamak istemiyorum, Boston'da insanların, ışıkların, ilgi çekici yerlerin, mağazaların, bir nehrin, Cambridge'in, tiyatronun, editörlerin, yayımcıların yakınında – bir arabaya ihtiyaç duymayacağımız ve Smith'ten çok uzaklarda olacağımız bir yerde yaşamak istiyorum. Bu yüzden bir kumar oynayacağız – benim için Saxton olasılığı var ve hiç olmazsa hayatımızı yazarak kazanamasak da Boston'daki işler var ve bu olasılıklar ancak ölümle son buluyor. Avrupa'ya gitmek için biriktirdiğimiz gemi bileti parasına ve şiirden kazandığımız gizemli 1.400 dolarımızın bir kuruşuna bile dokunmamalıyız. Bu huzura gitgide alışıyorum: İnsan yok, ödev yok, öğrenci yok. Huzur, en azından bu hafta sonu kiralık ev bakmak için bir daireye yaptığımız ziyaretin ardından ve Harvard'da kayıt yapacağım ve ikinci evlilik yıldönümümüzü kutlayacağız – ben nasıl sakin olabilirim ki? Bu diğer kitabımın da esas sorunlarından biriydi, şimdi evlilik işine de bulaşmış oldu.

Bugün, Smith'ten kalma örümcek ağlarını silip süpürüveren New York'ta geçirdiğimiz şu yorucu ama aym zamanda tazeleyici haftanın hatıralar silsilesini tetikleyen bir şey oldu: alacakaranlıkta yemyeşil parkta yürüyüşe çıktık – "Child's Park Stones" (Çocuğun Park Taşları) adında güzel, hece ölçülü bir şiir yazdım, sıra sıra uçuk turuncu ve fuşya açelyalara bu parkın Amerika'daki en sevdiğim yer olduğunu hissediyorum. Islak, nemli bir sisle açık gri, sulu yeşil renklerde loş bir akşamdı. Yağmurluğumun cebine gümüş kaplamalı bir makas atmıştım, (taş aslan başı çeşmenin yanındaki) gül bahçesinden, yeni çiçek açmış –mümkünse sarı– bir gül daha kesip almak için – kırmızı, hatta artık koyu kırmızı bir renk almış önceki gülümüz oturma odamıza bol miktarda koku vermeye başlamışken tomurcuklanacak yeni bir gül.

Alçıdan yapılma eve giden yolu takip edip ve dal kırılmasına benzer yüksek sesli bir çıtırtı duyduğumuzda nerdeyse

gül bahçesine inmiştik. Parkın başka bir tarafında gördüğümüz kurbağalı havuzun oradaki sık ormangülü çalılarının arasından yürüyen bir adam olmalı diye düşündük. Sarı güllerin hepsinin goncaları patlamış, çiçekleri açmıştı, hiç gonca görünmüyordu. Tek bir taçyaprağı açılmış pembe bir goncayı kırpmak için eğildim ve ormangülü çalılarının arasından açık saman rengi yağmurluklarının içinde kamburu çıkmış, süklüm püklüm üç tane irikıyım kız çıktı. Gül bahçesinin içinde orası bizimmişçesine durmuş onlara bakıyorduk. Fısıltıyla konuşup ayaklarını sürüye sürüye beyaz şakayıkların ve kırmızı sardunyaların olduğu bakımlı bahçeye yürüdüler ve beyaz bir çardağın altında şaşkın şaşkın durdular. "Bahse girerim birkaç çiçek çalmak istiyorlar," dedi Ted. Derken kızlar yürüyüp gitmeye karar verdi. Birdenbire daha önce hiç görmediğim, ki tuhaftı, turuncu bir gül goncası gördüm ve kızlar gözden kaybolunca bu turuncu kadife goncayı kesmek için eğildim. Gri gökyüzü ağırlaşmıştı, gökgürültüsü çamların arasında gümbürdüyordu ve üstümüze ılık, yumuşacık bir yağmur, bir süngerden nazikçe sıkılıyormuş gibi gri gri yağmaya başladı. Kızların beliriverdikleri ormangülü çalılarının arasından eve doğru yola koyulduk. Görüş mesafemiz yarı yarıya düşmüş olsa da büyük bir şaşkınlıkla çalılardan birinin arkasına sıkıştırılmış bir gazete dolusu kırmızı ormangülü tomurcuğu gördüm. Öfkelenmeye başlamıştım. Biraz daha ilerledik ve parlak pembe ormangülleriyle dolu bir gazete daha gördük. Kana susamış arzularımı tatmin etmek için keşke dinleseydim dediğim, sırf hırsızlara nispet olsun ve suyun içindeyken insanların görebilecekleri kadar korunabilecekleri için, yani çiçekleri koruyabileyim diye ormangüllerinin hepsini koparıp onları köksüz nilüfer çiçekleri gibi kurbağalı havuza atmak gibi yabani bir istek doğdu içimde. Kızıl olanlardan demet demet kopardım, ama kendisi de çok öfkelenen Ted böyle yapmayacaktı. Fakat havuzu geçip açık çimenliğe çıkınca, tomurcukları havuza koymak konusunda uzlaşıp ikimiz de geri döndük. Hissettiğim gibi,

kızlar geri dönüyordu – bastırılmış bir kahkaha ve dikkatsizce kırılan dalların çıtırtısını duyduk. Korkutucu bakışlarla usulca karşılarına çıktık. Kana susamıştım – haddini bilmez kızlardı bunlar, üçü de – "Aaa, burada büyük bir tane var," dedi kızlardan biri hava atarak. Ted, "Onları neden koparıyorsunuz?" diye sordu. "Balo için. Bize bu çiçekler balo için lazım." Bunu hoş göreceğimizi sanıyor gibiydiler. "Artık bunu yapmayı kesseniz iyi olmayacak mı?" diye sordu Ted, "Burası halka açık bir park." Bunun üzerine küçük olanı küstahlaştı ve açıkça dudak büktü, "Burası sizin parkınız değil." "Sizin de değil," diyerek cevabı yapıştırdım, tuhaf bir şekilde yağmurluğunu üstünden çekip almak, yüzüne bir tokat patlatmak, süveterindeki okul amblemine bakıp onu hapse göndermek istiyordum. "Bari siz de çalıyı kökleriyle birlikte çekip alsaydınız." Bana dik dik bakıyordu ve ben de onunkini sönük bırakan deli, öfkeli ama yine de kaskatı bir bakış atıyordum. Göstere göstere başka bir kıza diğer ormangüllerini de almasını emretti. Onları havuza kadar takip ettik, burada durdular ve düşünüp taşındılar, sonra aynı yolu izleyerek geri döndüler. Yağmurun altında, şimşekler çakıp gökyüzü neredeyse kıpkırmızı kesilirken ormangülü çalılıklarına kadar peşlerinden gittik ve aceleyle kendilerini bekleyen bir arabaya gidip ormangüllerini açık arka bagaja doldurduklarını gördük. Gitmelerine izin verdik. Onları huzursuz ettiysek o bile yeterdi. Ama öfkeliydik. Ve ben çelişkili ahlakıma hayret ediyordum. İşte kendi cebimde bir turuncu bir de pembe gül goncası duruyordu ve kocaman kırmızı bir gül evimde mis kokular saçıyordu ve ben balo için kucaklar dolusu ormangülü çalan bir kızı öldürebilecekmişim gibi hissediyordum: sanırım haftada bir gülün Ted ve benim için estetik bir haz olduğunu ve kimse için üzüntü ya da kayıp yaratmayacağını düşünüyordum -sarı güllerin hepsi dağılmıştı- neden bir goncayı tomurcuklanıp açtığı andan dağılıp öldüğü ana kadar saklayıp yerine bir başkasını almıyordum ki: gül mevsiminde geride bir bahçe dolusu gülü bırakıp ölümsüz

çok renkli bir güle sahip olmak ve sevmek için – ama bu kızlar bütün çalıları paramparça ediyordu – bu kabalık ve toptan bencillik midemi bulandırıyor ve beni öfkelendiriyordu. Ölüm isteyen ateşli bir şiddet var içimde. Kendimi ya da hatta –artık anladığım üzere– başkasını öldürebilirim. Bir kadını öldürebilir ya da bir adamı yaralayabilirim. Sanırım bunu yapabilirim. Ellerime hâkim olmak için dişlerimi sıktım ama o hadsiz kıza bakarken kafamda kanlı yıldızlar çakıyor, bütün benliğimle onu yere yatırıp üstüne çullanmak ve onu döve döve parçalarına ayırıp kanlar içinde bırakmak istiyordum.

20 Haziran, Cuma

Buradaki sloganım "Ruhumun, bir rüyada gibi, eli kolu bağlı," olabilir. Bunalımla boğuştum, hâlâ da boğuşuyorum. Hayatım sihirli bir şekilde iki elektrik akımı tarafından yönetiliyor sanki: Neşeli artı uç ve umutsuz eksi uç – o anda hangisi akıyorsa hayatıma o hükmediyor, sularına katıp götürüyor. Şu anda umutsuzluğun, hatta histerinin sularına kapıldım, boğuluyorum sanki. Sanki güçlü kuvvetli bir baykuş tam göğsümün üzerinde oturuyor, pençeleriyse kalbimi kavramış, sıkıştırıyor – ama silahlarım var; kendini tanıma bunlardan en iyisi. Geçen sonbahar kapkara bir histeriye kaptırmıştım kendimi, işe başlarken: Dışarıdan gelen bütün bu gereksinimler kanımı donduruyordu, korkuyordum. Şimdiyse, tamamen farklı bir durum ama yine de duygusal içerik anlamında aynı – hayatımda ilk defa önümde 'kuşlar gibi özgür' on dört ayım var, makul bir mali güvenceye ve fevkalade, mis kokulu, kocaman çok ama çok yaratıcı bir kocaya sahibim, öyle ki onu kafamda yarattığımı sanıyorum – neyse ki beni şaşırtacak öyle çok şeyi var ki onun gerçek ve bir buzdağı kadar derin olduğuna inanıyorum. İşte bütün bunlara sahipken, elim ayağım kesiliyor: İçeriden gelen talepler kanımı donduruyor, korkuyorum – çünkü bu talepleri b[illegible]im yaratmam lazım: Dünyanın en zor sorumluluğu: Bütün arızalar ve başa-

rsızlıklar için kendi içindeki itaatsizlikten başka suçlayabilece ğin itaatsiz başka hiçbir şey yok: Miskinlik, korku, kibir, ezikliik. Geçen sonbahar yazarken bile bütün bunlarla yüzleşir ve onları altedersem ve bir şiir kitabı, öykü kitabı, bir roman üretirsem, Almanca öğrenirsem, Shakespeare ve Aztek antropolojisi ve türlerin kökenini okursam – öğretmenliğin gerektirdiği bambaşka şeylerle yüzleşip onlarla baş ettiğim gibi bunları da yapabilirsem, bir daha kendimden asla korkmayacağım. Ve kendimden korkmazsam eğer –kendi ödlek korkularımdan korkmazsam– dünya üzerinde beni korkutacak çok az şey kalacak –kazalardan, hastalıklardan, savaşlardan korkacağım, evet– ama onlara karşı duracağımdan şüphem olmayacak. Bu, elbette, korkmuyormuş gibi yapmak meselesi. O en korku duyulan, bir kadının en zorlu sınavı için bile can attım ben: Çocuk doğurmak için – durmaksızın bir şeyler talep eden şeytanlarımı susturayım ve yazma konusunda üretken olamayışıma sağlam bir bahanem olsun diye. Önce yazmak ve hayatı tecrübe etmek alanlarını fethetmeliyim önce; ancak o zaman çocuk doğurma hakkını kazanabilirim.

Felç. Dış kaynaklı gerginlikler gider gitmez: soğuk, gri bir haziran günü yaprakların yeşil hüznünün koynunda oturuyorum, kendi içime ve ta içime çekiliyor, ta derinleri deşiyor, ilk memleketimi yeniden görmek için can atıyorum: Winthrop'u, Wellesley'yi değil. Jamaica Plain, hatta: isimler tılsımlara dönüşüyor. Kilise çanı; yoksa bu *angelus*[1] mu? Çanların o tuhaf ritmiyle saat on ikiyi vuruyor. New York'a, Wellesley'ye giderek ve ev arayarak neredeyse bir ayımı boşa harcadım. Ziyan ederek. İnsanlarla olarak. İhtiyacım olanın insanlar olduğunu söylüyorum ama bana ne faydaları dokundu ki? Belki, bir öykü yazmayı deneyerek bunu keşfedebilirim. Pencereye yaslanıyor, kafamı cama dayıyor, mavi üniformalı postacının kabul mektuplarını bırakıp evden çıkıp gitmesini bekliyorum. Dün gece rüyamda Stanley Sultan'ı gördüm, bacaklarına vura vura gülerek ölümsüz

1 İsa'nın vücut bulma duası. (ç.n.)

Sid Caesar'ın apartmanının kırk dokuzuncu katında, kokoş sevgilisinin fahiş fiyatlı isteklerini karşıladığı ve şehirde bir arı kovanı (Bronx Hayvanat Bahçesi'nden bir anı olabilir mi?) bulduğu ama arıların uçup gittiği ve polislerin ağlarla peşlerine düşmek zorunda kaldığı bir filmi anlatıyordu. Rüyamda bir de *The Atlantic*'in iki şiirimi reddettiğini gördüm. Hayat tekdüze ise –son zamanlarda yağlı tabak ve tencerelerin lavaboda durmadan birikmesine bakılırsa– hiç olmazsa rüyalar renkli, şaşırtıcı olmalı. Bu yılın tıkırdayarak ve hırıldayarak gittikçe hızlanan öğretme makinesi halinin karanlığında, boşluğunda, dumanında asılı kalakaldım. Yine ilk defa ve uzun süreliğine sıkı ve yaratıcı bir şekilde günlerimi şekillendirmeliyim –kendimi okuma ve yazma projeleriyle doldurmalıyım– temiz ve iyi işleyen bir ev düzeni tutturmalı, bu pasaklılık hastalığından kurtulmalıyım. Bu hafta "ideal" bir daire bulduk – yüksek fiyatıyla değilse de estetik anlamda idealdi ve mutfağı oturma odasının bir duvarına sığdırılmıştı. Ama o manzara, ah o manzara, evet o manzara. İki ufacık oda aylık 115 dolar ama aydınlık, sessiz ve birinin önünde Ted'in yazabileceği, birinin önünde benim yazabileceğim cumbalı iki penceresiyle nehre doğru, Beacon Hill manzarasına bakan altıncı katta. Kontratını yaptığımız yılın on ayını karşılayacak ve kira yüzünden hissettiğim vicdan azabını rahatlatacak bir Saxton hibesi başvurumu göndermeden önce beklediğim tek şey Marianne Moore'un mektubu. Kiraladığımız Beacon Hill dairesi yazımıza bedavadan huzur katacak. Burada yazarım, çünkü başka her yerde felce uğruyorum. Zorunlu.

Dansa, öğretmenlik yaparak geçen yılın *tarantellasına*[1] inat yapar gibi, zihnim bilgiye, çalışmaya karşı kendini kapatıyor: öylesine vakit öldürüyorum – şunu bunu toparlıyorum, bir tabak kuruluyorum, biraz mayonez çırpıyorum, trafiğin gürültüsünün içinde duyduğumu hayal ettiğim postacı düdüğüne atlıyorum. Şiirlerim beni hayal kırıklığına uğratıyor: yavanlar. Yirmi beş

1 Napoli'ye özgü hareketli bir dans türü. (ç.n.)

ten biraz fazla şiirim var ve ben tam kırk tane olsun istiyorum. Konularım samimiyetsiz. Kendi tecrübelerimden hiç bahsetmedim. Yaşananları bir köşeye atıp duruyorum. Zihnim fikir anlamında çorak ve temalarımı bir saksağan gibi eşeleyip bulmak zorundayım: hurdaların ve döküntülerin içinden. Zenginliğin içinde olmayı isterken kendimi değersiz buluyorum. Ödlek, yetersiz, çaresiz. Sanki zihnim "onar" düğmesine basılmış ve o düğmede sıkışmış, takılıp kalmış. Ve ben yavaş yavaş işlerimi yoluna koymak zorundayım: şiirler, meme emen bebekler, bir *Bathlı Hatun*[1] sakinliği, mizah anlayışı ve esneklik ile kendime dair hayaller yaratmalı, zamanla netleşmelerini beklemeliyim. Karşımda okulla programlanmış bir yıl yok, ama bütün seçimlerin bana ait olduğu, bütün yapılanların ve ertelenenlerin, savsaklananların, sakınılanlarm ve geciktiren bütün miskinliklerin bana ait olduğu en zor yıl var.

★*25 Haziran, Çarşamba*★

Yıldızlı bir gün, bu koskoca defterde belki de bir ilk. Buraya dün yazacaktım aslında ama çok ağlak, keyifsiz bir ruh halindeydim. Bugün gönderilecek mektupları ve daha çok Ted'e ve kendime ait şiirleri daktilo etmek için masaya oturdum. Daktilonun karşısına kurulmuştum ki, açık mavi gömlekli sevimli postacıyı kapı komşumuz milyoner hanımın evine doğru yürürken gördüm, bu yüzden koşarak aşağıya indim. Posta kutumuza bir mektup sıkıştırılmıştı, zarfın sol köşesinde koyu renkli mürekkeple yazılmış *The New Yorker* yazısını gördüm. Gözlerim kamaştı. Olasılıkları kafamda evirip çevirdim: İçinde son şiirlerim olan damgalı bir mektup postalamıştım, onu kaybetmiş olmalılar ve reddedilenleri kendi zarflarından birine koyup yollamışlar. Ya da Ted'in telif haklarıyla ilgili bir mektup olabilirdi

[1] Geoffrey Chaucer'ın (1343-1400) *Canterbury Hikâyeleri*'nin en ünlülerinden, ortaçağın sonlarındaki kadın rolünü anlamamızı sağlayan *The Wife of Bath's Tale*. (ç.n.)

bu. Zarfı posta kutusundan çekip aldım. Şaşırtıcı ve umut vaat edici şekilde inceydi. Pofuduk Şeker Bayan Whalen çimenlikte oturur, açık tenli ve yapmacık derecede sevimli iki küçük oğlu üstlerinde mayolarıyla taşınabilir plastik havuzun bir içine bir dışına hoplayıp durur ve cırtlak renkli çizgili bir topu zıplatırken zarfı hemen oracıkta, basamaklarda yırtıp açtım. Howard Moss'un mektubunun siyah, kalın harfleri beynime saplanmıştı. "'Mussel-Hunter at Rock Harbor' (Kaya Limanındaki Midye Avcısı) bana göre fevkalade bir şiir ve bu şiiri *The New Yorker*'a alacağımızı bildirmekten mutluluk duyarım..." yazısını gördüm – umut dolu beklemeler (ve bunu takip eden reddedilmeler) ile geçen on yılı düşününce, güle oynaya yukarıya, Ted'in yanına çıktım ve Meksika fasulyesi gibi hoplayıp zıplıyordum. Ancak dakikalar geçtikten, biraz sakinleştikten sonra cümleyi okumayı bitirebildim "...aynı şey *Nocturne* (Gece Müziği) için de geçerli, onun da fazlasıyla iyi olduğunu düşünüyoruz." İki ŞİİR – yalnızca bu da değil, en uzun iki şiirim bunlar benim – sırasıyla 91 ve 45 mısralık: Bunları boşluk doldursun diye değil, ellerinde bir dolu yaz şiiri olmasına *rağmen* satın alıyorlar. Bu sevinç, uyuyan devi uyandırdı ve bu beni yaratıcılık dalgasının en tepesinde yazacağım önümüzdeki aylar boyunca idare eder.

26 Haziran, Perşembe

Cehennem sıcağının ilk günü: Gri, nemli, sıcak yağmur sokakları kayganlaştırıyor. Uzaklarda köpekler havlıyor. Süt şişeleri terliyor, tereyağı yumuşuyor. Ev yine gözüme dağınık görünmeye başladı. Sanırım bu gece banyo yapıp evi yarın temizleyeceğim. Öğle vakti Ted'le arabaya binip yolun kenarındaki meyve-sebze pazarına gittik ve hep kaçındığım çabayı gösterdik – pancarları, kuşkonmazları, çilekleri, taze patatesleri, hindibaları yüklendik – hepsi pişirilmeye hazır. Markette hemen dergiliğe koştum ve işte, Ted'in öyküsü "Billy Hook and the Three Souvenirs" (Billy Hook ve Üç Hatıra) *Jack and Jill*'in temmuz

sayısındaydı. Öykü ihtişamlı bir biçimde sunulmuştu: Hoş, canlı, renkli iki resim ve iki yarı tonlu çizim: Parlak ve büyülü. Okul kütüphanesinin vıcık vıcık ıssız kasveti içinde kitaplarda örümcekleri, yengeçleri ve baykuşları taradım: Bu sucuk gibi yaz mevsiminde buranın sahibi gibi hissetmek hoştu. Bu sabah hece vezniyle kısa bir şiir yazdım – "Owl over Main Street" (Ana Caddenin Üzerindeki Baykuş). Daha iyi olabilir. Başlangıcı konuya göre fazla şiirsel ve son mısra genişletilebilir. Şiirleri yatırıp üzerinde yeniden oynamayı bırakmalıyım ve defterime geçirmek için bu kadar acele etmemeliyim. İyi on beş - yirmi tane şiir yazmak istiyorum. Gece yarısı şehirde gezinirken sesini duyduğumuz şu baykuş –gövdesinin o harika tüylü alt kısmı, telefon telleri üzerinde iki yana açtığı kanatlarıyla– korkunç bir yaratık. Bir de: Karıncaları kendi ağına düğümleyen siyah örümcek. Vahşet görüntüleri. Hayvanlar dünyası bana gitgide daha ilgi çekici geliyor. Acayip rüyalar: Kırmızı ağızlı silindir şeklindeki plastik bir şişeden bir şey içiyordum ve korkuyla içtiğim şeyin kendi koyduğum nişasta zehri olduğunu fark ettim – midemin kasılıp burkulmasını bekledim, sonra panzehirleri hatırlayıp buzluğa koştum ve bütün bir yumurtayı çiğ çiğ yuttum: Ted bunun sembolik bir gebelik rüyası olduğunu söylüyor. Bir de dün gece, bir müzikal komediye ve yüz tane Danny Kaye şarkısına maruz kalmıştım. Dudağımın üstündeki deriden bir parça kopardım ve dudaklarımdan şakır şakır kanlar akmaya başladı – bütün ağzım kıpkırmızı kan akan derisiz bir çeşme.

3 Temmuz, Perşembe

Sürekli şiir yazıp duruyorum ve düzyazı yazmaya başlama isteğinin kutsal şafağını duyumsuyorum: rekabet dürtümü kışkırtmak için bir edebiyat dergisi, *Mlle* aldım – artık öfkeli hissetmiyorum: zamanım var. Adını, ilham-perim-deniz-tanrısı-babam üzerine yazdığım en iyi ve tuhaf biçimde dokunaklı şiirlerimden biri olarak gördüğüm şiirden –"Full Fathom Five"– alan

kitabımdan gitgide daha fazla şiir çıkarıyorum. "The Earthenware Head" isminden vazgeçtim: bir ara, İngiltere'deyken "en iyi" şiirimdi: çok süslü, parlak, baştan savma ve sert –şimdi bana utanç veriyor– beş mısrada kafa için on gösterişli betimleme geçiyor. Sanıyorum artık favorim "Mussel-Hunter at Rock Harbor": şiirin düzeltilmiş hali dün *The New Yorker*'dan geldi; hem de uzun zamandır kafamda canlandırdığım kutsal *The New Yorker* kâğıdına basılı üç uzun sütunda. Sonraki hedefim *The New Yorker*'da bir öykü yayımlatmak – beş, on yıl daha çalışmak lazım. Bu aralar rahiplerin evinde iki gün boyunca hiç durmadan çalışan elektrikli testerenin çıkardığı korkunç ses beni öfkelendirdi ve rahatsız etti, artık kamyon gitti ve huzur bulmayı umuyorum – trafik yok denebilecek kadar düzenli ve sakin. 1 Temmuz'da Almancaya başladım – günde iki saat. Grimm masallarını çevirmeye, bir sözcük listesi yapmaya başladım ama artık gramer de çalışmalıyım – *bütün fiil ve isim biçimlerini unutmuşum* ama kitabın kapağını bile açmadığım iki yıldan sonra hikâyenin anlamını kavrayabildiğime yeterince şaşkınım. Hayatım benim ellerimde. Aztekler, hayvanların kişilikleri, insanlar ve omurgalılar üzerine Penguin Books'tan çıkan kitaplarda güçlükle ilerliyorum. Okunacak çok şey var ama bu yıl planlar, listeler yapacağım – bunun yardımı dokunacaktır. Ted bana oldukça ilgi çekici birkaç konu ve ödev verdi: kunduzlar ve mülk sahipleri üzerine güzel, kısa bir şiir yazdım bile ve daha başkalarını yazmak için sabırsızlanıyorum.

4 Temmuz, Cuma

Bağımsızlık günü: Acaba kaç kişi neyden bağımsız olduğunun, neye hapsedilmiş olduğunun farkında? Serin Kanada havası gecenin atmosferini değiştirdi; sıcak bir çay ve kazak gerektirecek kadar serin bir havaya uyandım. Dün üzerimde şu tuhaf, boğucu histeriyle –kısmen düzyazı-öyküler ya da roman yazmadığım için olabilir sanıyorum– ağır, nemli havada Ted'le birlikte dışarı çıktım. Yolda giderken bir ağacın yanında durdu

Orada, çıplak toprağın üzerinde, sırtüstü yatmış, cılız kanatlarını çaresizce iki yana açmış, yavru bir kuş vardı, belli ki yuvasından düşmüştü, ölmek üzereymiş gibi irkilip sarsılıyordu. Çektiği acı kendimi hasta hissetmeme neden oldu, midem bulandı. Ted beşiğe yatırırcasına avuçlarının içine alıp onu eve götürdü; zavallı kuşun koyu renkli, parlak tek gözü açıktı. Yuva gibi olsun diye dibine bulaşık bezi ve kâğıt mendil parçaları yaydığımız küçük karton kutunun içine koyduk. Kuş titriyor ve titriyordu. Dengede duramıyor, arkaüstü düşüyordu. Her geçen saniye cılız göğsüyle alıp verdiği nefesin kesilmesini bekledim. Ama hayır. Onu bir kürdan yardımıyla süte batırılmış ufak ekmek parçaları vererek beslemeye çalıştık ama aksırdı, yutamadı. Sonra çarşıya inip taze çekilmiş et aldık, *bu kurtçuklara daha çok benziyor,* diye düşündüm. Biz merdivenlerden yukarı çıkarken kuş yürek parçalayıcı biçimde viyaklıyordu ve kurbağalarınkine benzer o sarı gagasını öyle bir açmıştı ki o çatal dilli ağız boşluğundan kafasını görmek mümkün olmuyordu. Hiç düşünmeden iri bir et parçasını alıp kuşun boğazına tıkıştırdım. Gagası parmağımın üzerine kapandı, diliyle parmağımı emiyordu, boş ağzı yeniden açıldı. Şimdi kuşu korkmadan et ve ekmekle besliyorum, sık sık ve güzel yiyor, beslenme saatlerinin arasında ikişer saat uyuyor ve giderek normal bir kuşa benziyor. Ne kadar küçük olsa da, hayatın, hassasiyetin, kimliğin bir uzantısı o da. Bebek sahibi olmaya hazır olduğumda bu harika bir şey olacak. Ama hazır hissedinceye kadar değil.

7 Temmuz, Pazartesi

Geçen sonbahar öğretmenlik yapmaya başlayacağım için kapıldığım iki ay süren histerinin benzerini bu kez yazmaya başlayacağım için yaşıyorum besbelli. Bir bulantı, buluttan nem kapıp cinnet getirme hali; kendimse ta en dipteyim. Geceleri gözüme uyku girmeden öylece yatıyorum, sinirlerim usturayla kesilmiş gibi bir hisle yorgun argın uyanıyorum. Kendi doktorum ben

olmalıyım. Bu fazla yıkıcı felç haline ve perişan edici saplantıya ve ayakta uyumaya çare bulmalıyım. Eğer yazmak istiyorsam, bütün bunların -korkudan buz kesmenin- asıl yapmam gerekenle hiç ilgisi yok. Doğmamış romanın hayaleti, Medusa-başı. Zeki ya da yalnızca itaatkâr karakterler geliyor aklıma. Ama nasıl başlayacağımı hiç bilmiyorum. Belki de öylece başlamalıyım. İçimde bir yerde günde bir tane 'kitaplık şiir' yazmam gerektiğinden eminim – ama bu tam bir saçmalık – koca bir günü berbat on iki mısra yazarak geçirdiğimde aklımı kaçırıyorum – dün olduğu gibi. Asıl çekincem, bence, kısmen de olsa, Ted'e çok bağlı kalmak sanırım. O didaktik bir adam, fanatik – bunu en çok onu benden çok daha tarafsızca yargılayacak insanlarla -Leonard Baskin gibilerle, mesela- bir arada olduğumuzda görüyorum. Kışkırtıcı ama yıkıcı bir girdabın içine çekiliyorum sanki. İkimizin arasında hiçbir engel yok, hatta sanki ikimizin de -ya da özellikle benim- derimiz yokmuş gibi ya da aramızda incecik bir deri varmış da birbirimize çarpıp birbirimizi aşındırıyormuşuz gibi. Ted'in bir süreliğine evden uzaklaştığı zamanları seviyorum. Derhal ve inatla düşünmeyi ve yapmayı kesmeme neden olan o daimi "Ne düşünüyorsun?" "Şimdi ne yapacaksın?" soruları olmaksızın, kendi iç dünyamı, kendi düşüncelerimi oluşturabiliyorum. Hayret verici biçimde uyuşuyoruz. Ama ben kendim olmalı – kendimi ben şekillendirmeliyim; onun beni şekillendirmesine izin vermemeliyim. Kendini dışarıda tutarak emirler veriyor: Bir saat balad oku, bir saat Shakespeare oku, bir saat tarih oku, bir saat düşün ve sonra "Hiçbir şeyi saat tutarak okuma, bir çırpıda, kesintisiz oku." Fanatizmi, dengeden ve ılımlılıktan tamamen yoksun oluşu, 'egzersizlerinden' kaptığı boyun tutulmasıyla kendini gösteriyor – belli ki onu çalışamaz hale getirecek kadar zorlu egzersizler bunlar.

Yolda ölü bir köstebek bulduk gördüğüm ilk köstebektiminicik bir insanınkini andıran dümdüz çıplak ayaklı ve soluk beyaz saldırgan görünen elli mini minnacık [illegible] yaratık zaril

bir burnu var ve sosis biçimindeki vücudunun her yeri eşsiz grimavi renkteki kadifemsi kürkle kaplı. Ölünce kaskatı kesilmiş, gözleri sırlanmış ölü bir sincap da bulduk, müthişti. Her nasılsa kendimi yokmuşum gibi hissettim – yağ lekeli, iriyarı bir tamirci çocukla konuşmaktan beklenmedik bir keyif aldım. Gerçek görünüyordu. Benliğin muazzam bir merkezleme gücü olmazsa, yapılacak işlerin, başka insanların ve hayatların yarattığı gerginlikleri üstlenip yoluna koymazsan her şey boşlukta dört bir yana dağılıverir. Ama ben yazma planımı dışarıdan bulmayacağım – içeriden gelmeli. Bir süreliğine şiirleri bir kenara bırakacağım – yarısında kaldığım kitapları (en az beş tane!) bitireceğim, Almancayla uğraşacağım (bunu yapabilirim) ve bir mutfak yazısı yazacağım (*The Alantic* için?), *Harper's* dergisi için bir yazı yazacağım – bir öykü "The Return" (Dönüş) ve ansızın romanım için atağa geçeceğim. Ah bir konu bulsam.

9 Temmuz, Çarşamba

Banyodan yeni çıktım, bu kez erkenden ve çok sıcak olmayan bir banyo yaptım. Kuşla geçirdiğimiz bir haftadan sonra kendimizi toparlıyoruz. Dün gece onu öldürdük. Korkunçtu. Hırıldıyordu, suya gömülmüş bir gemi gibi kendi bokunun içinde yana yatmıştı, kuyruk tüyleri de bulanmış, pislenmişti, ağzını açmaya çabalıyor, şiddetle sarsılıyordu. Neydi bu böyle? Onu avucumun içine aldım, ılık kalp atışlarını elimde duyuyor ve midem buruluyordu, kendimi berbat hissediyordum. Ted de benden daha iyi durumda sayılmazdı – kuşu bir günlüğüne ona bırakmıştım ve o da en az benim kadar berbat bir hale gelmişti. Bir hafta boyunca gözümüze uyku girmedi, kutunun içinde eşelenişini dinliyor, gün doğmadan uyanıp, incecik tüyleri yeni yeni çıkmaya başlayan kanatlarını çırpıp karton kutunun kenarlarına vuruşunu işitiyorduk. Bacağında ne sorun olduğunu anlayamadık – o bacağı hiç kullanmıyordu, kıvırıp karnına çekmiş öyle duruyordu. Dışarıya, parkta yürüyüşe çıktık – eve ve

hasta kuşa geri dönesimiz gelmiyordu. Onu bulduğumuz ağacın yanına gittik ve yuva falan var mı diye yukarıya, ağacın dallarına baktık – onu bir hafta önce bulduğumuzda bakınmak aklımıza gelmemişti çünkü çok üzülmüştük. Ağacın gövdesinde, birkaç metre yukarıdaki karanlık bir delikte küçük, kahverengi bir kuş kafası görünüp kayboldu bir anda. Beyaz bir kuş boku kaldırımda düzgün bir kavis çizmişti. Demek bizim küçük kuşumuz arkasını kâğıtlarının kenarına dayama alışkanlığını burada kazanmıştı. Ağaçtaki diğer bütün kuşların sıhhatine içerledim. Eve döndük: Kuş güçsüzce cikcikliyor, parmaklarımızı gagalamaya uğraşıyordu. Ted kauçuk banyo hortumunu ocağın gaz memesine taktı ve diğer ucunu da karton kutunun içine soktu. Ben bakamadım bile; ağladım, ağladım. Acı çekmek zalimce. Bu küçücük, hasta kuşu başımızdan savmış olduğumuz için çaresiz hissediyor, ısrarcı yürekliliği ve iyi huyluluğunu anımsayıp mutsuzluk duyuyordum. Kutuya baktım. Ted kuşu kutudan çıkarmak için çok aceleci davranmıştı; avucunun içinde sırtüstü yatmış, gagasını hiç durmadan açıp kapıyor, içe kıvırmadığı bacağını sallıyordu. Ted beş dakika sonra kuşu bana getirdi; ölü, sakin, mükemmel ve güzeldi. Laciverte bürünen karanlıkta parka yürüdük, taşlardan birini kaldırıp altındaki boşlukta bir delik açtık, kuşu içine gömüp taşı yerine oturttuk. Mezarına bir eğreltiotu ve yeşil bir ateş böceği bıraktım; o taşın yüreklerimize oturduğunu hissettim.

Düzyazı yazmak bir fobi haline geldi: zihnim kapanıyor ve kilitlenip kalıyorum. Bir konu bulamıyorum ya da bulamayacağım. Şiiri bir kenara bırakıp yarın bir öyküye başlamalıyım, bugün verimsizdi, kuşun ardından üstüme bir bitkinlik çöktü. Hep bahaneler. Cambridge'de Sam denen ata atlayıp kaçışım üzerine "kitap şiiri" olarak gördüğüm bir şiir yazdım: benim için "zor" bir konuydu, atlar bana yabancı, yine de Sam'deki cesur değişiklik ve benim için "nasıl tutunduğumu Tanrı bilir" türü bir ilham oldu: işe yaradı. Küçük boynuzlu pikador şiirimin zor olduğu

kadar zordu. Ama şimdi eskiden yazdığım gibi yazamıyorum – genellikle, filozofça düşünerek "denizkızı saçlı bir kısrak bulan düşünceler / med-cezirin yeşilinde arapsaçına dönen" gibi şeyler. "Lorelei"i yazmalıyım – denizkızlarını göstermek, onları çağırmak için. Onları gerçek kılmak için. İyi şiirlerimi çok hızlı yazıyorum – nesneler üzerineler, temalar değil, bu yüzden de somutlar, sınırlılar. Yeterince iyi ama çoğaltmalıyım.

12 Temmuz, Cumartesi

Hayatımda bir şeylerin değiştiğini hissediyorum: Ritmin ve beklentinin ve şimdi, sabah saat 11'de, yorgunum, hem de çok ama dün geceki harika sohbetimizin ardından sakinim. Bir değişiklik oldu: Kendini bundan bir ay sonra mı gösterecek, bir yıl sonra mı? Bu, bence kötü bir başlangıç sayılmaz. Eski, sakat bir kuruntunun sağlam adımlarla, ağır ağır ilerleyen bir sağduyu programına dönüşmesi. Dün varılabilecek en dip noktaydı. Bütün gün, aynalar ve kimlik üzerine soyut bir şiirin başında oturdum, ki bundan nefret ettiğimi, tüylerimin ürperdiğini, ümitsizliğe düştüğümü söyleyebilirim; bu ayın ivmesi (bu zamana kadar 10'u aşkın şiir yazmıştım) düşmüş, *The Kenyon*'dan[1] aldığım ret ise umutsuzluğumu pekiştiriyordu. Şiiri düzyazıdan kaçmak için bir bahane olarak kullandığımı fark ettim. Öykü yazmak için aldığım notlara, yazdığım cümlelere baktım, buraya, hemen yan sayfaya yazılmış notlarm hemen hemen aynısı: En 'umut vaat eden' konuyu seçmiştim – bir gemiyle Avrupa'dan dönen bir sekreter, sınanmış ve tuzla buz olmuş hayalleri. Bu kız göz kamaştırıcı, varlıklı falan değildi, bir-iki açıdan hoş ve zayıf mizaçlı, ufak tefek, neredeyse bodur bir kızdı. Kuşkular üstüme çullandı: Romantizm, romantizm istiyorlardı – göz kamaştırıcı bir kadın mı olmalıydı? Gayet sıradan, hantal ve yedi çocuğuyla mutlu olan Bayan Aldrich, sokağın karşısındaki genç, yakışıklı

1 *The Kenyon*: İlk olarak 1939 yılında basılmaya başlanan üç aylık edebiyat dergisi. (yay.n.)

Bay Cruikshank ile yasak ilişki mi yaşamalıydı? Edindiğim bütün tecrübelerin üstünden geçip kullanıma hazır 'büyük' bir ana fikir aradım: Bir tane bile bulamadım: Ellie'nin kürtajı? Marty'nin çocuk sahibi olamaması? Sue Weller'ın Whitney'ye kur yapması? Hepsi yavan, kasvetli – arada onlarla temas etmemi engelleyen donuk bir örtü vardı sanki. Coşkudan fazlasıyla yoksundu. Yoksa coşkudan yoksun olan benim bakış açım mıydı? Hayat neredeydi? Havaya dağılmış, gözden kaybolmuştu ve benim hayatımsa yerinde sayıyordu çünkü bulmaya çalışsam da kullanıma hazır bir roman konum yoktu, çünkü öylece daktilonun başına geçip salt deham ve kararlılığımla hemen bugün dopdolu ve sürükleyici bir romana başlayıp önümüzdeki ay bitiriveremiyordum ben. Nerede, nasıl, neyle ve nereden başlamalı? Hayatımda yaşadığım hiçbir şey 20 sayfalık bir öyküye bile yetecek malzemeye sahip değil. Felce uğramış gibi öylece oturdum, dünya üzerinde konuşabileceğim kimse yok gibi geliyordu ama kendi kendimi insanlıktan çekip uzaklaştırıyordum aslında. Gitgide daha da berbat hissediyordum. Yazar olmaktan başka istediğim bir şey yoktu ve yazar olamıyordum: Oturup tek bir cümle bile yazamıyordum: Korkuyla, ölümcül bir histeriyle felce uğramış gibiydim. Sıcak mutfakta oturmuş, zaman darlığını, bunaltıcı temmuz havasını değil, bir tek kendimi suçluyordum. Haşlanmış beyaz yumurta, yeşil bir demet marul, iki parça pembe dana pirzolası bana meydan okuyor, onlarla bir şeyler yapmaya, onlardan ortaya bir yemek çıkarmaya, onların o ağır, tekil kimliklerini alıp hazmedilebilir bir yemeğe dönüştürmeye çağırıyorlardı beni. Bense boş bir *yazar olma* hayaliyle yaşayıp gidiyordum. Ve işte aptal ev hanımları ve çocuk felci geçirmiş insanlar öykülerini *Sat Eve Post*'ta yayımlatabiliyorlardı. Tamamen bitkin bir halde Ted'in yanına gittim ve dana pirzolalarla onun ilgilenmesini istedim. Ve gözyaşlarına boğuldum. Faydasız, işe yaramaz. Enine boyuna konuştuk, irdeledik. Kuş gibi hafiflediğimi hissettim. Şımarmıştım, *Seventeen*'deki, *Harper's*'taki,

Mademoiselle'deki erken gelen başarıyla öyle şımarmıştım ki, bir öykü üzerine çalışıp onu satamazsam ya da sırf alıştırma olsun diye bir şeyler karalayıp onu pazarlayamazsam bir şeylerin yolunda gitmediğini sanıyordum. Doğuştan yetenekliydim ben, kabiliyetliydim –ah, bütün editörler böyle söylüyordu– o halde neden yazma eyleminin her anını bir kazanç olarak göremiyordum ki? Neden haftada bir manyak bir öykü yazamıyordum ki? İlgimi bile çekmeyen, üstünde düşünülmemiş bir konuda yirmi sayfalık bir konu istemiştim. Şimdiyse, her gün, beş sayfa yazıyorum, aşağı yukarı 1500 kelimelik küçük bir hikâye, duyguyla, çatışmayla dolu bir sahne ve hepsi bu: Önemsiz diye, ciddi bir 'konu malzemesi' değil diye burun kıvırdığım, hayata dair küçük parçalar yaratıyorum. Ritimdeki, gerçeğe dönüştürmedeki kusurları düzeltemem. Yazmaya tam üç saat ayırıyorum, bundan sonra öyle yapacağım, kötü ya da önemsiz şeylerin bütün bir günü içine çekmesine izin veremem. Bir köpek tarafından korkutulan bir kadınla başladım bu sabah. Boyumu aşmayan sularda yüzüyorum. İlk deneme biraz garip, tuhaf geliyor ama bir yerden başlıyor. Nora Marple köpeklerin hırladığı kadınlardan. İşte hayat burada başlıyor. Belki 30 denemeden sonra, ortaya bir karakter çıkar: 100 taneden sonra bir öykünün ilk tohumu. Köpek gibi çalışacağım, sabredeceğim ve beklentimi düşük tutacağım.

17 Temmuz, Perşembe

Baskinleri, Rodman'ı ve o sefil, yapmacık Quaker mezhepçilikleriyle çekilmez bir insan olan eski kafalı, tembel Clark ile görüşmemizle sekteye uğrayan plansız programsız iki günün ardından, bu serin, açık, güneşli günde asla geçmeyecek sinsi histen başka mızmızlanacağım başka hiçbir şeyim olmaksızın oturuyorum. Bu his gelip gidiyor. Günlük yazı taslaklarımla, okumalarım ve planlarımla –şu daimi panikten bir kurtulabilsem hayatın hazinelerini kazıp çıkarabilirim gibi hissediyorum.

Durmaksızın, içinde bulunduğum zamanın paha biçilmez olduğu hissine ve bunun tam tersi, bunu kullanamayacak kadar felce uğradığım hissine kapılıyorum: Ya da müsrifçe ve körü körüne harcayacağım hissine. Günde bir kitap yerine, okumam gereken dünyanın kitabı birikmiş önümde. Her şeyi okuyup aslında hiçbir şey bilmeden debelenip durmayayım diye kendime belli yazarlara, belli alanlara odaklanmayı öğretmeliyim. Sokağın karşısından çivilere, tahtaya vuran çekiçlerin tak tuk sesleri geliyor. Yapı iskelesinde adamlar var. Ne içi boş bir insanım, ne de bohemin tekiyim ama yalnızca bana ait bir alan olmasını dilerken buluyorum kendimi: Hakkındaki her şeyi bileceğim, hakkında *iyi* şeyler yazabileceğim bir alan. Şimdiye dek ne okuduysam hepsi azalıyor, buhar olup uçuyor: Bir araya getirip de hatırlayamıyorum. Bu yıl istikrarlı bir şekilde, ufak adımlarla ilerleyeceğim ve bu panikten kurtulacağım. İşitilmeyen bir patlamanın etkisiyle pencereler yerlerinde titriyor. Ted ses duvarını aştıklarını söylüyor. Bir yerlerde hayal ettiğim bir şey var, köstekleme, alçaklık değil, doluluk, daha olgun, daha pişmiş bir durgunluk, kâbuslara tahammül edecek mizah gücü, doğru yola sokan ve korkmayan, buyurgan, yeniden şekillendiren bir öğretmen. Çocuklu ve bütün o işlerinin arasında okuyup yazan, hepsini beceren ve hepsi kendi çapında bir şeyler üreten iyi dostları olan bir ev hanımı. Ne kadar yaparsam, o kadar yapabilirim. Öğrenmek istediğim ilk birkaç şeyi seçmeliyim önce: Almanca, şairler ve şiirler, romanlar ve romancılar, sanat ve sanatçılar. Fransızca da var. Bunlar yolu yapıyor mu yoksa kırıyor mu? Bütün korkular hayal ürünü: Onları yaratan benim.

Marianne Moore şiirlerime ve Saxton için bana referans olması ricama cevaben tuhaf, belirsiz ve kindar bir mektup göndermiş. Öyle kindar ki buna inanmak mümkün değil: Kesinlikle hiçbir anlamı ya da yardımı olmayan, yalnızca müthiş bir nahoşluğu sergileyen yorumlar: "Bu kadar ürkütücü olma", "Ben yalnızca sinekleri kovalıyorum" (bu yorum mezarlık şiirim için),

"Sen çok merhametsizsin" ("Midye Avcısı" şiiri için). Ve "daktilo etmenin öcü olduğu"na dair birkaç iğneleyici görüş, böylece ona gönderdiğimiz şiirleri geri yollamış. Sırf ona şiirlerin karbon kopyasını ("Çok belli" diye belirtmiş) gönderdiğim için bu kadar sert ve aksi olduğuna inanamıyorum. Bu, farkına vardığım üzere, benim en büyük ve en aptalca hatam – Amerika'nın Edebiyat Kraliçesi'ne karbon kopya yollamak. Böylece belki de tek Saxton şansımı mahvetmiş oldum.

19 Temmuz, Cumartesi

Felç hali peşimi bırakmıyor. Beynim durmuş gibi; yeniden ayağa kalkabilmem için önce yokluğun, sonsuz korkunun dibine vurmam gerekiyormuş gibi. En kötü huylarım korkum ve yıkıcı mantığım. Hayatımda her zaman açıkça tanımlanmış, kısa ya da uzun vadeli hedefler olmuşken –Smith'ten burs almak, Smith'ten mezun olmak, bir şiir ya da öykü yarışmasını kazanmak, Fulbright, Avrupa turu, bir sevgili, bir koca– bir anda hiçbir hedefim yokmuş gibi geliyor. Bir roman, kısa öyküler, bir şiir kitabı yazmak (ya da *yazmış olmak* mı demeliydim?) istiyorum. Ve korkarak da olsa, içten içe, çocuk sahibi olmak istiyorum: Yirmi yıllık planın zalimce ihlali. Aklıma mısralar düşüyor ve kalakalıyorum: "Kaplan zambağının benekli boğazı." Ve bu Eliot'ın "Kaplan çukurundaki kaplan" mısrasının bir yansıması o zaman, ses ve ahenk bakımından. Gözlemliyorum: "Dut yaprağında kızarır." Ve duruyorum. Sanırım bu stresi dışa vurmak en kötüsü, bu yüzden çenemi kapalı tutmaya ve bu saçmalıklarla Ted'in başını şişirmemeye çalışacağım. Onun anlayışı daimi bir teşvik zaten. Ben bir şeylerle meşgul olmak, şen şakrak olmak, çılgın işler yapmak ve şunu-bunu – öykü möykü, şiir miir yazmak ve bebek bakmak için yaratılmışım. Kendimi bunun göbeğine nasıl atayım? Ben durduğumda, ilerlemeyi kestiğimde, diğer hayatlar ve tek yönlü hedefler beni alıp gölgelere sürükler. Ben düzene tutturulup, sabitlenmişim bir şeyleri oldukları haliyle

kabullenemem; benim seçtiğim hale *getiririm*. Bu hastalık gibi geçip gider mi? Keşke bu konuda bir kadından tarafsız tavsiyeler alabilseydim. Kendimi savunurcasına, hiçbir şey bilmediğimi söylüyorum: Beynimdeki kapaklar kapanmış. Ve bu da yalan söylemenin eski bir yolu: Sorumluluk kabul edemem, ben hiçbir şey bilmiyorum. Kurtçuk gibi beyaz dutlar yaprakların altında kızarırlar. Öğretmenlik bana iyi geliyordu: Zihnimi yola sokuyor ve kendimi ifade etmemi sağlıyordu. Ben içimdeki meseleleri çözemezsem eğer, dışarıdaki talih yağmuru otlarımı yeşertmeyecek. Afyon, esrar falan almış gibiyim –bu felçten her yanım tutulmuş– nesneler uyuşuk parmaklarımın arasından kayıp gidiyor; kötü bir rüyadayım sanki. Daktilomun başına oturduğumda bile, yazdıklarım on beş kilometre uzakta, embesilin teki tarafından yazılmış gibi geliyor. Sıra kuşa geldi şimdi, iki gündür onunla uğraşıyorum; on sekiz sayfa boyunca karman çorman, durmadan kendini yineleyen gözlemler yazdım: Miriam şöyle hissetti, Owen şunu dedi, kuş şöyle yaptı. Asıl etkileyici kısma, hastalığı hayatlarına hükmeden kuşu öldürüp gömdükleri kısma gelemedim daha. Konunun sağlamlığından eminim ama öykümün duygusal yanından ve krizden emin değilim: Yine de bir öykü olacak işte. Yarın sabah yeniden yazmaya başlayacağım ve sonra bunu esas alıp en başından yeniden başlayacağım. Benimle birlikte yaşamak korkunç bir şey olmalı. Yetersizlik midemi bulandırıyor, beni tiksindiriyor ve ben, şansı kötüye gitmiş, yetişkin dünyasınca reddedilmiş, hiçbir şeyin bir parçası olamayan, ne Ted'in dışarıdaki kariyerinin –belki içerideki yazıya dökülmüş kariyerinin olabilir– ne kendi kariyerinin ne de dostlarının hayatlarının bir parçası olabilmiş ne de anneliği tadabilmiş bir beceriksizin tekiyim – bütün bunların gerçekliğini teyit etmek için kendimi ve odamı dışarıdan görebilmeyi çok isterdim. Belirsiz hedefler –yazmak– ölü doğuyor. Bir yeteneğim olduğunu duyumsuyorum, manzaranın kısıtlı oluşunun beni boğduğunu duyumsuyorum. Fevkalade mutlu olabilirdim, diyorum kendi

kendime, şu öykü yazma işine kendimi bir kaptırabilsem. İki fikrim var: Tanrı onları korusun – bir yaza yetecek kadar: Kuşun ufacık nabzı karanlığa karışıp iki hayatla uğraşmaya başlayan ıstıraplı bir kuşa dönüştüğü daha ağırbaşlı bir kuş öyküsü – ve Cape'e, Spauldingleri ziyarete gittiğimde bütün gerçek detaylarını edineceğim bir öykü: Bütün o kulübeleri nasıl tasarlayıp inşa ettiğini öğrenmek istiyorum. İnsanların yararına çalışıp didinmenin ona nasıl kendi evini kazandırdığının öyküsü. Bana oldukça tesir eden iki gerçeklikten yola çıkacağım, derinliklerine ineceğim, üzerlerinde uzun uzun kafa yoracağım. Her çeşit insanı tanımak ve onlardan yararlanmak, onlara doğru soruları sormak için gereken yeteneğe sahip olmak istiyorum. Unutuyorum ben. Unutmamalı, paniklememeliyim, bir gazete muhabiri gibi cesur, meraklı ve dikkatli olmalı, kendi ifade tarzımı geliştirmeliyim, hiçbir şey yitirmeden, bir salyangoz kabuğunun gölgesinde kalmadan.

27 Temmuz, Pazar

Gri bir gün, serin, nazik. Endişenin, histerinin, o felç halinin boğucu ilmeği boğazımdan çıkmış. Çıkmasını azimle bekledim ve bu azmin karşılığını aldım. Düzyazı zenginleşmiyor. Eski bir öyküyü, iki yıl önce yazdığım bir öyküyü yeniden yazıyorum, "The Return" (Dönüş), bereketli, şatafatlı, uçarı romantik üsluba hayret ettim. Tek bir şey bile üretemediğim on günlük kısır histerinin ardından, geçtiğimiz bu on günde dört ya da beş tane iyi şiir yazdım. Bu şiirler, bence, şimdiye kadar yazdıklarımın hepsinden çok daha derin, yalın, ağırbaşlı (ama çok daha renkli). İki tanesi Benidorm hakkında, ki orası şimdiye kadar bir şiire konu olabilirmiş gibi gelmemişti hiç. Sanırım artık yeni konulara daha açığım ve ümitsiz, yüksek tondan bir üslup yerine, daha yalın, daha gerçek bir şiiri yeğliyorum. Kitabım için elimde yaklaşık 29 şiir var – belli ki en fazla bu kadar olacak, o yoğun nisan tatilinde yazdıklarımın yarısını ve o zamandan beri yazdıklarımın

bazılarını, ilk şiirim "Faunus"u, Ted ile tanıştıktan hemen sonra yazdığım "Strumpet Song"u (Fahişe Şarkısı) çıkardım bile. Son birkaç gündür ateşim var; bir tuhaf ve beni takatten düşürüyor. Her sabah anlamsızca yorgun uyanıyorum, Ted sabah bana meyve suyu getirdiğinde –ki bu öyle erken bir saat de değil, saat ona doğru– on saatlik bir uykunun ardından, sanki komadan, ölüm benzeri tuhaf bir durumdan uyanıyormuşum gibi oluyor. Bu ne böyle? Daha hayatımın baharındayım, önümde çalışacağım, şiirler yazacağım ve çocuklar doğuracağım güzel yıllarım var ve ben hep yorgunum, sersemletici bir elektrik kafatasımı, kan dolaşımımı yakıp kavuruyor. Önümüzdeki bir ya da iki ay içinde Boston'daki küçük dairemizdeyken yine buraya sağlıklı bir şekilde yazabilecek miyim? Öyle umuyorum. Artık ayaklarım yere basarak, sakince önümdeki bütün işlerle yüzleşebiliyor, azami emek ve özveriyle asgari ürün elde edeceğimi biliyorum sanırım. Çay saatinde Ted'le birlikte Hardy'nin bazı şiirlerini okuduk – Hardy, etkileyici ve benimkine fazlasıyla yakın bir zihne sahip; hele de "An Ancient to Ancient's" (Bir Eskiden Eskininkine) ve "Last Words to a Dumb Friend"(Dilsiz Arkadaşa Son Sözler).

2 Ağustos, Cumartesi

Üzerimde yoğun bir hastalık hissi var, ki bu beni aşırı derecede hasta ediyor. Hiçbir şey yapmadan geçen hayat, ölümdür. Hayatlarımız gülünç biçimde yerleşik ve kökleşmiş. Ted'in fanatik fikirleri var – zayıflamak istiyor ve bol miktarda reçel, şeker, tatlı şeyler yiyor, sadece yürüyor, mantıklı ya da mantıksız hiçbir egzersiz önerisini duymak bile istemiyor.

Daha sonra: Pazar sabahı

Sinirlerimi oynatacak bir çeşit buhrana ihtiyacım var sanki. Her şeyi güzel, açık ve mümkün görüyorum bu sabah. Amerika'nın –bu yakasının– en büyük kusuru bu baskıcı havası: Belli başlı şeylere uyma beklentisi. Dot ve Frank'in, Ted'i sırf "bir

işe girmeyecek, düzgün bir kariyeri olmayacak" diye sevmiyor oluşunu anlamak benim için zordu. Ben aslında tam olarak en çok hayranlık duyacağım adamla evlendim. Bir yıllığına gelecek hakkında konuşmayı keseceğim ve çalışmalarımla ilgileneceğim ve Ted'in sonsuz inanç duyduğum çalışmalarını destekleyeceğim. Bir ev ve çocuklara dair Amerikan rüyasını ağzıma aldığım için dehşete düşüyorum – benim ev hayallerim, elbette, bir sanatçının eşi olarak, Maine Sahili'nde, hektarlarca el değmemiş ormanın sağladığı mükemmel mahremiyete dair. Ben şüphesiz ki sürgündeymişçesine beceriksiz, derbeder bir eş ve anne olurdum. Dışarıdaki en sert hava koşullarına bile dayanmamı sağlayacak iç huzura ve istikrara sahip olmak için çabalamalıyım: Bir Amerikan süpermarketine yakın, bir araba mesafesindeki hayat boyu hiç değişmeyecek bir adrese bağlı olmayan dingin, besleyici, iyimser bir felsefe bu. Hem Ted ile birlikte İngiltere'yi görmek, İtalya'da, Fransa'nın güneyinde yaşamak ne keyifliydi. Bu yıl deliler gibi çalışır ve *bir* kadın öyküsü, bir şiir kitabı yayımlatabilirsem memnun olacağım: Ayrıca, Almanca ve Fransızca okuyup kendimi teftiş edeceğim. İronik ama benim kendi hayallerim var; Amerikan rüyası olmayan, bana ait hayaller. Komik ve duyarlı kadın öyküleri yazmak istiyorum. Tabii ben de komik ve duyarlı bir kadın olmalıyım, annem gibi ümitsiz değil. Güvence benim içimde saklı ve Ted'in sıcaklığında. Onun kokusu ve onun dokunuşu bir servete bedel; ne şanslıyım –böyle bir eş olmanın hiçbir kuralı yok– bu mutluluğu ömrüm oldukça artırmalıyım ve bunu yapacağım.

3 Ağustos, Pazar

Bu sabah ansızın Katolik Kilisesi'ni araştırmak için saçma bir istek duydum –onda kabul edemeyeceğim çok şey var: tartışmak için bana bir Cizvit lazım– ama yine de gencim, güçlüyüm – macera aramalı ve bir refakatçiye bağlı kalmamalıyım. Çocuklar konusuna gelince, çocuk bakmaya başlamadan önce yazılarıma

bir yıl daha ayırsam, tatil yapsam çok daha mutlu olacağım – bebeği doğurduktan sonra, bunun için sağlam bir temelim olmadıkça yazmaya devam edemeyeceğim. Dairemiz, küçük olduğundan, beni az ev işi ve yemek yapmaya teşvik edecek. Huzur, demeliyim kendi kendime, ki içgüdüsel bir his halini alsın; huzur içtedir, dışa yayılır. İnsanlar, mekânlar hakkında notlar tutmalıyım – anımsayabileyim diye. Şimdi: bir uçak vızıldıyor, arabalar vın diye geçip gidiyor, birkaç kuş cıvıldıyor, bir araba kapısı küt diye çarpıyor, Ted daha şimdi bir kâğıdı buruşturup attı, iç çekti ve kalemi hızlı hızlı kâğıdın üstünü tırmalıyor. Kendi hayatımı onunla birlikte devam ettirmeyi ama her adım için ona dayanmamayı öğrenmeliyim.

Dün güneş batarken gül bahçesinde oturduk; Yorkshire'ı, Granchester çayırlarında su sıçanlarını izleyerek geçirdiğimiz o uzun öğleden sonraları andıran, gökyüzünün akkor olduğu çok güzel bir zamandı. Uçları ateş kırmızısı, koyu kırmızı yapraklı güller; muntazam bahçedeki yatay ışık huzmeleriyle parıldayan beyaz, sarı çiçekler. Fıskiyenin üzerinde oluşan gökkuşağı. Trafalgar Meydanı'nda bir adam bir kadının yanına yaklaşır: "Affedersiniz ama siz fıskiyenin yanlış tarafında duruyorsunuz." "Neden, bayım, ne demek istiyorsunuz?" Adam kadını fıskiyenin diğer tarafına götürür ve ona orada bekleyen gökkuşağını gösterir. Her çeşit duyguyla dopdolu, tam hayal dünyasını anlatan, hem ağlatan hem güldüren öyküler yazacağım kadınlar için.

8 Ağustos, Cuma

"O, içinde bulunduğu yerin şeffaflığı. Biz onda ve onun şiirlerinde huzur buluyoruz." –Stevens

Şaşkınım, heyecanlıyım, şımarık bir kedi gibi içimden kıs kıs gülüyorum: Gün buharlaştı, hemen hemen yok olup gitti, şiirim "Mussel-Hunter At Rock Harbor"ın yayımlandığı, kuşekâğıda basılı kutsal *The New Yorker*'ın 9 Ağustos'ta çıkan sayısını mest olmuş bir şekilde seyrederken geçti gitti. Yaklaşık sekiz yıldır

hayalini kurduğum şey. Ve hepsinden acayibi, şiirin yayımlandığını dün gece rüyamda gördüm! Neyse ki Ted'e rüyamı anlatmıştım –Howard Moss ve "nihayet *The New Yorker*'a çıkan" bir şair rüyamı– gerçi şiirin altında italik yazıyla şiirin nerdeyse tamamının, sanıyorum, Anne Morrow isimli bir kadın tarafından elden geçirilip düzeltildiğini yazmış (Moss küçük harfle yazılmış harflerimi büyük harfe dönüştürmeyi, birkaç nokta, virgül eklemeyi böyle görüyor olmalı) – rüyamda şiirim sahte bir kopya gibi kırpılmış, sol taraftaki sayfada, sayfanın sol sütunuyla sağ taraftaki reklamların arasında bir yere konmuştu. Florence Sultan arayıp şiirimin çıktığını söylediğinde kulaklarıma inanamadım. Onun yanına gittim, onunla şarap içtim ve Florence'ın kıvırcık siyah saçlı ve mavi gözlü bir kopyası haline gelen bebeği Sonia'yı sevdim. İşte şiirim onun elindeki kopyadaydı, bu sayıda çıkan *ilk* şiir, sayfa 22'de, sol taraftaki sayfanın neredeyse tamamını kaplamış, sayfanın en altındaki, 3 sütunluk bir öykünün üç dört satırlık bir kısmının olduğu yer hariç – her biri aşağı yukarı 45 mısradan oluşan iki sütunluk şiirimin etrafında bolca parlak New Yorker boşluğu vardı. Ah, bu hafta çok yakında bitecek: Dünyanın dört bir yanındaki insanların benim şiirimi okuyup ona bayılacakları gibi toy düşüncelerim var benim!

Elbette, şiirime bir açıdan ket vuruyor (başka hangi iş böylesine bir ihtişamı elde edebilir!) ve yine de içimde, derinlerde bir yerde düzyazı çalışmalarımı son derece yüreklendiriyor – böylece ben de öykülerimi hemen yanındakilerin eşsiz birkaç sayfalık yüzeyine çıkarabilirim ve şiirlerimin peşine düşmek daha az çılgın bir hedef gibi görünür.

27 Ağustos, Çarşamba

Öfke gırtlağımı sıkıştırıyor, zehri etrafa yayıyor, fakat, yazmaya başlar başlamaz, yok oluyor, akıp harflerin şekline karışıyor: Bir terapi yöntemi olarak yazmak? Ev sahibemiz Bayan Whalen ile zehir saçan kavga. Bir yanda onun aklını kaçırmış suçlamaları,

diğer yanda benim gergin ve sert cevaplarım ve tiksintim: Utanç verici bir karşılaşma: Biz Cape'teyken, arkamızdan, oturma odasındaki halıyı temizletmek için almış (ki ona burayı 'mobilyalı daire' olarak tuttuğumuza göre yer döşemesi olarak kullanma hakkına da sahip olduğumuzu daha önce söylemiştim) ve yerine üstündeki delikleri ve lekeleri görmek için çok uğraşmamızın gerekmediği leş gibi yazlık hasır bir kilim getirmiş. Bütün perdeleri de söküp almış. Dalavere, hakaret, öfke: Dün gece bütün bunları keşfettik –ya da daha doğrusu bu sabah– arabayla gece, sisin ve buz gibi kapkaranlık ormanın içinden geçerek eve dönerken – karanlık ormanın tam ortasında korkuyla panikledim: İki geyik görmüştük: Ted bir tane, bense hem onun gördüğünü hem de diğerini: Kulakları dimdik, beyaz kafalar, arabanın ışıklarına kilitlenmiş, yemyeşil parlayan gözler. Bir gün içinde New York City'ye uzun ve yağmurlu bir yolculukla gidip geldikten sonra, pazartesi günü Warren'la uğraşmak son yorgunluk oldu – deliksiz yedi saatlik uykunun ardından öğle vakti içim bomboş uyandım – sadece kahve içtim. Sonra aptal gibi gidip Smith'teki kütüphanede dergi okumakla vakit harcadık, ki bu beni hep hasta ediyor: Eleştirmenlerin, yazarların, politikacıların iğneleyici sözleri: Çıra gibi yanmış bir kundakçının ölmeden hemen önce yakalanan hayattaki son anları, cildi soyulmuş boya gibi kıvrılıp uçuşarak havaya karışıyor; ölü yakma ateşi Anne Franck'in ölmüş gözlerinde yanıyor: Korku korku üstüne, haksızlık zulüm üstüne –hepsi kolayca ulaşılır uzaklıkta, hepsi çeşitli– ruh kendini parçalarına ayrılmaktan, tek bir darbede un ufak olmaktan nasıl koruyabilir? Kitap okuduk, açlıktan saatlerce karnımız kazındı, evde yiyecek hiçbir şey yokmuş, ne aptalız, alışveriş yaptık, şeftali ve mısır aldık. Derken, Bayan Whalen yine yukarı çıktı, ki bunu tahmin ediyordum - halı ve perdeler konusunda vicdan azabı mı duymuştu? Duyduğu şey daha çok öfkeymiş, evin pencerelerini açık bırakıp çıktığımız için. O kocaman, şişman, beyaz gövdesini merdivenlerden yukarıya taşımış, güçlükle

nefes alıp veriyor, durmadan söyleniyordu –bıraktık konuşsun– "daire darmadağınık, berbat durumda" – sözünü kestik: "Darmadağınık dediğin ne tam olarak?" Kem küm etti – mutfak lavabosunun yanındaki yağlanmış duvar, banyodaki kirli jaluzi – casusluk yaparak suçlamalar yöneltecek kadar coşmuştu belli ki: "daha şimdi şunun şuradan geçtiğini görmüştü" – daireyi derleyip toplayıp öyle çıkmıştık. "Yatağın altına baktınız mı?" diye sordum. Yorgunluktan ve açlıktan ölüyordum, zeki ve düzenli olmak için fazla aptal ve hastaydım – burayı eleştirme hakkı yoktu, bu benim ev işlerimi eleştirmekle birdi – hem eve verilen bir zarar da yoktu: Aslında alttan alırdım ama halı meselesinden sonra alttan almak yerine üstüne biraz daha gitmeyi seçtim: Ben de çok sakin biri değilim. Bayan Yates'in arayıp "Banyo camındaki tel perde Bayan McKee'nin çatısına düşmüş," dediğini anlattı, burnundan soluyordu: Ted sakince bunun biz evde yokken çıkan fırtınada düştüğünden şüphe etmediğini söyledi. Bu sefer de biz "hiç yardımcı olmuyor" olduk ve böyle devam etti. "Kibirlenmeyi bırak," dedi bana: "Ben sadece bir mutfak hizmetçisiyim, okula bile gitmedim..." Bu, işin içinde Bayan McKee'nin parmağı olduğunu ortaya çıkardı – Bayan Whalen'ın takıntılı çamaşır yıkaması ve estetik yoksunluğu üzerine yaptığımız sohbetler Bayan McKee'nin işine yaramıştı. Öğrendiğime göre, Whalen'ın o "ağır" halıları yukarı kata çıkarmasına o yardım etmiş – sanki bize bir iyilik yaparmış gibi! Sonra "Jim sizinle konuşamayacak, çok kızgın. İrlandalı o," dedi. Sanki yağlanmış duvarlar onu ilgilendiriyormuş gibi – ki artık ilgilendirecek. Giderek durumun komikliğini görmeye başlıyorum –üstünden zaman geçince normalleşiyor– zehirli üçlü –Whalen, McKee ve Yates– bunun hakkında bir şeyler yazıp bu üçlüyü karikatürize edeceğim: Hınç ve nefret bütün halleriyle bu yazının konusunu oluşturacak -benim içerlemiş, hırçın hıncım da buna dahil– "Duvarda kirli parmak izleri falan görmüyorum ben," demişti Bayan McKee bir ay önce falan çaya geldiğinde, hikâye onun

bakışından: Tembel, mutsuz bir kadının hınzı ve entrikaları. "Kurbağa" koleksiyonu – yeşil bitkiler. Hep öfke, değirmende un ufak edilecek. Dinleneceğim ve dinlendikçe, daha fazlasını, olayın tamamını göreceğim.

Şeytan tarafından ele geçirilme üzerine –olağanüstü derecede yanıltıcı vakaların olduğu, insani tecrübe için tecrübenin kendisinin yanı sıra metaforlar da içeren– ama aynı zamanda hayranlık uyandıran bir kitabın ortasındayım. Afrodit, şehvetin ve içler acısı tutkunun simgesi, yani bu şeytanlar da öfkelerin, vicdan azabının, paniğin nesnel suretleri: *Possession: Demoniacal ve Other*[1], Oesterreich. (s. 94)

"Dört yıl önce bir gün C. işten eve dönüyordu ki sokakta kendisiyle konuşmaya çalışan bir kadın hayaletiyle karşılaştı. Hayalet konuşurken ansızın soğuk rüzgâr gibi bir şey C.'nin ensesini yalayıp geçti ve bir anda hayalet dilini yutmuş gibi oldu. Daha sonra sesi yerine geldi ama çok kısık ve tizdi. . . . Derken benlik duygusunu yitirdi. (*Tilki Tarafından Ele Geçirilme* bölümü s.106) Ne aforoz ne tütsüleme ne de başka bir çaba başarı gösterdi, tilkiyse ironik bir şekilde bu gibi manevralarla kandırılmak için fazla zeki olduğunu söylüyordu. Bununla birlikte, kendisine bereketli bir ziyafet sofrası kurulursa hasta kişinin açlıktan ölmek üzere olan bedeninden kendi isteğiyle çıkmaya razı oldu. 'Bu nasıl ayarlanacaktı?' Belirli bir günde saat dörtte belirli bir biçimde, sihirli tilkilerin en sevdikleri tüm yiyeceklerle, fasulyeyle birlikte pişirilmiş peynir, bol miktarda kızarmış fare ve çiğ sebze ile hazırlanmış iki kazan dolusu pilav tilkiler için kutsal olan ve on iki kilometre uzaktaki bir tapınağa konulacaktı: işte o zaman tilki tamı tamına saptanan saatte kızın bedenini terk edecekti. [s. 116 "Aşil Tendonundan" (Janet 'şeytanı' hipnotize eder.)] Hasta ele geçirilmiş gibi görünse de, aslında derdi ele geçirilmek

1 İng. Ele Geçirilme: Şeytan ve Diğerleri. Traugott Konstantin Oesterreich'in (1880-1949) kitabı. (yay.n.)

değil, vicdan azabıydı. Bu, ele geçirilen birçok hasta için geçerliydi, onlar için şeytan yalnızca kendi pişmanlıklarının, vicdan azaplarının, korkularının ve kusurlarının cisimleşmiş haliydi."

Boston'daki dairemizi bir de yağan yağmurun altında gördük dün – New York City'deki sorunlu çocuklar ve gençlerle uğraştığı işinden bahseden Jacobs kızıyla hoş bir öğleden sonra geçirdik. Hayalleri süsleyen bir yer, harika bir manzara –hatırladığımızdan da güzel– sadece dört gün uzakta: Bizi bekliyor, çalışacağız.

28 Ağustos, Perşembe

Açık, serin bir sabah. Dünkü öfke daha açık, daha belirgin bir hale geldi şimdi: Söylediğimden çok daha fazla, çok daha güzel laflar edebilirdim ama dört gün içinde buradan gideceğiz ve burada olan biten her şey duygusal gerilimini yitirecek ve bukalemun zihnin hükmettiği, kendince renk kattığı sıradan bir anı olarak kalacak. Dün gece rüyamda romanıma başladığımı gördüm – "Bakacak ne var ki burada?" dedi Dody Ventura – bir konuşma başlangıcı – sonra, sahneye 'kurmak' için 'yer' ile ilgili bütün detayları içeren bir betimleme, bir cümle, bir paragraf: Bir kızın ölmüş babasını, kendi içinde telafi etmek zorunda kaldığı dış otorite arayışı.

28 Ağustos, Perşembe gece yarısı

Hâlâ yorgunum ama boğulmaktan son anda kurtulmuşum gibi tuhaf bir sevinç duyuyorum – projeler mantar gibi çoğalıyor: Boston ve dairemiz güzel görünüyor, Dul Mangada'nın Akdeniz'deki sayfiye evi ya da Paris'in sol yakasındaki odacıktan çok daha güzel. Ansızın insanları seviyorum, iyi, doğal olabiliyorum. Akşam yemeği önümüzde, masaya yayıldık: Soğuk tavuk, kabak, lahana –alacakaranlık gül bahçesinde oturduk– taş duvarı saran sarmaşıkta bir cırcırböceği ötüyordu, çimlerin uzadığı, sarı ve pembe renkli güllerin bittiği döşeme taşları,

alacakaranlıkta renkler grileşmiş, aydınlık bir sarılığa bürünmüştü, çeşme şırıldıyordu, yazlık tapınakta beş kemer, duvara oyulmuş, yüzünde vahşi bir ifadeyle taş bir aslan başı. Sanırım gitgide daha kayıtsız oluyorum – oluyor muyum gerçekten? Yoksa bu panikle baygınlık geçirmelerin arasında her şeyi olduğu gibi kabul etmek ve küçük hazlarla keyif duymak için tatlı bir rehavet hali mi – Ted'in yazdığı güzel bir köpek şiiri: Esther Baskin ve Tobias ile geçirilen güzel, yemyeşil bir öğle vakti, elmalar düşüyor, toprağın üstünde çürüyor, Esther'in yarasa yazısını okuyorum, Ted'in turnabalığı şiirinin sağlaması – Tobias sarışın, pembe, nur topu gibi bir bebek, gülümsüyor, çığlıklar atıyor, emekliyor, çantamdaki kâğıtları alıp etrafa dağıtıyor – kitaplar, şiirler, ahşap oymalar, heykellerle dolu bir ortam. Clarkelarda çay ve kurabiye – Mary'nin babasını taklit ederek giriyorlar lafa – hemen yandaki ipotekli evdeki ihtiyar, sarhoş avukat Bay Godfrey, annesinin resmini, kendi yastıklarını ve bütün hukuk kitaplarını pencereden aşağı atan çocuk – ne ısınabiliyormuş ne de suyu akıyormuş.

(*Orta Afrika'da Hayvanlar Tarafından Ele Geçirilme* bölümü s. 145)

"Birkaç cinayet . . . en sonunda ihtiyar bir adam; bu adam, nehre giden patikanın yanındaki uzun çayırda pusuya yatmayı huy edinmiştir, ta ki biri oradan tek başına geçene ve o pat diye karşısına çıkıp onu bıçaklayana, ardından cesedin uzuvlarını kesene kadar. Bu suçları hep kendisi itiraf etti. Kendine engel olamıyordu (dediğine göre) çünkü bazen bir aslana dönüştüğü ve bir aslan olarak öldürüp ve uzuvları koparmaya zorlandığı hissine kapılıyordu . . . bu 'aslan-adam' yıllardır Chiromo yollarını güvenli tutmak için en çok yararlı olacağı işte çalışıyor."

11 Eylül, Perşembe

Liz Taylor, Eddie Fisher'ı bigudileri ve sabahlığıyla mağdur, yuvarlak yüzlü, melek gibi görünen Debbie Reynolds'tan uzak-

laştırıyor – Mike Todd pek soğuk davranmıyor. Bu gibi olayların insanı böyle etkilemesi ne tuhaf. Neden? Mukayeseler mi? Paramı kuaföre, kıyafetlere harcamak istiyorum. Ancak gücün çalışmakta ve düşünmekte olduğunu biliyorum. Gerisi hoş gösterişten ibaret. Ben herhangi bir zekâya göre çok fazla, çok bütünüyle, çok düpedüz seviyorum. Hayalgücünü kullan. Yaz ve çalış lütfen. Eleştirmek ya da dır dır etmek yok. Kirli saçları, perişan haldeki tırnakları görme. O bir dâhi. Ben onun karısıyım.

14 Eylül, Pazar sabahı

Buradaki iki haftada esrarengiz biçimde her şey bozuldu. Dün ikimiz de kapkara bir bunalım batağına saplanmıştık – geç saatlere kadar oturduk, Beethoven'ın piyano sonatlarını gelişigüzel dinledik – ve böylece sabahlarımızın içine ettik, öğle güneşi yorgun gözler için fazla aydınlık ve suçlayıcıydı, yemeklerin vakti şaştı – ve ben hemen arkamda hazır olda bekleyen o eski panik korkumla –Kimim ben? Ne yapacağım?– yirmi beş yıllık okul rutini ve kendimi aylaklığa, üşengeçliğe kaptırma korkusu arasında geçen zorlu bir zaman – şehir beni çağırıyor, yepyeni tecrübeler ve insanlar beni çağırıyor ve kural gereği bu ikisinden de ayrı durmalıyım. Yarın, yani pazartesi, program başlamalı –düzenli yemekler, alışveriş, çamaşır– sabahları düzyazı ve şiir yazımı, öğlen Almanca ve Fransızca çalışması, bir saat sesli okuma, akşamlarıysa kitap okuma. Resim yapma ve yürüyüş gezileri. Öncelikle işimde mutlu olmalıyım ve bunun için mücadele etmeliyim ki, hayatım Ted'inkine bağlı kalmasın. Romana da önümüzdeki ay başlasam iyi olacak. *The New Yorker*'daki şiirlerim küçük zaferler olarak kaldı. Şu dünyada başka kiminle yaşayabilir, kimi sevebilirim ki ben? Hiç kimseyi. Tamamen kendim şekillendirmem gereken bir yolu seçtim ve dırdır etmemeliyim (dolayısıyla:Saçkesimlerinden,saçyıkamadan,tırnaktörpülemekten, geleceğe dair para kazanma planlarından, çocuk yapmaktan - Ted'in duymaktan hoşlanmadığı şeylerden bahsetmemeliyim:

Bunun adı dırdırcılık.) O tabii ki o üstün konumunda hafif yemekler, boyun ağrıları, yazma çalışmaları konusunda bana dırdır edebilir. Profesyonellerin o ünlü ve ölümcül kıskançlığı – neyse ki şimdiye kadar hep benden ileride oldu da o yıpratıcı üstünlük korkusuna kapılmadım hiç. Belki de şöhret onu katlanılmaz biri haline getirecek. Böyle olmaması için elimden geleni yapacağım. Çalışmalı ve bu felç halinden kurtulmabyım – yazmalı ama ona hiçbirini göstermemeliyim: Ne roman, ne şiir ne de öykü. Sisli, boğucu, gri, güneşli bir pazar günü. Şu felç halinden sıyrılmalı ve küçük çabalar göstermeliyim – hayatı kendi hatrına yaşamalı. Kâbus gibi bir sıralama – caz Beethoven'a dönüşüyor, alt kattan duyulan pembe dizi sesleri derin bir vokal meditasyon etkisi yaratıyor. Biz de, vampirler misali, birbirimizden mi besleniyoruz? Ses geçirmeyen bir duvar bizi birbirimizden ayırmalı. Çalışma odamızda yabancılar, yatakta âşıklar. Yatakta kaya parçaları var. Neden? Tutkusu teninin ısısına karışmış, mis kokan bir bebek gibi uyuyor. On bir şiir daha yazarsam eğer bir kitabım olacak. Günde bir şiir yazmaya çalış: Kitabı Keightley'ye gönder – yıl içindeyse on tane daha yaz – elli şiirlik bir kitap – dangalak Snodgrass birbiri ardına yayımlayıp ününe ün katıyor. Ted kitabını çıkarmak için canla başla çalıştı ama sonra kitap *açıl susam açıl* diyerek beraberinde ona ödüller ve şan-şöhret kazandırdı. Ve şimdi benim de uğraşmam lazım – ama hazirandan beri yalnızca üç kapıyı açabildim: *The New Yorker, Sewanee* ve *Nation*: Her ay bir tanesi. Bugün ansızın içimdeki korkunun kaybolduğunu duyumsadım – usul usul, ağır ağır da olsa kendim için çabalıyorum. Bu kitap mücadele ve üstünlük dolu bir yıl geçirtti bana. Belki de başlamak üzere olduğum kitap buna benzer bir şey yapar yine. Gülümse, gizli gizli, kimseciklere göstermeden yaz. Bol bol biriktir. Roman. Şiirler. Öyküler. Sonra oraya buraya gönder. Kitap yazma isteğini kimseye belli etme – çalış. Başkalarını harekete geçirmeden önce kendimi harekete geçirmeliyim kadınların arasında ünlü bir kadın.

15 Eylül, Pazartesi

Korkun sürerken cesaretinle övün. Eksiksiz ve ezici bir panik: burada bütün günlükler bitiyor – karşı taraftaki tuğla duvarda bir asma dalı bükülmüş yeşil bir yılana benziyor. İsimler, sözcükler güçtür. Korkuyorum. Neden mi? Tam anlamıyla yaşanmamış bir hayattan. Ne önemi var? Rüzgâr bir paravanda uğulduyor. Bu korkuyu, bu dehşeti bir romanda yoğurabilseydim – karnımda bir kurbağa oturuyor. Dur ve neden yıkandığını, neden giyindiğini, çıldırdığını düşün – sanki aşkla, hazla, şansla kuşatılmışım ve körüm. Histerik bir biçimde konuşuyorum – yoksa patlayacakmışım gibi hissediyorum: kapana kısılmış gibiyim: bundan nasıl çıkacağım? Ufak tefek, günlük, yüzeysel bir ritüel –bense fazla içe doğru büyümüşüm– artık Ted'den başka kimseyle nasıl konuşacağımı bilmiyor gibiyim – yüzümü bir duvara, bir aynaya çevirip oturuyor gibiyim. Orada burada yayımlanan acayip yazılarım yazmanın boş bir hayal olmadığını, aksine benim yeteneği ispat edilebilir biri olduğumu gösteriyor –bir kısırdöngüdeyim: çok yalnızım, öylesine dolaşıp, yürüyüp sırf başkası oldukları için imrenilesi görünen insanlara bakmak dışında dışarıda hiçbir yeni yaşanmışlığım yok– geleceğimin sorumluluğu ağır geliyor, beni korkutuyor. Neden korkutması gerekiyor ki? Ben neden pragmatik, basit olamıyorum? Öğretmenlik yaparak geçirdiğim bir günün sonunda, bana geri dönüşü ne olursa olsun, on dolar kazanmış oluyordum – birçok kişi için yeterince motive edici. Bir işe ihtiyacım var ve üretken hissetmeye ama kendimi işe yaramaz hissediyorum. Cahil. Ruhumun paramparça, sersem, bayağı olduğunu hissederken yazdıklarımı geliştirmek mi? Ben neden yapabildiklerimin keyfini çıkaracak kadar kibirli olup korkusuz olamıyorum? Lawrence'ta dünya sözcüklerle vücut bulur. Umutlar, uğraşılar – yazmak bana çok fazla geliyor: yazdıklarımla mutlu olana kadar bir iş istemiyorum – öte yandan bir işe girmekten başka çarem de yok – kendimi dış gerçeklikle doldurmak için – insanların telefon faturalarını, yemek almayı,

bebekleri, evliliği evrenin amacı olarak kabul ettikleri yerde. Görkemli hayalleri olan amaçsız bir kadın. Benim tek isteğim: keyif aldığım işi yapmak – anneme açılmaktan sakınmalıyım.

18 Eylül, Perşembe

Bugün çok daha mutluyum – neden? Hayat, inceden inceye, yoluna girmeye başlıyor – alakasız bir şey, sevinç dalgası yaratabiliyor. Bir de, saat dokuz gibi, 'geç' bir saatte yağmurlu, gri bir güne uyanmış olsam da ve her sabahki "Bugün dişe dokunur ne yapacağım?" sıkıntısını hissetmiş olsam da, kahveden sonra derhal işe koyuldum ve P.D.'yi irdeleyen tam 5 sayfa yazı yazdım – bir-iki tanesi epey iyi yazılmış cümleler. Sonra oturup "Bird In The House" (Evdeki Kuş) öykümü okudum, öyle kaba ve kötü bir durumdaydı ki üzerinden geçip geliştirebileceğimi hissettim – bu 5 sayfa üzerinde titizlikle çalıştım ve öğle yemeğine doğru daha iyi hissetmeye başlamıştım. Weeks'ten[1] "The Snake-Charmer" (Yılan Oynatıcısı) şiirimi reddeden ("dolambaçlılığı bizi büyülemiş olsa da") kibirli bir mektup almış olmama rağmen, güzel bir posta da geldi; Ted, "Dick Straightup" için 150 dolarlık bir çek aldı, ve "Thought-Fox Prize" (Düşünce Tilkisi Ödülü) ile birlikte bu eylülde kazanılan miktar 1.000 dolara ulaştı. Çeki bozdurmak için dışarı çıktık ve bir güç beni dövmeci dükkânına doğru çekiyordu – hava serindi, yağmur yağmak üzereydi ama Ted itiraz etmedi. Scallay Meydanı'nda cam vitrini olan bir yer bulduk ve dışarıda durduk, panter kafasını, tavuskuşlarını, duvardaki yılanları gösteriyordum. Dövmeci, yanındaki ufak tefek tuhaf görünümlü adamla bize bakıyordu. Sonra dövmeci siyah kovboy çizmeleri, lekeli tişörtü ve daracık siyah pantolonuyla kapıya çıktı. "Buradan iyi göremezsiniz. Haydi içeri girin," dedi. İçeri girdik, parlak ışıklı, cafcaflı küçücük dükkânı görünce gözlerimiz faltaşı gibi açıldı: Sonraki gün bütün sabahı bunu kâğıda dökmekle geçireceğim. Adamı, kelebek dövmeleri, gül dövme-

1 *The Atlantic*'ten Edward Weeks.

leri, tavşan avı dövmeleri hakkında konuşturdum. Bize Bayan Stella'nın resimlerini gösterdi –her yanı dövme doluydu– sırma işlemeler, oryantal desenler. Elindeki bir kesiğin üzerine dövme yapışını –siyah, kırmızı, yeşil ve kahverengi bir kartal– ve bir denizcinin koluna "Japonya" dövmesi yapışını, okullu bir çocuğun kolunaysa "Ruth" yazışını seyrettim – neredeyse düşüp bayılacaktım, amonyak tuzu kokladım. Gül dövmeleri, kartal dövmeleri kafamın içinde dönüp duruyordu – oraya geri gideceğiz. Hayat kendini aklamaya başlıyor – azar azar – yavaş yavaş onu inşa edeceğim.

27 Eylül, Cumartesi

Bu sayfaları, umuyorum ki, şimdiye kadarkinden çok daha sakin, iyimser bir kafayla bitireceğim. Dün doruk noktasına ulaşan öfkenin ardından – insanı serseme çeviren nemli bir sıcak, geç kalkmak, baştan savma bir saç kesimi, marketten alınan ağır yüküyle Hancock Caddesi'nin dik yokuşunu çıkarken gelip geçen polislerin kahkahaları, nefese nefese kalıp ufak tefek, çirkin, ihtiyar bir kadına telefonu olup olmadığını sorunca gösterdiği küstahlık ("Bis buğda böğle yapmayıs, yabancıları evimise sokmayıs!" – bunun üzerine merdivenleri hızla çıktı ve evine girdi, sanki bulaşıcı bir hastalık varmış gibi ardında yükselen tozlu havayı bana doğru sürüp kapıyı suratıma çarptı), tam saniyesi saniyesine gelen eve kadar bırakma teklifi – Ted'in bunalımı, aşağıdaki ipte leş gibi bir hale gelen çamaşırların toplanması, annemle iç karartıcı bir telefon konuşması, onun işyerindeki zorluklardan, talihimizden duyduğu dile getirilmemiş endişeden, benim işsizliğimden ötürü iç karartıcı – ve hiçbir şey yazmamış, hiçbir şey okumamış, hiçbir şey yapmamış olmanın ağırlığı – bütün bunlardan sonra, bugün serin, teskin edici bir yağmurla, gri bir havayla, seçenekleri sınırlandırarak sona erdi. Evden dışarı çıkmadık – yazdık, rehavete kapılmış benliklerimizi toparladık. Ben teşhis ettim, benim hüzün hastalığımı Ted teşhis

etti – şimdi daha iyi hissediyorum, artık üstesinden gelmeyi başarabilirmişim gibi: Terhis edilmiş bir asker gibi, yirmi yıllık düzenli okul hayatıyla bağlarımı koparıp sivil hayatın özgürlüğüne kucak açtım – şimdilik, her şey yeni olduğundan, kendimle ne yapacağımı bildiğim söylenemez. Boru sesiyle koşuya geçen bir yarış atı gibi, okulların açılmaya başladığını duyuyorum – Harvard'a, Yale'e koşup beni doktoraya, yüksek lisansa kabul etmeleri için yalvarmak istiyorum – sırf hayatımı kendi sarsak ellerimden çekip almak için. İşe gidip geleceğim, azimle, bütün yıl, kendi çapımda sivil hayata alışarak, düşüneceğim, yazacağım, çok daha yoğun, daha çok azimle, ne kadar fevkalade bir yazar olabileceğimin hayalini kurmakla kalmayacağım sadece. Bugün kuş öyküm üzerinde çok sıkı çalıştım – doğru sözcükler, doğru ritim yerli yerine oturdu ve işte yeni bir hayatın başlangıcı bu.

14 Ekim, Salı

İki buçuk hafta sonra biraz zaman yakaladım, tavuk ve kabak fırında hazır, Ted'in kütüphaneden dönmesini bekliyorum, yeni işimden dolayı sırt ağrısı çekiyorum, gözlerim kızarıyor. Bir hafta önce pazartesi günü üç ayrı iş bulma bürosuna gittim, salı günü görüşmeye çağrıldığım ilk işi kaptım – istediğimden daha fazla saat ve daha düşük ücret ama iyi bir iş tazminatı sağlıyor ve evde işle ilgili herhangi bir şey yapmamı gerektirmiyor – Mass'teki psikiyatri kliniğinde kayıtları daktilo ediyorum. Genel şeyler, telefonlara cevap verme, 25'ten fazla doktordan oluşan personel toplantıları ve raporları ve durmaksızın gelip giden hastalar – henüz yeni olduğum için çok yorucu ama hem benim hem de Ted'in hayatına belirli bir düzen getiriyor. 'Kesin' deyip güvendiğim ve *The New Yorker*'a gönderdiğim şiirlerim reddedildi ve oturup düşümek ve yazmak için ne vaktim oldu ne de enerjim! Ama bu işin bana iyi geldiğini sanıyorum – kendimi tedavi ettirme isteğim, arada sırada ortaya çıkan, paniklemiş bir kuş gibi verdiğim tepkiler haricinde, uçup gidiyor. Çelişkili

biçimde, bütün bu kayıtlar dolayısıyla her gün sorunları olan hastalar görüşüm kendime dair bakış açımı somutlaştırıyor. Bütün bu programa bir de yazma işini sıkıştırmaya çalışacağım – daha da genişletmek için. İnsanlara bütün anlayışım ve hislerimin bu sayede derinleştiğini, zenginleştiğini hissediyorum: Sanki bir dilek tuttum, Boston'daki insanların ta ruhlarını açtım ve şimdi onları derinlemesine okuyorum. Bugün gelen şişman, ölümden korkan kadın rüyasında üç şey görüyormuş – ölmüş babasını, ölmüş arkadaşını (ateşli romatizmadan daha doğarken ölmüş), kendi cenazesini – bu rüyada kendisi hem tabutun içinde hem de etrafta durup ağlayanların arasında oluyormuş. Oğlu merdivenlerden düşmüş, kafatasını çatlatmış, zehir içmiş (DDT) – annesi evdeyken patlama olmuş, evinde yanarak ölmüş – *Korku*: Esas tanrı: Asansör, yılan, yalnızlık korkusu – korkunun suretleri hakkında bir şiir. Defoe'nun *A Journal of The Plague Year* (Veba Zamanı Güncesi) kitabından konuya dair küçük bir not: "...Başkalarının vebayla ilgili bazı fikirleri vardı. Vebalı kişi bir parça camın üzerine nefes verirse ve bu cama mikroskopla bakılırsa orada ejderhalar, yılanlar, iblisler ve şeytanlar gibi acayip, ürkütücü, korkutucu şekiller görülebileceğine inanıyorlardı." – Bunlar hastalıklı bir zihnin de canavarları aynı zamanda.

GÜNLÜK
12 Aralık 1958 – 15 Kasım 1959

1959'da Plath, Harvard Üniversitesi'nde Sanskrit ve Hint çalışmaları bölüm başkanının yanında yarı-zamanlı olarak çalıştı, Boston Üniversitesi'nde Robert Lowell'ın şiir yazma dersini inceledi ve Dr. Ruth Beuscher ile terapiye devam etti. Plath ve Hughes, haziran ayında bebekleri Frieda Rebecca Hughes'u kucaklarına aldılar. Yaz boyunca Plath'ın Kaliforniya'da yaşayan halası Frieda Plath Heinrichs ve eşi Walter J. Heinrichs'i ziyaret etmek için Kanada ve Birleşik Devletler'i baştan başa dolaştılar. 9 Eylül'den 19 Kasım'a kadar, Plath ve Hughes New York, Saratoga Springs'teki bir sanatçı kolonisi olan Yaddo'nun misafiri oldular. Aralık ayında yeniden İngiltere'ye taşındılar.

R. B. ile Yapılan Görüşmeler Üzerine Notlar:

12 Aralık, Cuma

Eğer ona, hayatta ve duygularda kontrol kazanacakmışım ve bu ikisiyle ne yapacağımı anlayacakmışım gibi zamanı ve beyni için para ödeyeceksem, canımı dişime takıp çalışacağım, sorgulayacağım, çamuru ve pisliği deşip bundan en iyi şekilde yararlanmaya olanak sağlayacağım.

Çarşambadan beri "yeni bir insan" gibi hissediyorum. Bir tek brendi atmış gibi eve gittim, bir fırt kokain çekmiş gibi ve nerede yaşadığım, canlı olduğum ve her şeyimle orada olduğum kafama dank etti. Şok tedavisinden daha iyi: "Annenden nefret etmen için izin veriyorum sana." "Ondan nefret ediyorum, doktor." İşte bu yüzden müthiş hissediyorum. Anaerkilliğin yapmacık birlik-beraberliğinde, insanın annesinden nefret etmek için izin alması zordur, hele de inandığı bir izin alması. Ben R. B.'nin verdiği izne inanıyorum çünkü o işini iyi bilen zeki bir kadın ve ona hayranım. O benim için "hoşgörülü bir anne figürü". Ona her şeyi anlatabilirim ve o buna aldırış etmez ya da beni azarlamaz ya da sevginin hoş bir telafisi sayılabilecek dinleme eylemini benden esirgemez. Ama, anneme duyduğum düşmanlığı ifade etmek bana kendimi bomba gibi hissettirse de, beni kalbimdeki ve daktilomdaki "Panik Kuşu"ndan uzak tutuyor (neden?), ta uzaklardaki Paris'ten, Londra'dan, Maine'in tenhalarından R. B.'yi arayıp durarak hayatımı devam ettiremem.

Hayat cehennemdi. Çalışmak zorundaydı. Çalışmak ve aynı zamanda bir anne olmak, tek bir sevimli, ülserleşmiş topta hem erkek hem de kadın olmak. Kıvrandı. Tırmaladı. Aynı eski paltoyu giydi. Ama çocukların yeni okul kıyafetleri ve ayaklarına

uyan ayakkabıları oldu. Piyano dersleri, viyola dersleri, Fransız kornosu dersleri. İzcilere katıldılar. Yaz kamplarına gidip yelken öğrendiler. Bir tanesi burs kazanıp özel okula gitti ve iyi notlar aldı. Bütün dürüstlüğü ve mutsuz kalbinin bütünüyle o iki masum çocuğa kendisinin asla sahip olamadığı neşe dolu dünyayı vermek için didindi. Onun dünyası berbattı. Ama çocuklar ülkenin en iyi üniversitelerinde burslu okudular ve çalışıp para kazandılar ve sıkıcı işletme dersleri almak zorunda kalmadılar. Bir gün sadece aşk aşk aşk için evlenecekler ve çok paraları olacak ve her şey bal gibi tatlı olacaktı. İlerleyen yaşlarında ona destek olmak zorunda bile kalmayacaklardı.

Köşedeki küçük, beyaz evde kadınlarla dolu bir aile yaşıyor. O kadar çok kadın var ki, ev resmen kadın kokuyor. Büyükbaba şehir kulübünde çalışıp orada yaşıyor ama büyükanne bir büyükannenin yapması gerektiği gibi evde kalıp yemek pişiriyor. Baba ölmüş, parasını zar zor ödeyebildiği mezarında yatıyor ve anne, hiçbir zavallı annenin yapmak zorunda kalmaması gerektiği gibi ekmek parası kazanmak için çalışıyor ve üstüne üstlük iyi bir anne olmaya çalışıyor. Erkek kardeş uzakta, özel bir okulda okuyor ve kız kardeş devlet okuluna gidiyor, sırf orada erkekler var diye (ama o tatlı on altısına gelene dek onu kimse beğenmiyor) ve öyle istiyor diye: O hep canı ne istiyorsa onu yapar. Leş gibi kadın kokusu: Lizol, kolonya, gülsuyu ve gliserin, çatlamasınlar diye göğüs uçlarına kakao yağı, üç dudakta da kırmızı ruj.

Ben, sekiz yaşımdan sonra baba sevgisi nedir, kan bağı olan bir erkek tarafından sevilmek nedir bilmedim. Annem beni hayatım boyunca hiç vazgeçmeden sevecek tek adamı öldürdü: Bir sabah gözlerinde asil gözyaşlarıyla içeri girdi ve bana onun tamamen gittiğini söyledi. Bunun için ondan nefret ediyorum.

Ondan nefret ediyorum çünkü babam onun tarafından sevilmiyordu. Babam bir canavardı. Ama onu özlüyorum. Yaşlıydı ama onunla evlenip onu benim babam yapan annemdi. Onun suçu bu. Gözlerine lanet olsun.

Erkeklerden nefret ettim çünkü benimle uzun süre kalıp beni bir baba gibi sevmediler: İçlerinde birer delik açıp onların baba kumaşına sahip olmadıklarını gösterebilirdim. Onların bana evlenme teklif etmelerini sağladım ve sonra onlara şansları olmadığını gösterdim. Bir kadının ıstırap çektiği gibi ıstırap çekmedikleri için erkeklerden nefret ettim. Geberip gidebilir ya da İspanya'ya kaçabilirlerdi. Bir kadın doğum sancıları çekerken onlar eğlenip gülebilirdi. Kadın, ekmeğin üzerindeki tereyağını bile idareli kullanmaya çalışırken onlar gidip kumar oynayabilirlerdi. Erkekler, edepsiz, aşağılık erkekler. Alabilecekleri her şeyi aldılar ve öfke nöbetleri geçirdiler ya da öldüler ya da Bayan Falanca'nın şehvetli dudaklı kocası gibi İspanya'ya kaçıp gittiler.

Sana bebek verecek, eve ekmek getirecek, başını güvenli bir çatının altına sokacak ve her ay para para para kazanacak biraz hoş, biraz güven veren, biraz sevimli, biraz sevgi dolu bir erkek taklidi bul. Onunla anlaş. Zeki bir kız istediği her şeye sahip olamaz. En iyi ikinciyi al. Başa çıkabileceğini ve tatlı tatlı hükmedebileceğini düşündüğün ne varsa al. Onun delirmesine ya da ölmesine ya da seksi sekreteriyle Paris'e gitmesine izin verme. Onun iyi iyi iyi biri olduğundan emin ol.

Annemin sevdiği bir kocası hiç olmadı. Hasta, hasta olduğu için kaba, işe yaramaz, fakir, bir karış sakalı çıkmış, ayağı çukurda 'bir zamanlar tanıdığı bir erkeği' oldu yalnızca. Onunla bu ihtiyar yaşında evlenerek, onunla bu bir ayağı çukurda, ölmek üzere halde evlenerek, annem onu her gün kalbiyle, zihniyle ve sözleriyle tekrar tekrar gömerek öldürdü.

Annem aşk hakkında ne biliyor ki? Hiçbir şey. Ona sahip olmalısın. Onu edinmelisin. Güzel bir şey. Ama ne?

Evet, birisi seni güvende hissettiriyor. Ev, para, bebekler: o kadim dayanaklar. Sabit bir iş. Doğal afetlere, delilere, hırsızlara, katillere, kansere karşı sigorta. Annesi kanserden ölmüş. Kızı kendini öldürmeye kalkışmış ve akıl hastanesine düşerek onu yerin dibine sokmuş: kötü, şımarık, nankör kız. Yeterli sigortası

yoktu. Bir Şeyler Ters Gitti. Kader onu nasıl böyle cezalandırabilirdi o bu kadar asil ve iyiyken?

Bu kısmen kızının suçuydu. Bir rüya gördü: kızı dışarı çıkmak ve bir kankan kızı olmak için şatafatlı giysiler giymiş ya da fahişe olmak için de olabilir. (Bir âşığı vardı, öyle değil mi? Öpüşüp koklaştı, sevişti, Estonyalı sanatçıları ve İran Yahudisi zengin çocukları görmek için ta New York'a uçtu ve iç çamaşırı şehvetin beyaz lekesiyle yapış yapış ve ıslaktı. Onu bir hücreye kapat, yapabileceğin tek şey bu. O benim kızım değil. Benim iyi kızım değil. O kız nereye gitti?) O eski öfkesinin lanetini yeniden yaşamak için rüyada diriltilen "Koca", kızının kankan kızı olacağına hiddetlenip evinin kapısını çarpıp çıktı. Zavallı anne, ayakları hayat kumuna bata çıka sahil boyunca yürür, para çantası açılır ve içindeki kâğıt paralar ve bozukluklar kumların üzerine düşüp kuma dönüşür. Baba, kızından hıncını almak için arabayı öfkeyle köprüden aşağı sürer ve şehir kulübünün sütunlarının yanında okyanusun çamurlu sularında yüzükoyun ve şişmiş halde yüzen bir ölüye dönüşür. Herkes rıhtımda durmuş onları izlemektedir. Herkesin her şeyden haberi vardır.

Kızına soylu kadınların yazdığı *The Case For Chastity* (Namus Davası) gibi kitaplar verdi. Kızına bir adam kim olursa olsun, kendisi ne naneler yemiş olursa olsun evleneceği kadının bakire olmasına önem verdiğini söyledi.

Peki kızı ne yaptı? Birileriyle yattı, onlara sarıldı, onları öptü. İstese yıldırım nikâhıyla evleneceği dünyanın en kibar erkeklerini reddetti ve yaşı ilerledi, hâlâ kimseyle evlenmedi. Herhangi bir adamın tahammül edebileceğinden çok daha sert ve sivri diliydi. Ah, tam bir baş belasıydı.

İşte şimdi hissettiklerim, annemin hissettikleri. Onun endişesini, öfkesini, kıskançlığını, nefretini hissediyorum ben. Sevgi hissetmiyorum sadece sevgi fikri var, beni, sevmesi gerektiği gibi sevdiğini düşünüyor. Benim için her şeyi yapardı, değil mi?

Bana yapamayacağımı söylediği her şeyi yaptım ve aynı

zamanda mutlu da oldum ve işte buradayım, neredeyse mutluyum.

Kendimi suçlu hissettiğim, mutlu olmamam gerektiğini hissettiğim zamanlar hariç; çünkü o zaman hayatımdaki bütün anne figürlerinin yapmamı istediklerini yapmıyor oluyorum. İşte o zaman nefret ediyorum onlardan. Herkesin, bütün o ak saçlı, yaşlı annelerin o ilerlemiş yaşlarında benden yapmamı beklediklerini yapmadığım için kahroluyorum.

Anneme duyduğum nefreti nasıl ifade edebilirim? Duygularımın derinliklerinde onu bir düşman olarak görüyorum: Babamı, dünyadaki ilk erkek arkadaşımı öldüren biri. Erkekliğin katili. Yatağımda uzanıp zihnimin sonsuza kadar bomboş kalacağını düşünür, annemi öldürmenin, asla beni dünyadan koruyabilecek kadar büyük olmayacak o cılız, damarlı boğazını sıkıvermenin ne güzel bir lüks olacağını düşünürdüm. Ama başkasını öldürmek için fazla iyi biriydim. Kendimi öldürmeyi denedim: Sevdiğim insanlar için bir utanç olmaktan ve kendimi aklım yer almadığı bir cehennemden kurtarmak için. Ne düşünceli bir davranış ama: Başkaları yerine kendini yok etmek. Annemi öldürmek isterdim, bu yüzden kendimi öldürdüm.

Kendimi kandırılmış hissediyordum: Sevilmiyordum ama bütün belirtiler sevildiğime işaret ediyordu: Dünya bana sevildiğimi söylüyordu: Büyüklerim sevildiğimi söylüyordu. Annem hayatını benim için feda etmişti. Talep etmediğim bir fedakârlık. Kardeşim ve ben asla evlenmeyeceğine dair bir söz verdirmiştik ona. Yedi ve dokuz yaşlarımızdaydık. Verdiği sözü tutması ne kötü. O zaman yakamdan düşerdi.

Onu sokakta görsem yanından geçip gider, tek kelime bile etmeyebilirim, canımı o kadar çok sıkıyor.

Benim için ve evlendiğim adam için endişeleniyor. Onu endişelendirdiğimiz için ne berbat insanlarız biz. İyi işlerimiz vardı ve ikimiz birlikte yılda altı bin dolar kadar para kazanıyorduk. Tamam. Ve biz bile bile ve bütün duyularımıza hâkim haldeyken

bu işleri (ve kuşkusuz öğretmenlik kariyerlerimizi) parmağımızı bile kıpırdatmadan yaşayalım diye bir kenara atıvermiştik. Yazalım diye. Seneye ya da bundan yirmi yıl sonra, çoluk çocuk sahibi olduğumuzda ne yapacaktık? Aynı işler bize bir kez daha teklif edilmişti (okullar bize müthiş öfkeli olmadığı ve kapıları suratlarımıza çarpmadığı için şanslıydık) ama biz yine reddettik! Öyle ya da böyle kafayı yemiş olmalıydık. Amcalar, teyzeler ne derdi? Komşular ne derdi? *O* olsa Smith'te İngilizce derslerine girme işini kabul ederdi: Keşke böyle bir şans *ona* verilseydi. Bunu söyledi. Ben olmak istiyor: Benimse o olmamı istiyor: Karnıma yerleşip benim bebeğim olmak ve yoluna benimle devam etmek istiyor. Ama ben onun yolundan gitmeliyim.

Ben kendi çocuklarımı doğuracağım, teşekkürler.

Ben kendi kocama sahip olacağım, teşekkürler. Onu da babamı öldürdüğün gibi öldüremeyeceksin. Onun bir ruhu, kendine has cinsel bir gücü var. Öyle çabucak ölmeyecek. Bu yüzden uzak dur. İş bir ruhu bütün özgürlüğüyle besleyip büyütmeye gelince senin nefesin cenaze levazımatçısının bodrumundan da beter kokuyor. Bir eve ve çoluk çocuğa sahip olmayı ballandıra ballandıra anlatarak benim kocamı delirtemeyeceksin. Beni doğum günü hediyesi olarak 300 dolarlık kâtiplik kursuna yollamayı teklif ederek (kocamın çalışacak işi olmadığı ve muhtemelen olmayacağı için ben çalışıp para kazanayım diye ima ederek) onu utandıramayacaksın. Benim kocam beni eve getirdiği ekmekle ve şiirleriyle ruhen ve bedenen besliyor. Ben ona âşık oldum. Ona daha fazla tutulamazdım. Onun yaptıklarına bayılıyorum ve beni her geçen dakika daha da fazla büyülüyor çünkü o taptaze ve dakika dakika değişiyor, her gün yepyeni şeyler üretiyor. Benim de değişip bir şeyler üretmemi istiyor. Benim ne üreteceğim ve nasıl değişeceğim bana kalmış. Buna tamam diyor, halinden memnun.

Erkek: R. B. soruyor: "Yanlış bir seçim yaptığını kabul edecek cesaretin var mı?" Koca anlamında mı, evet var. Ama içimdeki

hiçbir ses bu soruyu duyunca korkmuyor, endişelenmiyor. Onun sıcaklığını, büyüklüğünü, orada oluşunu, üretişini, şakalarını, hikâyelerini, okuduğu şeyleri, balık tutmasını, yürümesini, domuzları ve tilkileri ve küçük hayvanları sevişini, dürüst oluşunu, kibirli ya da şan şöhret düşkünü biri olmayışını, ona pişirdiğim yemekleri beğendiğini gösterişini, bir şiir ya da bir kek fark etmez, ortaya bir şey koymamdan duyduğu memnuniyeti, ben mutsuz olduğumda onun da sıkıntı çekişini ve ruhumdaki bu kavgayı sonlandırmak ve büyüyüp yeterince cesarete ve iç huzuruna kavuşmam için savaşmak isteyişini seviyorum. Onun güzel kokusunu ve sanki aynı dükkânda aynı tornadan çıkmış gibi benimkine uyan bedenini seviyorum. Orada, burada, şu erkekte ya da bu erkekte görüp de beğendim parçaların hepsi benim kocamda bir araya gelmiş. Bu yüzden artık etrafıma bakınmak istemiyorum: Hiçbir şey için etrafa bakınmama gerek yok.

Onda ne mi yok? Yılda yedi bin dolar getirisi olan düzenli bir iş. Sabit bir gelir. Ancak bir dolu parayla sahip olunabilen bütün o şeyler. Onun kafası var, ateşi var, işine duyduğu aşk ve bunu yapmak için gereken yeteneği var ama şansı da, düzgün bir geliri de yok. Ne korkunç.

İstediğinde ve ihtiyaç duyduğunda para kazanabilir, kazanacaktır. Buna öncelik vermiyor, hepsi bu. Onun için çok başka şeyler daha önce geliyor. Parayı neden ön planda tutsun ki? Bunun için bir sebep görmüyorum.

Yani isteyebileceğim her şey onda var. Paraya ve düzenli işi olan bir dolu erkeğe sahip olabilirdim. Ama böyleleri sıkıcı ya da hasta ya da kibirli ya da şımarık olurlar. Beni uzun vadede canımdan bezdirirlerdi. Sahra çölünde çırılçıplak kalsam da yanında her zaman mutlu olabileceğim iç dünyaya sahip biri: Güçlü ve sevgi dolu bir ruhu ve bedeni olan biri. Yalın ve güçlü.

Bu yüzden onu gördüğümde ne istediğimi biliyordum. Bütün aşkımı vereceğim ve bana karşılığında dengeli bir aşk sunacak bir erkeğim olmadan geçen on üç yıldan sonra, benimle

müthiş bir aşk ilişkisine ve diğer her şeye sahip olacak bir adama ihtiyacım vardı. Birini buldum. Annemin umduğu gibi sevimli, kelleşmeye başlamış bir sigortacıya ya da iktidarsız bir öğretmene ya da aptal, kibirli bir doktora razı olmak zorunda kalmadım. Ben yapmam gereken tek şeyi yaptım ve sevebileceğim tek erkek olduğunu düşündüğüm adamla evlendim ve onun bu dünyada yapmak istediği, görmek istediği ne varsa onları yapıp onları görmeyi ve onun için yemek pişirip onun çocuklarını büyütmeyi ve onunla birlikte yazmayı istiyorum. Tam da annemin bana yapmamı söylediği şeyi yapmadım: Razı olmadım. Ve ben, nereden bakarsa baksın, onunla mutluydum, annem böyle düşündü.

Onun tecrübeli tavsiyelerini, Mary-Ellen Chase'in itirazını ve pragmatik Amerikan dünyasının soğuk gözlerini görmezden gelip kendi yüreğimin ve aklımın sesinin peşinden gitmek gibi tehlikeli bir şey yapıp da nasıl mutlu olabilirim: ama o hayatını nasıl kazanıyor? O yaşıyor, millet. Yaptığı işte bu.

Artık bunu çok az insan yapıyor. Çok riskli. Öncelikle, kendin olmak büyük bir sorumluluk ister. Başka biri olmak ya da hiç kimse olmamak çok daha kolaydır. Ya da Azize Teresa gibi ruhunu Tanrı'ya teslim etmek ve şöyle demek: korktuğum tek şey kendi arzularımı gerçekleştirmek. Bunu benim yerime sen yap, Tanrım. Bunun yüzünden su üstüne çıkan sorunlar ve sorular var.

Anne: Annene ve diğer bütün anne figürlerine duyduğun nefret ne olacak? Onların dediklerini yapmadığın için, çünkü, her şeyden önce gittikleri yolun sana yardımı dokunmayacağı için duyduğun suçluluk ne olacak? Bilge ve hayata dair, bebekler ve onlara nasıl bakılacağı gibi, bilmen gerekenleri sana öğretecek bir anne bulmak için nereye bakmalısın?

Bu açıdan tanıdığım ve güvendiğim tek kişi R. B. O bana ne yapmam gerektiğini söylemez: O benim içimdekini keşfedip onu nasıl en iyi şekilde kullanabileceğimi (benim, onun değil) bulmama yardım edecek.

Annemden nefret ediyorum: Ama ona acıyorum da. Kendimi ikiyüzlünün ya da zalimin teki gibi hissetmeden ona karşı nasıl düzgün davranabilirim?

Yazma: Benim korku zincirlemem şu şekilde sürüp gidiyor: Ben öyküler, şiirler, bir roman yazmak istiyorum ve Ted'in karısı, bebeklerimizin annesi olmak istiyorum. Ted'in istediği gibi yazmasını, istediği yerde yaşamasını ve benim kocam, bebeklerimizin babası olmasını istiyorum.

Şimdi, belki de asla, yapmak istediğimiz tek iş olan yazarlıkla geçinemeyeceğiz. Enerjimizden ve zamanımızdan fedakârlık etmeden, yazı işlerimize zarar vermeden para kazanmak için ne yapacağız? Ve sonra, en kötüsü:

Ya yazdıklarımız yeterince iyi değilse? Reddediliyoruz. Bu dünyanın bize "yazar olmak için kendinizi çok da zorlamayın" deme şekli değil mi? Şimdi çok çalışıp kendimizi geliştirirsek vasatın üzerine çıkacağımızı nereden *bileceğiz?* Bu dünyanın kendimizi ateşe attığımız için bizden intikam alma şekli değil mi? Çalışana, yazana kadar bunu asla bilemeyiz. Yazar rütbesine erişip erişemeyeceğimizi kesin olarak bilemeyiz. Anneler ve bütün o işadamları haklı değiller miydi yani? Bu insanın huzurunu kaçıran soruları kulak arkası edip, düzgün işlere girmeli ve yavrularımızın geleceğini güvence altına almamalı mıydık yani?

Hayatımız boyunca acı çekmek istemiyorsak, hayır. Benden ne iyi bir yazar olurdu, ah keşke deyip kederlenmek istemiyorsak, hayır. Keşke çabalasam, çalışsam ve bütün bu çabanın ve çalışmanın yarattığı güvensizliği sırtlanabilsem.

Yazmak dini bir eylem: düzene sokan, ıslah eden, insanları ve dünyayı oldukları gibi ve olabilecekleri gibi yeniden öğreten ve yeniden sevdiren. Daktilo etmekle geçen bir gün ya da öğretmekle geçen bir gün gibi geçip gitmeyen bir şekillendirme. Yazmak sürer: dünyada kendi başına dolaşır durur. İnsanlar onu okur: ona bir insanmış, bir felsefeymiş, bir dinmiş, bir çiçekmiş

gibi tepki verir: severler ya da sevmezler. Onlara yardım eder ya da etmez. Yaşamı yoğunlaştırıyor gibi hissettirir: daha fazla verir, irdeler, sorar, bakar, öğrenir ve bunu şekillendirirsin: daha fazlasını alırsın: cevaplar, renk ve biçim, bilgi. Önce kendin için yaparsın. Para getirirse, ne hoş. Bu işi önce para için yapmazsın. Daktilonun başına oturmanın nedeni para değildir. Para istemediğinden değil. Bir iş sana ekmek paranı verirse ne güzel şeydir bu. Yazmakla, bu belki olur, belki olmaz. Böyle bir güvensizlikle nasıl yaşanır?

En kötüsüyle, yazmanın kendisine olan inancının azalması ya da onu kaybetmek? Bütün bunlarla nasıl yaşanır? En kötüsü, hepsinden çok daha kötüsü, yazmayarak yaşamak olurdu. Yani daha küçük şeytanlarla nasıl yaşanır da daha küçük kılınır?

Derleme: "Ted senin iyiye gitmeni istiyor mu?" Evet. İstiyor. Benim R. B.'yi görmeye devam etmemi istiyor ve hislerimin, neşemin artış göstermesinden heyecan duyuyor. En iyi silahları kuşamp şeytanlarımla mücadele etmemi ve onları altetmemi istiyor.

R. B. şöyle diyor:

"Kendinden hoşnut olmamakla öfke, bunalım arasında bir fark var." Bir şeyden hoşnut olmayabilirsin ve o konuda bir şeyler yaparsın: Almanca bilmiyorsan, öğrenirsin. Yazmanın üzerine gitmediysen, üzerine gidersin. Birine öfkelendiysen ve bunu bastırdıysan, bunalıma girersin. *Ben kime öfkeliyim?* Kendime. Hayır, kendine değil. Kime? Daima benim kalben olmak istemediğim şey olmamı isteyen anneme ve tanıdığım diğer bütün anneler ve kalben olmak istemediğimiz şeyler olmamızı istiyormuş gibi görünen topluma: Ben bu insanlara ve simgelere öfkeliyim.

Bu beklentilere göre yaşayamıyorum. Çünkü öyle yaşamak istemiyorum.

Onlar ne istiyorlar? Öncelikle para, arabalar, iyi okullar, tele-

vizyonlar, buzdolapları, bulaşık makineleri ve güvence sağlayan düzgün bir iş. Bütün bunlar bizim için de güzel şeyler ama ikinci plandalar. Yine de korkuyoruz. Yemek yemek, yaşayacak bir yer edinmek ve çocuk yapmak için para lazım ve yazmak bize yeterince para kazandırmıyor, belki hiç kazandırmayacak. Toplum "Bak, gördün mü?" diyen dilini uzatıyor bize.

Neden çoğu yazar gibi biz de öğretmenlik yapmıyoruz? Öğretmenlik bütün zamanımızı ve enerjimizi alıyor da ondan. Geçen yıl öğretmenliğe dair hiçbir şey yapmadık. Öğretmenlik o müthiş eserleri oturduğun yerden izah ederek tatmin olmanı sağlıyor. İnsanın içini kurutuyor, öldürüyor. Her şeyin izah edilebilirmiş gibi görünmesine neden oluyor.

Esas Sorular:

Anneme olan nefretimle ilgili ne yapmalı.

Para ve kalacak yer konusunda ne yapmalı: gerçekçi.

Yazma korkusuyla ilgili ne yapmalı: neden bu korku? Başarılı olmama korkusu? Reddedilme konusunda yanıldığımızı söyleyip duran dünyanın korkusu.

Erkeklik düşünceleri: yaratıcı gücün korunması (seks ve yazmak).

Neden kafamda korkuyla donakalıyor ve yazıyorum: söyle, bak, kafasız, kafasız bir kızdan ne bekleyebilirsin?

Neden bir roman yazmıyorum?[1]

Toplumsal imgeler: Yazar ve Şair ancak Başarılı ise mazur görülebilir. Para kazanıyorsa.

İçimdekinin kimliğim için tek gerekli delil olduğunu bilirken neden doktoram olması gerekiyormuş, yoksa amaçsızın, beyinsizin tekiymişim gibi hissediyorum?

N. B.: Çok sık vurmuyorum: bir ya da iki kez.

Öfkeyi yaratıcılıkla nasıl ifade etmeli?

1 Bu sorudan sonra Plath elyazısıyla "Yazdım! 22 Ağustos 1961: SIRÇA FANUS" diye yazmıştır.

Erkek totemi kaybetme korkusu: ne kökleri?

R. B.: Sen hep zamanından önce yapılmış seçimlerin diğer seçimlerin önünü keseceğinden korkuyorsun. Annenin seçimleri onun hayatını korkudan kupkuru, kırılgan bir sapa çevirmiş.

Not Defterinden Notlar

13 Aralık 1958, Cumartesi sabahı

Hayata dair bir şeyler öğren. Kendine o turtadan koca bir dilim kes, gümüş tepside sun. Yaprakların ağaçlarda nasıl büyüdüğünü öğren. Gözlerini aç. İncecik ay, Şehir Hizmetleri binasının yeşil yonca yaprağının ve ışıklı Watertown tepelerinin, Tanrı'nın aydınlık tırnağının, bir meleğin kapalı bir gözkapağının üzerinde sırtüstü yatmış duruyor. Ayın, Noel'den önceki gece donunda nasıl indiğini öğren. Burun deliklerini aç. Karı kokla. Hayata izin ver.

Biriyle yattığın için, bekâretini kaybettiğin, kanlar içinde Acil Servis'e gittiğin, onunla bununla oynaştığın için asla kendini suçlu hissetme. Neden? Neden? Herhangi bir fikrim yoktu, hislerim vardı. Hislerim vardı ve ne istediğimi buldum, istediğim tek insanı buldum ve bunu kafamla değil doğruluğun ateşini hissettiğim için biliyordum, bir farenin peyniri kokusundan bulması gibi.

Resimli öykü: kızlığın bozulması. Nasıl bir şey olduğu. Hoş geldin acı, tecrübe. Telefon görüşmesi. Faturanın ödenmesi.

Atlantic Bulvarı'nda yürürken görüldü: Siyah bir cenaze arabası kahvecinin oradaki köşeyi dönüp kıvrımlı teneke çatılı cüruf briketinden bir garaja giriyor. Opera'daki gibi kadife perdeler ve Lothario'nun dans ayakkabısı gibi siyah gerçek deri. Tren istasyonunun oradaki on kamyonetin arasında, bu kibar cenaze arabası yağlandı ve bakımı yapıldı. Neden, nereye? Yürüdük ve kamyonetler yanımızı sıyırıp takırdayarak geçip gitti. Cenaze arabası caddenin karşısında durmuştu, demiryolu ekspres

ambarının açık kapısına yanaşmıştı. Siyah paltolu ve melon şapkalı adamlar kızılağaçtan yapılma tabutu silindirin üzerinde kaydırıp ambara sokuyorlardı. Ağır mı ağır. Durduk, izledik, eldivenlerimizin içinde parmaklarımız donuyordu, nefesimiz gri, ölüm gibi sakin havaya dumanlar soluyordu. Siyah paltolu adamlardan biri yüzüne kederin o kaskatı kalıcı ifadesini takınmıştı, haykıran ve cesur ordunun paramparça edildiğini, Küçük Eyolf'un sıçan gibi karısının ardından gittiğini ve suyun üzerinde ıslak yatağına geçecek koltuk değneklerinden başka bir şeyin kalmadığını söyleyen rolünü durmadan tekrar tekrar yaşayan *işsiz bir aktörün ifadesini*. Kır saçlar, uzun, damarlı bir yüz, oyuk göz çukurları ve sabit, Yunan-trajedisi bakışları ve mutlak bir ıstırabın ağız maskesi: ama sabit, donuk. İşi, izleyen insanların gözlerinde gereken ciddiyeti sağlamasa siyah paltosu ve tepesi yuvarlak şapkası yüzlerde bir gülümseme oluşturabilecek, kırmızı suratlı, tombul yanaklı, kiraz burunlu bir adama yardım ediyor. İzledik. Kızıllaştırılmış ahşap tabut bir bavul ve yük bagajının üstündeki soluk renkli tahtadan bir sandığın içine kaydırılıyor. Sandığın her iki yanında yivlenmiş bakır kulplar var. Kare biçiminde bir tahta, tabutun girdiği ve parlak kelebeklere benzeyen bakır kanatlı somunlara güvenli bir şekilde tutturulduğu boşluğun üzerine yerleştiriliyor. Yuvarlak yüzlü adam sandığın tepesine tırmanıyor ve üstüne binbir zahmetle bazı talimatlar yazıyor: Batı'daki birine Noel postası. Kırılabilir: Kolay Bozulabilen Eşya: Dikkatli Taşıyın: Üst Kısım Yukarı Gelecek: Serin, Kuru Yerde Muhafaza Ediniz. Kimin cesedi bu? Geberttikleri biri mi? Bir koca, baba, sevgili, fahişe? Dickensların sonuncusu. Yüzlerindeki ekşi ifadenin hiç değişmediği son keder karikatürleri. O kaskatı benliklerini çok değerli bir eşyaymış gibi sevdiğini kaybetmiş kalabalıklara satar, fısıldar, teselli eder, avuturlar: "Böyle bir zamanda, *sizin için en iyisini dilemekten başka ne denir ki*."

Esmer yüzlü, siyah saçlı bir kız elinde Noel çiçekleri ve yapay kırmızı çiçeklerle dolu bir sepetle kapıyı çaldı. Yüzü ışıldadı:

"Geçen yıl benden çiçek almıştınız." Hayır tatlım, ben geçen yıl burada değildim ki. "Dokunun." Yeşil bitkiler ve büyük kırmızı çiçeklerle dolu küçük toprak bir saksı uzattı. "Bunları kendin mi yapıyorsun?" diye soruyorum. Bir an için tereddüt etti: "Evet." Ted'e danıştım. Bunlara evin erkeği karar verir. Hayır, dedi. "Bana yardım edecek misin?" Hayır. Uzun uzun düşünüp taşındık. Pinti. Cimri. Neden vermiyoruz? Eğer verirsek, açık sepetlere, tıngırdayan çanlara paramızı verirsek, kendimiz için hiçbir şeyimiz kalmaz. Bu para dünyasında saksı saksı çiçeğe para vermek için elimiz fazlasıyla darda. Ama paramız olsaydı eğer, verirdik de verirdik. Hem o kızın üstündeki palto benimkinden daha sıcak tutuyor gibiydi. Acaba Ted'in hırkasının dirseklerindeki aşınma deliklerini, gömleğinin ona dar geldiğini fark etmiş miydi?

Neşeli bir akın: postacıyı görürüm diye pencereden dışarı bakıyorum: ikinci kahvemi içerken pirinç düğmelerini, yuvarlak mavi şapkasını ve mavi kaplı göbeğini görebiliyorum. Değişken Boston havasında aşınan ve lekelenen kabarık, kahverengi, deri postacı çantasını görebiliyorum. Asansörle alt kata indim. Saxton bursunun reddi, *Harper's* reddi, *Encounter*[1] reddi, *Atlantic* reddi ve kitabın World Publishing House'tan reddiyle geçen sonbaharın ardından incecik bir hava postası. John Lehmann'dan[2] cana yakın, sıcak ve hayranlık dolu bir mektupla birlikte üç şiirin kabulü. "Lorelei", "The Disquieting Muses", "The Snakecharmer": bütün romantik liriklerim. Onun zevkini biliyordum. Ne tatlı, ne güzel. O cesaret çatlağı. O tutunma noktası. Değişmem, umursamaz olmam, yazdıklarımı derinleştirmem gerektiğini bilme hissi.

Bir gün benim de bir bebeğim olabilir: Buna oldukça sıcak bakıyorum. O eski korkak nereye gitti? Çekeceğim acıdan hâlâ ölesiye korkuyorum. Bütün bunları yaşayıp onlardan bahsedeceğim günleri görecek miyim?

Çalış. Çalış. Annemden histerik, gözü yaşlı bir telefon konuş-

1 *Encounter:* 1953 yılında basılmaya başlanan edebiyat dergisi. (yay.n.)
2 *The London Magazine*'in editörü.

ması. Warren'ın duvara toslayan aşk ilişkileri. Yüreğim acıyor, sıkışıyor, donup kalıyor: Annem onu mahvediyor: Yavan, güvenli bir hayatı var Warren'ın: O hep iyi biriydi, iyi kadın ne dese yaptı, neden ben mutlu, yaramaz çocuk oluyordum ki? Öyleyim ama. 'Değişiklik istiyorsak gidip bir süre onun evinde yaşamamız' için bize yalvardı. Bizden en iyi şekilde yararlanmaya çalışıyor, ne de olsa her an çekip gidebileceğimizi hissediyor, bundan korkuyor.

16 Aralık, Salı sabahı

Saat dokuz buçuk civarı: *Johnny Panic ve Rüyaların Kutsal Kitabı*'nı tekrar tekrar yazıp temize çektim ve artık bunu bir yerlere göndermeye başlayacağım. Reddedilmeye göğüs gerebilirim sanıyorum: Sadece yönlendirme mektupları almayı umuyorum. Bu kitabın elden ele dolaşmasını istiyorum. Öyle tuhaf ve biraz da argo ki, bir yerlerde bir şans yakalayabilirim. Üzülmeye başlamadan önce 10 farklı yere göndereceğim: O zamana kadar, iki, üç öykü daha yazmış olurum.

Bu hafta altı aydır olduğumdan çok daha mutluyum. R. B. bana "Annenden nefret etmene izin veriyorum," dediği gibi "Mutlu olmana izin veriyorum," demişti. Bu bağlantı neden? Mutlu olmak tehlikeli mi? İnsan bunun annemin gizli hayat felsefesi olduğunu düşünmüyor değil: Mutlu olmaya cüret ettiğin an, kader seni alaşağı ediverir: Warren'ın aşk ilişkisinde olduğu gibi (dün bir mektup almış ve "her şeyi yoluna koyan" bu mektubu telefonda anneme okumuş) "İşte tam da benim hayatımda olduğu gibi, her şeyin daha kötü olamayacağını düşündüğün an, işleri çok daha kötü hale getiren berbat bir şey geliyor başına." Hissettiğim endişenin büyük ölçüde azalmasının keyfini çıkarıyorum: Kendimden hoşnut olmamı engelleyen şeylerin kalıntıları: Yeterince yazmamak, sıkı çalışmamak, çok okumamak, Almanca çalışmamak - - - bütün bunlar istesem yapabileceğim şeyler; yapacağım da. Önüme çıkıp beni durduran şey nefret, o

felç edici korku. Bunlardan kurtulduğum gibi, akıp gideceğim. Hayatım nihayet yazdıklarıma karışabilir o zaman. "Johnny Panic"te olduğu gibi.

Dün dışarı çıktığımda eski bir *New World Writing* dergisi aldım, Frank O'Connor'ın öyküleri ve üç tane Ionesco oyunu. O'Connor'ın öyküleri tam teknik ilhamı; "kesin şeyler". Şimdilerde yazılanları, iyi şeyleri (Herb Gold iyi mesela) okumak da bir o kadar önemli; benim o modası geçmiş sınıf söylemimden sıyrılmak: şöyle hissetti, böyle dedi. Kuralcı, kuralcı. Ionesco'nun *Amedee*'sini okudum ve kahkahalarla güldüm. Büyüyen ceset: mantarlar: ıvır zıvırlara harcanan önemsiz burjuva zırvalarıyla karşılaştım. Kabul, sanki günlük gazete gelmiş gibi ürkünç ve gülünç. Zırvalar onlara, cesetlerimize, zehirli mantarlara karşı kör olalım diye mi gerçek korkuların etkisini azaltıyor?

Bu hafta sonu Truman Capote: daha bir bebek, otuzlarının ortalarında olmalı. Koca bir kafa, prematüre doğmuş bir bebeğinki gibi, bir embriyonunki gibi, geniş beyaz bir alın, küçücük büzülmüş bir ağız, dimdik sarı saçlar, siyah ceketli, ufacık tefecik, çocuk gibi bir vücut; ceketi kadife ya da fitilli kumaştan olmalı, oturduğumuz yerden tam göremedim. Ted ve erkekler, onun homoseksüel yanından, sıradan bir öfkeden çok daha fazlasıyla nefret ettiler. Başka bir şeydi bu: başarısını kıskanmak mı? Başarılı olmasaydı eğer, ortada öfke duyacak bir şey olmazdı. Bense çok keyif aldım, çok etkilendim, bir tek Holiday Golightly'yi[1] okurken tüylerim bundan daha çok ürpermişti.

17 Aralık, Çarşamba

R. B.'yle kavga etme, karı-koca arasındaki husumeti ifade etme ihtiyacının psikolojik yanını sor. Çocuksuz, düğme dikmek ve yemek yapmak dışında da bir kariyeri olan bir kadının yer aldığı 'gelişmiş' bir çiftin hikâyesi.

1 Truman Capote'un (1924-1984) 1958 yılında yayımlanan novellası *Breakfast at Tiffany's*'in başkahramanı. (yay.n.)

Kocan uzlaştığını düşünüyor. Düğme dikmek üzerine bir kavga. Aslında tam olarak bunun üzerine bir kavga değil. Diğer bütün erkekler gibi kafasındaki kökleşmiş, geleneksel kadınlık fikri üzerine bir kavga; kadınların çocuk doğurup mutfaktan çıkmamaları gerektiği üzerine bir kavga. Kadını insanların içinde küçük düşürmek isteyen; bilge, ihtiyar bir kadının bakış açısından anlatılmış? Tavsiye mi? O da ne?

Randevumu değiştirip yarına aldığı için R. B.'ye kızgınım. Bunu ona söylemeli miyim? Bunu, ona para ödemediğim için yapıyormuş gibi geliyor. Annemin onunla ne zaman konuşsam bana sevgi dolu bir anne olma sözünü verip sonra sözünde durmayıp beni sevmemesi gibi, o da kendi sözünde durmuyor ve böyle yaparak kendini benden esirgiyor. Beni oradan oraya kaydırıyor çünkü biliyor ki buna uyum sağlayacağım ve riayet edeceğim, ve bu beni dilediği gibi kullanabildiğini gösteriyor. Beni oradan oraya sürüklemesiyle kendini iyiden iyiye belli eden değişken saatleri ve yerleri bende güvensizlik hissi oluşturuyor. Asıl soru şu: Bunu kasten mi yapıyor ya da bu konuda ne hissettiğimin farkında mı, yoksa sadece randevularım düzene sokma peşinde mi?

Ted ile Jane Truslow hakkında bir nutuk çektim, "Onu tanıyorsun." "Hangisi olduğunu bilmemi nasıl beklersin?" Ve düğme konusu; Marcia ve Mike'a benim onun gömleklerini sakladığımı, yıpranmış çorapları paramparça ettiğimi, kopan düğmeleri asla yerlerine dikmediğimi anlattı. Amacı: Bu sayede bunları yapacağımı sanmasıydı! Yani beni utançtan yerin dibine sokarak bana istediğini yaptırabileceğini düşündü. Benim tepkimse, hiç olmadığı kadar büyük bir inatçılık göstermek oldu, tıpkı onun ben ona bir şey yaptırmaya çalıştığımda, mesela, Truman Capote'ta yerlerimizi değiştirmesini istediğimde yaptığı gibi. Capote'ta yerlerimizi değiştirsek çok daha iyi görecektik; düğmelerini diksem Ted çok daha düzgün gömlekler ve ceketler giyecekti. Her iki durumu da imkânsız hale getiren şey, birinin eylemi hayata geçirmektense işin düşünce kısmına daha

önem vermesi: Bir diğerinin karşısında zafer kazanma meselesi; tiyatroda nerede oturduğun ya da düğmeler dikili mi değil mi meselesi değil. Ben bununla yüzleşebiliyorum. Bunun farkında olduğumu biliyorum. Ama o farkında bile değil. Tıpkı, bir konuda istediğini yapmamı sağlamak için (örneğin, "dırdır" etmeyi, yani onun hoşuna gitmeyen şeylerden bahsetmeyi kesmem için) bana aynı anneme benzediğimi söylemesi gibi; bunun duygusal bir tepki yaratacağından emin çünkü, doğru olsa da olmasa da. Annemden nefret ediyorum, bu yüzden kazanacağından en emin olduğu zafer ve bana yapmamı istediği şeyi yaptırmanın en kolay yolu, ne zaman onun istediği bir şeyi yapmasam ya da istemediği bir şeyi yapsam, bana anneme benzediğimi söylemek. Bunun farkına varmak bununla savaşmanın yarısı. Bunu o da kendine itiraf edecek mi bakalım? Ben de en az onun kadar kötüyüm. Kirli eller, kirli eller.

Her ikimiz de diğerinin kafamızdaki geleneksel rollerin gerektirdiklerini başaramadığını kısmen de olsa hissediyor olmalıyız: O güvenilir bir şekilde 'eve ekmek getirmiyor', ben ocağın başında 'düğmeleri dikip çorapları yamamıyorum.' O bize bir ocak bile almadı; ben tek bir düğme bile dikmedim.

26 Aralık 1958, Cuma sabahı

Beuscher'ı görmekle ilgili. Soğuk bir Noel-ertesi sabahı. Güzel bir Noel'di. Çünkü, Ted'in dediğine göre, keyifliydim. Annemle vakit geçirdim, ona şaka yollu takıldım, onu hoş karşıladım. Ondan nefret edebilirim ama ona karşı hissettiklerim bu kadar değil. Ona acıyorum ve onu seviyorum da. Sonuçta, hep söylendiği gibi, o benim annem. "Sen izin vermedikçe senin işine burnunu sokamaz." Yani nefretim ve korkum kendi güvensizliğimden kaynaklanıyor aslında. Peki bu güvensizlik tam olarak ne? Ve bununla nasıl mücadele edeceğim?

Diğer seçeneklerin önünü tıkayacak şekilde erken seçim yapma korkusu. Ted'le evlenmekten korkmadım, çünkü o esnek

biri, beni çepeçevre kuşatmaz. Sorun, ikimizin de yazmak istemesi, ikimizin de önünde bir yıl olması. Sonra ne olacak? Acayip işlerde çalışamayız. Düzenli para kazandıran bir meslek edinmek lazım: Psikoloji?

Bağımsızlığımı nasıl geliştireceğim? Ona her şeyi anlatmayarak. Bütün gün onu görüp, ondan ayrı bir hayata sahip olmayarak, bu çok zor.

Korku: Harvard'daki insanları gördükten sonra, kendimi yarışın dışına çıkardığım hissi. Neden kendimi yazma işine kaptıramıyorum? Çünkü daha başlamadan, hata yapmaktan korkuyorum.

O eski, annemin önüne başardıklarımı sunup, karşılığında sevgiyle ödüllendirme ihtiyacı.

Ted'le kavga ediyorum: İki tatsız kavga. Asıl sebep, ikimizin de para konusunda endişelenmemiz; ancak 1 Eylül'e yetecek kadar paramız var. Sonra ne olacak? Para ve iş-güç konularıyla ilgili endişelerin, sahip olduğumuz bu tek yılı mahvetmesine nasıl engel olacağız?

İngilizce alanında bir iş yapmayı ne o istiyor, ne de ben: Dergi, yayınevi, gazete ya da öğretmenlik gibi şeyler istemiyoruz; öğretmenlik, hayır şimdi değil.

Ted ve Amerika sorunu. Bundan nasıl fayda sağlayabileceğini görmüyor. Onun bunalımını hissedebiliyorum. Onu zorlamak ya da aklını çelmek istemiyorum. Hem bu konuda o da endişeli, sadece düşüncelerini dile getirmiyor.

Nerede yaşamak istediğimizi bilmiyoruz. Hangi işe girişeceğimizi bilmiyoruz. Yazma işine ne kadar güvenebileceğimizi de. Şiir kazanç sağlamıyor. Çocuk kitapları, belki.

Ted: İstikrarlı, kibar, sevgi dolu, sıcak, zeki, yaratıcı. Ama ikimiz de fazlasıyla içedönük insanlarız; genellikle kitapları insanlara yeğliyoruz.

Sorun: Ne istediğimizi bilmek: Birbiriyle çelişen istekler. Kırsala karşı şehir; Amerika'ya karşı İngiltere ve Avrupa; pahalı

zevklere karşı var olmayan para; bir sürü çocuğa karşı yardım edecek kimse yok.

Kendimi ve çalışmalarımı toparlayabilsem bir çift olarak bize katkıda bulunabileceğim; bağımsız ve zayıf bir yarım olmak yerine.

Anneme duyduğum nefret, kardeşime duyduğum kıskançlık: Yalnızca yaşama biçimimi onların olmasını yeğleyeceği hayatın yerine koymaktan şüphe duyduğumda ortaya çıkıyor. Benim yaşama biçimimi her türlü kabul ederler ama önce bundan bizim emin olmamız gerek. Değiliz; değilim. İş konusunda hevesim kırılıyor. Gerçek anlamda yazmanın üzerine gidemedim daha. Zekâmı amaçsızca çarçur etmekten korkuyorum. İnsanlarla yüzeysel olmanın ötesinde alakadar olacağım bir iş lazım bana.

Erkeklere duyduğum kıskançlık: Ted'i neden kıskanıyorum. Annem onu elimden alamaz. Diğer kadınlar alabilir. Özverili olmamalıyım; kendi özbenliğimi geliştirmeliyim. Kimsenin hasar vermeyeceği bir sağlamlık.

27 Aralık 1958, Cumartesi

Dün, Beuscher ile epeyce uzun, oldukça derin bir seans yaptık. Canımı yakan ve beni ağlatan konuları deştim. Neden onun yanındayken, hatta yalnızca onun yanındayken ağlıyorum acaba? Var olmadığını kendime bile yeni yeni itiraf etmeye başladığım bir şey için yas tutuyorum: Anne sevgisi. Yaptığım hiçbir şey (evlenmek, "benim bir kocam var bu yüzden senin sevgine ihtiyacım yok" demek, yazmak: "Bak senin için bir kitap yazdım, senin bu, artık benimle gurur duyabilir, beni sevebilirsin" demek.) onun bana karşı olan sevgisizliğini değiştirmeyecek. Sevgi açısından daha ne bekliyorum ki ben o zaman? R. B.'yi gördüğümde ne beklediğimi hissediyor muyum? Çünkü onun gösterdiği mesleğinden kaynaklanan yakınlık annemden hissettiğim yakınlıktan çok daha fazla mı etki ediyor bana? Ben baba mı ve baba sevgisini çok erken yaşta kaybettim; anneme bunun

için öfke duyuyorum ve annemin, babamı benim öldürdüğümü hissettiğini hissediyorum (rüyasmda benim bir revü kızı olduğumu ve babamın arabaya atlayıp evden gittiğini ve kendini boğduğunu görmüş). Ben de rüyamda sık sık annemi kaybettiğimi görürdüm ve bu çocukluk kâbusları sık sık kendini gösterirdi; geçen gece ise rüyamda kocaman bir hastanede Ted'in peşinden koşturduğumu, onun başka bir kadınla birlikte olduğunu bildiğim için akıl hastalarının yattığı koğuşlara girip her yerde onu aradığımı gördüm: Bana rüyamdakinin Ted olduğunu düşündüren ne? Gördüğüm onun yüzüydü ama aslında rüyamdakiler babamla annemdi.

Bazı zamanlar onu babamla özdeşleştiriyorum ve bu söz konusu zamanlar oldukça büyük önem taşıyor: Mesela, okul yılının sonunda, o benim için çok özel olan günde onu benim yanımda değil de başka bir kadınla bulduğum günkü kavga. Müthiş bir öfke nöbetine kapılmıştım. Onu ne kadar çok sevdiğimi ve nasıl hissettiğimi çok iyi biliyordu ama yine de orada değildi. Bu babamın bana yaptığını düşündüğüm şeyin bir yansıması değil mi? Bence olabilir. Bunu Ted'le konuşmamamın sebebi o konunun bir daha açılmaması ve bunu huy haline getirmiş olmaması: Öyle olsaydı, ona duyduğum güvende yanılmış olurdum. Yalnızca yankıları hissedilen bir olaydı bu; beni sonsuza kadar terk eden babamın çekip gitmesi gibi bir şey değildi. Soru: Daha sonra bu konudan neden hiç bahsetmedim? Akla yatkın bir yorum mu bu? O zamandan beri bu konu yeniden açılsaydı, benzer olaylar ve korkularla tetiklenip dolacaktım. Ted, ancak bir erkek olarak babamın yerine geçmiş olabilir: Başka hiçbir anlamda değil. Onun başka kadınlarla olup bana sadakatsizlik ettiği düşüncesi babamın annemle ve Bayan Ölüm'le olan ilişkisinden duyduğum korkuyla yankı buluyor.

Bütün bunlar nasıl da büyüleyici. Neden bunda ustalaşıp, bunu kullanıp, buna karşı titiz, koruyucu cila olan yüzeyselliğimi kaybetmiyorum ki?

Bu sabah Ted kütüphaneye gitmek için evden ayrıldıktan sonra Freud'un *Mourning and Melancholia*'sını (Yas ve Melankoli) okudum. Beni intihara sürükleyen hislerin ve sebeplerin birebir tasviri: Annemden bana geçen öldürme dürtüsü: Freud'un kullandığı 'egoyu kurutan' 'vampir' metaforu: Yazmamı engelleyen duygunun ta kendisi bu: Anne baskısı. Kendimi alçaltmayı (ona duyduğum nefretin bir yansıması) maskeliyor ve bunu kendimden duyduğum hoşnutsuzlukla, hangisi yapmacık eleştiri, hangisi değişken yükümlülük ayırt etmek zor bir hale gelene dek yeniden örüyorum. Bu bunalımdan nasıl kurtulabilirim: Annemin üzerimde herhangi bir gücü olduğunu reddederek. Bunu yapmak kolay değil. Nasıl yapılır ki? Neyin ne olduğunun ve çalışmanın yardımcı olduğunun farkında olup bunu konuşarak.

R. B.: Aynı anda birbiriyle çalışan iki şey yapmaya çalışıyorsun. 1. Annenden hıncını almak. 2. Yazmak. Annenden hıncını almak için yazmıyorsun çünkü bu hikâyeleri ona vermek zorundaymışsın gibi hissediyorsun ya da onlara el koyacakmış gibi. (Bebeğime el koymak için yanımdan ayrılmayacağından korktuğum gibi, çünkü bebeğimin onun olmasını istemiyorum.) Bu yüzden yazamıyorum. Ve ondan nefret ediyorum çünkü benim yazmıyor olmam onun ekmeğine yağ sürüyor ve uğrunda güvenceden vazgeçtiğim şey var olmayınca, öğretmenlik ya da bana güvence sağlayacak daha iyi bir iş yapmadığım için haklı çıkıyor. Reddedilmekten duyduğum korku, bunun başarılı olmadığım için annem tarafından reddedildiğim anlamına geleceğinden duyduğum korkuyla ilişkili: Belki de bu yüzden bu kadar korkunçlar. Bunda beni kurtaran tek şey, Ted'in beni üzmediği müddetçe reddedilme konusuna hiç takılmaması. Yani benim işim yaptığım şeyden zevk almak ve YAZDIKLARIMIN BANA AİT OLDUĞUNU HİSSETMEK. Onları kullanabilir, basıldıklarında odasının dört bir köşesine koyabilir ama onları yaratan benim ve annemin hiçbir ilgisi yok.

Başarılı olmayı istemiyor değilim. İstiyorum. Ama başarıya

onun uğrunda duyduğum çaresizlik kadar ihtiyacım yok: Başarısızlığın annemden onay alamama korkusuyla karışmış hali bu: Ve annemin onayını almak –doğruluğu her ne kadar tartışılır olsa da– benim için sevgiyle eşdeğer.

BENİ SEVDİĞİNİ NEDEN HİSSEDEMİYORUM? ONUN 'SEVGİ'SİNDEN NE BEKLİYORUM? ONDAN SEVGİ GÖRMEMEK NEDEN BENİ AĞLATIYOR? Annemin beni kendisinin bir uzantısı olarak gördüğünü her zaman hissettim sanırım; bu yüzden intihar ettiğimde ya da etmeye çalıştığımda diyelim, bu onun için bir 'utanç'tı, bir suçlamaydı: Ki gerçekten öyleydi, elbette. Sevgisinin yetersiz olduğu suçlaması. Warren'la yarıştığım hissine kapıldığım için de: Harvard'ın gitgide Warren ile eşdeğer bir simge haline gelişi. Bu arada, annem benim intiharımı nasıl görüyor acaba? Yazamayışımın bir sonucu olarak görüyordur kuşkusuz. Yazdıklarıma el koyacağı için yazamadığımı hissediyordum. Hepsi bu mu? Eğer yazmazsam kimse beni bir insan olarak kabul etmeyecek gibi hissediyordum. O halde, yazmak beni simgeliyordu: Beni sevmiyorsan, yazdıklarımı sev ve beni de yazdığım için sev. Bu çok daha fazlasıydı: Hayatı tecrübe etme kaosunu tekrar tekrar düzene koymanın bir yoluydu.

Onun cadının teki olduğuna inancımdan kurtulabildiğimde, ona hiç çekinmeden yazdıklarımdan bahsedebileceğim ve buna rağmen yazdıklarımın bana ait olduğunu da bileceğim. O sadece zavallı, yaşlı bir kadın. Cadı falan değil.

Psikolojiyi araştırma isteğimiz Beuscher'ın gücünü ele alma ve bu işi kendimizin halletmesi isteği mi? Bu heyecan verici ve yararlı bir güç. "Sonrasında asla aynı olmayacaksın: bu Pandora'nın Kutusu: artık hiçbir şey basit değil."

YAZDIKLARIM BENİM YAZDIKLARIM BENİM YAZDIKLARIM. Onun onayını almak için her ne unsur varsa bunu bir daha kullanmamalıyım. Onun bunu sevmesini beklememeliyim. Bunu her zaman kullandığı gibi kullanacak ama bu beni üzmemeli. Ben değişmeliyim, o değil. Ona bir başarıdan bahsetmek

neden böylesine yetersiz: çünkü tek bir başarı asla yeterli değildir: sevdiğin zaman, ona süresiz olarak sahipsindir. Onayladığında, yalnızca tek eylemleri onaylarsın. Yani onay ancak kısa sürelidir. Asıl soru şu: şimdilik bu kadar yeter, ama şimdi, sıradaki ne?

Ted'i de sahiplenip onu öldüreceğinden ya da onu benim aracılığımla öldüreceğinden de korku duyuyor olabilir miyim? Ruhen ya da erkekliğini öldürmek en az fiziksel olarak öldürmek kadar kötü. Benim için Ted sonsuza dek korunması gereken biri.

NEDEN SUÇLULUK DUYUYORUM? Bir erkeğim olduğu, mutlu olduğum için: O hem erkeğini hem de mutluluğunu kaybetti ve kaybettiği erkeğin boşluğunu Warren ve benimle; kaybettiği mutluluğun boşluğunu ise kendi kendine doldurdu.

İngiltere'deyken onunla öylesine doyurucu bir mektuplaşma ilişkisi kurabilmemin tek nedeni her ikimizin de birbirimizle ilgili olarak kendi arzuladığımız hayali dile getirebilmemizdi: İlgi ve samimi bir sevgi ve hislerimizi sözcüklerle dile getirebilince duygusal dalgalanmalarımız birbiriyle savaşa girmedi hiç. Onun hoşnutsuzluğunu hissediyorum. Ama bunu aramızda okyanuslar varken de hissediyorum. Annem öldüğünde ne hissedeceğim? Onun ölmesini istiyorum ki ne olduğumdan emin olabileyim: İçimde barındırdığım hisler, onunkilere benziyor olsa da, aslında bana ait olduklarını bileyim. Şimdiyse benzerliği gerçeklikten ayırt etmekte epey zorlanıyorum.

ONUN SEVGİSİNİ (ONAYINI) KAZANABİLECEĞİM YANILGISINDA NEDEN ISRAR ETTİM Kİ BU KADAR YIL BOYUNCA? BEN NE YAPARSAM YAPAYIM O DEĞİŞMEYECEK. BUNUN İMKÂNSIZLIĞININ FARKINA VARDIĞIM İÇİN Mİ BÖYLE ISTIRAP ÇEKİYORUM ŞİMDİ?

Harvard'daki bütün insanların bana rezalet gibi gelmesi ve beni kıskandırmalarının tek sebebi var: çünkü onları Warren'la bir mi tutuyorum? Bunu nasıl durdurmalı.

SORUN: Aynı eylem duygusal içeriğine bağlı olarak iyi ya da kötü olabilir. Cinsel ilişki gibi. Hediye vermek gibi. Bir iş seçmek gibi.

ANNENDEN NEFRET ETME KONUSUNDA YAPILACAK EN OLGUN ŞEY NEDİR? Bunu dile getirme ihtiyacı, yetişkin farkındalığıyla ortadan kaybolur mu? Ondan sevgi beklemeyeceğim, bu yüzden de bunu vermediği için ondan nefret edemeyeceğim. Bütün bu nefret müşfik bir şefkate dönüşür mü?

Ted ve ben içedönük insanlarız ve insanlarla derin temasa geçebilmemiz için iş gibi dış bir uyarana ihtiyaç duyarız: çene çalmak gibi insanın hoşuna giden yüzeysel temaslarda bile. Yazmayı meslek olarak seçmek bizi içimize döndürüyor: röportaj, eleştiri, serbest araştırma yapmıyoruz. Şiir, yaratıcı sanatların en içedönüğü ve yoğunudur. Çok para kazandırmıyor, öyle talih kuşu falan da yok. Öğretmenlik de bir başka bozulma: soyut bir konuyu seçiyor: "gerçeklikle ilişkili, maddi ve manevi" bir konu, onu derslerle düzenliyor, edebiyatın tufanını zaman bölümü, konu bölümü ve üslup bölümüyle yalınlaştırıyor. Ancak bir kısmını düzene sokuyor ve bunu yirmi yıl boyunca yineliyor. Psikoloji, sanıyorum ki, daha gerçek-durumlar sağlıyor: uğraştığın insanlar çeşitli şeyler, insanlar ve fikirlerden rahatsız oluyorlar, sadece James Joyce'un sembolizminden değil. Başka başka işleri var; başka başka şeyleri seviyorlar. Hayat sınavını hep birlikte, aynı sınıfta olmuyorlar: her biri başka yerde. Ortak bir not çıtası da yok. Ortak sorunları var ama hiçbiri tam olarak aynı değil. Bu, başka-farkındalığının bir uzantısını gerektiriyor. Ted ne yaparsa yapsın, ben kendimi ona adamak istiyorum. Bu, uzun bir müritlik süreci gerektiriyor. Ama, ben kendimi yazdığıma ve yalnızca kendi zevkim için ve sezgilerimi başkalarına ifade etmek ve teknikleri öğrenmek için yazdığıma inandırıncaya dek buna girişmek istemiyorum.

Dün Ted'le şu iş konusunu konuştuk: Bu konuda kendi çapında o da en az benim kadar patolojik bir vaka: Toplumun dayattıkları konusunda fazlasıyla takıntılı, bu yüzden de 'bir işe girme'yi bir tür hapis cezası gibi görüyor. Ama şimdi o zamanlar ölümle bir tuttuğu Cambridge'deki işinin zengin bir tecrübe olduğunu söylüyor. Hoşuna gidecek bir iş bulsa çok mutlu

olurdum. Düzenli maaş kazanmanın nesi korkunç? Bunun kendisini iyi hissettirdiğini o da kabul ediyor. Kafasında yarattığı 'imaj'dan korkuyor aslında: Birçok insanın düzenli birer işi var ve yaşarken ölmüş haldeler; bu onu da öldürmeyecek mi? Yazı işlerini bu yıl bir düzene koyabilirse, bir işe girmenin onu öldüreceğini sanmıyorum. Ama o da en az benim kadar, hiçbir hazırlığı olmadan elini kolunu sallaya sallaya gidip geleceği bir iş yapmak istemiyor; yazmakla ilgili bir iş olmalı.

Cuma öğleden sonrası patlamasında karar kıldık: bütün sorunlar ve yalnızca onlar da değil, övgüler: haftanın iyi şeylerini saymak. Önümüzdeki hafta için yapıcı şeyler planladık. Bu hafta. İyi bir atılım yaptık. Son derece iyi, belki de şimdiye kadarkilerin en iyisi. Çay içerken bir saat kadar Shakespeare'in *Kral Lear*'ini okuduk. Ionesco'nun dört oyununu okuduk: *Kel Şarkıcı*, *Jack*, *Ders*, *Sandalyeler*: dehşet verici ve komik: kendi eski âdetlerimiz ve bayağılıklarımız üzerinde oynayarak ve gerçekle son derece gerçek arasındaki uyuşmazlıkla, ne kadar komik olduğumuz ve ne kadar yol aldığımızla, bunları son raddesine kadar getirdik. "İyi besleniyoruz çünkü biz Londra'mn banliyösünde yaşıyoruz ve soyadımız da Smith." Bir aile krizi: çocuğun biri razı olmuyor ve kıymalı patates yemeğine bayıldığını söylüyor: nesnenin küçüklüğü dört bir yandan işin içine karışan duyguların bütünlüğüyle tezat oluşturuyor: bir alay, bir dehşet. Şimdi tek ihtiyacım olan şey bunu annemden sevgi göreyim diye onun için yaptığımı düşünmeden yazmaya başlamak! Bunu nasıl yapabilirim: dürtümün saflığı nerede? Ben onun yazdıklarını da onay almak için kullanmadığımdan eminken ve benim o değil kendim olduğumdan eminken Ted'in evden çıkıp gitmesi gerekmeyecek. Önce R. B.'nin konuşmasını isteme sebebi? Analiz etme sorumluluğunun üstüme kalmaması isteği? Sorular sormak istiyorum ve soracağım: bunun üzerinde çalışmak benim işim ve avantajım. Müthiş bir huzur duydum bugün onunla konuştuktan sonra, derin kederin izahı: bu en son ne zaman bitecek?

28 Aralık, Pazar

Dokuzdan önce. Yulaf ezmesi yenildi, iki fincan kahve içildi. Kahve daha yataktayken açtı zihnimi. Dick Norton'ı bütün açıklığıyla hatırlamaya başladım. Olası bir konu: İdealizmle yetiştirilmiş bakire bir kız, ailesinin namuslu diye diye göklere çıkardığı çocuğun da bakir olmasını bekler. Çocuk doktor, toplumun nüfuzlu kişilerinden biri olacak; daha şimdiden gelenekselliğe doğru kaymaya başlamıştır bile. Kızı orak hücre anemisinin, kavanoz içindeki nur yüzlü bebeklerin, kadavraların, bebek doğumlarının anlatıldığı derslere sokar. Kız korkup kaçmaz. Kızı kaçıran şey çocuğun bir garson kızla yaşadığı ilişki olacaktır. Bunu yaptığı için çocuktan nefret eder. Kıskanır. Bakire olmaya devam etmek için hiçbir sebep göremez. Bakire olmanın ne gereği vardır ki? Çocukla kavga eder: Tam bir komedi. Kız bu çocukla evlenmeyecektir. Bunun için ne gibi sebepleri var? Çocuk riyakârın tekidir. "Şey, ailelere söylesek mi?" Boyun eğ ve af dile. Hayır, bu yetmez. Modern kadın: Hayatı en az modern erkek kadar tecrübe etmek ister.

Hikâyeyi nasıl ayırt etmeli? Tecrübe edilen çok şey var ama onu asıl, sonuç baskılıyor. Louise, ya da bu kız, yaşadığı şeylere katlanma gücüne sahip. Katlanamayacağı tek şey kendisinin yaşayamayacağı bir şeyi o çocuğun yaşayabilmesi. Bu onu ne yapmaya teşvik ediyor? Başka bir adamla yatmaya. Bir adamla evlenmeden önce birlikte olmazsan onun cinsel gücünün yerinde olup olmadığını nereden bileceksin? Doğum kontrol yöntemlerini öğreniyor. Bu tecrübe onu nasıl değiştirir? Acil Servis, kız bekâretini kaybediyor. Nişanlının tecrübelerine karşılık gelecek sembolik bir eylem. Oda arkadaşı erkekler konusunda bilgili. Boşanma, evlenmeden önce insanları sınamak için bir sebep. Oda arkadaşının etkisi. Hastane masrafları kızlığını bozan kişi tarafından ödenir. Bütün bunların sonunda ne olacak?

Dün öğleden sonra Ted'le kütüphaneye gittim. Psikoloji alanında doktora yapmak için gerekenleri araştırdım. Yaklaşık

altı yıl sürüyor. Önkoşullar, dil vs. için iki yıl. Geri kalanı için-se dört yıl, belki üç. Başvurma, programları belirleme vb. işler inanılmaz zor geliyor, işin para kısmından bahsetmiyorum bile. Böylesine muazzam bir programla karşılaşmak müthiş bir şey: bütün bu insani tecrübe. Yine de bunun nasıl bir şey olcağını hayal etmesi bile güzel. İstatistikler beni çok bunaltır mı merak ediyorum.

Az da olsa rahatlayarak bir zanaat edinme işine döndüm. Frank O'Connor'ın öykülerini yalnızca o ilk saflıkla, bana tesir etmesine izin vererek değil, teknik anlamda neler yaptığına dair bir farkındalık oluşturarak da okuyorum. O'Connor'ın bana öğretebileceklerini kullandığımı hissedene kadar onu taklit edeceğim. Öyküleri öyle iyi 'kurgulanmış' ki: Hiç kullanılmamış: Anlatı akışı. En çok ihtiyacım olan ve en çok özlediğim şey bu. Bir çeşit imgesel, durağan bir yazı yazıyorum: dövme öyküsü gibi beni Minton öykümle dersine neden kabul etmediğini: ilk defa anlıyorum: "The Perfect Setup"ı (Mükemmel Kurmaca) ya da kızlar yurdu öyküsünü göndermeliydim. Konuları vardı, insanlar değişiyor, bir şeyler öğreniyordu. Johanna Bean ile aramızdaki sıkıntı elimde hiçbiri net olmayan üç tema olması.

31 Aralık, Çarşamba

1958'in son günü: Açık ve masmavi bir gökyüzü: Sakin, güzel şeyler vaat eden bir gün: İnsanın içindeki hava bu güzelliği yansıtır ve çoğaltırsa eğer bütün havalar güzeldir. Bir soru: Tembelliği, bir şeyleri (yazmak, Almanca ve Fransızca öğrenmek, çalışmak) başarma hissinden daha çok mu seviyorum? Öyle görünüyor. En az direnişle, elime kitap alıp bir köşeye kıvrılma yolunu seçiyorum. Diğer herkes işe yarar bir şeyler yapıyor gibi görünüyor: Sosyal çalışmalar, kanser araştırmaları, öğretmenlik, akademik kariyer, annelik. Ben ne yapabilirim?

Çalışmaya başlamadan önce kafadan iki saat kadar oyalanıyorum: düğmeleri dikiyorum, yatağı yapıyorum, bir bitkiyi

suluyorum. Hâlâ uyandığımda midem bulanıyor ve öykü benim kendi derin düşüncelerimden daha ilginç bir hale gelene kadar böyle olmaya da devam edecek.

Ted, ailesine yazdığım mektuptaki imza kısmını sevgiyle yerine "kederle" diye okumuş. Haklıydı, şaşırtıcı görünüyordu: sol elin sağ elin yazdığından haberi yok. Yapmayı sevdiği istikrarlı bir şey bulsa bu beni çok mutlu edecek. Dick Norton'ın annesi erkeğin yönü belirlediğini, kadınınsa sadakat ve aşkın sıcacık duygusal gücünü sağladığını söylerken çok da haksız değilmiş. Bizim yönümüzün henüz belli olmadığını hissediyorum (içeriden değil, insanla dolu bir toplulukta olduğu kadarıyla - - - hiçbir yere ait değiliz çünkü kendimizi hiçbir yere bütün kalbimizle vermedik, kendimizi adamadık).

Ted dün bütün öğleden sonra ve akşam Agatha'nın eski, parçalanmış fok kürkünden bir kurt maskesi yapmaya çalıştı. Hatırı sayılır ölçüde tüylü ve kurda benziyor. Bugünkü partiye gelecek olursak: bir gitmek istememe hali: bilinmeyen, herkes oraya gitmek için enfes kostümler ve oyuncaklar alıyor. Benimse ne kırmızı başlığım ne de sepetim var, ki bütün ihtiyacım olan bunlar, ama birkaç $ harcama gereği bile göremiyorum.

Azize Teresa'nın otobiyografisini okuyorum: "hatıra ve şatafat hayranlığı" ile saf ruhun tezatının yarattığı dehşet. Nerede, İsa nerede. Belki de yalnızca rahibeler ve keşişler yaklaşıyordur ama onlarda bile şu çirkin, halinden memnun talihsizlik hırsı var, ki bu da kendi çapında bu dünyadaki mutluluk hırsı kadar sapkın bir şey: tıpkı T.'nin babasının beyin felcine ve deliliğine "sevgiyle şükretmesi" gibi: katlanılacak bir dert hoş gelmiş sefa getirmiş! Başkalarını kıskanmaktan vazgeçmenin tek yolu kendi içinde bir neşe kaynağı bulmak. Tüm âlem, bencil ruha tıkıştırılmış. Sanırım hamileyim: bunu ne zaman hissedeceğimi ya da hissedip hissetmeyeceğimi merak ediyorum.

Başkalarını kıskanmayı kesmenin tek yolu kendi içinde bir neşe bulmaya bakıyor. Tüm yaradılış, bencil ruhun içinde saklı.

Sanırım hamileyim: Öyle olduğumu ne zaman hissedeceğimi ya da hissedip hissetmeyeceğimi bilemiyorum.

3 Ocak 1959, Cumartesi

R. B. ile her zamanki gibi ta derinlere inerek geçirilen bir saatin ardından, kendimi bir Yunan oyunu izliyormuş ya da böyle bir oyunun bir parçasıymış gibi hissetmeye başladım: Arınma ve bitkinlik. Saat ücretini 5 dolar olarak belirleyince rahat bir nefes aldım. Yeterli, benim için makul. Çok cömert de değil gerçi, bir anlamda ceza sayılabilir. Artık beni almayacak ya da beni başkasına yönlendirmeye çalışacak diye en başta biraz paniklemiştim.

Hayatım boyunca, en sevdiğim insanlar tarafından duygusal anlamda 'oyalandım': Babam öldü, beni terk edip gitti; annemse bir şekilde hiçbir zaman orada değildi. Bu yüzden sevdiğim diğer insanlarla ilgili en önemsiz gecikme durumunu bile, örneğin, duygusal anlamda bir soğukluğa, onlar için önemli olmadığıma bağladım. Bunun farkında olarak, o kişinin geç kalmış olması beni üzmedi ya da öfkelendirmedi. Geçen mayıs ayında, öğretmenliğimin ilk gününde bu gerçekleştiğinde, hele ki o kızla karşı karşıya gelince yaşadığım dehşeti düşünüyorum da. Eğer bu çok daha sık olsaydı, o zaman bunun Ted'in kişiliğindeki bir kusur olduğunu düşünürdüm ama bir kez daha gerçekleşmedi.

Zor bir soru: T.'nin bana olan sevgisini göstermek için hediyeler alıp almaması umrumda değil. Akla ne geliyor? Sarılmak. İçimde günbegün hissettiğim ve gösterdiğim sevgiye katlanabilecek ve benim verdiğim kadarını bana verebilecek kimseyi bulamadım. R. B. iyi bir tespitte bulundu: Yani böylece sevgi dolu kolun havada asılı kalmayacak. İçimdeki bütün sevginin karşılıksız, öylece elimde kalakalmasından korkuyorum. Bu çok utanç verici.

Neden, bu 'inanılmaz ölçüde' kısa üç şok tedavisinden sonra her şey iyice tavan yaptı? Neden cezalandırılmam gerekiyormuş, kendimi cezalandırmam gerekiyormuş gibi hissettim?

Neden şimdi kendimi suçlu, mutsuz hissetmem gerekiyormuş gibi hissediyorum: Ve böyle hissetmediğimde de suçlu hissediyorum? Neden R. B. ile konuşur konuşmaz mutlu hissetmeye başlıyorum? En ufacık şeyin bile keyfini sürebiliyorum: Et almak için dışarı çıktım, bu benim için bir zafer ve ne istediysem aldım: Dana eti, tavuk, hamburger köftesi. Kendimi cezalandırma ihtiyacım korkunç bir şekilde bunu kasten, T.'yi öyle ya da böyle yüzüme tükürecek hale getirmeye kadar varabilir. Ki bu olabilecek en kötü ceza olur. Bu ve bir de yazmamak. Bunun farkında olmak, alınacak ilk önlem aslında.

Annemden ne bekliyorum ya da ne istiyorum? Bana sarılmasını mı, beni emzirmesini mi? Ama bu hepimiz için imkânsız bir durum artık. Bunu hâlâ neden istiyor olabilirim ki. Bu istekle nasıl başa çıkabilirim? Bunu nasıl sahip olabileceğim bir şeye dönüştürebilirim?

Günlük işlerin, doğumun, evliliğin, ölümün, ebeveynlerin, okulların, yatakların, yemek dolu masaların o günlük güneşlik ön yüzünün ardında kendini tekrar tekrar sahneleyen müthiş şiddetli, kanlı bir oyun var: Karanlık, zalim, ölüm saçan gölgeler, şeytani hayvanlar, açlar.

Durumlara yaklaşımlar: Bir anne misali, hiç kimsenin T.'nin aleyhine bir şey demesini, onun tembel ya da miskinin teki olduğunu söylemesini istemiyorum: O çalışıyor, hem de çok çalışıyor ama bu, yazma işini evde oturup kahve içmek ve öylesine bir şeylerle oyalanmak olarak gören gözlerin göreceği bir şey değil. Bir oyun.

ANNE SEVGİSİNİ SOR: Neden bu hisler? Bu suçluluk duygusu neden: Sanki yasal olarak bunu yapma hakkına sahip olsan da acı çekerek seksin 'bedelini ödemek' zorunda bırakılıyormuşsun gibi. Acıyı muhtemelen bir hüküm olarak yorumlardım: Doğum sancısı, hatta kusurlu bir çocuk. Annemin bir çocuğa, benim çocuğuma dönüşeceği korkusu: İhtiyar, cadaloz bir çocuk.

7 Ocak 1959, Çarşamba

Soyut öldürür, somut kurtarır (yarın bu tezi tersine çevirmeyi dene). Ne Olması Gerektiği ya da Kişinin Ne Yapması Gerektiği Fikri, yiyen, dışkılayan iki bacaklı bir yaratığı nasıl ıstıraba sürükleyebilir. Toz alma, günlük bulaşıkları yıkama, deli olmayan insanlarla konuşma ve olması gerektiği gibi hayatın tozunu alma ve onu yıkama ve hissetme nasıl yardımcı oluyor.

Sabah uyanmak istemiyorum çünkü ana-rahmine dönmek istiyorum. Şu andan itibaren: bu mümkün mü bir bak: saatin alarmını 07.30'a kur ve o zaman uyan, yorgun ya da değil. Kahvaltıyı ve ev temizliğini (yatak ve bulaşıklar, süpürge falan filan) 08.30'a kadar çabucak aradan çıkar. Ted bugün kahve ve yulaf aldı: bunu yapmayı sevmiyor ama yapıyor. Buna izin verdiğim için aptalın tekiyim. Saatin alarmını kurmak dokuz civarında olmadık tuhaf saatlerde uyanma derdini ortadan kaldırıyor. 09.00'dan önce yazmaya başla; bu, laneti ortadan kaldıracaktır. Şimdi saat nerdeyse 11.00. İki kazak yıkadım, banyonun yerini sildim, etrafı süpürdüm, bir günlük bulaşığı yıkadım, yatağı topladım, çamaşırları katladım ve dehşetle yüzüme baktım: vaktinden önce bir yaş yaşlanmış. Yağlı bir sosis gibi iri bir burun: irin ve kir dolu iri gözenekler, kırmızı lekeler, çenemin altındaki, kesilip alınmasını istediğim tuhaf kahverengi ben. Tıp okulu filmindeki kızın küçük, siyah siğilli yüzünü hatırladım: bu siğil kötü huylu: kız bir hafta içinde ölecek. Taranmamış saçlar, sıradan, kahverengi ve çocuk gibi tepede toplanmış: bu saçla başka ne yapılır bilmiyorum ki. Kemik yapısı falan da yok. Vücudun yıkanmaya ihtiyacı var, ciltse en kötüsü: sorun bu hava: soğuktan çatlıyor, sıcaktan kuruyor: bronzlaşmalıyım, her yanım güneşte yanmalı, işte o zaman cildim temizleniyor ve ben iyi oluyorum. Bir roman, bir şiir kitabı, bir *Ladies' Home Journal* ya da *New Yorker* öyküsü yazmış olmam lazım, o zaman gözeneksiz ve ışıl ışıl olacağım. Siğilim kötü huylu olmayacak.

The Horse's Mouth'u okuyorum: içine girmek zor. Burada

neden çok satmadığını anlıyorum: bütün o düğümleri ve felsefi hamleleriyle fazla zengin bir dış yüzeyi var ama yalnızca hayatın renkli, yamru yumru yüzeyselliğinden fışkırmış gibi, içine işlemiş gibi değil. Konusu dar ve açık değil, pek çok anekdotla örülü. Bodur ihtiyar Sara; Eve, Alison ve *Bathlı Hatun* gibi ebedi. Bu eski yıpranmış zula: burayı yaşanabilir kılmak için bir beyin ve yaratıcı bir enerji gerek, bu köhne eve bir soba gerek.

Ainu masallarını okudum: ilkel: tamamen penis-fetişi, anüs-fetişi, ağız-fetişi evresinde. Fevkalade bakir bir mizah, ilkel: bam bam, öldün işte. Alter ego öyküleri: iki insan tarafından yapılan aynı şey, yalnız biri bununla zenginleşirken diğeri yoksullaşıp ölüyor: farklılık, zihnin tutumu sadece. N.B.

İlk iş erken kalkmak. Bir de, Ted'e hiçbir şey anlatmamak. YAPMAK. Bitirdim, neredeyse gölge öyküsünü: içinde hiç Johanna Bean falan yok. Çaresizlik: fikir bulmak: nasıl yapılacağını bilememek. Bir de, fikirden yoksunluk. Kaç kız okuldan sonra evlenmenin hayalleriyle uykuya dalıyor: onları yirmi beş yıl sonra tazecik gözleri aynı bakışla buza dönmüş, midyenin kabuğu gibi dışa doğru genişlemek dışında hiç büyümeyen halleriyle görün. Sakının.

8 Ocak, Perşembe

Verimsiz bir gün daha. Üstüme o eski hastalık hali çöktü ve yaptığım telefon konuşmaları ve sahip olduğumuz paranın 1.000 dolara düşmüş olduğunu fark etmek sabahımı mahvetti. Columbia'ya sıçrayıp doktora yapmak için büyük bir istek duyuyorum. Ve çalışıp para kazanmak için. Bütün gün evde kalıp yazabilecek tiplerden miyim bilmiyorum. Destekleyecek dış duvarlarım olmazsa kafam yumuşayacakmış gibi hissediyorum. Ya da insan dilinde konuşmayı bırakacakmışım gibi.

Son zamanlarda çok kötü rüyalar görüyorum. Bir tanesi geçen hafta âdet dönemimden hemen sonra, bir aylık bebeğimi kaybettiğimdi. Bebek, şekli tam bir bebek gibi ama yalnızca bir

avuç büyüklüğündeki bebek karnımda ölüp dışarı doğru çıkıntı yapıyor: Kafamı eğip boş karnıma bakıyorum ve hemen sağ tarafımda dışarı fırlamış bir apandisit gibi görünen yuvarlak başını görüyorum. Ölü olduğundan, neredeyse hiç acı çekmeden doğuruyorum. Sonra iki bebek daha görüyorum, biri büyük, dokuz aylık falan, diğeriyse onun kucağına sokulmuş bembeyaz bir domuza benzeyen bir aylık, küçük, kör bir bebek: Rosalind'in birkaç gün önce gördüğüm kedisi ve yavrularından kalma bir görüntü şüphesiz: Küçük olan bebek, tüyleri yerine bembeyaz bir teni olan küçük bir yavru kediye benzeyen tuhaf bir şekildeydi. Ama benim bebeğim ölüydü. Bir bebek kendimi unutmama iyi anlamda yardımcı olacaktır diye düşünüyorum. Ama önce kendimi bulmalıyım.

Arada sırada iyi bir iş çıkarabileceğim hissine kapılıyorum. Ama şimdiye kadar ne yaptım? Şimdiye kadar yaptıklarım, yine de, oldukça iyiydi, en azından bir kısmı ve biraz çalışmayla daha iyisini yapabilirim. Bir gösterge: Bir öykümü kabul ettirdim. Bana neler olduğunu Tanrı bilir: Uyuşukluktan ölüyorum.

Çalışmamak bir koruma mekanizması mı acaba: Böylece yaptığım şey için eleştirilmiyorum. Neden pasif davranıyorum? Neden çıkıp çalışmıyorum? Ben tabiat olarak tembel bir insanım. Bütün bu yükten sonra öğretmenlik ilahi bir rahatlık gibi geliyor. Her neyse, dışarı çıkıp insanlarla tanışmıyoruz. Ted evden çıkmıyor ve hayatımıza kitaplardan başka bir şey katmıyor. Bense darmadağınık bir hale geliyorum. Bu gece saçlarımı yıkayıp duş alacağım. Hayatımı güçlü bir şekilde nasıl toparlayabilirim? Avare gibi dolaşıp çarçur etmeden. Dünya hakkında çok az şey biliyorum.

Önümde kendimi kıyaslayabileceğim hiçbir şey yok: Bir parçası olacağım bir topluluk yok. Ted kiliseyi reddediyor. Yine de neden kendi başıma gitmiyorum ki. Kendine uygun bir tane bul ve tek başına git. Diğer insanlar bir kurtuluş. Bu bana bağlı.

Dün geceki kâbus: Stephen Fassett[1] de içinde, sert ve üzgün. Bir iple sürükleyip götürerek mezar taşlarının yanından geçip gidiyoruz: yarı çürümüş, yüzleri kararıp parçalanan ama yine de üstlerinde paltoları, şapkaları olan ölü bedenlerin sürüklenip getirildiği bir koridor. Bu akışın içine itiliyoruz ve dehşet, ölüler yürüyor. Sırıtan ve beraberinde pisliği getiren bir ceset neredeyse kendisi kadar kötü durumdaki bir başka adamın yanında dikiliyor, sonra her yanına kapkara dişler ya da tırnaklar saplanmış kavruk, tombul bir et yığını ve yalnızca bir tek maymun gibi uzun, sallanan bir kol sadaka almak için uzanıyor. Çığlık atarak uyanıyorum: bizim kadar capcanlı olan deforme olmuşların ve ölmüşlerin dehşeti ve ben o pisliğin ve bozulan et yığınlarının içinde, onların arasındayım. Bir yazarın olması gerektiği kadar deli olduğumu sanıyorum: bunu neden hayata geçirmeyeyim? Banliyönün burjuva toplumuna çok fazla yakınım: tamdığım insanlara çok yakınım: kendimi onlardan koparmalıyım, ya da onların dünyasının bir parçası olmalıyım: bu yarı yarıya taviz katlanılmaz. Keşke Ted bir şey yapmak istese. Hoşuna gidecek bir meşgale bulsa. Ama merak ediyorum: sanki bir hapis cezasıymış gibi "bir iş bul" diyor. Bu yükü omuzlarımda hissediyorum. O eski paranın suyunu çektiği derdi. Benimle herhangi bir iş arasında soğuk bir ceset duruyor. Dışarıda akıp giden bir hayata ihtiyacım var, bir çocuğa, bir işe, papazından fırıncısına herkesi tanıdığım bir çevreye. Bu peri masalı hayaline değil.

10 Ocak, Cumartesi

Aldığım kararlarda henüz çok az ilerleyebildim. Hiç olmazsa yulaf ezmesiyle kahveyi hazırlıyorum ama bu sabah, dün gece Marty ve Mike ve Roger ve Joan Stein'le gece geç saatlere kadar vakit geçirdikten sonra 09.30'a kadar uyuduk.

Dün sabah ağladım: Sanki ağıt yakma vaktiymiş gibi:

[1] Plath ve Hughes'un Harvard Üniversitesi'ndeki Woodberry Şiir Odası için

Ağlamak neden bu kadar zevkli? Sonrasında kendimi tertemiz, tamamen arınmış hissettim. Sanki atlatmam gereken bir derdim varmış, derin bir keder içindeymişim gibi.

Bebeği olan kızlarıyla bir süreliğine ilgilenmeye gelen başka anneleri düşünüp biraz ağladım. Eğer beni yönlendirmeye çalışmasını bir tehlike olarak görmeyecek kadar "yetişkin" olabilseydim, onun o sınırlı keyfi almasına izin verebileceğimden bahsettim. Bu sorundan kaçayım diye ustalıkla yan çizdim: M. E. Chase'ten, lezbiyenlerden (bir kadın başka bir kadında bir adamda bulamadığı neyi buluyor: şefkat) bahsettim. Ben de M. E. C.'den korkuyorum: ondan nefret etmeli, ondan korkmalıyım: sen bütün yaşlı kadınların büyücü cadılar olduğunu sanıyorsun.

Asıl mesele benim yönlendirilme isteğim. Dolayısıyla bu gerçekleştiğinde, ona nasıl galip gelebilirim? İçimdeki hayatın akışı neden böylesine tıkanık? Bunu nasıl serbest bırakabilirim? Kendimi nasıl bulabilir ve kendi kimliğimden nasıl emin olabilirim? Bir dahaki sefer: başta inatla kapalı duran ağzımın önce R. B.'yi konuşmaya zorlama çabası, bu saatin akışını kendi ellerimden çekip alma teşebbüsü mü diye sormakla başla. Önce o konuşmayacak, beni konuşturacak. Ve en sonunda konuşacağım.

Diğer insanlardan korkmayı nasıl keseceğim? Doğuştan gelen anlamlandırma hissimi serbest bırakıp insanlarla ve dünyayla nasıl iletişime geçeceğim? Bu korku hissi beni neden alt ediyor? Korku? Ted'in olumlu bir planı var, keyif aldığı bir işi olsaydı - - - insanlarla, bir yerle iletişim içinde olmasını sağlayacak bir işi olsaydı, bunun yardımı dokunurdu: her şeyden böylesine bağımsızken, onlarca olasılıkla, yerle, yolla karşı karşıyayım: vaktinden önce yapılacak bir seçimden ölüm korkusu duyuyor, bütün diğer alternatiflerin önünü kesiyorum. Nasıl desem: bunu seçiyorum ve sonuçlarından korkmuyorum.

"Johnny Panic" öyküm *Yale Review*'dan üstünde tek bir not bile olmadan reddedildi: Öyküyü orada yayımlatma hayallerim yerle bir oldu: Yani yazmak, kimliğimi kanıtlama yolu

olarak kullanılıyor. Diğerlerinin başarısından hoşnutsuzluk duyuyorum.

Dün gece, çekip giden bir zevkle parıldıyordu: Agatha'nın en üst kattaki odası, yaklaşan akşamın gri kar ışığı, çay, beraberinde getirdiği huzur hissi, eski halılar, eski koltuk, düzleşmiş eski sandalyeler: reddedilme üzüntüsünü Ted'le paylaşma: benim için endişeleniyor, sorun çıkarıyorum. Şiirden bahset, kedilerden, Ted Smart'ın kediler üzerine yazdığı şiiri okuyor. Marty'nin evinde martini, diktiği baskılı bluzunu ve pantolonunu görüyorum, dürüst olmak gerekirse kendime de böyle bir şey yapmayı gerçekten istiyorum. Ama buna zaman ayırmak için epey mücadele etmeli. Çocuk giysileri yapmaya ilgi duyuyorum. Onları seviyorsam eğer neden Yeats, Hopkins okuyamıyorum. Neden kendimi onların yüzüne bile bakmamakla cezalandırıyorum? Sanırım İngilizce bölümünde doktora yapıp şiir dersleri vereceğim.

R. B. ile erkeklerden korkan muhafazakâr kadınlardan da konuştuk: Erkekler kadınlara beyni olmayan meta muamelesi yapıyor: Bu şekilde, kadını telef ederek bir dolu aşk ilişkisinin bittiğini gördüm, erkekler, kadın hizmetçi, uşak, hemşire haline gelmeden ve beyinlerini yitirmeden evliliğin yürüyebileceğine inanmıyorlar. Kanayan yaralar: Bağımlılık arzusu ve bağımlı olmanın yanlış olduğu hissi: Gıdayı (anne sütünü), bağımlılığı reddediyorsun, sonra hastalanıp yine bağımlı oluyorsun: Burada suçlanacak olan sen değilsin, bu kanayan yara.

Keyif nerede. Keyif kurbağalarda, insanların benim kurbağa şiirime baktığı fikrinde değil. Neden aptalın tekiymiş gibi davranarak ve hiçbir şey hissetmeyerek kendimi cezalandırmalıyım ya da kurtarmalıyım ki? Hamilelik biraz huzur getirir mi acaba? Bu hislerden şimdi kurtulmazsam ilk bebeğimi doğurduktan sonra muhtemelen bunalıma girermişim, öyle diyor. Anne olmanın nasıl bir şey olduğunu görmesini bekliyorum. İyilik yapmak zorunda değil.

Hafifmeşreplik: ustalıkla, yan çizen, kendini kandıran yorumum: küçük dozlarda sevgi dağıtmalıyım ki kabul edilsin, hepsini bunu almayacak tek bir kişiye de vermemeli. Ne sahte. Buna ters düşen tek gerçek R.[1] ile olan ilişkim dışında hiçbir şeyden zevk almıyor olmam ve bu sürdüğü müddetçe benim için tek eşli bir ilişki olacağı gerçeği. Yani ben aslında bir erkek gibi olmaya çalışıyordum: şununla ya da bununla seks yapmak ya da yapmamak. Hatta oldum. Ama aslında hiç bana göre değildi. Teşhirciliğe ne demeli? Fahişe, erkek-gibi kadın? Önüne kim gelirse?

O (R. B.) benim gururumu okşuyor ve ben buna açım: ben kendimi yerden yere vuruyorum. Nasıl bir pisliğim ben.

Annemden ne bekleyebileceğimi görmek, bunu kabullenmek ve bununla başa çıkmayı öğrenmek. Bütün bunlar özgürlük ve henüz sahip olmadığım bir kimlik anlayışı gerektiriyor. Asıl mesele bu.

Erkeklerden hep nefret ettim çünkü onların fiziksel olarak gerekli olduğunu hissettim: Onlardan nefret ettim çünkü beni tavırlarıyla aşağılayacaklarını düşündüm: Kadınlar düşünmemeli, sadakatsizlik etmemeli (ama kocaları edebilir), evde kalmalı, yemek yapmalı, çamaşır yıkamalı. Çoğu erkek böyle bir kadını olsun ister. Yalnızca zayıf erkekler istemez, bu yüzden de çoğu güçlü kadın sırf çocuk sahibi olmak için zayıf biriyle kendi istediği şekilde evlenmeyi tercih eder. Bir öykü, bir roman yazmayı, hislerimden bir şeyler ortaya çıkarmayı bir becerebilsem, bu kadar çaresiz hissetmezdim. Yazmak bir çıkış yolu değilse, başka nedir.

Dün biraz keyifliydim; hemen bulutlandım.

10 Ocak 1959, Cumartesi

Hamiş: Eyüp Kitabı'nı okuyorum: Bundan büyük huzur duyuyorum. İncil'i de okuyacağım: Sembolik anlam, ahlaken

1 Richard Sassoon'dan bahsediyor.

Tanrı'nın şekillendirdiği bir evren inancı olmasa da. Varmışçasına yaşa? Harika bir yöntem.

Ted'e reddedildiğimden bahsetmeyeceğim: Bu kasveti somutlaştırmayacağım: Bunu bizim için yapacağım. Ben sıkıntılı olduğum için o da sıkıntı duyuyor ve sonra o sıkıntı duyuyor diye ben kendimi kötü hissediyorum ve bu böyle sürüp gidiyor. Pazartesi günü öykümü sessizce başka yerlere göndereceğim. Postacı posta kutusuna sıkıştırırken kırış kırış etmiş. Onunla konuşmalıyım.

20 Ocak 1959, Çarşamba

Bu sabah tuhaf bir huzur var: her şey gri ve sırılsıklam. İhtiyaçları ve miyavlamaları zihnimin bir parçası haline gelen yeni bir kedimiz var. Onu yatak odasına kapamayı denedim ama ağladı da ağladı. İnsan sıcaklığını seviyor, bizimle birlikte yatağa girmek için ağlıyor. Şimdi uykulu mavi gözlerle koltuğun üzerinde kıvrılmış minik bir kaplan. Oyuncu ve korkusuz adını Sappho koyduk.

Elizabeth Hardwick[1] ve Robert Lowell ile vakit geçirdik: Elizabeth alımlı ve gergin, en sonunda işten çıkardıkları İrlandalı gerizekâlı hizmetçi kızı taklit ediyor; Robert gitmeden önce onu nazikçe öpüyor, ona geç kalmayacağını söylüyor ve karısına düşkün bir kocanın bütün çekici özelliklerine sahip. Robert'ın Dylan Thomas ve Iowa'daki iki kel adam hakkındaki, Thomas'ın ellerini her iki adamın kafasına koyduğu hikâyesi: İkinizi birbirinizden ayırt edebilirim çünkü biriniz gözlük takıyor ve biriniz iyi bir adam ve diğerleri kurumuş tezek. Lowell'ın yarı fısıldar sesi ve kayan bakışları. Peter Brooks[2], onun uzun, kırışık, yumuşak, sevecen, alımlı yüzü oraya buraya düşüyor, sinirleniyor: buz mavisi gözlü sarkık sarışın balerin karısı, Gerta K. ona "Benimle

1 Amerikalı şair Robert Lowell ile evli olan Amerikalı edebiyat eleştirmeni, roman ve kısa öykü yazarı Elizabeth Hardwick (1916-2007).

2 Robert Lowell'ın arkadaşı, Esther Brooks isimli bir bale öğretmeniyle evli olan Amerikalı şair.

birlikte senin de Cambridge'in en büyük kaltağı olduğunu duyuyorum," diyor. Lowell: "Ona söylemelisin: palavra atıyorsun."

Bu hafta sonu bir şiir bitirdim, "Point Shirley, Revisited", büyükannem üzerine. Katı biçimsel yapısına rağmen tuhaf biçimde güçlü ve dokunaklı benim için. Hatırlatıcı. Öyle tek boyutlu değil. Gerçekten hoş bir öğleden sonra geçirdim, yağmurlu, Esther Baskin'in gece yaratıkları kitabına bir şiir bulmak için kütüphanede dağkırlangıçlarına göz atıyordum. Kurbağalardan çok daha fazlası ve çok daha uygun bir konu. Elimde kuş üzerine kafiyeli ve renkli bir sonenin sekiz mısrası var. Bu sabahki sorun ise altılı.

Tuhaf biçimde mutlu hissediyorum. "Yarına kenetlen, düne kenetlen, asla bugüne kenetlenme" yerine sanki hiç yaşamamışım ve yarın ölecekmişim gibi şimdinin tadını çıkarmak. Huzurun sırrı: ana yürekten tapınmak. Ne gariptir ki: çoğu insanda bu doğal olarak vardır. Bense sorun yaratıyorum, hepsi gereksiz. Şimdiki zamana hürmet etmiyorum.

Yarın: R. B.'ye neden bir sorunum olması gerektiğini sor. Neden gecikti? Kendimi korumak için "diğer insanlar" hakkında neyi saklıyorum? Neden başkalarını bu kadar kıskanıyorum? Ben benim ve yağmur şu bacaların üstüne ne güzel vuruyor.

İngiltere'de yaşamaya karar verdik. Bunu gerçekten istiyorum. Ted orada en iyi halinde olacak. Bana bir buzdolabı ve iyi bir dişçi gerek ama bunu seveceğim. Umuyorum ki Londra'dan kolayca ulaşılabilir, benim de çalışabileceğim bir mesafede, kırsalda görkemli, büyük bir yer buluruz. Bunu çok istiyorum. Lessing ve Murdoch, hatta Bianca Van Orden romanları okuyacağım. Bazen hayat dolambaçlı bir şekilde güzel görünüyor. İşte böyle zamanlarda tembelliğim için kendime çok kızıyorum. J. gibi doktora yapmaya çalışmadığım ya da A. C. Rich gibi üçüncü kitabım üzerinde çalışmadığım ya da hem dört çocuk yapıp hem de bir işe gidip gelmediğim ya da şu veya bu nedenle. Hepsi saçma. Endişe duymaktan hiçbir şey yapamıyorum.

27 Ocak, Salı

Yeni yılın bir ayı uçup gidiverdi bile. Bu sabah Wilbur[1] ve Rich okudum. Wilbur estetik kaygılardan zarif bir dönüş, haddi hesabı olmayan bir zarafet ve tatlı, saf, açık, büyüleyici taze bir konuşma ve resmetmeyle görülmemiş bir üstad. Bundan sonra Robert Lowell, çok berrak, tatlı bir yemek şarabı, tatlı şarabının üstüne içilen güzel, sert, sarsıcı bir brendi gibi geliyor.

R. B. ile sanki bir cüceymiş gibi küçücük olmayı konuştum. Dün saçlarımı kestirip perma yaptırmak için kuaförden randevu aldım ve sonra randevumu iptal ettim. İstediğim ve amaçladığım şeyi profesyonel bir kuaföre anlatmaktan âcizim. Annem her zamanki kırgın, dertli görüntüsüyle gelip bir kitap bıraktı. Ona neyi olduğunu sormadım bile. Çalışmıyorum, sadece şiir yazma biçimimi değiştirmeyi deniyorum. Yaptığım işten tiksinti duyuyorum. Şiirlerim tek yönde, tek boyutta başlıyor ve ne şaşırtıyor, ne hayrete düşürüyor, hatta öyle çok zevk verdiği de yok. Dünyadan tamamen kopuk. Eleştirilerin haklı bir yanı var: Çok fazla rüya, belirsiz yeraltı dünyaları.

R. B.'ye bu yetişkin benliğimden küçülmüş bebek duygularını, sarsıcı kıskançlıkları söküp atmak için ne yapabileceğimi sormalıyım. Almanca, İtalyanca öğrenmeli. Bu hayatta ne çok ne fazla şey yalnızca "iyi bir anlaşma" istiyor. Kartların doğru karıştırılıp kendi çıkarına yeterince uygun olanın gelmesi. Mutlu olursam tembellik ederim, bir şey üzerinde çalışırsam kendimi kandırırım diye endişeleniyorum. Kendim öyle azım ki bütün diğer kimlikler beni tehdit ediyor. Sonsuza dek hayalperest. Robert Lowell, karısı ve Fassesttler bu hafta yemeğe geliyor. Onlara tek bir tabakta neler servis etmeliyim diye düşünüyorum. Limon kremalı turta. Kütüphanede Hardwick öyküleri okuyacağım. Onların ruhu ya da emeği olmaksızın başarılarını istiyorum.

1 Plath'ın *Mademoiselle*'in 37. sayısında (Ağustos 1953) "Kampüsteki Şairler" başlıklı yazısı için görüştüğü Wesleyan Üniversitesi İngilizce Bölümü hocası Amerikalı şair Richard Purdy Wilbur (1921).

28 Ocak, Çarşamba

Açık, mavi bir gün, incecik, bembeyaz kar taneleri altımızdaki çatının ve bacanın tüm çarpık açılarını doldurmuş ve nehir de bembeyaz. Güneş sol taraftaki binanın ardında, adını bilmediğim kubbeli bir kuleden altın ışıltılar saçıyor. Tek bir sayfacık, yarım sayfacık yazabilsem, burada her gün ve kendimi bu nimetleri sayarak ve yavaş yavaş daha iyi bir hayat için çalışarak oyalasam.

Kötü sabaha rağmen dün tuhaf biçimde mutluydum, düşününce aslında hiçbir şey yapmadım, sadece boğa-okyanus üzerine simgesel alegori bahanesine sığınıp hiçbir şeyi doğrudan ifade etmekten kaçınan saçma bir şiir üzerinde çalıştım. A. C. Rich okudum, şiir kitabını yarım saatte bitirdim: şiirleri beni kamçılıyor: hoşnutsuzluklarla ve duygusuz jestlerle kolay ama profesyoneller ama benim ihtiyacım olan "felsefe" içgüdüsüyle dolu. Aniden Cambridge ve Benidorm şiirlerinden bir dizi yapma isteğiyle doldum. "*The New Yorker* tarzı" desem çiğlik mi etmiş olurum? Bunun bir anlamı var.

Dün Shirley ile şaşırtıcı ölçüde mutlu bir öğleden sonra geçirdim. Metroyla yolculuk ettik. Gün duman rengi, karla dolu gökyüzüne karşı duman beyazı, solgun alacakaranlık gökyüzüne karşı dumansı gri-siyah. Yün yığınımı çıkardım ve örgülü kilimi yapmaya koyuldum: o güzel kalın parçaları kesmek, malzemelerle boğuşmak ve örmeye başlamak ne büyük bir zevk. Bebekler, doğurganlık hakkında çekinmeden konuştuk, şaşırtıcı ölçüde dürüst ve hoştu. Hep diğer kadınların diktiği, ördüğü ve işlediği ellerle "bir şeyler yapmak" istemişimdir ve bunun bana uygun bir iş olduğunu hissediyorum. John mama iskemlesinde oturuyordu, Shirley onu besledi, yıkadı ve yatağına yatırdı, hiç zorlanmadan. Bebek beni seviyordu, bana sarılıyor, alnını benimkine yaslıyordu. Genç kadınlığın bir parçası olduğumu hissettim. Ne tuhaftı, erkekler artık hiç ama hiç ilgimi çekmiyor, yalnızca kadınlar ve kadınların konuştukları şeyler. Sanki benim

erkekler dünyasındaki temsilcim Ted'miş gibi. Biraz sosyoloji okumalı, Spock'ın bebekler üzerine yazdıklarını. Tüm sorular yanıtlanmış.

Şiirleri halledebilir miyim? Bir tür bulaşıcı hastalık şeklinde? Eve geldim ve mutlu mesut çabucak hamburgerli bir akşam yemeği hazırladım. Yarın Lowell çifti geliyor ve bunun için yapılacak tüm temizliği ve planlama işlerini bu akşama ertelemiştim. Önümüzdeki hafta saçımı kestirmeliyim. Sembolik: dudaklarını ısıran pasaklı küçük bir kız olma içgüdüsüyle başa çık. Bornozunu, terliklerini ve geceliğini kap ve kadınlığın üzerinde çalış. Öğlen kütüphanede oku ve çeviri yap. Dün gece bir yandan Beethoven'ın ikinci senfonisini dinlerken öte yandan duş aldım ve kilimimi ördüm. Belki bir şeyler öğrenirim.

Kedi artık daha fazla ısırıyor ama bu sabahki uskumrudan sonra kendini sevdirerek omzuma tırmandı va bana iyice sokuldu. Şiirler *denemeli*. HİÇBİRİNİ TED'E GÖSTERME. Bazen üstüme bir felç halinin geldiğini hissediyorum: onun fikri benim için çok önemli. Ona şu boğalı olanı göstermedim: küçük bir zafer. Bir de, mutluluğu alışkanlık haline getir. Bu da işe yarayacak. *The Nation*'dan "Frog Autumn" (Kurbağa Sonbaharı) için 10 dolarlık bir çek. Hoş gelmiş. İngiltere'de yaşamaktan mutluyum: tek bir kanal-geçme biletiyle derhal Avrupa'ya gitmek: bunu gerçekten istiyorum. Ne tuhaf: beş-on yıl önce bunun sadece düşüncesi bile beni şaşkına çevirirdi. Ve sevindirirdi. Beuscher'ı son damlasına kadar kullanmalı.

13 Şubat 1959, Cuma

Haftalardır buraya yazma cesaretini ilk buluşum. İnsanı bunalıma sokan berbat bir soğuk. Dün R. B. ile birlikteyken yüreğime taş gibi oturan bir kederle ağladım. Çalışmıyor olmamın da çok kötü olduğunu söyledi: İyileşeceğimi düşünüyorum, sonra iyileşemeyeceğimi hissediyorum; cezalandırılmam gerektiğini de. En fazla 10 gün içinde Cambridge'de bir yerlerde bir

işe girmem lazım. Kitapçıların hayalini kuruyorum, yapacağım araştırmaları tasarlıyorum. İyi şeyler olacaktır. Saat yedi buçuk. Geç uyandığımız yarım yamalak sabahlardan ve Ted'in kütüphaneye sürgün gittiği haftalardan sonra ilk defa birlikte portakal suyu ve kahve içtik, yulaf ezmesi yedik. İkimiz de aptalız. Alarm çalıyor, duşa girip kendimize geliyoruz. Yediden on ikiye kadar geçen beş saat, yazmak için tek ihtiyacımız olan şey. R. B.: Yazmayacaksın diyor. Haklı; yazamadığımı söylesem de, aslında yazamayacağımdan değil.

Faulkner okuyorum. Nihayet. Tam bir mabet. Derleme öyküler ve yazılar. Tam anlamıyla kusursuz bir betimleyici üslup: Ve bir dolu betimleme: Köpekler, kokuları, düzüşmeler ve korkular. Sahneler. Genelevlerin içi. Renkler, mizah ve hepsinden öte, hızlı bir kurgu: Mısır koçanlarıyla tecavüz, cinsel sapma, vurulan ve diri diri yakılan insanlar, hepsini özümsüyor. Ve nerede benim küçük olaylarım, ayakkabılardan damlayan kanım?

19 Şubat, Perşembe

Kuzey rüzgârı esiyor. Hava gri ve kar taneleri beyaz kâğıt parçalarıymışçasına ansızın esiveriyor. Ann Hopkins isimli siyah-beyaz benekli dişi kedi küçük, daha da küçük kutulara yerleşmeye çalışıyor, sonunda başarıyor ve kafasını, bir kedinin cenin pozisyonuyla saklıyor. Sonra kırmızı yatak örtüsünün altına girip yatağın ortasında onun altında yatıyor, hareketsiz kırmızı bir topak. Acayip: uçan sincap kanatlarıyla ve ayaklarından fırlamış bir dolu parmakla doğmuş. Ne perişan. Salt tasvirden bir Granchester şiiri yazdım. İçine biraz felsefe katmalı. Yapana kadar A. C. Rich gerisinde kalacağım. Bir hüzün asabiyeti, ket vuruyor, beni yazmaktan alıkoyuyor, benim hissettiğim bu. "Suicide Off Egg Rock" (Egg Kayası'ndan İntihar) üzerine bir şiire başladım ama öyle katı bir dörtlük biçimi kurmuşum ki bütün gücümü yitirdim: burnum öyle yakındı ki ne yaptığını göremiyordum. Hislerin uyuşturulması. Beni bir roman yazmaktan

alıkoyuyor. İşin, varlığım ve benliğim için sebep olmasını zorlamak yerine kendimi işin içinde unutmak. Bütün hafta akşam yemekleri ve partiler var, şu andan itibaren vazgeçtiğim için memnun olduğum. Wilbur'un okumasını duydum: tuhaftır, sıkıntıdan öldüm. Kendim okuduğumda şiirlerinden daha çok keyif alıyorum: sesi monoton, dinleyicilerle birlikte şiiri alaya alıyor, zeki şiirleri "Mind Cave-Bat" (Zihnin Yarasa Mağarası) ve "Lamarck" kesinlikle usta işi. 18. yüzyıl tarzı. Stanley Kunitz, en iyi üç ya da dört şiirinde çok çok daha iyi. Stanley, Ford Vakfı'ndan iki yıl süresince her nerede her ne isterse yazabilsin diye 15.000 dolar alıyor. Bizse Guggenheim'dan hiçbir şey duymadık. Ben, hem bebek hem kariyer isteyen ama yazmasa Tanrı bilir ne yapacak beyinsizin teki gibi burada böyle oturuyorum. Yazarken (ki bunu bile her nasılsa daha doğru yazmayı bile beceremiyorum) gerçek iç sesimle konuşmak ve hislerin uyuşuk, budala laf kalabalığından şık bir camdan barajın ardında tıkanıp kaldığını hissetmemek istiyorsam, nasıl bir içsel karar almalı, nasıl bir içsel cinayet işlemeli ya da nasıl hapisten kaçmalıyım acaba. *The Spectator*'ın iki küçük şiirimi basmasıyla bir nebze neşelendim. Sanırım başarı şimdi cesaret verici geliyor. Ama, en çok cesaret vereni, camdan zarımı yırtıp çıktığım hissi. Neden korkuyorum? Biri olamadan yaşlanmaktan ve ölmekten mi? Smith'teki doğal yıldız konumundan uzak olmak benim için iyi. Tuhaf biçimde İngiltere'de yaşamak için sabırsızlanıyorum: umuyorum Londra'da bir haftalık yayında çalışabilir, kadın dergilerinde yazdıklarımı yayımlatabilirim, belki. Buradan bakınca İngiltere çok küçük ve hazmı kolay görünüyor.

Daktiloyla yazmak beni özgür kılıyor. Beuscher'dan önce yazmayacağım besbelli, bu yüzden mektup yazmayı deneyeceğim. Cesaret, cesaret. Kendimi yıllardır cezalandırıyormuşum gibi, dışarıdan gelen bu talep sona erdiği an koyvereceğim, dinleneceğim diye umuyorum. Sonra Almanca ve Fransızcaya yoğunlaşacağım. Düzyazıya eğilirsem hayatımı da daha iyi bir

şekle sokabilirim belki. Bu hafta çoğu sabah 06.30'da uyanmaya çalıştık; Ted çok daha mutlu, ben de. Yazmıyor olsam da. Bir yanım önümüzdeki hafta Yale Yarışması'na göndereceğim şiirlere birkaç güçlü şiir daha eklemem gerektiğini söylüyor ve bu beni felç ediyor. En iyisi kitabı gönderip bu yükten kurtulmak.

25 Şubat, Çarşamba

Tanışmamızın yıldönümü; üçüncü. Dün gece saçma sapan bir sebeple zavallı, çirkin mi çirkin bir kavga ettik, her zamanki kasvetimiz. Bugün bir itham gibi. Temiz, açık, yaradılış günü olmaya hazır, çatıların tepeleri kar beyaz, üstlerine güneş vuruyor ve gökyüzü tam tepesinde mavi bir sırça fanus.

Berbat rüyalar. Geçen geceleri unutmalı. Rüyanın birinde Gary Haupt vardı, konuşmayı reddediyor, yüzünde sanki kötü bir şey kokluyormuş gibi somurtan ve suçlayan bir ifadeyle yanımdan geçip gidiyordu. Ondan önceki geceyse parlak kuşaklar, paçalı donlar ve beyaz bluzlar giymiş kostümlü adamlar vardı rüyamda, cezalandırılmışlar ve cezaları uygulanmamıştı ve bir anda kırk yıl sonra sıraya sokulmuşlar, bense onları uzaktan ufacık görüyorum. Bana sırtı dönük ve elinde kocaman bir kılıç tutan bir adam, adamların bacaklarını dizlerinden kesiyordu ve adamlar dizlerinden aşağısı oraya buraya saçılarak kukalar gibi yere yığılıyorlardı. Bu çok fazla. Dünya çok büyük, çok büyük, çok büyük. Hayatımda bir anlam ve bir zenginlik hissetmek istiyorum.

Geçen hafta R. B. ile bir yerlere varabildik sanıyorum. Harvard'da Woodrow Wilson'la yaptığım o korkunç görüşmeyi dirilttik. En korktuğum şey başarısız olmak ve bu beni yazmaya çalışmaktan alıkoyuyor çünkü o zaman başarısızlığı yazılarımın üzerine atmak zorunda kalmayacağım: Bu kendimi savunmak için açtığım hendeklerden biri, en sonuncusu değil - - - en sonuncusu sözcüklerin gözden kaybolup harflerin çekip gitmesi. Bunu bile bile çalışmayı nasıl sürdürebilirim? Bu farkındalığı en gizli şeytanlarıma mı ileteyim?

Ted'in düşündüğü fikirler iyi. Bense beş konu listeledim ve Egg Rock'tan daha ileri gidemedim. Mısra uzunlukları büyük ölçüde değişen, sahnenin kendisi duygu yüklü olsa da içinde hiçbir duygu barındırmayan berbat bir şiir yazdım. Sonra baştan yazdım, çok daha iyi oldu: istediğim gibi bir şeye benzedi. Asıldım. A. C. Rich'in düzenli, kolay lirizmine, dünyanın grafik tasvirine. Artık asıl işim gerçek şeylerden yola çıkmak: gerçek duygulardan, ve bebek tanrıları, denizdeki ihtiyar adamları, zayıf insanları, şövalyeleri, ay-tanrıçalarını, çılgın ağlakları, Lorelei'ı, münzevileri bir kenara bırakıp kendi içime, Ted'e, arkadaşlara, anneme, kardeşime, babama ve aileme dönmek. Gerçek dünyaya. Ardında büyük tanrıların kan, ihtiras ve ölüm oyunları oynadıkları gerçek durumlara.

Lowell'ın dünkü dersi tam bir hayal kırıklığıydı: samimiyetsiz birkaç şey söyledim, bir-iki B. U. öğrencisi hiçbir şeyden bahsetmeden uzun uzun laklak etti, Smithli birinci sınıf öğrencilerimin güçlük çekmeden konuşmalarına izin veremezdim. Lowell hafif feminen âciz üslubunda iyi gidiyor. Geri çekildiğimi hissettim. Asıl mesele diğer öğrencilerin şiirlerini ve benimkilere verdiği tepkileri duymak. Benim dışarıdan birine ihtiyacım var: dünyaya hayat kurtarıcı bir hakikatle gelip bu arada herkesin yeni bir dil öğrendiğini gören ve söyledikleri tek bir kelimeyi bile anlamayan bir münzevi gibiyim.

İlk *Ladies' Home Journal* öykümü yazdığımda ileri doğru bir adım atmış olacağım. Hem bunu yapmak için bir burjuva annesi olmam da gerekmiyor. Yazmamamın sebebiyse yazmamanın reddedilmekten daha güvenli olması - - - böylece kendimi tehlikeye atma imkânı vermemiş oluyorum.

28 Şubat, Cumartesi

Bu hafta R. B.'ye giderken kâbus gibi bir şey yaşadım: Tren tünelde mavi kıvılcımlar saçarak bozuldu, Ted ile eski arabada giderken yanlış yola girdik, derin bir kar yığınının içine girdik

ve araba mahvoldu, saat 11'i geçtiği için bir telefon bulmak için uğraştık, telefona hizmetçisi cevap verdi ama ben bunun olacağını bildiği ve bu yüzden de telefona çıkmasa da, ya da yokmuş numarasına yatsa da onun evde olduğunu seziyordum. Eve dönerken mavi ayakkabılar satın aldım. Carlisle'deki hastanede yaşanan bütün o duygusal nöbet beni rahatlatmıştı. Bir çocuğun içindeki öldürücü hislerin hakkından mantıkla gelinmeyebilir ama bir yetişkinde işe yarar.

Dün Faulkner okudum; canavar-insanın ölüm korkusu ve dehşetini tam anlamıyla yorumlayan Tolstoy'un nefis kitabı *İvan İlyiç'in Ölümü*'nden sonra. İvan'ın ölmeden önce ansızın idrak ettiği hayatının baştan sona yanlış olduğu, tam da başarı olarak gördüğü alanların aslında istikrarlı bir düşüş olduğu düşüncesi bir bakıma kurtarıcı sayılmaz mı? Adam huzur içinde ya da hiç olmazsa korkularından ansızın sıyrılarak, ışıkların arasına girip ölüyor. Ama acının beraberinde getirmesi gereken bu muydu? Hiç sanmıyorum. Istırap, ıstırap olduğu içindir işte, diyor ses. *Ayı*, toprak mülkiyeti, Tanrı, Ikkemotubbe ve bu gibi zırvalar hakkında beceriksiz vahiysel bir ağız kalabalığıyla insanı çileden çıkaran, (kasten ya da gereksizce) karmakarışık dördüncü bölümü haricinde harikulade bir öykü. Öykünün geri kalanı örnek teşkil eden bir imgenin, bir anlamda Moby Dick kadar büyük olan, insan ismine sahip koca bir ayının açıklık ve dürüstlükle yeniden yaratılması.

Sis kocaman pofuduk bulutlar halinde pencerenin önünden esiyor. Bir hikâyenin içine girmeye çalışıyorum. Kendimi unutup yaratıma can vermeye.

9 Mart, Pazartesi

R. B. ile kasvetli bir seansın ardından epey rahatladım. Güzel bir hava, güzel haberler. Eğer ağlamayı kesmezsem elimi kolumu bağlatacak. Harabeye dönmüş suratım yüzünden tramvayda aklıma bir şiir fikri geldi: "The Ravaged Face" (Harabe Surat) adında. Hatta bir satırı da hazır. Hemen kâğıda geçirdim ve sonra

altılının diğer beş satırını da karaladım. Dün Winthrop'ta geçirdiğim güzel öğleden sonranın ardından eve dönünce ilk sekiz satırı yazdım. Bayağı hoşuma gitti - - - "Suicide Off Egg Rock"ın samimiyetine sahip. Bir de *New Yorker* tarzında, Roethke'nin Yeats şiirlerinin beşli ölçüde romantik imitasyonu olan bir şiir bitirdim. Oldukça zayıf, bence, kitap malzemesi değil ama yine de *New Yorker*'a gönderip ne düşündüklerini öğreneceğim.

Winthrop'ta açık, mavi bir gün. Babamın mezarına gittim; iç karartıcı bir manzara. Hepsi son elli yıl içinde yapılmış, caddelerin birbirinden ayırdığı üç mezarlık; ölüler huzurevinde kafa kafaya vermiş uyuyorlarmış gibi bir arada duran mezar taşları, çirkin, kaba sütunlar. Üçüncü mezarlıkta, sararmış, çorak bir boşluk üzerinden sıra sıra dizilmiş ahşap gecekondulara bakan dümdüz çimenlikli bir arazinin tepesinde, üstünde yürümek için ayrılmış bir patikanın hemen sağında, üzerinde "Otto E. Plath: 1885-1940" yazan o yassı taşı buldum. Kendimi kandırılmış hissettim. Kazıp onu oradan çıkarma isteği duydum. Var olduğunu ve gerçekten öldüğünü kanıtlamak için. Ne kadar bozulmuş olabilir ki? Ağaçsız, huzursuz, mezartaşı diğer taraftakinin ayakucuna sıkıştırılmış. Çok geçmeden oradan ayrıldım. Orayı aklımın bir köşesinde tutmak iyi geliyor.

Yazmanın dışında bir kariyer daha istiyorum. Yazmanın tek işim olması imkânsız, sık sık körelip tıkanıyor. Karşılaştırmalı edebiyat okumak istiyorum. Doktoranın getireceği disiplin gözü kara tarafımı cezbediyor, ya da haftalık raporlamaların ya da incelemelerin getireceği disiplin. Beynimi dış dünyada da kullanmalıyım, yalnızca evde kendime özel şeyler yaparken değil.

Müthiş sancılar, kasılmalar çekiyorum. Tam da âdet dönemimdeyim ama büyük bulantı dalgaları bile var. Hamile miyim? Öyle olsam işlerim bir süreliğine mahvolurdu sanırım. Şu roman işine girişebilsem keşke ya da hiç olmazsa gazete hikâyeleri yazma işine. Gerçekten öyle olduğumu öğrenirsem eğer, belki bir-iki iyi hamilelik şiiri yazarım.

20 Mart, Cuma

Dün birçok anlamda dipteydi. Saat altı civarında kedinin miyavlamalarına uyandım. Sancılar. Hamileyim sanmıştım. Nerede bende o şans. 40 günlük umut dolu, uzun bir sürenin ardından, o her zamanki kanlı sancılar ve paramparça olan doğurganlık. Kendimi yatıştırıp tombullaşacağım dinginliğe alıştırmıştım ama hepsi boşa çıktı. Hele de Marty'nin sıkıntıları ve evlat edinmesi ve Shirley'nin ikinci bebeğinin yolda olmasıyla: ben de üst üste dört tane istiyordum. Derken afalladım ve tüm gün sancı çektim. R. B. ile hiçbir yere vardığım yok. Kendimi, bile bile kendime acıdığım âciz bir duruma soktuğumu hissediyorum. Gelecek hafta. Babam hakkında konuşmanın ne faydası var? Bir-iki gün sürecek küçük çapta bir rahatlamaya yol açabilir ama kendimle konuşmanın yararını kavrayamıyorum. Neyi azat etmek için nasıl bir kavrayış bekliyorum ki? Duygusal düğümlenmelerim ıstırabımın dip noktasıysa, bunların ne olduğunu ve onlarla nasıl başa çıkabileceğimi nasıl bilebilirim ki ben? O benim yazmamı sağlayamaz ya da yazsam bile iyi yazmamı sağlayamaz. Ne yaptığıma ve bunu ne amaçla yaptığıma dair yol gösterip kavramamı sağlayabilir. Bu noktada korkunç biçimde geri çekiliyorum. Sorularımın tüm cevapları kendi içimde olabilir ancak onları bilinçüstüne taşımak için bir katalizöre ihtiyacım var.

Her şeye ağlıyorum. Sırf kendimi üzmek ve utandırmak için. İki şiir bitirdim, bir tanesi uzun, "Electra on Azalea Path" (Açelya Yolundaki Elektra) ve "Metaphors for a Pregnant Woman" (Hamile Kadın İçin Metaforlar), ironik, her birinde dokuz hece olan dokuz mısralık bir şiir. Asla mükemmel olmuyorlar ama sanırım iyi olanları da var. Lowell'ın dersinde şiirlerimden dördünün eleştirisi yapıldı: retorik eleştirisi. Beni Anne Sexton[1] ile bir tutuyor, bu bir onur diye düşünüyorum. Eh, zamanı gelmişti.

1 Amerikalı şair Anne Harvey Sexton (A.S.) (1928-1974). 1959'da, Sexton, Sylvia Plath ve George Starbuck ile birlikte Robert Lowell'ın şiir yazma dersini incelemiştir.

Çok iyi parçaları var ve daha da iyi bir hale geliyorlar, üstünkörü yazılmış çok şey olsa da.

Bu fare gibi atkuyruğundansa saçımı çekici bir modelde kestirme isteği. Hiç kuşkusuz eskisi gibi gidip saçımı erkek çocuğu gibi kestirip geleceğim. Beni tutan şey para mı?

Reddedilmeyi atlatıp yazmaya koyulmalı. Yapamıyorum işte. Daha yoğun ve daha iyi bir hale geldiğim bu bir-iki şiirden başka. Doğru ruh halini, önümdeki asla, asla ulaşılmayacak diyar olarak görüyorum. O her zamanki, neşeli enerji. Tüh, vah. Hüsranları yiyip bitiriyorum.

29 Mart, Pazar

Beuscher'la biraz derinlere indik: karanlık ve korkunç şeylerle yüzleştik: şu sakatlık ve ölüm rüyalarıyla. Eğer babamı gerçekten öldürdüğümü ve hadım ettiğimi düşünüyorsam, sakat kalmış ve işkence görmüş insanlar gördüğüm rüyalarım ondan ötürü duyduğum suçluluk ya da cezalandırılma korkusu olabilir mi? Ve bunları nasıl açığa çıkarmalı? Hayatımın geri kalanı boyunca etki etmelerine nasıl engel olmalı? Yazacağım şiirlere dair kafamda görüntüler var ama yazmıyorum. Ne zaman ortaya çıkacaklar?

23 Nisan, Perşembe

Nisanla birlikte, ilkbahar kendini sevinçli haberlerle gösteriyor. İki haftalık Guggenheim öncesi ve sonrası rehavetinin ardından, yorgunum, yedi gibi uyandım ve Ted'in çalışma odasından çıktım. Şekil değiştirdik. Kılpayı kurtulduktan, bütçe ve seyahat yeri hakkında bir sorgulama ve belirsizlikten sonra, karara vardık, bizim için inanılmaz derecede cömert sayılabilecek bir rakama, 5.000 dolara kadar yuvarladık. Sonra, Yaddo'dan en başta bir teselli ikramiyesi olarak yorumladığımız iki aylık bir davet aldık, eylül ve ekim ayları için. Guggenheim günü: 10 Nisan, Cuma.

Bir de dün, *New Yorker*'dan ikinci kez kabul aldım: İki tane hem de: Pastoral tarzda onlar "için" yazdığım "The Watercolor of Granchester Meadows" (Granchester Çayırlıkları'nın Suluboya Resmi) ve kitabımdaki tek "aşk" şiiri, daha yalnızca bir ay önce Winthrop'a yaptığım verimli ziyaretlerin birinden dönünce yazdığım kitap-şiirim "Man in Black" (Siyahlı Adam). Babamın mezarına hakkını vermeli. Kitabımdaki "Electra" (Elektra) isimli şiiri reddetmişlerdi. Çok zorlama ve tumturaklı. Anne Sexton'ın kitabından bir yaprak burada işe yarardı. Benim sımsıkı yakaladığım şeyler, ifade kolaylığım ve dürüstlüğümden eser yok onda. Saldırılması mümkün olmayan 40 şiirim var benim. Yine de daha kudretlileri olsun isterdim. Smith'te yazdıklarımın hepsi acınası ölüm dilekleri. Burada yazdıklarımsa, her ne kadar gri olsalar da enerjileri ve yaşam sevinçleri yerinde.

Hâlâ düzyazı konusunda tıkanıp kalmış haldeyim. Roman hâlâ beni korkutuyor. *Hindistan'a Bir Geçit*'i[1] ilk defa okuyorum, romanın harikulade akışı ve hafifliği beni hayran bırakıyor. Kırmızı bir kartın siyah bir kart üzerinde duruşunu, günışığının değişimini, birtakım tepelerin coğrafyasını ortaya koyacak zamana sahip olmak: Romancıların lütfu geniş, düzensiz bir manzara resmi gibi. Tam bir terapi olacağı kesin. Ama iyi hikâyeler yazarsam, bu, dağlara doğru giden bir yol olur. Henüz bu öykülere sahip değilim ben.

Sanırım 'Hangi Türde' olmaları gerektiği ve bunları 'Nerede' yayımlatacağım üzerinde çok fazla düşünüyorum. Artık şiirler de bir bahane. Kitabımı öyle ya da böyle yazdım ve başlamaktan korktuğum, çocuklar için yazacağım *The Bed Book*'tan[2] kaçmak için bahane olarak bir sabah boyunca bir şiirin başında oturmak gibi kolay bir yol seçmemeliyim. Pasifliğimin sonucu. Eğer ölüysen seni hiç kimse eleştiremez ya da eleştirse bile eleştiriler artık canını yakmaz.

1 *Passage to India*: İngiliz yazar E. M. Forster'ın 1924 yılında yayımlanan romanı. (yay.n.)

2 Sylvia Plath'ın 1976 yılında yayımlanan çocuk kitabı. İng. Yatak Kitabı. (yay.n.)

Şiirimdeki "ölü siyah" babamın mezarına yaptığım ziyaretten bir iz olabilir.

Beuscher ile çalıştık da çalıştık: Bir haftalık ara bana cesaret ve ivme kazandırdı: Nelerden geçip nereye vardığımı düşünmeden önce bütün gece uyanık kaldım. İntiharıma odaklandım: Çok şeyin yakalandığı bir düğüm. Northampton ve Holyoke'ta geçen tam anlamıyla bezdirici bir hafta sonundan sonra hâlâ bitkinim. Stanley'nin çekilmez konumunun gerginliği. Yazmadaki toyluğumun nasıl üstesinden gelirim? Başkalarını oku ve çok düşün. Kendi sesinin dışına asla çıkma, bildiğin kadarıyla.

Düşünüyorum: Kırmızı ayakkabı parasına bir *Uğultulu Tepeler* makalesi. *Monitor* şiirimdeki sözcükleri düzelt. *The Bed Book* için bir şiire başla. Hastane üzerine bir öykü. Starbuck[1] ve Sexton ilişkisi üzerine. Çifte öykü, August Lighthill ve Diğer Kadınlar. Bir tane de Jan'in gözünden görüldüğü şekilde çocuklar üzerine. Korku burada. Ve bütün diğer detaylar. Hayatı öykülerin içindeki çıkışlar olarak al, roman peşinden gelecektir. Bir yol. Yaddo'ya gittiğimde, yayımlanabilir durumda üç iyi öykü ve *The Bed Book* hazır olacak!

25 Nisan, Cumartesi

Açık bir gün, her zamanki gibi erkenden kalktım ama bitkindim, yazmak için çok bitkin, bu yüzden Withens üzerine yazdığım makaleyi düzeltmeye çalıştım ancak tam daktiloya çekecekken doğru yazılışının Withens mı Withins mı olduğunu bilmediğimden daha başlıkta tıkandım.

3 Mayıs 1959, Pazar

Bu hafta Houghton Mifflin'e teslim etmem gereken şiir kitabındaki sayfalarca yazıyı yeniden daktilo ettim; ne pis bir iş. Ama sevgilisi George Starbuck *New Yorker*'da onun için şiirler yazan Anne Sexton benden önde ve ikisi birlikteler: Ritz'de

1 Amerikalı şair George Edwin Starbuck (ö.S.) (1931-1996).

martini içtiğimiz öğleden sonraların sona erdiğini hissediyorum. G.'nin manastır misali sade odasındaki unutulmaz öğleden sonra: "Bizi bırakmamalıydın." Yalan söyleme yükümlülüğü nerede? Bıraktım ama kendimi, zayıf bir mum alevinin etrafında dönen, tükenmiş, kahverengi kanatlı bir pervane gibi hissettim. Bu iş bitti. Snodgrass'ın da diyeceği gibi.

Dün bir kitap yazdım. Belki de gelecek ay bunun üzerine bir dipnot ekler ve onu sattığımı söylerim. Evet, yarım yıl boyunca ağırdan aldıktan, kötü ve felce uğramış hissettikten sonra, satırlar kafamda orada burada uçuşurken ve fazlasıyla gerçek Gözü-Açık Will ve Haddini-Bil Sue'ya dün sabah başladım ve bam. Süslü püslü ve sanatlı ve soyut bir dizi yatağın içinden on tanesini seçtim, bir kez başlayıp kendimi kaptırdım ve daktilo edip *Atlantic*'e postalayıncaya kadar da (çift boşluklu yalnızca 8 sayfa!) durmadım. Sylvia Plath'tan *The Bed Book*.

Bunu yapmanın beni özgürleştirmesi ne tuhaf. Bir yarasaydı bu, kafamda kuluçkaya yatmış vicdan azabı gibi bir yarasa. Eğer yapmasaydım hiçbir şey yapamazdım. Hazır iyi bir fikir ve bu fikri kafasından çıkaramadığını söyleyen bir editör. *Atlantic* bunu reddetme aptallığım yaparsa başka biri havada kapacaktır diye hissediyorum ve şiirlerimi de alacak olurlarsa çok daha iyi olur. İki fikrim var, biri bir "Yalnız Park" üzerine ve diğeri bir "Kasaba ve Çok Dik Bir Tepe" (Noel ya da Paskalya için). Belki ilk reddimi almadan önce bunlardan birini sonuçlandırırım. Bir anda özgürleştiriyor beni - - - Ted'i de öyle. Bu sabah mecmua rafına gidebilir ve bir *New York Times*[1], *New Yorker* alabilirim ve kendimi boğuluyormuş gibi hissetmem ya da midem bulanmaz. Ben, kendi yerimi yapacağım, acayip, ufak tefek bir yer ama bulunduğum oda ve manzarası içinde mutlu olmama yetiyor.

1 *The New York Times*: İlk olarak 1851 yılında basılmaya başlanan günlük Amerikan gazetesi. (yay.n.)

13 Mayıs 1959, Çarşamba

R. B. beni rahatsız ediyor: Bir kedinin o minicik boklarının üstünü kumla örtmesi gibi, Kaliforniya'ya gitmeden önce her şeyin üstünü kapatmak istiyor gibiyim.

Diyorum ki, şu baskı noktalarından bahsetmeliyim: İntihar, bekâretin bozulması, T'nin kız kardeşi ve halihazırdaki yazma işleri; kemikleşmiş bir sosyal hayatımın olmayışı, yine de bunu umursamamam; çocuğumun olmaması. Bugün. Zihnimin tembelleştiği endişesi. Başka diller öğrenme.

Şiir kitabım *Bull of Bendlaw* (Bendlaw Boğası) çok daha iyi hazırlanmış. Ayrıca, bu gidişle, *The Arts in Society*'nin[1] "Sculptor"ı (Heykeltıraş), (satılamaz olduğunu düşünmeye başladığım) "The Goring"i (Boynuzlama) ve "Aftermath"i (Akıbet) kabul etmesiyle, 45 şiirin hepsi basılmadan önce yayımlayacağım yalnızca 13 şiir kaldı ve bu şiirleri satmak da çok zor olmamalı.

18 Mayıs, Pazartesi

Ted ve ben, iki çocuk kitabımızı yazıp gönderdik; henüz ses yok, elbette. Onunkini *Harper's* ve *Faber's*'a, benimkiniyse *Atlantic Press*'e. "Yalnız Park" için karnıma ağrılar sokan fikirlerim var, bir tek insanları nasıl içine çekeceğimi bulmam lazım.

Şiir kitabının ismini değiştirip ani bir ilhamla "Merdivenlerin Şeytanı" yaptım; umarım daha önce kullanılmamıştır. İlgi çekici bir isim olan "Bendylaw Boğası"nın muğlak bir yanı vardı, enerji fikri törensel biçimlerde kendini gösteriyordu; ama bu yeni isim, kitabımı tamamen kapsıyor ve en az umudun kendisi kadar aldatıcı olan keder, şiirlerimi "ifade ediyor". Bu isim işe yarar diye umuyorum.

Dün gece rüyamda oyuncak bebek gibi yedi kızı olan yaşlıca bir kadın olduğumu gördüm, kızlarıma gül renklerinde parti giysileri giydiriyordum fakat sarıların ve pembelerin arasında mavi ve mor giysiler de buluyordum. Müthiş bir

1 *The Arts in Society*: İlk olarak 1958 yılında yayımlanan sanat dergisi. (yay.n.)

tantana. Eldivenlerini giydir, cep harçlıklarını el çantalarına koy. Kızlarımdan biri iriyarı, sarışın ve çilliydi, Arden Tapley gibi, yalnızca o masum gençliğinden sonra ne kadar değiştiyse. Bir de George Starbuck'ın Houghton Mifflin'den bir şiir kitabı çıkardığını gördüm rüyamda, "Müzik Adamı" adında, daha önce hiç görmediğim, epey sağlam şiirlerle dolu muhteşem bir kitap. Kapak arası sayfaları çocuk kitaplarında olduğu gibi ördeklerle, renkli Jack Hornerlarla[1] süslenmişti. Kâğıt parçalarına karalanmış içten notlarla dolu bir zarf da göndermişti: Sevgili dostlarıma. Gülünç taşlamalar vs.

Birkaç ay hiç dokunmadıktan sonra son iki gündür şeritli kilimimle uğraştım. Shirley ile birlikte aldığım, zengin mavilerle, kırmızılarla, kırmızı-siyah örgülerle dokunmuş pek güzel bir şey. Lekeli bir pencere camına benziyor. Bugün onu temizletme riskini göze alacağım, sanırım.

Kafamda bir roman fikri var, adı hâlâ "Falcon Yard": Üç kadının öyküsü ya da aslında büyük ölçüde bir tanesinin: Carol, gayrimeşru çocuğuyla birlikte akıl hastanesindedir, yıllardır inatla en yakın arkadaşı olan Marty, bebek sahibi olamayacağını öğrenir. Carol'ın Falcon Yard denecek ağaçlı yolunun öyküsü. Şahsi bir hikâyesi olmadığından üzerinde çalışması çok daha kolay. Yaddo'da? Daha fazla çağdaş roman okumalıyım.

Dün gece, Hanover Caddesi'nden inerken, kalp şekilli ya da fistolu muhteşem kâğıtlarla sarılmış çiçek buketleriyle bütün o gösterişli İtalyan çiçekçilerin ve yedi katlı düğün pastalarıyla sayısız pastanenin önünden geçip giderken aklıma geldi, "Ay Sokağı". Bu ismi bir şiir ya da öykü hak ediyor.

20 Mayıs, Çarşamba

Şu anda tek ihtiyacım olan şey G. S. ya da M. K.'nin[2] Yale'i kazandığını duymak ve çocuk kitabımın reddedilmesi. A. S.

1 Jack Horner. Ünlü bir İngiliz çocuk tekerlemesi kahramanı. (ç.n.)
2 M. K.: Amerikalı yazar Maxine Winokur Kumin (1925).

kitabını HM'ye kabul ettirdi ve bu öğleden sonra şampanyasını yudumluyor olacak. Bir denemesi de P. J. H. H.[1] tarafından kabul edildi, kopyacı. Ama çok daha başarılı bir kopyacıya kim laf edebilir ki. McLean'deki şiir okumasından bahsetmiyorum bile. Ve G. S. dün geceki yemekte kaymakla beslenmiş bir kedi gibi halinden memnundu, çok mutluydu doğrusu, eh, çünkü A. S. bir anlamda onun bana verdiği karşılık. Ve şimdi, benim Withens üzerine yazdığım denemem P. J. H. H.'den geri dönecek ve yeşil gözlü öfkem beni çalışmaktan alıkoyacak. Ya da beni kış uykusuna ve daha çok çalışmaya sevk edecek. T.'ye hiçbir şeyden söz etme. Su sıçanlarıyla ilgili yazdığım ve okumadığı deneme hakkında P. J. H. H.'nin yazdığı nottan genelleme yapmıştı: Ah, bütün yazdıkların, bundaki sorun, çok genel olması. Bu yüzden yeni bitirdiğim "Sweetie Pie" (Tatlı Turta) öyküsünü ona gösterme zahmetine girmeyeceğim, bu engerek yılanını evden uzak tutup kendi başıma bir yerlere göndereceğim. Kabul alan ilk öyküm bana müthiş bir keyif verecektir: Ama bu olmasa bile, ben yavaş yavaş, zorlukla da olsa ilerleyeceğim, bir yıl kadar daha çalışabilir, şu anda olduğum kadar özgür olabilirim, henüz çocuğum olmadığı için özgürüm. Dün gece kavga ettik; benim için çalışmanın (hah, ben hiç çalıştım mı ki? Pek az) ve her şeyin en ufak bir gelişim göstermeden masamın üzerinde biriktiğini hissetmenin benim için ne denli katlanılmaz olduğunu anlama zahmetine girmiyor, bense gözümü bile kırpmadan, gergince, uzanıyorum, hava dehşet verici ölçüde rutubetli ve sıcak, çarşaflar nemli ve ağır. Sonunda kalktım ve Philip Roth'un *Hoşça Kal Columbus*'unu okudum, ilk kısa roman hariç, müthiş, zengin ve daima büyüleyici, keyif verici buldum. Hatta güldüm bile. Saat üçte yatağa girdim. Kötü bir uykuydu. Aynı düşmanca sessizliklere uyandım. Kahve yaptı. Yaptığı gürültü durmak bilmedi. Duşa girdim, kendimi daha iyi hissettim ve bu tatlı,

1 P. J. H. H.: *Christian Science Monitor*'da 1952-1963 yılları arasında editörlük de yapan, Amerikalı şair Peter J. Hermiker-Heaton.

mide bulandırıcı ağır havada postanın gelmesini, reddedilmeyi, R. B.'ye gitmeyi (ona bu son kıskançlıklarımdan bahsetmekten utanıyorum - - - beni dizginleyen, ona duyduğum fazla-profesyonel yakınlığın sonucu) bekliyorum. Sonra Sultanlar günün düzenini bozacak ve Boothlar akşam yemeğine gelecek. O biraz teselli olmalı, neredeyse acınacak derecede ciddi ve ağırbaşlı olsa da iyi biri.

R. B.'ye öfkeyle nasıl baş edeceğini sor. Söyleyecek tek bir şey var: Evet, dünyanın övgüsünü, parasını ve sevgisini istiyorum ve herkese, hele de tanıdığım ve benimle benzer deneyimlere sahip, benim bir adım önüme geçmiş herkese öfke duyuyorum. Peki, bu öfke içimde tekrar ve tekrar kabardığında ne yapmalı? Dün gece sorunun annem olmadığını biliyordum - - - o benim her şeyim ama ben anne imgesini bozdum ve şimdi o benim için bütün o editörler, yayıncılar, eleştirmenler ve dünya demek ve ben orada kabul edilmek ve eserlerimin iyi olduğunu ve onaylandığını hissetmek istiyorum. Ve işin garip yanı, bu yaptığım işte kaskatı kesilmeme neden oluyor, rahibelere özgü asıl-ödül-işin-kendisiymiş-gibi-çalış felsefemi yerle bir ediyor. Bunu bugün yık.

Ruth'tan bir şeyler öğren. Çalış, çalış. İçine dön. Orada her şey saf. Ya da bir gün öyle olabilir.

Duş al, temiz ol, renklerin ve hayvanların keyfini çıkar. İnsanların da, eğer yapabilirsen. Baskinleri ne kadar çok seviyorum. Herhangi bir lekeden uzak, insanlığın ve dürüstlüğün bir mucizesi olarak gördüğüm yegâne insanlar. DÜNYADA CİLASI OLMAYAN ŞEYLER HAKKINDA YAZMALIYIM. Aşk, nefret, felaket hakkında, bunu yapacak kadar çok şey biliyorum.

25 Mayıs, Pazartesi

Virginia Woolf'un *Yıllar*'ını[1] okuyorum. Yağmurla birlikte, burada, Londra'daki bir aileyle, orada, kırsalda, Oxford'dakini bir araya getirebiliyor. Fakat çok kopuk. Beş yılı, on bir yılı atla-

1 Virginia Woolf'un 1937 yılında yazdığı romanı *The Years*. (y.n.)

yarak, kişiden kişiye geçerek, bir anda küçücük bir kız çocuğu saçları kırlaşıp ellilerine gelebiliyor ve biz de böylece zamanın geçtiğini, hep hareket ettiğini öğreniyoruz. Ama tasvirler, gözlemler, yakalanan ve salıverilen duygular güzel; ışık saçan bir ağ her şeyi yakalıyor, yaşam bu, zaman bu.

Bense şimdi ağrı çekiyorum, ezici, öfkeli bir ağrı. Sabahın erken saatlerinde, doğudaki binaların üzerinden yükselen güneş, sarmaşığın üzerinde parlak, kızıl bir ışıltı yakaladı ve aydınlattı; Acorn Caddesi'nin aşağısmdaki bahçenin kırmızı tuğla duvarını saran yeni sarmaşık bu. Louisberg Meydanı'ndaki yapraklar artık öyle sıklaştı ki o azametli Yunan heykelini, yalnızca kafası kalmış, rengi solmuş, üstüne ışık ve gölgeler vuran gri bir kaya parçası olarak görüyorum. Bir hap daha içmeye cüret etsem mi? Ağrı geçecek olsaydı; ama o zaman daha da hasta olurum.

31 Mayıs, Pazar

Cennet gibi, açık, serin bir pazar günü, önümüzdeki hafta için belirli bir takvim var ve muhteşem bir mekân, yaratıcı güç ve erdem anlayışı. Erdem. Hakettiği karşılığı alacak mı merak ediyorum. Bu yıl altı öykü yazdım ve bunlardan en iyi üç tanesini son iki haftada! [Sırasıyla: *Johnny Panic ve Rüyaların Kutsal Kitabı*, "The Fifteen Dollar Eagle" (On Beş Dolarlık Kartal), "The Shadow" (Gölge), "Sweetie Pie and The Gutter Men" (Tatlı Turta ve Oluk Adam), "Above the Oxbow" (Oxbow'un Üstünde) ve "This Earth Our Hospital" (Bu Dünya Bizim Hastanemiz)] Çok iyi isimler. Daha iyilerinin olduğu bir listem de var. Tek bir tohum ektiğiniz yerden fikirler fışkırıyor.

Bu ay panik kuşumu zaptettiğimi hissediyorum. Sakin, mutlu ve huzurlu bir yazarım ben. Her öyküyle o hoş, öğrendiğim ve daha iyiye gittiğim hissiyle doluyorum ve aynı zamanda, ileriye, bundan on, yirmi öykü sonrasına baktığımda bütün bunların şu ya da bu açıdan eksik kaldığını bilmekten kaynaklanan mahmuzlanmış bir gerginlik de var.

Bu yıl yapacağımı söylediğim şeyi yaptım: Her gün boş bir sayfayla karşı karşıya kalmak, en derin duygularımla kendimi bir yazar olarak kabul etme korkumun üstesinden geldim, ne pahasına olursa olsun: Alacağım retler ya da kısıtlanmış bütçeler. En iyi öyküm "This Earth Our Hospital". (Şiir kitabımın ismini "Merdivenlerin Şeytanı" olarak değiştirdiğime bakılırsa Eliot tarzı başlıklarla dolu gibiyim.) Mizahla, çok renkli karakterlerle, iyi ve ritmik konuşmalarla dolu. Aynı yerde geçse de yalnızca bir-iki farklı karakteriyle daha çok bir deneme tarzında anlatılmış "Johnny Panic"ten sonra şaşırtıcı bir ilerleme.

Bir kitap düşünüyorum ya da bir öykü kitabı: "This Earth Our Hospital". Ona bu ismi vereceğim, benden erken davranan olmasın diye dua ediyorum. Sevinçten gözyaşı döküyorum.

Dün gece bir TV'nin yazma bursu için başvurumu buradan gönderdim. İşin garip yanı, bu burs planlarımızda öyle aksaklıklar yaratabilir ki bir yanım bunu hiç istemiyor ama yine de yılda 10.000 dolarla birleşince bu da bir gelir demektir. Oldukça ilgi çekici bir biyografim var, gencim, umut vaat ediyorum. Beş taneden birini neden bana vermesinler? Para, para. Hem ben CBS'i seviyorum. Birçok kanaldan çok daha özgünler. Başka bir sınav daha, *Mlle*'in haziran ayı gibi - - - tek fark daha tehlikeli olması: Geçer miyim, kendimi bozmamayı başarır mıyım? İlginç.

Geçen temmuzda yaptığım bir 'alıştırmadan' esinlenip yazdığım ve beni çok etkileyen "Above the Oxbow" ve "This Earth Our Hospital"ı hoş bir tezat oluşturacak şekilde *Atlantic*'e gönderdim. İkinci öyküyü almazlarsa, çıldırmış olmalılar. Amerika'nın En İyi Kısa Öyküsü olmalı bu.

Gülünç ve mühim bir biçimde, *Atlantic*'teki bu iki öykü, *New Yorker*'daki, şimdi baktığımda muhtemelen reddedileceklerini düşündüğüm iki öykünün üzerinde çok fazla durmaktan alıkoyuyor beni. *Atlantic*'ten bir ses çıkana kadar çok daha iyi iki öyküm daha olacak ve yavaş yavaş çoğalacaklar.

Hayatımda ilk defa engelleri aşıp ancak çok dar, tıkış tıkış

kayalıklarla dolu bir geçitten görebildiğim o durağan, yaratıcı *Bathlı Hatun* huylu denize ulaştığımı hissediyorum. Ev temiz, pırıl pırıl. Yapmam gereken işleri bitirdim, elimde yapılacak yeni işlerin listesi var:

Sistem ve Ben: sosyalleştirilmiş sağlık hizmetiyle yaşanan 3-4 anlaşmazlık üzerine esprili bir makale.

Colorado'daki Küçük Madenci Kasabası: ateşli romatizmadan hasta yatarken pembe dizilerin sera misali dünyasına kendini kaptıran genç bir kız hakkında: anne-babası ve çok güçlü hemşire figürü (bu hemşire, 15 yıl boyunca hayatında Steve Fasset'ın onun hayatı haline geldiği ve Steve onun isteklerine karşı koyduğundan bunu tahammül edilemez bulan eğlence düşkünü, hayır, hayır, ortaklaşa bir ilişki kurduğu ve aslında onun iyileşmesini istemeyen hemşiresini anlatıyor). Pembe dizilerle gerçek dünyanın birleştiği ve sonra ayrıldığı nokta.

Frances Howard'ın[1] Mount Vernon Caddesi'ndeki evinde akşam yemeği. Hemen göze çarpmayan, kadim bir zarafet. Lekelenmiş, kırmızı pelüş koltuklar, duvarlarda hâlâ parıldayan gümüş duvarkâğıtları. Julia Ward Howe arka planında, kuzenlerin minyatür yağlıboya tabloları. Yağ, karanfil ve ekmek kırıntılarıyla lezzetlendirilmiş domuz budu, kuşkonmaz ve tavuk suyunda pişirilmiş ve peynir ve ekmek kırıntılarıyla kavrulmuş ip gibi incecik erişteden oluşan hafif ve leziz bir akşam yemeği. Tatlı olaraksa vanilyalı dondurma, taze çilek ve parmak büyüklüğünde jöleli rulolar.

Bahçesi: İspanyol işlemeli çelik çiçek saksıları. Dört bir yana yapılmış tuğla çiçek tarhları. En güzel zamanı geçmiş uzun, Hollanda laleleri. Sarmaşık, yunuslu bir fıskiye. Fundalığın içinde bir kurbağa. Mührüsüleymanlar. Şebboylar. Ve tuğladan duvarlar oda uzunluğunda beyaza boyanmış, ışık veriyor, İspanyol avlusu etkisi yaratıyor. Arkadaki tuğla duvarın üzerinde yeşil yapraklarla örülü bir kafesi, loğusa otları ya da o tip bir asma bürümüş. Muazzam bir ağaç, ne ağacı acaba, şu sivrisinek

1 Amerikalı şair Frances Minturn Howard (1905-1995).

ağaçlarından, cennet ağaçlarından, binaların arasında ışığa doğru yükselmiş. Rom ve limon suyu ve suyun o serin zarif şırıltısı.

Hindistan'daki caynist keşişler; her gece aksi yönde ilerleme yemini ettiklerinden ancak 3 aylık yağmur sezonunda görülebilirler. Poona, Agra, vesaireden para ve Harvard bursu için detaylı metaforik ricalar. Hindistan'a özgü peri masalları, büyük şairlerin kötü çevirileri.

Bu hafta onca şey yazdıktan sonra, iyi bir sevişme sonrası gibi çok uykuluyum. Şiirlerim artık çok arkaplanda kaldı. Bu düzyazı denen şey şiirlerin ağır kısıtlamalarına karşı sağlıklı bir panzehir.

Hayatım boyunca sahip olduğumdan çok daha mutlu bir hayat anlayışına sahibim; öyle çok yoğun değil belki, yavaş ama emin adımlarla ilerliyor. Üstüne güneşin vurduğu sakin bir deniz gibi. Bu müthiş huzur denizi bütün o kayalıklı, dar geçitleri de içine alıyor.

6 Haziran, Cumartesi

Hatırladığım bir rüya gördüm; bu sabahki posta kadar yerinde ve ironik. Dün gece ve bugün J. D. Salinger'ın uzun *Seymour: Bir Giriş*'ini okudum, başta Kafka, Kierkegaard vesaire ile ilgili laf kalabalığı pek hoşuma gitmese de giderek büyülendim. Ah rüyamda nasıl keyifle, elime bir *The New Yorker* aldığımı, üçüncü öyküyü açtığımı (arkada değil, burası önemli, sağ tarafta kendine ait bütün bir ön sayfayı kaplayan) ve titizlikle yazılmış bir elyazısı gibi görünen o çok çekici *New Yorker* başlık tipiyle yazılmış "This Earth - - - That House, That Hospital"ı okuduğumu gördüm. Bir kalp çarpıntısı hissettim (uykum, uyanık hayatımın akla yatkın bir sureti haline geliyor) ve "Bu benim başlığım ya da onun bozulmuş bir hali" diye düşündüm. Ve elbette ki öyle: "This Earth Our Hospital"ın değiştirilmiş hali veya çok iyi ya da berbat bir çeşidi. Okumaya devam: kendi düzyazım: "Sweetie Pie" öyküsüydü bu, arka bahçe masalı, içindeki sözümona Salinger çocuğuyla. Beuscher beni tebrik ediyor. Annem yüz çeviriyor, "Bilemiyorum,

bununla ilgili bir şey hissedemiyorum işte," diyor. Ki bu, sanırım, R. B.'nin annem haline geldiğini gösteriyor. Kendimi ışıl ışıl hissediyordum, yüzüme bir *New Yorker* ışıltısı vuruyordu. Tıpkı bir kano evinde kızlığını kaybettikten sonra kızlığını alan yakışıklı gence: "Farklı görünmüyor muyum?" diye soran İngiliz sosyetesinden Susan isimli genç kızı andırıyor. Ah, farklı görünüyordum. Genelde cansız ve hamur renginde olan yüzümden soluk renkli, güçlü bir ışık fışkırıyordu. Bu sabah posta kutusunda muhterem Dudley Fitts'ten[1] gelen, uyuşmuş halimle "The Bull of Bendylaw"u bir anlamda reddeden, "bir fısıltıyla" kaçırdığımı, yedek olduğumu ama onu vazgeçirenin teknik bir bitiriş (!) yapmaktaki eksikliğim, hoyratlığım, tereddütüm, dört ya da beşi dışındaki bütün şiirlerdeki belirsizliğim olduğunu söylediği bir mektupla uyandım. Esas kusurumun makine gibi heceli bir son darbe olması. Gerçek bir Kötü Şans hissi. Yanlış gerekçelerden başka bir şeyler için de beğenilecek miyim hiç? Kitabım olabileceği kadar bitmiş halde. Ve Hudson'dan kabul aldıktan sonra, bütün bu 46 şiirin birkaç ay içerisinde kabul edileceğine dair büyük umutlarım var. Ne olmuş yani. Bir galibim yok benim. Şunu ya da bunu, birini ya da diğerini eksik bulacaklar. Ben de bu üstadların çok azının fikrine saygı duyuyorum zaten. Lowell tipik bir örnek. Pek azı, o da olursa, nasıl çalıştığımı, nelerin üstesinden geldiğimi bilecek. Kolay şiirselliğimin üstesinden gelmek için verdiğim bütün emeğin yalnızca onları kaba saba, şiirsellik karşıtı, şiirsel olmayan biri olduğuma inandırması ne ironik. Tanrım.

10 Haziran, Çarşamba

Yatakta okuyorum. Sıcak rahatlatıyor. Bu sabah *The Lonely Crowd*'a[2] başladım; dün gece bitirdiğim Virginia Woolf'un

1 Amerikalı şair, eleştirmen ve çevirmen Dudley Fitts (1903-1968).

2 David Riesman, Nathan Glazer ve Reuel Denney tarafından hazırlanan *The Lonely Crowd*, 1950 yılında yayımlanan sosyololik analiz kitabıdır. İng. Yalnız Kalabalık. (yay.n.)

Yıllar'ının panzehiri. Çırpınıyor, örümcek ağlarını atıyor. Rose, 9 yaşında, bir akşam vakti tek başına gizlice dükkâna giriyor. Sonra şişmanlıyor, saçları beyazlıyor, 59 yaşında, laflara, ışıklara, renklere atlıyor. Elbette, hayat bu değil, bu gerçek hayat bile değil: uzun süreli aşklara, kıskançlıklara, sıkıntılara açılan kadın dergileri bile yok. Asıl eğlence, hiç kan dökmemiş sıkıcı, yaşlı kadınlar topluluğundaki en sığ gözlemcininki. Woolf'ta eksikliği hissedilen bu. Patatesleri ve sosisleri. Onun aşkı, çocuksuz hayatı nasıl ki Bayan Ramsey, Clarissa Dalloway dışında bunu hep gözden kaçırıyor. Elbette orada geçerliyse, İngiltere'nin genel coğrafyasına hâkim olan şimşek efektlerine takılıp kalmamalıydı; bunlar her ne kadar güzel, özenli olsalar da, son tahlilde, okul-yazısı materyali sayılır. Bu bölük pörçük kargaşadan en iyi eserler çıkar. Hayat elbette bölük pörçük, sağır insanlar ana fikri duymuyorlar, âşıklar saçmasapan şeylerde birbirlerine kahkahalarla gülüyorlar ama o alay, altında daha derin bir zekâ barındırmıyor.

R. B. ile ne konuşmalı? İş, anlam çıkarma isteği. Almanca öğrenmek. Yazmak, bir Rönesans kadını olmak.

13 Haziran, Cumartesi

Sabaha karşı üçe kadar ayaktaydım, yine kafamın tepesi patlayacakmış gibi hissettim, bilgiyle öyle dolu, öyle doluydu ki. Yale'i George Starbuck'ın kazandığını öğrendim dün. Bunun onun en iyi olduğunu kanıtladığından emin. Arayıp, "Aaa, sana söylememiş miydim?" diyor. Kendimi daha öncekinden daha iyi bir kitaba hazırlıyorum ama bu bir seviye meselesi ve John Holmes da bunun fena halde içinde. Onunla ve Ted'in karşısına çıkan tek kalın kafalı ve kesinlikle berbat eleştirmen olan Galway Kinnell ile Kinnell'ın Houghton Mifflin tarafından kabul edilmesini ve Lamont Ödülleri'ne başvurmasını kutlamak için gece bir yerlere gitmeye davet etti bizi. Kinnell elbette kazanacaktı.

Çay içtim, saat akşam 10 gibi biftek ve kızarmış patates yedim, biftek, elbette, DeLuca'dan aldığımız ilk yapmacık biftekti

COSMOPOLITAN'ı baştan sona okudum. Ruh sağlığı üzerine iki makale. Üniversiteli bir kızın intiharı üzerine bir tane de ben yazmalıyım. ÖLDÜĞÜM GÜN.

VE bir öykü, hatta bir roman. TIMARHANEDEN çıkmalı. Ruh sağlığı konularına olan ilgi giderek artıyor. Ben de yaraları sarıp, bunu yeniden yaratmazsam eğer aptalın tekiyim demektir.

Kısa kollu açık mavi gömlekleri ve peygamberlerinkine benzer şapkalarıyla aşağıda her yerde, yağmurun altında postacılar duruyor. Ah bir sözcük, her şeyi bambaşka bir hale getirecek bir sözcük. Geri çekildim ama benliğimin ve 'Başarı Güçlerini' insanların gözünün önünde tasdik ettirme ihtiyacımın eriyerek gözlerimin önünden kaybolup gittiği yere geri dönüyorum ve dünya da, ona duyduğum bütün merakla ve acıyı, kederi, kıskançlığı, sohbeti klinik anlamda gözlemleme ihtiyacıyla birlikte geri dönüyor ve ben, bu kısıtlı boş duvar, tamamen alakasızım.

Sokakta Bir Postacı Gördüğümde Kalbim Hop Ediyor.

R. B. için: Benim için asıl önemli olan ne zaman bebek sahibi olacağım değil, bir, belki daha fazla, bebek sahibi olmak. Ölümün şu tanımı her zaman hoşuma gitmiştir: Yaşantıya Ulaşamamazlık; Jamesvari[1] bir düşünce de olsa, çok iyi. Bir kadının kendinden başka bir şeye dönüşmesi için, bu ötekilikten ayrılması için, onu beslemek ve onun için sütle bal olmak için dokuz ayı vardır. Bundan mahrum olmak bir nevi ölümdür. Sevdiğin adamın çocuğunu doğurarak aşkı tamamına erdirmek her türlü orgazmdan ya da fikri uyumdan çok daha büyüktür.

15 Haziran, Pazartesi

Jean Stafford okudum, Elizabeth Hardwick'ten çok daha insani. Hardwick'in karakterleri çok düz sevimsiz zaten. Yazar ve okurun o üstün konumunun yarattığı his - - - bebek bile, Agatha'nın tüm kurnazlığıyla fark ettiği gibi, yalnızca tek bir paragrafta bahsedilse bile, günahlarından arınmamış, edepsiz

1 Henry James.

bir bela. Stafford ise renkle, sıcaklıkla, mizahla dolu; onun cadıları ve bebek hırsızları bile insani, komik, dünyanın bir parçası, ıslak kirpikli dümdüz ufacık siluetler değil.

AKIL HASTANESİ ÖYKÜLERİ: Lazarus teması. Ölüp geri gelmek. Termometreleri patlatmak. Vahşi koğuş. AŞKIM LAZARUS.

Sanırım 'Bizim Postacı'yı gördüm, hoş kokulu puroları olan. Rüyamda kadın doğum uzmanı öykümün *Atlantic*'teki hastane öykümle aynı başlık altında yayımlandığını görmüş olsam da kendimi *New Yorker*'dan ret almaya alıştırmalıyım, alıştır kendini.

Katlanılmaz bir sabırsızlık duyuyorum. Bu hafta *The Bed Book Atlantic*'ten ya kabul ya da ret alacak, gözden geçirilmiş halini Emilie McLeod'a gönderdim. Yale'i Starbuck'ın aldığını öğrendiğim, Fitts'in yorumundan hayal kırıklığı duymuş olsam da artık kabullendiğim tatsız haberden ve Maxine K.'nin de (kim bilir daha kaç kadının daha) Henry Holt'tan bir mektup aldığını duyduktan sonra Holt tarafından basılmayı isteyip istemediğim konusunda epeyce şüpheye düştüm: Beni Lamont'a aday göstermedikleri sürece bunu istemeyeceğime dair bir his, bir çeşit gurur. Keşke Knopf kitabımı kabul etse, o zaman Lamont'un canı cehenneme. Knopf ya da Harcourt, Brace veya Macmillan (belki) veya Viking. Keşke Rosenthal bana Macmillan hakkında bir şeyler yazsa. Ama kitabımın, her ne kadar tatsız olsa da, onu satacak bir ödüle ihtiyacı var.

ŞİMDİ: George, Jan ve Ann ve çocuklar hakkında bir öykü. Katlanılmaz bir kadın (bendeniz oluyor, tabii) dağılmış bir aileye dahil olur. G.'nin kendisinden pek hoşlanacağını düşünür, bunu deli karısına (kadın hastadır, demek istediğim, gerçekten hasta) söyler, bu kadın Ann'dir elbette, çok zeki olduğunu sanır. Derken, A.'nın kitabı kabul aldığında, bunun gerçekten A. olduğunu öğrenir, öfkeden deliye döner. İnsanları yardıma çağırır, sosyolog arkadaşını çocuklara zulmedilmesini engellemek için insanları yardıma çağırmaya zorlar. Parkta geçen bir gün. Çocuklar konuşamıyordur, kendisini güvercinlere fıstık atarken

bulur. Ördekler, sincaplar, çocuklar ilgisiz, boş boş bakıyordur. Kötü bir koku alır, kız oturduğu banka işemiştir. Yarın gazetede o küçük kızın evin çatısından düşerek öldürüldüğünü okusam hiç şaşırmazdım. Elbette o asla böyle şeyler okumaz. İyi niyeti yoldan çıkmıştır; hissettiği acıma hissi G.'nin onun âşığı olması koşulunda kendiliğinden doğacaktır ama bu konuda aldatılınca, yalnızca çirkin bir işgüzarlığa dönüşür. OLİMPOSLULAR. Ritz barındaki zavallı, evli şairler.

GÜMÜŞ PASTA SERVİSİ: Bayan Guinea ve Sadie Peregrine: İki ihtiyar huysuz ve kavgacı horoz. İki yalnızlık ve aksilik kumkuması. Tuhaf bir dostluk. Kurbağalar: Soğuk, yapış yapış hayvanlar. Bayan Guinea'nın duyguları, düşünceleri. İç karartıcı, kederli. Kilim değiştirme hadisesi. Üst kattaki durmadan tartışan, ağlayan ama besbelli mutlu olan genç, mutlu çiftten intikam alma. Kırık bacak. Pasta servisini arar, fakat bulamazlar. Kederin adabının sembolü. Bayan Doom.

Ann Peregrine intiharını düzenlerken ev temizliği yapar gibi sistemliydi.

16 Haziran, Salı

Bir keşif. Bunu çoktan keşfetmiştim ama ne anlama geldiğini bilmiyordum. Bir keşif, bir isim: SADIE PEREGRINE. "Gümüş Pasta Servisi" öykümün başlarındaki Bayan Whatsis yapmıştım onu. Bir anda *Falcon Yard* romanımın baş kadın kahramanı oluverdi. Ah, ironi. Ah, karakter. Öncelikle: S.P., adımın baş harfleri. Bu daha yeni aklıma geldi. Sonra, Peregrine Falcon. Ah, ah. Kimse bunu düşünmemiş olsun lütfen. Ve Sadie: Sadist. Göçebe. Bu Sadie Peregrine, Yaddo'da levrek avlarken roman yazmama yetecek her şeye sahip.

Dün İspanya'dayken yazdığım öyküleri okudum. Çok karamsar. Öyle YAVANLAR ki. Onları okumayı kim ister ki. Koşullar, Dul Mangada, Prado, Kara Boğa, Çöp Adam, hepsi bütün renkleriyle zihnimde. Ama anlatım öyle sıkıcı ki. Az kalsın ağlayacaktım.

Ya 1956'da yazdığım üç öykünün bana 1959'da sıkıcı gelmesi gibi yeni bitirdiğim bu dört öykü de editörlere sıkıcı gelirse?

BUGÜN ÜÇÜNCÜ EVLİLİK YILDÖNÜMÜMÜZ: Ted iyi şemsiyemizi (bana aldığı ilk hediye bir şemsiyeydi, bu kaybolan farklı bir tane, birkaç tane şemsiye kaybetmiştik, bu üçüncüsü sanırım) dün kitapçıda birbirimize yıldönümü hediyelerimizi alırken kaybetmiş: Will Grohmann'ın *Paul Klee* kitabı. Müthiş. Tüm renkleriyle gemici.

20 Haziran, Cumartesi

Her şey kısırlaştı. Dünyanın külünün bir parçasıyım ben, hiçbir şeyin büyümeyeceği, hiçbir şeyin çiçek açmayacağı, meyve vermeyeceği bir şeyim. 20. yüzyıl tıbbının pek sevimli diliyle, yumurtlayamıyorum. Ya da yumurtlamıyorum. Bu ay yumurtlamadım, geçen ay yumurtlamadım. On yıldır bütün o sancıları boşuna çekmiş olabilirim. Şu anda olduğum yere gelmek için çabaladım, kanadım, kafamı duvarlara vurdum. Dünya üzerinde benim için doğru olan tek adamla, sevebildiğim tek adamla birlikte. Mümkün olsaydı eğer menopoza girene kadar çocuk doğurabilirdim. Çocuklarımız, küçük hayvanlarımız, çiçeklerimiz, sebzelerimiz ve meyvelerimizle dolu bir ev istiyorum. En derin en zengin anlamıyla 'Toprak Ana' olmak istiyorum. Bir entelektüel, kariyer odaklı bir kadın olmaktan vazgeçtim: Bütün bunlar benim için yanıp kül oldu. Peki kendi içimde neyle karşılaşıyorum? Külle; gitgide daha fazla külle.

O korkunç, planlı, klinik cinsel ilişki döngüsüne gireceğim, âdet gördüğümde, cinsel ilişkiye girdiğimde koşa koşa tahlil yaptırmaya gideceğim. Şu bu aşıları olacağım, hormonlar, tiroit, kendimden başka bir şeye dönüşeceğim, yapay bir şeye dönüşeceğim. Bedenimse bir test tüpüne dönüşecek. "Altı aydır hamile kalamayan birinde bir sorun var demektir, şekerim," dedi doktor. Ve, rahmime soktuğu bir ucunda pamuk olan küçük çubuğu çıkarıp yanındaki hemşireye doğru tutup: "Kapkara." Eğer

yumurtluyor olsaydım, yeşil renkte olurdu. Ne gariptir ki, aynı test şeker hastalığını tespit etmekte de kullanılıyor. Yeşil, hayatın, yumurtaların ve şeker sıvısının rengi. "Doktor benim tam da yumurtladığım günü buldu," dedi hemşire bana. "Müthiş bir test, daha ucuz, daha kolay." Hah. Birdenbire benliğimin en derin temelleri sarsılıyor. Müthiş bir acı ve çabayla, arzularımın, duygularımın ve düşüncelerimin normal bir kadınınkilerin çevresinde döndüğü şeylerin çevresinde dönmeye başladığı noktaya geldim ve bir de ne göreyim? Kısırlık.

Birdenbire her şey meşum, ironik, ölümcül bir hal aldı. Eğer çocuk sahibi olamazsam - - -ve eğer yumurtlayamazsam, nasıl? - - - nasıl ben olurum? - - - Ölürüm. Kadın bedenimde ölü. Cinsel ilişki ölü bir şey haline gelir, bir çıkmaz sokak. Hiçbir şeyden zevk alamam, tam bir alay konusu. Yazdıklarımsa çiçek açan ve meyve veren güzel bir hediyenin, bir mükâfatın yerine, gerçek hayatın, gerçek duyguların boş ve eksik bir telafisi olur. Ted bir aile reisi olmalı. Bense bir anne. Ona duyduğum aşkı, aşkımızı, bizi, bedenim aracılığıyla, bedenimin kapıları yoluyla ifade etme şansım tamamen kayboldu. Bu konuda anormal derecede karamsar olduğumu söylemek herhangi bir kadının yumurtlamamayı kibirli bir sırıtışla karşılaması gerektiğini söylemek olur. Ya da bir "espri anlayışıyla". Yine, hah!

Hiç postacı görmüyorum. Güzel, açık bir sabah. Ağladım, ağladım. Dün gece, bugün. Ted'i kısır bir kadınla nasıl evli tutabilirim? Kısır kısır. Son şiiri, kitabına adını veren şiiri, kısır bir kadını doğurgan hale getirme töreni: "Yaşayanların zincirinden kopup gelmiş / Geçmiş kadının içinde öldürülmüş / Gelecek fırlayıp gitmiş." "Şu donmuş olana dokun." Tanrım. Ve yazdığı çocuk kitabı, tam da benim doktora gittiğim gün, yani dün, T. S. Eliot'tan uzun bir övgü mektubu alıyor. *Meet My Folks!* (Bizimkilerle Tanış!) Ve bunu ithaf edecek ne bir çocuk var, ne de bunun için bir adım ya da bir umudum. Benim *The Bed Book*'umsa: Henüz bir yerden kabul amadı ama alacak, o şüpheli McLeod onu

reddetse de reddetmese de ve ben onu Marty'nin evlat edindiği ikizlerine ithaf edeceğim. Tanrım. Bu dünyada kaldıramayacağım tek şey. Ürkütücü bir hastalıktan da kötü. Esther multipl skleroz hastası ama çocukları var. Jan deli, tecavüze uğramış ama çocukları var. Carol evli değil, hasta ama bir çocuğu var. Ve ben, aşkta çocukların sevinci taçlandırması gerektiği noktaya gelmişken burada böyle oturmuş tırnaklarımı kemiriyorum. Ne yapacağımı hakikaten bilmiyorum. Bütün neşem ve umutlarım tükenmiş durumda.

16 Eylül, Çarşamba

Sıcacık bir rüyadan balık tutmaya gitmek için eşyalarını toparlayan Ted'in hışırtıları ve kıpırtılarıyla uyandım. Hava daha karanlıktı, biraz daha uyku, sonra sık çam ağaçlarının arasından yatay bir biçimde inen ışınlarla kıpkırmızı güneş gözüme vurdu. Son birkaç gündür canıma okuyan, o bitkin düşüren, midemi ağzıma getiren bulantı geçmiş. Gökyüzü melekler için yeterince açık. Islak çiy damlacıkları ayaklarımın altındaki pas rengi çam iğnelerinin üzerinde parıldıyor. Muazzam yemek odası çok şık: Karanlık kirişli tavan, yüksek oymalı sandalyeler ve devasa masalar. Cilalanmış ahşapların üzerindeki bir duvar süsünde kızıl balçıktan bir alçı. Bal, peteğinden sızıyor, ısıtıcının üstündeki kahvenin dumanı tütüyor. Haşlanmış yumurta ve tereyağı. Kurşunla kaplanmış pencerelerden bakınca yeşil tepeler eriyip maviye ve bahçedeki fıskiyenin buz beyazı mermer heykellerine karışıyor. Garajın üstüne taşındığımızda bu ihtişamı özleyeceğim - - - yaldızlı eski kadife yastıklar, yıpranmış görkemli halıların sıcaklığı, evin içindeki fıskiye, buzlu cam, Trask çocuklarının yağlıboya tablosu, mehtaplı deniz, George Washington.

Dün korkunç bir bunalımdaydım. Hayatıma dair görüntüler, az kullanılmaktan küçülüp beni bir çeşit yumuşak-beyinli sersem haline getiriyor. Henüz bitirdiğim on yedi sayfalık öyküden

tiksindim: karısının isteğiyle gerçekleşmiş gibi görünen, bir ayı tarafından öldürülen adam hakkında ama hiçbir derin duygusal gizli etkinin hissedilmediği ya da gelişmediği zor, yapay bir öykü. Sanki küçük, hijyenik, şeffaf kapaklar yaşanmışlıklarımın köpüğüne ve derin temelleri olan şişkinliğine ket vuruyor. Oldukça yapay heykeller dikiyorum. Kendimin dışma çıkamıyorum. Dövme öyküsünde bile daha iyi bir iş çıkarmıştım: dış dünyayı ele almıştım. Şiirler hiçbir yerde:

Pencerenin dışındaki ıslak eğreltiotu

Dün Ted'in stüdyosunda ayak tabanlarımı ısınsınlar diye sobaya dayamış Arthur Miller okurken kendi kendime şöyle dedim. Yazdıklarımın hiçbir şey olduğunu, beni hiçbir yere götürmediğini düşündüğümde bir çaresizlik hissediyorum: Çünkü benim başka bir işim yok - - - ne öğretmenlik, ne yayıncılık. Ve bütün vaktim kendime ait olduğu için suçluluk duyuyorum. Bir sincabın bulduğu fındıkları biriktirdiği gibi ben de para biriktirmek istiyorum. Ama para neye yarayacak ki. Burada zarif yemekler yiyoruz: Uykuluklar, sucuklar, domuz pastırması ve mantarlar; jambon ve turuncu tatlı patatesler; tavuk ve yeşil fasulyeler. Sebze bahçesinde dolaştım, çalılarda asılı duran fasulyeler, sarı ve turuncu renklerde, benekli yaprakların arasında olgunlaşan balkabakları, mısırlar, asmalarda mora çalan üzümler, maydanoz, ravent. Ve gençliğimin o sağlam, güven dolu, hep bir amaca yönelik günleri nereye kayboldu diye sorguladım. Orta yaşların o meyve veren zenginliğine nasıl ereceğim. Çalıştığım sürece. Dikenli bir taç gibi çevremi saran, o hep suçlayan, asla memnun olmayan tanrılardan kurtulursam. Kendimi, kendimi unutursam. Dünyanın bir aracı haline gelirsem, dünyanın dili, sesi. Egomdan vazgeçersem.

Birinci şahsın ağzından anlatılmış bir öykü dene ve John Updike'ı ve Nadine Gordimer'ı unut. Neticeleri, satışları unut. Ne yapıyorsan bir tek onu sev ve yap. Almanca öğren.

Miskinliğin, ölümün müjdecisinin hüküm sürmesine asla izin verme. Yeterince şey oldu, hayatına yeterince insan girdi, sana öyküler, hatta bir kitap bile yazdıracak kadar insan. Yani bunları sayfalara dök ve bırak kendi kaderlerini çizsinler.

Sabahın ilk ışıklarında, her şey mümkün; tanrı olmak bile.

25 Eylül, Cuma

Yine Ted'in balık tutmaya gitmek için yaptığı hazırlıklara uyandım. Uyandırıldığım için aptal gibi mızmızlandım: Bu bir adamın karısını öldürmesi için yeter de artar bile. Ben yataktan kalkmaya karar verene kadar o neden yatakta çıtını çıkartmadan dursun ki? Saçma. Zira ben kötü bir rüyadan uyanmıştım. Ah, bende kötü rüyadan daha bol ne var. Bunları kendime saklamalıyım yoksa dünyayı da deliye döndüreceğim. Büyük bir sancıyla normal boyutlarda bir çocuk doğurdum, tek sorun bunun tam da beş aylık bir bebek olmamasıydı. Bankoya gidip her şeyin yolunda olup olmadığını, bir sorun olup olmadığını sordum ve hemşire, "Ah, burnunda bir rahim yuvası var, ama kalbinde hiçbir sorun yok." Nasıl ama. Rahimde boğulmanın sembolü mü? Ölmüş annenin gözlerini Göz Bankası'nın kesip çıkartması imgesi. Bir rüya değil ama bir görü. Kendi kendimi bastırdığımı hissediyorum yine. O eski güz hastalığı. Geldiğimden beri Almanca çalışmadım. Açıp sanat kitaplarına da bakmadım. Bunun için bir öğretmenin yaptırımına ihtiyaç duyuyormuş gibi.

Dün yaklaşık bir saatimi Yaddo Kütüphanesi hakkında notlar almaya harcadım çünkü bu hafta sonu bütün konuklar geldikten sonra o muhteşem malikâneyi kapatacaklar. O meşhur Kurul. John Cheever, Robert Penn Warren. Onlar için diyecek hiçbir şeyim yok. Zengin bir iç dünyaya sahip olsam da fark etmezdi, neyse ki bomboş. Akademik derece yapmak işime yarar mıydı? Çok daha fazlasını bilmeliyim, çalışmalıyım, kavrayışımı geliştirmeliyim ama bütün bunları neden tek başıma yapamıyorum? Kararlılığım nerede? Bir hayat fikri benim hayat yolumun önünü

kesiyor. Edebiyata duyduğum ilgi beni kötürüm bırakmış gibi: Yine de sayısız profesörü destekliyor ve hepsi bir hayat ediyor. Bir amaç sahibi olma duygumu dengelemek için bu çaresiz iş-güç sahibi olma ihtiyacı hep var.

Dün, her zaman garajın orada pusuya yatıp bizi bekleyen ve onu en son okşadığımızda Ted'i ısıran o muazzam kalın tüylü kaplan kedi, Bayan Mansion'ın elini öyle bir ısırdı ki kadın hastaneye gitmek zorunda kaldı. Sanırım kediyi öldürecekler. Görünürde yok. Bayan A.[1] da kendininkini öldürecek, akşam yemeğinde birdenbire bunu duyurdu: "Beni kısıtlıyor. Dokuz yıl yaşadı, yeterince uzun işte." Böyle ansızın ortaya atması ne tuhaf, ne soğuk şey.

Şu ana kadar iyi tek bir şiir yazdım: Ölü yılan üzerine imgeci bir parça. Cornucopia'nın konudan konuya atlayan biyografisi üzerinde çalışıyorum. Bundan sonra basit bir kızın çiftlik öyküsünü yazmayı deneyeceğim: Eudora Welty'yi yüksek sesle okudum. Jean Stafford'tan çok daha renkli ve büyük bir dünyası var onun, her nasılsa.

Eşekarıları abajura üşüşüp sonra gözden kayboluyorlar. Tenim karıncalanıyor. Güneş, çamların arasındaki boşluklardan sızıyor, iğnelerde parıldıyor. Kargalar gaklıyor. Kuşlar şakıyor. Olası öyküler için olayların listesini yap. Konu bulmak için şiir oku. Yılan şiirimin yanında, kitaptaki şiirlerimin hepsi hayaletler ve başka dünyadan gelen tehlikeler hakkında - - - R. Frost bunu beğenmeyecektir, eminim ama keşke biraz acele etseler de bunu öğrensem.

26 Eylül, Cumartesi

Dün gece müzik odasında Schwarzkopf'un "Schubert Lieder"ini dinledim. Beni büyük ölçüde etkiledi, "Who is Sylvia" (Sylvia Kim) ve "Mein Ruh ist hin" (Huzurum bitti) kulağa çarpıyor, orada burada sözcükler: Üstesinden gelmekte

1 Yaddo yöneticisi Elizabeth Ames.

zorlandığım dil-bilmezlik yüzünden yabancılaştığım kendi geçmişime dair güçlü hisler.

Bolca Eudora Welty, Jean Stafford okuyorum, Katherine Anne Porter'a da bir göz atmalı. *A Worn Path* (Aşınmış Bir Yol), "Livvie", "The Whistle"ı (Islık) yüksek sesle okudum. Bu, hayranı olduğum sözcükleri dilimde hissetmenin bir yolu. "The Interior Castle" (İç Kale) katlanılmaz acının dehşetengiz, ürkütücü bir yorumu.

Postadan bir şey gelecek diye beklemekten sıkıldım. İki çocuk kitabı: "The Bed Book" sınırlı ve çok ince geliyor şimdi gözüme. "Max Nix" oldukça sıradan görünüyor. Yine de bir başkalaşım hayali kuruyorum: Bir kabul mektubu. H. Holt'tan şiirlerle ilgili hiç ses çıkmadı. Robert Frost ise HAYIR deme zahmetine bile girmedi henüz. Onlarla ilgili içimde tuhaf bir his var: Kendileri adına karar veremiyorlar. Bu yüzden de desteklemeyecekler.

Bütün tecrübelerden yararlanabileceğim derin öykülere girişmem gerek. Bir kişinin bakış açısından anlatmalı: Kendinden yola çık ve dışarıya doğru genişlet: İşte o zaman hayatım etrafı camla çevrili bir kafes olmaktan çıkıp ilgi çekici bir hale gelecek. Keşke bir öykünün içine girebilsem. "Johnny Panic" fazla fantastik. Keşke onu gerçekçi bir hale getirebilsem.

28 Eylül, Pazartesi

Çok sabırsızım. Yine de en önemli şey iyi işleri biriktirmek. Eğer, EĞER duygularımı ifade eden anlamlı bir düzyazı yazabilseydim, özgür olurdum. Mükemmel bir hayat yaşamak için özgür. Sözel anlamda bastırıldığımda çaresiz kalıyorum. Kendimi ağız kalabalığı yapmanın yollarına çekmeliyim. Bu şeyleri ÇÖZÜMLEMEM lazım. İlk işim gerçek yaşanmışlıklarımı eski bir yara gibi açmak; sonra onu genişletmek; sonra tek bir tüy üzerinde çok renkli bütün bir kuş yaratmak olmalı. Bir-iki *New Yorker* öyküsüne Çalış, çalış. Şimdilerin üretken Mavis G.'si gibi.

Dün gece rüyamda babamın demirden bir geyik heykeli

yaptığını gördüm, heykelin metal kalıbında bir kusur vardı. Geyik canlandı ve boynu kırılıp yere düştü. Vurulması gerekiyordu. Kusurlu sanatı aracı yaparak babamı onu öldürmekle suçluyordum. Buradaki hasta kedilerle bir ilgisi olabilir mi?

K. A. Porter yazı yazarken insanlarla konuşamıyor, yemek yiyemiyor.

Kulağım ağrıyor. İçi suyla ya da pamuk parçalarıyla dolu sanki.

Dün malikânenin arka kapısına korkunç bir papaz geldi; parlak, çiğ suratı daha henüz rendeden geçirilmiş gibi görünüyordu. Siyah palto, beyaz yaka bandı. Jim Shannon'u[1] sordu. Nerede olduğunu bilmiyordum. Sakız gibi bir şey çiğniyordu, aksırıp tıksırıyor, iki madeni parayı birbirine sürtüyordu. Ona ve karısına malikâneyi gezdirmemi istedi benden. Uzaklaştım, bunu yapmaya yetkim olmadığını söyledim. Nesin sen, yazar mı? İtici, cahil ve tuhaf biçimde mide bulandırıcı bir adam.

İhtişamlı rüyalar da var: *N. Y.* çizimlerimi kabul ediyor. Sandalyeler ve sepetler çizip durmam onaylanmış oluyor.

29 Eylül, Salı

Sisli, yağmurlu bir gün. Uykulu kuş cıvıltıları. Üzerimde profesyonel hikâye anlatıcılarının metanetinin ağırlığı var: henüz yanına bile yaklaşamadığım bir şey. Garaj odasında bekleyen bir kahvaltı: özel bir yurdu, bir timarhaneyi, bir akıl hastanesini andırıyor. Parlak muşamba, düz, hasır sırtlı sandalyeler, kül tablaları ve kitaplıklar ve devasa, mavi cam misketler. Dün yazdığım "Pillars" (Sütunlar) öyküsünün iki sayfasına baktım ve zayıflıkları beni tiksindirdi. Yine o sırlı cam. Hislerin yoğunluğunun içeriye sızmasını engelleyen. Piyasa ve yazdıklarımı göndereceğim yerler konusuna öyle vâkıfım ki açık ve ciddi anlamda doyurucu bir şey yazmaktan âcizim. Hummalı düşlerim salt hayal ürünleri; ne yazıyorum ne çalışıyorum ne de okuyorum.

1 James Shannon: Yaddo'da bina ve bahçelerden sorumlu çalışan.

Elbette dünyanın aynasına bağlıyım. Emin olduğum bir şiirim var, yılanlı olan. Onun dışında, hiç konu yok. Dünya bomboş bir sayfa. Çam ağaçlarının isimlerini bile bilmiyorum ve işin kötüsü, öğrenmek için gerçekten çaba gösterdiğim de yok. Ya da yıldızları mesela. Veya çiçekleri. Dün May Swenson'un[1] kitabını okudum. Kimi şiirleri beğendim: "Snow by Morning"i (Sabah Karı) ve yumurta üzerine güzel, imgeci bir çalışma olan "At Breakfast"ı (Kahvaltıda). Zarif ve zeki ses efektleri, göz alıcı imgeler: ama ressamlar ve şekilleri, dokuları ve renkleri üzerine olan şiir, pek temeli olmayan salt ustalık gibi görünüyor. "Almanac"ı (Almanak) da beğendim, dünya tarihinin, bir çekicin başparmağın tırnağında oluşturduğu izle ölçülmesi üzerine. Ben bir göz üzerimdeymiş gibi yazıyorum. Bu çok vahim. *The New Yorker* iki çalışmamı reddetti: sanki ne olduklarını biliyorlarmış gibi. Noel şiirini hâlâ "değerlendiriyorlar", gerçi ben onu almayacaklarından eminim. Başarısızlığın adrenalini. Siyah bir eşekarısı sinekliğin üzerine konmuş, sarı kafasını kaşıyor ve parlatıyor. Bilardo masası rengindeki damlara yine yağmur yağıyor. Beynimden rekabet hayalini, özbilincin ego merkezini kesip atsam ve bir araç haline gelsem, salt başkalarının, dış dünyanın aracı. Başka insanlara duyduğum ilgi, sıklıkla kıyas yapmak için; kimliğin eşsiz ötekiliğine duyduğum saf bir ilgi değil. Çehrelerin, yayımcılığın, çeklerin, başarının dış dünyasını unutmalıyım. Ve içten, yürekten, dürüst davranmalıyım. Ama ben saf dille, narsisizmle, rekabete karşı koruyucu bir kabukla, isteklerimin anlaşılacağı ihtimaliyle savaşıyorum.

Yazmak için yazmak, bir şeyleri keyif almak için yapmak. Tanrıların büyük bir lütfu.

Agatha'yı yarat: çılgın, tutkulu bir Agatha. Derhal kocasının arı besliyor olmasını istiyorum ve arılar hakkında hiçbir bilgim yok. Babam her şeyi bilirdi.

1 Amerikalı şair ve oyun yazarı Anna Thilda May Swenson (1913-1989).
2 Kasım-3 Aralık 1959 arasında Yaddo'da konuk olmuştur.

Hayatın ne kadarını biliyorum ben: aşk, düş kırıklığı, delilik, nefret, ölümcül tutkular.

Nasıl dürüst olunur. Başlangıçları, çakan şimşekleri görüyorum, tek bilmediğim onları nasıl bilgece düzenleyeceğim, nasıl bitireceğim. Delilik öyküleri yazacağım. Ama dürüst öyküler. Birincil hislerin, takıntıların dehşetini iyi bilirim. Karanlık Ana'ya karşı yazılmış on sayfalık hiciv. "The Mummy" (Annecik). Gölgelerin anası.

Bir Elektra kompleksi analizi.

30 Eylül, Çarşamba

Bu sabah karanlık, rutubetli yatak odasında yağmurun dört bir yanı dövüşünü işitip uyandığımda iyileşmişim gibi geldi. Şu son iki günümü beni elim yüreğimde, ne düşünebilir ne de okuyabilir hale getirecek şekilde mahveden kalp çarpıntısı geçmiş gibiydi. Kemikten bir kafeste yakalanmış, bu kafesi delip geçecekmiş gibi, her atışta bütün bedenimi zangır zangır titreten vahşi bir kuşun nabzı atıyor orada. Sırf göğsümü delip geçmek ve kendi yoluna devam etmek istiyormuş gibi görünen bu aptal çarpıntıyı durdurmak için kalbimi çekip almak, delik deşik etmek istedim. Elim göğüslerimin arasında, sıcacık, uzanıyorum; dinlenmiş kalbimin huzurlu, düzenli kendi halinde atışıyla uykudan uyanmanın keyfini yaşıyorum. Her an yeniden sarsılmaya başlamayı bekleyerek ayağa kalkıyorum ve doğrusu sarsılmıyorum. Uyandığımdan beri hareketsizim.

Yağmur yağıyor. Düzenli, dik yağmur damlaları düşüyor, düşüyor, çatının yeşil katran kaplı zeminini, eğik çatının pembe, mavi ve lavanta rengi taşlarını ıslatıyor, oluklardan akıyor, bukalemun bir su gibi taşların ve kiremitlerin rengini alıyor. Küçük, beyaz halkalar halinde sundurmamdaki su birikintilerine düşüyor. Benimle çam ağaçları arasına soluk çizgilerden bir perde düşürüyor, uzakları ıslak, parlak gri bir renkle dolduruyor.

Daha dün, "The Mummy"nin iki sayfasını yazmaya başladım.

Bunu açıkyüreklilikle bir yapabilsem. Kâbus ülkesinden yirmi sayfalık bölümler. Sonra hepsini bir araya getirip, onları alacak acayip üç aylık dergileri düşüneceğim. Kesinlikle hiçbir ticari değer taşımıyorlar: olay örgüsü yok, Paul Engle'ın En İyi Amerikalı olmayı seçmesi gibi düzgün bir dilbilgisi de yok. *Blackberry Winter*'ı (Böğürtlen Kışı) okumaya başladım, Sylvia Berkman'dan öyküler: beni yüreklendirdi. Neredeyse hiç konuşma, hiç eylem yok. Yalnızca ruh halleri. Rüya halleri, yağmur halleri, fazlasıyla içedönük ve hatta aşırı duygusal. Belki de, para ve ihtişam hayallerini bir kenara bırakmalıyım. Şu anne öyküsüne birazcık da olsa korku katabilseydim.

3 Ekim, Cumartesi

Şiir falan yok. "The Mummy" öyküsü belirsiz. Yalnızca kadınsı ıvır zıvırlar, içinde dehşet barındırıyor mu? Gerçek olsa daha mı iyi olurdu? Gerçek öğeler barındırsa? Bu haliyle, deli bir kadının monoloğu bu. Rüyalar: Önceki gece, Avrupa'ya doğru yola çıkacak gemi için iki gün içinde alelacele eşyalarımı topluyordum. Ted'i orada burada kaybediyorum, saat ilerliyor ve ben hâlâ tek tük kazağı ve kitapları daktilo kutumun içine doldurmaya çalışıyorum. Dün geceyi Yahudilerin arasında geçirdim. Dini tören, altın bir tastan süt içme ve bir adı tekrar tekrar söyleme: Cemaat de aynı anda küçük kaplardan süt içiyordu. Keşke içine bal koysalarmış. Üç hamile kadınla birlikte oturuyorum. Annem hamile olduğum için öfkeli; şişmanlığımı yüzüme vurmak için dalga geçercesine önüme devasa bir eteklik çıkarıyor. Masanın altında bacaklarımı tıraşlıyorum: Yahudi babam kafamda: Palanı masaya koyma lütfen. Çok tuhaf.

Dün giysilerimi yıkadım. Bugün de elde yıkanacakları yıkamalı. Ted'in iki öyküsünün üstünden geçeceğim. Ya bir şeyler çizecek ya da Almanca çalışacağım.

4 Ekim, Pazar

Marilyn Monroe dün gece rüyamda bana peri gibi bir vaftiz anne olarak göründü. Gerek dinleyicilerle yaptığımız 'sohbet'in gerekse Eliot'la yaşanan hadisenin sonucu bu, öyle sanıyorum. Neredeyse gözyaşlarına boğularak onun ve Arthur Miller'ın bizim için ne kadar mühim olduğundan bahsetmiştim, elbette bizden haberi bile olmasa da. Bana usta işi bir manikür yaptı. Saçlarımı yıkamamıştım, nereye gidersem gideyim bana hep korkunç bir kesim yaptıklarını söyleyerek ona kuaför sordum. Yepyeni, çiçeklenen bir hayat vaadiyle Noel tatillerinde onu ziyarete gitmemi söyledi.

"The Mummy" öyküsünü tamamladım, sembolik ve korkunç fantezilerin açık bir beyanı. Ardından bu sabah elektriğe kapılmış gibiydim, üstümdeki tembellikten sıyrılıp gerçekten bir yığın çamaşırı ve saçımı yıkayacak ve öykümdeki kimi imgelerin Jung Davası tarihindeki ispatlarını okuyacak gayreti gösterdim. Sevgi dolu, güzel annesinin bir cadı ya da hayvan olduğunu hayal eden çocuk: anne hayatının ilerleyen safhasında delirir, likantropi anında domuz gibi homurdanır, köpekler gibi havlar, ayılar gibi hırıldar. "Satranç tahtası" terimi de aynı durumda kullanılır: çocuğu "kendi egotizminin satranç tahtasında" ustalıkla kullanan sözümona sevgi dolu ama hırslı bir anne için. Derken yiyen anne ya da büyükanne imgesi: koca bir ağız, *Kırmızı Başlıklı Kız*'daki gibi (ve kurt imgesini kullandım). Bütün bunlar olabilecek en anlamlı şekilde içgüdüsel imgelerimle tamamen geçerli psikolojik analizlerimi bağdaştırıyor. Fakat ben, analistten ziyade kurbanım. Yarattığım "kurgu", çocukken ve daha sonrasında hissettiklerimin yeniden yaratılmış çıplak hali, yani doğru olmalı. Artık, satılabilir öyküleri unut. Bir ruh halini, bir hadiseyi baştan yaratmak için yaz. Şayet bu renk ve duygu katılarak yapılırsa, bir öyküye dönüşür. Yani anımsamaya çalış: Benidorm'daki ateşlendiğin ve ölmek üzere olduğun zamanı. O zamanın rengi, duyguları. Kadınsı. Sonra, Paris'te R.S.'yi

arayışın, büyümüş de küçülmüş küçük çocuk Bonalumi Francis. Başlangıç olarak bu ikisini baştan yarat. Ev sahibi, köpeği. Bütün bunları. Asıl mesele, renk ve ruh hali: nerede başlayıp nerede bitirmek. Geçmiş zamanların peşine düşmek. Yaşanmışlığı işlemek değil de, mantıksal zihnin kısa devre yapacağı bütün o meçhul, tuhaf çağrışımlarıyla birlikte gözler önüne serilmesine ve kendini baştan yaratmasına izin vermek.

6 Ekim, Salı

Dün korkunç bir zulümdü. Ağır, gri bir gökyüzü vardı ama yağış bırakıp rahatlamadı da. Günü nezaketle "Polly's Tree" (Polly'nin Ağacı) şiirim üzerine nazik hece egzersizleri yaparak geçirdim. Başta çekinmiştim ama sonra epey eğlendim. Yüksek sesle Pound[1] okudum ve mest oldum. Ezberlemenin verdiği bir iman gücü. Her gün bir uzun bir kısa öğrenmeye çalışacağım. En iyisi sabah ilk iş onları okumak, öğle yemeğinde yeniden üzerinden geçmek ve çay saatindeyse soru-cevap yapmak. Onu ustam olarak kabul edeceğim. İnkâr edilemez, amansız, hesapsız, yapmacıklıktan uzak satırlar. Kamçı vuruşu misali ifadeler. Tanrım.

Elbette Henry Holt dün gece anlamlı iki mektupla kitabımı reddetti. Zırıl zırıl ağladım çünkü sırf artık yazmak istediğim her şey onun kursağına takılıp kalmasın diye bu kitaptan kurtulmak, onu basılı hale getirerek mumyalamak istiyorum. Ted fikir verdi: yeni bir kitaba başla. Pekâlâ, işe yılanla başlayacağım ve aslında aynı eski kitabı tekrar tekrar gönderip duracağım. Ayrıca, Max Nix'ten gelen tek bir söz, hatta şekil içermeyen ret de canımı sıkıyor. Bağışlanamaz bir şey.

Hatıralar bulvarı çok sancılı da ben bu yüzden mi güzelliklerin ve hayallerin yerinde yellerin estiği, gri, keder yüklü yerden geçmiyorum? Paris'in gökyüzü ve binalarının çatıları, yemyeşil Seine, Londra'daki British Museum. Bir kere, bir kere başladım

1 Amerikalı şair, çevirmen, deneme yazarı Ezra Weston Loomis Pound (1885-1972). (yay.n)

mı, her şey iyi gidecek. Bir öykü: üzerinde çalışmaya bir yıl mı ayırmalı? Sonra, yetişmediğinde, bir yıl daha? Tek bir öykü ve başlamış olacağım. Şimdi bir konudan diğerine atlayıp duruyorum: çiftlik? Mayolar? İspanya? Paris? Birini seçmeliyim. Tekrar okumaya katlanabildiğim tek öyküler "The Wishing Box" (Dilek Kutusu), "Johnny Panic", "The Mummy" ve "The Tattooist" (Dövmeci). Diğerlerinin hepsi - - - gözyaşlarından da sıkıcı. Başla, başla.

10 Ekim, Cumartesi

New Yorker "Winter's Tale" (Kış Masalı) şiirimi kabul etti. Mutlu oldum, hele de *Harper's*'ın reddinden sonra.

Kendimi acayip şekilde kısır hissediyorum. Benim hastalığım sözcükler kendilerini geri çektiğinde ve fiziksel dünya buyurulmayı, tazelenmeyi, düzenlenmeyi ve seçilmeyi reddettiğinde başlıyor. O zaman onun kurbanı oluyorum, efendisi değil.

Büyük bir hayranlık duyarak Elizabeth Bishop okuyorum. Onun bu hoş özgünlüğüne, asla sabit değil, aksine akıcı, vaftiz annesi Marianne Moore'dan çok daha ağız sulandırıcı oluşuna hayranım.

Iris Murdoch'un romanlarının inanılmaz yoğunluğu, su götürmez yapısı: İnsanları, zihinlerini ve gözlemleri oraya buraya yerleştirmesi ve hepsini birden verebilmesi. Bir de, yaptığı ışık etkisi: Tam bir usta, daima aydınlık. Kullandığı sözcükler: Yanardöner, ışık saçan, parlak, vs.

Yeni bir şiirin ilk dizesine ne zaman başlayacağım? Kendimi basmakalıp hissediyorum. Tek bir iyi öykü yazmayı başarabilirsem. Çok fazla hayal kuruyor, çok az çalışıyorum. Çizimlerimin bir yere vardığı yok ama en başında hep kötü çizimler yaptığımı kendime hatırlatmam lazım.

Almanca ve Fransızca öz-saygımı geri kazandıracak, neden bunun üzerine düşmüyorsam.

13 Ekim, Salı

Bugün çok karamsarım. Tek bir şey bile yazamıyorum. Tehditkâr tanrılar. Soğuk yıldızın birinde aforoz edilmiş gibiyim, korkunç, çaresiz bir uyuşukluktan başka bir şey hissetmekten âcizim. Eğilip sıcak, kendi halindeki dünyaya bakıyorum. Âşıkların yataklarından, bebeklerin beşiklerinden, yemek masalarından oluşan bu yuvaya, dünyadaki bütün bu hayat alışverişine bakıyorum ve cam bir duvarın içinde kapalı kalmışçasına kendimi her şeyden uzak hissediyorum. Umut ve çalışmalarımın vaat ettikleri arasında sıkışıp kaldım - - - bir yerlere varabilecekmiş gibi duran bir ya da iki öykü, sözcüklerden renkli bir adacık inşa edebilirmiş gibi duran bir ya da iki şiir - - - ve bu vaatlerle başka insanların şiirleri, öyküleri ve romanlarından oluşan gerçek dünya arasındaki ümitsiz boşluk. Hayal gücümün şekillendirici ruhu benden çok uzaklarda. Hiç olmazsa Almancaya başladım. Istıraplı, 'beynimden bir parça kesip alınıyormuş' gibi. Ben kesinlikle arızalıyım. Yine kendimi uyuşturuyorum ve orada hiçbir şey yokmuş gibi davranıyorum. Bu kibrin laneti var. Kendimi bir karakterin, bir durumun içinde kaybedemeyişim var. Hep kendim, hep kendim. Yayımlanmış olmak ne işe yarar ki, ya ben hiçbir şey üretmezsem? Bir grup insan benim için bir 'roman' yazma 'fikrinden' daha önemli olsaydı şayet, bir romana başlayabilirdim. Hayat hissinden, hayatın dramasından bile paymı almamış küçük, yapay öyküler. Ne zaman hayattan daha gerçek, daha yoğun bir hal almalılar. Ve ben başka hiçbir şey için hazırlıklı değilim. Şimdiden ölmüşüm. Asla takip etmediğim astrolojiye, botaniğe ilgi duyuyormuşum gibi yapıyorum. Eve döndüğümde kendime tarot kartlarını, yıldızları ve Almanca konuşmayı öğretmeliyim. Çalışmalarıma Fransızcayı da eklemeli. Bazı insanlara bu çok doğal geliyor. Ted benim kurtuluşum. Türüne az rastlanan, çok özel biri o, başka biri bana nasıl katlanırdı! Tabii, aksi durumda doktora yapıp, New York'ta ders verebilir ya da bir iş bulup çalışabilirim. Bu plansız sürüklenişle, bu şekilde çok şey başarmak zor.

Beni korkutan bir başka şeyi unutuşum: Bir zamanlar Platon'u, James Joyce'u ve daha kimleri kimleri adım gibi bilirdim. İnsan bilgisini bir şekilde kullanmazsa, tekrar etmezse, canlı tutmazsa, Sargasso'ya[1] batar ve üstünü denizkabukları bağlar. Başka hayatlara dahil olabileceğim bir iş bana iyi gelirdi. Muhabirlik, sosyologluk, herhangi bir şey. Belki İngiltere'de şans yüzüme güler. Onlar, bir anlamda, bizim burada olduğumuzdan daha az "profesyonel"ler. Amatörlere daha fazla kucak açarlar. En azından ben öyle sanıyorum.

Kendimi önemsiz şeylere razı edemiyorum. *Monitor*'dan, oradan, buradan şiirlerim ve çizimlerim için on dolar almak ne kolay. Bu sabah iki şiirim kabul edildi: Yaddo'daki "egzersiz"lerim ve "Magnolia Shoals" (Manolya Sürüsü). Yine de belli belirsiz bir başarının ardından daha da acıkıyorum. Şiir kitabımın, çocuk kitabımın yayımlanması. Sanki çocukluğumda ödüller kazanarak avladığım o kadim aşk tanrısı çok daha muazzam ve doyumsuz bir hale gelmiş. Bunu durdurmalıyım. Turuncu şapkalı mantarlara, mavi dağa abayı yakmalı, onları sağlam hissetmeli, onlardan bir şeyler yapmalı. Editörlerden ve yazarlardan uzak durmalı: Aynı işi yaptığım insanların dışında bir dünya kurmalıyım.

Buraya insanlar hakkında yazmıyorum. Tipik. Polly: Aynı anda hem genç hem yaşlı: Sarışınımsı, sevimli, kız kurusu suratlı, sık lülelerden oluşan kabarık saçları, beyaz yaldız iplikli şalları, biraz peltek, gözlerini mütevazılıkla aşağıya indiren. Hayatında bir trajedi mi var? Astroloji öğreniyor, bir yandan "keşke ölseydim" derken öte yandan ilerlemelerden, karanlık zamanlardan bahsediyor. Sevgilisi savaşta mı ölmüş? Tamamen annesine mi mahkûm? Hasta annesine, dul erkek kardeşine ve köpeklerine? Çoğu zaman siyah giyiniyor - - - yuvarlak yaka siyah elbiseler. Ted'den ders al. O çalışıyor da çalışıyor. Yeniden yeniden

1 Sargasso Denizi, Atlas Okyanusu'nun kuzeybatı kesiminde (Bermuda), Sargassum türü yüzer alglerle kaplı, elips biçimli ve görece durgun su kütlesi. (yay.n.)

yazıyor, çırpınıyor, kendini kaybediyor. Bense bağımsızlık için savaşmalıyım. Onu gururlandırmalıyım. Kederlerimi ve çaresizliklerimi kendime saklamalıyım. Öz-saygım için çalışmalı, çalışmalıyım: Dil öğrenmeli, yutar gibi okumalıyım. Çalışmalı, çalakalem yazılmış hiçbir şeyin mucize yaratmasını beklememeliyim.

19 Ekim 1959, Pazartesi

Derdimin çoğu, o eski küstahlığımdan, bilinçli yüzsüzlüğümden eser kalmaması. Son birkaç günde Ted'in 'egzersiz'ini denedim, derin derin nefes alma, bilinçakışı nesnelerine odaklanma ve hoşuma giden iki şiir yazdım. Bir şiir Nicholas'a[1] ve diğeri o en eski babaya tapma konusunda. Ama farklı. Daha tuhaf. Bu şiirlerde bir resim görüyorum, bir hava. Kitabın içinden "Medallion"ı (Madalyon) çekip aldım ve ikinici kitaba başlama konusunda kararımı verdim, ne olursa olsun. Bu yıl Yale'de daha büyük şansım olabilir. Fitts'in vicdanına bağlı tabii. Asıl önemli olan şimdi yazdıklarımın eski kitap için olduğu fikrinden kurtulmak. O batak gibi kitap. Diyeceğim o ki, şimdilik yeni kitap için "The Colossus and Other Poems" (Colossus ve Diğer Şiirler) adını verdiğim üç şiirim var.

Mavis Gallant ile karıştırılma. Anne-kız ilişkisi üzerine romanı, kızın intihar edişi. Küstah, kibirli bir roman, günlerime, hayatımın bir yılına çözüm olurdu. Yazarken oturduğum yerden yargılayarak, ağzımı açmadan önce hep reddederek kısa devre yapmasaydım. Esas kaygı: kendim olmayan kederli, narsist bir klişe haline gelen bir karakter.

Masmavi güzel bir gün. Saf ruh gibi hava. Ayazlı ve Harcourt formumun reddi. Ted, öyle olumsuzsun ki, diyor. Küsüyor, ümitsizliğe kapılıyor. Ben kendimin efendisiyim. Hayaletleri kıskandığım için aptal olmalıyım. Kendi yolumda bildiğim gibi yürüme-

1 Plath "The Manor Garden" şiirini yazdığında hamileydi ancak 1 Nisan 1960'ta oğlu değil, kızı oldu ve ismini Frieda Rebecca koydular. Nicholas Farrar, 17 Ocak 1962'de doğdu.

liyim. Bu üç yeni şiir beni yüreklendirdi. Dün çok iyi değildi - - - "The Mummy" öykümdeki düzyazı bahçe imgesine çok bağlı kaldım. Günümü mahvettiği için postayı bekleyip durmamalıyım. Dünyanın yargısını düşünmeden çalış. Bunu artık yapacağım.

Bir şey daha: Bir tek dünyadaki kendi 'konumumu' önemsemeyi keseceğim. Başka bir hayalet daha. Ben. Bu yeter. Geliştirebileceğim iyi bir bakış açım var, seyircilerin varlığını unutabilirsem eğer.

Ted ideal, mümkün olan tek insan.

İki gün boyunca Almanca çalıştım, sonra şiir yazmaya koyulunca bir kenara bıraktım. Almanca çalışmayı sürdürmeliyim. Zor bir iş. Yapmaya değer pek çok şey gibi.

Kendini karakterlerin, başkalarının duygularının içine sok - - - onlara bir camın ardından bakmamak için. Dalaverelerin, hislerin en dibine in.

St. Jean Perse'ün cafcaflı, tarçın kokulu, yağ rengi dünyası. O eski, bertaraf ettiği için ödül bekleyen arzu. Çok bariz. Kardeşimle aramızdaki eski rekabet. Bütün erkekler kardeşim. Ve rekabet dünyaya aşılanmış. Bebeği ve şiiri bozulup çürümekten ayrı tut. Onlar yapılıyor, yaşıyor, kendi hallerinden memnun ve fazlasıyla sürdürülebilirler.

Çocuklar belki beni insanlaştırır. Ama hiçbir şey için onlara bel bağlamamalı. Çocukların varoluşu ve karakteri değiştirdiği masal, en az evliliğin bunları değiştirdiği masal kadar saçma. İşte ben, hâlâ eski tas eski hamam. Otuz beş olmama sekiz yıl kaldı, bu sürede çalışmam lazım: Öyküler, *New Yorker* ya da başkaları. Bir roman. Bir çocuk kitabı. Keyifle ve rönesans coşkusuyla. Bu mümkün. Bana bağlı.

22 Ekim, Perşembe

Bugün yazmaya başlamadan önce, kahvaltıdan sonra yürüyüş yaptım. Ağaçların saf renkleri: Sarı oyuklar, kızıl tüycükler. Hâlâ buz gibi olan havayı derin derin içime çektim. Bir arınma,

bir vaftiz. Sanıyorum ki bazen dünyaya yakın olmak, onu sevmek mümkün. Ted'le sıcacık yatakta yatarken hayvani teselliler buluyorum. Hayat nedir? Benim için çok az fikirdir. Fikirler zorbalardır bence: Benim kıskanç, kaltak-kraliçe süperegomun fikirleri: Ne yapmalı, ne etmeli.

Ayrı ayrı bölümlerden oluşan uzun bir şiirin hevesli tohumları: "Onun Doğum Günü Üzerine Şiir". Timarhanede, doğada bir ev olmak için: Araçların, seraların, çiçekçi dükkânlarının, tünellerin anlamları; parlak ve darmadağın. Bir macera. Hiç bitmeyen. Durmadan ilerleyen. Yeniden doğuş. Ümitsizlik. İhtiyar kadınlar. Görmezden gel.

Yolda iki ölü köstebek. Birbirinden yaklaşık on metre uzakta. Ölmüşler, çiğnenip içleri dışlarına çıkmış, beyaz, pençe gibi eller, insan avuçları ve dışarı fırlamış, küçük, sivri, şekilsiz burunlarıyla duman mavisi postlardan tabutlar. Ölümle savaşmışlar, öyle diyor Ted. Sonra bir tilki gelip onları çiğnemiş.

Su mengenesi ambarı. Kapkara, ıslaklıktan ışıl ışıl parlıyor: su damlaları. Ve örümcek ağları, bütün her şeyi kirişlere tutturan düğümler ve ışık saçan sicimler. Fizik kurallarına karşı sihir.

Gelen giden posta yok. Kimim ben. Bir şair neden bir romancı olmalı ki? Neden olamasın?

Geride birkaç kırıntısı kalmış bir rüya: babam yeniden hayata dönüyor. Annem bir oğlan çocuğu doğuruyor: Kafam karışıyor: Benim oğlum onun oğlunun ikizi. Yeğeniyle aynı yaşta bir dayı. Benim çocuğumla aynı yaşta bir kardeş. Ah şu eski yatağın yaptıkları.

Dün sera sobasının detaylı bir resmini çizdim, birkaç da çiçek saksısı. Müthiş bir teselli. Bununla biraz daha samimi olmak lazım, bu sera imgesi tam bir nesne madeni. Sulama kapları, sukabakları, yeşil kabaklar, balkabakları. Kurtlanmış mor dış yapraklarıyla kirişlerden aşağı sarkıtılmış başı kesik lahanalar. Araç gereçler: tırmıklar, çapalar, süpürgeler, kürekler. Fevkalade bir kimlik, şeylerin bireyselliği.

Bildiklerim ve bilegeldiklerimle dürüst olmak. Kendi tuhaflıklarıma sadık kalmak. Kaydetmek. Eskiden duyguları, gençlik sahnelerini aktarabilirdim ama hayat çok daha karmaşık artık. Bunun üzerinde çalışmak lazım.

23 Ekim, Cuma

Dün: Bir egzersize başladım, acımasızca, güzel, sonra yeni bir şeye dönüştü: Bir dizi tımarhane şiirinin ilki. Ekim, alet edevat dolabında. Roethke'nin[1] etkisi, yine de benim. Ted'in eleştirileri kesinlikle yerinde. Dün gece M. Cowley'ye[2] şiir yayımlatmaktan söz etti: Onun alaycı, trajik bir şekilde yüzünü ekşitişi bana şunu anlattı: Kitabımı görmüş ya da hakkında bir şeyler duymuş ve onu reddetmiş veya reddedecek. Luke'un tablosuna dair bir rüya: Gümüşi maviler ve yeşillerle, uzamış otların arasından bakmak için çıkıp uzanan Âdem ve Havva'yla Korsika doğasını anlatan çiçekli, zarif şiirsel bir manzara. Kolaylıkla oraya buraya serpiştirilmiş yaprakların üzerine vuran pembe-beyaz parlak bir ışık, soluk mavi gölgeli yuvarlak oyuklar. Heinemann'den bir editörün *London* dergisindeki, dergiyi de başlatan şiirlerimi görmesinin üzerine yazdığı kucaklayıcı, hoş bir mektup. İngiltere yeni avuntular sunuyor. Orada bir roman yazabilirim. Hep bunu diyorum, hep bunu diyorum. Bu ticari Amerikan egom olmadan. Benim tempom İngiliz. Ted'le ıslak, ıpıslak bir yürüyüş. Mavi damlalar, donuklaşmış yeşil göller, loş sarı yansımalar.

1 Kasım, Pazar

Nemli, taze bir hava, gri gökyüzü. Geçen haftaların bütün renkleri dumanlı morlara ve flu kahvelere döndü. Birkaç gece önce rüyamda beş aylık (beş aylık mı doğmuş?) Dennis adlı sarışın bir oğlum olduğunu ve onun yüzü bana dönük karnımın

1 Amerkalı şair Theodore Huebner Roethke (1908-1963). (yay.n.)

2 Amerikalı yazar Malcolm Cowley (1898-1989), Yaddo'da 1958-1989 yılları arasında görev yapmıştır.

üstünde ata biner gibi oturduğunu gördüm; tombul, mis kokulu bir çocuk. Çifte şaşkınlık: Çok güzel, sağlıklı olduğu ve pek az sorun yarattığı için. Ted bunun derinlerdeki ruhumun yeniden doğuşu olduğunu iddia ediyor. Uğurlu bir işaret. Dün gece rüyamda iki gencin, kabahatli iki çocuğun Winthrop'taki eski evimizin önündeki karanlık çimenlikte süt tenceremizi sokağa döktüklerine dair karmakarışık bir rüya gördüm. Öfkeyle, bir tanesinin üstüne atlıyor ve onu dişlerim ve ellerimle parçalamaya başlıyordum. Diğeri eve gireceğini söylemişti, bu yüzden onun ve annenin canını yakacağını düşünüyordum. (Dün gece Cadılar Bayramı için sokağa çıkan çocukları, ergen çetelerini görmem tetiklemiş olabilir mi?)

Yazdığım şiirleri merak ediyorum. Dokunaklı, ilgi çekici görünüyorlar ama ne kadar derin olduklarını merak ediyorum. İnce hesaplanmış ve tartılmış bir mantığın olmayışı beni rahatsız ediyor. Aynı zamanda özgür de kılıyor.

Bugün hiçbir şey yazamayacakmışım gibi hissediyorum. Aslında insanlara hiç ama hiç aldırış etmediğim dehşeti: öykü yazmamamın da nedeni. Yalnızca birkaç psikolojik fantezi. Başkalarının hayatları konusunda pek az şey biliyorum. Polly'nin hayaleti: dolunayda yatağının ayakucunda durmuş kollarında bir bebek tutan ihtiyar kapıcı. Daha sonra aynı duruşta elinde bir lamba tutan bir resmini buluşu.

Evdeki büyük botanik kitabını çıkar. Üstüme nasıl bir tembellik çöktü: tam bir ölüm hissi: okul dışında öğrenmeye çalışmanın zorluğu işte.

Ted rüyasında hayvanları öldürdüğünü görüyor: ayılar, eşekler, yavru kediler. Ben ya da bebek olabilir mi? Oyununu daktilo etmeye başlıyorum. Boşboğazlık edip oyunun daha gerçekçi olmasını dilerdim dedim. Şu ucuz, dümdüz zihnimde açık bir yol olsun, kolay bir sokak açılsın istiyorum, elbette. Yazdığı çocuk kitabı *Meet My Folks*'u gözden geçirmiş ve epeyce geliştirmiş. Burada bir yayımcı bulmaları gerektiğini hissediyorum fakat

kaybetmek bizim için bir gelenek haline geldi. İşte yine, gerçek dünya mucizeyi yaratmalı. Benim *The Bed Book*'umsa, ne bir insanın, ne de bir çocuğun ilgisini çekeceğinden - - - ne de bir konusu olduğundan, muhtemelen başarısız olacak.

Bugün hiç çalışasım yok. Daktiloya yeni bir şerit lazım. Fena halde.

4 Kasım, Çarşamba

Yine felç hali. Günlerimi nasıl çarçur ediyorum. Korkunç bir tıkanıklık ve ürpertinin anestezi gibi damarlarımda dolaştığını duyumsuyorum. Merak ediyorum, hiç "Johnny Panic"ten kurtulacak mıyım? Başarılı on yedi yaşımın üzerinden on yıl geçti ve soğuk bir ses şöyle diyor: ne yaptın, ne yaptın? Aynı ölçüde soğuk bir bakış attığımda, çalıştığımı, düşündüğümü ve her nasılsa bir yıl öğretmenlik yapmaktan başka hiçbir şey yapmadığımı görüyorum: zihnim nadasa bırakılmış halde. Kendimden başka akıl hocası ya da öğrenci olmaksızın okuduğum ve yeniden okuduğum bir hayatı dört gözle beklemiyorum. Bir ya da iki tatsız psikolojik öykü yazdım: "Johnny Panic" ve " The Mummy"; basılmayı hak edebilecek, "The Tattooist"e karşı hafif bir güç gösterisi ve yedi yıl önceki "Sunday at the Mintons" öyküsünden beri hepsi bu. O güzel, özgür, kibirli, umursamaz sevinç nerede. Bir öykü tasarlamaya kalkıştığımda bile içime soğuk bir çaresizlik hissi çöküyor.

Mucizevi bir şekilde, "Onun Doğum Günü Üzerine Şiir" dizisine yedi şiir daha yazıp ekledim ve ondan önceki iki küçük şiiri de, "The Manor Garden" (Malikâne Bahçesi) ve "The Colossus"u renkli ve eğlenceli buluyorum. Ama kitabımın taslağı bana cansız geliyor. Çok kopuk, çok eski. Kendine bir yayımcı bulma şansı yok denecek kadar az: Onu yedinci yere gönderdim ve Dudley Fitts merhamet edip geçen yıl kıl payı kaçırdığım Yale Ödülü'nü bana vermezse eğer, Amerika'yı unutup onu İngiltere'de yayımlatmaya çalışmaktan başka bir çarem kalmayacak. Ya da

Macmillan veya Wesleyan'a göndereceğim ve ödül işini aklımdan tamamen çıkaracağım, ki bu çok da fena bir şey olmayabilir. Yale Ödülü'nde şansımı denemem lazım diye düşünüyorum, bu yüzden kazanma şansımın ondan bile daha az olduğunu düşündüğüm Lamont'a kabul edilmez diye umuyorum - - - bu ikisini de bitirir. Kendi kitabımı Booths'un kitabıyla, O'Gorman'ın kitabıyla ve Starbuck'ın kitabıyla kıyaslayınca, çok da haksız olmadığımı düşünüyorum.

Kimse değil de kendim hakkında yazabilsem çürüyeceğim. Etrafımdaki dünyaya duyduğum o eski müstehcen coşku ve ilgi nerede? Bu manastır hayatı bana göre değil. Hep pasif bağlılık izleri buluyorum: Ted'de, çevremdeki insanlarda. Bunun hakkında şiirler yazarken bile, hayatıma dair kararlar alacak, ne yapmam gerektiğini söyleyecek, yaptığım için övgüler düzecek biri olsun isteği. Ama bu konuda ne yapmalı? Kendi içimde keyifler yaratamazsam: resim, eski uygarlıklar, kuşlar, ağaçlar, çiçekler, Fransızca, Almanca görmezsem ve öğrenmezsem - - - ne yaparım? Kitaplar, yazma isteğimi, beni cesaretle ve acemice o kitapların üzerinde çalıştıracak o asıl, temel dürtüyü ortadan kaldırıyor. "Johnny Panic" kalbimin tam üstünde otururken, ne zeki, ne özgün ne de yaratıcı olabilirim.

Yazmak benim sağlığım; soğuk sıkılganlığımı bir aşsam da yaptığımın karşılığında hangi ödülü ve alkışı aldığım için değil, sırf kendi hatrıma keyif alabilsem. Dr. B. haklıydı: bir şeyler yapmaktan kaçınıyorum çünkü onları yapmazsam, başarısız olduğum da söylenemez. Tam bir züğürt tesellisi.

Londra'ya döndüğüme dair güzel bir rüya gördüm: Yatağı nergislerle dolu bir bahçenin içinde, toprak kokusuna ve parlak sarı çiçeklere uyandığım bir oda kiralamışım. Doers ilgimi çekiyor. Onlardan biri olmak istiyorum. İyi bir çocuk kitabı, bir-iki şiir kitabı, bir-iki de öykü yazarsam eğer: Bir başlangıç.

7 Kasım 1959, Cumartesi

Çaresizlik. Açmaz. Dün gece Tuz Gölü'nde yüzdüğümüz zamandan zihnimde bir görüntü belirdi: somut, güzel bir şey. Düşündüm: bu ışık, bu his hiçbir öykünün parçası değil. Kendi içinde bir şey ve kelimelere dökülmeye değer. Bunu yapabilseydim, o eski keyfe varabilseydim, ortaya ne çıkacağının bir önemi olmazdı. Sorun başarım değil, aldığım keyif. Ölü bir şey.

"The Mummy" öyküm *New World Writing*'den çoğaltılmış bir retle birlikte döndü. Oldukça acı, sıklıkla aşırı duygusal bir öykü, düpedüz bir beyan. O eski kardeşle rekabet eden, övgü peşinde koşan dürtülerimi müthiş bir taş, tanrı-kütlesi olacak bir şey haline getirdim. Yeteneğimin dünyada patlak verdiği ilk andan, her şeyin benim dokunuşlarıma hizmet ettiği zamandan on yıl sonra. "Sunday at the Mintons"ı yazabilmiştim, çünkü onun içine dalınca kendimi unutmuştum. Sabahtan akşama kadar Ted'e yakın olmak tehlikeli. Onunkinden ayrı bir hayatım yok, gitgide yalnızca bir aksesuvar haline gelebilirim. Almanca dersleri almak, kendi başıma dışarı çıkmak, düşünmek, kendi başıma çalışmak önemli. Ayrı hayatlar sürdürmek. Beni içeriden destekleyen bir hayatım olmalı. Bu yer benim için korkunç bir rahibe manastırı. Odamızdan nefret ediyorum: steril beyazlığından, her yeri dolduran yataklardan. O küçük, kalabalık Boston dairemizi seviyordum, "J. Panic" beni orada ziyaret etmişti.

Beni en çok korkutansa işe yaramaz olma düşüncesi: iyi bir eğitim almış, parlak bir gelecek vaat ederken adam-sendeci orta yaşlara doğru solup gitmek. Yazılarım üzerinde çalışmak yerine, rüyalarda donakalıyor, aldığım retlerden gözümü açmayı başaramıyorum. Saçma. Kendimi eylemsizliğe kaptırmaya ve Ted'in sosyal benliğim olmasına müsaade etmeye meyilliyim. Açıkçası *hiç ayrı kalmıyoruz*. Şimdi, mesela: ondan ayrı yapabileceğim birkaç şey: Almanca çalışmak, yazmak, okumak, tek başıma ormanda dolaşmak ya da şehre gitmek. Kaç çift bu kadar çok bir aradı olmaya katlanabilir? Londra'ya gider gitmez kendi

yoluma koyulmalıyım. Yılda bir-iki vasat şiir, birkaç deli saçması, benmerkezci öykü yazmaktansa, öğretmenlik yapmak daha iyi. Tamamen tek başına okumak, çalışmak, "kendi kararlarını almak" benim en iyi yaptığım şey değil. Kendimi gerçekleştirmek için diğer insanların gerçekliğine, işlerine ihtiyacım var. Asla sadece bir anne ve ev hanımı olmamalıyım. Bir yazar olarak bu denli gelişmemiş ve verimsizken bir bebeğin getireceği zorluklar. Hayatımın anlamı ve amacı konusunda korku duyuyorum. Hayat amacımın yerine geçecek bir çocuktan nefret ederim: bu yüzden kendi amacımı bulmalıyım. Ted, astroloji ve tarot hakkındaki konuşmalarımdan ve öğrenmek istememden ve sonra kendi başıma çalışmaya zahmet etmeyişimden bıktı usandı. Bundan ben de sıkıldım. Ve hayatımızın müthiş bir şekilde değişip duran belirsizliğinden de sıkıldım. Sanıyorum, onun bakış açısından, hayatımız hiç de belirsiz falan değil çünkü onun yazma uğraşı benimkinden çok daha güçlü.

Şiirlerimin tadı tuzu yok. Bir alakarga ıslak sundurmadaki ekmek kırıntılarını mideye indiriyor. Kafam bir düzeltmeler ordusu. Yeats'ten, Eliot'tan bir sayfa açmaya cesaretim yok - - - o eski, taze keyifler, o ilk, ışıl ışıl karşılaşmalarımızı hatırladığımda acı duyduğumdan. Kendimi kaybetmeyi daha az başarabiliyorum. Ve kendimse çabucak kaybolmaya daha elverişli.

Bağımsız, serinkanlı M.S. Yaşsız. Kahvaltıdan önce kuşları izler. Kendisi için ne yapar? Satranç oyunları. Güçlü kadınlara, lezbiyen olsa bile, duyduğum o eski hayranlık. Denge ve güvencenin bedeli olarak sınırlandırma çaresi.

11 Kasım, Çarşamba

Burada yalnızca elim ayağıma dolaştığında sadece çıkmaz bir yola girdiğimde yazıyorum. Asla mutlu olduğum zamanlarda değil. Bugün olduğum gibi.

Sevimli, şiş karnımla, yünlülerimin içinde sıcacık hissediyorum. Bebek, hayal kurmayı sürdürmek için bir lütuf. Panik

hallerim seyrekleşti. Güvendiğim, sağlam, işinin ehli ve müşfik bir doktor ve neler olup bittiğinden haberdar olacağım bir hastane bulabilirsem tam anlamıyla mutlu olacağım. 24 saatten daha uzun süremez. Tabii bebek sağlıklıysa.

Odun yığını: dalları kes, odunların içi somon gibi pespembe, parçalanmış kabuk parçaları. Pürüzlü ve düz dokular.

Buradan gitmeye can atıyorum. On bir hafta çok fazla. Gerçi Ted seviyor. Bir roman yazıyor olsaydım sorun olmazdı. Ama o durumda bile, ben ahşılmış hayatın sıkıntılarını ve uyaranlarını, arkadaşları, oyunları, şehirde dolaşmayı vs. seviyorum. Kuru otlar ve mavi kereste dumanı penceremde süzülüyor. Ben Londra'da çalışmak istiyorum. Bir roman, bir roman. Onu önce bir İngiliz yayımcıya gönderirdim. Her ne kadar sınırlı olsa da ilk şiir kitabımın yayımlanması gerektiğini hissediyorum. Bu hafta pazar günü, yanan kaplıcaya yaptığımız yürüyüşte iyi bir şiir yazdım. İkinci şiir kitabım için. Bütün bu yeni şiirlerle ikinci bir kitap yazma düşüncesi beni avutuyor: "The Manor Garden", "The Colossus", "The Burnt-out Spa" (Yanmış Kaplıca), yedi doğumgünü şiiri ve eğer şimdiki kitabıma sokmazsam belki de "Medallion". Lamont için bir yayımcıdan kabul alsaydım, kitabı sağlamlaştırmak için bütün bu yeni şiirleri de ekleme ihtiyacı hissederdim. Yale için böyle bir ihtiyaç hissetmiyorum. Eh, zaten Yale'in açılmasına daha üç ay var.

Bavul hazırlama ve seyahat etme, insanları görme gibi somut şeylerle uğraşacağım için heyecanlıyım. Buradaki odamızdan nefret ediyorum: beyaz, ameliyathane gibi, tam bir hastane. İki ay içinde, hiçbiri öyle çok tatmin edici olmayan üç öykü, yaklaşık on-on iki tane iyi, yeni şiir ve kötü, basılması imkânsız bir çocuk kitabı yazdım. Tek başıma uzaklarda olunca çok daha gaddar oluyorum. Geniş çaplı ilgi alanlarına, uyaranlara, taleplere ihtiyacım var. Dikkatimi dağıtmaya, evet. Burada iki iyi filme gitme mücadelesi tam bir rezalet: kullanmadıkları büyük bir steyşın araba var. Şehirde mi yoksa taşrada mı yaşamalı? İngiltere beni

heyecanlandırıyor. Amerika'da yaşamayı düşününce, nerede yaşamak gerektiğini kafamda canlandıramıyorum: banliyölerden nefret ediyorum, taşra ise çok ıssız, şehir çok pahalı ve köpek kakasıyla dolu. Ama Londra'da sessiz bir meydanda yaşadığımı, çocukları o güzelim parklara götürdüğümü hayal edebiliyorum. Şehrin hemen dışındaki taşraya taşınıp yine de her şeye yakın olmak. Hayat her gün yeniden başlıyor.

12 Kasım, Perşembe

Bir not sadece. İyimserliğim artıyor. Artık imkânsızı istemiyorum. Daha küçük şeylerle mutluyum ve belki de bu bir işaret, bir ipucudur. Bugün bitkinim, saatin 1'i vurduğu bir gecenin ardından, zamanımı bir-iki öyküyü daktilo ederek geçireceğim. Sonuçta Monteith'e[1] üç tane göndereceğim, öyle sanıyorum. Şu anda yayımlatmak istediğim tek öykü "Johnny Panic". "Fifty-Ninth Bear" (Elli Dokuzuncu Ayı), "The Mummy" ve "The Beggars"ı (Dilenciler) da prensipte yayımlatmayı deneyeceğim. Dün gece Lehmann'ın "This Earth Our Hospital" öykümü kabul ettiğini öğrendim. Adını "The Daughters of Blossom Street" (Blossom Caddesi'nin Kızları) olarak değiştirdim. Çok daha iyi. Bu çok tatmin edici. Öykü birçok açıdan epey amatör işi ama dokusu zayıf değil. Eski yazdıklarımı, zayıf olanlarını, dolaşımdan çekiyorum. Ilık, rüzgârlı bir gecede, flu bir ayın mavi ışığında garajı toparladım. Dün "The Blue Mole" (Mavi Köstebek) şiirini hoşumuza gidecek şekilde bitirdim. Her yeni gün, Tanrı'nın var olduğuna, giderek artan bir güç ve açıklıkla bizleri ziyaret edeceğine dair temize çekilmiş bir dua. İnsanlar, dokunaklı durumlar hakkında yazmak istiyorum. Henüz kabul alan iki öykümün mizahi enerjisiyle Mintons'ın o ciddi düzyazı tarzını birleştirebilsem, ne mutlu olurdum. George Starbuck, karısı, R. ile Paris'te geçirdiği günler hakkında yazmak istiyorum. Ne zaman

1 Faber and Faber editörü ve yöneticisi, Ted Hughes'un editörü Charles Montgomery Montheith.

bir bildiri cümlesi yazmaya kalksam ortaya çıkan o uyuşuk, soğuk yüzeyselliğimi bir aşabilsem. Renklendirebilsem, yoğunlaştırabilsem.

Bu sabah Ted'in dayak öyküsüyle heyecanlandık: şimdiye dek yazdıklarının en zahmetlisi ve en başarılısı. Onunla birlikte yüksek sesle okurken ve nasıl gitmesi gerektiğini, hangi sözcüklerin tabu olduğunu, hikâyeyi sıçratmak için hangi paragrafın atılması gerektiğini anlarken oldukça etkilendim. Şimdi, olabileceği kadar iyi. Keşke *The New Yorker* alsa. Nihayet yeterince incelikli ve yetkin bir hale geldi. Mambrett hikâyesini de bitirirse eğer çok şey yapmış olacağız. Ben de öykü yazmaya başlamalıyım. Somut olaylara dair bir defter tutmalıyım. Dövmeci dükkânına yaptığım ziyaret ve hastanedeki işim, bana iki iyi öykü sağladı. Boston tecrübem de öyle yapmalı. Yeterince derine bir inebilirsem. Starbuck'ın karısı Agatha'nın evinde verilen bir parti. Bahçeler. Ah, Tanrım, hepsini toparlayabilmek ne iyi olur. Başarıyı usul usul yakalayacağım. Ufak dozlarda alınan kabuller yardımcı oluyor. Çocuklara hikâyeler anlatmak birkaç kitap ortaya çıkarmama yardımcı olur belki.

İlerleme kaydediyoruz. Bir de istikrar sağlamak için yaşayacak bir yer ve seveceğimiz işler bulabilsek.

Dün gece: Skidmore'da iki gösterişli asistan vardı. Kızlar: daha yaşlı olam, koyu renkli, ihtiyar temizlikçi misali topuzuyla yaşının kaç olduğunu hiç belli etmiyor, sıska, dümdüz göğüslü, kısa boylu, ayaklarında düz siyah ayakkabılar ve üzerinde kendisini iki katı gösteren bordo renkli kadife kemerli alelade bej bir elbise. Gözlükler, parlak, ışıl ışıl bir yüz, söylem dersi asistanı: "Ah, Bay Binkerd, müzik, insanı nasıl da moda sokuyor!" Diğeri, daha genç ve gösterişli olanı, zarif topuklu mavi ayakkabıları, modaya uygun biçimde salık bırakılmış saçları, mavi farlı gözleri, gözlükleri, zarif gri-mavi kazağı ve eteği, Meksika işi gümüş kolyesi, zarif ve zevkli halleriyle oldukça güzel bir kadın. Şehvetli bir tavır. Örgü ve takı yapımı öğretiyor. May ise

diğer odada: çilli, kendi gibi, küçük bir cetin ceviz. İki lezbiyenin durumunu hayal ettim: dışarıdan mutlu görünen bir evlilikten çocuklu bir kadını çekip alan bir durumu. Lezbiyenlik bir çıkış yolu, bir neden olarak seçmeksizin, iki orta yaşlı kadının bir arada yaşamasını düşünmek neden imkânsız?

14 Kasım, Cumartesi

Bu sabah güzel bir yürüyüş yaptım. Sekizdeki kahvaltıya yetişecek zamanda uyandım ve posta bizi ödüllendirmek istercesine erkenden geldi. Ilık, rüzgârlı, gri bir hava. Tuhaf bir kıvanç. Bunu bir kenara yaz. Ne zaman taşınmaya kalksak, bu coşku ve heyecan ortaya çıkıyor, eski çevre kendine ait tortularını ve ataletini saklarken, yepyeni, çıplak benliğin daha iyi, pasparlak bir hayata kayıp gidecekmiş gibi.

Issız, kumlu yoldan yürüdük. Gri, uzak ufukta, soluk mor ve mavimsi tepeler dağılıp kayboluyordu. Ağaçların çıplak tepelerindeki incecik, çalı gibi dallar. Yapraklar rüzgârda hışırdıyor. Siyah bir kuş ta gökkuşağına kadar uçuyor. Yanık mısır koçanları, eski mısır sapları. Çapraz bağlanmış çıtalara oturtulmuş, kollarını iki yana açmış kara bir bostan korkuluğu yırtık pırtık bir erkek ceketi ve rengi solmuş, ağarmış bir kot pantolondan yapılmış. Boş kolları sallanıyor.

Köpekler gördük, iki tane, dilleri dışarı sarkmış, fidanlardan ve eğreltiotlarından oluşan bir koruyu keşfe çıkmışlar. Toprağın sarı-kahve, kupkuru rengi. Fişek kovanları bulduk. Yumuşak kumların üstünde tilki izleri, geyik izleri. Yemyeşil, büyüleyici göl yatakları. Yaddo çayırının her yanını saran köstebek yuvaları ve tünelleri. Parmağımla bir deliğin iki tarafını birden yoklarken tünellerden birini yıktım.

Dün mantarlar hakkında bir deneme yazdım, Ted'in hoşuna gitti. Benim de. Bir şey yazdığımda yaşadığım yargıdan tam anlamıyla yoksunluk: işe yaramaz bir şey mi yoksa deha örneği mi.

Birkaç gece üst üste geç yattıktan sonra, bugün bitkin hissedi-

yorum. Tek kelime yazamayacak kadar tükenmiş haldeyim. Dün geceki rüyalar canımı sıktı: bağnaz, kaba, meraklı tavırlar takınan annem ve Warren. Annemin kolunu ısırdım (kabahat işleyen çocuğu ısırmamın tekrarı) ve o ise yaşlı, zayıf, daima tetikte. Warren, adı *Partisan Review* olan biriyle yatmak üzere olduğumu anlıyor. Eski utanç ve suçluluk duyguları. Ama İngiltere'de yaşayacak olmaktan duyduğum keyif ve heves de var. Kısmen, son zamanlarda yazdığım şiirlerimin ve öykümün orada hoş karşılanması yüzünden. Benim kafama çok daha yakın.

Yaddo

15 Kasım, Pazar

Kötü, uykusuz geceler geçiriyorum. Beni yaklaşan şeyler mi sarsıyor? Sonuç olarak, hiç zorlanmadan, buruk bir halsizlikle dopdoluyum. Film izlemek için beni uyanık tutacağını düşünerek dün gece geç saatlerde kahve yapma hatasına düştüm. Sinemaya gitmedik ve ben sabahın en kör saatlerine kadar hastalıklı bir kederle öylece yattım, acayip hastanenin birinde Ted'i bile göremeden çocuk doğururken öldüğüm ya da görmeme izin vermedikleri mavi veya kusurlu bir bebek doğurduğum kötü rüyalar gördüm.

Benim tek kurtuluşum hikâyelerdeki diğer karakterin içine girmek: yayımlandığını görmeye hazır olduğum yalnızca üç öykünün her biri birinci şahsın ağzından anlatılıyor. Asıl mesele, başka birinci şahıslar yaratmakta. "My Beggars" (Benim Beggarım) öyküsü tam bir parodi: içli, zorlu, ilgi çekici bir yanı yok. Ve asıl dehşet verici yanı bir tehlike, ilgi çekici bir tarafı olmasıydı. Argo dil kullanmak misafir odası çekingenliğimi kırmanın yollarmdan biri. Okulda yazdığım günlerden bu yana bir şeyler öğrendim mi ki? Yalnızca şiir konusunda. İşte o konuda bir şeyler öğrendim.

Ted'in iyi öyküsü dayak üzerine. Çok iyi, çok zorlu. O ilerliyor, dünyanın kendisinden ne beklediğine dair herhangi bir

sahte kanıdan arınmış durumda. Dün gece, beni kollarına aldı, avuttu. Sevilmek sinirlerimi yatıştırdı ve beni uyuttu. Korkunç bir duygusal kriz atlatmışçasına, dermansız bir halde uyandım. Bugün bir nebze daha iyiyim. Eleştirilerin eleştirilerinin içine daldım. Diğer insanları okumak neye yarar? Diğer insanlar hakkında yazılanları okumak? Onların öykülerini oku, şiirlerini oku, eleştirilerini değil. Eleştirmenlerin ve profesörlerin dünyasından epey uzaktayım ben. Asıl hayatın kendisine kök salmalı. Fakat Iris Murdoch kendi işini yapan harikulade bir profesör ve entelektüel. Bir şeyler bekleyen dünyayı unutmak için kendini hipnotize et. FİKİRLER işin kendisinin yeşil filizlerini öldürüyor. Aşkı, kederi, deliliği tecrübe ettim ben ve eğer bu tecrübeleri anlamlı bir hale getiremezsem, yeni tecrübelerin bana hiçbir faydası dokunmaz.

Kötü bir gün. Kötü bir zaman. Ruh hali çalışmak için en önemli şey. Şiirin kendisinin, öykünün kendisinin yattığı o gamsız, hevesli, istekli ruh hali çok mühim.

Günlüğünün son bölümünden geriye sadece iş notları kaldığı için, bu bize Plath'ın aslında, hayatına 30 yaşında son verdiği 11 Şubat 1963'ten çok daha uzun zaman önce öldüğü izlenimini vermektedir.

EKLER

Plath ve Hughes 1960-1961 yılları arasında Londra'da, Primrose Hill yakınlarındaki Chalcot Meydanı'nda bir daire kiraladılar. Frieda Rebecca Hughes, 1 Nisan 1960'ta Londra'daki bu evde dünyaya geldi. The Colossus and Other Poems, *Heinemann tarafından 31 Ekim 1960'ta yayımladı. Plath 1961 yılının Şubat ayında düşük yaptı ve Mart ayında apandisit ameliyatı oldu. Ağustos 1961'de, Plath ve Hughes Court Green'e, Devonshire, North Tawton'da yeni satın aldıkları eve taşındılar. Nicholas Farrar Hughes, 17 Ocak 1962'de bu evde doğdu.*

EK 1
17-19 Ekim 1951

17 Ekim 1951, Çarşamba 19.30

Neden böyle korkunç derecede hüzünlü olmam gerek bilmiyorum ama içimde o acınası "beni kimse sevmiyor" hissi var. Bir buçuk gündür burada, klinikteyim aklım çok daha yerinde, hiç olmazsa içi pamukla doldurulmuş gibi değil. Ama hâlâ halsiz hissediyorum, hele de ayağa kalktığımda, bana verdikleri bütün o haplar yüzünden olabilir. Yarın, eski *The New Yorker* dergilerini okuyarak aptal gibi çalışmayı erteleyip durduğum ilk yazılı sınavıma gireceğim. Bir de Okul Kurulu Yarışması'na girmek isteyen binlerce kızla görüşen, *Mademoiselle*'den biriyle öğle yemeği randevum var. Ne giyeceğim hakkında hiçbir fikrim yok. Bütün giysilerim kahverengi, denizci mavisi ya da kadife. Bunlara uyacak aksesuvarım da yok. Kahretsin, paramı kuruşu kuruşuna birbiriyle uyumsuz şeylere saçmışım. Doğru dürüst giyinemezken ülkenin önde gelen moda dergisini eleştirmeyi nasıl bekleyebilirim ki? Bu da yetmezmiş gibi, daha az önce annemle telefonda konuştum ve onu mutsuz ettim; Dick mutsuz, ben mutsuzum. Cuma günü Carol'la birlikte gideceğim hafta sonu kutlaması için, Dick için, klinik için, Harvard Tıp Fakültesi'ndeki parti vs. için havalara uçmak yerine böyle isteksizleşiyorum. Burada tek dayanağım *gerçekten* hasta olmamam. Hayır. İstesem eve de *gidebilirim*. Ama bu hem sağlığımı hem de akademik çalışmalarımı epey zorlar. Dediğim gibi, halsizim. Kapatmam gereken iki haftalık açık var. Sağduyulu davranmak gerekirse yapılacak 'en iyi şey' cumartesi akşamı erkenden yatıp bütün hafta sonu çalışmak. Ama kahretsin, siyah kadife

elbisemin içinde Dick'le dans ettiğimi ve onun büyüleyici arkadaşlarıyla tanıştığımı düşünüp duruyorum... aman ne güzel. Kendine gel. Gücünü topla ve bir sonraki partiyi, bir sonraki sevgiliyi, bir sonraki hafta sonunu yenilenmiş bir güçle karşılamaya hazır ol. Şimdi olduğu gibi, gerçekten hasta olmak ve şımartılmak için fazla iyi, ayağa kalkmayı denemek içinse fazla bitkinim. Sinüzit beni manik depresif bir hale sokuyor. Ama en azından ne kadar aşağı inersem, dibe o kadar çabuk ulaşır ve yeniden suyun üstüne çıkarım.

12 Cuma

Revirden daha bugün çıktığım ve beni halsiz ve bitkin kılan, balgam dolu bir kafayı taşıdığım için bütün bu kederlilik hali normal olabilir. Ama bir anda bütün derslerim çığırından çıkmış durumda – çok fazla şey kaçırdım ve hepsinde en az bir hafta gerideyim. Yalnızca bu da değil, Basın Kurulu'nda yer alıp almayacağımı ya da olmayan boş zamanımda çorap satıp satamayacağımı bilmiyorum. Hem sonra, akıl hastanesinde çalışmak için vakit bulabilecek miyim? Kaldığım yurttaki kızları gerçekten tanımaya çalışmak ve arada sırada onlarla sohbet edip briç oynamak için yanıp tutuşuyorum. Ama en kötüsü, en yüksek notları alan bir öğrenci olmanın (herkes beni böyle tanımlıyor – ne kadar içi boş bir alay) korkunç yükü var omuzlarımda ve bu beklentiyi nasıl karşılayacağımı bilemiyorum. Geçen yıl hiç olmazsa iki kolay dersim vardı. Bu yıl siyasete giriş dersi beni *mahvetti – birinci sınıf* öğrencileri derste şakır şakır konuşuyorlar. Din dersi ise epey çaba gerektiriyor – bir hafta gerideyim, ilk sınavda fena batırdım. Sanat dersinde tam 10 saatlik çalışmayı kaçırdım. Üzerinde ne kadar zaman harcarsam harcayayım en iyimser tahminle B-'den daha yüksek bir not almam mümkün değil. Seminerlere gidip fazladan bir sürü şey okumadığım takdirde İngiliz edebiyatı dersimin altında ezileceğim. Yaratıcı yazarlık dersim tam da benim sevdiğim şeyleri gerektiriyor

çalışmak ve zaman. Ama hafta sonlarını Dick, yoğun çalışma, sosyallik ve her şeyin ötesinde, sağlıkla nasıl birleştireceğim? Tanrı bilir. Şimdi Ann'in okulu neden bıraktığını anlıyorum. Kafamda bu yoğun mukozayla hâlâ nasıl düşünebiliyorum ki? Gücüm nereden geliyor?

6 Cuma

Constantine'den mektup var! Kader, kader! Şimdi havalara uçma, bulutlara yükselme zamanı! Koyu renk saçlı yakışıklı bir müstakbel Rus petrol kralının karısı mı olacağım?? Peki ya Boston'ın göbeğinde kadavra doğrayan sarışın Yunan Tanrısı'na ne demeli? Hayat, hayat, nerede senin zehirli iğnen!

Otuz iki yaşında ya var ya yok; sana kendinden bahsetmediği sürece, ki bunu yaptı, simasını diğerlerinden ayırt etme zahmetine girmezsin. Gördüğün gibi, revirin ikinci katındayım, sabah gelen iki bazal metabolizma vakası dışında buradaki tek kızım. İkinci katı soğuk algınlıkları için ayırdıklarını söylüyorlar; koridorun diğer ucuna yeni bir bina ekliyorlar, terasta güneşlenmek için oturduğum yerden çekiç seslerini duyabiliyorum. Adamlardan biri dün hemşirenin bir eşekarısını yakalamasına yardım etmek için odama girdi. Adı Victor'dı ve üstüne fazlasıyla büyük gelen mavi renkli bir tulum giymiş neşeli, kır saçlı, ufak tefek bir adamdı. Eşekarılarına bulaşmazsak kimseyi sokmayacaklarını anlatıp durdu, hemşireyse kıkırdıyor ve bir eşekarısının o yanına bile yaklaşmamasına rağmen gelip onu tam yüzünden soktuğundan şikâyet ediyordu.

Her neyse, söylemeye çalıştığım şey, o günün sabahı hemşire ateşimi ölçmek ve bana soluma cihazımı vermek için ilk defa odama gelmişti. Yatağı yaparken aklına gizli ve korkunç derecede komik bir şey gelmiş gibi kendi kendine gülüyordu. Ona neye güldüğünü sorduğumda önceki gece deri ayakkabılar giymiş sevgilisinin elinde iki bardak birayla Valley Arena'nın merdivenlerinde kaydığını anlattı. Elindekileri döktü mü, diye

sordum. Onun üzerine biraz döküldüğünü ama önemsemediğini söyledi. Ardından nasıl hemşirelik okullarını değiştirip durduğunu, üç yıllık kursu bitirmediğini ama moralleri bozulmasın diye diğer öğrencilere bunu söylemese de, ameliyathane işleri dışında her şeyi kapsayan on sekiz aylık bir kursa başladığını anlattı. Karikatür kitabına bakıyorduk; güldü ve resimlerden birinin ona yaptırdığı ilk doğumu anımsattığını söyledi.

EK 2
Okula Dönüş Emirleri

1. Aşırı coşkuya kapılıp onu nefessiz bırakacak şekilde boğmayacağım.
2. Kendimi fiziksel anlamda onun kucağına atmayacağım.
3. Ilımlı ama istekli ve ilgili *olacağım*.

Okula dönüş emirleri

1. NEŞELİ İFADE'ni sürekli sabit tut.
2. Fen Bilgisi – kafana takma. A almak zorundasın, bu yüzden de bunu öğrenmen lazım. Yapabilirsin: İki iyi sınav sonucu alarak bunu kanıtladın.
3. Birim – Panik yapma. Eğer gerekirse ek süre istersin. Alegori yazısını bu hafta sonu yaz. Eğer mazerete ihtiyaç duyarsan bir hafta boyunca revirdeydin.
4. Davis[1]: Gerekirse ek süre iste. Teorik anlamda yeterince fazla şey yazdın zaten. Sınav döneminde onun için bir şeyler yaz.
5. Schnieders'ı gör. Bu bir ölüm-kalım meselesi bile olsa sakin ol.
6. *Mlle*'e yaz.

1 Robert Gotham Davis. 1943-1958 yılları arasında Smith'te İngilizce Bölümü'nde hocalık yapmıştır. Plath 1952-1953 arasında kendisinden yaratıcı yazarlık dersleri almıştır.

7. EGZERSİZ YAP.

8. Bol bol uyu: Gerekirse öğleden sonra şekerleme yap.

9. Unutma: Beş ay sonsuzluk değil. İki ay sonsuzluk değil. Şimdi öyle gibi görünüyor olsa da.

10. Tutum her şeydir: Bu yüzden NEŞELİ OL, fen bilgisinden, birimden kalsan da, Myron'dan nefret dolu bir sessizlik duysan da, kimseyle randevun olmasa da, âşık olmasan da, hiçbir şeyin olmasa da. İşlerin ne kadar berbat bir hale gelebileceğini görmekte soğuk bir tatmin duygusu var.

NOT: Unutma – her halükârda dünyanın onda dokuzundan çok daha iyisin!

Sevgiler,
Syl

EK 4
Günlükten Bir Kesit
19 Haziran 1953

Pekâlâ, manşetler o ikisinin bu gece saat on birde öldürüleceklerini[1] duyuruyor. Bu iş midemi ağzıma getiriyor. Bir gazetecinin, hükümlünün elektrikli sandalyeyle idam edilmesini, izleyicilerin yüzlerindeki gizlemeye gerek duymadıkları coşkuyu, ölümle ilgili şoke edici fiziki detayları, çığlığı, dumanı anlattığı mide bulandırıcı derecede gerçekçi raporunu anımsıyorum; dile getirmediği şeylerden ötürü insanın nutkunun tutulmasına neden olan çıplak, dürüst, duygusallıktan uzak rapor.

Her gün işe gelirken kendine özgü şapkalar takan o uzun boylu, güzel, kedi gibi kız, konferans odasında şekerleme yaptığı

1 Julius ve Ethel Rosenberg, 19 Haziran 1953'te Birleşik Devletler hükümeti tarafından casusluk komplosu kurdukları gerekçesiyle idam edilmiştir.

divandan dirseğinin üzerinde doğruldu, esnedi ve güzel, bıkkın, huysuz bir tavırla, "Ölecekleri için öyle seviniyorum ki," dedi. Boş bakışlarla ve kendini beğenmiş bir edayla odaya şöyle bir baktı, o iri, yeşil gözlerini kapadı ve uykuya geri döndü.

Telefonlar her zamanki gibi çalıyor ve insanlar uzun hafta sonu tatili için kırsala gitme planları yapıyordu; herkes canından bezmiş gibi ve oldukça memnun ve hiç kimse, evrilmeleri yüzlerce, yüzlerce yıl alan bütün o sinirleri, kasları, tepkileri ve karşılıklarıyla insan hayatının ne büyük bir şey olduğunu aklına getirmiyor bile.

O atomik sırlarıyla insanları öldürecekler. Ölmeleri iyi bir şey. Böylece atomik sırlarla dolu insanları hasetle ve özellikle ve zalimce öldürme ayrıcalığına sahip olabileceğiz.

Ne bir çığlık var, ne korku, ne de müthiş bir başkaldırı. İşin en dehşet verici kısmı da bu. İdam bu gece gerçekleşecek; televizyondan verilmeyecek olması çok kötü... o bayağı suç programlarından çok daha gerçekçi ve yararlı olacağı kesin. İki gerçek insan idam ediliyor. Her ne olursa olsun. Birleşik Devletler'in vereceği en büyük duygusal tepki oldukça geniş, demokratik, son derece bıkkın ve ilgisiz ve kayıtsız bir esneme olacak.

EK 5
Mektup
Haziran – Temmuz 1953

Fazla-büyümüş, fazla-korunmuş, korkutulmuş, şımartılmış bebeğe mektup:

Bu tam olarak karar anı: Harvard Yaz Okulu'na gitmeli mi gitmemeli mi. İştahını kaybetme, kendini bomboş hissetme, büyük bir şansla senin bedeninde değil de kendi bedenlerinde doğdukları için dünyadaki herkesi kıskanma zamanı değil. Para durumunu dengeleme, sorunları ölçüp tartma zamanı: geleceğe

dair hedefleri, planları kararlaştırma, önem sıralarını belirleme zamanı. Ben varlıklı bir kız değilim; önümüzdeki yılın okul masraflarını ancak karşılayacak çok az miktarda param var. Bu geçen ayki giderlere ve giysilere harcadıklarım bütün kazançlarımı ve ödüllerimi yiyip bitirdi bile. En başta, en büyük avuntum bu yaz bir iş bulmam gerekmeyeceği ve evde oturup yazabileceğim ve edinmek için bir okula gitmeye paramın yetmeyeceği ve annemin kendi evimin arka bahçesinde bana kolaylıkla öğretebileceği . . . daktiloyla birlikte sürdürebileceğim için ne yapacağımı bilemeyeceğim bir şey olmayan işe yarar bir beceriyi, stenoyu öğrenebileceğimdi. Üniversiteden sonra ya da yüksek lisans yaptıktan sonra, iş başvurusu yaparken daktilo ve stenoyu bilmek isteyeceğim . . . ki pazarlık gücüm çok daha büyük olsun. Sonra başka sebeplerle Harvard Yaz Okulu'na gitmeye karar verdim: Frank O'Connor'ın yazarlık dersini almak istedim çünkü bu ders için yazacağım öykülerin bazılarını satmayı başarabilirim diye düşündüm. Eğer istersem daha sonra psikoloji alanında dersler alabileyim diye psikolojiye giriş dersi almaya da karar verdim. Böylece pratikle yaratıcı olanı birleştirebilirdim. Ama şimdi O'Connor dersi kapandı. Düşünmek ve kendi kendime kalıp çalışmak anlamına geleceği için bunun düşüncesi bile ödümü koparıyor olsa da, ben hâlâ kendi kendime yazma şansına sahip olmayı istiyorum. Yani tam bir eğitim programı alıp bu yüzden yıllardır mümkün olan en elverişli zamanda . . . ve en az bir yıl içinde mümkün olabilecek en uzun zaman zarfında yazma işini "deneme" şansımı kaybetmek istemiyorum. Bu yaz benim birikim yapacağım yaz. Tamam mı, o zaman bursumu yaz okuluna vermek zorunda kalacağım, bu da tek bir ders için aynı parayı ödemek anlamına geliyor ki bu ya uzun vadede umrumda olmayacak ya da bütün parayı (yaklaşık 250$) buna verdiğimi her düşündüğümde ağlayıp sızlayacağım demek oluyor. Son yılımın sonunda elimde gerçek anlamda 100 ila 200$'dan

. . . küçük bir sadakadan başka bir şey kalmaz. Yaz okuluna gidersem yeni insanlarla, hiç kuşkusuz acayip ve hoş insanlarla tanışırdım; Kütüphane, "aktiviteler" ve Cambridge olanağım olurdu. Çok hoş bir lüks olabilirdi. Ancak, Sally'yi[1] ve Jane'i görüyor ve onların büyüleyici işleriyle ilgili şeyler işitiyordum ve kendime rağmen, kendimi suçlu hissederdim: hiç düşünmeden 250$ harcamak gerçekte benim asla yapamayacağım bir şey. Yapacağım her iki seçim de planlanmış bir programla, yaratıcı ve çok disiplinli bir bakış açısıyla çalışmayı gerektirecek, yoksa bu satırların yazıldığı kâğıt kadar değerim yok demektir.

Evde kalırsam, çıkıp kendime komşu aramazsam eğer, bütün yaz boyunca yalnız olacağım. Para kazanmıyorum ve gerçek anlamda para harcamayacağım. Neşeli ve yapıcı olmak zorunda kalacağım ve günümü Harvard'da olacağımdan çok daha sıkı planlayacağım. Alışveriş ve yemek yapmayı öğrenecek ve annemin tatilinin mutlu ve güzel geçmesini sağlamaya çalışacağım. Bu aslında zahmete değer. Günde iki saat steno çalışacağım ve daktilomu geliştireceğim. Her gün üç ya da dört saat yazacağım ve bilinçsizce elime ne geçerse okumayayım diye özenle çıkardığım bir listeyi takip ederek aynı şekilde çok okuyacağım. Korkularımdan ve rahat ve üretken iş-ev düzenindeki Marcia ve Mike'ı, Sally'yi ve Jane'i kıskanmaktan ötürü evde kaldığımı düşünmek istemiyorum. Meşgul olmayı, çok çalışmayı seviyorum ve bunun aksine kendimi tembel ve suçlu hissedebilirim de, söylediğim gibi. Bu, bir anlamda benim ne kadar zayıf olduğumu gösteriyor. Gerçekçi davranıp bununla yüzleş. Harvard'a gidersem bursumdan vazgeçmek zorunda kalacağım. Dürüst olmak gerekirse, Smith'teki insanlara burs aldığımı söyleyemem. 250$ harcayıp karşılığında hiçbir şey

1 Plath'ın Smith'ten arkadaşı Sally Schaffer. 1953 yazında, Sally Schaffer, Plath'ın sınıf arkadaşları Jane Truslow ve Marcia Brown ile Massachusetts, Cambridge'de bir evi paylaşmıştır.

kazanmazsam onlardan (şayet yapmak ister de ihtiyaç duyarsam) yüksek lisans için nasıl para isterim. Şimdiyse rahatlıkla haziran ayında gidip çalıştığımı, yazın geri kalanındaysa ücretsiz steno kursu aldığımı söyleyebilirim. Mantıken, yapılacak en politik şey de bu. Karar benim. Yaratıcı davranıp olaya "varoluşsal" yaklaşmalıyım. Bu çok ama çok zor, çünkü ben emekleyerek ana rahmine geri dönmeyi isteyip duruyorum.

İyi yaşamak, çok çalışma ve planlama ve hayal gücü gerektiriyor. Bir psikoloji dersinin, benim maddi koşullarımda, 250$'a değeceğini hiç ama hiç sanmıyorum. İngilizceden başka bir şeyler öğrenmek için yanıp tutuşuyordum. İnsanın zihnini disipline etmesi her ne kadar zor olsa da, kendi kendime okuyabilirim. Kendi odam ve kendi arka bahçemde hayaller kurup konular bulamazsam eğer, bunu hiçbir yerde yapamam. Elbette, dediğim gibi, çok büyük başarısızlık olasılıklarından ötürü kendi başıma kalıp yazmaktan korkuyorum. Ama bunu yapacağım. *Seventeen* öykülerinden okuyacağım ve onlar için bir öykü yazacağım. *Ladies' Home Journal* için de. Hatta belki *Accent on Living* ve *The New Yorker* için de. Baştaki hevesimin üstüne gidip Harvard'a gitseydim, O'Connor'ın dersini alamayacağım için tamamen değişen programımla yaşayacağım bütün o büyük suçluluk ve kemirici kıskançlık duyguları olmaksızın evdeyken ne kadar düşünsem o kadar yaratıcı olacağım.

Yazın ortası geldiğinde, Joyce okumaya başlayacağım, böylece sonbaharın hemen başında tezimi yazmak için düşünmeye başladığımda epey bir kısmını okumuş olacağım. Kendimi nadasa bırakmayacağım ya da tembellik etmeyeceğim. Ve evdeyken, kafamdaki o küçük adamın: buna değer, buna değer, değer, değer, bu ders 250$ ederken, evde bütün işlerle annen uğraşıyor, diyerek benimle alay etmesine izin vermeyeceğim. Seçimlerimi açıkça, dürüst yapmalıyım, yemek yiyemeyecek kadar hastalanmadan, ki bu tamamen şefkat görmek ve sorumluluklardan kaçmak için kullanılan çocukluk taktiğine dönmek isteyen bir

savunma mekanizması. Evdeyken, yaz okuluna dair mükemmel sahneleri, dopdolu bir yaz tatilinin hakkını verecek bir işi olan (ve geçen yazı korkunç geçen) Marcia'ya duyduğum kıskançlığı düşünüp durmaya başlamamalıyım.

Ve bu arada, eğer sen bunu yapacak cesarete ve bir şeyler uyduracak hayal gücüne sahipsen hayattaki her şey yazılabilir malzemedir. Yaratıcılığın en büyük düşmanı kendinden şüphe duymaktır. Ve sen bu yaklaşan özgür olma, bu kocaman muazzam insan yiyen dünyanın karşısına çıkma gereğine kafayı öyle bir takmışsın ki, felç olmuşsun: bütün bedenin ve ruhun, kendini belirli bir şeye, sana içindekinin en iyisini getirmeyebilecek belirli bir hayata adamak zorunda olmana karşı çıkıyor. Yaşamak bu akademik hazdan çok daha farklı tepki ve davranış kuralları gerektiriyor . . . ve başkasının sana hazır bir tane vermesini beklemeden, kendine gerçekten yaratıcı bir hayat kurabilmek zorunda kalıyorsun. Seni koca bebek. En zoru hangi noktada ve nasıl kendinden bir şeyler verebileceğini bilmek . . . ve bu, bu yaz kafa yoracağın bir sorun. Yazarak para kazanabilir misin? Ergenlik çağındaki bir topluluk arasında kazandın ama ustaların içinde rekabet fevkalade (Bayan Davis'i düşün). Edebiyat piyasası aynı anda hem daha zorlu hem de estetik anlamda daha kârlı.

HARVARD YAZ OKULU'NA GİTMEYECEĞİM.

Steno, daktilo öğreneceğim ve yazacağım ve okuyacağım ve yazacağım ve okuyacağım ve kendimle davranışlarla ilgili konuşacağım, Aldrichleri ve komşuları göreceğim ve nazik, samimi ve girişken olacağım ve hayatı neyin zenginleştirdiği ve neyin en önemli olduğunu anlayıp öğrenmeye çalışırken kendi lanet benmerkezci benliğimi yok sayacağım.

EK 6
Günlükten Bir Kesit
31 Aralık 1955 – 1 Ocak 1956

Yılbaşı gecesi 1956[1]

Gare de Lyon'da akşam yemeği için soğuk biftek, iri ekmek dilimleri ve tombul cam bir sürahide kırmızı şarap: pencereden dışarıda, trenler raylarında buhar çıkarıyor, insanlar ellerinde çantalar, bavullarla telaşla koşuşturuyor; tarihi çoktan geçmiş bir yılbaşı ağacı yanıp sönen renkli ışık sarmalıyla göz kırpıyor: şifresi ne? Renkli ışıklar mors alfabesiyle "Mutlu Noeller" mi diyor? Bunu bilen azınlığa. Durup, kırmızı, yeşil ve mavi ışıkların bu yanıp sönen şifresini izleyenler için saklanmış bir ritim var. Çantalar, kare şeklinde bir gri makyaj çantası, bir Olivetti[2], siyah şemsiye taşıyanlar, dik basamakları çıkıp trene binenler, çantaları yerlerine tıkıştıranlar, maviler içinde şakalaşan denizcilerle, ağzına kadar dolu deri çantalarından jambonlu sandviçler çıkaran bodur, kırış kırış köylülerle dolu kompartımanlar. Nihayet, 3. sınıf mavi bir kompartıman, yerine yerleşme, etiketleri söküp atma ve suçlu hissetme. Saat sekiz. Islıklar, itiş kakış son kompartımana binen, bavullarını sokuşturan insanlar. Bir çiftin bavullarını getiren bir hamal: büyük, gri kürklü mantosu, tıraşlanmamış bacakları, karamel rengi mokasenleri, siyah kazağı ve eteğiyle biraz dağınık ama oldukça büyüleyici görünen sarışın, gülümsediğinde inanılmaz canlı ve karizmatik bir hale gelen çirkin ama hoş suratlı, tıknaz, rahat bir adam olan eşine kur yapıyor. Ve en sonunda, trenin düdüğü, hamalların bağırışmaları ve o içgüdüsel sessizlik anı. Tren hareket etmeye başlıyor. Bıçakla keser gibi geçtiği toprakların siyahlığında geceye karışıyor. Zihnimde,

1 Bu girişin üstüne Plath'ın elyazısıyla "Nice: kışın / Paris: bahar tatilinde" yazılmıştır.

2 Eskiden Avrupa'nın en büyük daktilo üreticisi olan aynı isimli şirketin ürettiği daktilolar. (ç.n.)

kuzey tarafta Paris'i gösteren miniminnacık bir Eyfel Kulesi, bir fermuar gibi güneye, Marsilya'ya, Nice'e ve belki de kesin gerçeklerin diyarında güneşin parladığı ve gökyüzünün turkuvaz renkte olduğu Côte d'Azur'a doğru hızla açılan demiryolu çizgisiyle alışılmadık biçimde kare şeklinde bir Fransa haritası var. Gri Cambridge'in vıcık vıcık çamuru ve keskin rüzgârlarından uzakta; güneşin beyaz sislerin ardında sapsarı bir yumurta sarısı gibi asılı durduğu soğuk, gri Londra'nın dondurucu ayazından uzakta.

Renkli ışıkların suların aktığı oluklarda titreştiği ve Seine Nehri'nin alçak, kesilmiş süt gibi ağır gri gökyüzüne yükselen Notre Dame'ın iki kulesinin yarı başından tüm griliği ve miskinliğiyle aktığı Paris'in yağmuru ve ıslanmış ayaklarından uzaktayım.

Trende: pencerenin dışındaki siyahlığa hipnotize olmuş gibi bakıyorum, tatlı bir gevezelikle tekerlemeler söyleyen, zihindeki anları, bozuk bir plaktan çalan şarkı gibi toplayan tekerleklerin emsalsiz ritmik dilini duyumsuyorum: yeniden yeniden söylüyor: Tanrı ölmüş, Tanrı ölmüş. Gidiyor, gidiyor, gidiyor. Ve bunun saf neşesi, vagonun erotik sallantısı. Fransa kafamda olgun bir yemiş gibi açılıyor; toprakların ırzına geçiyoruz, durmuyoruz. Güzel sarışın ışığı söndürüyor ve dar koridordaki perdelerin çekilmesiyle kompartımanın içi sıcak ve karanlık ve pencerenin dışındaki gece manzarası gölgelerin ve yıldızların gölge-ışık oyunlarıyla yavaş yavaş canlanıyor. Yoğun bulutları ve dumanı göğü geçerken, önce kesilmiş krema misali incelen bulutların içinden ilerleyip, sonra saf ve tertemiz, fırıl fırıl dönen bir maviliğe çıkarak apaçık bir ay ışığına dalıyoruz. Tek tük ışıklar, köylerde kümelenmiş. Kırılmış beyaz denizkabuklarından yapılmış ya da ormanlardaki çocukların geride bıraktığı ekmeklerden bir yolmuş gibi görünen yolların tuhaf beyazlığı. Yıldızlar da gökyüzünde fırıl fırıl dönüyor, gittikçe Van Gogh yıldızlarına benziyorlar ve acayip siyah ağaçlar, gökyüzüne çizilmiş kendine

özgü karakalem çizimlermiş gibi rüzgârla savruluyor, birbirine giriyor, bükülüyorlar: selviler. Eğik çatıları, ışıkla ağarmış kare şeklindeki beyazımsı barakalar, geometrik gölgeleriyle kübist bir tablodaymışçasına dik taşocakları. Sonra tekrar siyahlık ve toprak, apaçık ayın altında dümdüz uzanıyor. Göğsümde kesik kesik uyuyan Sassoon'un hoş ağırlığıyla, sırtımı kompartıman koltuğuna iyice yaslayıp bir süre kestiriyorum. Ve ayaklarımın altında bizi güzel güzel sallayan çelikten bir ağ içindeki tren tekerleklerinin o yorulmak bilmez titreşimi. Lyon'un ışıklarına girerken yavaşlıyor, duruyoruz ve sersemletici bir komadan uyanıp, trenin dik basamaklarından sokak satıcılarının şişelenmiş içecekler ve sandviçler sattıkları platforma iniyoruz. Bir şişe kırmızı şarap ve jambonlu iki büyük ve yumuşak, yuvarlak beyaz ekmek alıyoruz. Çok açız ve yumuşacık sandviçlerin paketlerini dişlerimizle açıyor, şarabı beyaz kâğıt bardaktan içiyoruz, küçük bir kesekâğıdında getirdiğimiz fıstıkları, şeffaf poşetteki kuru incirleri ve nihayet, gözenekli kabuklarını soyarken keskin kokusunu aldığımız, beyaz çekirdeklerini, boş şarap şişesiyle birlikte koltuğumuzun altına koyduğumuz kahverengi bir kesekâğıdının içine tükürdüğümüz üç küçük mandalina yiyoruz. Sassoon'un kol saatinin ışık saçan kadranında saatler ya koşturuyor ya da aksıyor. Uyku ile uyanıklık arasında gecenin içine bakmak, her yeri kuşatan siyahlığın içine kenetlenmiş renkleri görmek, fark etmek için gerinirken, Fransa yanımızdan geçip gidiyor. Mahrem, saklı, artık yalnızca ayı ve parça parça beyazlıklarla, belki kar, belki değil, süslenmiş kayalık tepeleri gösteriyor şimdi. Sonra, kafamı uykulu uykulu kaldırdığımda ansızın ayın suyun üzerinde pırıldadığını görüyorum. Marsilya. Akdeniz. En sonunda, inanılmaz, ay bu denizin üzerinde, altıncı sınıftan bu yana hayalini kurduğum; pembe, sarı, yeşil ve karamel ülkelerle, piramitler ve sfenkslerle, kutsal topraklarla, Yunanların klasik beyaz yıkıntılarıyla, İspanya'nın kanayan boğalarıyla ve nakışlı ipeklilerle muhteşem görünen yerel giysileri

içinde, el ele tutuşan çift çift kızlar ve erkeklerle çevrili o gök mavisi deniz.

Akdeniz. Tekrar uyku ve nihayet görülmemiş bir ülkenin dağlarının ardındaki gül rengi pembe ışıklı gündoğumu. Kızıl toprak, sarı, şeftali ve su mavisi renklerde turuncu kiremitli villalar ve sağdaki denizin esintisi, masmavi esintisi. Côte d'Azur. Yeni bir ülke, yeni bir yıl: patlamış gibi görünen sivri yapraklı yeşil palmiyeler, sipsivri kollarıyla sebze ahtapotlar gibi filizlenmiş kaktüsler ve çığlıklar atan masmavi bir denizin üstünde Tanrı'nın gözü gibi yükselen kızıl güneş.

EK 7
Günlük
26 Mart 1956 – 5 Nisan 1956

Paris

26 Mart, Pazartesi sabahı

Eh bien! Quelle vie![1] Burada Paris'te Hotel Béarn'da, geceliği 30 frank daha ucuz olan üst kattaki güneşli tavan arası odasına geçmeye hazırım; oteldeki insanlar pek hoşlar ve kruvasanlar taze ve hafif ve tereyağı çok cömert, bu yüzden burada kalacak ve kendimi şanslı hissedeceğim: bu sabah daha ucuz bir yer bulmak için bakındım ama Paskalya tatilinden dolayı her yer doluydu; toprağın bütün tazeliğiyle masmavi, fevkalade bir gün, sabahın erken saatlerinde sokakları mucizevi bir şekilde buraya kendimi gerçekten ait hissederek geçtim. Burada kalmak güzel olacak. Fransızcamla idare edebiliyorum. Hotel de Valence'ı hatırla: ihtiyar kadın çok cana yakındı ve dolu olmalarına karşın 400 franka odaları vardı.

Paris'e cumartesi akşamı erken saatlerde vardım ve en so-

1 Fr. Ah! Ne güzel hayat. (yay.n.)

nunda iri, koyu renk gözleri ve keskin, beyaz yüzüyle tatlı tatlı cıvıldayıp duran Janet Drake'in beni kesinlikle delirteceğini düşündüm. Denizci giysisi ve tatlılığıyla Emmet[1], daha önce, büyük bir adam gibi davranıp İrlandalı işçi lideri James Larkin üzerine yazdığı kitaptan bölümler okuduğu bir önceki geceden daha az çekiciydi. Sadece yalnız kalıp yıkanmak ve yatağa girmek istiyordum. Hotel Béarn'da bana bir oda bulduğumuzda alacakaranlık olmuştu bile ve kendimi tamamıyla terk edilmiş hissettim. Daha önce olduğu gibi koşup kendimi Sassoon'un kollarına atmak gibi talihsiz bir arzuya mağlup oldum; dizginlerimi elime aldım ve Richard'ın evine doğru yürüyüşe çıkıp yolda yiyecek bir şeyler aramaya karar verdim. Aşağıya inerken, telefon kulübesindeki hoş bir adam bana sırıttı, ben de ona karşılık verdim; derken, dışarı çıkıp yürümeye başladıktan (Paris haritamı aptal gibi Emmet'ın arabasında unutmuşum) sonra, adamın beni takip ettiğini fark ettim. Bana yetişip önüme geçti ve yeniden gülümsedi ve bense bir şey demesine fırsat vermeden hemen derhal *"J'ai oublié mon plan de Paris, ainsi je suis un peu perdue,"*[2] dedim. Eh, adamın ihtiyacı olan da buymuş; otele geri döndük ve orada kaldığım süre boyunca kullanmam için kendi haritasını bana ödünç verdi; en sonunda kendimi onunla St. Germain Bulvarı'nda yürürken ve küçük bir lokantada biftek tartar ve şarap ve kremalı pasta yiyip içerken buldum. Yemeklerimizi yerken iki gösterişli müzisyen yanımıza geldi, birinde bir keman ve kâğıt çiçeklerden bir taç vardı; diğerindeyse kahve çeker gibi bir kolu çevirdiği ve tenekemsi bir müziğin duyulduğu tuhaf bir kutu. Güçlenmek için erkenden yatıp dinlenmeye ve Sassoon'u görmeye sabah olunca gitmeye karar verdim. Bu büyük bir tavizdi çünkü kendimi korkunç derecede yalnız hissediyordum. İşin ilginci, bu adam Roma'daki *Paese Sera* gazetesi-

1 *James Larkin: Irish Labour Leader* isimli kitabın yazarı Emmet J. Larkin. Emmet J. Larkin, Platli ve İngiliz arkadaşı Janet Drake'i Paris'te arabasıyla gezdirmiştir.

2 Fr. "Paris haritamı unutmuşum, bu yüzden biraz kayboldum." (ç.n.)

nin Paris muhabiri çıktı: bir İtalyan komünist gazeteci; az değil! Bana bugünlük ödünç verdiği Olivetti de oradan geliyor yani. Neyse, hiç İngilizce bilmiyor olmasına rağmen, beni şaşırtacak derecede müthiş bir iletişim kurduk; çok kültürlü bir adam ve farklı ülkelerdeki komünizm (oldukça idealist ve tam anlamıyla bir hümanist) ve sanat üzerine sohbet ettik: Melville ve Poe ve T. S. Eliot (J. Alfred Prufrock'u Fransızcasından okumuş!) hayranı; ona gazetesine haklarında yazılar yazdığı Fransız ve İtalyan sanatçıları sordum. Bütün bunlar güven tazeleyiciydi. Bundan cesaret buldum ve gerekirse Richard olmadan da başımın çaresine bakabileceğimi hissettim.

PAZAR: uyandım, hâlâ yorgundum, taze sabah havasında Rue du Bac'den indim, Place des Invalides'i geçip Rue Duvivier'e doğru yürüdüm, kendimi oldukça canlı ve neşeli hissediyor, açılış konuşmamı hazırlıyordum.

İhtiyar dilenci bir kadının kederli tekdüze bir sesle şarkı söylediği No. 4'ün zilini çaldım. Esmer ve şüpheci kapıcı beni karşıladı ve bütün sakinliğiyle Sassoon'un dönmediğini, muhtemelen Paskalya sonrasına kadar da dönmeyeceğini söyledi. Bir-iki günü yalnız geçirmeye hazırlamıştım kendimi ama bu yeni haber beni derinden sarstı. Oturma odasında oturdum ve gözlerimden kaynar yaşlar dökülüp kâğıdı ıslatırken abuk sabuk bir mektup yazdım; kapıcının siyah kanişi patileriyle bana vuruyor ve radyo gümbürdüyordu: "Smile though your heart is breaking."[1] Yazdım da yazdım, bir mucize eseri kapıdan içeri giriverecek diye düşünüyordum. Ama ne bir adres bırakmıştı, ne bir mesaj; ona zamanında dönmesi için yalvaran mektuplarım mavi ve okunmamış halde öyle duruyorlardı. Düştüğüm durum beni şaşkına çevirmişti; daha önce hiçbir erkek beni terk edip arkasından ağlatmamıştı.

1 İng. "Kalbin kırılsa da gülümse." *Modern Zamanlar* filminde Charlie Chaplin tarafından seslendirilen "Smile" isimli şarkının sözleri. (ç.n.)

30 Mart, Cuma

Aşırı bir coşku halinden mutlak bir kedere geçen ve soruların üzgün ve yalnız, siyah çatılara yağdığı tuhaf bir gün. Erkenden Gary ile buluştum ve Tony ile buluşacağım Pont Royal'e yürüdüm, beyaz pilili eteğim, su mavisi kazağım, kırmızı ayakkabılarım ve kırmızı-beyaz puantiyeli saç bandımla kendimi çok şık hissediyordum; büfede limonata içtik, Tony neşeli ve oldukça sevimliydi; kız kardeşinin gidişiyle biraz daha sessizleşmişti; Pigalle'e gitmek için metroya bindik ve gece kulüplerinin olduğu meydanın yakınlarında sıcak güneşe çıktık ve daracık yollardan Montmartre'nin tepesine doğru tırmanmaya koyulduk; dükkânlar pis kokulu karanlık deliklerdi, dışarıya sarmısak ve ucuz tütün kokusu yayıyorlardı. Güneşte çürümenin büyüsü göze çarpıyordu: kabukları soyulmuş pastel renkli posterler, cüzamlı gibi kızıl-kahve duvarlar, pisliğin içinde tomurcuklanmış çiçekler. Rue Vieuville'i ve tıka basa turistlerle ve farklı açılardan Sacré-Coeur'ün kubbelerinin karakalem çizimlerini ya da çamur gibi bulaşık resimlerini yapan kötü, çok kötü ressamlarla dolu olan Place du Tertre'e çıkan bir dizi dik açılı basamağı tırmandık; Tony ve ben bu ressamların arasında dolaştık ve resimlere baktık, ta ki bir adam *"comme un cadeau"*[1] benim siluetimin resmini çizip çizemeyeceğini sorana dek, böylece Montmartre Meydanı'nın tam ortasında dikiliyor ve muhteşem restoranlara bakıyordum, aa oo diyerek toplaşan kalabalığın tam ortasındaydım ki bu ufak tefek adamın yapmak istediği de müşterilerinin ilgisini çekmekti: böylece bedava bir resmim oldu ve bu sırada, yürürken Tony kolunu belime dolamıştı ve ben içimdeki o iğneli alaycılığın eridiğini hissediyordum: güneşin altında, Sacré-Coeur'ün önünde dikildik, güneş-rüzgâr-kurşun-geçirmez camdan kubbenin altına sığınan insanlarla dolu turist otobüslerinin homurdana homurdana tepeyi çıkışını seyrettik; kilisenin içi serin ve pencerelerden içeri giren kızıl ışık huzmeleriyle karanlıktı:

1 Fr. "Armağan olarak." (ç.n.)

Tony biraz Chartres'i anlattı ve beraberinde oldukça sevindirici bir hassasiyet ortaya çıktı. Ağaçların altında ayaktakımından insanlara servis yaptıkları ve kemanla oynak havalar çaldıkları, kafasında bir resim çerçevesiyle kâğıttan çiçekler olan bir adamın bağırıp akrobasi yaptığı ticari meydanın hemen dışında bir yerde eşsiz bir öğle yemeği yedik. Biz, Auberge du Coucou'nun huzurlu, gölgelik korusunda bütün bunlardan uzaktaydık ve güzel bir *salade de tomate*[1], leziz bir mantarda *veau sauté*[2] ve tereyağlı patates yedik ve bizi bu öğleden sonra hafif ve neşeli kuşlar gibi uçuran bir şişe buz gibi beyaz şarap içtik; Tony bana bir demet menekşe getirdi, nezaketi gitgide artıyordu, bense onun bu sıcaklığıyla eriyordum. American Express ile ilgili bütün düşüncelerimi şarabın o soluk altın rengi havasında bir kenara bırakmış ve kendimi hem çok ama çok güzel hem de biraz lanet hissediyordum; Tony, Rue du Bac metro durağından söz etti ve ben şöyle düşündüm: yani, böylece benimle otele geliyor; bugünün parlak bir inci kabuğu gibi olduğunu ve ona bir sabun köpüğüymüşçesine nazikçe davranılması gerektiğini hissediyordum, bu yüzden otele doğru süzüldüm ve Tony de veda etmeye hiç niyetli değildi; merdivenlerden yukarı çıkıp serin odaya girdik, yıkandık ve uzandık, bütün öğleden sonra gözüme gittikçe daha güzel ve mükemmel görünmeye başlamıştı ve onunla geçirdiğim bu zaman için kendimi mutlu ve istekli hissediyordum çünkü Tony gitgide daha eşsiz ve nazik oluyordu, böylece birlikte uzandık, çok hoştu ve nazikçe öpüştük, bu hoşuma gitti; teni pürüzsüz ve gergindi, vücuduysa ince ve hoş biçimliydi, çıplak kalana dek parça parça üstümüzde ne varsa çıkardık ve birbirimizi okşadık ve onu arzulamaya başladım ama bir-iki dakikalığına banyoya gittiğimde o da bana karşılık veriyordu ve daha sonra banyodan döndüğümde buz kesildi; bence bu kısmen benim karmaşık biri olduğumu hissetmesinden ve İngiltere'de yaşadığı için birisine

1 Fr. Domates salatası. (ç.n.)
2 Fr. Dana sote (ç.n.)

bağlanmak istememesindendi; biraz üzülmüştüm çünkü o alacakaranlıkta orada ona sahip olmaya öyle yakındım ki ve vücudu öyle düzgün ve tatlı ve güçlü ve mükemmeldi ve bana öyle kibar ve tatlı davranıyordu ki: gençken veya piyano çaldığı zamanlarda böyle biri olduğunu hayal ediyorum; Oxford onu mahvetmiş bence, o züppe, küstah şımarıklıklar ve şu Rothschild denen kız ve "Oxford çıtırı", Leydi Tweedsmuir'in kızı Ann ile yaşadığı ilişkilerle. Böylece giyindi ve namusuna katmanlar ekledi.

Ve kendime tekrar soruyorum: neden? Çok dikkatli olmalıyım; Cambridge'e ve o dedikoduların içine geri dönüyorum. Londra'ya Ted'in başına üşüşmeye gitmeyeceğim; daha bir şey yazmadı; o bana gelebilir ve bana Shirley değil Sylvia der. Ve bu dönem namuslu olacağım ve o dedikoduları çalışmalarım ve ciddiyetimle şaşkına çevireceğim.

5 Nisan, Perşembe

Dışarıda gri çatılara bütün sabah yağmur yağdı ve ben yeşilimtırak ışıklı gölgeler içindeki odada sessizce ve sıcacık uzanmış hayal kuruyor ve bu suikast bombacısının işlerini, ne kadarının şans olduğunu, bu irade üzerinde oynanan bu işlerin ne kadarının bir düzenin parçası olduğunu ve iradenin bu kendi başına gelenlere karşı koyabildiğini ve iradenin bütün bunların ne kadarını bazı günler güçlü, bazı günler zayıf bir mıknatısın demir parçacıklarını kendine çekmesi gibi çektiğini merak ediyorum. Hayallerimde kaç defa Karanlık Haydut'la merdivenlerde, bir sokağın köşe başında, parlak sarı yatağımda beklerken, kapıyı çalarken, bir parkın banklarından birinde yüzünde küçük bir gülümseme, üstünde bir *palto* ve kafasında şapkayla otururken karşılaşıyorum; çoktan birçok başka erkeğe bölündü; biz umut ederken bile, panjurlar kapanmış ve insanlar görebildiğimizin ötesindeki özel bir odadaki gölgelere çekilmişler. Postalarımızdaki aptal bir sorun yüzünden, ölüm ve ret ya da aşk ve para mektuplarının tamamı bizimle alay edip bizi

bekler ve bizi kurt delikli sorularla şaşkın ve merak içerisinde bırakırken biz burada bir başımıza otururken, kararlar veriliyor. Bir hafta boyunca tam bir habersizlik içinde yaşamak zorundayım ve dün gece, elinde daha sonra Fransızcaya çevirdiği buğday tepecikleri ve buz kırıkları üzerine yazılmış İtalyanca şiirlerle geç saatlere kadar bekleyen Giovanni'yle konuşmak için durunca, – nasıl bir açıklık, nasıl bir kesinlikle– artık sadece eve, kendi huzurumu ve sığınağımı kurduğum eve gitmek istediğimi fark ettim: Amerika değil ama benim Whitstead'im, benim kalkanım, benim bahçem: orada dinlenebilir ve yeni sağılmış süt gibi tazelenebilirim ve inancımı ve masumiyetimi yeniden bulabilirim; aslı inanç olan o masumiyeti; insanın sırf yeni yollar bulmak için yanlış dönüşler yaptığı başka adamlar ve başka eserlerle karşılaşmaların doğruluğuna olan inanç gibi; peh, ne asalet, ne ahlaklılık ama: somut olanı yapmayı dene, isimleri isimlendir. Dün gece her nasılsa korku, çaresizlik ve bir bakıma duyarsızlıkla balede yanımda olan o hoş, şaşkın ve müthiş şanslı (ironik ama şansı gitgide artıyor) çocukla Almanya'ya ya da İtalya'ya gitmek istemediğimi fark ettim: Phèdre'nin balesiydi bu, karanlık alevi ve kan sunulan ve kan dökülen o dalga dalga kızıl peleriniyle benim Phèdre'm: yeşil yeleli atlarıyla sarışın ve mağrur Hippolyte, pembe-beyaz peri Aricie, soluk yüzü, üç dişli mızrağı ve bütün o mavi-yeşil dalgalarıyla Neptün: bir haftalığına iyi olabilir miyim? O zahmetli cinaslar ve sonsuz soy ağaçları için ne bir surat ekşitme ne de limon bakışlar var: ah Tanrım, bu ne, bu ne? İnsan neden kendisine yeterli olan, rahat olan, kolay ve mümkün olan o sıkıcı günlük ekmeği sevip onunla yaşamayı öğrenmez? *Cesur Yeni Dünya* gibi. Ha. Yani insan ıstırap çekince Shakespeare mi olur? İronik ama ben ıstırap çekiyorum ve Shakespeare de olmuyorum – ve bu geçip giden benim hayatım, her kalp atışıyla kirlenen, yıpranan ve koşuşturan hayatım; saatin her tik takının bana başta verilen toplam sayıdan ya da tam bir kaderci gibi davranmazsam eğer, başta üzerinde çalışmam için verilenden ölümcül biçimde düşüldüğü; kör

olduğumuz için ne kadar şanslıyız. Ki zaten gidecek neresi var? Yalnız kalacağım bir haftanın, okuyacağım ve yazacağım bir haftanın yararı dokunurdu: Tanrım, şu anda Ted ile yaşamaya gidebilir miydim merak ediyorum ama orası Londra ve yıkanacak yer bile yok (ah, kimin umurunda) ve Boddy her an sendeleye sendeleye yumruk yumruğa merdivenlerden çıkabilir. Ve daha Ted'i nasıl konuştuğunu bilecek kadar tanımıyorum, o nasıl konuşuyordur ki: geri döndüğümde bir gece? Üstüne bir soru yazıp Rousseau'nun *Snakecharmer* tablosunun bir kartpostalını göndereceğim. Bir gece yeterli değil. Çok düşünmeliyim; belki de cevap bile vermeyecek ve her şey çok daha kolay olacak. Ama şimdi başıboş bir haldeyim: Richard'ı daha fazla bekleyemem, iki hafta oldu, güçlü irademin farkına varmış olmalı; Londra'ysa Ted demek, yoksa çok pahalı. Yani yarın sabah erken saatlerde Gordon'la Münih'e doğru yola çıkıyorum; onunla birlikte çekip gittiğim için kendime lanet etmeden bunu iyiye çevirebilir miyim? O böyle olmasını istedi, arkadaşı olarak yanında olmamı; bir önceki gece ben hemen yanı başımda bir akşam yemeği teklifi etmek için bekleyen küçük, esmer, kılıksız adamlardan bıkmış usanmışken American Express'te nasıl da tamamen tesadüfen ve şans eseri tanıştığımızı unutmamalıyım ve sonra teselli si, muzu, sevgililerle dolu çekmeceleri ve avutmak için verdiği ılık sütüyle Giovanni geldi; ne kadar da iyiydi. Onunla yatmayı bile düşünmüştüm ama dün Gordon'ın gelmesine bir bakıma memnun oldum çünkü Giovanni ve ben birbirimize karşı çok hassas ve naziktik, ki bu çok hoştu; Whitstead bana yasakken, hayat benim için farklı başkentlerden ve yanlarında getirdikleri erkeklerden oluşan bir yemek büfesi haline geldi: Londra ve Ted; Paris ve Richard'ın karanlık yokluğu ve Giovanni'nin avuntusu ve sohbeti; Roma ve Gordon'la yolculuk. Ve şimdi bütün sabah boyunca Gordon'la soğuk soğuk masrafları konuştuktan ve soğuk bir ürpertiyle onunla birlikte gitmeyeceğimi söylemek için duyduğum ani isteğin yarattığı artan soğukluktan ve bütün

bunları hemen köşedeki küçük kafede jambon, yumurta ve kırmızı şarap eşliğinde tartıştıktan sonra, kopmamız için fazlasıyla şey yaşanmıştı bile: nereye ve ne kadar çok geri dönmek isteyeceğimi bileceğim için beş günlüğüne bile olsa Venedik'i, Floransa'yı ve Roma'yı görmek istemiyorum. İçim nasıl da kan ağlıyor şimdi; Gordon'la ve onun o aptal, kekeleyen Fransızcası ve anlaşılmaktaki yetersizliğiyle birlikte olmaktansa daktilomla bir başıma olmayı yeğlerim; onun o samimiyetsizliği, o içgüdüsel anlayıştan mahrum oluşu beni tiksindiriyor, evet. Bardaki garsonun gülümsediğini, bizi kazıkladığını ve Gordon'a süt isteyip istemediğini sorduğunu görüyorum; bunun için ona yan yan sırıtıyorum; Gordon'layken kendimin çok daha kötüsüyüm; ama *quoi faire?*[1] *Quoi faire?* Alternatiflerimi bu denli ölümcül hale getiren bir korku eksikliği mi? Kendimi onların korumasının, ilgisinin ve şefkatini kollarına atmama neden olan dermansız bir erkek bağımlılığı mı? Ah ama iki haftadır Paris'te yalnızım ve burada hiç kız yok, yani Gary (Richard olmadan ya da tek başıma bu tam bir saygısızlık olacağından titizlikle veda ettiğim ve Chartres'ten bile vazgeçtiğim, bariz hassasiyetiyle bile tavırları öyle isteksiz, resmen bülbülleri öldüren Gary), ihtiyaçlarım ve volkanik irademle korkuttuğum Tony hariç, tek başıma dolaştım; (Giovanni bir keşifti ve bana aitti ve bir tür zaferdi: onunla her şey güzeldi, yeterince sıcak ve şefkatli ve bütün o güzel Fransızca sohbetler, dostları ve bu müthiş insani sıcaklık ve paylaşımın altında ezilip gözyaşı döktükten sonra beni götürdüğü küçük *épicerie*[2] ve o küçük, kalabalık yerdeki bir çorba kâsesi dolusu yahni, patates, peynir ve kırmızı şarap.)

Issız bir şehirle savaştım ve onu ele geçirdim. Hiç durmadan onu düşünüyorum; gözden kaybolduğu için karanlık sureti hiç aklımdan çıkmadığından mı? Nice'te dans ettiğimiz zamanı hatırla - - - zayıf, disiplinsiz bedeni: yüzemez, ciddi

1 Fr. Ne yapayım? (ç.n.)
2 Fr. Bakkal. (ç.n.)

anlamda zayıftır, asla beyzbol oynamaz ya da matematik öğretemez: o portakal-suyu-ve-kızarmış-tavuk güvenilirliği tamamen eksik ve Gary ve Gordon'ın sahip olduğu da buydu (hikâyede: Karanlık Haydut, Richard'ın hassas salyangoz-ve-şarap damak tadıyla Gary'nin dümdüz biftek-ve-patates-yanına-hiçbir-şey-gerekmez damak tadı arasında müthiş bir tezat olacak). Yani burada, gerçek anlamda, hep yalnızdım ve kalmaya kalkışsaydım bile odam tatile giden öğrenci tarafından geri alınırdı, Giovanni biraz daha zor bir hale gelebilir, Richard asla gelmeyebilirdi ve hava çoktan soğuk ve yağmurlu bir hale geldi bile. Evet, bütün işaretler ayrılığı gösteriyor: Paris havası soğuyor ve ben durmadan titriyorum ve beyaz geceliğim yavaş yavaş griye dönüyor ve burada küvet falan da yok; her şey üst üste geliyor ve soğuk kenarlarla keskin köşeler beni gitmeye teşvik ediyor; tren ve bütün o yol manzaraları bir çeşit teselli olacak; keşke keşke Gordon'a karşı nazik olabilsem: neden olmasın? Aramızda bütün o karmaşa ve aşağılama duruyor ve reddedenle reddedilen arasındaki o öfke hiçbir zaman tamamen kaybolmuyor. Paris'ten Roma'ya kadar olan tren yolculuğumun tamamını bugün frank olarak ödedim ve bunu da aradan çıkardık; uçak bileti fiyatları tüyler ürpertici ve eğer isterse onun da bir kısmını İngiltere'de ödeyeceğim. Yemeğimi ve hatta otelimi bile erkeklere ödeterek kendimi kullanılmış hissediyorum ve Gordon'ın bunu yapmayı benimle olmak için, bunun yalnızca arkadaşça bir birliktelik olacağını bilerek, kendisinin seçtiğini hissediyorum; bu yüzden borçlu falan değilim; Richard'ımın beni terk edip gitmesinin ve üç haftanın bulduğu oldukça tehlikeli bir ya da birkaç kadın için yeterince uzun olması ve benim, durum tam tersi olsaydı bakmaya katlanamayacağım o iri, koyu renkli yaşlarla dolu sitemli gözlerle aslında öfkeli değil, üzgün oluşum yüzünden içinde bulunduğum bu ağır kederin içinden çıkmaya çalışacağım. Dün geceki balede bizi tavanlarından avizeler sarkan geniş bir odada eğlenirken gördüm ve o ilk seferde adeta küstah bir beğeni ve

meydan okuyuşla bana yaptığı gibi o küçük sarışın perinin çenesini okşadı; Tanrım, bugün gelseydi de burada onunla kalsaydım. Onu şimdi bile görebiliyorum, Paris'e geri dönmüş, sakin sakin mektuplarımı okuyor ve düşünüyor: zavallı histerik yanlış kız; ve o İsviçreli kızla ya da İspanyolla yaşıyor. Benim ümitsizce ihtiyacım olduğu şekilde sadık biri olabilecek mi hiç? Ah ve o böyle biri olamayacaksa, ben onu kabullenecek kadar büyüyecek miyim, kendimi şehit etmeden ya da daha kötüsü, intikam ve çaresizlikle, bir yıkımın içine dalmak için kendimi bile bile kurban edip başka adamlara mı sunacağım? Belki de bunların hepsi iskambil falımda çıkacaktır; bir dolu papaz ve kızın ve bir dolu seçeneğin olduğu o kartlarda! Ve şimdi alternatifler ölümcül bir dansla dönüp duruyorlar ve gönderdiğim kartpostallarla annem Roma'ya gideceğimi öğrenecek ve Ted bir geceliğine de olsa kendisini görmek istediğimi bilecek (ah, sadece onunla birlikte olmak istiyorum: Richard'a yaklaşabilecek tek kişi o ve bu yüzden tüm Boddy saçmalıklarına ve ağlayıp sızlanmalı dedikodulara ve konuşmalara ve hatta Jane ve seçilmiş kişilerin öğrenmesine razıyım; bu yüzden bana yanlış isimle, Shirley diye hitap etmesine ve o kızı nasıl yıkıp geçebileceğimi ve hassas ve akıllı olabileceğimi bilmiyor olmasına razıyım, çünkü artık çok kısa sürede çok kolay biri haline gelebiliyorum ve o beni keşfetme sıkıntısına bile girmeyecek); onunla Yugoslavya'ya gidecek miyim? Yoksa Elly'yi ve İspanya'yı bırakıp gittiğim için kendime lanet mi edeceğim? İyi bir kadınla birlikte olmayı özlüyorum; kolay, esmer adamları çekici buluyor diye Elly'nin önüne gelenle düşüp kalkan biri olduğunu düşünmeye nasıl cesaret edebildim, hem de ben kendim güçlü, temiz ve sevimli olanlarına çok daha fazlasını verebilirken; Ted duvarları yıkabilir; bu gece ona telgraf çekebilirim, Londra'ya eve gelmesini ve Whitstead'e kadar orada yaşamasını isteyebilirim: bunun tehlikesi onun ziyaretçileri olurdu ve konuşmalarına bakılırsa bu tarz ziyaretçileri olurdu da: onu arzuluyorum ve kafamda onun bir araya getirdiği ve

kullandığı sözcüklerle parçalarıma ayrılıyorum: ah; Tanrım; çok az zaman var; bu gece her şey olmalı; saat 19.00'da Gordon'la buluşmadan önce: şimdilik en güvenli yol o: iki ülkeyi daha fethedebilirim (ve İtalya'da oyalanmayı ne kadar çok istesem de, beş gün görüp sonra daha uzun süre kalmak için istekli bir halde geri dönmek, önce bir erkeğin korumasının altında yemlendikten sonra, hâlâ mevsim dışıyken hiçbir engel olmaksızın keşfedebilmek daha iyi değil mi?), ah evet. Richard şimdi geri dönseydi: onurumu bir kenara bırakabilir ve onun evine gidebilirdim; lafı geçse gidip kapıcıya sorarım: orada, saklanıyor olabilir. Yarın dönüyor olabilir; mesaj bırakmış olabilir (ki ben bunların hepsini çok geç öğreneceğim). Birkaç gün daha kalıp İngiltere'ye buradan dönebilirdim. Bu, tarihi bir an; bütün şartlar benim Paris'ten gitmem gerektiğini gösteriyor. Gordon'ın nasıl da Gary'nin birazcık daha iyi bir başka versiyonu olduğunu unuttum. Paris'te kalsam: ve her şeyin ortasında, Giovanni içeri girse ve bütün bu sadistçe yok etme arzusunu işitse ve sıcak ve şefkatli bir zamanın ortasında ayak sesleri duysam ve bu benim kaderim olsa, hafif bir kapı sesi duyulsa ki bu ancak kaderim iyi olsa olurdu ama değil değil değil ve bu yüzden benim kararım mühürlü ve alternatifler turuncu kabuklar ve mavi Fransız şalları halinde kendi küçük uğultulu boşluklarında kıs kıs gülerek döne döne gidiyorlar; karar verildi ve o haydi gel, haydi diyor ve haydi biz gidiyoruz.

EK 8
Günlükten Bir Kesit
1 Nisan 1956

Hedef: Arkadaş kazanmak ve insanları etkilemek

★ Çok içme – (St. John's'taki partiden sonra Iko'yla olan talihsizlikleri, Hamish'le yaşanan iki randevuyu, *St. Botolph's* partisini ve Londra gecesini unutma); ayık kal.

★ İffetli ol ve kendini insanların kucağına atma (David Buck, Mallory, Iko, Hamish, Ted, Tony Gray) – dedikoduya ve M. Boddy'ye rağmen, kimsenin bu maddeyi kusurların sonuncusu olarak görmesine izin verme!

★ Canayakın ve sakin biri ol – gerekirse, 'gizemli kadın'ı oyna – sessiz, hoş, renkli skandallarla hafifçe sarsılmış.

★ İçdünyanla ilgilen –onu zenginleştirmek için– Krook için yapacağın çalışmalara odaklan – yazmaya odaklan (egzersizler, öyküler, şiirler, *Monitor* için makaleler) – her gün Fransızca çalış.

★ Çok fazla konuşma – daha çok dinle; insanları 'anla' ve yakınlık göster –

★ Dertlerini kendine sakla.

★ Adi dedikoduların ve hakaretlerin üzerinde durma ve bunları aş – herkese karşı iyi ve olumlu ol.

★ Birinin yanında bir başkasını eleştirme – yanlış aktarım telefon oyunu gibidir.

★ Gary'yle de, Hamish'le de çıkma – Keith ve diğerlerine iyi davran ama öyle çok da hevesli olma.

Gerektiğinde sabırlı ol ve *yaz* – yeterince şey gördün, yeterince derinden hissettin ve sorunların anlamlı bir hale getirilecek kadar evrensel – YAZ.

EK 9
Günlükten Bir Kesit
16 Nisan 1956

Ted hakkında: Onun varlığını sen kabul ettin; bunun için yanıp tutuşuyordun ve bunun uğrunda ödemen gerekenleri biliyorsun: Cambridge'de tam anlamıyla tetikte olma (epey dedikodu olacak ama ortada kanıt olmamalı; sakın içme, sakinliğini koru); Richard'ı kaybedişin ve seni o kocaman, sert, çelik, erkeksi gövdesinin, inanılmaz şefkatinin ve şiirler ve müzikler

yaratan ve insanları şaşırtan zengin sesinin anısıyla bıraktığında karnında uğuldayan kocaman bir boşluk bırakışı. Onun o müthiş büyük şansı ve gücü ve patlamasıyla hayatına devam edip yüzlerce başka kadına, başka şiire doğru yol alacağını biliyorsun – "Seviştikçe daha çok sevişiyorum." Richard'ın şefkati ve erkekliği ve estetik uyumu seni onun ardından hemen gidip bir başkasını bulmak isteyecek bir hale getirdiyse, şiirleri ve zenginliğiyle Ted senin için büyük bir kurtuluş sağlamayacak – kendini küçük ve fazla-emniyetli hissetmene sebep olacak: Sevecen biri değil o ve sana âşık değil. Yalnızca bir vücutsun – bir kadın-şair, bir perde arası. Onun tarafından bıçaklandığın için kendini şanslı hisset; asla şikâyet etme ya da ters davranma ya da kendini bilen bir insan olarak normal bir insanın isteyeceğinden daha fazlasını talep etme. Onu rahat bırak. Cesur ol. Onu mutlu et: Yemek pişir, oyna, oku, ama diğer işlerini de gevşetme – Krook, Varsity ve ev için uğraş – diğer fincanları ve sürahileri dolu tut –asla suçlama ya da dırdır etme– onun o gaddar gücünün geçici ışığını alıp kaçmasına, yok etmesine izin verme.

EK 10
Günlük
26 Haziran 1956 – 6 Mart 1961

Paris

26 Ağustos, Pazar

"All the Dead Dears"

Bayan Meehan-zengin-çeşnili Yorkshire'da geçen lehçe öyküsü. (*Uğultulu Tepeler* arka planında) – ölü olanların hayaletlerinin altmcı hisleri kuvvetli olan kadın üzerindeki güçlü etkisine dair. Başla – "Bir keresinde bir melek gördüm" – "kız kardeşim Miriam" – idam, zatürreeden ölüm (cinayeti kasteden), deli

kuzenler, iyi bir ölü – hastane koğuşunda savaş fotoğrafı – hasır fötr şapkalar ve gümüş topuzlu bastonlarla bir hanım evladı fotoğrafı – "Bacağı koptu. Öldürüldü. O ölü ve ölü."

Roman

Herkesi yeniden görüyorum. Her şey dönüp dolaşıp başa dönüyor. Tony –soluk tenli, sarışın, küçülmüş– tren istasyonunda görülüyor –Paris'teki o gün uçarak geri dönüyor– keder çemberi kendi içine kapanıyor. Korkunun, boğulmanın baharı, üç adamın gözdağı verdiği ve hiçbir seçimin yapmaya değer olmadığı ama hepsinin içinde tek bir seçimin Alman treninin Münih'e gidip gelmesi için yapılması gerektiği –"Beni daha önce tanısaydın severdin"– al, tut, iç –bağların görüntüsünü engelle– şimdi kör ve dik ol. Karartılmış oda. Solgun kıvrak vücutlar. Sarı duvarkâğıtları – gül buketleri – reddetme – hızla kaçıp gitme – çayla, filmle miadını doldurma – günün birinde nihai şeyin olacağını bilme. Onu başka bir hayatta göreceğim, yavaş yavaş kafa sallayacağım, genç, sarışın bir tanrıçanın yatağının tamamıyla yersiz, akıl almaz, arzu edilmeyen bir hale geldiği tamamen bambaşka bir dünyadan memnuniyet içerisinde bir farkındalıkla.

Şiir

Vahşi sıcak öfke – soğuk kar: sık beyaz bozkır – sis – yukarıdan sarkan lambalar. Loş noktalar – dingin: dingin: donmuş yapraklar – tünemiş karatavuk: hiddet – "bir saniye daha, kedi tıslaması duyulacak." Boş, beyaz dünyadaki boğucu, bunaltıcı öfke – yürüyüşünün bilinci – normal açık görüşten uzaklaşmanın sembolü – nafile bir patlama. İnsani sınırlar, soğuğun, karın, yıldızların ve siyahlığın muazzam mermersi geniş gücüne karşı – yerinde yeller esen papatyalar: beyaz başlı, yazdan hatırda kalan – kurumuş, çorak, kırık sapların üstüne koyuyor onları – keskin bir tezat hissi, mevsimin, iklimin çapraz kutuplaşması · siyah taştan çitler – ıssız, vahşi manzara – sarı-kahve kedi, kızıl

kömür ateşi, alev alev yanan yanakları, kömürlüğün altındaki kedi – yağ parçalarına üşüşmüş sığırcıklar – buz tutmuş çit – doğanın uçsuz bucaksız kişilerüstü bembeyaz dünyası, iradenin küçük şiddetli kıvılcımına karşı.

Withens

Çoğu insan oraya asla ulaşamaz ama kasabada durup çay içer, pembe kremalı kekler yer, hediyelik eşya dükkânlarına gidip yürümek için çok uzaktaki o yerin renkli fotoğraflarına bakarlar, St. Michael ve All Angels Kiliselerini, papazın evinin hatırlanmaya değer siyah taşlı odalarını ziyaret ederler – ahşap beşik, Charlotte'un aile yadigârı hanımeli ve dantelden duvağı, Emily'nin ölüm döşeği, küçük, ışık yayan kitaplar ve suluboya resimler, boncuklu mendil halkaları, misyoner dolabı. Şuna dokundular, bunu giydiler, hayalet kokan bir evde şurada yazdılar. Taş eve giden iki yol var, her ikisi de yorucu.

Biri herkesin bildiği yol, kasabadan çıkıp taş basamaklardan inerek, gürül gürül sularını, dövüle dövüle yuvarlaklaşmış, yeşil çamur kaplı kayaların üzerine döken akıcı beyaz nehri geçerek yemyeşil otlağa, oradan da tahta bir köprüyle bir at arabası yolunun zamanda yüz yıl geriye gittiği, şekil veren dillerinin yıkık duvarlara, eski mahzen deliklerine, koyun tezeklerinden dağtavuklarına ulaşan kapı sütunlarına aşmdırıldığı, keçi ayaklarıyla düzleşmiş otlarla kaplı geniş bir araziye uzanıyor.

Diğeri – hafif yükseltiyi geçince, diğer her tarafı tepelerin çevirdiği bataklıktan dünyanın ortasına, çizmelerin yeşil çamurlara – kahverengi yosunlara – bulandığı, dağtavukları dışında ayak basılmamış topraklara çıkıyor – karaçalıların mavi-beyaz tomurcukları, yanık şeker rengindeki eğreltiotları – bütün bu sonsuzluk, yabanilik, yalnızlık – turf rengi sular – çatısında dayanıklı çakıltaşları, kayaların üzerine kazınmış isimlerle küçük bir ev – bitmek bilmez rüzgârların estiği tepenin yamacında hiç de misafirperver olmayan iki ağaç, ışığı sessizce parçalara

bölüyor. Gözü dönmüş hayaletler kimsenin olmasa da ziyaretçilerin ve sarı gözlü, kaba tüylü koyunların akıllarında. Aşk evi, insan aklındaki aşk kadar uzun ömürlü.

Öfke, boğazdaki yanma kadar sarsıcı.

Tutuklu

27 Şubat 1961, Pazartesi. Hastanede

Hâlâ tek parçayım, kimsenin dikkatini çekmiyorum. Alçıların ve sargıların içindeki neşeli gülen yüzlerden ya da camların ve pembe perdelerin ardında kabarıp inleyenlerden biri değilim. Üzgün, bıyıklı doktor ve onun parlak beyaz, kolalı öğrencisi yanımdan geçip gidiyorlar. Burası dini bir kuruluş, müthiş temizlikler yapılıyor. Herkesin bir sırrı var. Yastıklarının arasından onları izliyorum, şimdiden bitkin düşmüş haldeyim. Camların ardındaki şişman kız yürüyüp gidiyor, yeni bacağını deniyor; bacağı yukarıya asılı burunsuz yaşlı kadın, göğsü ve kolları alçılı, şu ekşi suratlı hanım, elinde bir sopayla kendini kaşıyor, "Cildim kırış kırış oldu." Perşembe günü onu alçıdan çıkaracaklar. Kırmızı yünlü sabahlık içindeki yardımsever bir hasta, çocuklar gibi tatlı dudaklı çiçekleri geri getiriyor. Bütün gece polenlerini saçarak koridorda nefes alıp verdi bu nergisler, pembe ve kırmızı laleler, parlak mor ve kırmızı gözlü anemonlar.

Kıdemli hastalar için saksıda çiçekler. Kimse şikâyet etmiyor ya da sızlanmıyor. Gümüş rengi karyolama asılı siyah kulaklıklardaki incecik ses, dinlemem için kafamı ütülüyor. Fişini çekmeyecekler. Beyaz yatak perdelerinin üzerinde son derece şen şakrak pembe, mavi ve sarı kuşlar kendilerini öncelikle pembe çiçeklerin ve sırıtan yeşilliğin arasına atmışlar. Perdeleri kapattıklarında kendimi bir çardağın içindeymiş gibi hissediyorum. Dün gece Camden Town'un ıslak, karanlık pazar gecesi

sokaklarında kayboldum, yanlış yönde kararlılıkla yürüdüm. Arabasından inen yaşlı bir kadına St. Pancras Hastanesi'nin nerede olduğunu sordum: o da yaşlı kocasına sordu – adam: "Anlatması biraz zor. Seni oraya ben götürsem daha iyi." Eski, rahat arabanın arka koltuğuna oturdum ve gözyaşlarına boğuldum. "Bir bebeğim olmasını yeğlerdim," dedim, "en azından senin bunun için bir şeylerin var." "Hepimizin söylediği şey bu," dedi kadın. Adam arabayı loş, karanlık sokaklardan hastaneye doğru sürüyordu. Yağmurda yürümek gibi bir hata yapmıştım, ıslak lüleler haline gelmiş perçemlerim alnıma yapışmıştı. Kayıt-kabul bürosu kapalıydı – uzun, iyi aydınlatılmış bir koridor boyunca yürüdüm ve kahverengili bir çocuk beni asansörle 1. Koğuş'a götürdü. Hemşire sorular sordu ve bir form doldurdu. Daha fazla soru cevaplamak istiyordum, soruları severim. Formların üstündeki kutucuklara doğru keyifle yığıldığımı duyumsuyordum. Yanımdaki kadının boynunun altında bir sargı var – bir göğüs röntgeninde tiroidinin akciğerine doğru büyüdüğünü gördüler ve kesip attılar. Şimdi, yatağını çevreleyen perdeler çekiliyken, ergoterapist ona vuruyormuş gibi sesler çıkıyordu: şlak-şlak-şlak. Her türlü ekipman gemiyle getirilmiş –elektrikli süpürgeler, seyyar merdivenler, yatağın bir ucunu kaldırmaya yarayan gereçler, duvara tutturulmuş tekerleklerin üzerindeki büyük alüminyum bir kutu– sanırım öğle yemeklerini buharda ısıtmak için kullanılan bir kutu bu. Dün gece midem yemek yiyemeyecek kadar bulanıyordu – bir fincan Ovaltine içtim sadece, çiçekli perdelerin arkasında geceliğimi giydim.

Genç, çekici ölçüde zayıf Doktor "Cahst" uğradı ve teşhis için sorular sordu. Tekrar hamile olabilme ihtimalimi öngörünce yanına bir ünlem işareti koydu. Tepemdeki uzun pencereden soğuk hava esiyor. Tiroidli kadın, perdesinin arkasında kuru kuru öksürüyor. Rose isimli oldukça genç, cana yakın kadın dün gece benimle sohbet etmeye geldi, beni yarı saydam açık mavi gecelikli,

siyah saçlı şuh bir kadın olan ve "Boston'da bulunmuş Bunny" ile ve kocası Afrika'daki ağustosböceklerini inceleyen bir başka neşeli kadınla tanıştırdı – bu kadın da kocası da sıtma kapmışlar; kocasının Güney Devon'da Afrika'dan çift çift hayvan gönderdiği bir hayvanat bahçesi varmış. Dalgın dalgın *The Paris Review*[1] okumaya çalıştım. Bir kırmızı ve bir beyaz hap beni yavaş yavaş sislerin arasına sürükledi. Dokuzda "ışıklar sönüyor". Yuvarlak, küre biçimindeki koğuş ışıkları kırmızıya dönüyordu –alacakaranlıkta sekiz tane kırmızı halka– ışığın bir yere gittiği yoktu. İyi geceler, iyi geceler, diyordu koğuş arkadaşları ve kamburlarını çıkarıp küçülüyorlardı. Perdelerimin çekilmesini istemeyi düşündüm ama sonra gözlerimi kapadım ve şaşırtıcı bir keyifle canım isterse kapatabileceğim bana ait perdeler olduğunun farkına vardım. Hafif bir uykudan saat beşte bir koşuşturmayla, gıcırtıyla, akan su ve tangırdayan kova sesleriyle uyandım. Altıda, hava solgun, nemli griyken, beyaz ışıklar yandı – çay, ateş ve nabız ölçümü. Temizlendim, edep yerlerimi mavi bir antiseptikle sildim ve her denilene uyarak cam bir kavanozun içine işedim. Daha sonra "yaraları enfekte edebilecek herhangi bir mikrop taşıyor muyum görmek için" burnumu temizlediler. Yaklaşık 07.30'da kahvaltı. İncecik esmer ekmek üstüne o kadar azıcık tereyağı (ya da onun yerine geçecek bir şey) sürmüşlerdi ki portakal marmelatını sürecek tarafın hangisi olduğunu kanıtlayacak belli belirsiz bir parlaklık vardı sadece; çay, sığ bir kâse dolusu füme edilmiş tuzsuz yulaf lapası, domuz pastırması ve domates (çok güzeldi) ve biraz daha çay – kuşluk vaktindeyse kötü, çamur gibi bayat bir kahve. Gazete satan çocuk, çikolata ve sigara arabası. Her yatağın ayakucuna asılmış parlak alüminyum panolarda yeşil grafikler.

1 *The Paris Review*: 1953 yılında basılmaya başlanan üç aylık edebiyat dergisi. (yayn.)

EK 11
Günlük
Haziran 1957 – Haziran 1960

Aniden beliren, Tanrı vergisi yaratıcılığın yenilendiği hissi: "anı kalıcı bir şeylere dönüştürme" becerisi – hava: "Mavi Oda" ile ipe dizilmiş – fincan ve tabakların tıkırtısı – tropikal meyve renklerindeki zenci kadınlar – mandalina, yeşil limon, karpuz pembesi –

Sözcükler başlıyor: iç monoloğun yeniden yaratım sahnesi, yeniden düzenleniyor – bunu konuşuyor – çiçek tohumu zihnin apaçık bardağında yapraklarını açıyor – çiçekleniyor – neye dönüşüyor? Romana mı?

Günlük tut – her bir tohumu yakala ve nadir çiçeklerin toplandığı akvaryumda açmalarını sağla – yaratan yaratıcı özü ve bütünlüğü koru (daha azını ederinden fazlasına satma) ve hiçbir kadın daha fazlasına sahip olamaz – sürekli sosyal hayat içdünyayı öldürür ya da aldatır: bunu nadir ve ilgi çekici hale getir.

EK 12
Mektup
1 Ekim 1957

1 Ekim, Salı

Bir şeytana mektup:

Dün gece, hiçbir fayda sağlamaksızın James hakkında okumakta olduğum hissine kapıldım: kanımdaki hasta, ruhu imha edici korku akını, akışını küstah bir savaşa çevirdi. Yorgun olmama rağmen uyuyamadım ve acı çeksin diye tıraşlanmış sinirlerimi ve feryat figan iç sesimi duyuyordum: ah, öğretemiyorsun, hiçbir şey yapamıyorsun. Yazamıyorsun, düşünemiyorsun.

Ve inkârın donmuş, olumsuz denizinin altında yatıyor, sesimin tamamen bana ait, benim bir parçam olduğunu ve bir şekilde beni fethedip ve en kötü düşlerimle baş başa bırakması gerektiğini düşünüyorum: onun savaşıp ve günbegün kazanma şansına sahip olup da bunu başaramamışken.

Bu ölümcül benliği görmezden gelemiyorum: orada. Kokusunu alıyorum ve onu hissediyorum ama ona kendi adımı vermeyeceğim. Rezil edeceğim onu. Uyumayacaksın, öğretemiyorsun, dediğinde ne olursa olsun yoluma devam edecek, burnunu yere yapıştıracağım. Onun en büyük silahı kendimin yazmakta, öğretmekte ve yaşamakta mükemmel başarılı görüntüsü ve hep de öyle oldu. Reddedilmeler, bir konuyu bulanıklaştırdığımda sınıftaki kafası karışık yüzler ya da şahsi ilişkilerde soğuk bir korku şeklinde başarısızlığın kokusunu aldığımda, kendimi ikiyüzlü olmakla, olduğumdan daha iyiymiş gibi poz kesmek ve aslında alçağın teki olmakla suçluyorum.

Ben vasatım. Ve vasat biri olarak yaşayabilirim. Yüksek derecelerim yok, yayımlanmış kitaplarım yok, öğretmenlik tecrübem yok. Ama işim öğretmenlik. Kendimden, etrafımda yüksek derecelerle, yayımlanmış kitaplarla ve tecrübelerle öğretmenlik yapan onca insandan daha iyi bir öğretmen olmayı bekleyemem. Yalnızca, günden güne, bir gün önce olduğumdan daha iyi bir öğretmen olmak için mücadele edebilirim. Şayet, sıkı çalışmanın, kısmen başarısızlık, kısmen bir şiir ya da öyküyle azimle kurulan iletişimle geçen bir yılın sonunda, ilk gün olduğumdan daha rahat, daha kendine güvenli ve daha iyi bir öğretmen olduğumu söyleyebilirsem, elimden geleni yapmışım demektir. Kendime dair bu öngörünün kendim için iyi bir şey olduğunu kabullenmeli ve kendimi soğutup tir tir titretmemeliyim çünkü ben Bay Fisher ya da Bayan Dunn veya diğerlerinden biri değilim.

Gökyüzünü, dağları, tepeleri, fikirleri, leziz yemekleri, göz alıcı renkleri seven, güzel bir benliğim var benim. İçimdeki şeytan, kusursuz bir elmas olmayı isteyerek ve daha azı olacağına

çekip gitse daha iyi diyerek bu benliği öldürebilir. Azmedip elimden geleni yapmalı ve kim ne derse desin bildiğimden şaşmamalıyım. Daha iyi bir öğretmen olmayı öğrenebilirim. Ama sadece sancılı teşebbüsler ve hatalarla. Hayatın kendisi sancılı teşebbüsler ve hatalardan ibaret. Ben bu işi kendime içgüdüsel olarak verdim çünkü bu işin bana yemeğe ihtiyacım olduğu gibi ihtiyaç duyduğum özgüveni sağlayacağını biliyordum: bu benim hayatla ve sorumlukla ilk yüzleşmem olacaktı: binlerce insanın her gün belki oflayıp puflayarak ya da azimli bir kararlılıkla veya neşeyle yüzleştiği bir şey. Ne olursa olsun yüzleştikleri. İçimde, kusurlu, hatalı olacaksam eğer çığlık atarak kaçıp gitmemi isteyen bir şeytan var. Öyle iyiyim ki mükemmel olmabyım diye düşünmemi istiyor. Aksi takdirde hiçbir şey olmasam da olur. Bense, tam aksine, bir şeyim: yorulan, utangaçlığıyla savaşması gereken, insanlarla kolayca yüzleşmeyi birçoğundan çok daha zor bulan biriyim. Bu yılı, ne zaman ortaya çıksa şeytanımı yere sererek bir günlük işin ardından, sınav okumanın ardından yorgun olacağımın ve bu yorgunluğun korkuyla sızlanılacak bir şey değil, doğal olduğunun farkına vararak atlatırsam eğer, canımı yaktığı ilk anda kaçıp gitmek yerine hayatın ta kendisiyle parça parça yüzleşebileceğim.

Bu şeytan beni küçük düşürecek: beni okul müdürünün, bölüm başkanının, herkesin gözü önünde dizlerimin üzerine çöktürüp ağlatacak: bana bakın, nasıl da perişanım, yapamıyorum. Başkalarıyla korkularım hakkında konuşmak da onu besliyor. Dışarıdan sakin görünüp onunla kendi benliğimin özelinde savaşmalıyım ama ondan kaçarak ve ona teslim olarak ona açıkça görünebilme şerefini asla vermemeliyim. Sınıfta daha iyi olduğumu hissedebilmek için sabah dokuzdan akşam beşe kadar ofiste çalışacağım. Her halükârda, akşamları rahatlatıcı bir şeyler, farklı okumalar vs. yapıyor olacağım. Bu işin, bu çalışmanın dışında kendimi sağlam tutacağım. En iyi halimden de fazlasını talep edebilirler ve ancak ben en iyi halimin sınırlarının

farkındayım. Bir seçeneğim var: sırf acı çekmeden ve başarısızlığa uğramadan, hemencecik mükemmel olamıyorum diye hayattan kaçıp kendimi sonsuza kadar mahvetmek ve hayatla kendi şartlarımla yüzleşmek ve "elimden gelenin en iyisini yapmak."

Her gün önümde zor bir adım ya da önemli bir an göreceğim. Okuma materyalleri benim sevdiğim şeyler. Bunu en iyi nasıl vereceğimi, sınıftaki tartışmayı nasıl idare edeceğimi yavaş yavaş öğrenmeliyim: içimdeki korku dolu canavarın aşağılık görüntüsünü, ki bu özenle yapılmış bir kaçış görüntüsüdür, reddetmeli ve onunla yüzleşip günleri bir sıraya sokmaya zorlamalıyım. Bir sloganla ya da tek gecede alınmış kararla zafere ulaşamayacağım bir iç savaşım var. Olumsuzluk şeytanım beni günbegün kışkırtacak ve ben, korumak için mücadele ettiğim asıl benliğimden başka bir şeymiş gibi onunla savaşacağım: her gün bunu öğütleyen bir şey olacak: bir sincabın capcanlı, kürklü bedenini izlemenin ya da havayı ve renkleri derinden duyumsamanın veya bir şeyi bambaşka bir ışık altında düşünüp okumanın saf tadına varmak gibi: sınıfta kötü bir 45 dakikayı yerini tutacak iyi bir anlatım ya da 5 dakika. Anbean yukarı çıkmak için savaşmak. Mükemmeliyet ve oran arzusuyla, olduğum şey değil olmadıklarımla bütün benliğimi mahveden o simsiyah bulutun altından çıkmak için. Ben neysem oyum ve yazdım, yaşadım, gezdim: ne kazandıysam onu hak ettim ama daha fazlası için çabalamalıyım. Kendi hüsnükuruntularımla daha ileriye gidemem.

Böylece: sabırlı bir yüz. İronik, çift yönlü bir konum. İşim ciddi, önemli ama hiçbir şey benim hayatımdan daha önemli değil ve benim hayatım potansiyelini sonuna kadar gerçekleştiriyor: başka biri olmak için duyulan kıskançlık, haset, öğretmenlikte halihazırda başarılı olan biri olmak için çaresizce yanıp tutuşmalar hep toyluk: öğrencilerinin deliler gibi sevdiği Bay Fisher, karısı ve çocukları tarafından terk edildi; Bayan Wiliams ise bütün o tecrübesine ve bilgisine rağmen değiştirilemez ölçüde sıkıcı biri. Bu insanların her birinin bir kusuru, aksak bir yanı var ve

onlardan biri olmak başka bir anlamda kusurlu ve aksak olmak demek. Bense kendi kusurumu sırtlamalı, bugün James'e, haftaya ise Hawthorne'a çalışmalıyım ve başta ite kaka olsa da yavaş yavaş, çok daha neşeyle, hayatı gittikçe kolaylaştırmalıyım. İlk zaferim bu işi kabul etmekti, ikincisi ise içimdeki şeytan hayır, yeterince iyi değilim demeden önce ortaya çıkıp işin içine dalmak, üçüncüsüyse ne bir uyku ne de çaresizlikle geçen bir gecenin ardından sınıfa gitmek, dördüncüsü dün gece Ted ile birlikte bu şeytanla yüzleşip onun yüzüne tükürmek oldu. Planlamalarım üzerine sıkı çalışacağım ama zengin bir ev hayatı kurmak için de en az o kadar sıkı çalışmak zorundayım: yeniden yazmaya başlamak, zihnimi işimin dışında da verimli kılmak için.

Pes edip ağlamak, inlemek yok artık: insan acıya alışıyor. Bu canımı yakıyor. Mükemmel olmamak insanın canını yakıyor. Yemek yiyebilmek ve bir eve sahip olabilmek için çalışma sıkıntısına girmek insanın canını yakıyor. Ne olmuş yani. Zamanı geldi sayılır. Bana çeyrek yüzyıl gibi gelen, korkunun gölgesinin altında yaşadığım bu ay bitti: soyut bir mükemmeliyetin gerisinde kalacağım korkusunun altında: sık sık savaştım, savaştım ve mükemmeliyeti değil ama kendi insani, kusurlu koşullarımla yaşamaya hakkım olduğundan kendimi kabullenişimi kazandım.

Tutum her şeydir. Mızmızlanmalar ya da baygınlık geçirmeler beni bu işten kurtarmayacak ve bu olsa bile tek parça halindeki benliğime ne olacağını düşünmek bile istemiyorum. İlk çekimi aldım: üstüne imzamı attım ve bu küçük kız çocuğu taktiklerinin hiçbiri beni kurtarmayacak, kurtarmamalı da. Haydi kütüphaneye. James kitabını bitir, konularını ezberle, belki bir sincap öyküsü. Eğlen. Eğer ben eğlenirsem, sınıf da eğlenecektir.

Bu gece eve gel: Lawrence oku ya da yaz, mümkün olursa. Bu da işe yarayacaktır.

Vive le roi, le roi est mort, vive le roi.[1]

1 Fr. Yaşasın kral, kral öldü, yaşasın kral. (ç.n.)

EK 13
Günlükten Bir Kesit
5 Kasım 1957

5 Kasım, Salı gecesi

Kısa bir not: kendime. Kendimle ilgilenme zamanı. Kasvetli, karanlık, tatsız, hastayım, sendeleyip duruyorum. Şimdiyse kendimi toplama, kendimi yüreklendirme zamanı; ne kadar başarısızlığa uğrarsam uğrayayım. Bu yılı, ne kadar kötü olursa olsun, atlatırsam eğer bu, şimdiye kadar kazandığım en büyük zafer olacak. İçimdeki bütün şımarık küçük kızlar, kötü öğretmenliğim, cahil şuursuzluğum eski hocalarımın ve yeni öğrencilerimin arasında ümitsizce ortaya dökülmeden önce kaçıp gitmek için ağlayıp sızlıyorlar. Eğer bayılsaydım ya da kendimi felç etseydim veya Bay Hill'e anlaşılmaz bir hızla konuşarak devam edemeyeceğimi açıklasaydım, sorunsuzca kaçabilirdim: ama bundan sonra kendi yüzüme nasıl bakardım, kendimle nasıl yaşardım? Nasıl yazar ya da bir kadın olarak zeki olduğumu öne sürerdim? Kaçmak her ne kadar hoş ve akla yatkın gözükse de bundan daha kötü bir travma olurdu. Bu şekilde, donuk, öfkeli bir dargınlık büyütebilirim ve bununla yaşayabileceğimi hissediyorum, hayatımın bir yılını feda ettiğim için haziran ayında özgürlüğümü hak etmiş olacağım. Yedi ay daha.

Her şeyden önce? Ted'in yanında endişeler konusunda çeneni tut. O etrafımdayken, şikâyet etmeden, korkularımı ve ıstırabımı talihsizce paylaşmadan edemiyorum. Istırap eşlik edilmeyi sever. Ama ona aksettirildiğinde korkularım sadece daha da büyüyor. Bu akşam Bay Fisher aradı ve cuma günü gelip dersimi izleyecekmiş. Ted'e yakınıp durmaktansa, gerginliğimi ona yansıtıp büyütmektense, bu konuda sessizliğimi koruyorum. Gelip geçinceye kadar bu hafta sessizliğimi koruyarak irademi sınayacağım. Ted'in bilmesi beni bu sorumluluktan kurtarmayacak. Bununla yüzleşmeli ve kendimi buna hazırlamalıyım. İlk

Lawrence günüm. Çarşamba ve perşembe bunun için hazırlanacağım. Dinlenmeye bak. Asıl sorun bu. Birkaç kısa ders oluştur. Sınıfı hazırla.

Asıl sorun bu hazırlığın üstüne çıkabilmek. Üslubu öğretmeye nasıl başlayacağıma karar vermek. İlk ders için yazı tipleri, düzeni üzerine bir ders hazırla, makaleler oku. Hemen çileden çıkma. Sakin bir çehre: evde başla. Ted'leyken bile oldukça sakin ve mutlu olmayı öğrenmeliyim: kendine zaman ayırmasına izin vermeyi ve bencil davranıp ve bunu berbat etmemeyi. Ben ne kadar kötü olursam olayım olgunluk bu noktada başlıyor. Ne kadar berbat olursa olsun ders hazırlamak zorundayım.

EK 14
Hastane Notları

Dominic Russo: İtalyan. Annesi ve babası 1. dereceden kuzenler. Diğer iki çocukları felçli ve kör doğmuş, sonunda ölmüşler. Baba balıkçı. Sırtından bıçaklanma konusunda endişeli.

25 yaşında, iki kez evlenip bir kez boşanmış üç çocuk annesi. "Çocuklarımdan nefret ediyorum." Karanlıktan korkuyor. Baştan aşağı giyinik uyuyor.

İş: kümes hayvanı fabrikası. Tavukların içini boşaltıyor. İşini seviyor, tavukları gerçekten seviyor, çiğ bile yiyebilir. Makarnayı seviyor. Bir oturuşta yarım kilo kuru makarnayı yiyor. Annesinden durmadan daha fazla yemek istiyor.

Laura R.: Gösterişli bir turuncu renge boyalı saçlar. Vestiyer kız. Fotoğrafçılara nü pozlar veriyor. Lezbiyen kız arkadaşı var.

Dorothy S.: Kâbuslar: Kendi kafasının kesilip tek bir deri parçasına bağlı kaldığını gördü.

Mary M.: Rüya: Orta yaşlı, bir ailesi olan ve ona çok cana yakın davransa da münasebetsizlik etmeyen eski hastalarından birine benzeyen bir adamın yatağının başucunda çalışıyor. Rüyasında, yatak odasındayken, dolaba doğru gidiyor ve çamaşır sepetine bakınca içinde beş kelle buluyor. Dördü kim olduğunu çıkaramadığı çocuklara ait. Beşinci kafaysa Mary'nin annesinin çocukken hasta olduğundaki hali.

Cam gözlü bir adamla nişanlı. 4 yıl önce: komşunun arka bahçedeki köpeği geceleyin havlıyordu ve yalnızca gürültü değil, kasabanın nüfusu da artıyordu. Kocasının çabaları sayesinde onun kasabasında hiç köpek yok artık . . . Uykusuzluğu kendi içindeki gerginliğin sonucu olarak görmekten âciz ve bunun için çevredeki köpekleri suçlamayı sürdürüyor. (Ellerimin arasında şizofren bir hasta olduğunu hissediyorum).

Spero P.: 34 yaşında. Beyaz, bekâr, ilkokul müdürü. Asfeksiden[1] ve ölümden korkuyor. Evlilik söz konusu olunca bir kızla sağlam bir ilişki sürdürmeyi beceremiyor. Tüm dikkatini annesine duyduğu nefrete vermiş. Küçükken kendini acımasızca döven boş, acımasız, kötücül, katı, inatçı, iğrenç yaşlı bir kadın olarak ona lanet ediyor. İktidarsızlıktan korkuyor. Her şeyi başarabileceğini ve bunu herkese kanıtlayabileceğini söylüyor. Tartışmada herhangi birini yenilgiye uğratabilir.

Edward C.: Kendini kaybettiği kısa ataklar geçiriyor. Bu ataklar sırasında gerçekdışılık hissine kapılıyor. TV izlediğinde her şeyi yaratanın kendisi olduğunu hissediyor. Bir keresinde kasırga çıkmış ve kasırga sona erdiğinde onu ve verilen hasarı yaratanın kendisi olduğunu hissetmiş.

Barbara H.: Karnında bir şeyin kıpırdadığını hissetmiş. Bir hayvana dönüşebilir ya da hamile olduğunu düşünebilir ve

1 Nefes alamama, boğulma. (yay.n.)

yavru köpekler doğurabilir. Bir katıra ya da ata dönüşebilir. Yüzünde tüyler çıktığını düşünüyormuş. 35 yaşında, evli, beyaz.

Philomena T. için her şey mükemmel olmalı: Kek yaparken malzemelerden birini koymayı unuttuğunu fark etmiş. Çılgına dönmüş, saçlarını yolmuş, yumruğunu sıkıp duvarlara vurmuş.

Lillian J.: 68 yaşında yaşlı bir kadın. Hamile olduğuna dair ilgi çekici saplantılı bir düşünceye kapılıyor. Erkek arkadaşıyla (52) son 30 yıldır birlikte. Onunla evlenmeyecek. Seks oyunları. Kocası (ilki) evliliklerinin 6. yılının ardından tüberkülozdan ölmüş. 11 odalı bir pansiyonu var.

Edson F.: Burada büyük bir hikâye var. Uykusunda tecavüze uğramış - - - "Beni damızlık yerine koydular." Varlığını kanıtlamak için birkaç belge elde ediyor. Doğum belgesi. Kelle vergisi kâğıtları ve yurttaşlık belgeleri.

Frank S.: Bademcikler ve lenf bezleri: gözlerin üzerine eterli bir bez örtülmüş: bir pamuk dokuma fabrikasının bobininde olduğunu düşünüyordu; özgür olmak için savaştığını. "Sosyal kötü niyetimden suçluluk duyuyorum." Hastalığının başlangıcını Camus'nün *Başkaldıran İnsan* kitabını okuduğu tarih olarak hesaplıyor. Duygusal anlamda kırılgan insanları tehdit ederek ve küçümseyen bakışlar atarak incittiğini hissediyor. Almanya'da Almanları incitmek ve cezalandırmak arzusu duymuş. Bunu, yanından gelip geçenlere tehditkâr bakışlar atarak yapmış. Bu zaman zarfında karakterinin birçok insanınkinden çok daha çekici ve güçlü olduğunu hissetmiş.

EK 15
Günlük
1962

17 Ocak

Nicholas'ın doğduğu gün, sabah hafif sancılarla uyandım. Daha önceden yapmamı istediği gibi Hemşire D.'yi aradım ama özürler dileyerek - - - sancılar önemsiz bir şeye benziyordu. Erkenden çıkıp geldi, dağ gibi olmuş karnımda, bebeğin kalp atışını duyduğu yere bir X işareti koydu, bütün öğleden sonra evde olacağını söyledi. Kendimi çok sakin ve heyecanlı ve hevesli hissediyordum ama doğumun ritmi beni şaşırtıyordu ve olayların sıralaması Frieda'yla olandan çok farklıydı; o zaman 1 Nisan günü gece saat tam birde suyumun gelmesiyle uykudan nefesim kesilerek uyanmıştım ve doğum sancıları bir saat içinde her beş dakikada bir geliyordu ve bebek 05.45'te, tam gün doğumunda doğmuştu. 4 saat 45 dakikada her şey olup bitivermişti. Şimdiyse sancılar her yarım saatte bir, artıp azalarak bütün gündür devam ediyordu. Arafta kalmış bir ruh halinde, bomboş, asıl olayın başlaması için sabırsız, bir tabureye oturdum. Bir şeyler pişirdim. Sonra, Frieda yatağa girer girmez, sancılar ciddi anlamda başladı. Sancı ritme kavuşana ve ağrılar artık gaz ve hemşire istediğimi düşündürtecek kadar güçlü bir hale gelinceye kadar yaklaşık iki saat bekledim. "Hemşire Davies keşke burada olsa" dediğim an onu aramamı söylemişti.

Hemşire D. saat dokuz gibi geldi. Küçük mavi arabasının avluya girdiğini ve Ted'in bütün o ağır alet edevatı yukarı taşımasına yardım ettiğini işitiyordum. Çabucak gaz tüpünü yatağımın hemen yanındaki bir sandalyenin üzerine kurdu - - - içinde, içi gaz ve hava dolu kırmızı bir silindir olan siyah, valiz benzeri bir kutu ve ağrım başladığımda işaretparmağımı bir deliğe sokup nefes alıp vererek nasıl kullanacağımı gösterdiği bir tüp ve maske. Beyaz bir önlük giydi ve kafasına beyaz bir örtü bağladı ve

yatağın sağ tarafına oturdu, Ted ise sol taraftaydı ve ben elimde maskeyi tutuyordum, derken dedikoduya başladık. İnanılmaz derecede hoştu. Ağrı her başladığında maskeye nefes alıp veriyor, onların konuşmalarını dinliyordum, Hemşire D. ağrı geçinceye kadar elimi tutuyordu. Oda sıcaktı, kırmızı ışıklı Pifco hırıldıyordu, pembe-beyaz çizgili perdeler, durgun ve soğuk gecenin üzerine çekilmişti. Hemşire D.'nin ikimizi de sevdiğini hissettim ve ondan fazlasıyla memnun kaldım. Frieda'yı doğururken çektiğim en kötü sancılarda ne yaptığımı bilmeden sürünerek ve kafamı duvarlara vurarak geçirdiğim anların yerine, kendime fazlasıyla hâkimdim, kendim için bir şeyler yapabildim. Sancılar beni şaşırtıyordu, fazlasıyla güçlüydüler ve durmadan devam ediyorlardı.

Hemşire D. Lancashire'lıydı (sanıyorum, Yorkshire'lı değil), muhteşem kocaman bir ailesi vardı (7 kişilik?) ve annesi ona epeyce destek oluyordu. Güzel bir çocukluk geçirmişti, öyle diyordu, iyi bir dadısı olmuştu. Resmettiklerinin birçoğunu şimdi unuttum, yazık. Oraya buraya dağılmış kız ve erkek kardeşleri vardı - - - burada epeyce ünlü olan bir devlet okulunun müdürlüğünü yapan ve şimdiyse Avustralya'daki bir okulun müdürü olan bir erkek kardeşi vardı; kız kardeşlerinden biri, sanıyorum, Kanada'daydı. Üç tanesi sırayla eve girme iznine sahip olan yaklaşık 10 köpeği var. Bahçeyle uğraşıyor. Aşağı yukarı bir hektarlık bir arazisi var ve orada kaz yetiştirip, sonra bu kazları satıp kuzu almak, sonra kuzuları satıp bir inek satın almak istiyor.

Zaman geçiyor, sancılar devam ediyordu. Bize, otların uzadığı bahçeyi biçecek bir adam tavsiye etti. Yeşil Avlu'daki bahçeleri ve çimenleri ekip biçme umutlarımızdan söz ettik. Sonra ıkınmaya hazır olup olmadığımı sordu. Hazır olmak istiyordum. Ama değildim. Nihayet, baktı ve geldiğini hissettiğimde artık ıkınabileceğimi söyledi. Artık işe koyulduğumdan ihtiyaç duymadığım maskeyi elimden atıp ıkınmaya başladım. Karnım önümde bir dağ gibi uzanıyordu ve batıl inançlı davranarak, gözlerimi

kapadım ki içeriden hissedip görebileyim - - - Ted bana normal olduğunu söylemeden bebeği görmekten korkuyordum. Ikındım. "Çok iyi ıkınıyorsun, şimdiye kadar gördüklerimin en iyisi." Çok gururlandım. Ama bir süre geçtikten sonra hemşire baktı ve ıkınmayı biraz kessem iyi olacağını söyledi - - - bebeğin kafası yeterince aşağı inmemişti, su kesesi patlamamıştı. Suyun boşalması için belirsiz bir heves duyuyordum, neden patlamadığını düşünerek endişe duyuyordum, bebeğin orada boğulduğunu hayal ediyordum. Ikınmayı kestiğim anda, ağrı kendini yeniden hissettirdi, berbat, iki büklüm eden bir ağrı. Aynı anda, elimden bıraktığım maskeyle yalnızca hava teneffüs ettiğimi fark etim. Silindirdeki gaz tükenmişti. Daha fazla kalmamıştı. İstetip gönderilecek gaz da yoktu, çünkü ertesi gün, perşembe günü, Hemşire D.'nin bir sonraki payı tedarik edeceği gündü. Bu durum beni çok üzdü. Ted ve Hemşire D. ayaklarımı tuttular. Derken zaman kavramını yitirdim. Hemşire D., Ted'e Dr. Webb'i arayıp çağırmasını söyledi, suyum patlamamıştı, bana bir iğne yapması gerekiyordu. Sol tarafımda, doğum sancısını bile gölgede bırakan korkunç şiddetli bir ağrı çekiyordum. Acıdan ve bir saniyeliğine aralayabildiğim gözkapaklarımın arasından bütün bu saatler boyunca hiç değişmişe benzemeyen ürkütücü derecede büyük karnımın görüntüsüyle çılgına dönmüş bir halde sersemlemiş, alçak bir sesle bir şeyler söyledim. Hemşire D. çok ciddi görünüyordu. Yüzü bana doğru eğildi. Nerede? Endişeli olduğunu biliyordum. Ted, doktoru aradı. Hemşire D.'nin bir şeyler yaptığını hissettim. Sanırım zarı kendisi yırttı. Müthiş bir fışkırma oldu: Ah, ah, ah, dediğimi işitiyordum, o korkunç basınç kendini salar ve sular akıp arkamı sırılsıklam ederken. Ağrılardan ilk yakındığımda 60 mililitre kadar idrar çıkartmıştı benden. Bir gülle ya da kazayağı gibi devasa, kapkara, dairesel bir ağırlığın bacaklarımın arasından iterek çıkmaya çalıştığını hissediyordum. Gözlerimi sımsıkı kapadım ve bu kara gücün beynimi yok edip beni tamamen ele geçirdiğini duyumsuyordum.

Beni ikiye yarıp delip geçeceğine, beni kanlı parçalar halinde bırakacağına dair müthiş bir korku duyuyordum ama kendime engel olamıyordum, bu acı benim için çok fazlaydı. "Çok fazla, çok fazla," dediğimi işitiyordum. "Usulca soluk alıp ver, uykuya dalacakmışsın gibi," diyordu hemşire. İntikam almak istercesine, tırnaklarımı kadının eline geçirdim, sanki bu, o korkunç şeyin beni delip geçmesinden kurtaracaktı. Soluk alıp vermeye ve ıkınmamaya çalıştım, ya da bıraktım o şey ıkınsın. Ama o yaptığı baskıyı azaltmadı ya da yok etmedi.

Hemşire D. parmaklarımı kibarca gevşetti. Kara güç belli belirsiz bir biçimde büyümüştü. Paniğe kapıldığımı hissediyordum - - - yapabileceğim hiçbir şey yoktu, O beni kontrol ediyordu. "Elimde değil," diye feryat ediyordum ya da fısıldıyordum ve sonra üç müthiş patlama halinde, o kara şey kendini kuvvetle benden dışarı attı, bir, iki, üç, ardından üç acı çığlığı beraberinde getirdi: Ah! Ah! Ah! Müthiş bir su duvarı da onunla birlikte çıkıp gidiverdi. "İşte geldi!" dediğini duydum Ted'in. Bitmişti. O müthiş ağırlığın bir anda gittiğini hissettim. Hava gibi hafiflediğimi hissediyordum, sanki uçup gidiverecekmişim gibi ve tamamıyla uyanıktım.

Kafamı kaldırdım ve baktım. "Beni parçalara mı ayırdı?" İçimden çıkıp giden bütün o gücün ardından paramparça ve kanlar içinde olmalıydım. "Tek bir sıyrık bile yok," dedi Hemşire D. İnanamıyordum buna. Kafamı kaldırdım ve ilk oğlum, Nicholas Farrar Hughes'u gördüm, benden bir adım ötedeki yatağın üzerinde mavi ve pırıl pırıldı, çatık, kapkara kaşlarla ve tuhaf biçimde asık, aksi bir suratla bana bakıyordu, gözlerinin etrafında öfkeli kırışıklıklar vardı, testisleri ve penisi bir totem heykeli olarak oyulmuşçasına masmavi ve iriydi. Ted ıslak çarşafları çekip alıyor, Hemşire D. ise onunla birlikte gelen müthiş miktarlardaki suyu silip süpürüyordu.

Sonra hemşire bebeği sarıp sarmaladı ve onu kollarıma bıraktı. Doktor Webb gelmişti. Bütün bunlar gece yarısına beş dakika

kala yaşanmıştı. Saat on ikiyi vurdu. Bebek kıpırdandı ve ağladı, kollarımın arasında sıcacıktı. Doktor Webb parmaklarını içime soktu ve bana öksürmemi söyledi. Plasenta, kanla kızıllaşan cam bir kâsenin içine akıp gitti. Bebek bütün halindeydi. Bir oğlum olmuştu. Bir sevgi seli falan hissetmedim. Onu sevdiğimden bile emin değildim. Kafası canımı sıkmıştı, o asık suratı. Doktor Webb daha sonra bebeğin alnının pelvik kemiğime takılmış olabileceğini ve bunun bebeğin gelmesini zorlaştırdığını söyledi. Bebek 4 kilo 400 gram doğmuştu - - - doğumunu bu denli geciktiren buydu. Frieda yalnızca 3 kilo 200 gramdı. Son derece gururlandım. Hemşire onu sevmişti. Doktor gittikten sonra ortalığı topladı, yatağı temizledi, kirli çarşafları topladı, kanlı aletleri küvetin içindeki soğuk ve tuzlu suyun içine yatırdı. Her şey güzel, düzenli ve sakindi. Bebek yıkanmış ve giydirilmişti, öyle sessizdi ki Ted'i yerinden kaldırıp bebeğin nefes alıp almadığını kontrol ettirdim. Hemşire iyi geceler diledi. Noel arifesi gibiydi, güzellikler ve umutlarla doluydu.

18 Ocak

Hemşire D. çıkageldi. Darmadağınık, yarı uykulu bir haldeydik. Kalktım, temizlendim ve biraz ruj sürdüm. Kendimi müthiş hissediyordum. Yıkanmadan önce 'savaş boyaları'nı süründüğümü düşündü. Nicholas'la gurur duyuyordum ve ondan memnundum. Onu sevdiğimden emin olmam bir gecemi almıştı - - - kafası güzel bir şekil almıştı - - - kafatası kemikleri şişip onun kemikli kapıdan geçmesine engel olmuştu, arkası bombeli yakışıklı bir erkek kafasıydı. Koyu, mavi-siyah gözleri, asker tıraşlı çalı gibi saçları vardı. Hemşire ona tam bir banyo yaptırmadı - - - hava çok soğuktu. Onu yıkayıp temizledi. Frieda 'erkek bebek'le tanıştırıldı. Frieda meraklı, tedirgin küçük bir hayvan gibi kıvranıyordu. Hemşire D.'nin sesi onu hipnotize edip itaat ettiriyor gibiydi. Yatağın üzerinde oturmuş, büyük bir gururla bebeği kucağında tutuyordu. Derken hemşire bebeği bir koluma, Frieda'yı

diğerine koydu. "Annesinin iki bebeği," dedi. Onun bilgeliğini, o müthiş sakin iradesini duyumsuyordum. Bu, geldiği son gündü ve onu son derece özledim. Sütüm gelmek için bir hafta bekleyince 10 günlük bir sefalet yaşadık; bebek açlıktan ölüyor ve bütün gece ağlıyordu ve bu iki gece süren 39 buçuk derecelik süt hummasıyla sonuçlandı, bense iki sütannesi ve Doktor Webb ile savaş halindeydim. Sonra her şey yeniden yoluna girdi, sakinleşti. Sütüm gelmeye başladı; penisilin ateşimi düşürdü. Hemşire D. bebeğin sünnet derisini kesmek için geri geldi - - - bu benim için bir travma oldu; Doktor Webb bir 'cerrahi müdahale'de bulunuyordu, bebek uluyarak ağlıyor, kanıyordu ve ben, ateşten sırılsıklam olmuş bir halde, az kalsın gözyaşlarıyla koltuğun üzerine yığılıp kalıyordum, hemşireyle doktor, bebeği göstermemek için vücutlarıyla önümü kapatıyorlardı. Hemşire D.'nin hasta babasının (geçtiğimiz gün hastaneye yatırılmıştı) başında iki hafta boyunca nöbet tuttuktan sonra, saçları yeni lülelenmiş taptaze haliyle dönüşü her şeyi normale döndürdü. Amansız parantezlere bir son verdi. Sandalyeler ve masalar yerlerine geçti, bir kez daha kendi işlerini gördü.

16 Mayıs

İkinci giriş kapımız. Bayan D. Tyrerlardan hoşlanmamış ve onların gitmelerini mi beklemişti yani? Her neyse, boş gününde bizi Bayan Macnamara diye biriyle tanıştırmak için çaya davet etti. Ortaokulun karşısındaki anacaddeden dik yokuşu tırmanıp Bayan D.'nin Dartmoor'un mor kubbelerine doğru yemyeşil dalga dalga uzanan çayırlara bakan muazzam bembeyaz yeni evinin olduğu tepeye çıktık. Gösterişli mavi bir otomobil, hemşirenin eski mütevazı arabasının yanına park etmişti. Evinin bütün duvarları bembeyaz, ışıl ışıldı, kocaman pencereleri kısacık kesilmiş yeşil çimenlerin ve nispeten yalın bir çiçek sergisinin - - - süpürgeotu, laleler, anemonlar - - - olduğu bir düzlüğe bakıyordu. Bir dolu Pekinez cinsi köpek tel bir çitin ardında fareler

gibi ciyaklıyordu. Bayan Macnamara kırmızı ruju, kadınsı, mavi desenli bluzu ve gümüş rengi döpiyesiyle hoş görünümlü beyaz saçlı bir kadın (İrlandalı çiftçilerin soyundan geliyormuş). Buram buram zenginlik, refah kokuyordu. Ashında Pekinezleri satın almak için buraya gelmiş. Crediton'un ilerisindeki Cadbury House'ta yaşıyormuş. Kocası, Bayan D.'nin dediğine bakılırsa, ITV'de bir şeymiş ve emekli oluncaya dek Londra'da bir dairede yaşıyormuş çünkü Bayan Macnamara Londra'ya geri dönmeye katlanamazmış. 35.000 m^2 arazi üzerindeki restore edilen bu eve âşık olmuş. Bir sürü kedisi varmış, Sarmanlardan biri bir kavgada paramparça olmuş, derisi yırtılmış, gözü fırlamış, bu yüzden ona pansuman yapmak için eve gitmek zorunda kaldı. Washington'da bir doktorla evlenen doktor bir kızı varmış, vergi ödeyen bir memura göre, bölgede "en çok kazanan" kadınmış. Kızının iki kızı bir de evlatlığı varmış. Bir bebeği oluncaya kadar üç kez düşük yapmış ve diğer tek yumurta ikizini bağırsaklarında taşıyan bir siyam ikizi olarak doğan erkek bebeğini kaybetmiş. Neden yalnızca sekiz saat yaşayabileceğinin tahmin edildiğini öğrenmek için ısrar etmiş, ölmekte olan bebeği sarıp sarmalamış ve trenle 300 kilometre uzağa, bir arkadaşı tarafından ameliyat edilebileceği bir yere götürmüş. Sonra üç ay içinde ölebileceğini bilmesine rağmen ona gözü gibi bakmış ("Çocuk bayağı kör ve sağırdı, elleri hiçbir şey tutamıyordu, öylece dümdüz duruyorlardı,") ki öyle de olmuş. O zamandan beri çekilmez biri haline gelmiş, herkese kötü davranıyormuş, babası onu eve sokmuyormuş. Ne tuhaftır ki, kadın bir çocuk doktoruymuş, teşhis koyması, ilaç vermesi için dört bir yandan insanlar ona geliyormuş. Evlatlık bir kız kardeşi varmış, 12 yaşındayken evlat edinilmiş ve çocuk felci geçirmiş, aynı yaştalarmış. Kardeşler birbirlerine çok düşkünmüş.

Bir masanın etrafında zarif bir çay servisiyle çay içtik, vişneyle süslenmiş sarı kremalı muzlu bir pasta, kuşüzümlü çok lezzetli çörekler yedik. Mutfak, yarısı kırılmış bir duvarın ardındaydı,

kırmızı tezgâhları, çalılıklara bakan kocaman pencereleri vardı. Gittikleri yerlerin fotoğrafları dar, siyah çerçevelere konmuş ve beyaz duvarlara asılmıştı. Oturma odasında gümüş işlemeli oryantal bir ayna, bir Afrika menekşesi, vadinin ilk zambaklarıyla dolu ufak bir vazo, güneşli bir pencere rafı, bütün yabancı istasyonları çeken hoş bir radyo vardı. Bayan Davies griler giymiş. gümüş küpeler takmıştı. Bayan M. gittikten sonra bizi kuvvetli bir rüzgârın estiği bahçeye çıkardı, sonra üst kata çıktık, bize sade beyaz odaları, geniş gömme dolapları, Garnet'ın bira şişelerinden yapılma bir lamba ve barlarda kazandığı kupaların, ciltleri uyumlu bir dizi edebiyat eserinin olduğu odasını gösterdi. Kendi odasında şişman, çekingen bir çocuğun ve Pekinez köpeklerinin çerçeveli resimleri, yatağının yanı başında bir gaz sobası, bir de telefon vardı. Modern tarzda bir tuvalet. Çitin arkasına kapatılmış Pekinezler zıplıyor, dışarı çıkmak için yalvarıyordu. Yavrular ayıcıklar gibi tombul, gri renkteydi, sevimli sevimli sendeleyerek yürüyorlardı. Çalıların arasında yumurtadan yeni çıkmış karatavuklar gördüm, parlak Marslı yeşiliydiler, atan kalp gibi titriyorlardı. İki hafta içinde Bayan Macnamara'nın evinde bir öğle yemeği randevusu ayarladık.

DİZİN

A
A. A. Milne 29, 42
Adrienne Cecile Rich 249, 265, 306, 313, 315, 422, 423, 424, 426, 429
Albert Camus 523
Aldous Huxley 25, 195
Amy Lowell 61, 306
Anne Sexton (A. S.) 432, 434, 435 438, 439
Archibald Macleish 61
Arthur Miller 453, 461
Azize Teresa 390, 411

B
Beethoven 144, 373, 374, 425

C
Charles Baudelaire 191, 192
Christina Rossetti 306
Christopher Marlowe 196
Conran Aiken 61

D
D. H. Lawrence 73, 190, 193, 194, 226, 280, 281, 285, 289, 292, 375, 519
Daniel Defoe 379
Danny Kaye 351
Debbie Reynolds 372
Dylan Thomas 298, 421

E
E. E. Cummings 61, 336
Edgar Allan Poe 498
Edith Sitwell 128, 306, 336
Edna St. Vincent Millay 306
Egène Ionesco 297, 398, 408
Elinor Wylie 61
Elizabeth Barrett Browning 306
Elizabeth Bishop 270, 463
Elizabeth Hardwick 421, 423, 447
Elizabeth Taylor 88, 372
Emily Dickinson 306
Eudora Welty 455, 456
Ezra Pound 299, 472

F
F. H. Bradley 190
Frank O'Connor 136, 398, 410, 489, 491
Frank Sinatra 7
Franz Kafka 190, 236, 444

G
George Eliot 319
Grace Kelly 148
Gulley Jimson 228

H
Hans Anderson 258
Henri Bergson 190, 191

Henri Matisse 271, 272
Henri Rousseau 290, 293, 300, 304, 305, 316, 503
Henrik Ibsen 155, 288
Henry James 226, 251, 272, 317, 319, 324, 327, 333, 447, 519
Herman Melville 293, 310, 311, 498

I
Immanuel Kant 124
Iris Murdoch 422, 463, 480
Irwin Shaw 226
Isabella Gardner 270, 306

J
J. Alfred Prufrock 498
J. D. Salinger 226, 444
Jacques Tourneur 196, 197, 283, 285
James Joyce 127, 132, 188, 190, 196, 228, 271, 272, 324, 326, 407, 465, 491
Jean Cocteau 178, 179
Jean Racine 170, 176, 186, 190
Jean Stafford 334, 447, 455, 456
Jeanne d'Arc 148, 151
John Crowe Ransom 323, 332, 336
John Updike 453
John Webster 196, 198, 283, 285
Johns Hopkins 123, 178, 189, 419
Joyce Cary 226, 227, 228

K
Katherine Anne Porter 456, **457**

L
Lev Tolstoy 169, 430
Louie Armstrong 8
Louis Untermeyer 61
Lucretia Mott 67

M
Margaret Gordon 70
Marianne Moore 223, 306, 321, 343, 348, 360, 463
May Swenson 265, 306, 458
Michelangelo 7
Mike Todd 373

N
Nadine Gordimer 453
Nathaniel Hawthorne 187, 273, 275, 282, 292, 519

P
Pablo Picasso 7, 282, 314
Paul Gauguin 271, 290
Paul Klee 290, 300, 301, 305, 450
Paul Verlaine 178
Peter De Vries 163, 226
Peter Fiebleman 297
Phyllis McGinley 306
Pierre de Ronsard 170, 176
Piet Mondrian 294
Platon 465

R
Raphael 7
Robert Frost 62, 82, 455, 456
Robert Lowell 334, 381, 421, 422, 423, 425, 429, 432, 445

S
Salvador Dalì 45
Sappho 306
Sara Teasdale 111
Sigmund Freud 259, 404
Snodgrass 374, 436
Sophocles 170
Søren Kierkegaard 444
Stephen Spender 154, 178, 223

T
T. S. Eliot 61, 101, 128, 175, 315, 321, 322, 332, 342, 361, 442, 451, 461, 474, 498
Ted Hughes 166, 172, 174, 176, 196, 199, 203, 211, 212, 215, 217, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 240, 241, 243, 244, 248, 249, 251, 253, 255, 256, 257, 264, 268, 269, 270, 272, 275, 277, 279, 282, 283, 284, 285, 286, 289, 290, 291, 293, 295, 296, 297, 298, 299, 301, 302, 303, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 315, 316, 317, 318, 320, 321, 323, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 342, 344, 345, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 358, 360, 361, 362, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 381, 391, 392, 396, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 406, 407, 408, 409, 411, 412, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 421, 422, 425, 426, 428, 429, 433, 436, 437, 446, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 460, 462, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 481, 501, 503, 506, 508, 509, 519, 520, 521, 524, 525, 526, 527, 528
Truman Capote 398, 399

V
Van Gogh 494
Virginia Woolf 111, 220, 239, 240, 241, 244, 281, 285, 440, 445, 446

W
W. H. Auden 128, 130, 223, 332, 342, 343
Wallace Stevens 191, 304, 321, 366
Will Grohmann 450
William Butler Yeats 126, 127, 128, 151, 222, 315, 329, 332, 419, 431, 474
William Faulkner 426, 430
William Shakespeare 114, 193, 270, 325, 347, 354, 408, 502